Amit az írások mondanak –

30 éve alakultak az erdészeti részvénytársaságok

Összeállította:

Lett Béla

Sopron, 2023

Amit az írások mondanak –
30 éve alakultak az erdészeti részvénytársaságok

Amit az írások mondanak –

30 éve alakultak az erdészeti részvénytársaságok

Összeállította:

Prof. Em. Dr. Lett Béla

Sopron, 2023

A Soproni Egyetem Erdészeti Tudományos Intézet és a Mészáros Károly Erdészeti Felsőoktatási Emlékalapítvány prof. dr. Mészáros Károly tiszteletére adja közre az erdőgazdasági társaságok szervezeti átalakulásával kapcsolatos történéseket, állásfoglalásokat a fellelhető dokumentumok alapján felelevenítő visszatekintést.

A kiadvány a Mészáros Károly Erdészeti Felsőoktatási Emlékalapítvány gondozásában és finanszírozásával készült.

Összeállította: Prof. Em. Dr. Lett Béla

Olvasószerkesztő és technikai előkészítés: Dr. Stark Magdolna

ISBN 978-615-01-9255-0

ISBN 978-615-01-9256-7 (PDF)

Kiadja:
Mészáros Károly Erdészeti Felsőoktatási Emlékalapítvány
9400 Sopron, Bajcsy-Zs. u. 4.

Felelős kiadó:
Dr. Schiberna Endre

© Mészáros Károly Erdészeti Felsőoktatási Emlékalapítvány, Sopron 2023

Nyomda:
Lővér-Print Nyomdaipari Kft.
Sopron, Ady E. u. 5.
Felelős vezető:
Szabó Árpád

Tartalomjegyzék

Előszó ... 11

1. Bevezetés – (Erdészeti) Politika ... 12

1.1. Anyag és módszer ... 12

1.2. Miniszterelnökök álláspontja ... 16

1.2.1. Antall József (Erdészeti Lapok 1993/04) ... *16*

1.2.2. I. Országos Erdészgyűlés ... *19*

Antall József köszönti a Vándorgyűlést – OEE 1993 ... 22

BL: Tisztelgés a ravatal előtt ... 23

I. Országos Erdész Gyűlés ... 23

Az Országos Erdész Gyűlés állásfoglalása – 1993.02.24 ... 35

SzJ: Az erdőgazdálkodás átalakulása – 1989–1995 ... 36

Az MDF VI. Országos Gyűlésének … ... 41

1.2.3. Boross Péter ... *42*

Beszélgetés dr. Boross Péter belügyminiszterrel ... 42

ERDÉSZ FÓRUM – Boross Péter miniszterelnök beszéde Hetényegyháza Nyíri Erdészház ... 46

1.3. Madas gondolatok ... 50

1.3.1. Madas László – Izgató kérdések – Szakpolitika ... *50*

1.3.2. Madas András – A Millecentenárium és az erdészet ... *76*

2. Országos Erdészeti Egyesület – AZ ERDŐ – Erdészeti Lapok – Az Erdészeti politika fóruma ... 86

2.1. 1990-ig | OEE – Erdész viták a rendszerváltás előtt ... 86

SR: VÁNDORGYŰLÉS 1988. Debrecen ... 86

OEE 1988 – Elnöki és Főtitkári beszéd ... 86

HI: Gondjaink és reményeink ... 91

EPMA – Erdészeti politikánk megújításának alapelvei ... 94

BF: Az erdő nemzeti kincsünk ... 99

OEE 1989 – HI: Megnyitó – Kombinát ... 104

OEE 1990 – HI: Megnyitó – Korszakváltás előtt ... 109

OEE 1990 – Tisztújító közgyűlés Budapest – Állásfoglalás ... 112

Mosonmagyaróvári erdészet *(Parlamenti interpelláció – 1990/09)* ... 114

2.2. 1991–1994 | Az OEE – Erdészeti elképzelések – Tények ... 115

OEE 1991 – 125. évi jubileumi vándorgyűlés Sopron ... 115

OEE 1991 – Állásfoglalás ... 116

OEE 1992 – SchA: Erdőtörvény ... 117

OEE 1992 – Szakértői értekezlet – Gyarmatpuszta ... 120

OEE 1992 – BG: Főtitkári beszámoló ... 124

Állásfoglalás az egységes állami erdővagyon kezelés koncepciójához – Az Országos Erdészeti Egyesület Elnökségének! ... 127

EP: Bajaim vannak ... 128

A Kormány 3084-1992. sz. határozata ... 129
Az MTA Agrártudományok Osztálya Erdészeti Bizottsága állásfoglalása az állami erdőgazdálkodás átalakítása tárgyában – Az MTA Erdészeti Bizottságának határozata ... 133
OEE – FAGOSZ – Az erdőgazdálkodás helyzetével, gondjaival kapcsolatos állásfoglalás ... 135
OEE 1993 – Szeniorok Tanácsának állásfoglalása ... 136
I. Országos Erdész Gyűlés 1993.02.04. ... 137
OEE 1993 – BG: Főtitkári beszámoló ... 137
DM: Erdőgazdálkodásunk időszerű kérdései ... 140
FM Erdészeti Hivatala: Három változat az állami tulajdonban lévő erdők jövőbeni kezelésére – OEE álláspont ... 148
OEE 1993 – Egyesület sajtótájékoztató ... 150
Magyarország Erdőiért Egyesület – Felhívás ... 151
Sajtóvisszhang ... 152

2.3. 1995–2007 | Helyzet és program ... 154
OEE erdészetpolitikai irányelvei ... 154
OEE 1995 – SZD: Főtitkári beszámoló ... 155
OEE 1995 – Hozzászólás ... 159
OEE 1995 – MA: Az erdészeti politika két időszerű kérdése ... 159
PM: Egy átalakult erdész az átalakulásról ... 163
A Magyar Természetvédők Szövetsége Gödöllőn tartotta 7. Országos találkozóját ... 163
Hazai vagyonkezelési megfontolások és tapasztalatok – 2001 ... 164

2.4. 2008-tól | Az OEE – Az erdészet – Az állami erdőgazdálkodás ... 168
OEE 2008 – Egységes állami erdővagyon kezelés ... 168
FAGOSZ vélemény Erdészeti Holding témában ... 169
Az erdővagyon is veszélyben ... 173
Az OEE erdészeti stratégiája – *Budapest, VM – 2011. december 15.* ... 176
Az állami erdőgazdálkodásért emeli fel szavát az Országos Erdészeti Egyesület ... 183

3. Az erdészet helye a minisztériumokban – Az erdészeti vezetők súlya és szerepe ... 184

3.1. 1990-ig | AZ ERDŐ – Az új erdészeti politika elindítása, meghirdetése ... 184
CsP – HA – HZ: Adatok és elemzés a magyar fagazdaságról – Országjelentés 1964–1991 ... 184
A fagazdaság 1988-1990. évi munkaprogramja és kutatási feladatai ... 192
OEE 1989 – HI: MEGNYITÓ – Kombinát ... 193
SR: Új esztendő – Új erdészeti politika? ... 194
Parlamenti interpelláció – Mosonmagyaróvár ... 197

3.2. 1991–1994 | Az erdészet ellentmondásai, ellentétei, a részvénytársaság megalakítása ... 199
FM EFF – Erdészeti és Faipari Főosztály – DM ... 199
DM: Tudatos erdővagyon-gazdálkodást és magas színvonalú hasznosítást! ... 202
DM: Ágazatunk helyzete, tennivalói ... 203
DM: Erdőgazdálkodásunk időszerű kérdései ... 206
SzJ: Az erdő mindenkié ... 214
OEE – SchA: Erdőtörvény ... 215

SJ &TL: Törvénymódosítási javaslat túlzott természetvédelmi igények ügyében ... 218
Kormány 3084-1992. sz. határozata – *(1993/1)* ... 218
1992. július 20-i Miniszteri Értekezlet ... 222
Privatizációs jogalkotás (I.) – Tartósan állami tulajdonban maradó vállalkozói vagyon 1992 ... 227
Privatizációs jogalkotás (II.) – Időlegesen állami tulajdonban lévő vagyon – 1992 ... 229
DM: Gazdasági rendszerváltás, átalakulás a hazai erdőgazdálkodásban ... 232
Államerdészet – Elgondolás új, államerdészeti szervezet létrehozására ... 239
FM Erdészeti Hivatala: Három változat az állami tulajdonban lévő erdők jövőbeni kezelésére ... 242
Javaslat az állam tartós tulajdonában maradó erdők kezelésének kereteiről (Holding) ... 244
Az állam tulajdonában levő erdők vagyonkezelése (tervezet) ... 244
Országgyűlés – MB: Az erdészet aktuális kérdései ... 246
DM: Összefoglaló rövid értékelés 1993–1994 ... 248
DM: Tájékoztatás az erdőgazdálkodás helyzetéről és a kárpótlás során felmerült problémákról az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottságának ... 250
DM: Tájékoztató az Országos Erdészeti Alap 1994. évi működéséről ... 254
Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága – dr. Szili Katalin KTM politikai államtitkár: Tájékoztatás ... 255
Az erdők állapota és a természetvédelem célkitűzései a KTM koncepciójában ... 256
HL: Erdőgazdálkodás kontra természetvédelem? ... 257
GZ: Közösen talán többre mennénk! ... 259
Zárjuk le az erdővitát ... 260
CsS: Zárjuk le az erdővitát ... 260
KÖZLEMÉNY – Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága ... 263
Az Erdészeti Hivatal környezetvédelmi tevékenysége az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága előtt ... 263

3.3. 1995–2007 | Az állami erdő tulajdonlásai – Az erdőgazdálkodás az ÁPV Rt.-ben – Nemzeti erdőstratégia és erdőprogram ... 265
OEE Közgyűlés – 1995. június 30. ... 265
OEE Közgyűlés – 1995 – Hozzászólások DM ... 266
Az állami erdőgazdálkodás fejlesztésének szempontjai ... 268
Nemzeti agrárprogram ERDÉSZET ... 270
Hazai vagyonkezelési megfontolások és tapasztalatok – 2001 ... 271
HG – GJ – MK: NEP Magyarországon II. rész – Állami erdő és erdőgazdálkodás – 2003 ... 274
A Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram szakértői fázisának programjavaslatai az állami erdővel kapcsolatosan 2002.05 – II. ... 281
A Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram társadalmi vita fázisának eddigi tapasztalatai az állami erdővel kapcsolatosan – V. ... 284

3.4. 2008–2014 | Új – újabb szervezetek az erdészetben ... 289
BF: MNV Zrt. – Az állami erdők tulajdonosi joggyakorlása és vagyonhasznosítása – 2008 ... 289

J/10671. számú Jelentés a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács 2008. évi működéséről és az állami vagyonnal való gazdálkodásáról ... 291
I. Erdész-közgazdász Találkozó – Mészáros Károly Emlékülés Sopron 2008. június 26-27. ... 294
Civilek az erdőkért kiásták a csatabárdot ... 297
Az FVM és a KVVM között zajló állami erdővagyonnal kapcsolatos egyeztetések helyzetéről ... 304
Tárcát vált a védett erdő ... 305
Az erdőterületek az illetékes nemzeti parkokhoz kerülnek ... 305
A zöldtárcához az erdőket! ... 306
A környezetügy középtávú stratégiájáról ... 307
További 142 ezer hektárnyi védett kincstári erdő átadását kéri a nemzeti parkok számára a környezetvédelmi minisztérium ... 308
Civilek és szakértők a védett erdőkért ... 309
A KVM üdvözli a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács döntését az erdőgazdálkodásról ... 309
FAGOSZ vélemény Erdészeti Holding témában ... 310
Gondolatok az állami erdészeti társaságok holding szervezetbe rendezéséről ... 311
Az erdővagyon is veszélyben ... 314
Törvény az állami vagyonról (T/35) – *(2010/6)* ... 317
3.5. 2014-től | Az erdőgazdálkodás megítélése ... 318
Nyereséget hoztak az állami erdőgazdaságok ... 318
A WWF Magyarország rablógazdálkodásnak minősíti a fakitermelést könnyebbé tevő kormányrendeletet *(2022. augusztus 8.)* ... 319

4. Vállalkozás – Részvénytársaság – FAGOSZ ... 321
4.1. 1990-ig | Vállalkozás – Részvénytársaság – FAGOSZ ... 321
EPMA – Erdészeti politikánk megújításának alapelvei ... 321
IB: Erdeink hasznosítása a változó igények kielégítésére ... 326
OEE 1989 – HI: Megnyitó – Kombinát ... 330
OEE 1990 – GHG Főtitkár ... 335
4.2. 1991–1994 | Állami erdő – Vállalkozás – Részvénytársaság ... 337
DM: Ágazatunk helyzete, tennivalói ... 337
OEE 1992 – Szakértői értekezlet – Gyarmatpuszta ... 340
Madas László – Izgató kérdések – Szakpolitika ... 343
IB: Kelet- és nyugat-európai véleménycsere az átmenet időszerű erdészeti kérdéseiről ... 350
IB: Többcélú erdőgazdálkodás ökonómiai feltételrendszere ... 352
GJ: Nemzeti Erdőstratégia részanyaga – Állami erdőgazdálkodás – *AEG-EGRT – 1992 (2001)* ... 355
GF: „Piacgazdálkodás az erdőgazdaságban” ... 364
SZJ: Nemzeti vállalat helyett részvénytársaságok ... 365
SzJ: Az állami erdészet alakulása 1992–95 1-2 rész ... 367
OEE 1993 – SzJ ÁVRT ... 377
OEE 1993 – SchA ... 379
OKB KTM – SzK ... 381
MTA állásfoglalása – Az állami erdőgazdálkodás átalakítása ... 381
CzK: Erdőgazdálkodni csakis nyereségesen, és lehetőleg tulajdonosként ... 382
SzJ – CzK: Erdőgazdálkodás nyereségesen és lehetőleg tulajdonosként ... 383

OEE – FAGOSZ – Az erdőgazdálkodás helyzetével, gondjaival kapcsolatos állásfoglalás ... 384
FAGOSZ – SzJ: Fakereskedelmi konferencia 1993 ... 385
A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség állásfoglalása a fagazdaság helyzetével kapcsolatban ... 387
OEE – HI: A kibontakozás kezdete ... 390
FAGOSZ – CzS: A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség Elnökségének javaslatai ... 390
TP: A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség Elnökségének javaslatai ... 393
Az állam tulajdonában levő erdők vagyonkezelése (tervezet) – Holding ... 395
ÁV Rt. Erdőgazdasági Portfolió tájékoztató ... 399
AT: A magyar faipar fejlődési irányai és lehetőségei ... 399

4.3. 1995–2010 | Az ÁPV Rt. – Az MNV Zrt. ... 403
OEE 1995 – MA: Az erdészeti politika két időszerű kérdése ... 403
Hazai vagyonkezelési megfontolások és tapasztalatok ... 406
Az ÁPV Rt. ... 409
Az állami erdőgazdálkodás fejlesztésének szempontjai ... 413
Jó kezekben a magyarországi erdők, az ÁVP Zrt. erdőgazdaságainak bemutatása ... 416
BF: Az erdészeti társaságok eredményt hoznak és értéket teremtenek ... 417
BF: Csak egységes erdészeti politika képzelhető el Magyarországon ... 420
Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. – Erdészeti szervezet ... 424
BF: MNV Zrt. – Az állami erdők vagyonhasznosítása ... 425
OEE 2008 – Állásfoglalás az egységes állami erdővagyon kezelés koncepciójához ... 427
Civilek az erdőkért kiásták a csatabárdot ... 429
Az FVM és a KVVM között zajló állami erdővagyonnal kapcsolatos egyeztetések helyzetéről ... 435
Tárcát vált a védett erdő ... 436
FAGOSZ vélemény Erdészeti Holding témában ... 437
Gondolatok az állami erdészeti társaságok holding szervezetbe rendezéséről ... 437
Az erdővagyon is veszélyben ... 440
Vagyonvesztés az erdészeteknél ... 445

4.4. 2011–2014 | MFB Bank ... 447
Közlemény az MFB tulajdonosi joggyakorlása alatt álló huszonöt cég vezetésének megújításáról – 2010 ... 447
Új vezetők az erdőgazdaságoknál – 2010 ... 448
MFB Bank – © MFB Zrt., Minden jog fenntartva! – 2011.03 ... 449
Tarvágás az állami erdészetek vezérkarában ... 450
MFB eredmények, közte erdőgazdaságiak ... 453
Erdészeti szervezet ... 455

4.5. 2015-től | EGRT ... 456
Szétlopták az állami erdészeteket a KEHI szerint ... 456
KEHI 2015/10 – Hihetetlen pazarlás folyt az erdészeti gazdaságoknál ... 457
Konferencia az állami erdőgazdaságok vagyonkezelési szerződéseiről ... 459
Aláírták a végleges vagyonkezelési szerződéseket az állami erdőgazdaságok vezetői ... 460
Állami erdőgazdaságok végleges vagyonkezelési szerződéseinek aláírása ... 461

Nyereséget hoztak az állami erdőgazdaságok 462
JG: Az erdészeti társaságok nem élnek vissza a kormány adta lehetőséggel . 463
Az állami erdőgazdálkodók non-profittá alakításán dolgoznak 464

5. Fafeldolgozás – Vertikális integráció 466
Madas László: Izgató kérdések – Vertikalitás 466
SZJ: Az erdő mindenkié 468
TSL: A fafeldolgozás helyzete az erdőgazdálkodást és fafeldolgozást integráló gazdaságoknál, vállalatoknál 469
AT: A magyar faipar fejlődési irányai és lehetőségei 474
TSL: Az erdő- és fagazdasági privatizáció helyzetéről 477
LB: Az EFAG-ok horizontális – vertikális integrációja 1968–1970 483
LB: A vertikumi jövő lehetőségei és korlátai – a tulajdoni és gazdálkodási viszonyok 486
Nemzeti Erdőprogram NEP 2001 – A fafelhasználás helyzete 488
LB: Amit a számvitel/számok mutatnak – Fafeldolgozás – Vertikális integráció 490

6. Utószó 492

Mellékletek 493
1. melléklet: Állásfoglalások – Javaslatok 494
2. melléklet: Azonosságok – Ismétlések 496

Előszó

Visszapillantás az 1990-es rendszerváltás időszakára

Az 1990-et megelőző években az erdőgazdálkodás (rablógazdálkodásnak minősítve) mellett több zöld téma is felmerült (Duna elterelés, Duna-kör stb.), utána „fakitermelési moratóriumot” szorgalmaztak.

Az energiakrízis 2022-ben hazánkban a tűzifa ellátásra is hatott.

Az AM a tűzifa termeléssel, kereskedelemmel, lakossági ellátással kapcsolatban szabályozó intézkedéseket tett (amelyeket a támadások hatására részben korrigált).

Ezeket a zöld civil és pártszervezetek sokoldalúan támadták, több cikk, petició stb. jelent meg,

2022. novemberében, 2023. februárjában Nagy István bejelentette, hogy az EGRT-ket nonprofittá alakítják át.

Az agrárminiszter közölte, hogy a magyar kormány az állami erdőgazdaságokat nonprofit jellegűvé alakítaná át. Hozzátette: „a jövőben sokkal hangsúlyosabb szerepet kívánnak adni a fenntarthatóságnak, a természeti értékek megóvásának, és csökkenteni szeretnék az állami erdészetetek gazdasági jellegét.”

Erdővel – fával a holnapért!

1. Bevezetés – (Erdészeti) Politika

Szakmai pályámat (gimnáziumi erdészeti politechnika – erdőgazdasági szakmunkás, erdőmérnök képzés – aranyoklevél, faipari szakmérnök – üzemvezető) 1970-ben a Kiskunsági ÁEG-nél kezdtem meg, így hosszútávú rálátásom van a fagazdaságra.

1983 óta az Erdőmérnöki Karon gazdaságtani, erdészeti ökonómiai tantárgyak oktatásában-kutatásában veszek részt.

A vertikális integrációról, az 1970-es EFAG alakulásról (2020-ban 50 év) vagy az Rt.-k megalakulásáról (2018-ban 25 év) kevés visszaemlékezés (Erdőgazdasági társaságok 1994–1998, ÁVRt.) jelent meg, így az Rt.-k kialakításának 30 éve után aktuálisnak tartok szakanyagot, „Amit az írások mondanak – 30 éve alakultak az erdészeti részvénytársaságok EGRT-30" témában.

Az áttekintésben néhány témát érintek, de kívánatosnak tartanám, ha többen is megragadnák az alkalmat, hogy a múlt ismertetésével segítsük a jövő lehetőségeit.

EGRT előzmények (EFAG/EVAG** – Államerdészet – Kht. **– EGRT)

***Mi következik? –** Nonprofit Holding? – …*

Az államerdészet a profitorientáltság ellenzéstől a részvénytársaságon át a nonprofitig vezethet. (A finanszírozás: ön-ágazati-állami-EU támogatás stb. az egyik kulcstéma).

1.1. Anyag és módszer

Az elmúlt években az OEE elérhetővé tette „AZ ERDŐ – Erdészeti Lapok" anyagát, amelyből első kézből meríthettünk, emellett számtalan szöveg került a látószögbe, illetve az EVGI keretében is jelentős publikációs-kutatási tevékenységet fejtettünk ki.

A szövegben általában a teljes név vagy az anonomitás helyett a monogramot használjuk a szerző megjelölésekor (Nem a személyt szeretnénk kiemelni, hanem a gondolatoknak kívánunk helyet adni.)

A feldolgozás időrend és témák szerint történt, a nyersanyagból sokféle tanulmány készíthető.

Időszakok	Témagazdák	Egyéb területek
–1990	*OEE*	Ágazati teljesítmény
1991–1994	*Minisztérium*	Erdőfenntartási Alap
1995–2007	*Vállalkozás-Rt.*	Erdészeti szervezet
(2008-2010)–2014		NEP
2014-15–		Vadgazdálkodás
		Természetvédelem
	Vertikalitás	Vertikalitás

Jelen szakanyag az erdő- és fafeldolgozó (-vadászati) gazdaságok részvénytársasággá alakítását követi (az államerdészettel szemben) a három témahordozó szemszögéből.

Anyag

Az elmúlt évtizedekben az Erdővagyon-gazdálkodási Intézet keretében Lett Béla számos szakanyagot készített, amelyekből összeállítottunk egy listát, amelyet a témákhoz tisztelettel ajánlunk betekintésre:

Lett B. – Stark M. (1986): Az erdészeti tartamosság értelmezése és az erdővagyon gazdálkodás
Lett B. (1986): Erdő- és fafeldolgozó gazdaságok szervezeti viszonyainak fejlődése és korszerűsítése. Egyetemi doktori értekezés
Lett B. (1989): Szervezeti változások tapasztalatai az erdő- és fafeldolgozó gazdaságokban Kandidátusi értekezés
Lett B. (1991): Az erdő és fafeldolgozó gazdaságok '80-as évtizede
Lett B. (1991): Az erdőgazdálkodás – fafeldolgozás szervezeti kapcsolata a változásokban
Lett B. (1992): Szemlélet- és struktúraváltás az erdészetben
Lett B. (1993): Az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok átstruktúrálódása
Lett B. – StarkM. (1999): Gazdasági átalakulás és szemléletváltás a fagazdaságban
Lett B. (2003): Erdészeti szervezés és vezetés – Jegyzet
Lett B. (2006): A tulajdonviszonyok változása és szervezeti hatása a magyar erdőgazdálkodásban
Lett B. (2008): Az állami erdőtulajdonlás és erdőkezelés szervezeti rendszere
Lett B. – Hegedűs A. – Lengyel A. – Schiberna E. (2018): A Nemzeti Erdőprogram helyzete 2008-ban
Lett B. (2016): Erdővagyon-gazdálkodás állami vagyonkezeléses erdőkben
Lett B. (2016): Az állami erdő és erdőgazdaságok vagyonkezelése és számvitele az Állami Számvevőszék jelentéseinek tükrében
Lett B. (2017): Tovább Mészáros Károly útján… Visszatekintés 2007-2017
Lett B. (2019): Az erdővagyon-gazdálkodás helyzete
Lett B. (2023): Amit a számok mutatnak – Az erdővagyon és az erdővagyon-gazdálkodás szervezete
Lett B. (2023): Amit a számok mutatnak … A COVID-19 járvány, válság és hatása az erdőgazdálkodásra 2019–2022 *(Megjelenés alatt)*
Lett B. (2023): Amit a számok mutatnak …EGRT a 2010-es években *(Megjelenés alatt)*

Módszer

A szakanyag jellegének megfelelően alapvető módszer a dokumentum feldolgozás, válogatás utáni ismertetés. Mivel erősen vitatott témákról van szó, amelyekben a szemben állás 20-30 év alatt megakadályozta az előre lépést, mi a tudatos függetlenségünket igyekszünk hangsúlyozni.

Az elmúlt időszaknak viszont tanulmányokkal aktív szereplői voltunk, ezért álláspontunk nyilvánvaló. A historikus feldolgozásból persze kilátszanak az egyes időszakok egyes érdekcsoportjai, de úgy érezzük az erdész szakma megítélése javításának nem az egyhelyben topogás, hanem az irány megszabása után a határozott lépés, tevékenység szolgálhat.

A társasági-gazdasági rendszerváltástól kezdve időrendben feldolgozva a történéseket, a különböző szálakat kiemelt időszakonként, időpontonként összecsomózva igyekszünk segíteni a megismerést és a megértést. A törzsanyag időrendben kísérli meg a kiemelt témák áttekintését.

Az erdész szakmán belül is nagyon sok kérdésben erős konfrontáció tapasztalható, amely szintén okként jelentkezett az ágazat megítélésekor, de be kell látni, hogy a divat fafajok, technológiák és szabályok szükségszerűen jóval rövidebb életűek, mint a legrövidebb vágáskor, és jön a szükséges visszafordulás az előrehaladás felé. Ez különösen igaz az állami

erdőgazdálkodásra, ahol az állami tulajdonlás és az állami jogi-gazdasági szabályozás kettős ereje speciálisan érvényesülhet, a részvénytársasági formájú végrehajtásban is.

Nem a múltba mélyedés és vájkálás a célunk, ugyanakkor támogatást is adhat a döntéshozóknak a megoldás felé vezető útra (amelyben egyébként szükségszerűen hiszünk).

Szerzőként ezért tartózkodunk attól, hogy az időszakok történéseinek bemutatását követően tézis szerű iránymutatásokat adjunk (hiszen mi sokszor hallottuk kompetens vezetőktől is, hogy rövid időn belül döntenek és megoldják a felvetett, előkerülő kérdéseket).

Az egyes fejezetekbe válogatott anyagokból fokozatos szűkítéssel duplungokat készítettünk, így a fejezetek önállóan is olvashatók (az ismétléseket a 2. melléklet tartalmazza).

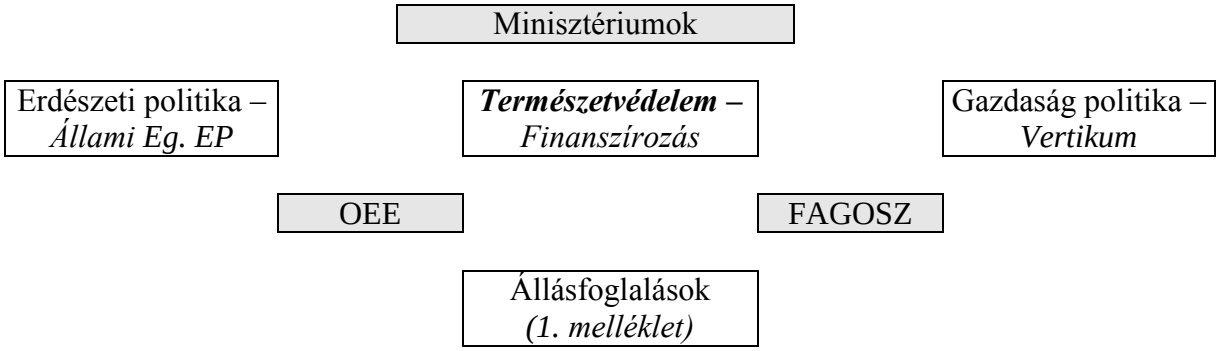

A feldolgozás a három főszerelő (Minisztériumok – OEE – FAGOSZ) írásos megnyilvánulásaira épül,

- az erdészeti politika (állami erdőgazdálkodás és erdészeti politika),
- a gazdaságpolitika (a vertikumban az üzemági kapcsolatok, a fafeldolgozás) és
- a természetvédelem befolyása (a finanszírozás problémája)

területén. Az OEE és a FAGOSZ véleményét „Állásfoglalásokkal” igyekezett erősíteni.

A fejezetek közötti kapcsolatokat a tartalmi jellemzők kötik össze, amelyben központi szerepet a „természetvédelem – finanszírozás” foglalja el.

A módszer hatékonyságát illetően felvetődő kritikákat megértéssel kezeljük, de tapasztalataink szerint nem az előkészítés szakmai jóságán múlik a döntés iránya, sebessége. (Ebben némileg azért eltérünk az Állami Számvevőszék módszerétől, álláspontjától, amennyiben mi a jogszabályok feltétlen jóságában is kételkedhetünk, és a végrehajtás akadozásával is megértőbbek vagyunk.)

A szakanyag kvalitásait és a módszer helyénvalóságát talán a következő időszak történései igazolhatják. Az ismereteket bemutatjuk, de az elmúlt évtizedek után a siker receptjét nem tudjuk.

Visszatekintés

A magyarországi erdőgazdálkodás alakulása és fejlődése szempontjából meghatározó volt a piacgazdaság útjára lépés. (Az 1968-1970-es „Új Gazdasági Mechanizmus” a horizontális és vertikális integrációval igyekezett a problémákra választ találni, de új frontok nyíltak meg.)

Az 1980-as évek végén felerősödött társadalmi és gazdasági változásoknak megfelelően az erdőgazdálkodás is igazodott az általános gazdaságpolitika új modelljéhez. Az erdő (az ágazatok között legnagyobb mérték, 60%) állami tulajdonban és állami gazdálkodásban maradt, ugyanakkor ***a központi irányítású nagy állami erdőgazdaságok 1993-94-es években részvénytársaságokká alakultak***.

1992-ben az akkor vállalati önkormányzat (vállalati tanács) által irányított állami erdőgazdaságok államigazgatás felügyelet, az Állami Vagyonügynökség alá kerültek. Ugyanebben az évben, az állami vagyon kezelésére megalakult az Állami Vagyonkezelő Részvénytársaság (ÁV Rt.). A létrehozásról rendelkező 1992. évi LIII. törvény és a 126/1992. végrehajtási rendelet az ÁV Rt. induló vagyoni körébe sorolta az állami erdőt, a 19 erdőgazdasági vállalatot, míg 3 HM erdőgazdaságot a Honvédelmi Minisztérium vagyoni köréhez rendelt, különleges feladatai miatt.

A Törvény alapján 1993-ban megkezdődött és 1994 tavaszára be is fejeződött az erdőgazdaságok részvénytársasággá alakulása. Ugyancsak a Törvény ezeket a társaságokat 50%+1 szavazat mértékig állami tulajdonba sorolta a két 100%-os állami tulajdonba sorolt társaság kivételével.

Az erdő és a megalakulás mellett az EGRT-k „tulajdonosi vagyonkezelőit”, a minisztériumi és azon belüli-kívüli irányítást említem, miközben az EGRT struktúra a 30 év alatt érdemben nem változott (a HM erdőgazdaságokat a portfolióba vonták).

Az átalakulás a vállalatoknál azonos szempontok alapján történt. Ennek tudhatóan az új részvénytársaságok gazdálkodásának alapjai rendezettek voltak. A decentralizált privatizáció során értékesítésre kerültek az erdővagyon-gazdálkodáshoz szükségtelen, valamint a veszteséget hozó vagyonelemek, és elkülönítésre kerültek az erdőgazdálkodói tevékenységéhez szükséges ingatlanok, vagyontárgyak is.

Az EGRT-ken belül viszont számos változás történt, pl. a tevékenységek kiszervezése (kapacitás, létszám), az erdészetek összevonása, a műszaki vezetői-erdőgondnoki rendszer, a vertikalitás lebontása, a rendeltetések/funkciók átrendezése (a vadgazdálkodás beemelése), az erdőfelújítás finanszírozása, a gazdálkodás-támogatások stb. A termelő-kivitelező tevékenységeknél a saját dolgozók szerepét kiszervezett kisvállalkozások vették át.

1995-ben a két állami privatizációs szervezet összevonásával megalakult az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Részvénytársaság (ÁPV Rt.). Az államháztartásról szóló, többször módosított 1992. évi XXXVIII. törvénynek az 1995. évi CV. törvénnyel történt módosítása, valamint az állam tulajdonában lévő vállalkozói vagyon értékesítéséről szóló 1995. évi XXXIX. törvény szabályozta az állami erdővel kapcsolatos kérdéseket is. Ennek alapján a kincstári vagyon és az állam vállalkozói (termelői) vagyona különvált.

Korábban az ÁV Rt.-hez tartozó erdőgazdasági társaságokat a törvény 100%-ig tartósan állami tulajdonba és az ÁPV Rt.-hez rendelt vagyoni körbe sorolta. A HM erdőgazdasági társaságoknál lényegi változás nem következett be.

Az állami erdők tulajdonosi jogosítványait a pénzügyminiszter kapta, megbízása alapján e feladatot a Kincstári Vagyoni Igazgatóság látta el. 2002-től kezdődően a Nemzeti Földalapkezelő szervezet tulajdonosi pozícióba került a nem védett erdőterületeket illetően és összesen 1 262 E ha erdő és termőföld tartozik a szervezethez.

1996-ban a KVI kötötte meg az EGRT-kel az ideiglenes vagyonkezelői szerződést, amelyet 2016-ban váltott fel az NFA/NFK – EGRT szerződés.

1.2. Miniszterelnökök álláspontja

1.2.1. Antall József (Erdészeti Lapok 1993/04)

Antall József úrnak, a Magyar Köztársaság Miniszterelnökének

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

Egyesületünk vezetése az elmúlt évi személyes meghallgatásunk óta, ismét bizalommal és támogatást kérő reménykedéssel fordul a Miniszterelnök úrhoz.

Ennek oka a rendszerváltozás folyamatában szakmánk területén fellépő kedvezőtlen jelenségek miatti aggodalom.

Tudomásunkra jutott, hogy a kormányzati munka elmúlt időszakának áttekintése során a kormány foglalkozik az erdészeti ágazat helyzetével is. Az ezzel kapcsolatos esetleges kormányzati döntés elősegítése érdekében készítettük el ***állásfoglalásunkat***.

Az erdészet területén sajnos az elmúlt másfél év során az esetenkénti pozitív eredmények ellenére sem sikerült sok kedvezőtlen szakmai folyamatot megállítani. Ennek véleményünk szerint legfőbb oka az erdészeti ágazatirányítás jelenlegi helyzetéből adódik.

Az erdészeti és ezen belül az államerdészeti igazgatás kezdetét Magyarországon az első két kamarai erdész kinevezésének idejére, 1564-re lehet visszavezetni, akiknek ügykörét részletes erdőrendtartás szabályozta.

Ebből a szerény kezdetből alakult ki a két világháború közötti és az 1945-ben létrehozott jól működő államerdészeti szervezet (MÁLLERD), amelynek teljes kifejlődése az utolsó kétszáz évre tehető. Ez a szervezet korábban mindig az összes állami tulajdon igazgatását ellátó egyetemes szervezethez tartozott. Főhatósága előbb az udvari Kamara, a parlamenti kormányforma behozatala után pedig a pénzügyminiszter volt.

A ***mezőgazdasági teendők*** az erdőgazdasági teendőket sokszor háttérbe szorították, és a közös kezelés egyéb hátrányai miatt a kincstári erdők kezelését a többi állami tulajdon kezelésétől már több mint száz éve (1881 január 1-jétől) elkülönítették és önálló erdészeti igazgatási szervre bízták, országos főerdőmester vezetésével. Felügyeletét ettől kezdődően a mai napig a földművelésügyi miniszter látta el. A területi vezetést, ellenőrzést 1881-től kezdve az elnevezésében változó, de hatáskörében azonos erdőigazgatóságok, főerdőhivatalok stb. látták el, a területi kezelés szervei pedig az erdőgondnokságok (erdészetek) voltak. Az állami erdőfelügyelet ezzel párhuzamosan a Mária Terézia által kiadott Erdőrendtartás alapján fokozatosan alakult ki a mai formára.

Az erdészeti és ezen belül az államerdészeti igazgatás 1949-től (a MÁLLERD megszűnésétől) tíz nagyobb és számos kisebb, általában rosszul sikerült átszervezésen esett át, a legutolsó kettőn 1990-ben, illetve 1991-ben.

Az igazgatás állandó instabilitása és az államerdészeti (kincstári) rendszer 1949. évi megszűntetésének eredményeképpen az erdészet a rá háruló társadalmi, szakmai elvárásoknak igazán maradéktalanul sohasem tudott az elmúlt 40 év során eleget tenni. Sajnos az utolsó két rosszul sikerült átszervezés az erdészeti igazgatás maradék autonómiáját is tönkretette és katasztrofális helyzet felé sodorja a magyar erdészetet és erdőgazdálkodást. A magyar erdők sorsát hosszú távra meghatározó intézkedések a jelen időszakban a szakterületen kívülállók gazdasági, társadalmi, politikai és nem szakmai döntéseitől függenek.

Ezért kérjük a Miniszterelnök urat, hogy az erdészeti szakközönség kérésére támogassa a történelmi fejlődés során kialakult ***önálló erdészeti igazgatási szervezet (Országos Erdészeti Hivatal***) felállítását, felelős erdész szakember vezetése alatt.

Az ország erdőterületének kétharmadát, de a természetszerű erdők zömét kitevő állami erdők vonatkozásában pedig létre kellene hozni a tényleges tulajdonosi jogokat gyakorló ***Állami Erdők Vagyonfelügyeleti Kollégiumá***t. Ezzel összefüggésben alakítható ki a korábbi hazai és nyugat-európai mintára ***az államerdészet új szervezete***.

Kérésünk megértő támogatását remélve, az Országos Erdészeti Egyesület nevében mély tisztelettel: Budapest, 1991. szeptember 23.

Tisztelt Elnök úr!

Tisztelt Főtitkár úr!

Mindenekelőtt köszönöm levelüket, amellyel eljuttatták hozzám az Országos Erdészeti Egyesület állásfoglalását az erdészeti igazgatás és az erdőgazdálkodás átalakulásával összefüggésben.

Az elmúlt hónapokban dolgozta ki a kormány — egyebek mellett — a privatizációs stratégia rendszerének továbbfejlesztését, illetve januárban került sor a szövetkezetekkel kapcsolatos jogszabályok elfogadására. Ezek az intézkedések a hazai erdőgazdálkodás egészére is kihatnak, így most nyílt lehetőség arra, hogy az állásfoglalásukban felvetett kérdésekre visszatérjek.

Mélységesen egyetértek azzal az értékeléssel, hogy az erdőnek — nem elhanyagolható gazdasági: jövedelemtermelő, munkaerőt foglalkoztató stb. szerepe mellett — elsősorban a legszélesebb értelemben vett közfunkciót betöltő hivatása van, és mint sajátos „világörökség” folyamatosan megújítható, sőt megújítandó.

A kormány messzemenően támogatja az Egyesületnek és a hivatásukat értő és szerető erdésztársadalomnak azokat a megalapozott törekvéseit, amelyek az erdőgazdálkodás megújítását, korszerűsítését szolgálják. Ennek során nyilvánvalóm indokolt figyelembe venni az erdőnek a fentebb említett — és semmi máshoz nem hasonlítható — különleges funkcióját, és mindezen sajátosságokat kell integrálni az új társadalmunk alapját képező, a magántulajdonra épülő piacgazdaságba.

Javaslataikat a folyamatban lévő előkészítő munkálatok során hasznosítani fogjuk. A konkrét intézkedések — szervezeti, igazgatási, jogalkotási stb. — kidolgozása során a Földművelésügyi Minisztérium és a kormány természetesen számít észrevételeikre, véleményükre.

Meggyőződésem, hogy az erdőgazdálkodásban dolgozók közismert hivatásszeretete — amely az elmúlt évtizedek során is képes volt szakmai szuverenitását megőrizni — meg tudja teremteni a jövőt is szolgáló erdőgazdálkodás alapjait.

Köszönti:

(Antall József)

Budapest, 1992. február 17.

Földmüvelésügyi Minisztérium Dr. Raskó György államtitkár úrnak Budapest

Tisztelt Államtitkár Úr!

Az Országos Erdészeti Egyesület feladata, hogy figyelemmel kísérje és aktív részt vállaljon abból az átalakulási folyamatból, amely a szakmánkat érinti. Eddig is köszönettel vettük államtitkár úr részéről, hogy igényt tartott esetenként az ágazatot érintő kérdések döntéselőkészítő munkái során véleményezésünkre.

Sajnálattal tapasztaljuk, hogy a Földművelésügyi Minisztérium a Kormány 3084/1992. sz. rendeletét, amely az állami tulajdonú erdők kezelését ellátó korszerű, egységes szervezetnek kialakítását és működését szabályozná, megítélésünk szerint késlelteti.

Tudomásunk szerint két miniszteri értekezlet már napirendre tűzte az „államerdészet" kérdését, de mind ez ideig érdemi döntés a megoldást illetően nem született.

Tisztelettel kérem államtitkár urat, szíveskedjen egyesületünket tájékoztatni, hogy várható-e és mikor tesz eleget a Földművelésügyi Minisztérium a Kormány döntésének. Az adott kérdésben személyesen is szívesen kifejtenénk véleményünket.

Budapest, 1992. december 3.

Erdészüdvözlettel: Schmotzer András elnök

I. Országos Erdész Gyűlés – 1993.02.24 – *(Erdészeti Lapok 1993/4)*

Az állami erdőgazdaságok gazdasági társaságokká alakulása lehetetlenné teszi a korábbi kormányhatározat végrehajtását az egységes államerdészeti szervezet kialakításáról. Mindez fokozott felelősséget ró az erdők sorsát meghatározó folyamatok szereplőire, az illetékes intézményekre, hatóságokra, szervezetekre, döntéshozókra.

Az erdőgazdálkodás a ***fatermesztésen kívül több olyan közhasznú feladatot is magába foglal (természet- és környezetvédelem, rekreáció stb.), amely sajátos gazdálkodási eszközrendszert és szervezeti keretet követel***.

Az állami erdők kezelésére megfelelő **szervezeti keretek fokozatosan kialakíthatók**. Ehhez nélkülözhetetlen a kormányzat intézkedése. Az I. Országos Erdész Gyűlés javaslatai:

1. Az ***állami erdők egységét*** meg kell őrizni.
2. Az ország összes erdejére kiterjedő ***szakhatósági és igazgatási feladatok ellátására az FM-en belül létre kell hozni a szakmailag önálló Országos Erdészeti Hivatalt***.
3. A ***tartósan állami tulajdonban maradó erdők tulajdonosi jogainak érvényesítésére egy olyan önálló, 100%-ig állami tulajdonú kezelő szervezetet kell kialakítani, amely az Országos Erdészeti Hivatal felügyelete alá rendelve működik***.
4. A ***részvénytársasági formát átmeneti megoldásnak*** kell tekinteni.
5. Annak érdekében, hogy az állami erdők egysége megmaradjon, a már kárpótlásra kijelölt állami erdőkön túlmenően erdőt csak az új Országos Erdészeti Hivatal, illetve létrehozásáig a kijelölt illetékesek (FM, PM) egyetértésével, a mezőgazdasági területek (parlag) elfogyása után lehessen kárpótlásra kijelölni. El kell érni az erdőt érintő kárpótlási eljárások során, hogy ***a föld aranykorona értéke mellett a faállomány reálisériékét is figyelembe vegyék***.

Budapest, 1993. február 24.

1.2.2. *I. Országos Erdészgyűlés* (Erdészeti lapok 1993/4)

A Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottsága és a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti és Faipari Főosztálya kezdeményezésére, a minisztérium színháztermében 1993. február 24-én az állami erdészet jövője tárgyában tartott ORSZÁGOS ERDÉSZ GYŰLÉSEN elhangzottak kivonatos közlése.

Megnyitó Dr. ANTALL JÓZSEF miniszterelnök:

Elnök úr, miniszter úr, hölgyeim és uraim! Először is köszönetet szeretnék mondani a Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottságának a megtisztelő felkérésért, a meghívásért, és azért, hogy a mai napon önök előtt szólhatok, és hogy az erdészet ügyét – és ezt nagyon széles értelemben véve, az ehhez kapcsolódó járulékos elemeket is tartalmazó erdészeti politikát – e körben megtárgyalják, és minderről e magas szakmai fórum, e magas grémium állást foglaljon, nyilatkozzék, amit mi a kormányzati politikában figyelembe vehessünk, és a kormányzati politikába beiktathassunk.

Az erdő olyan területet jelent, amiről minden körülmények között külön is szólnunk kell. Amikor erdészetről beszélünk, akkor nemcsak erről a tudományos fogalomkörről kell beszélnünk, hanem mindazokról a gyakorlati kérdésekről, amelyek ehhez szervesen kapcsolódnak. Miről is kell tulajdonképpen ebben az esetben beszélnünk?

Az elsődleges, hogy Magyarországon a királyi erdőknek, a kincstári erdőknek – nyugodtan mondhatjuk – az egész ország történetét érintő, és Magyarország benépesülése és gazdálkodása szempontjából kiemelkedő jelentőségük volt. Az erdő Európa történetében – embereltartó képességével – kiemelkedő szerepet játszott a középkortól kezdve.

A másik, amiről szólni kell, az, hogy Magyarországon az erdészet milyen vonatkozásban kapott európai mértékkel mérve is kiemelkedő szerepet. Ez pedig a képzés és a jogszabályalkotás, amiben Magyarország elől járt.

A Selmecbányái bányászati akadémiaként induló, európai viszonylatban első és kiemelkedő felsőoktatási intézet a múlt században, a reformkorban kiegészült az erdészeti felsőoktatással. Az erdészek nagyon gyorsan átvették azt a szellemiséget, amit a bányászok már előttük is képviseltek. Ez az, amitől a magyar erdészet, a magyar erdőmérnökök, és általában ez az egész szakma nemcsak szakmai szempontból, tudományos szempontból, hanem emberi szempontból is egy olyan közösséget, olyan szolidaritási érzést tudott kitermelni, olyan hagyományokra tudott támaszkodni, amely éppen e múlt században megszülető erdészeti felsőoktatásban szerepet játszott.

A másik a jogalkotás. ***Az erdész számára mindig könnyebbnek és rokonszenvesebbnek tűnhet a nagy egységben fenntartott erdő, a tulajdoni, birtoklási, hasznosítási kérdéseknek a kincstári állami erdők egységének fenntartásával történő kezelése***.

De történelmi korszakforduló a miénk, és az egész világban, ahol ***meg kell tudnunk különböztetnünk azt, hogy a közösség meddig mehet el, meddig mehet el az állam, hol jelentkezik az egyes személy, a köz- és magánérdek összeegyeztetési lehetősége***.

Ha mindezt figyelembe vesszük, akkor a tulajdonlást egyértelművé és világossá kell tenni. Mi az, ami kincstári, mi az, ami állami tulajdon volt és marad? Ebben a kérdésben kell megtalálni azt a formát, amelyben a birtoklás és a hasznosítás korszerűen érvényesülhet.

Magyarországon az 1879. évi XXXI. törvénycikket megelőzően rájöttek már arra, hogy az ***egykori úrbéres erdőket és a közbirtokossági erdőket nem szabad hagyni tovább osztani, mert szakmailag telepítési, tervezési és hasznosítási szempontból az erdő kárára történik***. Ezért e vonatkozásokban olyan törvények és jogszabályok születtek, amelyek éppen ezt a tulajdonlási és hasznosítási kérdést érintették. Ennek számunkra történelmi tanulságnak kell lennie, hogy az ***elaprózódás, a felosztás, a tulajdoni változás, a tulajdon megnevesítése nem mehet a szakmai érdekek kárára***. Amikor ezekről a tulajdoni kérdésekről beszélünk, akkor egyéb kérdésekre is figyelnünk kell.

Az erdő szerepe világviszonylatban megnőtt. A ***környezetvédelmi szemlélet tulajdonképpen a természetvédelemből nőtt ki***, és érdekes módon a világ egykor leginkább természetet pusztító, leginkább a természeti kincsek bővében lévő országában, az Amerikai Egyesült Államokban született meg. Ez azután később érvényesült Európa nyugati felében, az indusztrializálódott területeken, de máig nem következett be a természetet leginkább pusztító egykori Szovjetunió területén, ahol a környezetvédelem – hasonlóan számos keleti országhoz – az egykori keleti blokkban nagyon is hátul kullogott.

Ma Magyarország gyökeres átalakítás előtt és közepette van. Szólni kell arról is, hogy a ***privatizáció természetesen súlyosan érinti az erdészet struktúráját, súlyosan érinti a szakmai szempontokat, és mindez még súlyosabban jelentkezik önöknél egyenként és személyenként***. Néha egzisztenciális kérdéseket vet fel. Minden átalakulás sajnos ezzel jár, de ezeket a problémákat kell tudnunk kezelni, ezért vagyunk itt, és ezért kérjük az önök tanácsait.

A 19 állami nagyvállalat privatizációja az egyik kérdés. Ez jelzi, hogy a privatizációs problémák hogyan függenek össze az előbb említett szakmai kérdésekkel.

Szólnunk kell arról, hogy Magyarországon 1,8 millió hektár a teljes erdőterület, és ebből 1,3 millió hektár az állami erdőterület, ha jó számokat írtak fel munkatársaim. ***Az állami erdők értéke mintegy 300 milliárd forint, bár hivatalos értékelés e tekintetben nem történt***. Jelen ismereteink szerint a faexport értéke 7-8 milliárd forint körül van. A behozatal értéke mintegy 3 milliárd forint. Amit igen nagy dolognak tartunk, és úgy érezzük, hogy érdemes róla beszélnünk, hiszen ez a ***költségvetést érintő kérdés***: az 1993-as telepítési terv 3500 hektárt érint, a költségvetési törvényben 450 millió forinttal. Ha társadalmi és munkaerő szempontból vizsgáljuk, akkor ez egy olyan adat, amelyre érdemes felhívni a figyelmet. A fagazdasági ágazatban jelenlegi statisztikai adataink szerint 35–40 ezer között van a munkaerő létszáma, 35 és 40 ezer embernek a kenyeréről van szó, ebből kétezer az erdőmérnök és 5000 az erdésztechnikus.

Fontos, hogy a szövetkezeti átalakítások kiteljesítése, a 19 állami nagyszervezetnek a biológiai alapokat is védő privatizációja után, az ***egységes állami erdőkezelés*** követelményének megfelelő szervezet jöjjön létre.

Kormányzati szempontból is át kell tekinteni az erdőfelügyeleti, rendezési, és szervezeti feladatokat.

Foglalkozni kell azzal a kérdéssel, hogy ***a központi irányításnak az átalakuló tulajdonviszonyok mellett mi a formája, speciális jellege***.

A parlamentáris kormányzás emellett azt is megvizsgálandóvá teszi, hogyan lehet érvényesíteni az egységes agrárpolitikán belül a különböző környezetvédelmi, természetvédelmi szempontok figyelembevételével egy minisztérium, egy kormányzati irányítás területén ennek a speciális területnek az irányítását.

Kormányzati szemszögből is nézve, nemcsak a szakma, az ágazat szempontjából azt kell mondanom, hogy mindig különbséget kell tenni, amikor valamit tudományos szempontból, akár egy ilyen élettani egységnek tekintünk, és onnan vizsgáljuk az egyéb ágazatokat, attól, amikor államigazgatási szempontból vizsgáljuk.

Akkor nem mindig leegyszerűsítve mutatkoznak a problémák, és ***az ellenérdekeltség egyensúlya biztosítja a jó kormányzást***. Nagyon ***jónak tartom kormányzati szempontból, hogy mindaz, ami e szakmával összefügg, az önök emberi közösségével, az kormányzati és államigazgatási szempontból megoszlik a Földművelésügyi Minisztérium, a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium, bizonyos értelemben az ipari tárca felügyelő szerepe között***.

Ez azt jelenti, hogy ***kormányzati szempontból a minisztériumok tulajdonosi szerepe csökken***, és ***itt lép be a tartós állami vagyonkezelő, az ÁV Rt. szerepe***. Erről ***azt kell – a törvény birtokában – most már tudnunk, hogy egy holding, egy állami holding jellegű szervezet képes arra, hogy a minisztériumok kormányzati igazgatási feladatait tulajdonképpen biztosítva, ellássa azokat a feladatokat, amelyeket az államnak, mint tulajdonosnak piaci körülmények között el kell látnia***.

Ezért, amikor Önök véleményt fognak mondani (és ez nagyon fontos számunkra) ezekről a kérdésekről, akkor ne azt az egyedüli szakmai szempontot vizsgálják, hogy ***az erdő és az összes ehhez kapcsolódó terület – a vadgazdálkodástól a faiparig, idegenforgalomig – és minden más, ami hasznosítható ebben az ágazatban, az egy helyre koncentrálódjék, mert ha egy helyre koncentrálódik, akkor pontosan a kormányzati kiegyenlítő szerep nem érvényesül, és az ellenérdekeltség hiánya tévútra vezet***. Önök azt ***próbálják vizsgálni, hogy éppen a miniszteriális irányítás, a tulajdonosi rendszer, az előbb elmondottak alapján az állami tulajdontól a magántulajdonig, ezen a területen, az erdészet területén hogyan kezelhető***.

A kormány mindent elkövet annak érdekében, hogy azokat a ***jogszabályokat, törvényeket és kormányrendeleteket***, amiket a kormány és a parlament még meg tud az elkövetkező időszakban hozni, e parlamenti cikluson belül, azt elősegítse. Ez vonatkozik természetesen a vadászati törvényre is. ***A magyar átalakulás egyik legnehezebb problémája a jogalkotás területén maga a jogalkotási törvény***. Az a tény, hogy a jogalkotási törvény a jogszabályi hierarchiában túl sokat köt a törvényekhez, a törvényformához, és keveset tesz lehetővé kormányrendeletek, miniszteri rendeletek megalkotására.

Ez jogi szempontból azért nem jó, mert ***minden szakma, minden tárca és valamennyi miniszter egy kódexet akar a nevéhez fűzni, egy olyan jogalkotási produktumot, ami átfogta az egész területet és maradandó.***

Ez nagyon helyes és szép ambíció, csakhogy az átalakulás időszakában – akár 1848-ban, 1867-ben, vagy az I., illetve a II. világháború után – mindig laza kerettörvényeket hoztak, gyorsan. Olyan kerettörvényeket, amit azután ***kormányrendeletekkel lehetett kiegészíteni, és a kormányrendeleteket gyorsan lehetett az élethez igazítani, hiszen ott nincs presztízskérdés, akár két hét múlva egy minisztertanács megváltoztathatja a kormányrendeletet, ha az hibásnak bizonyult***.

A parlament igenis rekordot döntött, igenis annyi törvényt hoz, mint kevés más parlament. De így sem lehet ezt helyettesíteni, és az átalakulást ezen az úton végrehajtani, ha nem módosítunk a jogalkotási törvényen, a szemléletünkön, és ha a parlament nem törekszik arra a jövőben, hogy bizonyos törvényeket kivételes eljárással meggyorsítva hozzon meg. ***A világon nagy jogállamokban is természetes, hogy a szakmai törvényeket – bizottsági viták után – nem bízzák többhetes vitára, hanem gyorsan megalkotva, máris a politika, a nemzetgazdaság szolgálatába tudják állítani***.

Megköszönve figyelmüket és türelmüket, hogy mindezt meghallgatták, szeretném megismételni azt, amivel az elején is foglalkoztam, hogy az erdő, az erdészet és az erdővel foglalkozó ember valóban az egész emberiséget, nemzetet szolgálja. Ezen belül éppen a természethez való kötődése, és Magyarországon a különleges tradíció következtében, ami Selmecbányáról elindulva Sopronban és az egész országban kiterjeszkedve az erdészet, az erdészek szellemét áthatja, az olyan többlet a magyar nemzeti gondolkodásban, olyan többlet a szakmai felelősségben, az országért való felelősségben, amire önök büszkék lehetnek.

Őszintén örülnék, ha minél több olyan szakma lenne, ahol ez a belső kohéziós erő, ez az erkölcsi erő és ez a nemes értelemben vett küldetéstudat, ami áldozatokra képes, élne ugyanúgy, ahogy önöknél. Ez az erkölcsi, szellemi és nemzeti tőke, amit az erdészek jelentenek Magyarország számára, a gazdasági szempontok mellett, legalább olyan súllyal, az igazi, morális érték és morális garancia arra, hogy sikerülni fog együttesen végrehajtanunk nemcsak az erdők megmentését, nemcsak az erdőgazdálkodás megújhodását, hanem ezt az egész programot, ami az önök szakmája, és az ország előtt áll.

Megköszönöm a megtiszteltetést, köszönöm elnök úr szavait, és sok sikert kívánok a tanácskozásukhoz, munkájukhoz.

Antall József köszönti a Vándorgyűlést – OEE 1993 *(Erdészeti Lapok 1993/9)*

Tisztelt Erdész Vándorgyűlés!

Szívből köszöntöm az Erdész Vándorgyűlést, egy jeles szakma jeles képviselőit, és általuk az ágazatban dolgozó munkatársaikat. Alig múlt fél esztendeje, hogy az MTA Erdészeti Bizottságának felkérésére részt vettem és előadást tartottam az I. Országos Erdész Gyűlésen, megismerkedhettem hivatásuk képviselőivel, erdővállalataik vezetőivel és tisztikarával.

Akkor az ágazat, s benne a 19 magyar erdőgazdaság egy minőségi változás küszöbén állott. Örömömre szolgál, hogy azóta – a törvényi kötelmeknek megfelelően – ***megkezdődött az erdővállalatok átalakulása, a modern piacgazdaság követelményeihez igazítása***. Bízom benne, hogy ez az átalakulás-átalakítás kellő körültekintéssel történik, és az Önök irányításával, közreműködésével zökkenőmentesen lezajlik.

Rendkívüli feladat egy pénzben szinte fel sem becsülhető értékkel, az erdővel gazdálkodni, benne naponta dolgozni, fennmaradásáért, jövőjéért munkálkodni. Az erdészek eleget tudnak tenni e feladatnak. Szaktudásuk és hitük, hagyománytiszteletük és az új iránti fogékonyságuk összhangja teremtette meg azt a sajátos szakmai önérzetet, amely nehéz évtizedekben is képes volt értékek megőrzésére, gondozására, fejlesztésére.

A Vándorgyűlésnek eredményes munkát, Önöknek hitet és értelmes célokat kívánok. Szeretném, ha éreznék személyükben is a kormányzat bizalmát és fokozott figyelmét munkájuk iránt.

Budapest, 1993. augusztus 6.-án

Köszönti Önöket: Antall József

Távirat a Németországban gyógykezelésen lévő Antall József miniszterelnökhöz.

Mélyen tisztelt Miniszerelnök úr!

Engedje meg, hogy az Országos Erdészeti Egyesület minden tagja nevében mielőbbi gyógyulást és felelősségteljes munkájának erőt egészséget kívánjak.

Budapest, 1993. 10. 12.

Schmotzer András az Országos Erdészeti Egyesület elnöke

A Magyar Köztársaság Miniszterelnöke Köln, 1993. október 25.

Schmotzer András elnök úrnak, Országos Erdészeti Egyesület
Budapest, Fő u. 68. 1027

Tisztelt Elnök Úr! Szívből köszönöm jókívánságaikat és bizalmukat.

Köszönti: Antall József

BL: Tisztelgés a ravatal előtt *(Erdészeti Lapok 1994/1)*

Délelőtt tíz óra körül kaptuk a hírt az FM Erdészeti Hivatalától:

Egy kisebb erdész csoportnak lehetősége van arra, hogy testületileg tisztelegjenek a ravatal előtt az erdész társadalom azon tagjai nevében, akik szerették, tisztelték, becsülték Antall József miniszterelnök urat.

Azonnal egyenruhát öltöttünk Budapesten, Kecskeméten, Székesfehérvárott, Tatabányán, Visegrádon, majd nem sokkal dél után találkoztunk az FM Erdészeti Hivatalában, majd átvonultunk a Parlamenthez. Mivel a szervezőt nem találtuk meg, a legtermészetesebb módon beálltunk a várakozók egyik sorába. Döbbenetes volt a fegyelem, a türelem, a légkör. Irodalomban járatos egyesületi alelnökünk rövidesen már idézte is József Attilát: „Gyönyörű képességünk a rend..." Óránként hatvan méteres sebességgel haladtunk előre. Bő két órás sorbanállás után találtak meg bennünket a szervezők. A Parlament legfelső emeletéről hosszú ideig pásztázták a sorokat, mire feltűnt nekik a zöld kabátos csoportunk. Mindegyikünk névre szóló belépőt kapott. Egy szobában levetettük a kabátokat. Bal karunkra fekete karszalagot tűztünk fel. Rövidesen értesítést kaptunk, hogy vonuljunk a ravatal közelébe.

A kondoleáló sorral szemben álltunk fel a kupolacsarnokban. Suttogó szavak megállították a tisztelgők sorát. Néhány másodpercig mozdulatlanná vált minden, majd tizenöt egyenruhás erdész kettes oszlopban vonult a ravatal elé. Egyetlen vezényszó sem hangzott el, mégis egyszerre történt minden: Menetoszlop állj! Jobbra át! Fővetés. Főhajtás. Jobbra át! Oszlop indulj! Azon az útvonalon vonultunk ki, amelyiken jöttünk.

Nem tudom leírni, hogy számomra milyen élmény volt mindez. Áthatott minden, ami tiszta és nemes. Nem voltam egyedül ezzel az érzéssel. Hazafelé felvetődött, hogy milyen színű lepel volt a koporsón. – Zöldes volt – mondta kolléganőm. – Fehér volt – állítottam én. A televízióban láttam később, hogy piros-fehér-zöld volt. Nem is lehetett más... (BL)

I. Országos Erdész Gyűlés *(Erdészeti Lapok 1993/4)*

- *MCs*, az MTA Erdészeti Bizottságának elnöke:

Azt hiszem, történelmi leckét kaptunk, én külön köszönöm a miniszterelnök úrnak azt, hogy hagyományainkra is utalt. Nem titok, hogy az erdészek rendkívüli módon ragaszkodnak a hagyományokhoz. Ami a jogalkotási és államigazgatási kérdéseket illeti, szeretném biztosítani miniszterelnök urat arról, hogy ***nem kívánunk a szakmai csőlátás hibájába esni***.

Felkérem a földművelésügyi miniszter urat, hogy szóljon az erdész gyűléshez.

- ***SzJ*** földművelésügyi miniszter:

Biztosítom önöket arról, hogy teljes szívből és teljes erőből az erdészet ügye mellett állok, mert hiszem azt a bölcsességet, hogy a XXI. század legnagyobb értéke a tiszta víz, a jó levegő és a csend lesz. Én abban bízom és azt kérem önöktől, hogy mondják el a gondjaikat, önök mondják el az elképzeléseiket a minisztériumnak, és az annak élén álló miniszternek az lesz a dolga, hogy ezeket ötvözze, szintetizálja és a jogalkotás keretében valamilyen módon megjelenítse, az önök akaratát az országgyűlés felé tolmácsolja. Én a magam részéről még annyit szeretnék hozzátenni, hogy az erdészeti törvénytervezet minden valószínűség szerint a törvény erejére fog emelkedni. Azt kérem önöktől, hogy legyenek ma hasznos segítségére ennek a jogalkotási munkának, mert ez azután végeredményében úgyis az önök és az erdészet, az erdő boldogulását, illetve sorsának jobbra fordulását fogja eredményezni.

- *MCs*:

A Magyar Tudományos Akadémia Erdészeü Bizottsága két alkalommal foglalkozott az erdőgazdálkodás és az államerdészet helyzetével, azért két alkalommal, mert az első alkalommal – számomra máig is érthetetlen módon – nem kaptuk meg a megfelelő

információkat arról, hogy végül is milyen helyzet felé ***sodródik*** az erdőgazdálkodás, viszont a második alkalommal, decemberben hozott állásfoglalásunk széles körben publikussá vált, és kiváltója ennek a mai összejövetelnek.

Felkérem a bizottság titkárát, hogy ismertesse az erre vonatkozó állásfoglalást.

➢ ***FE*** ERTI osztályvezető, az MTA Erdészeti Bizottságának titkára:
Az MTA Erdészeti Bizottsága 1992. szeptember 16-án és december 10-én az állami erdőgazdálkodás átalakítása tárgyában állásfoglalást és határozatot hozott. A bizottság úgy ítélte meg, hogy ***az állami tulajdonú erdőkben a gazdálkodási tevékenység ellátására egy egységes állami erdészeti szervezet*** a legmegfelelőbb.

Szakmai szempontok és a minisztérium asztalára több változatban letett átalakítási javaslatok figyelmen kívül hagyásával azonban, ***a Kormány a 126/1992. számú rendeletével a 19 állami erdőgazdaság vagyonát az ÁV Rt. kezelésébe utalta.*** Az általános érvénnyel ***kötelezővé tett részvénytársasági forma, amelyet a profitorientált ÁV Rt. kénytelen irányítani, óhatatlanul előtérbe helyezi a rövidtávú érdekeltség érvényesítését***. Ezért nem tudja figyelembe venni, hogy:

- az erdővagyon ***jövedelemtermelő képességét elsősorban nem a piaci körülmények, hanem az ökológiai viszonyok és a biológiai törvények határozzák meg***, és hogy
- az ***erdőnek vannak közérdekű, nem piacosítható szolgáltatásai, mint pl. a levegő-, víz- és talajvédelem*** stb.

Az állami erdők kezelését ellátó önálló, egymástól független részvénytársaságoknak – az erdővagyon alacsony tőkehozadéka miatt – nem fűződik érdekük az erdővagyon mennyiségének gyarapításához és értékének növeléséhez, hiszen ez hosszútávú befektetés.

Az erdőgazdálkodás jellegzetessége továbbá az, hogy a hozadék idő előtti kivételével a jelenben kaphatunk nyereséget, a jövőben azonban a következő erdész generációk és a nemzetgazdaság számára helyrehozhatatlan kárt okozhatunk.

Az ÁV Rt. irányítása alatt ***az erdőből nyert hozadék*** beleolvad az egyéb bevételekbe, és csak esetlegesen szolgálhatja az erdő céljait.

A hosszútávú érdekek és a tartamosság elve ezért, a pillanatnyi gazdasági sikerek miatt csorbát szenvedhetnek.

A szakemberek, de elsősorban a vezetők megítélésének legfőbb feltétele ezen részvénytársaságok esetében valószínű, hogy az éves pénzügyi eredmény lesz. A kezelő részvénytársaságok értékelése is hasonlóan történik és nemcsak a rájuk bízott erdővagyon szakszerű hasznosítása alapján.

Elgondolkodtató az is, hogy Nyugaton, ahol a részvénytársasági formának évtizedekre visszanyúló hagyományai vannak, sohasem került sor az állami erdővagyon ily módon történő kezelésére. Ez nálunk is csak a kincstári törvény megalkotásáig létező ***köztes megoldásként*** fogadható el.

A közérdek és a szakmai szempontok, továbbá az ország gazdasági teherbíró képessége is azt támasztja alá, hogy az állami erdők kezelését egy ***egységes, magát költségvetési támogatás nélkül fenntartani képes***, a piaci körülményekhez igazodó erdészeti szervezet végezze, amely a szakirányító és felügyeleti tevékenységet is ellátó Országos Erdészeti Hivatal keretében működjön.

Így megvalósulhat az oly régen vágyott szakmai önállóságunk. Egy olyan szervezet tehát, amely:

- az állami tulajdonú erdőkben folyó gazdálkodás jelenlegi szervezetéből, az erdészetekből és az erdőgazdaságokból, illetve a helyükbe lépő gazdasági társaságokból, azok érvényben lévő jogosítványainak meghagyásával kialakítható,
- révén az Országos Erdészeti Hivatal az állami tulajdonú erdők esetében a tulajdonosi jogokat gyakorolja,

- képes az erdő erőforrásaival eredményesen gazdálkodni úgy, hogy az erdő hozadéka biztosan az erdőfenntartás és -nevelés céljait szolgálja,
- lehetővé teszi azt, hogy a sokoldalú társadalmi elvárások teljesítése, illetve kiegészítő állami támogatása hatékonyan valósuljon meg,
- módot ad arra, hogy az állam által jóváhagyott és a társadalom részéről elfogadott erdészeti politikát súlyánál fogva az ország összes erdőterületén érvényesíteni lehessen, és
- amelynek élén az államigazgatás szervezetében, erdészeti kérdésekben döntési jogkörrel felruházott erdész szakember áll.

Az állami erdők önálló, egymástól független részvénytársaságok révén történő kezeléséből adódó profitorientált, rövidtávú érdekeltség semmilyen törvényi szabályozással és a leghatékonyabban működő erdőfelügyelettel sem oldható fel. Az egységes erdészeti szervezet bevezetésével:

- megvalósulhat nemcsak az erdész kerületek és az erdészetek, hanem az erdőgazdaságok szintjén is a mindennapos, nemzeti igényekhez igazodó szakmai irányítás és ellenőrzés,
- megszüntethető a szakemberekben kialakult egzisztenciális és szakmai bizonytalanság, hiszen a gazdálkodó egységek (erdészetek, erdőgazdaságok) vezetőit – szakmai feltételek és emberi tulajdonságok alapján – a tulajdonosi jogokat gyakorló Országos Erdészeti Hivatal vezetője nevezi ki és menti fel,
- a szakemberek megítélése a gazdálkodás pénzügyi eredménye mellett a jó minőségű, de nem minden esetben jövedelmező szakmai munka alapján történik.

Hozzászólások

➢ ***DM az FM Erdészeti és Faipari Főosztály vezetője:***

A rendszerváltást követően az FM Erdészeti és Faipari Főosztály alapfeladatának tartotta, hogy az állami erdők kérdésében is mielőbb szakértői álláspontot alakítson ki. A korábbi döntő hányadú állami tulajdonú, valamint szövetkezeti és egyéb kezelési formával szemben, az időközben kelt jogszabályok következtében várhatóan az erdők 35–40%-a valóságosan magántulajdonba kerül. Az állami erdők végleges körét a kincstári vagyonról szóló – előkészítés alatt lévő – törvény fogja rendezni. Sajnálatos azonban, hogy ez a törvény nem az elsők között került beterjesztésre és elfogadásra.

Az államerdészeti koncepció kidolgozásához kapcsolódó előkészítő munkát már 1990-ben elkezdtük. A koncepciós anyagok bemutatásával, 1991 közepén beszámoltunk a minisztérium vezetésének. Az akkor elfogadottak szellemében készítettük elő azon kormányelőterjesztést ***1992 elején, melynek nyomán az érintett erdőgazdasági vállalatok államigazgatási irányításba kerültek***.

E kormánydöntés szerint készítettük elő a ***speciális privatizációs programot***, amelyet a Gazdasági Kabinet 1992 novemberében elfogadott.

Kétszer a minisztérium vezetése elé terjesztettük a koncepciót, de ez végül is abban a formában nem került elfogadásra.

Elfogadásra került ugyanakkor ***a tartós állami tulajdonban maradó vállalkozói vagyonról szóló 1992. évi LIII. törvény, valamint a végrehajtására kiadott 126/1992. sz. kormányrendelet***.

Ennek értelmében az állami erdő, valamint a korábban FM felügyelet alatt működő 19 erdőgazdasági vállalat az Állami Vagyonkezelő Rt-hez került. Ez a változás tulajdonlás és felügyelet vonatkozásában azonban nem érintette a HM felügyelete alatt lévő mintegy 86 ezer ha erdőt és az azt kezelő három erdőgazdaságot

A jelzett változás számos vonatkozásban egyértelmű előrelépést jelent. Azonban nem nevezhető véglegesnek és számos kedvezőtlen folyamat kiindulópontja lehet.

A végleges cél elérése érdekében indokolt tehát a ***korszerűsített erdészeti politikát, valamint az erdővagyon sajátosságait, továbbá a költségvetés lehetőségeit együttesen figyelembe vevő, az állami erdőt kezelő egységes szervezet kialakítását megcélozni***.

A ***kötelezettségek és sajátosságok egy jogi személyiségű, teljesítményorientált államerdészeti szervezetben oldhatók meg***.

A szervezet működési formájában lehet ***gazdasági társaság, vagy egyedi szabályozású***. Mindkét változat harmonizál az Európai Közösség országaiban megismert megoldásokkal.

➢ ***SzJ az ÁV Rt Erdészeti Portfolió igazgatója:***

Értékelve a meghozott parlamenti és kormányzati döntéseket, a legfontosabb következtetés az, hogy a mindennapi erdészeti munkában nem hoznak, nem hozhatnak lényeges változást a privatizációs jogszabályok. ***A tulajdonos nem változott, csak a tulajdonosi irányítás technikája igazodik a piacgazdaság általános stratégiájához, a társasági joghoz***. Talán éppen ez a tény, vagyis az érezhető változás hiánya az, ami az erdésztársadalmon belül megosztottságot váltott ki.

A csőd és felszámolás árnyékában gazdálkodó erdész kollégáink közül is sokan a remélt mélyreható változásban látják a megoldás kulcsát. Ez a kulcs ***az önfinanszírozó gazdálkodást folytató, a költségvetéstől független adóterhektől és éves profittermelési kényszertől mentes államerdészet***.

Sok kitűnő és tisztességes kollégánk másként gondolkodik. ***Az erdőgazdálkodásban a vállalkozást kedvelő, abban tapasztalatot és sikerélményeket szerzett erdész szakemberek megnyugtatónak tartják, hogy a társasági formában – lényegében változatlan feltételek között – megőrizhetik gazdálkodói függetlenségüket, kivívott kedvező gazdasági pozícióikat***.

Ez a szakmai kör megnyugodva fogadja, hogy nem történt radikális változás.

A társasággá alakulás önmagában a tő melletti erdész munkájában és így az erdőben semmilyen negatív hatást nem hoz.

Az erdőgazdasági rt csak biológiai erdészetekből fog állni és befektetései lesznek a korábbi ipari üzemegységekből alakult társaságokban.

Megszűnik tehát a vertikum hátránya, anélkül, hogy előnyeit elvesztenénk.

Mindebből egyértelműen következik, hogy ***az erdőgazdaságoknál megkezdett átalakulási folyamatot*** be kell fejezni, mert ***minden más elképzelés anarchikus állapotot teremtene***.

➢ ***MA ny. egyetemi tanár:***

Az ***önellátó, egységes irányítású, nem profitra dolgozó, államerdészeti kezelésű*** gazdálkodás kibontakozásában látom leginkább megvalósíthatónak a hazai erdészet ügyét. Minden egyéb esetben az ezidáig tapasztalt ***kudarc csak fokozódhat, legyen az nyereségre dolgozó vállalati vagy részvénytársasági vagy éppen magán erdő***.

A nyereséggazdálkodás vállalati és személyi érdekei, a pénzügyi kapcsolódás sokszor vitte el a gazdálkodót a ***pillanatnyi érdekek*** felé: ***s szenvedett a termelési érték tekintetében jelentéktelen súlyúra apasztott erdőművelés***.

➢ ***SchA vezérigazgató, az OEE elnöke:***

Tisztelettel köszöntöm az első országos erdész gyűlés valamennyi jelenlévő résztvevőjét és rajtatok keresztül azokat, akik ma nem lehetnek itt. A terem korlátozott méretei nyilvánvalóan meghatározták egy meghívási kört, ez nem az Országos Erdészeti Egyesület tiszte volt.

Mindemellett azt hiszem, hogy valóban történelmi sorsfordító időszakot, illetve napot élünk. Az 1990. június 29-i választmányi ülésünk elfogadta azt az alapvetést, amely ma is érvényes, hogy ***az erdőben az alaptevékenységet ki kell venni a piaci verseny szférából és vagyonérdekeltségi alapon kell végezni***. Az egyik pont úgy szólt, hogy az erdőgazdálkodás sajátosságai szükségessé teszik az erdőgazdálkodás intézményi rendszerének megerősítését, az ***erdészeti államigazgatás*** önállóságát meg kell erősíteni, mert ***csak egy tárcán belül lehet***

minden tevékenységet jól gyakorolni. Ezt fogalmaztuk meg akkor. Minden erdőben a főhatóság által jóváhagyott üzemterv szerint kell gazdálkodni, és az üzemtervezés költségeit központilag kell biztosítani. Az erdőfelügyelet hatósági jogkörét növelni kell, nagyfokú önállósággal, anyagi megbecsüléssel, szakmai színvonal emeléssel.

Húsz éve beszélünk erről a témáról.

A szakmán belüli disszonáns hang egyik megnyilvánulása volt, amikor igyekeztünk nemcsak látszólag, hanem valóban egységet teremteni. Ennek jellemző dátuma volt 1992. december 17., az állásfoglalás hamarosan megjelenik. Ezen állásfoglalásnak alapvető momentumát szabad legyen itt ismertetnem:

1) ***Az erdő sokrétű rendeltetésének teljes körű érvényesítése, a közhasznú feladatok mindenkori ellátása érdekében az erdőgazdálkodás és a vadgazdálkodás szakmai felügyelete és irányítása mindenkor az ágazatot megillető önállósággal, egy miniszter felelős vezetése alatt összpontosuljon***. Ugyanígy kell megoldani az erdőfelügyelet, az erdőrendezés mint állami funkció megnyugtató finanszírozását is.
2) ***Az említett közhasznú funkciók a legteljesebben elégséges mennyiségű, hosszú távon is állami tulajdonban maradó erdőterületekkel érvényesíthetők***, ezért javasoljuk, hogy a jelenlegi állami tulajdonban lévő erdőterületek, leszámítva a már kárpótlásra kijelölteket, feltétlenül maradjanak továbbra is az állam tulajdonában.
3) Ezen területek kezelésére a 3084/1992-es kormányrendeletnek megfelelően mielőbb ***egységes, profiltiszta állami gazdálkodó szervezetet kell létrehozni. Ezt a kormányhatározatot ebben a házban nem teljes mértékig támogatták az elmúlt évben. Nem hajtottuk végre***.

Az erdőgazdálkodás-természetvédelem ez év januárjában tartott konferenciájának állásfoglalása: az ország területének 18%-át kitevő erdőterület, valamint a megnövekedett társadalmi és környezetvédelmi igények szükségessé teszik ***az erdészet államigazgatási helyzetének megerősítését, önálló erdészeti főhatóság létrehozásával***.

Egy gondra szeretném még felhívni itt a jelenlévők figyelmét. Folyik az erdők kárpótlása, sokat beszéltünk már róla.

Csak egyetlen mondatot még: ***elhibázottnak tartjuk, hogy az erdőállomány értéke a kárpótlás során nem jelentkezik***.

Örömmel hallottam, hogy miniszterelnök úr és miniszter úr is a törvényalkotásról szólt, ***ezévben*** ennek kell lenni a főfeladatnak, hogy ***az alapvető föld-, természetvédelmi, környezetvédelmi, erdő- és vadászati törvényeket ez a parlament megalkossa***. Harminc-negyvenezer ember él az erdőből.

Az erdész, erdőmérnök vidéken él: a falvakban, városokban politikai erő is. Parlamenti választások előtt állunk, öröm és boldogság töltené el a szívünket, ha az erdőmérnökök, az erdész garnitúra legjelentősebb részének reprezentánsai nagyobb számban fordulnának elő a következő parlamentben.

➢ ***PJ szombathelyi erdőgazdaság:***

A kérdések kérdése a tulajdonlás. Alapvetően a legnagyobb problémájuk az erdészeknek ezen a téren, nem a törvény szelleme, hanem egy alapmomentum, ***az aranykorona érték. Mi erdészek ezt az értékszámítási alapot egyszerűen nem tudjuk értelmezni***. És ebből kifolyólag a ***törvény végrehajthatatlan***.

A második témakör ***az erdő funkcióinak*** értelmezése. Mi a magyar erdőgazdálkodásból a prioritás? A faanyag szükségletek kielégítése, avagy a humán ökológiai szerep? A válaszom egyértelmű: mindkettő, mindkettő és egyszerre mindkettő. Az ország mai helyzetében különösen farizeus gondolat a sorrendiség firtatása. Hiba, hogy külön pályán fut a természetvédelem és az erdőgazdálkodás szekere.

A harmadik kérdéskör: napjaink erdőgazdálkodásának ismérvei. Az erdőgazdálkodás három alappilléren nyugszik: ***ökonómia, ökológia és technika***. Képletesen szólva, akkor van egyensúly, ha a három pillér síkban tartja az erdőgazdálkodás asztallapját. Napjainkban ez az egyensúly megbomlott, a gyakorlat nyelvére fordítva ***kettészakadt az ország erdőgazdálkodása. Leegyszerűsítve, egy keleti és egy nyugati zónára***, és ezt ne vegyék minősítésnek. A kiváltó okok között tudjuk elsősorban a belső és külső piaci viszonyok drasztikus változását, másodsorban pedig a ***különböző adottságokból*** eredő problémákat.

Az egyensúly helyreállításának is két területe van.

- Egyrészt, ahogyan a fejlett nyugaton alkalmazzák: ***az ökonómiai küszöb alatti gazdálkodást és egyéb össznépi elvárást a társadalom fizeti meg***.
- Egy kisebb problémafeloldó, ***kiegyenlíttető szerep juthat az úgynevezett országos erdészeti alapnak***, de nem több.
- S van egy harmadik út is, mégpedig az ***az állami erdőgazdasági gyakorlat, mely képes ágazatát fenntartani és eltartani***.

Az előző háromból következően, az ***államerdészet szervezetéről*** röviden. Ha a jogi útvesztőkön átbukdácsolunk, akkor egy olyan szervezethez kell jutnunk, mely a legolcsóbb és legegyszerűbb, a közvetett szabályozó rendszerével a leghatékonyabban segíti majd ***az önálló jogi személyiségű erdőgazdaságokat***.

➢ ***TL KTM államtitkár:***

A Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium nevében nagy tisztelettel köszöntöm az országos erdész gyűlést. Én úgy gondolom, hogy az erdésztársadalom jövőt formáló erejének, cselekvőképességének, szakmaszeretetének megnyilvánulása ez a mai találkozó.

A mezőgazdaságban ma végbemenő tulajdonváltás mérete, jelentősége az 1848-as forradalommal megvalósult tulajdonváltáshoz mérhető. Természetesen a napjainkban zajló tulajdonváltásnak is vannak és lesznek negatív következményei az erdőgazdálkodásban. Ezen folyamatok megállítására, a magyar erdőgazdálkodás jövőbeni fejlődésének megalapozására az új erdőtörvény megalkotása lesz hivatott.

Napjainkra a kárpótlással és a szövetkezeti törvények hatására kialakul az ország erdőterületének mintegy harminc százalékán a magántulajdonú erdőgazdálkodás. Azonban én azt hiszem, hogy különös jelentőséggel bírnak a továbbiakban is az ***állami tulajdonban lévő erdők***, amelyek az ország erdőterületének mintegy hetven százalékát teszik ki. Idetartoznak legnagyobb részben ***értékes erdőállományaink, védett természeti területeink, az össztársadalmi értékeket képviselő többcélú hasznosítású erdeink***, amelyekben kiemelt szerepet kapjanak a különböző védelmi szempontok, és a ***kincstári vagyonról szóló törvény*** lesz hivatott ennek a mintegy 900 ezer hektárnyi ***értékes, kiemelkedő közjelentőségű erdőterületnek az egységes szemléletű kezelését*** megoldani.

Gond az, hogy ***külön pályán fut az erdészet és a természetvédelem. Nem kell, hogy külön pályán fusson, nagyon jól összehangolhatok az érdekek***. És ezzel együtt hangsúlyozni szeretném, hogy az erdők többcélú haszna és az irántuk fellépő társadalmi igény az erdőgazdálkodók feladatai közé sorolja a védelmi és a szociális tevékenység ellátását is, tehát erről – azt hiszem – majd el kell gondolkodni. Ugyanakkor az erdőgazdálkodásnak a szociális feladatok felvállalásával igen nagy szerepet kell játszania.

Kétségtelen, hogy a jelen helyzetben a piaci megoldások élveznek prioritásokat, a magyar erdők azonban nem válhatnak a piaci erők áldozatává, ezért is a nemzet aktív tagjainak, az erdész szakembereknek óriási a felelősségük a jövő nemzedékei előtt. Ez a nemzeti felelősségérzet ad biztatást a magyar állami erdők kezelését megnyugtatóan megvalósító államerdészeti szervezet, az Országos Erdészeti Hivatal létrehozásához, amely ellátná az állami erdészet felett a szakirányítást és felügyeletet, valamint gyakorolná a tulajdonosi jogokat.

➢ ***KL Fertőtavi NP igazgató:***

Elég hosszú idő után (tíz évet vitatkoztak az erdőtörvényen), 1879-ben elfogadta a magyar parlament az erdőtörvényt. Ez a törvény gyakorlatilag biztosította és azóta is biztosítja a tartamos erdőgazdálkodás alapelveit.

A múlt század második felével rokoníthatjuk egy kicsit a mostani időszakunkat is. A kapitalizmus hazai felvirágzásának a kora volt ez, amikor az ország gazdasági növekedésének az üteme az elsők között volt Európában. Mégsem gondolták az akkori vezetők, hogy az állami erdőket privatizálni kellene, hogy az erdőben lévő tőke kamatozását a kereskedelemben vagy az iparban lévő tőke többszörös kamatozására növeljék.

A másik figyelemreméltó jelenség a tulajdonos jogainak korlátozása, amely kötelező ***erdőterv*** szerinti gazdálkodásban nyilvánult meg. Tehát a tulajdonos nem vághatta ki azt az erdőt, amely a legnagyobb jövedelmet biztosította volna, hanem csak azt, amelynek kivágását az erdőterv megengedte. A nagybirtokosoknál ez általában nem okozott gondot. A tartamosság követelményeinek megfelelő gazdálkodás feltételezi, hogy a tulajdonos felelősséget érez a jövő generációkért.

Ezek az alapelvek teljes mértékben összecsengenek a múlt év nyarán, Rióban tartott környezetvédelmi világkonferencia alapelveivel. Két alapelv:

- fenntartható fejlődés (érdekeinek központjában az emberek állnak) = tartamos erdőgazdálkodás;
- második, a fejlődéshez való jogot úgy kell érvényesíteni, hogy a ma élő és a jövő nemzedékek fejlődési és környezeti szükségletei egyaránt kielégíthetők legyenek.

Mi, erdészek – azt hiszem, mindig – ezeket az alapelveket láttuk magunk előtt, ezt igyekeztük erdészeti politikánkban megvalósítani.

1945 előtt a ***rövid távon gondolkodó privát erdőtulajdonosok ellenében*** igyekeztünk az erdőtörvény szellemével ezt a gondolatot megvalósítani. A pártállam évtizedeiben pedig a ***rablógazdálkodásra is kényszerítő pártpolitika ellenében***, amely az utóbbi két évtizedben merkantilista szellemiségtől átszövődve nagy károkat okozott.

Működésképtelen, infrastrukturális beruházásokra gondoljunk, felújítatlan vágásterületek tömegére, az ökológiai viszonyoknak nem megfelelő fafajpolitikára, nyárprogramra, fenyőprogramra, ezek következményeire, az erdővédelmi problématömegre, amit mi itt öröklünk.

Ahhoz, hogy a tartamosság, az ökológiai alapelvek, az erdő hármas rendeltetése (gazdasági, ökológiai, közjóléti) érvényesüljenek, legnagyobb garancia, ha ***erdeink többsége állami tulajdonban marad, és azt az államerdészet kezeli***.

A ***gazdálkodás módja lehet többféle***, de felette mindig egy független erdőfelügyeletnek és a hozzátartozó erdőtervezésnek kell kontrollt gyakorolnia.

Ez a felügyelet lehet szakmai és lehet gazdasági.

A gazdasági felügyeletet mindenféleképpen az Országos Erdészeti Hivatalban kell megvalósítani, de a szakmai felügyelet, az erdőművelés, természetvédelem tekintetében gondoljunk arra, hogy 600 ezer hektár magyarországi védett területből 400 ezer hektár az erdő. A természetvédelem esetében a felügyeletnek mindenképpen más megítélés alá kell esnie. Hol legyen a felügyelet? A gazdálkodás pénzügyi felügyelete Magyarországon az Állami Számvevőszéknél van.

Ha az Országos Erdészeti Hivatal létrejön, a gazdálkodás felügyelete megoldott, véleményem szerint ***ebben a minisztériumban***.

Viszont ne felejtsük el, hogy ***kormányhatározat, kormányprogram van arra nézve, hogy a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériumnak az erdővagyon felügyeletét el kell látnia.***

Mi az az erdővagyon felügyelet: az erdőfelügyelőségek felügyelősége? Gondolkozzunk el ezen a dolgon. Ha ez kormányhatározat, kormányprogram, akkor a döntés az is lehet, hogy az erdőfelügyelet és a hozzá tartozó erdőrendezés (ami már maga abban a tényben is, hogy ez

állami erdőrendezés garanciát nyújt a felügyeletre és a tartamos erdőgazdálkodásra is), tehát ez ***a két szervezet a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériumhoz is tartozhat***.

➢ ***PM* ny. főmérnök:**
Az erdőgazdálkodással kapcsolatban sok szélsőséges nézet akad, egyesek minden erdőből őserdőt szeretnének kialakítani, mások az erdőt fagyárnak tekintik. ***Mi nem a fejlődést akarjuk gátolni, előrelépést kívánunk, de a régmúlt tapasztalatai miatt aggódunk*** az erdők sorsáért.

Az erdők zömének továbbra is állami tulajdonban kell maradnia. Az egyéb tulajdonú erdőkben pedig ragaszkodni kell az osztatlan kezelés elvéhez.

A FE által elmondott szervezeti javaslattal részemről egyetértek, és azt javaslom bevezetésre, az egyértelműen profitorientált részvénytársasági formával szemben. Haladéktalanul meg kell szervezni az új erdészeti főhatóságot, amelynek élén nagytekintélyű, döntési jogkörrel felruházott erdőmérnök álljon, aki közvetlenül a miniszter alá tartozzon. Dolgozza ki az új főhatóság a részleteket, és a vezetők megválasztásában pedig, ami nagyon fontos kérdés, a tiszta múlt, a szakmai felkészültség, elhivatottság, a vezetői rátermettség legyen a meghatározó, a szervezet minden szintjén, nem pedig az egyéb szempontok.

➢ ***RT igazgató, Veszprémi Erdőgazdasági Rt:***
Messzemenően egyetértek PJ úrnak, szombathelyi kollégámnak a javaslatával, miszerint ***a vállalatokat önálló jogi személyként kell kezelni, a lehetőséget megadni arra, hogy az egyéni kezdeményezés, a gazdálkodás affinitását magában hordozó emberek megfelelő produkciót tudjanak hozni***.

Mi, a Veszprémi Erdőgazdaság, kicsit talán megelőzve a kort, ***1993. január l-jével részvénytársasági formában dolgozunk***. 40%-os jövedelemnövekedést hajtottunk végre az erdészeink számára az elmúlt évben, és 30%-ot beterveztünk a 93-ra is. Csak ezért mondom, hogy van kiút, tehát ***nem kell elkenődni, hanem baromi sokat kell ezért dolgozni***.

KL EFE egyetemi tanár:

Mint az MDF erdő- és vadgazdasági kollégiumának választott ügyvivője, felolvasom azt, hogy milyen határozatot hozott az MDF Országos Gyűlése, többek között az erdészet ügyében: „Gondoskodni kell arról, hogy ***az erdő- és vadgazdálkodás az állam igazgatási szakterületén belül önálló joggal felruházott Országos Erdészeti Hivatal*** keretében történjen.

A vadászati jogot a földtulajdonhoz kell kötni. Rövid időn belül ki kell ***alakítani az erdővagyonkezelő egységes államerdészeti szervezetet***, a kormány határozatának megfelelően. Végül a környezet- és természetvédelem, valamint a területfejlesztés szempontjainak figyelembevételével meg kell teremteni a kormány erdőtelepítési tervének jogi és gazdasági hátterét."

➢ ***DI igazgató, Pilisi Állami Parkerdőgazdaság:***
Meggyőződésem, hogy a ***szétdarabolódás*** az erdő nélkülözhetetlen immateriális szolgáltatásait töredékére csökkentené. Ebből következik, hogy ***az erdők állami tulajdonlását nem csökkenteni, hanem növelni szükséges***.

Az erdővagyon kezelése és védelme, a valóságos biológiai, ökológiai erdőérték fenntartása, sőt növelése csak a ***tulajdonosi szemléletű államerdész*** szolgálatával biztosítható.

Természetesen az erdőből ki szabad és ki is kell venni az ***erdőtervben*** meghatározott fatömeget, hiszen széles körű környezetvédelmi szolgáltatást nyújtani csak az ökológiailag stabil, okszerűen kezelt erdő tud. Teljességgel egyértelmű, hogy ezt a sokrétű és felelősségteljes munkát csak úgy lehet végrehajtani, ha létrejön ***egy egységes állami erdészeti szervezet***, melynek élén e feladat súlyával arányban álló beosztású vezető áll.

- ***KM KTM főosztályvezető:***

Az ***Országos Erdészeti Hivatal létrehozásával nem tudok nem egyetérteni***, ezt nemcsak javasoltam, hanem minden fórumon, ahol erre lehetőség volt, szorgalmaztam magam is. A magyar erdészetnek is szüksége van egy markáns megjelenésű tárcánál államigazgatási főhatóságú szervezetre. ***Igaz ugyan az is, hogy én más tárcát jelöltem meg gazdaként***.

Nem tudok viszont egyetérteni semmiképpen azzal, hogy ez a bizonyos Országos Erdészeti Hivatal csupán az államerdészet felett lássa el a szakirányú felügyeleteket, mivel ***véleményem szerint valamennyi magyar erdő főhatóságává kell válnia***.

Ugyancsak ***aggályaim vannak*** a tulajdonosi jogok gyakorlását illetően, véleményem szerint a ***tulajdonosi és kezelési funkció szétválasztása*** szükséges lenne e területen is.

Az ***erdőgazdálkodás és a vadgazdálkodás*** szakmai felügyeletének és irányításának egy miniszter felelős vezetése alá történő összpontosításával is ***maradéktalanul egyet tudok érteni***, de csakis abban az esetben, hogyha az nemcsak a gazdasági érdekeknek a maradéktalan és mindenáron való érvényesítéséért felelős miniszter. Ha ez a feltétel nem teljesül, akkor mindenképpen szükség van ***egy társtárca bizonyos fokú kontrolljára***.

Az egységes, azonos jogokkal és kötelezettségekkel rendelkező, egyveretű állami erdő- és vadgazdálkodó szervezet kialakítását ***rendkívül sürgetően megvalósítandónak tartom***, késlekedés ezen a téren véleményem szerint megengedhetetlen.

A magyar erdészetnek megnyugvásra, higgadt, ***átgondolt, stabil és hosszú távra szóló, elsődlegesen nem profitorientált struktúra*** kialakítására van szüksége.

- ***HF igazgatóhelyettes, Zalai EFAG:***

Olyan tulajdonosi jogokat gyakorló szervezethez kell áttenni az egész erdőgazdálkodás irányítását, amelynek alapvető célkitűzése a ***tartamos erdőgazdálkodás*** biztosítása.

A kérdés most az, hogy meg tud-e erősödni a szakma irányítása, felügyelete, létre tud-e jönni az ***Országos Erdészeti Hivatal***, s ha igen, lesz-e érdemi beleszólása a törvényalkotásba ***a kincstári törvény, az erdőtörvény, a vadászati törvény*** létrehozásánál.

Amennyiben igen, akkor ez a mostani folyamat nem visszafordíthatatlan, hiszen ***a tulajdonos, a tulajdonosi jogokat gyakorló – ahogyan majd a kincstári törvény, az erdőtörvény meg fogja fogalmazni – eldönti, mint tulajdonos, hogy milyen szervezeteken keresztül fogja irányítani a magyar erdőgazdálkodást***.

- ***KÖ ny. osztályvezető:***

Ha nem akarjuk, hogy az ***erdők értékükben*** csökkenjenek, márpedig egyikünk sem akarja, sőt értékemelést kívánunk, abban az esetben ***a nyereséges, nyereségcentrikus gazdálkodás miatt sem vállalati, sem részvénytársasági szervezet nem lehet alkalmas, hanem kizárólag állami kincstári szervezet***.

- ***GG erdészetvezető:***

Az elmúlt negyven évben elvesztettük potenciális szövetségeseinket: a vadászokat a környezetvédőket, a sajtót – és ellenfelekké váltunk.

Lehetne még folytatni, de az itt ülők – azt hiszem – mind tisztában vannak ezzel. Szeretném remélni azt, hogy újabb tizenöt év elteltével nyugodtabb szakmai lelkiismerettel kérhetünk itt szót.

Önálló, egymástól független, szakmai felső irányítást nélkülöző részvénytársasági forma, aminek egyetlen célja a profittermelés, külön szabályozó rendszer nélkül nem egyeztethető össze a tartamossággal, és nem tudja kezelni a közcélú, nem piacosítható szolgáltatásokat mint például a védelmi és közjóléti funkciók.

Ha mindezek ellenére az ÁV Rt. irányítása mellett ezt a formát választjuk, valószínű, hogy ez az erdők további megerőszakolásához, kizsigereléséhez fog vezetni.

➢ ***SJ az Erdőfelügyelőség igazgatója:***
Az államerdészeti szervezetnek alkalmasnak kell lennie az egyre szaporodó magánerdő szakirányításának a felvállalására. Ez ellentmond a jelenlegi struktúrának.

Az erős erdőfelügyelet azonban sokat tehet.

Az itt töltött negyedszázados tapasztalat alapján azt mondhatom, önmagában nem elég, hogyha ***a tulajdonosi szervezetbe*** nincs beépítve az a kontroll, ami ennek a létfeltételnek, vagy életfeltételnek a védelmét, szakszerű fenntartását biztosítja, ***nincs olyan hatóság, amelyik azt kikényszeríthesse.***

Tehát a ***magánerdőknél*** megtehetjük úgy, hogy ***ott a tulajdonos előbb-utóbb nyilván hosszú távra tekint, gondol az utódaira is***.

Egy állami részvénytársaság ezt nem teheti meg.

➢ ***DL igazgató, Vértesi Erdőgazdaság:***
A magyar erdőgazdálkodást külső, nem mindig hozzáértő erők kedvezőtlen irányba kívánták terelni. Így például reméljük, hogy a földművelésügyi minisztériumban többször felvetődött, az állami erdőket érintő ***koncessziós elképzelések*** egyszer s mindenkorra lekerültek a napirendről. Tudjuk, hogy az átalakulási folyamat utolsó perceiben vagyunk. Az itt és ma jelenlevők valamennyien állami erdőkben gazdálkodnak. Javasoljuk, hogy a jelenleg állami tulajdonban lévő erdők változatlanul maradjanak állami tulajdonban.

➢ ***OJ erdészetvezető, Szilvásvárad:***
Mi, akik itt ülünk, erdészetvezetők, igazgatók, vezérigazgatók, de a hozzánk beosztott műszaki vezetők és kerületvezetők ***ne abban legyenek érdekeltek, hogy az erdőtőke jelenlegi, mai hozadékát maximalizáljuk***.

Ez hangsúlyozottan nem a mi érdekünk alapvetően, hanem annak ***a tulajdonosnak az érdeke***, aki a társadalom egészének érdekeit képviseli, tehát a demokratikus magyar államnak.

És hogyha megerőszakoljuk, és abból indulunk ki, hogy ***igen, ez csak formailag részvénytársaság, de tartalmilag nem***, akkor meg a piacgazdasággal kerülünk szembe.

Ha egyszer részvénytársaság, akkor ***részvényesi érdekeknek*** kell érvényesülniük.

➢ ***TGy Balatonfelvidéki EFAG***
Elgondolásunk szerint az államerdészet kialakításánál a következő alapelveket kell szem előtt tartanunk.

Elsőként, külön erdészeti szervezet kialakítása az FM irányítása alatt, amely magába foglalja a tervezést, gazdálkodást és a felügyeletet.

Háromszintű rendszert tudunk elképzelni, ahol a gazdálkodási tevékenység az alsóbb szinteken zajlik, a felsőbb szinten pedig az erdészeti politika kialakítása, a képviselet, a nemzetközi kapcsolatok, a hatósági jogkörök és a tulajdonosi jogok gyakorlása történik.

Tiszta versenyszférába az erdőgazdálkodás nem sorolható, mivel a gazdaságtalan tevékenységet is el kell végezni, az erdő nem gazdasági célú funkcióinak is meg kell felelni, a gazdálkodás folyamán maximálisan is törekedni kell az önfinanszírozásra, de a társadalmi elvárások kielégítéséhez nélkülözhetetlen az állam anyagi támogatása is.

Az átalakuláshoz kellő kifutási időt kell biztosítani, a szervezet által meghatározott személyzeti feltételeket fokozatosan, körültekintően, a technikai feltételek és az infrastruktúra kialakulásának megfelelően kell megoldani.

Bármilyen formában is fog az erdőgazdálkodás a jövőben is működni, rendkívül fontosnak tartjuk az erdőtervezés és az erdőfelügyelet megfelelő rangra való emelését.

➢ ***MÁ ÁTE***

Én is javaslom azt, hogy ***kerüljön az FM-hez az állami erdészet, és maradjon államigazgatási rendszerben***. A leendő erdészeti hivatal pedig ne csak az államerdészet felett gyakoroljon szakmai felügyeletet.

➢ ***OB ÁTE igazgató***

Az erdészeti ágazat nem kívánt az ÁV Rt-be menni. Rövid távon lehetséges ez az ÁV Rt-s tartózkodás, hosszú távon semmiképpen nem elfogadható.

A hivatal alakuljon meg az FM-ben annál is inkább, mert rendkívül könnyen megoldható ez, egyszerű kormányrendelet helyre teheti.

A szervezet kialakítását külön meg kell majd vizsgálni.

➢ ***KJ erdészetvezető, OEE alelnök:***

Az Erdészeti Lapok februári számában, a 39. oldalon található írást j***avaslom az állásfoglalást*** szerkesztők figyelmébe. Javaslatom az a tisztelt országos erdész gyűléshez, hogy ezt az állásfoglalást támogassa.

„Az erdőgazdálkodás helyzetével, gondjaival kapcsolatos állásfoglalás

A megbeszélést szervezte az Országos Erdészeti Egyesület és a Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség. Részt vettek: …

Ezt a megbeszélést a FAGOSZ és az OEE azért kezdeményezte, hogy a különböző politikai, társadalmi, érdekképviseleti, tudományos és gazdasági szervezetek erdőgazdálkodással kapcsolatos véleménye egyeztethető legyen. Az alulírott szervezetek az ***ágazatpolitikát*** meghatározó aktuális kérdésekben alakítottak ki közös álláspontot.

1) Az erdő sokrétű rendeltetésének teljes körű érvényesítése, a közhasznú feladatok mindenkori ellátása érdekében az erdőgazdálkodás és vadgazdálkodás szakmai felügyelete és irányítása mindenkor – az ágazatot megillető önállósággal – egy miniszter felelős vezetése alatt összpontosuljon. Ugyanitt kell megoldani az erdőfelügyelet és erdőrendezés, mint állami funkció megnyugtató finanszírozását is.
2) Az említett közhasznú funkciók legteljesebben elégséges mennyiségű, hosszú távon is állami tulajdonban maradó erdőterületekkel érvényesíthetőek, ezért javasoljuk, hogy a jelenleg állami tulajdonban lévő erdőterületek – leszámítva a már kárpótlásra kijelölteket – feltétlenül maradjanak továbbra is állami tulajdonban.
3) Ezen területek kezelésére – a ***3084/1992. Korm. rendelemek*** megfelelően – mielőbb egységes, profiltiszta, állami gazdálkodó szervezeteket kell létrehozni. A tiszta profilba beleértendő az erdőgazdálkodástól elválaszthatatlan vadgazdálkodási tevékenység. A gazdálkodás részét képezik továbbá az ehhez szükséges üzemek, építmények, létesítmények, berendezések.
4) Az ÁV Rt. vagyonkezelésébe utalt erdőgazdálkodó egységek rt.-vé alakítását oly módon kell végrehajtani, hogy alkalmasak legyenek a tartós állami tulajdonban maradó erdők kezelését ellátó, elsődlegesen nem profitorientált, állami erdészeti szervezetek kialakítására. Jogszabályba kell foglalni az erdők kezelésbe adásának feltételrendszerét
5) Az erdők jelen gyakorlatnak megfelelő kárpótlása össztársadalmi érdeket sért, az erdőterületek felaprózódását, minőségi és mennyiségi csökkenését eredményezi. Ezért szükséges, hogy:
   - Legalább az erdőterületek kárpótlására vonatkozó négyszeres szorzó érvényesüljön a licitálások során is, azaz az induló kikiáltási ár is négyszeres (azaz 12 000 Ft) legyen erdő esetén.

- Az erdőterületek valóságos értékét érvényesítő rendelkezések meghozataláig szüneteltessék állami erdőterületek további kárpótlásra jelölését
- A kárpótlás során érvényesüljön a közös, osztatlan kezelés elve: a licitálás tulajdoni részaránya történjék.
- A privatizált állami gazdaságok állami tulajdonban megmaradt erdejei kerüljenek az AV Rt vagyonkezelésében lévő erdőgazdaságokhoz.

6) Az erdőtelepítési egységárakat, illetve a támogatások mértékét a költségek növekedéséhez igazodóan folyamatosan emelni kell.
7) Az erdőterületeken a nem önfinanszírozó, de közérdekből szükséges tevékenységek költségeit, illetve fedezethiányát ki kell mutatni és ennek mértékét a társadalommal szembeni többletigényként a Parlamentnek be kell mutatni a költségvetésbe beépítés érdekében.
8) Az erdő – mint egységes ökológiai rendszer – működőképessége és viszonylagos egyensúlyi állapota csak összes alrendszerének, elemének összehangolt működtetésével tartható fenn. Ezért a vadgazdálkodás és vadászati jog is csak területhez, földtulajdonhoz kötötten gyakorolható felelősséggel. A fenti elemeket is figyelembe véve ki kell dolgozni az új tulajdonszerkezethez, költség és piaci viszonyokhoz is igazodó, pénzügyi értelemben alátámasztott erdészeti politikát."

➢ ***VA a Miniszterelnökségi Sajtóiroda vezetője:***

Elnök úr! Tisztelt Országos Erdész Gyűlés! Szakszerű, értelemre és érzelemre egyaránt ható hozzászólások hangzottak ma el ebben a teremben. Ki-ki helyes és jogos elfogultsággal, de felelősséggel beszélt választott hivatása jövendőjének érdekében. S ez önmagában is tiszteletet érdemel. Önök, akik eljöttek ide, már megjelenésükkel is hitet erősítenek. Hitet abban, hogy van értelme a magyar erdők gazdáit megszólítani és megszólaltatni. Mert íme: van mondanivalójuk. S kitetszik a hallottakból: van tennivalójuk. S akarnak, mernek tenni. Lélekben „tő melletti erdésznek" vallom magam. Mint szilvásváradi születésű, később farkaslyuki gyerekember, a bükkös lábaserdők, csenderesek közelében éltem le egész gyerekkoromat. Innen lettem erdész-növendék. S mikor a jogi egyetemre felvételiztem, későbbi professzorom felkiáltott: – Mit akar maga a jogászsággal? Miért hagyná ott ezt a szép szakmát, az erdőt? Igen. Ez a szép szakma, az erdészet azóta sokszor átbucskázott – az erdők fején... S már akkor, mikor mi azt tanultuk, hogy az erdő nagy baja: a podzolosodás, mint talajdegradáció – már akkor volt egy nagyobb baj ennél. Mikor irtókapával padkáztunk, tuskóztunk és tormonáztunk, gyérítettünk, tisztítottunk, nos már ekkor volt egy nagyobb baj az erdőbéli dolgokban: a ***szemlélet***.

Évtizedekig tanították és művelték az ipari mindenhatóság parancsolatját: „egyenes, hengeres, ágtiszta" erdőket követelve a tő melletti erdészektől. Mert az „ezt levágjuk, azt beültetjük" teóriát a tudományos-fantasztikus szocializmus ipari varázslói megfejelték nagydoktori és más szélhámosságokkal e tárgyban. Évekig úgy nézett ki, mintha lenne egy „nagy magyar kerekerdő", amelynek egyik oldalán csak ledugjuk a csemetét, a másikon meg kijön a kolóniái garnitúra.

Hányszor, hányan, hányféle indok-tömeg alapján próbáltak már meg eleddig is, a magyar erdészet, s erdők bőrére-kárára megvalósítani, megváltásnak hitt, vagy elhitetett koncepcióikat!

Hol vannak ma ezek a koronkénti „koncepciós emberek?" Gyanúm szerint leöblítette őket a hiteltelenség, a jótékony feledés. Csakhogy egy 80 éves lábaserdőt csak egyszer lehet levágni egy emberi életben. A tanulságok itt 80 éveket érnek!

Az erdő – ha állami! – közvagyon. Nehezen növő nemzeti érték. Használó célok, szándékok és elsőbbségek – sőt felsőbbségek is! – változhatnak az időben, de erről az erdő mit se tehet.

A felelősség nem a felnövő fáé, hanem végül: az erdészé. S ezt a felelősséget – a hívatásbélit – a szakma, az erdőmesteri kar senkire a kerek világon át nem háríthatja. Az erdész, az

erdőmérnök – így mondták régen – „nadrágos ember”. Legyen úgy! De legyen hivatása szószólója városában, falujában. S ha Szilváson a Berecz Bálintok, Hercegkúton a Bauerek, Pálházán a Mikók, Felszoporon a Fodorok megkérdik: lesz-e munka az erdőn, mérnök úr? – tudjanak válaszolni.

S hogy lesz-e munka, mérnök urak, az nagyban függ az önök kitanításától és makacs hitétől. Ne hagyják magukat ijesztgetni! Senki el nem intézi a magyar erdészet sorsát jobban, ha önök föl nem állnak, s el nem rendezik azt. A tehetségtelenségtől, a kishitűségtől, s a kapzsiságtól kell megóvni az erdőket. Éppen itt az ideje annak, hogy a magyar erdőmérnök-kar szóval és tettekkel bizonyítsa hűségét kenyéradójának: az erdőnek. Éppen itt az ideje, hogy visszatérjen Selmecbányái parancsolatjaihoz, értéket őrző és teremtő hagyományaihoz, a valóságos erdőmesterséghez! Aki emellett szól és tesz, az embere saját esküjének. Ne kapkodjunk és ne felelőtlenkedjünk a cinikus szólás szellemében, hogy: „a fák az ég felé törnek – de nem nőnek az égig...” Mert ennek a szólásnak ugyanúgy igaz kell lennie az önérdekből, meggondolatlanul iparkodó erdőgazdára, mint tragikusan igazzá válhat a tarra vágott egykori lábaserdők kopasz helyén. Nem volna jó, ha akadna, aki félreértené helyzetét, s a honi erdőgazdálkodás helyzetét, és eszes kivezető út helyett egyénileg fialó modusok mellett iparoskodna.

Hitem szerint: az eredmény ígérete, a felelősség súlya, a több, de időtállóbb munka lehetősége az egységes, állami erdészeti szervezetben nyugszik.

Ulpianus, egykori remek jogász szerint Non dehet cui plus licet quod minus est non licere. Magyarul: akinek joga van a többhöz, joga van a kevesebbhez is.

A többhöz elkötelezett, hitében erős erdészekre van szükség. Önök ennek az erdészetnek a tisztikara! Merjenek és akarjanak maradandót, példaértékűt alkotni. Mert hitem szerint: az erdőmesterség a legszebb alkotások egyike. S ennek valóságos, alkalmas keretet az egységes államerdészeti szervezet biztosíthat. Beleértve ebbe a kor követelte, fennmaradást és működést segítő gazdasági-gazdálkodási megoldásokat

Végezetül, engedelmet kérve, lábaserdős gyerekkorom egyik emlékét szeretném idézni! Egy vasárnapon, édesapámmal, s testvéreimmel, rámentünk a téli erdőre, míg elkészül az ebéd. Puska vállon, kutya lábnál, keményen fújt a szél. Apánk megállt, megmért bennünket, látta: erősen fázunk.

Azt mondta: – Halljátok-e, mit mondogatnak a fák? – Semmitse! – feleltük fagyoskodva – csak a szél fúj, de nagyon!

Apánk összefogott hármunkat, s úgy mondta: – Hallgasd csak! „Ne siess! Ne siess!” – ezt mondják a fák, kisfiam, pedig ők egyhelyben állnak...

Az Országos Erdész Gyűlés állásfoglalása – 1993.02.24 *(Erdészeti Lapok 1993/4)*

Az állami erdőgazdaságok gazdasági társaságokká alakulása lehetetlenné teszi a korábbi kormányhatározat végrehajtását az egységes államerdészeti szervezet kialakításáról. Mindez fokozott felelősséget ró az erdők sorsát meghatározó folyamatok szereplőire, az illetékes intézményekre, hatóságokra, szervezetekre, döntéshozókra. Az erdőgazdálkodás a fatermesztésen kívül több olyan közhasznú feladatot is magába foglal (természet- és környezetvédelem, rekreáció stb.), amely sajátos gazdálkodási eszközrendszert és szervezeti keretet követel.

Az állami erdők kezelésére megfelelő szervezeti keretek fokozatosan kialakíthatók.

Ehhez nélkülözhetetlen a kormányzat intézkedése. Az I. Országos Erdész Gyűlés javaslatai:

1. Az állami erdők egységét meg kell őrizni.
2. Az ország összes erdejére kiterjedő szakhatósági és igazgatási feladatok ellátására az FM-en belül létre kell hozni a szakmailag önálló Országos Erdészeti Hivatalt.
3. A tartósan állami tulajdonban maradó erdők tulajdonosi jogainak érvényesítésére egy olyan önálló, 100%-ig állami tulajdonú kezelő szervezetet kell kialakítani, amely az Országos Erdészeti Hivatal felügyelete alá rendelve működik.

4. A részvénytársasági formát átmeneti megoldásnak kell tekinteni.
5. Annak érdekében, hogy az állami erdők egysége megmaradjon, a már kárpótlásra kijelölt állami erdőkön túlmenően erdőt csak az új Országos Erdészeti Hivatal, illetve létrehozásáig a kijelölt illetékesek (FM, PM) egyetértésével, a mezőgazdasági területek (parlag) elfogyása után lehessen kárpótlásra kijelölni. El kell érni az erdőt érintő kárpótlási eljárások során, hogy a föld aranykoronaértéke mellett a faállomány reálisériékét is figyelembe vegyék.

Budapest, 1993. február 24.

SzJ: Az erdőgazdálkodás átalakulása – 1989–1995 *(EF Hiradó 2019 különszám)*

Hérakleitosztól származik a sokszor idézett gondolat: panta rhei, azaz a világon minden állandó és örökös mozgásban van. Az egyetlen állandó a változás maga. A változás sebessége, intenzitása azonban nem állandó, abban nagy különbségek lehetnek. Mint a folyó, amelyik hol lassan, hol sebesebben hömpölyög, de néha nekifeszül a gátaknak és nagy örvénylésekkel rohan a medrében.

Érvényes ez a tétel a magyar erdészetre, az erdőgazdálkodásra is. 1989–95 között, a rendszerváltozás éveiben a szakmánkban is felgyorsult és turbulenssé vált a mozgás. Ezekben az években nemcsak a partról szemléltem, hogy miként folynak az események, hanem magam is benne voltam az áramlásban. Ez lehetőség, de egyúttal kockázat is. Aki ugyanis a partról – a partvonalon kívülről – szemléli, az biztosan másképp ítéli meg az eseményeket, mint aki a sodrásban, sodródásban igyekszik a csónakot a felszínen tartani. Sem a terjedelem, sem ennek a cikknek a megírására rendelkezésre álló idő nem teszi lehetővé, hogy tudományos igényű erdészettörténetet írjak. Csak arra vállalkozom, hogy a birtokomban lévő porosodó levelek, jegyzőkönyvek, a szakmai nyilvánosság előtt elhangzott előadások, korabeli újságcikkek és más iratok között böngészve felidézzem ezt az izgalmas időszakot. A padlásról előszedett dossziék címeit használom vezérfonalnak, és ebbe a logikába rendezem a mondanivalómat. Időrendben a legkorábbival kezdem.

Az MDF Erdészeti és Vadgazdálkodási Szakértői Kollégium szerepe az átalakulásban

A Magyar Demokrata Fórum felkérésére Király László professzor vezetésével már 1989 tavaszától készültek szakmai állásfoglalások az erdészettel és vadgazdálkodással kapcsolatban. 1989 őszén létrejött az ún. szakértői kollégium, amelynek a választások előtt már 59 tagja volt. Az erdészeti igazgatás, erdészeti politika, oktatás, kutatás, az állami erdők és a magánerdők kezelésének szervezeti kérdései, a gazdasági szabályozás, a privatizálás, a természet- és környezetvédelem, vadgazdálkodás és PR területén alakultak szakértői munkacsoportok. A szakma minden ágából (oktatás, kutatás, minisztérium, erdőtervezés és felügyelet, természetvédelem stb.) csatlakoztak szakértők és szimpatizánsok, és az OEE is magas szinten küldött képviselőket. Az erdésztársadalom sok kiváló és elismert szakembere kezdetektől igyekezett a szakmát foglalkoztató legfontosabb problémákat érthetővé tenni a politikusok számára és elérni, hogy a választási és később a kormányprogramban ezek megjelenjenek. Számtalan tanulmány, állásfoglalás, előadás, véleményezés született. Csak elismeréssel lehet adózni a sok lelkes, okos, önzetlen szándékú kollégának, akik ezeket az írásokat papírra vetették. A sok befektetett munka, tudás és energia azonban nem hozta azt az eredményt, amit az 1993 őszére, a már 75 főre nőtt tagság szeretett volna. A 75 főből csak 23 volt tagja az akkor már párttá alakult MDF-nek. Noha a Kollégium szakmai programját az MDF Országos Elnöksége elfogadta, a végrehajtás során abból szinte semmi nem valósult meg. Nemcsak a mi szakmai közösségünk, hanem az MDF legtöbb műszaki és gazdasági kollégiumának szakértői is csalódással tapasztalták, hogy ***a pártpolitika nem a szakmapolitikákra építi a programjait, és a gyakorlati végrehajtásban azokat figyelmen kívül hagyja***.

Közel 30 évvel az események után – több tapasztalattal a politika természetét illetően – talán ideje szembenézni azzal, hogy a csalódásokban nagy szerepet játszottak a rendszerváltozással kapcsolatos illúzióink is. Nem ismertük a többpárti parlamenti demokrácia működésének prioritásait, és azokat a kényszerpályákat, amelyek meghatározták az első szabadon választott kormány mozgásterét. De az is tény, hogy a kollégium 75 tagjának több mint egynegyede a későbbiekben vezető munkaköröket töltött be a szakma legkülönbözőbb területein. A legtöbben – egykori MDF-tagok is – kormányváltásokat „túlélve" tudtak az erdészet ügyére hatást gyakorolni, szakmai tudásukat és tapasztalatukat a gyakorlatban is bizonyítani. Lehet, hogy a konkrét kormányzati döntésekben nem köszöntek vissza a szakmai javaslatok, de – ha küzdelmek árán is – a végrehajtásban érvényesíteni lehetett a legfontosabb elveket.

Tulajdoni átalakulás, állami erdők kezelése

Az 1990-ben megalakult MDF-kormányban ***a földművelésügyi tárca (FM) és így az erdészet is a Független Kisgazda és Polgári Párthoz (FKGP) került***. A programjuknak megfelelően a legfontosabb politikai kérdés számukra a termőföld reprivatizációja, illetve a politikai alkuk után elfogadott részleges termőföldkárpótlás volt.

Ez a téma ugyan érintette az erdőket és így az erdőgazdálkodást is, de ***az erdész szakma jelentős részét leginkább foglalkoztató erdészetpolitikai kérdés, az állami erdők ügye nem tartozott az FM prioritásai közé***. Az FM Erdészeti Hivatalban 1991-től készültek a vitaanyagok és előterjesztéstervezetek az ***egységes államerdészeti szervezet*** létrehozása ügyében. Az MDF Szakmai Kollégiuma és az OEE is kezdetektől részt vett a munkában.

Még 1992 októberében is készült az Erdészeti Hivatalban olyan előterjesztés, amely ezt a koncepciót tartalmazta. Ez azonban már tárcaközi egyeztetésre sem jutott tovább. Ezen nem is lehet csodálkozni, hiszen (1992) augusztus 28-tól már törvény, illetve kormányrendelet írta elő az erdőgazdasági vállalatok részvénytársasággá való átalakítását. Erre határidőt is szabott a kormányrendelet.

Vagyis a többi állami vállalattal együtt az erdőgazdaságok átalakítására is az általános megoldás vonatkozott, kizárva a költségvetési finanszírozás vagy egyedi törvényi szabályozás lehetőségét. A jó hír az volt, hogy a ***törvény az erdőgazdaságokat a részben vagy teljesen állami tulajdonban maradó gazdálkodó szervezetek közé sorolta***, vagyis ***a teljes privatizáció és így az Állami Vagyonügynökség (ÁVÜ) hatásköre alól „kimenekítette" a 22 állami erdőgazdaságot***. Közülük 19 cég, valamint az ERDÉRT és a Faipari Kutató Intézet az újonnan megalakult Állami Vagyonkezelő Rt. (ÁV Rt.) tulajdonosi körébe került. Három erdőgazdaság tulajdonosi jogát a Honvédelmi Minisztérium gyakorolhatta.

A szakma megosztottan reagált a fejleményekre. Az államigazgatási felügyelet alá vonás, az ÁVÜ közreműködésével, már korábban megkezdődött. A Vállalati Tanácsok által választott igazgatók közül többet leváltottak, és helyükre privatizációs biztosokat neveztek ki. Ez bizonytalanságot, ideiglenességet jelentett az erdőgazdasági szakemberek számára. Ezért a felső vezetés megnyugvással fogadta, hogy szabályozott körülmények között és a korábbi területi hatáskörben, önállóan működhet tovább a cég.

A ***költségvetési formától sokan tartottak***. Az Erdőfenntartási Alap továbbélésére számítva, legtöbben ***működőképesnek tartották az önfinanszírozó erdőgazdálkodást***, a meglévő területi felosztás szerint.

A nagy szervezeti összevonásban (***egységes államerdészet***) ***ellenérdekeltek voltak***. A középvezetők egy része is inkább a vállalkozói szemléletű erdőkezelés mellett állt, mivel kihívásként tekintettek a 80-as évek második felében már elterjedt piacgazdaságinak nevezett gyakorlatra. (Itt nincs mód annak kifejtésére, hogy a kvázi piacgazdasági tapasztalat – a kezelői jog tulajdonjogként való értelmezése miatt – nemcsak segítette, hanem gátolta is a szemléletváltást.) Az akkoriban gyakran „***tisztikarnak***" nevezett erdészetvezetők közül azonban sokan reménykedtek az egységes államerdészet létrejöttében. Ebben szerepet játszott

az is, hogy az erdészetek, gondnokságok szervezeti és területi épsége az államerdészeti modellben érintetlenül maradt volna. A szakmai meggyőződésük – és sokan a tapasztalataik – alapján tartottak egy olyan érdekeltségi környezettől, amelyben a rövid távú profitcélok az erdő túlhasználatához, a felújítások elhanyagolásához vezetnek. Ezért a ***költségvetés*** – remélt – biztonságát tartották a legjobb megoldásnak. (Az nem volt köztudott, hogy egy kormány-határozat már 1992 februárjában kimondta: az új szervezet kialakítására új költségvetési forrás nem igényelhető.) A hatóságoknál, az erdőtervezésben, a kutatásban dolgozó kollegák között is elterjedt az aggodalom, hogy a részvénytársasági forma nyereségérdekeltsége az erdők lerablására fogja ösztönözni a menedzsmentet. Az erdészeti dolgozók között pedig az – a részben megalapozott – félelem terjedt el, hogy a gazdasági hatékonyság a ***létszám jelentős csökkentését*** vonja maga után.

Az ***erdőgazdálkodási tevékenységgel integrált fafeldolgozás*** szerepét illetően is megosztott volt a szakma. Az álláspontokat az határozta meg, hogy milyen műszaki színvonalon állt az üzem, milyenek voltak a piaci lehetőségei és a faipari tevékenység rövid távon előnyt vagy hátrányt jelentett-e az erdőkezelésre. ***A kincstári erdőkezelés hívei határozottan a faipar leválása mellett érveltek***. Az ellenzők el szerették volna érni, hogy a kormány az erdőgazdaságoknál halassza el az 1992. augusztusi vagyonpolitikai döntések végrehajtását a Kincstári törvény elfogadásáig.

1993. február 24-ére összehívták az I. Országos Erdészgyűlést. A meghívott szónok Antall József miniszterelnök volt, aki világos és határozott állásfoglalásával lehűtötte az egységes államerdészeti szervezet létrehozására, a kivételes törvényi keretek megteremtésére vonatkozó reményeket. Ennek ellenére a gyűlés résztvevői ajánlásokat fogadtak el, és elítélték az ÁV Rt.-n belüli átalakulás megkezdését. Az aggódókat az sem nyugtatta meg, hogy a kezelt erdők magánosítására sem az ÁV Rt., sem az erdőgazdaságok nem kaptak törvényi felhatalmazást. Az állami erdő ugyan ideiglenesen – a Kincstári törvény megszületéséig – az ÁV Rt. felhalmozott vagyonába tartozott, és mint tartósan állami tulajdonban maradó vagyon kikerült az ÁVÜ hatásköréből. Az egységes államerdészet támogatói egy ideig még lobbiztak a részvénytársasággá való átalakítás késleltetése érdekében, de az átalakulások elindultak és 1994-ben be is fejeződtek. Az ÁV Rt. megalakulása után rövid időn belül egyértelművé tette, hogy az erdőgazdaságok társasággá alakításával elsősorban a vagyonkezelésnek azokat a jogi és pénzügyi feltételeit fogja megteremteni, amelyek a polgári és a piacgazdasági körülmények között szükségesek.

Az erdő és a termőföld kivételével a társaságok tulajdonjogot szereztek a korábbi kezelői jog helyett. A vagyon értékének megállapítását követően a társaság tőkeszerkezetét úgy kellett összeállítani, hogy ***az erdőkezeléshez nélkülözhetetlen vagyontárgyak a törzstőkébe, a privatizálható elemek a tőketartalékba kerüljenek***. Ezzel az ÁV Rt. deklarálta, hogy csak az erdőkezeléshez közvetlenül nem szükséges vagyonelemek értékesítésére van mód. A megalakult részvénytársaságok csak akkor kaphattak engedélyt a tőketartalékba helyezett faipari üzemek, műszaki bázisok, belterületi ingatlanok és lakások értékesítésére, ha ***reorganizációs*** okból volt erre szükség. Ezt nevezték ***decentralizált privatizációnak***.

A vagyonértékelés, és a tőkeszerkezet kialakítása mellett az átalakulás lényeges lépése volt az Alapító Okiratok elkészítése. Ezeket a dokumentumokat a cégek készítették elő az ÁV Rt. erdészeti portfolió, a könyvvizsgáló és a jogi osztály irányítása mellett. Az alapítás fontos része volt az Igazgatóság, a Felügyelő Bizottság tagjainak és az rt. könyvvizsgálójának kiválasztása. A személyeket az Erdészeti Hivatallal és az ÁV Rt. által megerősített vagy kinevezett első számú vezetővel egyeztetve az Erdészeti portfolió terjesztette elő, és az ÁV Rt. Igazgatósága hagyta jóvá az Alapító Okiratban. Az Igazgatóságokba az erdőmérnök vezérek mellett a gazdasági igazgatók kerültek be belső tagként. A külső tagok között a tudományos élet, az egyetem és az FM elismert erdész szakemberei kaptak helyet. Az FB külsős tagjai közé az Erdőfelügyelet és a természetvédelem vezető személyeit kértük fel. Az 1992–93-as években

csak néhány olyan szakmán kívüli tag került be a tisztségviselők közé, akiket a vezérigazgató külön kért. Vagyis az ÁV Rt. vezetése – ha volt is ilyen – elhárította a külső politikai megrendeléseket. Ez a helyzet 1994. év elejéig tartott.

Vagyonpolitika, privatizáció, kárpótlás

Az Antall-kormányt, beleértve a vagyonnal kapcsolatos politikáját is, már a kezdetektől, és az elmúlt 25 évben is sok kritika érte. Mindkét oldalról. Nem tartozik a tárgyhoz a kritikák minősítése. Az azonban tény, hogy az antalli politikában a „***fékek és ellensúlyok***” kiépítése és tisztelete nagy szerepet kapott. Nemcsak az akkor még kevesek által vitatott liberális demokráciafelfogás miatt. A tényleges hatalmi (beleértve a parlamenti) erőviszonyok is kikényszerítették ezt, különösen az FKGP szétválása után. Nagy szükség volt erre a vagyonpolitika terén is. ***Már 1988–89-ben megindult a spontán privatizáció***. A szabadon választott kormány „megörökölte” ***az ÁVÜ***-t, amit még a Németh-kormány hozott létre, a privatizáció felügyeletére. A választások után az ÁVÜ vezetésében változások következtek be, és az új ügyvezető alapvető feladata az volt, hogy a spontán privatizációt az ellenőrzött privatizáció váltsa fel.

Az Antall-kormány csak 1992-ben fogadta el a vagyonpolitikai irányelveket. Ennek szellemében az addig egységesnek tekintett állami vagyont ***kincstári, tartós állami és privatizálható kategóriákba sorolta***. Azoknak az állami vagyonelemeknek a sorsát, amelyeket tartósan vagy ideiglenesen az állam tulajdonában kívántak tartani, az ÁV Rt.-re bízták. Ezzel az ÁVÜ befolyása és szerepe a korábbihoz képest sokat gyengült. Az ÁV Rt. kezdetben (1992–93 nyara között) nagy erőfeszítéseket tett, hogy az „állam rossz tulajdonos” sztereotípiával szemben fellépjen. Azt képviselte, hogy a piacgazdaságban is szükséges fenntartani bizonyos területeken az állami tulajdonlást. A Teleki Pál elnök-vezérigazgató által fémjelzett stratégia fontos része volt, hogy a részben állami tulajdonban maradó rt.-k (bankok, biztosítók, MOL, gyógyszergyárak, erőművek, egyéb közművek stb.) részvényeinek értékesítését is csak reorganizáció után, valódi piaci értéken szabad megkezdeni. A stratégia szerint az ÁV Rt.-nek a tartósan állami tulajdonban maradó cégek, köztük az erdőgazdaságok felelős tulajdonosaként kell viselkednie, a hosszú távú célokat követve. Osztalékot nem vont el, támogatta, hogy a nyereséget az erdővagyon kezelése érdekében végrehajtott beruházásokra (pl. erdészeti utak építésére) fordítsák. Tehát egészen az ÁVÜ-vel történt összevonásig biztos védelmet jelentett az egyre intenzívebb privatizációs nyomás ellen.

Ugyanakkor tény az is, hogy sem az ÁPV Rt., sem az új tulajdonosi képviselők megjelenése nem hozott jelentős változást az erdészeti rt.-kkel szembeni elvárásokban. Ez azoknak a kollegáknak is köszönhető, akik az elmúlt 26 évben az rt.-k vezető testületeiben nagy elkötelezettséggel és felkészülten képviselték az 1990-es évek elején konszenzussal kialakított szakmai alapelvet, miszerint „az állam nem vonulhat ki az erdőtulajdonlásból és a közigényű erdők felelőssége alól.”

A „privatizálók” és a „vagyonkezelők” között az ellentét kezdetektől fennállt. Az ÁVÜ vezetői tapasztaltabbak és a gazdaságba jobban beágyazottak voltak, mint az ÁV Rt. részben külföldről hazatért vezetői. Teleki Pált már 1993 júniusában lemondásra kényszerítették, washingtoni politikai segédlettel. Ezt további személycserék követték, és ennek során a privatizációt támogatók erősödtek az ÁV Rt.-ben is. A gyors és akadálymentes privatizáció nemcsak a tulajdonra aspirálók, hanem a kormányzat számára is fontos volt, mivel az államháztartás helyzete a privatizációs bevételek, a választási ígéretek pedig a kárpótlási alapok növelését sürgették. Ezért – különösen Antall József halála után – egyre lanyhult az MDF kiállása a párt által meghirdetett vagyonpolitikai elvek és az azt képviselni igyekvő ÁV Rt. mellett. Ezt mutatja, hogy még az 1994. évi választás előtt az ÁVÜ ügyvezető igazgatói feladatát addig ellátó Csepi Lajost nevezték ki az ÁV Rt. élére.

A privatizáció elsőbbségét képviselő erők fokozatosan átvették a vezetést. A koalíciós viták miatt csak egy évvel a kormányváltás után, ***1995 júliusában*** lépett az ÁV Rt. helyére ***az ÁPV Rt., az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt***., amelyik már a névváltozással is jelezte a prioritások megváltozását. Hamarosan elindult a nagy közszolgáltató cégek és erőművek külföldi tulajdonba adása.

Az erdészet területén apróbb pengeváltások mellett két olyan esemény történt, amely egy ideig a kulisszák mögött zajlott, de végül a nyilvánosság előtt sem maradt titokban. Mindkettő a kárpótlással függött össze. 1993 végére a kárpótlási jegyek tulajdonosainak igényére nem állt rendelkezésre elegendő kínálat. A jegyek fedezetének biztosítására a Kárpótlási Hivatal egyre határozottabban sürgette további állami vagyon, köztük erdőterületek kijelölését. A kárpótlásra kijelölt – többségükben termelőszövetkezeti – erdők gyorsan elkeltek az árveréseken. Jellemzően mélyen az értékük alatt. Licitáláskor ugyanis a lábon álló faanyag értékét nem kellett figyelembe venni, csak a föld aranykorona (AK) értéke számított. Az erdősült területek alacsony (2–5 között változó) AK-értéke lehetővé tette, hogy a licitálók megegyezéssel, nagyon alacsony – átlagosan 3000 Ft/ha – áron jussanak erdőterülethez. A kormány illetékes tagjai az így kialakult helyzetet egy ideig hallgatólagosan tudomásul vették. Abból indultak ki, hogy az egykori tulajdonos vagy leszármazottja jutott így a birtokához. (Ne felejtsük el, hogy a törvénytelenül elvett termőföld reprivatizációjával az MDF is egyetértett, csak az Alkotmánybíróság elutasítását követően kellett a termőföldet és erdőt is az egységes kárpótlási folyamatba illeszteni.)

A baj az volt, hogy sok esetben nem az eredeti tulajdonosok, hanem spekulánsok gazdagodtak ezen, akik között olyanok is voltak, akik engedély nélkül és törvényt sértve, az értékes faanyagot azonnal letermelték. Ezért konszenzus volt abban a tekintetben, hogy ha állami erdőket is bevonnak a kárpótlási földalapba, akkor változtatni kell a licitálási gyakorlaton, hiszen már nem az eredeti tulajdonos szerzi meg a volt kincstári birtokot. De a kárpótlási jegyek piacának megteremtése is azt kívánta meg, hogy az erdőterületet valódi értéken vegyék figyelembe. A változtatási igényre hivatkozva két brókercég (LUPIS Brókerház Rt. és a CONFIDES HUNGÁRIA Rt.) 1993 szeptemberében beterjesztett egy javaslatot az ÁVÜ-nek. A javaslat lényege az volt, hogy egy befektetési alapot kell létrehozni, és ennek vagyonába bevinni az állami erdő egy meghatározott részét. Egy vagy két erdőgazdaság által kezelt, 100- 120 ezer hektár merült fel a javaslatban. Az Alap kárpótlási jegyek ellenében értékesítené a befektetési jegyeket. A brókercégek legfőbb érve az volt, hogy az Alap védelmet jelent az erdők felaprózásával szemben. Ugyanakkor az Alap lehetséges életpályájának modellje egyértelműen azt mutatta, hogy nem a kárpótoltak, hanem egy szűk, tőkeerős csoport (a befektetési jegyeket felvásárló spekulánsok) tagjai járnak jól az államkincstár rovására. Az ÁVÜ és az ÁV Rt. képviselői és szakértői között folyt egyeztetésekbe segítségül hívtuk az Erdészeti Hivatal elnökét és a Környezetvédelmi Minisztérium erdőmérnök államtitkárát. Az ő kiállásuk a javaslattal szemben nagyobb súlyt adott az ÁV Rt. Igazgatósága által hozott határozatnak, amely ellenezte a Befektetési Alap konstrukcióját. Fontos volt, hogy az OEE, az Egyetem, az Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezete és a Fagosz is levélben foglalt állást az ÁVÜ és a brókercégek javaslatával szemben. Újságcikkek jelentek meg, parlamenti interpellációk voltak a témában. Biztos sokat jelentett a nyilvánosság nyomása, de főleg a szakmai összefogás. Az már szerencse is volt, hogy a Lupis Brókerház éppen akkor bukott meg egy, a Honvédelmi Minisztériummal kapcsolatos ügyletén. Az állami erdő privatizációját sürgető gazdasági csoportok, látván az ellenállást, visszavonulót fújtak, és lassan elaludt az ügy.

A másik eset kisebb nyilvánosságot kapott, de az erdészeti portfólió egyik legizgalmasabb „kalandja” volt. Az egykori Felső-tiszai Erdő és Fafeldolgozó Gazdaság (FEFAG) 1993 őszén felszámolási helyzetben volt. Tulajdonosi tőkeinjekcióval a felszámolástól ugyan meg lehetett volna menteni, de a hatalmas, 1145 millió Ft adósság a további működést szinte reménytelenné tette akkor, amikor az évi árbevétel alig haladta meg a 900 millió forintot. Ez a helyzet a

részvénytársasággá alakítást hátráltatta. Az átalakulás előkészítésével megbízott új vezető és későbbi vezérigazgató, Kovács Gábor csődöt jelentett, és az ennek kapcsán készített stratégiai terve alapján valószínűsíthető volt, hogy az erdőgazdaság konszolidálható. Ezért az átalakulást szakmai érvekre hivatkozva az erdészeti portfólió, az agrárügyvezetés, a könyvvizsgáló és a befektetési igazgató támogatásával kezdeményezte. Az Igazgatóság halogatta a döntést, és egy sikeres szomszéd erdészeti rt.-vel való összevonás gondolata mellett olyan javaslat is felmerült, hogy a FEFAG-ot számoljuk fel, és az általa kezelt erdő kerüljön be a kárpótlási földalapba. Ez a veszély „mozgósította" a FEFAG munkatársait, és a vagyonkezelőket. Az átalakítást ellenzők „háta mögött", csődegyezség született a hitelezőkkel, amelyben a cég 440 millió Ft adósság visszafizetését vállalta. A csődegyezség kezdeményezése és aláírása fegyelmi vétségnek minősült, mert nem volt hozzá szabályos tulajdonosi hozzájárulás, de mivel jogszerű volt, elhárult az átalakítás elől az akadály. A kormányváltás után, az erdőgazdaságok közül utolsóként, 1994. szeptember 30-án, megalakult a Nyírerdő Rt.

Zárszó A mindig változó folyó képével kezdtem a visszaemlékezést, és befejezésül ehhez térek vissza. 1984. márciustól 2002. októberig dolgoztam az erdész szakmában különböző munkakörökben. 18 év nem túl hosszú idő, ráadásul az utolsó 7 évet már nem főállásban, csak tisztségviselőként, két rt.-ben. Mégsem tartom magam partvonalon kívülinek, mert erdész barátaimmal a kapcsolat töretlen, tagja vagyok az egyesületnek, olvasom az Erdészeti Lapokat, mindig érdeklődve követem a szakmáról szóló híreket. De már nagyon hosszú ideje csak a partról figyelem az áramlást.

És úgy látom – kívülről –, hogy békés, nyugalmas, csendes a folyó, nincs nagy áradás, nem fenyeget jégzajlás. Zöldebb lett a víz színe, igaz, de ez nem baj. Kevesebb rönköt úsztatnak manapság és több a madárhang. Persze mindez csak képletesen értendő. Ami feltűnik nekem, hogy nagyon sokan állnak a parton, akik velem együtt barátsággal, kíváncsisággal és értőn nézik a „folyót". Igen, sokkal vonzóbb ez a kép a laikusok számára, mint ahogyan még 15–20 évvel ezelőtt tekintettek az erdészekre. A partról nézve a legnagyobb változás, a fejlődés, és a közönségkapcsolat a PR terén látszik. Lehet, hogy ezért is látom idillibbnek a képet, mint ami a valóság?

Döntsék el azok, akik most „küzdenek az árral"

Az MDF VI. Országos Gyűlésének … *(Erdészeti Lapok 1993/3)*

A Mezőgazdasági, Kárpótlási és Szövetkezetpolitikai Szekció elfogadott állásfoglalása

1. A szekció áttekintette az V. Országos Gyűlésen hozott állásfoglalás megvalósítása érdekében hozott határozatok teljesítését és elfogadta az arról készített írásbeli beszámolót.
2. Kívánatos, hogy a kárpótlási és szövetkezeti törvények végrehajtása során megkezdődött termőföld tulajdonrendezés, az egységes szabályozás érdekében új földtörvény szülessen, amely tartalmazzon:
   a) birtokmaximumra vonatkozó rendelkezést;
   b) a külföldiek termőföld tulajdonszerzésének tilalmáról rendelkezést;
   c) a termőföldek használatának és bérletének rendjére vonatkozó korlátozó szabályokat.
3. Továbbra is kiemelt kormányzati feladatnak kell tekinteni a kárpótlási törvények gyors és eredményes végrehajtását, összhangban a szövetkezeti átalakulással és az állami gazdaságok privatizációjával.
4. Szükséges a ***szakmai törvények*** mielőbbi megalkotása. A magyar termékek versenyképessége érdekében javasoljuk az Országgyűlés elé terjeszteni az
   - élelmiszertörvényt,
   - az állattenyésztési törvényt,

- a növényegészségügyi törvényt,
- az állategészségügyi törvényt,
- a takarmánytörvényt,
- a vetőmag- és szaporítóanyag előállítási törvényt,
- az erdőtörvényt és a
- vadászati törvényt.

5. A vadászati jogot a földtulajdonhoz kell kötni.
6. Annak érdekében, hogy a kárpótlással és szövetkezeti átalakulással tulajdonhoz jutott kisvállalkozások működni tudjanak, létre kell hozni ezek hitelezésének jogszabályi, intézményi és pénzügyi feltételeit.
7. A szekció állásfoglalása szerint az 1992. évi I. törvény (szövetkezeti törvény) felülvizsgálata elengedhetetlen.
   A módosítással lehetőséget kell teremteni 1993. év meghatározott időszakában a szövetkezetekből kiválni szándékozó tagok, illetve kívülálló üzletrésztulajdonosoknak vagyonukkal való rendelkezésre. Az átmeneti törvény hatályba lépése óta felgyorsult elbocsátásokban érintett foglalkoztatottak üzletrészkiviteli lehetőségét biztosítani kell.
8. A törvényességi feladatok maradéktalan ellátása érdekében a szekció szükségesnek tartja a földművelésügyi hivatalok anyagi, személyi megerősítését
9. A szekció javasolja, hogy az MDF támogassa az országban működő gazdaköröket, ezek országos szövetségét. Ezzel segítse elő a parasztság érdekvédelmének erősödését.
10. Elengedhetetlen, hogy az ágazati célok, törvények mindenki számára érthető, népszerű és felhasználható formában jelenjenek meg a rádióban, televízióban és az írott sajtóban, az azok megismeréséhez szükséges gyakorisággal.

Budapest, 1993. január 23.

A szekció elnökség nevében
dr. Farkas Gabriella, elnökségi tag

1.2.3. Boross Péter

Beszélgetés dr. Boross Péter belügyminiszterrel *(Erdészeti Lapok 1993/11)*

Mindenekelőtt köszönöm a lehetőséget, hogy megnövekedett feladatai mellett szakított időt az Erdészeti Lapok olvasói számára. Az 1993-as év szokatlan méretű erdőtűz esetei felvetik a kérdést, hogy nem volna-e szükség megrendelni felszereléssel egy speciális erdőtűzoltó egységre?

Speciális erdőtűzolló egység megszervezését nem tervezzük. Ennek két fő oka van:

A szokásos módon – azaz a földről – történő beavatkozás esetén a tűzoltás hatékonyságát meghatározó módon az igénybe vehető létszám, a terepviszonyok és a vízellátás lehetősége befolyásolja. Ezeket a körülményeket speciális egységgel csak igen szűk határok között lehet megvalósítani; a légi tűzoltásra szervezett egység folyamatos fenntartása a szükséges technikai, kiszolgálási háttér miatt rendkívül költséges, ugyanakkor alacsony lenne a kihasználtsága. Következésképpen a meglévő, de rendeltetésszerűen más feladatokat ellátó eszközöket (pl. a felderítéshez a rendőrség vagy az Aerocaritas helikoptereit, a beavatkozáshoz a volt Növényvédő Szolgálat gépeit célszerű alkalomszerűen igénybe venni. Az együttműködés formáinak, kereteinek feltérképezése beleértve a más országoktól igényelhető erőket is – folyamatban van.

„Belterületi beépítetlen föld" minőségben egyre több erdős, fás terület jut az önkormányzatok tulajdonába. Van-e elegendő garancia arra, hogy ezek az erdők ne essenek az építkezések áldozatául?

Az 1991. évi XXXIII. törvény 10. §-ának (l) bekezdése rendelkezik arról, hogy – az 1990. évi LXV. törvény 107. §-ának (5) bekezdése alapján – mely belterületi földek adhatók önkormányzati tulajdonba. A (2) bekezdés pedig felsorolja a kizáró okokat. Minthogy a (2) bekezdésben nincs tételes tilalom a belterületi erdők átadására, ez év közepéig több önkormányzat is hozzájutott a területén lévő erdőkhöz. Jelzések alapján már 1992. év elején felhívtuk a Földművelésügyi Minisztérium figyelmét e problémára, s azt javasoltuk, hogy a földtörvény módosítása kapcsán módosuljon a fent idézett jogszabály, azaz legyen megtiltva az erdők átadása. Erre azonban az új földtörvény megalkotása miatt nem került sor.

Feltehetőleg az erdészeti szervek jelzése alapján 1993 tavaszán ismét napirendre került az átadási tilalom, ezért kb. május óta nem adunk át erdőket. A határozatot azzal indokoljuk, hogy sem az 1990. évi LXV. törvény 107. §-ának (5) bekezdése, sem az 1991. évi XXXIII. törvény 10. §-ának (l) bekezdése nem nevesíti az erdőt, míg másutt (pl. Ötv, 7. és 9. §-ai) a jogalkotó külön kiemelte e vagyontárgyat. Megjegyzem, hogy azokban az esetekben, amikor erdőt érintette, s ez ellen az erdészeti vállalat pert indított, nem volt eredményes a perlése.

Átadás esetén a határozatba is belefoglaltuk, hogy a tulajdonossá váló önkormányzat is kötelcs betartani az erdőkre vonatkozó előírásokat, az erdészeti hatóság szankciójának a mellett; a településrendezési tervét, annak változását a köztársasági megbízott és a földhivatal észrevételezheti (az nem ütközhet jogszabályba); a privatizációs folyamat előrehaladtával megszűnik a lehetőség is erdők igénylésére, mert az az Ötv. 10. §. (2) bekezdésének b/ pontja kizárja.

Például az egyik legnagyobb erdőgazdaság, az összes budapesti kerületet érintő ***Pilisi Állami Parkerdőgazdaság 1993. márciusában kezdeményezte gazdasági társasággá alakulását***, ezért már nem lehet belterületi beépítetlen ingatlanait megigényelni.

A már-már szakmailag is káros és kóros mértéket öltő erdei falopások felvetik az erdészeknél a kérdést, hogy mindezt hogyan lehetne csökkenteni. Vissza lehetne adni az erdészek „esküt tett fegyveres hatósági személy" jogkörét igazoltatás, elkobzás, bekísérés joggal? Az erdész sok gondot vehetne le a hivatásos rendőrállományról, például terepismeretével,

Felfogásom szerint az erdők rendje és biztonsága része a közbiztonságnak. A közbiztonság helyzetét, védelmét viszont nem lehet leszűkíteni a rendőrség feladatkörére. Köztudott, hogy a rendőrség egyetlen országban sem képes egyedül a közrend, közbiztonság megoldására.

A közbiztonság javítása érdekében a belügyminisztériumban egy program készül. A kérdést komplexen kezeljük. A közbiztonság javításának feladatai közé soroljuk a tulajdonosi védekezés lehetőségének bővítését, a gazdálkodó szervezetek biztonsági rendszereinek fejlesztését is. Ide soroljuk az erdőőrök, mezőőrök, halőrök, vadőrök, természetvédelmi őrök jogi státusának, jogosítványainak rendezését, a rendőrséggel való kapcsolatrendszerének korszerűsítését is. A megóvása érdekében jogosítványainkat – a kérdésben megfogalmazott irányban – bővíteni kívánjuk.

Miniszter úr! Az egész erdésztársadalmat fájdalommal érte a hír, hogy szakmánk nagy öregje, Borros György vasdiplomás erdőmérnök elhunyt. Felhasználom az alkalmat, és kérem beszéljen az édesapjáról.

Azzal kezdeném, hogy a dédszüleim is erdészek voltak. Ilyenformán szinte örökletes volt a természetszeretet, amivel édesapámnál együtt járt a katonás szigorú nevelés. Ahogy hazáját és az erdőt egyforma rajongással szerette, bizonyította, hogy engem katonai pályára, az öcsémet

erdőmérnöknek szánta. A családi erdészgenerációs sort – legnagyobb sajnálatára, a szocialista rendszer félelme az értelmiségi dinasztiáktól – megszakította. Öcsém nem mehetett Sopronba.

Apám kemény ember volt. De keménysége mögött mindig érződött az élet tisztelete és szeretete, légyen az virág, vad vagy gyermek. Ehhez valószínűleg hozzájárult, hogy négy testvére közül az 1901-es óriási diftériajárványban hat hét alatt hármat veszített cl. Egy nyolcéves gyermeknek iszonyú élmény lehetett. Lehet, hogy testvérei gyermekhalálát kárpótolta a természet matuzsálemi ételével? Sokat jártuk az erdőt. Hajnali négykor indultunk, hol lesre, hol rókavadászatra. Ilyenkor tudós komolysággal nyálaztuk az ujjunkat, hogy „szelet-kóstoljunk", és hallgattuk apánk rókaszokásokról szóló tanításait. Meg kell vallanom, nem túl lelkesen jártam vadászni, de fel sem merült bennem. hogy ellentmondjak, vagy arcizmom ránduljon, melyből nemtetszést olvashatott volna ki. Jártuk a halastavakat. Egyszer egy hatalmas harcsát úgy mértek le, hogy a tizenhatkilós öcsémet tették a mérleg egyik serpenyőjébe és e körül volt a harcsa súlya is.

Az erdő templom volt. Ott nem volt szabad hangoskodni, csak az erdő hangját fülelni! Ez a hangtalan erdőjárás annyira belém ivódott, hogy hosszú idő után is összerezzentem, ha kirándulás közben üvöltést, vagy rádióbömböltetést hallottam. (Sokszor álmodtam nagyapámról, aki a vadorzókkal folytatott tűzharcáról beszélt, belecsempészte meséibe az erdők szellemével való találkozásait, és mindezeket a történeteket, kellemes borzongással hallgattuk a pislákoló petróleumlámpa fényénél. De lehet, hogy ezzel csak bátorságunkat akarta próbálni, hogy az istállótól a lakóházig tartó jó száz métert a koromsötétben félelmeink legyőzésével tegyük meg.)

Nem lettünk erdészek, de nagyon sokat hallgattuk apám élményeit Sopronról.

Neki a szabad városi élet élményét Sopron jelentette. Ahogy elmondta nem volt egyszerű a zárkózott soproni polgárokkal elfogadtatni a sokszor bohém főiskolás diákságot. Turner Mihály, a város akkori polgármestere viszont mindenben a segítségükre volt. A látogatást követő hét végén már ötven főiskolai hallgató volt meghíva teára.

Itt élte meg Trianon lelki traumáját. A diákság között is szép számmal akadt katonaviselt ember, akik közül a békeszerződés hírérc többen öngyilkosok lettek. Egy SK nevű pécsi fiú temetésén az ősi selmeci szokás szerint esti szalamanderes temetés volt a soproniak nagy ámulatára. Apám szerelmese volt Sopronnak, a hagyományoknak. Érthető, hogy az elkeseredettség a vesztes háború után csak fokozta az elszántságot a soproni népszavaláskor. Apám az eseményekből nagy szerepet vállalt, amit, ha jól emlékszem, az Erdészeti Lapokban ő meg is írt. (1992. január. A szerk.)

Nagyon jó sportoló von. Atletizált és igen jól futballozott. A sportnak köszönhette, hogy a Tanácsköztársaság ideje alatt nem lett nagyobb bántódása. Az történt, hogy amolyan menzafélén nem ízlett neki az étel, és azt mondta, hogy ezt egyék meg a kommunisták. Ezt valaki meghallotta és beárulta az illetékeseknek. Az ügy a direktórium elé került. Szerencséjére az egyik elnökségi tag a sportkör elnöke von. Emlékezetem szerint három hónapra ítélték, dc valami focimeccs miatt a büntetést csak a meccs után kellett volna kezdenie.

Közben pedig megbukott a Tanácsköztársaság. Hazaszeretetéről tett tanúbizonyságot a II. világháború vége felé, mikor z. ország elhagyására kérték külföldi nagybirtokosok, biztos állással, de ő mégsem ment,

Hogy ebben a döntésében milyen szerepet játszott erős németellenessége, azt nem tudom, mert élénken emlékszem, hogy családi összejöveteleken mindig fennhangon győzködte vitapartnereit: „Az Istennel, a pápával és az angollal kikezdeni nem szabad."

Valószínűleg ennek köszönhető, hogy a nyilasuralom alatt csendőri felügyelet alá helyezték. Ez abból állt, hogy a csendőrök járőrözéskor betértek hozzá enni, inni, és ezzel a dolog el volt intézve.

A Tanácsköztárasaság idején megúszta a börtönt, de az ötvenes évek elcjén „bepótoltatták” vele, mert valami ármánykodás folytán a szegedi Csillag börtönbe került egy hétig. Ha jól emlékszem, egy nagyobb területű fenyőerdősítés eredményessége körül volt az akkori divatos szabotázzsal való vádaskodás.

A felkért szakértő tisztességén múlott, hogy csak egy hétig tartották bent, mert le merte írni, hogy a kipusztulás mértéke egyáltalán nem ritkaság, az alföldi homokos területeken, sőt a szóban forgó telepítés esetében még elég jó az eredmény. Nyilván az is közrejátszhatott, hogy akkoriban a mérnököket kedvezőbben bírálták és kezelték ilyen esetekben, mint a humán foglalkozásúakat.

Az eseményt megelőzőn, valahol a Fehér tó környékén egyszer Rákosi Mátyást vadásztatta. Arra emlékszem, hogy az ÁVH-s legények lepecsétes titokban adták át a sörétes fegyvert, melyet csak a megérkezéskor bonthatott ki. Apám kérte, hogy távolítsák el a sok testőrt, mert így nem lesz eredményes a vadkacsa vadászat, de nem merték, és így nem is lett teríték. Rákosi ott mesélte, egy fűzfa tövében, hogy mennyi kosarat font a Csillag börtönben. Apám nyilván nem is gondolta, hogy nemsokára ő is megismerkedhet a kosárfonás rejtelmeivel.

Hallatlan aktivitására mi sem jellemzőbb, minthogy 97 évesen is az erdők védelméért kardoskodott.

Miniszter úr! Megköszönve türelmét, kérem, hogy beszélgetésünk utolsó kérdését Gyurka bácsinak tehessem fel, melyet az erdész portré videósorozat felvételekor hat évvel ezelőtt válaszolt meg.

...születési évedben, a millenniumkor Bedő Albert egy egyesületi ülésen előadást tartott magyar erdész nemzeti hivatása” címmel. Mit üzensz azoknak, akik ma, vagy a jövőben választják az erdészhivatást?

Szívvel-lélekkel kell ezt a pályát szeretni. Nem lehet csak könyvből megtanulni. Azt érezni is kell, hogy az ember mit csinál. Azt gyakorlatból mondom, hogy az igazi erdész, aki hivatásszeretetből választotta ezt a pályát, ha valamit nem csinált meg kellő időben úgy, ahogy kellett volna, ráment az éjszakája bármikor, mert a szíve, az erdész szíve nagyobb zsandár volt, mint akármi más.

Tehát az igazi erdész nem tudja a mesterségét csak könyvből megtanulni, csak ha együtt él vele. Mint öregember szomorúan látom – ezt szóvá is tettem már egypárszor az egyesületben hogy a mai fiatalság, aki ott ül mondjuk az íróasztal mellett elkényelmesedett. Rendben van, hogy jönnek akták és azokat elintézi, de ha értekezletet tart az egyesület budapesti vagy országos csoportja, vagy akármelyik más, oda már kevesen megyünk el.

Az egyesület ezeket a rendezvényeket azért rendezi. hogy itt a pestiek is tudomást vegyenek arról, hogy mi folyik tulajdonképpen a gyakorlatban. Azt ti nem látjátok az íróasztal mellől. „Á, Gyurka bátyám” – azt mondja egy kolléga – más világot élünk máma. Nekem el kell menni az óvodába, nekem be kell vásárolni stb. Mondom ezt is ismerem, de aki a pályáját szívből választja és szereti, hogy havonta 2 órát vagy 4 órát ne tudjon szentelni arra, hogy a szakmájával foglalkozzék külön is, azt nem tudom elképzelni.

Tapasztalom azt is, hogy nincs az az összetartás, mint régen. Mikor én idekerültem Pestre, a Gellértben volt a régi bányász, kohász, erdész összejövetel. 150 öreg nyugdíjas ember volt ott. Kétfelé kellett válni, mert a Gellért vezetője azt mondta, uraim, egyszerre 150 embert nem tudok fogadni.

Ezek mind elmentek az örök vadászmezőkre, mondhatnám. De ma már nem lehet ilyen összetartást látni..., nincs. Én azt üzenem tehát a mai vezetőségeknek az erdészeti vonalon, hogy ezt a régi, csodálatos összetartást, amivel a magyar erdészt mindig tekintélyt szerzett ennek az üzemágnak, minden téren, próbálják meg megkísérelni ismét helyreállítani, mert igaz erdész csak olyan lehet, aki a szívét is beleviszi a munkájába. (PG)

ERDÉSZ FÓRUM – Boross Péter miniszterelnök beszéde Hetényegyháza Nyíri Erdészház *(Erdészeti Lapok 1994/6)*

Köszöntöm az erdésztársadalom képviselőit és minden kedves megjelentet. Kedves Barátaim!

Amikor a sors kegyetlen rendelése folytán nekem az elmúlt év végén miniszterelnökké kellett lennem, akkor valamiféle programot készítettem a különféle szervezetekkel, szakmákkal való találkozáshoz. Nem sikerült betartani, ezt előre meg kell mondanom. Ebben a sodró, rohanó, kavargó, váratlan kötelezettségekkel teli életben korábban szerettem volna kontaktust teremteni. Főleg azért korábban, mert most nem is egészen egy héttel a választások előtt már minden mondatnak más értelme is van.

Pedig én azzal a tiszta szándékkal jöttem ide, hogy szembenézzek az erdészekkel, és elmondjam, amit gondolok. Főleg azért, hogy elmondhassam – kérem ne vegyék rossz néven, amit szubjektív kényszer hatására el kell mondanom. Utalás történt a családomra. Én tavaly nyáron 97 éves korában vesztettem el apámat. Itt szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik az utolsó éveit – mint legidősebb erdőmérnöknek ebben az országban – oly figyelemmel vették körül, akiknek volt türelmük őt meghallgatni, akik műhelyt nyitottak, ahol elmondhatta olthatatlan vonzódását a magyar erdőkhöz. Tudom, hogy néha hosszabban – néha talán nem is odavalóan – az aggastyánkor velejárója szerint. Mégis kötelességemnek érzem, hogy megköszönjem, hogy annyi sok minden után, amit az a generáció, többek között az az erdészgeneráció is átélt, amelyhez ő tartozott, egy boldog utolsó esztendő után békésen mehetett el – tényleg az örök vadászmezőkre. Nem ez volt a döntő ok, csak az alkalmat ragadom meg, hogy mindenkinek, aki ebben közreműködött, ebben segített nekem, köszönetet mondjak.

A másik az erdő. Az erdő, a változások, az erdővel kapcsolatos dühök, indulatok, jogos felháborodások, szélsőséges vélemények, pro és kontra érvek és indokok, a vadászok, az erdészek, a tulajdonosok és az állami tulajdon, mindebben az egész világban kavargó összes probléma. Átalakulás van ebben az országban. Példátlan méretű átalakulás. Ez a négy esztendő olyan mennyiségi jellegű átalakítási kötelezettséget jelent, amelyben sokszor nem érvényesültek a cizellált megoldások, az árnyalatok. Sokszor nem kapott helyet olyan érvelés, amire talán figyelni kellett volna.

Egy modellt kellett megváltoztatni, és az, mint minden ilyen átalakulás, magában hordozza a kevésbé ügyes megoldásokat, magában hordozza a sérelmeket okozó módszereket és sok minden mást.

Én sajnos emlékszem 1945-re is. Az erdők államosítására. Emlékszem az erdészek akkori aggályaira. Én emlékszem Lady Gézára, aki jelenlétemben mondta el, hogy ez az állami gazdálkodás, ez tönkreteszi az erdőket. Igen, akkor zömében nagybirtokok kezelésében lévő erdőkről volt szó. Aztán emlékszem arra is, amikor az ötvenes években majdnem minden nagyon rossz volt. Sok minden érintett sokunkat, emberi tragédiákat okozva. És erdőtelepítések kezdődtek ebben az országban. Ha valaki összefüggésekkel tekint végig ezeken az évtizedeken, a kataklizmákon, a kataklizmák utáni változtatásokon, a változtatások kényszerén, úgy hiszem, más dimenziókban láthatja mindazt, ami történt.

Én teljesen megértem az aggodalmat – hiszen ezt egy-két évvel ezelőtt még otthon is hallottam, hogy mi lesz az erdőkkel, ha kikerül a szakszerű kezekből?

A másik aggodalom évtizedes. Mi az, hogy jövedelmet kell az erdőtől, minél többet – nyereségelv alapján – kiszedni? Én azt hiszem, ha tudomásul vesszük, hogy mennyiségi feladat volt a szerkezetváltás, és most következik a finomítás, az értékek pontosabb elemzése, egy olyan időszak – nem csak erdészeti vonatkozásban -, amikor ezt a nagy átállást immáron egyes elemeiben felülvizsgálva, a célszerű jó és mindenféle okos felismerésekkel kell módosítani. Korrekciós időszak következik.

Elmondanám azt is, hogy ***amikor a tulajdonviszonyokban az a változás következett be, hogy az ÁV Rt. tulajdonába kerül sok ágazat, egyetemes volt a felháborodás***. Az olajipar elképzelhetetlennek tartotta, hogy ne a szaktárcához tartozzon.

Most sorolhatnám az összes többi, stratégiai fontosságúnak minősülő vagy annak minősített ágazatokat, melyek szaktárcához akartak tartozni.

A dolog természetéből adódik ez, hisz ***négy évtized telt el az ágazati irányítás rendjében***. Most még nem az erdészetről beszélek. Általános igazgatás-irányítási kérdésekről mondom, hogy ez az ***ágazatí irányítási modell totálisan megbukott***. Totálisan megbukott az összes diszharmónia, a preferenciás protekciók, a beruházási javaknál érvényesülő összhanghiány... és minden más... a politikai prioritások sajátos érvényesítése a gazdaságban.

Nos, ez az ***ágazati súlyú érdekérvényesítés*** teremtette meg a borsodi ipart, melyről nagyon sokan tudták, hogy már telepítéskor is erősen megkérdőjelezhető Magyarország gazdasági viszonyai között. Azért villantottam fel ezt a képet, mert ***ne higgyük, hogy az ágazati irányítás mindig és mindenhol elfogadható irányítási-igazgatási modell lehet***.

Természetes dolog, hogy az erdészek körében ez a kérdés felmerül. Oda... vagy... amoda... egyik kérdésként. Másik kérdésként... odaadni magántulajdonosoknak vagy nem adni magántulajdonosoknak... mert mi lesz az erdővel, ha a haszonelv érvényesül? Érvényesült korábban is ugyan, de most még jobban érvényesül...

Kedves Barátaim! Én azt hiszem, hogy ez az a pont, amikor meg kell állni, és józanul, előítélkezések nélkül megértést mutatni az esetleges hibák iránt is. El kell dönteni, hogyan menjen tovább. Úgy érzem, elsősorban a tulajdon és az erdészeti felügyelet viszonyát kell tisztán látni, rendezni, és megfelelő jogi keretek közé helyezni.

Milyen tulajdon az erdőtulajdon?... Semmiképp nem lehet a korlátlan szabad rendelkezés állapota jellemző erre a tulajdonformára. Semmiképp nem. Mi következik akkor...

Olyan jogszabályi keretek között, olyan kötelező szakembertartással kell az erdőgazdálkodást, a célszerű erdőgazdálkodás feltételeit megteremteni, mely kifejezi, hogy ***itt sajátos – többek között ökológiai – vagyonról van szó, amelyben korlátozott – más tulajdonnál jobban korlátozott – a tulajdonos lehetősége***. A kérdés nem olyan egyszerű. Azt kell mondanom, hogy a teljes biztonságért el kellene jutni a 89-es Alkotmány egy-két tulajdont abszolutizáló rendelkezéséig. De addig is ez alapvető kérdés.

A másik, hogy milyen módon történik tulajdonviszonytól függetlenül az erdőkkel történő gazdálkodás. Milyen ***üzemterv***-készítési kötelezettségek vannak, azokat, hogy kell beadni, azokat hol hagyják jóvá, és hol kontrollálnak. Gyermekkoromból emlékszem még, amikor kiszálltak kontrollálni. Emlékszem arra is, mikor a magántulajdonos földbirtokos nagyon kemény bírságot fizetett. Sőt, az összegre is emlékszem, mert 10 000 pengő volt. Tehát most kialakult egy helyzet és ebben a helyzethez célszerűen alkalmazkodni kell. A magam részéről, aki ükapámig idetartozónak vallom magam, nem engedhetem meg, hogy ezzel a kérdéssel ne foglalkozzam úgy, ahogy érzelmeim is, de úgy hiszem a józan felismerés is ez irányba befolyásolnak.

Úgy hiszem ***van egy állapot, ez az állapot tulajdonrendszer – sajátos***.

Ebben ***jelentős állami tulajdonlás van***, ennek az állami tulajdonlásnak egyértelműen ki kell alakítani az arculatát.

Hogy ***mi a nyereségérdekeltség egy vállalat vagy egy részvénytársaság esetében, és milyen lehet az érdekeltség egy erdőtulajdonnal rendelkező állami vállalat vagy részvénytársaság esetében. Meg lehet találni a módját***.

Ismerem az abszolút elfogultságok világát is, ahol mindig felpöröghetnek az indulatok és a viták. De azt nem tudom elképzelni, hogy ezzel a speciális kezelési móddal és igénnyel ne lehessen megtalálni a kialakult tulajdonviszonyok közepette, hogy milyen tulajdonlási elv érvényesüljön mind a magántulajdonnál, mind az állami tulajdonnál. Hogyan védhető meg legjobban a magyar erdővagyon.

Amit én nagyon fontosnak tartok, az továbbra is az ország erdősítésének folytatása.

Furcsa, ha azt mondom, de talán sokakat nem lep meg: sok a mezőgazdasági művelés alatt álló terület. Aki egy kicsit előre tekint és európai dimenziókban gondolkodik, az nagyon jól

tudja, hogy van olyan termőföldhányad, amely a várható versenyben gazdaságosan nem művelhető. Mi történjen? A tájékoztatás szerint mindössze 350 000 ha körül van parlagon. Azt kell mondanom, hogy ennél nagyobbnak kellene – bizonyos gazdasági logikából kiindulva – parlagon lenni, kivéve most. De az elkövetkezendő években földminőségi verseny lesz, sok minden verseny lesz, és figyeljünk a túlsó oldalra, ahol némelykor azt dotálják, hogy ne műveljenek. Lehetetlen nem gondolni erre, akkor is, ha nálunk a viszonyok még tartósan mások, mint azok. Ugyanakkor adott a feladat, hisz oly régóta tudom, ha jól emlékszem 24-25% erdősültségből Trianon 11%-ot hagyott. Azután itt gyönyörű programok voltak. Sokat hallottam Kaán Károly nevét is, hogy a két háború között nemes szándékoktól vezérelve a magyar erdészet tekintélyét oly magasra emelte.

Nem érzem – lehet, hogy tévedek – a pálya presztízsének romlását, úgy vélem, hogy ez egy nagy súlyú pálya.

Ha azonban a romlás alatt azt kell érteni, hogy ***a sajátos erdészeti érdekek képviselete a kormányzati munkában szerintetek nem kapta meg azt a helyet, ami megillette volna, akkor hozzáteszem: még legalább ötven szakma él ebben a hitben***.

Ennek ellenére úgy hiszem, van mit tennünk. Erdészeti felügyelet, vagy felügyelőség legjobb emlékezetem szerint minden megyében volt – most nincs minden megyében. De nem csak az erdőfelügyeletekkel van probléma. A felügyeletekkel az egész országban probléma van. Létrejött modelljük hagyományos. Nem töltik fel a felügyeleteket a megfelelő felügyeleti jogosítványokkal.

A bankfelügyeletek se, a szerencsejáték-felügyeletek se, más felügyeletek se. Ez az igazgatási modell reformért kiált. Számomra az egyik legfontosabb feladat az ellenőrző és a felügyeleti szervek jogosítványainak a megerősítése, mert az átalakulás folyamatában ez is elgyengült. A közeljövő feladata, hogy ebben markánsabb jogosítványokkal hatékonyabb működési formákat találjunk. Kell ehhez a szubjektív szándék is. Igazgatási rendszerünkben – tulajdonképpen korábban is a két háború közötti közigazgatásnak – az volt az ország organizáló szerepe, hogy döntéseihez puvoár járult a végrehajtás érdekében. Ez szétesett, szétzüllött az elmúlt évtizedekben.

Tehát itt van mit változtatni. Azt kell mondanom, lassan el is jutottunk a változtatás küszöbéhez. Nos, ebben a helyzetben én úgy hiszem: a sokféle indulat, háborgás mellett elérkeztünk oda, hogy józan tanácsokat figyelembe véve úgynevezett finomítással az árnyalt jogalkotói munkával megteremtjük azokat a feltételeket, mely alkalmas az erdésztársadalom aggályainak csökkentésére.

Itt még úgy tudom, egy küzdelem nem is fejeződött be. A vadász meg az erdész közötti küzdelem. Minek van itt előnye? Itt vadászok is ülnek. Tudom, hogy milyen izmos társaság érdekérvényesítési képesség szempontjából a vadásztársadalom, de én nehezen tudom elképzelni a vadászat, erdészet szétcincálását és tartós szétválasztását. Azt hallani, hogy a vadgazdálkodásban elképesztő bevallási csalásokkal egy túltartás van, ami az erdők ökológiai értékét és minden mást rongál. Hallottam én erről. Nem tudom, hogy így van-e? Ha így van, akkor baj. Hogy mennyi az őz? Állítólag háromszor annyi, mint ami a bevallásokban van. Azt tudom, hogy sok probléma származott abból, hogy a vaddisznó egyes helyeken elszaporodott, a mezőgazdaságnak is nagy kárt okozva. Mindenképpen meg kell teremteni a helyes arányokat, de hogy mi ez az arány, azt az erdőhöz értőnek kell megmondani.

Mert az erdőből indulunk ki. A vadtartó, a bérvadász természetes módon képviseli saját érdekeit. Ahol a vad az érdekeltség, ott vegyük tudomásul, hogy ott az. Ahol az erdő, mint meghatározó ökológiai érték szerepel az első helyen, ott nyilván az erdőlakó szerepének felmérése és reális meghatározása a döntő. Fontosnak tartom, hogy az erdő valóban erdőként, prioritásként szerepeljen a különböző döntésekben.

Kedves Barátaim! Egy rendkívül fontos kérdésről van szó. Számomra a magyar erdők világa különösen kiemelt elsődlegességét élvez az ügyek sorrendjében. Rövid időn belül legalább duplájára kell emelni azt a támogatást, ami erdőtelepítésekre rendelkezésre áll 1994-ben.

Befejezésül annyit: nagyon szép pálya a tiétek. Végtelenül sajnálom, hogy pont a mi családunknál szakadt meg az erdész dinasztia, de az ötvenes évek elején, a soproni főiskolán az volt az álláspont – és nyilván nem a főiskolán találták ki –, hogy ezeket az erdészgenerációkat nem szükséges tovább ápolni. Örömmel hallom, hogy többen a nehéz idők elteltével – akikben volt kitartás – mégis az erdészpályát választották. Azt az erdészpályát, melynek a magyar történelemben olyan szerepe is volt, hogy Sopron magyar maradt. Ha másért nem – szakmai jelentőségén túl ezt a pályát, ezt a foglalkozást – az egykori soproni diadalért, ezért a nekünk maradt Magyarországért illeti az a kalapemelés és az a tisztelet, amelynek őszinte szándékával eljöttem ide.

Köszönöm a figyelmet.

1.3. Madas gondolatok

1.3.1. Madas László – Izgató kérdések – Szakpolitika (Erdészeti Lapok 1991/7-8)

A magyar erdészeket izgató néhány kérdésről

Ismét kizöldültek a magyar erdők, mint néhány ezer esztendeje, minden tavasszal, és ha nem történik valami előre nem látható katasztrófa, akkor mindez megismétlődik talán az „örökkévalóságig". Ne feledkezzünk meg erről, ha a „történelmi pillanatokban" mindig felbukkanó leggyötrőbb kérdésekre keressük a választ: mi lesz velünk?

Az útkeresés bizonytalanná, türelmetlenné, gyanakvóvá teszi az embert, könnyen elveszíti a tárgyilagosságát, és e közhangulat alól mi, erdészek sem vonhatjuk ki magunkat. De talán számunkra nem olyan idegen a jövő, mert a mi foglalkozásunk azon kevesek egyike, amelyik naponta találkozik – legalább is a tő mellett – az 50-60 éves múlttal, és majdnem ugyanennyit kell előre is néznie. Ahhoz, hogy tárgyilagosan megítélhessük saját erdészsorsunkat, ismernünk kell a magyar erdőgazdálkodás helyzetét is.

Vegyük számba, mit tettek az erdészek három – a mai sorsfordító időkhöz hasonló – alkalommal: ***1867-ben, a kiegyezés után, 1920-ban, Trianon után, és 1945-ben, egy vesztett háború után***.

Idézzük meg az első esetben Bedő Albertet, a másodikban Kaán Károlyt, a harmadikban Barlai Ervint, akik mindhárman a maguk idejében az államerdészet vezetői voltak.

Ezt a több mint száz esztendőt összeköti egy történelmi szál szűkebb pátriámban, Visegrádon. A visegrádi Császár-völgy egyik festői pontján áll az ún. „Királykunyhó", amelyet öreg lucfenyők vesznek körül. Ebben a vadászházban pihente ki a vadászás fáradalmait az 1880-as években Ferenc József, az 1920-as években Horthy Miklós és az 1940-es évek II. felében Rákosi Mátyás. A fenyőfák, mint élő tanúk sorakoznak fel, mindent tudnak, de hallgatnak.

Kiegyezés 1867

1867. A 18. sz.-i erdőgazdálkodás még az „erdőből élés" szintjén állt, tehát a szükségletek megkívánt a mértékig korlátlanul termelték ki az erdő fáját. Az erdő nem csak fedezte az uradalmak és a jobbágyság épület- és tűzifa szükségletét, hanem az irtványföldek tovább növelték a mezőgazdasági földterületeket. Az ácsok, bognárok, kádárok, asztalosok, hajóépítők, zsindelykészítők maguk válogatták az alkalmas faanyagot az erdőkben, a bányák, a kohók, a hámorok, az üveghuták közelében lévő erdők rohamosan eltűntek, vagy teljesen leromlottak. Annak ellenére, hogy az országnak hatalmas erdővagyona volt, ***az erdőgazdálkodást sokáig nem tekintették önálló gazdasági ágnak***.

A következő korszakban sem javult a helyzet, az 1830-as és 40-es években az erdőgazdálkodás nem szolgáltatott említésre méltó kiviteli cikkeket, sőt a kikészített fából még behozatali többletünk volt. „Az erdőket nem kíméljük, csak mindenütt haszon nélküli pusztításokhoz értünk. Sok erdő volt még Magyarországon, ahol az egész ipar abból állott, hogy hamuvá égették a legszebb fákat, így növekedésüknek csak ezt a hasznát látták (gróf Desewffy E. 1847)".

Mindez annak ellenére történik, hogy az 1790/91, az 1807, 1836, és 1840: évi törvények teljes tanúságot tesznek arról, hogy az akkori kor a maga és a jövő nemzetnek érdekeit felfogva az erdőtulajdont megóvni és az emberi pusztítást meggátolni igyekezett.

A Bach-korszakban az osztrák gazdaságpolitika gyarmati állapotokba szorított a az országot és ennek megfelelően további nagyarányú erdőpusztítások történtek.

A kiegyezés szülte alkotmányos idők beálltával, lázas gazdasági fejlődés indult meg Magyarországon, amely rohamos ütemben néhány évtized alatt átalakította az ország és a társadalom képét. Az általános gazdasági fellendülés felfokozott fafogyasztással járt

(nagyszabású vasútépítési program, mezőgazdasági beruházások, a szénbányászat rohamos fejlődése, nagyarányú építkezések, stb). A technika fejlődése lehetővé tette a fa ipari feldolgozását, nagy fűrészüzemek, cellulóz- és papírgyárak épülnek, kibővül a fa belső és külső forgalma (Madas A. 1978.) Ebben az időben Magyarország erdőterülete 7,4 millió ha, ezen belül 1,18 millió ha (15,9%) állami, a többi magán-, illetve ún. kötött forgalmú birtok. Az ország erdősültsége 26%.

A konjunktúra lehetőségeinek kihasználása az eddig szervezetlen és szabályozatlan erdőgazdálkodás következtében fokozta az erdővagyon kíméletlen kihasználását, részbeni leromlását és helyenként a pusztulását. Az új helyzet megérlelte az erdőgazdálkodás törvényes szabályozását. Ebben a korszakban az erdészet vezéregyénisége Bedő Albert volt (1866-ban indult pályáján, 1872-ben főerdőmester, 1873-ban a Pénzügyminisztériumban az erdészeti ügyek főelőadója, 1878-ban főerdőtanácsos, 1881-ben – amikor a PM-ből az államerdészeti igazgatás átkerül a Földművelésügyi-, Ipari- és Kereskedelmi Minisztériumba – országos főerdőmester, és az I. Főosztály főnöke, 1889-ben – amikor az FM önálló minisztériummá válik – államtitkár egészen 1896-ig, nyugdíjba vonulásáig), akinek vasakarata, roppant szaktudása, kitűnő diplomáciai érzéke, bölcs és messzenéző előrelátása végülis kikényszerítette az ***1879. évi XXXI. tc.*** megalkotását. Az erdőtörvény szentesítését több mint 10 éves huzavona előzte meg, amelynek során hatszor átdolgozták az eredeti javaslatot, amelyet az Erdészeti Egyesület és az Országos Magyar Gazdasági Egyesület együttesen nyújtott be még 1867-ben. A vitákban az egyéni kapzsiság, az osztálygőg, sok egymásnak ellentmondó tárcaérdek, a rövidlátás és a bürokrácia útvesztői jelentették a döntő akadályokat. (Király P. 1966.)

Az új erdőtörvény lényeges előrelépést jelentett a múlthoz képest. Az országgyűlés illetékes bizottsága szerint az új erdőtörvénynek a célja: „hogy a máris aggasztó méreteket öltött erdőpusztításnak, amennyire lehet, véget vettessék, és egy biztos jövedelmet nyújtó kezelés állapíttassék meg”.

A törvény kimondotta, hogy a kötött és korlátolt forgalmú (állami, törvényhatóságok, alapítványok, hitbizományok, részvénytársaságok, valamint közbirtokosságok és a volt úrbéri birtokosságok tulajdonában lévő) erdőket, amelyek az ország erdőterületének közel a 2/3-át jelentették, hatóságilag jóváhagyott erdőgazdasági üzemterv szerint kell kezelni, továbbá jó karbantartásuk a használatok tartósságának biztosítása végett, szakképzett erdőtiszteket és erdőőröket kell alkalmazni. Intézkedett többek között az erdő- rendészeti áthágások, az erdei kihágások, az elemi és természeti veszedelmek: főként a tűz- és a rovarkárok elleni védekezés, az erdő törzskönyvek törvényhatóságonkénti vezetése, az erdei termékek szárazon és vízen való szállításának rendjéről; az erdőtörvény végrehajtásának közvetlen ellenőrzésére erdőfelügyelőségek felállítását rendeli el.

Hogy a törvény holt betűjéből élő valóság lett, az is elsősorban Bedő A. érdeme, aki ebbéli munkásságában mindig maga mögött érezhette az Erdészeti Egyesületben felsorakozott magyar erdészek támogatását (Király P. 1966).

Az állami gazdaságpolitika részévé vált erdészeti politika alapjait a következőkben foglalhatjuk össze:

1. Teremtődjenek meg a feltételei a gyors gazdasági fejlődés szükségleteit kielégítő fakitermeléshez és fafeldolgozáshoz, a szükséges államigazgatási, jogi, pénzügyi, műszaki és egyéb intézkedések terén.
2. Az ország erdeinek 2/3-át kitevő kötött forgalmú erdőbirtokon valósuljon meg az üzemterv szerinti gazdálkodás.
3. Létre kell hozni az állami erdőfelügyelőségek szervezetét, amelynek feladata az üzemterv szerinti gazdálkodás ellenőrzése az erre kötelezett erdőkben, és általában az erdők fokozottabb felügyelete a jövő érdekében.
4. A közel 1,2 millió ha kiterjedésű erdeivel az állam az ország legnagyobb tulajdonosa, ezeken az erdőbirtokokon magas színvonalú erdőgazdálkodás valósuljon meg, egyrészt

azért, hogy minél nagyobb súllyal jelentkezzen az ország faellátásában és a fakereskedelemben, másrészt az állami erdőgazdálkodás követésre találjon az egyéb tulajdonú erdők kezelésében is.

5. A ***kincstári erdők*** igazgatására hatékony szervezet alakuljon ki, amely végül is a ***minisztérium – erdőigazgatóság – erdőgondnokság – erdészkerület*** tagozódásában szerveződött meg.
6. A magán erdőbirtokokat ugyan egyelőre a szabályozáson kívül kellett hagyni a nagybirtokosok és a politikai hatalom összefonódása miatt, de törekedni kell ezeken az erdőbirtokokon is az erdők fokozottabb védelmére és a gazdálkodás fejlesztésére. Erre az időszakra esik a kiváló képzettségű és szakmáját hivatásának tekintő erdőmérnöki kar, vagy valamivel később az erdőőri kar kialakulása. Ebben oroszlánrésze a Selmecbányán székelő Bányászati és Erdészeti Akadémiának, illetve a létrehozott erdőőri szakiskoláknak volt. (Madas A. 1978). Ekkor teremtődött meg a magyar erdészeti szakirodalom, mely mindazokat a korszerű ismereteket közvetítette a szakemberek, illetve a tanulóifjúság felé, amelyek a korszerű erdőgazdálkodás kifejlesztéséhez elengedhetetlenül szükségesek voltak. Az Egyesület „Deák Ferenc alapítvány" pályázataiból kitűnő szakkönyvek egész sorozata jelent meg. Figyelemreméltó kezdeményezése volt az Egyesületnek az először 1882-ben kiadott „Erdészeti zsebnaptár" megjelentetése szakirodalmunkban. Az erdészet fejlesztése szempontjából kiemelkedő helyet foglal el az „Erdészeti Lapok", amelynek oldalain az erdőgazdálkodás legkülönbözőbb ágazataiba vágó tanulmányok jelentek meg, szakmai nézetek csaptak össze. Így valóban a hazai erdészet ügyei iránt érdeklődő legfőbb központi fórummá és hatékony eszközzé vált az erdőgazdálkodás fejlesztésén fáradozók kezében. (Király P. 1966.) Bedő Albert 1896-ban nyugdíjba vonult, és intő szavával zárjuk le e korszak krónikáját: ....***most és mindörökké igazság az, hogy az összetartás kis dolgokat is naggyá nevel, míg a meghasonlás a nagyokat is romlásba tereli... szeressük hazánkat, nemzetünket és szakmánkat hűséggel, egyetértéssel és összetartással***"

Trianon 1920

1920. Magyarország a trianoni békeszerződés következtében elvesztette a 7,4 millió ha-nyi erdőterületének kereken 84%-át és faállományának legértékesebb részét, azokkal az európai színvonalon berendezett állami erdőbirtokokkal együtt, amelyekre a magyar államerdészet évtizedeken keresztül anyagi és szellemi beruházásait összpontosította — a történelmi Magyarország Európa egyik legjelentősebb faexportőr állama volt, és az erdészet a nemzetgazdaságnak jelentős szerepet játszó, megbecsült ágaként működött.

A visszamaradt 1 175 800 ha erdőterületet közel 50%-ban sarjerdők borították, az ország erdősültsége 11,8%, és az erdők élőfakészlete 77,4 millió m^3, a feltételezett állapotnak (113 millió m^3) nem érte el a 70%-át. Az állami erdők jelentéktelenné zsugorodtak, 48 ezer hara (4,1%). Az ország máról-holnapra a térség legnagyobb faimportáló államává vált — a mennyiségi és minőségi veszteség mellett nehezítette a helyzetet a megmaradt erdők aránytalan eloszlása: az erdők túlnyomó részt az Északi-középhegységben és a Dunántúlon helyezkedtek el, míg a nagy kiterjedésű Alföld erdősültsége mindössze 4,3% volt.

A szinte felmérhetetlen anyagi veszteség párosult azzal az elkeserítő jelenséggel, hogy az elcsatolt részekből özönlöttek az erdészeti szakemberek az országba és ezt a tömeget a megmaradt 12%-nyi erdőségnek kellett volna befogadnia. Az erdésztársadalmat eddig soha át nem élt, késhegyig menő kenyérharc őrölte. Növelte a nehézségeket az egyre növekvő infláció. Az erdőkkel együtt az erdészet elvesztette azt a befolyását, melyet a háború előtt élvezett az országban. (Király P. 1966.)

Az összeomlás, a zűrzavar, a reményvesztettség hónapjaiban tűnt fel igazi nagyságában Kaán Károly, a háború előtti államerdészeti kar egyik legtehetségesebb tagja, akit nem bénított

meg a körülötte kavargó káosz, hanem tudomásul vette Trianon realitását, leszámolt az álmokkal és az új helyzetnek megfelelő új erdészeti politikát fogalmazott meg: az országépítés, a felemelkedés és egy ismét felvirágzó magyar erdészet politikáját. Hatalmas energiával, megingathatatlan elszántsággal és kitűnő szakértelemmel, haladéktalanul hozzáfogott a kitűzött célok megvalósításához.

A Kaán Károly által meghatározott erdészeti politika lényeges céljai voltak:

- korszerűsíteni kell az erdészeti igazgatást,
- növelni kell az erdők területét, elsősorban a fátlan Alföldön,
- belterjessé kell tenni a magyar erdőgazdálkodást,
- az üzemterv szerinti kezelést minden erdőre kötelezővé tevő erdőtörvényt kell alkotni,
- meg kell teremteni a háború utáni erdőgazdálkodáshoz szükséges pénzügyi és hitelfeltételeket,
- az erdő és a természetvédelem érdekeit egybe kell kapcsolni.

A szívós munkának rövidesen megjelentek az első eredményei. A törvényhozás elé terjesztik és elfogadtatják az 1923. évi XVIII.-XIX.-XX,-XXI. törvénycikkeket az „erdészeti igazgatásról”, az „alföldi erdők telepítéséről és a fásításokról”, „az Országos Erdei Alapról”, és az „Erdőbirtok-hitelről”. A magyar erdőgazdálkodás megtette az első határozott lépéseket a kibontakozás felé, és megkezdődött az új erdőtörvény előkészítése. (Király P. 1966.)

Kaán Károly meggyőződése volt, hogy az oktatás és a nevelés egyik legfontosabb eszköze a megújulásnak. Az abban az időben kiöregedő, nyugdíjba menő, tiszteletreméltó idős főiskolai tanárok helyére az államerdészet legkiválóbb fiatal szakembereit irányította, a Selmecbányáról Sopronba menekített Bányamérnöki és Erdészeti Főiskola Erdészeti Karára. Ez a tanári kar a második világháború végéig megszilárdította és továbbfejlesztette a Főiskola európai színvonalát és hírnevét. (Madas A. 1978.)

A békefeltételek által előidézett nagy megrázkódtatás Egyesületünk életében is erősen éreztette a hatását. A hanyatlás már a háború alatt megkezdődött, most pedig romlása csaknem végzetessé vált. A legnagyobb baj talán az volt, hogy ebben a válságos időszakban nem állt rátermett, erős vezető az Egyesület élén. (Király P. 1966.)

Az egyesületen belüli torzsalkodások meghasonlásokhoz vezettek és a tagság megosztottsága miatt nem állt egyértelműen Kaán Károly mögé. Ez a körülmény azután az 1923 decemberében megtartott vezetőségválasztó közgyűlésen a magyar erdészetre nézve szinte végzetes eredményre vezetett, mert a 11 erdőbirtokos, 205 államerdészeti és 890 magánuradalmi jelenlévő tag nem választotta meg az I. alelnökké Kaán Károlyt, amely tisztséget pedig a századforduló óta az államerdészet mindenkori főnökével töltötték be. Kaán ellenfelei a választás eredményét olyan színben állították be, mint saját szaktársainak, a magyar erdészetnek, az erdőmérnöki karnak bizalmatlansági nyilatkozatát. Kaán Károly a következő évben hivatali állásáról lemondott. Kaán Károly eltávozása a magyar erdészet éléről nagy vesztesége nem csak a magyar erdészetnek, de az egész magyar közéletnek is. Ha energiájának és hatalmas szellemi kapacitásának, amit bukása után már csak irodalmi alkotásokban tudott kiélni, legalább egy részét tettekre tudta volna váltani, bizonyára sok minden másképp alakult volna a magyar erdészetben. (Király P. 1966.)

A második világháború után 1945

1945. A II. világháború egy romba döntött országot hagyott maga után, amelyben a romok eltakarításával és az elemi létfeltételek megteremtésével indult meg az élet. Az ország a bécsi döntések nyomán visszakapott 2,4 millió ha erdőterületét – melybe 5 éven keresztül jelentős szellemi és anyagi erőt fektetett be – ismét elvesztette.

Az alapvető politikai, társadalmi és gazdasági változások egyik legjelentősebbje a földreform volt, amelynek során ***az ország hosszú távú érdekeinek messzemenő figyelembevételével***, az ***erdők nem kerültek felosztásra, hanem zömében állami tulajdonba jutottak***. (*66/1992. AB határozat – LB*)

Állami erdő lett 888 610 ha, egyéb tulajdonú 295 252 ha. Az ország erdősültsége 12,6%.

A közel 1 millió ha állami erdő kezelésére a kormányzat 1945 decemberében létrehozta a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek (MÁLLERD) szervezetét, melynek ügyvezető igazgatója ***Barlai Ervin*** lett, a legsokoldalúbban képzett, nagyműveltségű, kitűnő szervezőkészségű szakember. A MÁLLERD vezetésének első és legfontosabb lépése az volt, hogy az államosított erdőkkel együtt minden erdészeti alkalmazottat – erdőmérnököt, erdészt, fizikai munkást – átvettek. Ennek az volt a felbecsülhetetlen értéke, hogy a gazdálkodás megindulásának pillanatában az új szervezet rendelkezésére állt gyakorlatilag az ország teljes szakembergárdája, azzal a sokéves tapasztalattal, helyi ismerettel, mely az erdőgazdálkodásban pótolhatatlan előnyt jelent. A MÁLLERD rövid idő alatt kialakította az államerdészetben már a múlt század óta jól működő szervezetét (***központ – erdőigazgatóság – erdőgondnokság – erdészkerület***) egységes irányítás alá vonta a legkülönbözőbb nagyságú, minőségű, tulajdonságú erdőket. A ***költségvetési rendszer*** jól átlendítette az új szervezetet a megindulással járó nehézségeken. (Madas A. 1978.)

Barlai az 1946-ban megjelent „Erdőgazdaságpolitikai irányelvek” c. tanulmányában részletesen áttekinti a két világháború közötti időszak erdőgazdálkodását, elemzi a háború után kialakult helyzetet, majd új erdőgazdaság-politikai irányelveket fogalmaz meg. Elemzése szerint a trianoni békeszerződés következtében kialakult súlyos viszonyok között, egységes erdőpolitika sajnos nem alakult ki. Elhangzott a vészkiáltás, hogy meg kell menteni a magyar erdőket, de Kaán Károly idő előtti visszavonulása, az új erdőtörvény – az 1935. évi IV. tc. – már elkésett hatálybalépése, az általános gazdaságpolitikai helyzet, majd a II. világháború, nem adott lehetőséget az erdőpolitikai alkotómunkára. Különösen az 1930-as évek elejétől fogva példátlan mértékben indult meg erdeink leromlása. Helyzetelemzésében megállapítja, hogy az ideális 221 millió m^3 élőfakészlettel szemben levezetése szerint csak alig több mint 60 millió m^3 élőfakészlet a meglévő, az állományok eredete szerinti megoszlás 59%-ban szálerdő, 41%-ban sarjerdő; kedvezőtlen az állományok kormegoszlása; a hazai erdőgazdálkodásunk alig éri el az 1,22 m^3/ha átlag fatömegnövedéket; súlyosbítja a helyzetet a közel 230 ezer ha elmaradt erdőfelújítás. „Előttünk áll a múlt, hibáival, mulasztásaival, sokszor jó szándékú törekvéseivel, de minden komoly, átgondolt, s modern erdészeti elveknek megfelelő kezdeményezést elnyelt a történelmi förgeteg – a jelen feladata, hogy olyan erdőgazdaság-politikai irányelveket fektessünk le, amelyek a jövő érdekében jóváteszik a múlt bűneit.”

Ezek:

- „Tulajdonjogi vonalon legfőbb tennivalónk, hogy az erdőket az állam tulajdonában őrizzük. Száz éves lejáratú befektetésekre csak az állam vállalkozik, vagyis több nemzedékre szóló tervszerűséget; évtizedeken át tartó és mindig újabb évtizedekre, évszázadokra előrenéző erdőnevelést csak az állami gazdálkodástól várhatunk... Minden tulajdonjogi változásnál csak úgy tudunk helyes ítéletet alkotni, ha a problémát az erdőtőke konzerválásának, mint döntő fontosságú erdőpolitikai célkitűzésnek rendeljük alá.”
- „Erdőterületeinket minden célszerű eszközzel növelnünk kell, a 12,6%-os erdősültségi arányt mindenáron felkell javítanunk. Csak ily módon juthatunk el oda, hogy a belföldi faigényeket egyre kedvezőbb arányban elégíthessük ki, hogy az erdőszegény vidékeink

erdősültebbek legyenek és így az erdő áldásaiban az ország egész lakossága részesülhessen. Ezt a célt szolgálta az 1923. évi Alföldfásítási törvény, mely azonban csakhamar elakadt, 1936-ban újabb programot készítettek, mely 15 évet szabott ki 110 000 ha futóhomokos, vadvizes, árvíz látogatta terület beerdősítésére, és 14 170 ha facsoport és fasor létesítésére, a terv azonban papíron maradt. Most kellene az elejtett fonalat tovább szőni. Ezen felül erdőt kellene létesíteni mindazokon a területeken, amelyeknek erdőgazdasági hozama egyáltalán nincsen, vagy nem kielégítő. Ezt a célkitűzést egy általános tagosítási eljárás során lehetne legalkalmasabban megvalósítani, melynek során a mezőgazdasági és erdőgazdasági érdekeket egymással harmonikusan egyeztetni lehetne.

- „A hazai önellátás feladatát szolgálná ama ***növedékpolitika*** megvalósítása, amelynek lényege az, hogy ugyanazon területen, ugyanannyi idő alatt lényegesen nagyobb fatömeg nevelésére törekszünk. Erre a célra kiválóan alkalmas gyorsan nővő fafajokkal rendelkezünk, főleg a ***nyárféleségek*** családjában. Ha a közeljövőben ***170 ezer ha-on*** ráállítanánk az erdőgazdálkodást a gyorsan nővő fafajokra, lényeges mértékben segíthetnénk a hazai faanyagellátás nehézségein. A növedékpolitikához tartozik még meglévő állományaink feljavítása. Különösen sürgős, hogy a sarjerdőket átalakítsuk, mert hozamuk lényegesen az átlag alatt marad. Az állományátalakítás vonalán törekednünk kell fenyveseink szaporítására is. Ez idő szerint évente mindössze 80–85 ezer m^3 fenyőanyagot tudunk racionálisan kitermelni, holott a hazai szükséglet minimálisan 1,2 millió m^3 lenne."
- „A letarolt és beerdősítésre váró erdőterületeink felújítása meghaladja ma már az egyszerű üzemi feladatok kereteit. A végzetes mulasztások pótlása azonban emberfeletti munkát és komoly áldozatokat kíván, költségei meghaladják az évi 25 millió forintot, ha évente mintegy 60 ezer ha-t akarunk erdősíteni.
- Múlhatatlanul szükséges volna egy „Erdősítési Alap" létesítése. Az Alap főbevételét az erdei termékek árához külön számítandó néhány %-os felár jelentené. Ahol csak lehetséges, térjünk át a természetes felújításra, hogy az itt megtakarítható költségeket az erdősítési hátralék minél gyorsabb felszámolására fordíthassuk."
- „Felújításaink, erdősítéseink csak akkor lesznek maradandóak és teljes értékűek, ha védelmükről gondoskodunk. Minden eszközzel meg kell gátolnunk az oktalan legeltetést. A meglévő legelők szakszerű karbantartásával és gondos kezelésével bizonyosan biztosítani lehet az állatállomány legeltetési szükségletét. Amíg ezt a legsúlyosabb kártevést meg nem gátoljuk, addig az erdőfelújításokkal járó óriási befektetésnek nincs értelme."
- „Erdőgazdálkodásunk újjáépítését csak úgy tudjuk megoldani, ha ***az állam jövedelmező erdőgazdálkodást folytat.*** Lehetetlenség, hogy állami szervek, hatóságok, az erdőgazdálkodással kapcsolatban, a maguk külön szempontjait érvényesítsék. Ha az erdőgazdálkodást elviselhetetlen adóterhekkel sújtják, akkor csak újabb rablógazdálkodásra, az élőfatőke további kizsarolására kényszerülnek az erdőgazdasági üzemek, holott az államnak éppen az erdők jelentik a legértékesebb vagyontételét. Öngyilkos adópolitika volna, ha az állam a saját kezével fojtogatná önmagát."
- „Nem kevésbé szükséges, hogy okos árpolitikával gondoskodjunk az erdők jövedelmezőségéről. Ha olyan árak érvényesülnek, amelyek a fatermékek előállítási költségét sem fedezik, akkor a fa ismét közzsákmány lesz. Természetes haszonnak mutatkoznia kell, csak ezt azonnal fel kell használnunk, halaszthatatlan, életbevágó beruházások tetemes költségeinek a fedezésére. Beruházási politikát kell folytatni".
- „Az erdőgazdaság-politika szervesen összefügg az általános fagazdálkodás alakulásával is. Minden hiba, ami a fafelhasználás területén mutatkozik, súlyos visszahatással van az erdőgazdálkodásra. Ezért ***nem szabad a racionális fafelhasználás gondolatát elválasztani az erdőgazdaság-politikától*** nemcsak a meglévő faanyagok célszerű és nemzetgazdaságilag indokolt szétosztására kell súlyt helyezni, hanem ezen túlmenően rendszeres vizsgálat tárgyává kell tenni a fa korszerű felhasználásának a lehetőségét, és bizonyos területeken a fa

felhasználásának korlátozását. Ideje volna megtanulni végre, hogy a fa nem tüzelőanyag, hanem a legfontosabb ipari nyersanyagok egyike."

- „Az önellátás érdekében át kell térni mihamarabb a minőségi és értéktermelésre. Erdőgazdálkodásunk az elmúlt 20 esztendős időszakban átlagosan 16% műfát termelt ki. Ez a műfakihasználás még igen alacsony. Részben hozzá nem értés, részben a nemtörődömség kifejezője. Az idehaza ki nem termelt műfát drága pénzen, külföldön kellett megvásárolnunk. Elérkeztünk tehát oda, hogy az erdők szakszerűtlen kihasználása ellen, és a magasabb műfakitermelési százalék biztosítása érdekében most már erdőgazdaság-politikai síkon vegyük fel a küzdelmet. Ezen túlmenően át kell térnünk a céltudatos értéktermelésre, vagyis erdei termékeinket ne feldolgozatlan nyersanyagként értékesítsük, hanem belföldi munkával törekedjünk a bennük lévő értékek megsokszorozására. A kitermelt fát minél nagyobb százalékban mechanikai és kémiai feldolgozás útján kell értékesíteni. Az így nyert kész vagy félkész faáru külföldi értékesítésével bőven fedezhetjük annak a famennyiségnek az értékét, amit a belföldi fafogyasztás érdekében feltétlenül importálni kell. Pl: ha tűzifánkból farostlemezeket gyártanánk, egy vagon farostlemez árából 6-8 vagon tűzifát hozhatunk be a külföldi fapiacokról. Erdőgazdálkodásunk céltudatos értéktermelés esetén ténylegesen abba a helyzetbe juthatna, hogy az ország fabehozatali szükségletét saját erejéből fedezhetné. Ennek az volna az előnye, hogy az erdőgazdasági termékek, iparcikkek exportjának ellenértéke kizárólag erdőgazdasági import céljaira legyen fordítható, vagyis külkereskedelmi téren önkompenzációra rendezkedhetnénk be. Ilyen megoldásnak a jogosultságát erdővédelmi érdekek támaszthatják alá. Az önkompenzáció segítségével fokozatosan leszoríthatnánk a kitermelést a normális színvonalra, és megóvhatnánk élőfaállományunkat a pusztító túlhasználat veszedelmétől."
- „A magyar munkaerő-gazdálkodás szempontjából a módszeres erdőgazdasági terv kibontakozása ugyancsak mérhetetlen jelentőségű volna. Ha állandó foglalkoztatást tudunk teremteni megfelelő szociális színvonalon, akkor egyre növekvő mértékben jelentkezik majd a munkaerő-kínálat az erdészeti üzemeknél. Állandó és szakképzett erdei munkásság toborzásával pedig számíthatunk azokra a falusi rétegekre, amelyek kirekedtek a földreformból. Röviden felvázoltuk a követendő erdőgazdaság-politikai irányelveket. Csak azokra a problémákra akartunk rámutatni, amelyeken a legsürgősebben segíteni kell, amíg véglegesen nem lesz késő.

A feladat olyan nagy, hogy ahhoz az egész magyar társadalom támogatása szükséges. Ez t kérjük és reméljük, hogy meg is szerezhetjük." A ***MÁLLERD 11 erdőigazgatósága, 275 erdőgondnoksága, valamint fűrészüzemei*** kiválóan szervezték meg a nemzetháztartás, valamint a lakosság akkori viszonyai közötti lehetséges ellátását, megszüntették az illegális fakitermeléseket, fokozatosan korlátozták a fakereskedők vállalkozói termeléseit, a túlhasználat ellensúlyozásár a 2 millió m^3 körüli szintre csökkent a fahasználat, 116 000 ha erdőfelújítást végeztek, évi átlagban 50%-kal több mesterséges erdő létesült, mint a háború előtt, a csemetekertek területe 635 ha-ról 1110 ha-ra növekedett. Közben megvalósult a faipari üzemek államosítása és a termelés beindítása is. (Madas A. 1978.)

Az erdészek számára békésnek tűnő biztos fejlődés azonban nem tartott sokáig. A megalakult pártállam 1949-ben megszüntette a MÁLLERD-et, Barlait idő előtt nyugdíjazta. Barlai Ervin erdőgazdaság-politikai irányelvei azonban beépültek az egymás után következő tervtörvényekbe, és a folyamatosan megjelenő további minisztertanácsi és egyéb rendeletek: I. Hároméves Terv (1947. év i XVII. tc), I. Ötéves Terv (1949. évi XXV. tc), 1040/1954. M.T. ,3009/1955. M.T., 3054/1.17. – 1956 . Korm.hat, 1/1966. FM, PM. rend. stb. Gazdaságpolitikai irányelvei ma is élnek.

1991

Sorsfordító időket élünk. A rendszerváltás, a napjainkban zajló politikai, gazdasági és társadalmi útkeresés az erdésztársadalmat is érzékenyen érinti. ***Még nem tűnt fel olyan markáns vezéralak***, aki nagy hozzáértéssel felmérné jelenlegi helyzetünket, biztos ítélettel meghatározná az új helyzet erdészeti politikáját és praktikus politikai érzékkel, egyéniségének tekintélyével, megingathatatlan állhatatossággal a kibontakozás és a fejlődés útjára igazítaná erdőgazdálkodásunkat.

Remélhető, hogy itt van köztünk az elhivatott ember, csak meg kell találnunk, és aztán egységesen mellé kell állnunk, hogy sikeresen küzdjön a számunkra legfontosabbért: erdeink jövőjéért. Addig azonban megkíséreljük egyes szakemberek, kisebb alkotó közösségek véleményeiből, elemzéseiből, javaslataiból, publikációiból összeállítani mindazt, amit az erdészeknek most tenniük szükséges. Hatalmas ismeretanyag gyűlt össze az elmúlt 45 esztendő alatt. Ezt kell átrostálnunk, hogy a hiteles elváljék a hamistól, a pillanatnyi a maradandótól, a fontos a mellékestől, az érvek a közhelyektől, az egyéni ambíciók a társadalmitól.

Mai helyzetünket úgy jellemezhetjük, hogy míg egyfelől ádáz vitákat folytatunk egymással és másokkal, az erdészetpolitikai alapelvek megfogalmazásában és fontos részei még ugyancsak képlékeny állapotban vannak, addig viszont már ***olvasható az erdőtörvény-tervezet legfrissebb változatának szamizdat kiadása***. Emlékezzünk arra, hogy ***1989 májusában*** Főhatóságunk akkori vezetése „fű alatt” az Országgyűlés elé vitte az 1961. évi erdőtörvény módosításáról szóló törvényjavaslatát, amelynek egyetlen lényeges rendelkezése volt: „***A gazdálkodó szervek, társadalmi szervezetek, az egyéb jogi személyek és magánszemélyek az erdő tulajdonát, vagy haszonbérletét korlátozás nélkül megszerezhetik, illetve a tulajdonukban levő erdő tulajdonjogát vagy használatát átruházhatják”***. Ezt az elhamarkodott törvényjavaslatot az ***Országgyűlés elvetette***.

Hasonló eset történt ***1990 novemberében, az önálló képviselői indítványként beterjesztett vadgazdálkodási és vadászati törvénytervezettel***, amely ugyancsak „fű alatt” került az Országgyűlés elé. Ezt a törvénytervezetet, amely egyoldalúan rendelkezett az erdőgazdálkodás létét jelentősen befolyásoló vadgazdálkodásról, az ***Országgyűlés ugyancsak elvetette***. Ezek az intő jelek arra figyelmeztetik szaktársadalmunkat, hogy ***vessünk véget a parttalan vitáknak, fogalmazzuk meg közös bölcsességgel és egyetértéssel az új erdészetpolitika világos és időtálló alapelveit***, és az erdőtörvény-tervezetet akkor vitassuk meg nyilvánosan, amikor még van értelme. Joggal vélhető, hogy a Főosztály mai vezetői a siker biztosabb reményében terjeszthetik az FM vezetői értekezletei elé életbevágóan fontos javaslataikat, ha maguk mögött érezhetik a szaktársadalom támogatását, mert igénybe vették a „társadalmi előkészítés” segítségét. ***Valamennyiünk érdekében éljenek vele, amíg nem késő.***

Vizsgáljunk meg ezek után néhány erdészetpolitikai kérdést. Az erdők valóságos állapota felőli bizonyosság Bedőt, Kaánt és Barlait egyaránt izgatta, de mindhárman elfogadtak az élőfakészletre, a hektáronkénti fatömegre, a növedékre, az erdők eredetére és elegyarányára, valamint a korosztály megoszlásra, az akkori körülményeknek megfelelő pontossággal megállapított számértékeket, amelyek nélkül nem lehet sem a folyó gazdálkodást irányítani, sem a jövőt megalapozó intézkedéseket megtenni.

Nos mi, a mai információbőségben különböző vélemények között tévelygünk, pedig valamiben mégis csak egyetértésre kell jutnunk. Fogadjuk el az erdőrendezésben legjártasabb, leghitelesebb szakembereink idevágó megállapításait és az erdőrendezőség adatait.

Sali Emil korrektül levezette, hogy mind Kaán, mind Barlai alábecsülte az akkori erdők élőfakészletét. Megállapította, hogy ***az élőfakészlet az 50-es évek első felében számba vett mintegy 125–130 millió m^3-ről 1980-ra 253 millió m^3-re növekedett***. A növekményben 6%-os mértékben játszik közre az, hogy ***1971-től új fatermési táblákat*** használunk, a 94% tehát érdemi jellegű. Az élőfakészlet növekedésének legfőbb okai: az erdőterület jelentős gyarapodása, amely kezdetben lassan, majd egyre gyorsuló mértékben (1979-ben 53%-ban) növeli az

élőfakészletet; jelentősen nőtt a faállomány átlagkora, amelynek viszont egyre csökkenő hatása van a növekményre (1979-ben 44%-ban). Az erdők növedéke eléri a 10 millió m^3-t.

Halász Aladár 1988-ra az alábbi adatokat rögzíti: az élőfakészlet 281,9 millió m^3, a fajlagos élőfakészlet 184,7 m^3/ha, a bruttó fakitermelés összesen 7,96 millió m^3, amelyből véghasználat 70,3%, gyérítés 21,7%, tisztítás 4,5%, egészségügyi termelés 3,5%.

Aki nem fogadja el ezeket a számokat, az bizonyára nagy szolgálatot tesz a magyar erdőgazdálkodásnak akkor, ha pontosabb és hitelesebb adatokkal finomítja azokat. Az állami erdőgazdaságok helyzetének megítéléséhez vegyük alapul ***Halász Aladár 1990-ben írt tanulmányát, amelyhez a szakközönség megint csak szamizdat kiadásban*** juthat hozzá.

Halász A. a tőle megszokott hitelességgel írja le azt a folyamatot, amely a mai helyzet kialakulásához vezetett. Fontosabb megállapításai: „Az 1988. évi adatok szerint a MÉM felügyelete alá tartozó állami erdőgazdaságok mintegy 5 millió m^3 bruttó fatömegét termeltek ki, s az általuk termelt faválasztékokból zavartalan ellátást biztosítottak. Nettó árbevételük 20,2 milliárd Ft (ebből 8,9 milliárd Ft a fafeldolgozás nettó árbevétele – 44,5%), mérleg szerinti pénzügyi eredményük a nettó árbevétel 10%-a, azaz 2,1 milliárd Ft, költségvetési kapcsolataik pozitív egyenlege 2,7 milliárd Ft volt.

Külkapcsolatait tekintve: dollár elszámolású nettó export-árbevételük 5,5 milliárd Ft, az összes árbevétel 27,3%-a, exportjuk dollárkitermelése 34,5 Ft volt.

Ezen eredmények alapján az állami erdőgazdaságokat és az erdőgazdálkodást sikerágazatnak szokták minősíteni. Hamis és félrevezető azonban az olyan értékítélet, mely a 15–130 éves átfutási idővel dolgozó erdőgazdálkodás eredményességét kizárólag az éves eredmények alapján, a gazdálkodás hosszú távú hatásainak a vizsgálata nélkül minősíti. Reális képet csak a hosszabb időszak tényszámainak az üzemtervi lehetőségekkel való egybevetése adhat. Ennek megfelelően az erdőrendezőségek és a felügyelőségek 1972 óta azonos rendszerben felépített adatai alapján a MÉM állami erdőgazdaságok és összehasonlításként a termelőszövetkezetek utolsó 17 év erdőgazdálkodásáról tényszerű megállapítások alapján az alábbi következtetéseket lehet levonni:

Az összes fakitermelés alakulása alapján ***a távolabbi jövőre is kiható mennyiségi túlhasználatról országos viszonylatban sem az állami erdőgazdaságoknál, sem a termelőszövetkezeteknél nem lehet beszélni***. Ezt az üzemtervek szerint kitermelhető fatömeg folyamatos növekedése és az aktualizált üzemtervi adatok szerint az élőfakészlet növekedése is alátámasztja.

A helyzet gazdálkodónkénti megítélése mélyebb számszerű elemzést igényel, de az erdőfelügyelőségek szöveges beszámolói e tekintetben bizonyos támpontot adnak. Ezek az 1980-as évek második felében egyes erdőgazdaságoknál már az összes fakitermelési lehetőség évek óta tartó nagymértékű túlteljesítéséről számoltak be. így pl. a Somogyi EFAG-nál 1986-ban 21%-os, a ***Kiskunsági EFAG***-nál 27%-os, a ***Felsőtiszai EFAG***-nál 18%-os túlteljesítést jeleztek. Ennek alapján ezeknél a gazdaságoknál a jövőre is kiható mennyiségi túlhasználatot lehet feltételezni. Az a tény azonban, hogy a teljes területtel kitermelt véghasználatok üzemtervi és ténylegesen kitermelt fatömegének összehasonlítása céljából végzett 1986. évi felmérés szerint az állami erdőgazdaságoknál ***az erdőrészletek tényleges fatömege*** országos viszonylatban 6,9%-kal, a nagymértékű túlhasználattal terhelt erdőgazdaságoknál is ***7,1–11,5%-kal nagyobb volt***, mint az üzemtervi fatömeg, arra enged következtetni, hogy a mennyiségi túlhasználat egy része ezeknél az erdőgazdaságoknál is az ***üzemtervi alábecslés*** következménye. A véghasználatok hektáronkénti fatömegének az üzemtervi lehetőséget számottevően és folyamatosan meghaladó mértéke az állami erdőgazdaságoknál országos viszonylatban – nagy valószínűséggel – minőségi túlhasználatra, a termeléseknek a jobb minőségű állományokba történő elhagyására, s így az erdővagyon fokozatos minőségromlására utal. Az erdőfelügyelőségek szöveges beszámolói szerint ennek szórványos jelei már az 1970-es években mutatkoztak. Az 1980-as évek beszámolói szerint pedig ez a tendencia – főleg

a kedvezőtlen adottságú erdőgazdaságoknál – már meglehetősen általánossá vált. Az 1985. és 1986. évi beszámolók már a jó minőségű állományokban évek óta folyó túlhasználatról számolnak be. Megjegyzik azonban, hogy az állományok „jó, közepes és gyenge" minőség szerinti besorolásának a régi és az új üzemtervekben alkalmazott változása e tekintetben az összehasonlítást némileg zavarja. Ez azonban – különösen egyes erdőgazdaságok esetében – ***a minőségi túlhasználat valószínűségét*** nem teszi kérdésessé.

A ***gyérítések*** esetében az üzemtervi előírásnál kisebb területen lényegesen nagyobb a fatömeg, vagyis az üzemtervi előírást lényegesen meghaladó hektáronkénti fatömeg kitermelése feltehetően azzal függ össze, hogy ***az erdőgazdaságok (és a termelőszövetkezetek is) a régi üzemtervekben még a régi szemléletben előírt kétszeri beavatkozás helyett – gazdaságossági megfontolásból is – egyszeri intenzívebb gyérítést végeztek***. Erre utal az a tény is, hogy a hektáronkénti fatömegben mutatkozó túlteljesítés mértéke az üzemtervi lehetőség hektáronkénti fatömegének növekedésével nagyjából azonos ütemben csökkent, mivel az üzemtervi előírások közelítettek a gazdaságossági követelményekhez. Ennek alapján az 1970-es években még az ***erdőfelügyelőségek is indokoltnak minősítették a gyérítések fatömegtúlteljesítését***. Az 1980-as években azonban már a növedékfokozó gyérítésekkel kapcsolatban is több erdőgazdaságnál minőségi túlhasználatot jeleztek. Ezt azonban a ***modelltáblák*** ismerete alapján – valószínűleg – legfeljebb elszórt egyedi jelenségnek lehet tekinteni, miután a jelenleg alkalmazott modelltáblák, s ezek alapján az üzemtervek is – ismereteim szerint – még sok esetben gyenge termőhelyen is, ahol annak gazdasági megfontolás alapján nincs értelme, többszöri beavatkozást írnak elő. így érthető és indokolt, hogy az erdőgazdaságok ezeket vagy elhagyják vagy koncentráltan végzik el.

Az ***erdőfelújítás*** terén – az erdőfelügyelőségek adatközlései alapján – az állami erdőgazdaságoknál jóval kedvezőbb a helyzet, mint a termelőszövetkezeteknél:

- A tenyészeti év végén folyamatban lévő összes felújítási kötelezettség 1972-től 1988-ig az erdőgazdaságoknál – a véghasználati terület 4,6%-os csökkenése mellett – 1,7%-kal, a termelőszövetkezeteknél pedig – a véghasználati terület 73,8%-os növekedése mellett – 82%-kal nőtt.
- Az erdőgazdaságok 17 év alatt a keletkezett összes vágásfelújítási kötelezettséget meghaladó, a termelőszövetkezetek pedig annál 6,6%-kal kevesebb első kivitelű erdőfelújítást végeztek.
- Az üres vágásterület az erdőgazdaságoknál 1988. szeptember 30-ig az 1972. évinek 56,6%-ára csökkent, a szövetkezeteknél viszont ahhoz képest 20,8%-kal nőtt. Így 1987/88. tenyészeti év végén az üres vágásterület az erdőgazdaságoknál a folyamatban lévő összes felújítási kötelezettségnek csak mintegy 9%-a, a termelőszövetkezeteknél annak 20%-a volt.
- Az erdőgazdaságok 17 év alatt az időszak folyamán keletkezett összes felújítási kötelezettségnél 4,2%-kal, a szövetkezetek 27,1%-kal kevesebb befejezett erdőfelújítást adtak át. Így az időszak végén a folyamatban lévő összes felújítási kötelezettség az erdőgazdaságok esetében a befejezett felújítások évi átlagának hétszerese, a termelőszövetkezeteknél annak közel tízszerese volt.
- A mesterséges felújítások esetében az erdőgazdaságok évi átlagban az első kivitel mintegy 89%-ának, a termelőszövetkezetek pedig csak kb. 65%-ának megfelelő befejezett erdőfelújítást adtak át.
- A felújítások eredet szerinti összetételében a mageredetű felújítások aránya – mind az erdőgazdaságoknál, mind a termelőszövetkezeteknél és mind az első kivitelű, mind a befejezett felújításokban – csökkent, a sarjeredetű felújítások aránya viszont nőtt. Ez utóbbiak területe az erdőgazdaságoknál az 1986-88. évek átlagában – az 1972-75. évek átlagához képest – kb. kétszeresére, a termelőszövetkezeteknél pedig közel háromszorosára

nőtt. Az erdőgazdaságoknál a sarjról történő befejezett felújítás lényegesen nagyobb mértékben nőtt, mint az összes felújítás.

Az állományoknak a felújítás révén történő minőségjavítása, a rontott erdők, illetve a gyenge minőségű sarjerdők és a termőhelynek nem megfelelő fafajú állományoknak nagyobb hozamú szálerdőkké történő átalakítása (szerkezetátalakítás) – az erre vonatkozó ösztönzés 1976. évi bevezetését követően – 1978-ig országos viszonylatban összesen mintegy 4 ezer hektárról 4,4 ezer hektárra nőtt. Ezt követően azonban az 1980-as években számottevően visszaesett és 1983-ban már csak mintegy 1700 hektár volt.

A felújítások fafaj-összetételét tekintve – az erdőfelügyelőségek beszámolói alapján – a legfontosabb megállapítás az, hogy a második világháború óta telepített ***nyárasokat, főleg a termelőszövetkezetek és állami gazdaságok cellulóznyárasainak jelentős részét nem megfelelő termőhelyre telepítették, ezért azokat az üzemtervben előírt vágáskorig nem lehet fenntartani*** (a fakitermelés üzemtervi előírásainak jelentős túlteljesítése ebben a fafajban erre vezethető vissza), s emiatt a kitermelt nyárasokat nem nyárral, hanem más fafajjal újítják fel. A kitermelt ***nyárasoknak más fafajjal történő felújítása miatt a jövőben kitermelhető nyár fatömeg várhatóan számottevően visszaesik***. E tényszerű megállapítások alapján levonható következtetés, hogy amellett, hogy a felújítások terén az állami erdőgazdaságoknál minden tekintetben jóval kedvezőbb a helyzet, mint a termelőszövetkezeteknél, a felújítások befejezése mind az erdőgazdaságoknál, mind a termelőszövetkezeteknél indokolatlanul elhúzódik. A szövetkezeteknél mind a felújítások megkezdése, mind azok befejezése terén rendkívül nagy, a jövőt is veszélyeztető a ***lemaradás.*** Emiatt 1986-ban több gazdálkodónál már a ***véghasználatok korlátozását*** kellett elrendelni.

A problémákat előidéző okok

A fakitermelés és az erdőfelújítás terén feltárt problémák alapvetően a következő öt tényezőre vezethetők vissza:

- ***a tervszerűség fogalmának tisztázatlanságára,***
- ***a túltartott vadállományra,***
- ***a hosszú távú társadalmi érdekek ellen ható éves anyagi érdekeltségre, és egyesek szerint;***
- ***a vertikális integrációra, a faipar fejlesztésére,***
- ***az erdővagyon-gazdálkodásra, a privatizációra és az átszervezésre vezethetők vissza.***

Vizsgáljuk meg tüzetesen az öt tényezőt.

(1) Az üzemterv szerinti gazdálkodásnak három feltétele van:

- a megbízható üzemterv, annak
- végrehajtására felkészült tisztességes gazdálkodó és
- a gazdálkodást ellenőrző független erdőfelügyelet.

„A gazdálkodás minősítését megnehezíti, a gazdálkodási hibák kiküszöbölését és ismétlődésük megelőzését pedig – elsősorban a fakitermelésben – lehetetlenné teszi az a tény, hogy az üzemterv szerinti gazdálkodás követelménye nincs konkretizálva.

A terv szerinti gazdálkodás követelménye kétségtelenül nem jelentheti azt, hogy az üzemtervek előírásaitól való minden eltérés szabálytalanságnak minősüljön. El kell ismerni annak az – már az új irányítási rendszerre való áttérés előkészítése során élesen felvetődött – igénynek a jogosságát, hogy a piaci helyzethez, a természeti adottságokhoz (pl. a bőséges vagy hiányzó makkterméshez) való alkalmazkodás és a gazdasági követelmények ésszerű érvényesítésének lehetőségét meg kell adni a gazdálkodóknak. Ma sem tisztázott azonban, hogy a felsorolt esetekben az üzemtervek előírásaitól való milyen mértékű és milyen jellegű eltérés (vágáscsere, túlteljesítés stb.), milyen fettételek mellett engedhető meg a terv szerinti gazdálkodásra vonatkozó általános követelmény megsértése nélkül.” (Halász A.)

Érdemes szót ejteni a különleges rendeltetésű erdőkről, amely kategóriába tartoznak azok az állományok, amelyeknek elsődleges rendeltetése közérdekű, közcélú, közhasznú, közjóléti célokat szolgál. Ilyenek: természetvédelmi, tájvédelmi, talajvédelmi, mezővédő, településvédelmi, vízvédelmi, üdülő, park, tanulmányi erdő, erdőrezervátumok. A különleges rendeltetésű erdők területe 1985-ben 319 E ha volt, az összerdőterület 18,4%-a. Az üzemtervek megújítása során az idős állományok növekvő arányban kerülnek ebbe a csoportba, és ezúton lehetővé válik a véghasználatra való besorolásuknak bizonyos fokú elodázása. Cornides György precízen levezeti és értékeli a változásokat és megállapítja, hogy „az ebbe a csoportba tartozó erdők aránya 1986-ban a 90 évnél idősebb állományokban 42,2%, a 100 évnél idősebb állományokban pedig 52,1%. Ezek a számok a minőség szerinti összetételt tekintve azt jelentik, hogy az összes 90 év feletti különleges rendeltetésű faállomány fajlagos térfogata 1986-ban mindössze 57,9%-a volt az ugyanazon korosztályú gazdasági erdőkének. Ennek következtében egyre növekvő mértékben halmozódnak fel a gyengébb minőségű, lábon álló faállományok, aminek hátrányos következményeivel számolni kell. Az utóbbi időben az erdőtervek megújításakor helyenként értékes, jó faállományok vágáskorát is felemelik, nagyobb átmérők elérése céljából”.

Vélhetően ezekből az állományokból származó vastag méretű faanyag csak csökkent minőségben kerül vissza a gazdaság vérkeringésébe. Nagyjából arra a kérdésre is választ találhatunk ebből a tényből, hogy miért tűnik el előlünk az igazi méretes faanyag egy része, holott a statisztika szerint az idősebb korosztályok összterülete nőtt az utóbbi egy-két évtizedben.

A továbbiakban ismét Halász A. kéziratából idézünk: „A 2/1976. MÉM-PM-ÁH sz., majd – főleg – a 16/1985. MÉM-PM-ÁH sz. együttes rendelet a korábbi jogszabályi rendezés hézagait az erdőművelés vonatkozásában indirekt módon, szankciók formájában jórészt pótolta. Örvendetes módon kiiktatta pl. a sarjeredetű felújítások teljes tiltására vonatkozó korábbi, elavult szakmai követelményt, s az előhasználatok vonatkozásában is megteremtette ezek kiiktatásának feltételét. Így ezeket direkt szabályozás formájában az új erdőtörvény és a Vhr. alapjául is el lehet fogadni.

Az előhasználatok tekintetében azonban a 16/1985. MÉM-PM-ÁH sz. – egyébként minőségi fejlődést jelentő – együttes rendeletet sem lehet teljes megoldásnak tekinteni. Ez a rendelet a gyérítésekre és tisztításokra vonatkozó tervszerűségi követelményt kétségtelenül – a modelltáblákat téve annak bázisává – egyértelműen meghatározta. A modelltáblák azonban – bár a korábbi sematikus szemlélettel ellentétben a termőhely szerint differenciált erdőnevelési szemlélet érvényesítésével kétségtelenül jelentős fejlődést eredményeztek – a korszerű gazdasági követelményeknek jelenleg még nem teljesen felelnek meg. Több esetben gyenge termőhelyeken is, ahol a beavatkozás költsége nyilvánvalóan sohasem térül meg, még mindig indokolatlanul sok beavatkozást és rövid visszatérési időt írnak elő. Ezért ezek korszerűsítésére szorulnak. A tervszerűség követelményének a rendeletben előírt meghatározása csak így lesz teljes értékűnek tekinthető.

A fakitermelés, illetve a véghasználat vonatkozásában a terv szerinti gazdálkodás követelménye jelenleg jóformán teljes egészében tisztázatlan. Ez az oka annak, hogy a valószínűsíthető és évek óta tartó minőségi túlhasználatnak nem lehet elejét venni, s ez az oka annak is, hogy a sajtó (Világgazdaság, 1988. január 7.) az ***1986-87. évi KNEB vizsgálat*** adataira támaszkodó azt a megállapítását, mely szerint „***Az erdőgazdálkodás alapvető jellemzője... a tervszerűtlenség” nehéz megcáfolni***. Ezért ezt a jogszabályi hézagot minden gazdálkodói csoportra kiterjedően minél előbb egységesen szabályozni kell.”

Azt tudnunk kell, hogy ***a gyakorlat nem kérdőjelezheti meg az üzemterv jóságát anélkül, hogy saját magát is el ne ítélje***! Az üzemtervezők első lépésétől — az „előzetes jegyzőkönyv” körültekintő felvételétől kezdve, a tervkészítés egész ideje alatt az erdőrendező és az erdőgazdálkodó legszorosabb együttműködése biztosíthatja a megbízható üzemterv

elkészítését, amelynek során rendkívül nagyra kell értékelni a jó kerületvezető erdész közreműködését, de itt kell megjelennie az erdőfelügyelőnek is, hogy a tő mellett mindhárom érdekelt ugyanúgy értelmezze, ellenőrizze és hajtsa végre közösen megalapozott középtávú tervüket. Vizsgáljuk meg példaként az üzemterv szerinti gazdálkodás lehetőségét abban az esetben, ha ***az üzemterv magról történő természetes felújítást ír elő.***

A természetes felújítás annak ellenére, hogy másfél évszázados szakirodalma van, hogy minden erdőtörvény előírása között szerepel, hogy az időszerűbbnek látszik, mint valaha, mégis az erdőfelújításainknak alig több, mint 10%-át képviseli.

Kaán Károly a természetes felújításról a következőket írja: „Csak az, aki ismeri az erdő életét, csak az, aki tisztában van egy erdőállomány szerkezetével, akinek gyakorlati tapasztalatai vannak a talajnemek, az égtáj felé hajlás, a fafajok stb. különféle igényeivel és termesztésével, s aki a különféle elváltozásoktól előfordulható sajátos igényeket és eredményeket saját tapasztalatai révén ismerte meg, szerintem az hivatott elsősorban és tulajdonképpen arra, hogy ezekben a kérdésekben iránymutató állást foglalhasson."

Nagyon valószínűnek látszik, hogy egy – a természetszerű erdőgazdálkodást tárgyaló – ülésszak vitája egyszerre elhalkulna, ha csak azok szólalnának meg, akik az idézett feltételnek megfelelnek.

A természetes felújítás a legbelterjesebb erdőgazdálkodási mód. Ha ezen a skálán 1-nek értékeljük a sarjerdőgazdálkodást, akkor a tarvágásos, mesterséges felújításos gazdálkodás 4, a természetes felújítással dolgozó erdőgazdálkodás pedig 7. Önmagában már ez a tény is megrostálja a gazdálkodó kedvet.

Amíg a mesterséges felújításra használható sablonok vannak és aránylag pontosan meghatározható a vége, addig a természetes felújítás kiszámíthatatlan fordulatokban gazdag, és létrejöttének egy biológiai ritmusa van, amely nem alkalmazkodik a naptárhoz. Tehát türelmesnek és kitartóan bizakodónak kell lenni akkor, amikor a világ egyre gyorsabban lüktet.

A természetes felújítás alapja a jól feltárt erdő, de az évtizedekig tartó munkáit sem lehet az „utcáról behívott" munkaerővel elvégezni, ahhoz olyan szakmunkás-állomány kell, amelyik az irányító döntéstől a kíméletes közelítésen át szinte a tenyerén hordja a fát a hozamterület széléig, olyan emberek kellenek ide, akik valósággal együtt „lélegeznek" az erdővel. Ha még hozzávesszük mindehhez, hogy a természetes felújítás egységárai azonosak a mesterséges felújítás egységáraival, holott belterjessége miatt lényegesen nagyobb egységár-többlettel kellene honorálni, akkor ne csodálkozzunk álszent módon azon, hogy a magról történő természetes felújítás aránya ***az 1976. évi 17%-ról 1985-ig 10%-ra csökkent***, a mesterséges felújítás ugyanezen idő alatt 64%-ról 56%-ra, és ***a sarjjal történő erdőfelújítás 19%-ról 34%-ra nőtt*** az üzemtervi előírások ellenére.

Az üzemterv szerinti előírás harmadik feltétele a független erdőfelügyelet.

Az erdőfelügyelőség körüli vita legnagyobb hévvel akörül folyik, hogy hová tartozzék. Fontosabbnak látszik azonban először körültekintően és egyértelműen meghatározni az erdőfelügyelőség jogosítványait.

Idézzük ismét Kaán Károlyt. Meg kell reformálnunk... az erdészeti szolgálat szervezését is. Olyan organizációt kell adnunk az erdészeti igazgatásnak, amely egységes, egyszerű, de emellett megvan benne minden biztosíték a törvényes előírások sikeres végrehajtásához és az eredményes működéshez... Az a rendszer, amely a törvény végrehajtásának ellenőrzésére külön szervezetet létesített az erdőfelügyelőségben, de a törvény végrehajtását a vármegyei közigazgatási bizottságokra bízta... a mai viszonyok között nem maradhat érvényben..."

Ha már egységes állásfoglalás alakult ki arról, hogy az erdőt érintő minden igazgatási kérdésben ***az erdőfelügyelőség legyen az I. fokú államigazgatási hatóság***, akkor érdemes körülnézni, melyik főhatóság ad nagyobb garanciát az erdőfelügyelőség országos vezetőjenek államtitkár-helyettesi rangjára és jogosítványaira, az erdőfelügyelők anyagi és erkölcsi

függetlenségét biztosító javadalmazására és ezenkívül biztosítja – az erdészeti szakma kettéválása nélkül – a közös munkát, a tartalmas erdőgazdálkodás megvalósításában.

Ide tartozónak tűnik „a r***ablógazdálkodás***" harsogó kifejezése körüli vita, mert hisz a mai helyzetünk felméréséhez szükséges tisztán látnunk ebben a kérdésben is. A rablógazdálkodás kifejezés önmagában nem érv, hanem ma már egy közhellyé csépelt gyűjtőnév. Ha az erdőgazdálkodás valamennyi elkövetett hibáját ebbe a zsákba gyömöszöljük bele, sőt az erdő nem mérhető értékeivel való gazdálkodás mércéjéül is használjuk, akkor egyszerűen kezelhetetlenné válik ez a fogalom. Maga a kérdés felvetése, hogy: „rablógazdálkodás folyik-e a magyar erdőkben", félrevezető és igazságtalan. Félrevezető, mivel erre csak azt lehet válaszolni, hogy „igen", mert a világ melyik zugában mondható, hogy itt nem történik rablás? Igaztalan pedig azért, mert az erdőért becsületesen dolgozó szakemberek nagy többségét hamisan vádolja. A kérdést tehát csak így lehet korrektül feltenni, ***hol folyik rablógazdálkodás (melyik erdőrészben, vagy ha általánosabb a jelenség, melyik erdőgazdaságban), ki a rabló, vannak-e cinkostársai, és ami fontos, mit raboltak el (fát az élőfakészletből, nem újították fel a vágásterületeket, szétromboltak egy ökoszisztémát stb.)***. Persze a különböző szakmák árnyaltabban fejezik ki az ebbe a körbe tartozó cselekedeteket, a pénzvilágban, ha a pénztáros a kasszából jogtalanul pénzt tulajdonít el, akkor sikkaszt, lehet a vagyont hűtlenül kezelni stb. Ne hagyjuk, hogy egyéni ambíciókból sommás ítélettel az egész magyar szaktársadalmat időről-időre megrágalmazzák, mert ennek olyan következménye lehet, mint ami a Magyar Köztársaság kormánya alkotta „nemzeti megújulás programjában" megjelent: „***...az erdőkben folyó rablógazdálkodás kizárásával gondoskodunk az erdők védelméről***".

(2) A problémákat előidéző okok közé tartozik a túltartott vadállomány.

Remélhető, hogy az érdekeltek (érdekelt mindenki, akinek valamiféle kapcsolata van az erdővel) nagyobbik része egyetért azzal, miszerint az erdő a természeti tényezőktől függő életközösség, gazdasági erdőforrás, a természeti környezet nélkülözhetetlen része és folyamatosan fenn kell maradnia. Az viszont tény, hogy az erdő Földünk egyik legmagasabb szervezettségű élőrendszere (ökoszisztémája), amelynek négy alapösszetevője van:

1) az abiotikus környezet, amelyet különböző ökológiai tényezők, mint a levegő, víz, talaj összhatása határoz meg,
2) a producensek (termelők) körébe tartoznak – ez esetben – a kloroplasztiosokkal bíró zöld növények (fák, cserjék, lágyszárúak). Ezek a producensek kiindulópontjai a táplálkozási láncnak: minden élő szervezet létezése (beleértve az embert is) a producensek életképességétől függ!
3) A harmadik komponens a fogyasztók (konzumensek) csoportja, amelynek tagjai többek között a növényevő állatok (herbivóra), amelyek a zöld növényekben felhalmozódott keményítői, cukrot, cellulózt, zsírokat és növényi fehérjéket felhasználják, lebontják és más táplálkozásbiológiai állatok számára hozzáférhetővé teszik a növények potenciális energiakészletét. A fogyasztók csúcsát a húsevők alkotják (ragadozó emlősök, ragadozó madarak), amelyek a növényevőket, illetve egymást fogyasztják. A táplálék energiának ezt a menetét táplálékláncnak nevezzük. Egy adott ökoszisztéma csak meghatározott mennyiségű fogyasztót képes eltartani, mivel egy adott produkció következtében a táplálék korlátozott.
4) A negyedik alapkomponens a lebontók (mikrokonzumens, bioreductor, bioreducens, mineralizáló stb.) csoportja, ahová különböző mikroorganizmusok, baktériumok, gombák tartoznak. Az indirekt konzumensek és a mikrokonzumensek igen fontos szerepet játszanak a természetes ökoszisztémák életében, a feladatuk, hogy az elhalt szerves anyagot újra bekapcsolják a táplálék forgalomba.

Az erdő ökoszisztéma struktúráját a lombkoronacserje- gyep- és mohaszint, valamint a talaj különböző rétegei határozzák meg. A hazai tölgyeseink lombkorona-szintjében primer

fogyasztó pl. a nagy téli araszoló, a cserje- és a gyepszintben pedig az őz, a szarvas, a vaddisznó, a muflon; a különböző lebontók, gombák, baktériumok a talaj felső szintjében élnek.

A mi éghajlati viszonyaink között zárótársulás (klimax) az az erdő, amely a klimatikus viszonyokkal egyensúlyban van, stabil és relatív állandó, az önszabályozó dinamikus egyensúlyt fenntartó élőrendszer.

A vadállomány a természetes ökoszisztéma szerves része, s mint ilyen, része a nemzet alapvagyonának.

Az erdei ökoszisztémában tehát a szarvas, az őz, a vaddisznó a primer fogyasztók körébe tartoznak, a táplálékláncban játszott évezredes szerepük azonban megváltozott, mert a ragadozó emlősöket (hiúz, farkas, medve, vadmacska), amelyek a növényevő állatok egyensúlyban tartását az ökoszisztémán belül biztosították, az ember kipusztította. Ezzel megbillent az életközösség kiegyensúlyozott működése. Az erdők jövőjéért felelősséget érző és vállaló embernek nincs más választása, minthogy átvegye a kiirtott ragadozók szerepét. Mindezek ismeretében a nagyvadgazdálkodásnak elsődleges célja nem lehet más, mint a természetvédelem (most már pontosabban meghatározott) érdekeit szolgálva az erdei ökoszisztéma korlátain belül tartsa fenn a szarvas, az őz, a vaddisznó, a muflon stb. populációit, hogy az életközösség egyensúlyi helyzete tartamosán létezhessen. Szükséges kimondani azt az elvet, hogy ***a vad azé, akié az élőhely***, mert csak így biztosítható ama természeti törvénynek a betartása, hogy a vad és élőhelye egyetlen élő egységet alkot.

Az erdészeti tudományokat oktató egyetemünkön és szakiskoláinkban együtt tanulják a hallgatók az erdőművelést, a növénytant, az állattant, a biológia, a kémia, a vadgazdálkodás, az erdővédelem, a fahasználat stb. ismereteit. Ezen tudományok együttese teszi alkalmassá arra az erdészszakembert, hogy az erdőben folyó valamennyi munkát egymással való összefüggésében és hatásában érzékelje és erre való tekintettel végezze. Ezért indokolt az az igény, hogy az erdőben folyó vadgazdálkodást csak az erdészeti tudományokban jártas szakember végezhesse az erdőgazdálkodás keretein belül.

Vadászatnak nevezzük azt a műveletet, amikor az ember elejti a vadat. Ezt két okból teheti: vagy azért, hogy mint az ősi élelemszerzésből a mai időkben sportvadászattá alakult – felüdülését, kikapcsolódását, szenvedélynek kielégítését szolgáló – hobbijának hódoljon, vagy azért, hogy a vadgazdálkodás szolgálatában munkálkodjék. A vad az elejtése pillanatában áruvá válik és ettől kezdve a kereskedelem szabályainak kell érvényesülnie.

A társadalom oldaláról jogosan követelhető, hogy minden állampolgárnak egyenlő esélye legyen a vadászati jog megszerzéséhez és a megszerzett jogok gyakorlásához. – A társadalom hosszú távú érdekeinek érvényesítése és a személyi biztonság érdekében viszont az államnak a jogok gyakorlását megfelelő feltételekhez (életkorhoz, a mainál sokkal szigorúbb, de csak a vadra, természetvédelemre és vadászatra kiterjedő – a vadgazdálkodást magába nem foglaló vadászvizsgához, büntetlen előélethez, fegyvertartási engedélyhez) kell kötnie.

Céltalan arról vitatkozni, hogy ki ért jobban a nagyvadgazdálkodáshoz az erdész-e vagy a vadásztársaságnak az a tagja, aki ott ezzel foglalkozik, a hívatásos vadász. A vad mennyiségét és minőségét ugyanis döntő mértékben a producenseknek – a mi esetünkben a fás és lágy szárú növényeknek – a potenciális energiakészlete határozza meg. Ezt a megállapítást aligha lehet vitatni.

Tehát a vadgazdálkodó elsőrendű feladata a producensek legkedvezőbb állapotban való tartamos fenntartása. Ez az erdőművelésnek is a legfőbb feladata. „***El kell felejtenünk a takarmányozással eltartható nagyvad fogalmát*** (Heltay I. főoszt.vez. FM Vadászati és Halászati Önálló Osztály, 1991.)”.

A második teendője a nagyvadgazdálkodásnak az, hogy a konzumensek populációit (szarvas, őz, vaddisznó, muflon) az ökoszisztéma „tartamos teherbíró képességének” megfelelő nagyságban tartsa. – ***A kérdés most az, hogy mekkora vadállományt tudnak eltartani az adott ökoszisztéma-producensei, azaz mennyi szarvast, őzet, vaddisznót stb. Az ekörül kialakult vita***

teljesen meddőnek bizonyult, mert eddig a meglévő vadállomány darabszámát akartuk megállapítani. E feladat megoldása eleve kilátástalan, különösen akkor, ha a különböző érdekeltségű szakértők adatainak egybevetéséből kívánjuk a valóságot megközelítő számadatokat meghatározni. Ezt valamennyien tudják azok, akik ilyennel már évtizedek óta foglalkoznak. Az igazi megoldást az évezredes orvosi gyakorlatból kell vennünk: az orvos megvizsgálja a beteget, és a látleletek alapján megállapítja a betegség okát, majd az orvoslás módját előírja. ***Az eljárás tehát a következő: meg kell vizsgálnia a szakértőnek az erdők állapotát és a látleletek alapján meg kell határoznia a vadkár minőségét, a kárt okozó vadat, és előkeli írnia az állományapasztás mértékét. Ezt a vizsgálatot olyan időközönként kell elvégeznie, míg az ökoszisztéma egyensúlyállapota helyre nem áll***. Amennyiben az erdő-, vadgazdálkodó nem hajtja végre a kiadott rendelkezést, úgy az illetékes elrendelheti – a büntetésen kívül – a ***hivatalból való vadászatot*** is. Ezt a ***jogosítványt az erdőfelügyelőségnek kell megadni***.

Ma Ausztria több tartományában ily módon állapítják meg a szükséges intézkedéseket, és szereznek érvényt a rendelkezések végrehajtásának. Az üzemtervek jóságának az állandó ellenőrzését is jelenti ez az eljárás. tás, szállítás stb.) folytat.

Az eddigi gyakorlat szerint a vad az állam tulajdona volt, függetlenül attól, hogy élőhelye állami, szövetkezeti, vállalati vagy magántulajdon volt-e. Ebből feloldhatatlan ellentmondások születtek, amelyek részben a vad által okozott ún. vadkár-vitákban vagy éppen azok amorális, netán szabálysértő vagy törvénysértő eltusolásában nyilvánultak meg, részben pedig elvtelen és erkölcstelen összefonódásokra adtak alkalmat, mivel a felmerült problémák jogszerűen nem voltak egyértelműen és kellő hatékonysággal rendezhetők.

A vadászás egy lehetséges szabályozását a következőkben ismertetjük, a vadgazda a területén lévő vadat egyéni és csoportos bérvadászattal, vagy vadászterületek vadászati jogának bérbeadásával értékesítheti, továbbá kapcsolódó tevékenységet (üdültetés, vendéglátás, szállítás stb.) folytat.

A vadgazda területének mintegy 30%-át tarthatja fenn közvetlen bérvadásztatásra, mintegy 70%-át sportvadászati bérleményként hasznosítja. E korlátozásra azért lehet szükség, hogy a hazai vadászok vadászati lehetőségei ne csökkenjenek az ésszerű mérték alá. A bérvadásztatásra fenntartott területet a vadgazda a rendelkezésére álló területek közül maga választja ki. A bérlemény-területek nagyságát és határait a rendelkezésére álló területen a vadgazda maga határozza meg, de egy-egy bérlemény nagysága 500 ha-nál kisebb és 2000 ha-nál nagyobb ne legyen. A bérleti jog meghatározott időre, de maximálisan 3 évre szólhat, ennek lejártával a bérleti jogot nyilvános árverés útján kell ismételten értékesíteni. Az árverési kiírásban kell érvényesíteni a vadászat feltételeit, a bérleti díjakat stb. Az árverés eredményét az ***erdőfelügyelőség felülvizsgálhatja***. Bérleti jogra pályázhatnak magyarországi állandó lakóhelyű egyéni sportvadászok, azok alkalmi társulásai és vadásztársaságok. A bérleti jog vadászati üzleti tevékenységre nem jogosít. A vadgazda a bérleti jogot kártérítés nélkül bármikor felmondhatja, ha a bérlő a vadászat szabályait durván megsérti, ha a vállalt kötelezettségeinek (pl. vadkárelhárító vadászat, vadászati üzemterv ráeső részének teljesítése) nem tesz eleget. Ilyen esetben a bérlemény vadászati jogát ismét nyilvános árverésen kell meghirdetni.

A továbbiakban néhány olyan kérdést vizsgálunk meg, amelyben fontos, hogy tisztán lássunk:

„A vadgazdálkodás irányításának egységes tudományos-szakmai alapon kell nyugodnia. Az alkalmazott módszerek és gyakorlati megoldások nem az élőhely jellegétől függenek alapvetően még akkor sem, ha nem teljesen azonosak. *Nem célszerű tehát semmilyen módon megkülönböztetni a vadgazdálkodást aszerint, hogy erdősült vagy mezőgazdasági területen folytatjuk-e azt* (Heltay I. 1991.)”.

Úgy véljük, hogy a tudományos-szakmai érvek éppen azt bizonyítják, hogy ***az erdei és a mezőgazdasági területen folyó vadgazdálkodás merőben eltér egymástól***. Amíg ugyanis az erdei nagyvadgazdálkodás egy hosszú ideig fennmaradó természetes élőrendszer feltételei közé ágyazódik be, addig a mezőgazdasági területek éves termelési ciklusában újra és újra kialakuló élőrendszerekben folytatott vadgazdálkodás feltételei teljesen mások. Ebből erednek azok a különbségek, amelyek indokolják az egymástól alapjaiban eltérő jellegű élőhelyeken folyó vadgazdálkodás egymástól való elkülönítését.

„Meg kell teremteni végre az összhangot az erdő és a vad között. A probléma iránt érdeklődők előtt azonban az is közismert, hogy ez az ***egyensúlyvesztés, legnagyobb mértékben pontosan azokon a területeken következett be, ahol az erdő és a vad egy kézben volt (és van ma is)!*** (Heltay, 1991.)”.

Célszerű, ha elkerüljük az általánosításokból eredő hibát, ezért vizsgáljuk meg az erdőművelési ágú vadászterületek helyzetét. (Az adatok ***1981***-ből származnak, amelyek azonban 1989-ig alig változtak.)

Az ország erdősült vadászterülete 1 664 925 ha, amelyből

70 156 ha (4,2%) Erdő- és Vadgazdaság,
301 105 ha (18,1%) erdő és fafeldolgozó gazdaság,
81 293 ha (4,9%) állami gazdaság,
63 536 ha (3,8%) egyéb állami (MN, stb) és (***516 E ha***)
1 148 835 ha (69%) MAVOSZ (vadásztársaságok).

Az adatokból kiderül, hogy „egy kézben” van az erdő és vadgazdálkodás 371 261 ha-on (EVAG és EFAG). Tovább bontva a csomagot azt találjuk, hogy elsődleges vadászati rendeltetésűek az EVAG-ok 70 156 ha-ral és ezután kiemelhetünk néhány erdőgazdaságot, amelyeknél a közvetlen vezetés tette elsődlegessé a vadászatot az erdők tartamos fenntartásának kárára. Az erdőgazdaságok többségét nem erkölcsös elmarasztalni az általánosítással, pláne egy felkiáltójellel megerősítve.

Az ugyancsak egyértelmű és világos lehet a Vadászati Önálló Osztály számára, hogy az 1 148 835 ha-nyi, vadásztársaságok kezelésében lévő erdősült vadászterületeken valószínűleg hasonló megközelítéssel ki lehet szűrni azokat a VT-ket, amelyeknél hatékony állomány-apasztással kell az „érdekeltségi viszonyokat” helyreállítani.

„A vadgazdálkodás iránt érdeklődők közül azt hiszem kevesen vannak, akik ne tudnák, hogy az önkormányzatokról szóló törvény a vadászati jog hasznosításából származó bevételeket – a közigazgatási határain belül – az önkormányzatok bevételeként jelölte meg... egyértelműen le kell szögezni, hogy a jogszabály szerint csak a bérleti díj illeti meg az önkormányzatokat, nem pedig a bérbeadás joga. (Heltai I.1991.)”.

A vadgazdálkodás iránt érdeklődők egy része azt is tudja, hogy az önkormányzatokról szóló törvénybe szintén „fű alatt” került be ez a passzus, az irgalmas szamaritánus öltözékébe bújtatva, mert a törvényszerkesztők figyelmét valószínűleg elkerülte az a tény, hogy a „több mint háromezer önkormányzatot nem fogja igazán boldogítani az a kétezer forint körüli összeg, amit ezúton kaphatnak”; de valószínűleg arra sem figyeltek fel, hogy ez a passzus később alapjává válhat a helyi önkormányzatok feletti vezetés kezében a vadászterületek bérlőkijelölési joga megtartásának. Ezért azt kell leszögezni, hogy ezt a jogi képtelenséget vissza kell vonni és az önkormányzatokat hatékonyabban kell megtámogatni, pl. a kilőtt vad után kiszabható bizonyos nagyságú illeték formájában.

„***A vadászati törvény előkészítése***. Remélhetőleg ez évben vége lesz annak a közel 10 esztendős periódusnak, amely alatt néhány törvénytervezet megszületett... Különösen fontosnak tartjuk, hogy az ugyancsak előkészületben lévő erdőtörvénnyel párhuzamosan kerüljön előterjesztésre. Egyetértünk azzal, hogy az erdőtörvényben is megemlítésre kerülhessenek a vadgazdálkodás sarkpontjai, de csak azonos tartalommal a Vadászati törvényben megfogalmazottakkal (Heltai I. 1991.)”.

Az erdőtörvény-tervezetben az erdei nagyvadgazdálkodást két változat (A, B) szabályozza, a B változat a Vadászati és Halászati Önálló Osztály álláspontját képviseli. Az A. változatban az „erdőben a vadászati jog gyakorlása az erdőgazdálkodót illeti meg”, a B. változatban az erdőben a vadászati jog „a vadgazdálkodásról és vadászatról szóló... évi... törvényben meghatározott esetekben illeti meg az erdőgazdálkodót”, majd folytatja: „***a vad az állam tulajdona***”.

Nos erről a két különböző alapról indul aztán szétváló irányba a további paragrafusok sora. Azt kell elérnie a társadalomnak az erdők fennmaradása érdekében, hogy az erdei nagy vadgazdálkodás szabályozása az Erdőtörvényben történjék meg, a vadászás szabályozása pedig az általános érvényű Vadászati törvényben.

Nagyon tanulságos Mátrai Gábornak a szarvast illető nagyvadgazdálkodásról írt tanulmánya (1990), amelyből értékes adatokhoz juthatunk mind az országos, mind az egyes gazdálkodó szervezetek helyzetéről.

Páll Endre írásának (1991.) nagy értéke, hogy egy kézzel fogható példán –„ahogy Somogyban látom” – mutatja be a vadgazdálkodás és az erdőgazdálkodás fonákját, polemizálva Mátrai G.-ral. Kíméletlen tárgyilagossággal sorolja fel a tényeket, tárja fel az összefüggéseket. Mondanivalójának hitelességére csupán az vet némi árnyat, hogy a Somogyi EFAG vezérigazgatója, nem olyan régen kapott „Állami Díjat”, a területén folyó erdőgazdálkodás minőségéért.

Dombos Endre megszólalása a vitában (1991. V. hó) új hangot jelent Az Erdő, illetve az Erdészeti Lapok hasábjain. Végre szóhoz jut az a „derékhad”, amely a vállán hordozza az erdőgazdálkodás valóságos gondjainak a nagyobbik részét. Erdeink sorsa nem a zöld asztal mellett dől el, hanem a tő mellett, nem az emberi természet gyarló ösztöneit, hanem az Örök Természet bölcs törvényeit kell hagyni érvényesülni” mondja higgadtan és meggyőződéssel.

(3) Az elemzés során feltárt problémák harmadik, de talán egyik legjelentősebb forrása ***a rövid távra korlátozott, a hosszú távú társadalmi érdekek ellen ható éves vállalati, illetve egyéni anyagi érdekeltség***.

Idézünk Halász A. munkájából: „A ***tervlebontásos irányítási rendszer első időszakában, az 1950-es évek első felében***, amikor még a mennyiségi tervfeladatok teljesítése volt a fő követelmény, s a nyereségérdekeltség a szakmai követelmények és a hosszú távú érdekek érvényesítését nem befolyásolta, az erdőgazdálkodás fejlődése még jórészt problémamentes volt. A fakitermelés túlteljesítését megtiltották, a vágásfelújítás túlteljesítését azonban – a régi vágásfelújítási hátralékok felszámolása érdekében – szorgalmazták. ***A vállalati tervben előírt és jóváhagyott pénzügyi veszteséget automatikusan megtérítették a vállalatoknak, a nyereséget pedig teljes egészében elvonták. Így az erdőgazdaságban az éves és a távlati érdekek összhangja gyakorlatilag biztosítva volt***. Már abban az időben is problémaként jelentkezett azonban a felújítások elhúzódása és a pótlások mértéke. A tulajdonképpeni gondok az ***1950-es évek második felében*** kezdtek jelentkezni, amikor a ***mennyiségi feladatok mellett „minőségi követelmény”-ként a pénzügyi eredményterv teljesítését és túlteljesítését*** is megkövetelték.

Az ***1960. évi*** tervfeladatok teljesítésével kapcsolatos felhívásban az OEF már előírta, hogy „Az erdőgazdaságok igazgatóinak elsőrendű kötelessége, hogy „elejét vegyék és megakadályozzanak olyan intézkedéseket, amelyek ***a rendkívül feszes önköltségi tervelőírások teljesítését a jövő kárára, az állományok rovására igyekeznének megoldani***”. Abban az időben ezeket a problémákat az élüzem célkitűzésekbe „kizáró okok”, a nyereségrészesedés és a vállalatfejlesztési alap képzését szabályozó rendelkezésekbe pedig az eredményt helyesbítő „negatív korrekciós tényezők” beépítésével még jórészt meg lehetett oldani, vagy legalább mérsékelni. Az 1958. évi élüzem célkitűzésekben a befejezett erdőfelújítások és telepítések előírásainak nem teljesítését, az 1965. éviben pedig az engedély nélküli, üzemtervtől eltérő

fahasználatokat is kizáró oknak minősítették. Az OEF kollégiuma – az 1965/66. gazdasági év munkájának értékelése során – megállapította, hogy „...egyes területeken a pénzügyi eredményekkel együtt szakmai téren a jövő érdekeit esetleg károsan érintő jelenségek mutatkoznak. Figyelmet kell szentelni például annak, hogy a hektáronkénti véghasználati fatömeg növekszik, csökken a gyérítések területe és csökken a fakitermelésben a rontott erdők aránya. Ezeknek a jelenségeknek bizonyos mértékig elfogadható indokát is lehet adni, azonban ezek alapján különösen a jövőben attól is tartani lehet, hogy ***egyes erdőgazdaságok a pillanatnyi előnyök érdekében elhanyagolják a jövő célkitűzéseit***".

A ***gazdaságirányítás 1968. évi reformja***, majd a vállalati törvény megalkotása ezeket a problémákat tovább élezte. A nyereséges gazdálkodásnak, az évi nyereség növelésének sematikusan a népgazdaság minden területén, a gazdálkodás jellegétől, a termelés átfutási idejétől függetlenül, az eredményesség egyedüli fő követelményévé tétele, ezzel egyidejűleg a vállalati önállóságot korlátozó minden beavatkozásnak törvénytelenné nyilvánítása a népgazdaság más területein is, de főleg az erdőgazdálkodásban, veszélyes következményekkel járt.

A vállalati törvény az állami vállalatok vezetőit gyakorlatilag tulajdonosi jogokkal ruházta fel, anélkül azonban, hogy az igazi tulajdonos valóságos, a vagyon hosszú távú gyarapítására irányuló érdekeit érvényesítette volna. Ellenkezőleg, a vagyonnal való felelős gazdálkodás követelményeit teljesen kikapcsolta, azokat alárendelte a rövid távú, pillanatnyi érdekeknek. így nem véletlen, hogy az új irányítási rendszerre való áttérés 1967. évi előkészítése során egyes ***szakembereink a 10 éves üzemtervek alapján való gazdálkodás követelményét, s annak számonkérését a vállalati önállóságot sértő, az eredményes gazdálkodást korlátozó, megengedhetetlen beavatkozásnak minősítették az üzemtervkészítést, s annak alapján, vagy annak figyelmen kívül hagyásával történő gazdálkodást a vállalat szuverén jogaként akarták elismertetni***, tiltakoztak ***az erdőművelés elszámolási rendszere, s az Erdőfenntartási Alap működtetése*** révén a vállalat gazdálkodásába való beavatkozás ellen, s annak megszűntetését követelték.

Ennek alapján végleg nyilvánvalóvá vált (s ez a jövőre vonatkozólag is figyelmeztető!), hogy a ***távlati célok érvényesítése*** nélkülözhetetlenül megköveteli az erdőgazdálkodás három alappilérének:

- a gazdálkodói érdekeknek ki nem szolgáltatott üzemtervkészítésnek,
- az üzemtervek szerinti gazdálkodás független hatósági szervezet útján történő ellenőrzésének, valamint
- az Erdőfenntartási Alap működtetése révén az erdőfelújítás és fenntartás területén a közvetett központi beavatkozás fenntartását.

Az **1970-es években az Erdőfenntartási Alap** működtetésével a problémákat némileg sikerült enyhíteni.

Az erdőfelügyelőségek eredményes működését azonban a vadászatra épült, az erdőgazdálkodás hosszú távú követelményeit semmibe vevő helyi összefonódások gyakorlatilag lehetetlenné tették. Ezért a helyzet tovább súlyosbodott.

Az 1980-as években aztán az ágazat felső vezetése azt a szemléletet sugározta, hogy a rövid és a hosszú távú érdekek összehangolása csupán szűk látókörű szakmai igény, ***fő érdem az évi nyereség és az export növelése***, a jövő érdekeit e célból sértő gazdálkodás bocsánatos bűn, melyet nem büntetni, hanem soronkívüli fizetésemeléssel, magas pénzjutalommal és kitüntetéssel kell jutalmazni.

Ennek hatására a káros tendenciák, főleg a fakitermelésben, felerősödtek. A korábban csak helyenként észlelt ***minőségi túlhasználat*** átalánossá vált, több erdőgazdaságnál számottevő ***mennyiségi túlhasználat*** is jelentkezett.

Csak néhány lelkiismeretes szakember helytállásának és kitartásának köszönhető, hogy pl. a ***16/1985 MÉM-PM-ÁH*** sz. együttes rendelet megalkotása révén a tendenciákat sikerült lefékezni és legalább az erdőművelés és erdőfelújítás terén némi javulást elérni.

A közel három és fél évtizedes tapasztalat és különböző próbálkozások eddigi eredménytelensége mégis arra utal, hogy a mi viszonyaink között, ahol az ember és az erdő kapcsolatát még a szakemberek körében is eltorzíthatja a rövid távú anyagi érdekeltség, ott az erdőgazdálkodást még a gazdálkodás három alappillérének fenntartása mellett sem lehet tartósan kitenni a rövid távú nyereségorientáció szemlélettorzító hatásának.

Ezért nem lehet tovább halasztani a döntést:

- vagy az ***éves és a távlati érdekek*** szerves összekapcsolására képes ***vagyonérdekeltségi*** rendszert kell a jelenlegi rendszer helyett életbe léptetni,
- vagy ***az állami erdőgazdaságokat ki kell vonni a versenyszférából, s át kell állítani a költségvetési gazdálkodási rendszerre***."

(4) A gazdálkodás terén tapasztalt problémák negyedik forrása ***egyesek*** szerint ***a vertikális és a hozzá kapcsolt nagyméretű horizontális vállalati integráció***.

Az ***erdőgazdálkodásnak mindaddig érdekeltségi körében kell tartania a megtermesztett faanyagnak a tovább hasznosítását, amíg a társadalmaknak szükségük van a fára, mint nyersanyagra***. Valamennyi prognózis egyértelműen a fafogyasztás további emelkedését jelzi. Akik azt a bűnt elkövetik, hogy nyereségük növelésére, a gondjaikra bízott élőfakészletük minőségének a rovására termelnek ki faanyagot a fűrészüzemük részére, azok megtennék ezt fűrészüzem nélkül is.

A fafeldolgozás kifejlesztése elsősorban a rossz adottságú erdőgazdaságokban indult meg, ahol a rossz minőségű iparifából eladhatatlan készletek halmozódtak fel az 1960-as években. Az egyetlen ésszerű és időtálló utat a megélhetéshez a kitermelt faanyag arra alkalmas részének az eredményes feldolgozása jelentette.

Amelyik erdőgazdaság a saját alapanyag mennyiségére és minőségére építette ki a fafeldolgozó kapacitását, és annak megfelelő sikeres termékszerkezetet választott, majd mindmáig ehhez az alapcélkitűzéséhez tartotta magát, az a lehető legtöbbet tette meg azért, hogy tartamosán, eredményesen gazdálkodjék és erdővagyonát megőrizze.

Elegyes lombos erdeink ***immateriális értéke nagyobb gazdasági értékénél***, ha a luc-jegenye-erdei fenyő erdőkkel hasonlítjuk össze.

Nemcsak a növedékviszonyok miatt, hanem a faanyag felhasználhatósága miatt is. A lemezipari, valamint l-ll o. fűrészrönk a keresett áru – aminek az eladásához nem kell különösebb ügyesség – a kitermelt fatömegnek nem teszi ki a ***15%***-át. A lombos faanyag többi részének eladásához azonban kemény kereskedő munkára van szükség, és szinte védtelenül ki van szolgáltatva a piac farkastörvényeinek. Ezzel szemben a fenyőáruk felhasználási köre Európában másfél évszázad alatt alakult ki, iparágak települtek rá, és piaci helyzete sokkal kiegyensúlyozottabb, mint a lombos fáé.

Alapanyag gyártó faiparunk fejlődéséről jó elemzést ad Dauner Márton (1989) „A hazai fakitermelés belső szerkezete (fafaj, választék), valamint az ipari hasznosítás szerkezetek közötti eltérés oldása adja meg a reális alapot az erdőgazdálkodás és a faipari ágazat további növekedéséhez.

Az elmúlt időszak (***1970–1985***) tapasztalatai erősítik azt a felismerést, hogy ***a növekedés fenntartásának előfeltétele az alapanyaggyártó fa-, és cellulózipar fejlesztése***.

A cellulózipar területén nemzetközi szerződés keretében a hazai fejlesztés helyett, egy jugoszláv és egy szovjet üzem építéséhez kapcsolódtunk. Feltehetően ennek is része van abban, hogy jelenleg ötször annyi papírfát exportálunk, mint amennyit papíriparunk a hazai erdőkből hasznosít.

A fűrészipar fejlődése az 1945-70 közötti időszakban elmaradt az indokolt ütemtől. ***Az 1970-ben végrehajtott összevonások során a fűrészüzemek az erdőgazdaságokkal kialakított vertikális integrációhoz csatolódtak.*** A fafeldolgozásnak ez a bizonyos fokú koncentrálása a favagyonnal való magasabb színvonalú gazdálkodást eredményezte."

Majd tényszerű elemzéssel vizsgálja a fenyő- és lombos fűrészáru-termelést, a hagyományos bútorlapok és rétegelt lemezek helyzetét, a farostlemezgyártást, a forgácslapgyártást és megállapítja, hogy: „az erdőgazdálkodás és az alapanyaggyártó faipar az elemzett (1970–1985 közötti) időszakban-a rendelkezésére álló erőforrások elégtelensége ellenére kedvezően fejlődött. Az ágazat jelentősen növelte a nemzeti jövedelemhez való hozzájárulását, javította a termelés hatékonyságát, pozitív hatást gyakorolt mind a bel-, mind a külkereskedelmi egyensúlyra."

Végső következtetése: „kedvező, hogy az ágazat tevékenységének konvertibilis elszámolású importtartalma mintegy 4%, energiatartalma pedig a termelési érték 5–6%-a, kedvezőtlen azonban, hogy biotikus és abiotikus tényezők hatására károsodási folyamatok jelentkeztek az erdő egészségi állapotában, rohamosan halmozódik az állóeszközök elhasználódása és évek óta húzódik a hazai faanyaghasznosítás és szerkezetátalakítás szempontjából meghatározó fejlesztések realizálása, (agglomerált lapgyártás-, cellulózgyártás, stb).

Mindezeken túl a természeti és gazdasági folyamatok hatása mellett határozottan erősödött az erdők szerepe az emberi környezet védelmében, az erdővel szemben támasztott társadalmi igények kielégítésében."

A fafeldolgozás piacot jelent a hazai lombos faanyag rosszabbik háromnegyedének.

1985-ben 616 ezer m^3 rosttá, forgácsfa, papírfa, erdei és ipari apríték, faipari hulladék került felhasználásra a fejletlennek ítélt hazai agglomerált lapok gyártásához.

Ha azt nézzük, hogy az 1988. év cellulózgyártását vizsgálva a hazánkhoz hasonló berendezkedésű országok között Magyarország az utolsó helyre szorul, mert: az évi 300 ezer tonna cellulóz felhasználásából csak mintegy 80 tonna a hazai gyártás, és ha az egy lakosra eső cellulózgyártást nézzük, az európai 21 kg/fő átlaghoz képest is csak 7,7 kg/fő a gyártás (Dr. Tóth S. László 1991), akkor ***látjuk, hogy csak a hazai fafeldolgozó ipar fejlesztése mentheti meg a magyar erdőgazdálkodás működőképességét***.

Barlay E. hasonlatával élve: „***öngyilkos erdőgazdaság-politika lenne, ha az erdészet saját kezével fojtogatná magát azzal, ha lemond a fa továbbfeldolgozásának lehetőségéről***".

Visszatérve az eredeti példához, a ***saját faanyag bázisra telepített alsórakodó, amelyen egyúttal a fafeldolgozó kapacitás is kiépül***, alkalmas arra, hogy a vonzáskörébe eső erdészetek teljes kitermelt faanyagának értékesítését is ellássa, mint egy üzletház. Ennek a fafeldolgozó erdészetnek ugyanolyan a szervezete, mint egy hagyományos erdészeté, ugyancsak erdészek vezetik, akiknek faipari végzettségük van, az adminisztrációja pedig azonos az előbbiekével. Ami összekapcsolja a többi erdészettel, az az egymásrautaltság, tehát nem egymás fölé-, alárendeltségi viszony van közöttük, hanem a fa áruvá változásának a folyamatában állnak egymás előtt vagy után.

A ***vertikális integráció*** azért félreérthető kifejezés – mint ahogy a hozzá nem értők félre is értik –, mert a vertikális kifejezés alá-, illetve fölérendeltségen alapuló viszonyt jelez. A két alapegység (hagyományos és fafeldolgozó) közti klasszikusan tiszta viszonyt semmi más nem torzítja, mint ***az emberi elmének egyszerűt komplikálttá varázsoló készsége***. Ez a mi esetünkben a n***yereségérdekeltség adok-veszek rendszere***. Az egymáshoz kapcsolódás ugyanis kétféleképpen működhet.

Az első változatban az erdészetek üzemterv szerint gazdálkodnak, minden előírását lelkiismeretesen és sikeresen végrehajtják (felújítás, tisztítás, erdőnevelés, vadgazdálkodás, erdővédelem) és az előírás szerint kitermelt fatömeget kiközelítve a hozamterület szélén tárolják, illetve jobb szervezettségben elszállítják a fafeldolgozó üzem alsó rakodójára hosszúfában. Ezzel véget ér a munkájuk, és a ciklus kezdődhet elölről. A ***fafeldolgozó erdészet*** azon töri magát, hogy a hozzá érkezett faanyagból az elérhető legnagyobb árbevételt, illetve nyereséget érje el azáltal, hogy minél értékesebb és jól eladható termékké dolgozza fel és jó áron adja el részben a kurrens minőségű rönkféleségeknek is megkeresve a legjobb piacát. A megtermelt faanyag lábon álló értékének megsokszorozódott nyeresége jelentkezik az eladott

készáru árbevételében. Most lép a rendszerbe a ***harmadik érdekelt, a vállalati központ***, ahová befolyik az összes árbevétel, valamennyi költség és kötelezettség kifizetése után előállt eredmény arra szánt részéből az érdekelteket az ***érdekeltségi feltételek teljesítéséért*** anyagi és erkölcsi elismerésben vagy elmarasztalásban részesítik.

Az erdészetek vezetői és dolgozói az üzemterv szerinti gazdálkodás minőségéért, és a költségszint betartásáért, a fafeldolgozó erdészet vezetői, illetve dolgozói pedig a minél nagyobb nyereség elérésért kapják jutalmukat. ***Fogalmazhatnánk úgy is, hogy a hagyományos erdészet az erdővagyonnal gazdálkodik, a fafeldolgozó erdészet pedig a rendelkezésére bocsátott favagyonnal, a hagyományos erdészet erdővagyon érdekeltségű, a fafeldolgozó erdészet pedig nyereségérdekeltségű***.

A másik változatban ugyanezek a szereplők, ugyanebben a szervezetben a következőképpen működnek, a ***hagyományos erdészetek a kitermelt fájukat eladják a fafeldolgozó erdészetnek***, az a megvett fát feldolgozza, és az áruját eladja, a ***központ minden egységét a számukra megállapított nyereség teljesítése*** alapján részesíti anyagi és erkölcsi elismerésben, vagy elmarasztalásban. Ebben az esetben ***mind a hagyományos erdészetek, mind a fafeldolgozó erdészet nyereségérdekeltségű, de a változásban összekuszálódnak a szálak, és komplikálttá válik az egész kapcsolatrendszer***. A huzavona az ***eladási ár*** körül alakul ki, amit a központ rendszerint ***nagyon bonyolult átadási rendszer, majd korrekciók beiktatásával, szinte követhetetlen – az élettől elrugaszkodott – manőverekkel oldja fel***, a résztvevőkben kölcsönös bizalmatlanságot keltve.

Ennél nagyobb veszélyt hordoz magában azonban az elvárásokkal és az egymással való versenyzés, amelyben aztán előállhatnak azok a problémák, amelyekről részletesen szóltunk. Sajnos ez a mai gyakorlat.

A tő mellett tehát mindenféle szervezeti változtatás nélkül el lehet érni, hogy a hagyományos erdészetek erdővagyon érdekeltségűek legyenek, a ***fafeldolgozó erdészet pedig nyereségérdekelt, ahol lecsapódik a szervezetek működéséhez szükséges fedezet sokkal bővebben***, mintha az egyes erdészetek maguk kísérelnék meg előteremteni a működésük fedezetét.

Természetesen nagy súllyal esik latba a ***vállalati központ felülről vezérelt érdekeltségi rendszere***. Ha ez alternatív érdekeltségű és ***nagyobb súly esik az erdővagyon gazdálkodásban elért eredmények*** honorálásában, akkor az egész rendszer a kívánt irányban halad.

(5) Az utolsó csoportba tartoznak olyan izgató kérdések, mint ***az erdővagyon-gazdálkodás, a privatizáció és az átszervezés***.

Erdővagyon-gazdálkodás – ennek a fogalomnak az értelmezését keresve az utóbbi öt esztendő idevágó irodalmát átrostálva sem találtunk egyszerűbb és világosabb meghatározását, mint Kaán Károly fogalmazványát: „évszázados országos tapasztalatok, s a tudományos kutatások eredményeként megállapítható, hogy ***a nemzetháztartási érdekeknek az az erdőgazdálkodás felel meg a legjobban, mely az erdőtalaj jó karbantartása, sőt fokozatos és céltudatos javítása, s az erdők faállománya állagának nem csak minden időre való fenntartása, de mennyiségi- és minőségbeli emelése mellett az erdőt a köz-, és magángazdasági érdekek javára minél hasznosabbá, s egyben jövedelmezőbbé tenni tudja***”.

Vagyonérdekeltségű erdőgazdálkodás pedig azt jelenti, hogy a gazdálkodónak anyagi érdeke fűződik az erdővagyon megőrzéséhez, sőt növeléséhez. A ***vagyonérdekeltségű erdőgazdálkodás helye véleményünk szerint a tő mellett van, és első számú letéteményese a kerületvezető erdész***. Az ő felkészültségén, lelkiismeretességén, találékonyságán, szorgalmán és elszántságán múlik a gondjaira bízott erdővagyon sorsa. Ő tartózkodik legtöbbet az erdőben, utána a lelkes természetjáró és sorrendben csak ezután következik az erdészeti ranglétrán felette állók sora.

Erdővagyon-gazdálkodást – most már teljesen érthető okokból – ***nem lehet szakosított szervezetben megvalósítani, pláne, ha eltörlik az erdészkerületeket is***. ***A szakosítás szelleme időnként visszatér***. Megbukott rövid idő alatt egyetemi oktatásunkban, megbukott különböző változataiban a gyakorlatban, és vélhetően most hosszabb időre eltűnik.

Privatizáció

Ahogy a pártpolitika küzdőteréről lassan a gazdasági élet felé irányul a figyelem, érezhető a jelszavak takarta tartalom változása is. Ma már (***1991) egyetértés*** alakult ki, hogy ***privatizálni szükséges, de egyértelműnek tűnik, hogy a privatizáció nem cél, hanem eszköz***, és hiba lenne tőle azt várni, hogy önmagában megoldja a gazdaság gondjait. Tisztában kell lenni azzal, hogy sokak számára a privatizációs folyamat hátrányos következményekkel jár, és félő, hogy ezek kezelésére a társadalom még nincs igazán felkészülve. „Tökéletes privatizáció nincs, valaki mindig át van verve (Kupa Mihály pénzügyminiszter 1991. február)".

Ezek után nézzük meg az ágazatunk helyzetét ebben a kérdésben. Főhatóságunk álláspontját idézzük (Erdészeti Lapok 1991. március) Dauner Márton főosztályvezető beszámolójából: Azzal a megállapítással, hogy az „erdészeti politika, a tárca-elképzelés és a kormányprogram ***az állami erdőt nem tartja a privatizálandók körébe***" (gondoljunk csak vissza a saját főhatóságunk 1989-es törvénymódosítási javaslatának lidércnyomására), ma már szinte valamennyien egyetértünk. A beszámolóból nyerhető további információk azonban változatlanul bizonytalanságban tartják a szakközvéleményt. Azt olvashatjuk, hogy: „***a vállalati vagyonnak egy részét igenis privatizálni kell***", de nem találjuk azoknak a vagyonrészeknek a felsorolását, amelyek ebbe a kategóriákba tartoznak, csupán ilyen általánosságban, hogy: „vagyonok, kapacitások, szolgáltatási struktúrák, amely tiszta profilú, tiszta profitorientált tevékenységi körűek."

Megtudjuk, hogy „át kell alakítani a vegyes profilú vertikumban működő vállalatokat, mert ***a privatizálandó profil szervezetét másképp kell működtetni, mint az erdővagyon-gazdálkodás szervezetét.*** Vállalataink átalakítása bonyolult, összetett kérdés. Az átalakulás menetét koordinálni és irányítani kell. ***Indokolt tehát az államigazgatási irányításba vétel***."

Ezek után a jelenleg teljes bizonytalanságban működő erdőgazdasági vállalatoknál természetesnek tartja a főhatóság, hogy „***az átalakulás, privatizálás vállalati kezdeményezésű is lehet***, az ***optimális vállalati működés a mozgató mag***, ami domináns és meghatározza a többit". Az optimális vállalati működés melyik szervezetre értelmezendő, a bizonytalan maira, vagy a nem is ismert holnapira? Majd folytatja: „***amennyiben a vállalat saját maga kezdeményezett eddig privatizálást és az elvárási körbe belefér, nem gátoltuk***". De ezt az „elvárási kört" eddig még nem hozták nyilvánosságra. Miután nem támogatja a főhatóság az „erdészetek külön vállalattá történő kiválási szándékát", valószínűleg ez az akció már nem fér bele az „elvárási körbe".

Tovább folytatva: „nem gátoljuk ugyanakkor ***az egyes egységeken (erdészeteken) belüli tevékenységek szétválasztását, vagyongazdálkodói és vállalkozói részre***", teszi ezt akkor, amikor az erdészeteknek fogalmuk sincs arról, hogy milyenek lesznek a fejük felett lógó átszervezés után. Talányos az a megfogalmazása is az átalakulásnak, hogy „mód és forma tekintetében két változat javasolható: ***részleges és folyamatos privatizálás, – vagy két szervezetre választás***", majd folytatja: „a bizottság az utóbbira tett javaslatot". Ezek szerint van egy bizottság, amelyik a szövegben idáig nem jelentkezett, amelyről nem tudni, hogy milyen felhatalmazású és tulajdonképpen már nincs is választási lehetőség, mert már a bizottság javasolta az egyiket.

Különben sem értelmezhető pontosan mit jelent „a részleges és folyamatos privatizálás" és mit a „két szervezetre választás" kifejezése. Érdemes idéznünk az Igazságügyi Minisztérium helyettes államtitkárának a privatizációs törvény kidolgozásáról 1991. júniusában tett nyilatkozatából: „ ... a magyar privatizáció külön privatizációs törvény nélkül – a társasági és

az átalakítási jogszabály alapján indult meg 1989-ben. ***Hibát követtek el a korábbi politikai rendszer jogalkotói, amikor olyan látszatot keltettek, mintha az átalakulási törvény csupán technikai kiegészítése lenne a társasági törvénynek***. A társadalmat figyelmeztetni kelleti volna arra, hogy az átalakulási törvény hatálybalépésével megindul a privatizáció. A mulasztás következtében beinduló spontán privatizációt 1990 nyarán az Állami Vagyonügynökség hatáskörének kiszélesítésével próbáltuk visszaszorítani... Az Igazságügyi Minisztérium felelős a jogi szabályozás színvonaláért és úgy gondolom, hogy egyáltalán nem megnyugtató az a mostani helyzet, hogy a privatizációval összefüggő joganyag 5–6 különböző törvényes csaknem 30 jogszabály „összeolvasásával" ismerhető meg. Már csak a szakmai visszaélések kiküszöbölése végett is szükség van általános privatizációs törvény megalkotására. A privatizációs munkát nagyban gátolja a spontán privatizációt erőltető lobbyk jelenléte, akik a spontán privatizálásban szakértőként vesznek részt, s anyagilag érdekeltek abban, hogy ne kerüljön sor a joganyag egységesítésére... A privatizációs törvény, úgy gondolom ősszel készül el, még december előtt napirendre tűzheti a parlament". Nos ezek után ne csodálkozzunk azon, hogy a legkülönbözőbb hírek terjednek szakmán belül is. Úgy hírlik pl., hogy az egyik EFAG milliárdos értékű fafeldolgozó üzeme 100 millió Ft-ra becsült értékkel „elkülönült gazdasági egységgé" vált, amelyből egy idő múlva rt. lesz, és nagy a valószínűsége annak, hogy akkor már csak néhány részvényes lesz a tulajdonosa ennek a leértékelt, de a valóságban igen korszerű üzemnek — és valóban egy ügyvéd állította össze azt a forgatókönyvet, amely szerint el lehet jutni „törvényesen" A-ból a B-be, de amely forgatókönyvnek a határideje csak 1991. december 31-ig érvényes. Ilyen körülmények között cseppet sem megnyugtató Vidovszky Ferenc privatizációról szóló cikkének (1991. május) összefoglalója: „megnyíltak a privatizációs lehetőségek" éljünk velük! Fordítsuk előnyeit az ország, az erdő és az egyének hasznára. — Terveinket jól készítsük elő, és a végrehajtásban legyünk határozottak."

Átszervezés

A már idézett ***törvénytervezetben*** pontosan megfogalmazódott az ***állami erdők kezelésének szervezeti formája***. Idézzük:

XI. Az állami erdők kezelése ***Az Állami Erdők Vagyonfelügyeleti Kollégiuma***

84. §. (1) A Kormány ***az állami erdővagyon védelme a társadalom hosszú távú érdekeinek megfelelő erdővagyon-gazdálkodást ellenőrző, annak biztosítására javaslattevő és véleményező szerveként létrehozza az Állami Erdők Vagyonfelügyeleti Kollégiumát*** (továbbiakban: Kollégium).

(2) A Kollégium feladata, hogy javaslatot tegyen ***az állami tulajdonban lévő erdők erdővagyon gazdálkodásának kezelőszervtől és tárcairányítástól független ellenőrzése alapján***:

a/ az erdővagyon-gazdálkodás alapelveinek meghatározására,
b/ erdőbirtok-rendezések, területi változások, privatizáció elveinek megállapítására,
c/ az erdővagyon-gazdálkodás időszakonkénti felülvizsgálatára.

(3) További feladata:

a/ a társadalomnak az erdőkkel és az erdővagyongazdálkodással kapcsolatos igényének figyelemmel kisérése,
b/ javaslatok kidolgozása az erdők ökológiai egyensúlyát veszélyeztető jelenségek és tevékenység elhárítására.

85.§ (1) A Kollégium tagjait a ***földművelésügyi miniszter, valamint a környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter javaslatára a miniszterelnök nevezi ki***. A Kollégium ***elnöki tisztét a környezetvédelmi és településfejlesztési miniszter*** tölti be.

(2) A kollégiumi tagok számát, a működésére vonatkozó eljárási szabályokat a Kormány határozza meg, illetve hagyja jóvá.

Az államerdészet szervezete, az állami erdők kezelése

86. § (1) Az állami erdők tulajdonosi jogait az ***Állami Erdők Főigazgatósága*** (továbbiakban Főigazgatóság) útján a ***földművelésügyi miniszter*** gyakorolja.

(2) A Főigazgatóság a ***földművelésügyi miniszter felügyelete alatt álló jogi személyiséggel rendelkező költségvetési szerv***.

(3) A Főigazgatóság feladata az állami erdőkben ***a társadalom hosszú távú érdekeinek megfelelő tartamos erdővagyon-gazdálkodás*** irányítása.

(4) A Főigazgatóság szervezetének költségvetését el kell különíteni a Főigazgatósághoz tartozó állami vagyon nyilvántartásától, valamint a Főigazgatóság bevételeitől és kiadásaitól.

(5) A földművelésügyi miniszter az erdővagyon-gazdálkodásról az Országgyűlés illetékes bizottságának köteles évenként beszámolni.

89. §. E törvény alapján a Főigazgatósághoz tartoznak:

a/ az állami tulajdonban lévő forgalomképtelen, kincstári erdők, és hozzá tartozó egyéb ingatlanok, infrastrukturális és műszaki létesítmények,

b/ a gazdasági társasággá átalakult állami vállalatok és egyéb gazdálkodó szervek vagyonából a mindenkori jogszabályok alapján az államot illető vagyonrész,

c/ a b/pont alá nem tartozó gazdasági társaságokban működő az a vagyon, amely már az Átalakulási Törvény hatálybalépése előtt az állam tulajdonában volt, és a törvény hatálybalépésekor is az állam tulajdonában van,

d/ az erdőgazdálkodó szervezetek felszámolása után az állam tulajdonában maradó vagyontárgyak, továbbá minden olyan erdőgazdasági vagyon, amit törvény vagy országgyűlési határozat a Főigazgatósághoz utal.

90. § (1) A Főigazgatóság gyakorolja a 89. §-hoz tartozó vagyon tekintetében a ***tulajdonost megillető — rendelkezési, birtoklási, használattal és hasznok szedésével*** összefüggő jogokat.

(2) A Főigazgatóság feladatai:

a/ az állami erdővagyon átvétele, nyilvántartása,

b/ az alapító szervet megillető jogok gyakorlása,

c/ gondoskodás az állami erdővagyon hasznosításáról, hasznosulásának méréséről, ellenőrzéséről,

d/ gazdálkodói feladatok ellátása,

e/ az állami vagyonkezelői szervezetet megillető jogok gyakorlása,

f/ közvetlen vagyonkezelő feladatok ellátása,

g/ államigazgatási felügyelet alá vont erdőgazdálkodást folytató vállalatok gazdasági társasággá alakításának előkészítése,

h/ vállalati tanács, illetőleg a dolgozók közgyűlése (küldöttgyűlése) általános vezetésével működő, erdőgazdálkodást folytató vállalatok államigazgatási felügyelet alá vonása,

i/ az állami vagyon értékesítésével összefüggő vizsgálatok elvégzése, döntés-előkészítés, végrehajtás.

91.§ (1) Az ***államerdészet szervezetét a földművelésügyi miniszter alakítja ki, irányítását a Főigazgatóság útján gyakorolja***.

(2) A Főigazgatóság az ***egységes államerdészeti szervezet*** útján gyakorolja a gazdálkodói tevékenységét.

(3) Az államerdészeti szervezet a hosszú távú társadalmi érdekeknek megfelelő, erdővagyont fenntartó és bővítő, a vagyon gyarapításában érdekelt szervezet. Működésének forrása a saját tevékenységéből származó bevétel, és amennyiben bevételei nem fedezik a feladata ellátásához szükséges kiadásokat, az állami költségvetés.

(4) Az államerdészeti kezelésben levő erdők ***önálló gazdasági szervezeti egysége az erdészkerületekre épülő erdőgondnokság***. Vezetője a legalább tíz év erdészeti üzemi és ebből őt év erdőkezelő gyakorlattal rendelkező, felsőfokú erdészeti szakképzettséggel és állami

szolgálatra jogosító szakvizsgával bíró erdőgondnok, akit nyílt pályázat alapján az erdőigazgató javaslatára az erdészeti főigazgató nevez ki.

(5) Az ***erdőgondnokságok és az Országos Erdészeti Főigazgatóság közötti pénzügyi-szakmai kapcsolatot az erdőigazgatóságok biztosítják***. Az erdőigazgatóság vezetője az erdészeti főigazgató által kinevezett, legalább tíz év erdészeti üzemi és ebből öt év erdőkezelő gyakorlattal rendelkező, felsőfokú erdészeti szakképzettséggel és állami szolgálatra jogosító szakvizsgával bíró erdőigazgató.

(6) „***Az államerdészet szakszemélyzetének tagjai közalkalmazottak***". Az egyes szervezeti egységek nagyságára vonatkozó információk szerint ***az erdészkerületeket 500 ha, az erdőgondnokságokat 5 000 ha, az erdőigazgatóságokat 100 000 ha körüli nagyságúnak*** tervezik.

Úgy hírlik, hogy ebben az évben ***sem az erdészeti, sem a vadászati törvény nem*** kerül az Országgyűlés elé. Ettől függetlenül, a színfalak mögött egészen biztos, hogy fontos sakkhúzások történnek. Kíséreljük meg majd figyelemmel kísérni ezeket. A várható átszervezésben közreműködő valamennyi főtisztviselő és szakértő szíves figyelmébe ajánljuk a magyar erdészet ***1950. évi átszervezésének*** tanulságait.

Mi történt akkor? Ez alkalommal az erdészet sok évtizedes, kipróbált és jól működő szervezetét alapjaiban rombolta széjjel a gyanakvás, a rosszindulat és a hozzá nem értés szelleme. Teljesen összekuszálódtak a rendezett szálak: 16 megyei erdőgazdasági egyesülés, 78 állami erdőgazdaság és 560 üzemegység szerveződött. Költözködtek a hivatalok, költözködtek az emberek, szinte semmi és senki nem maradt a helyén. Családok szakadtak széjjel évekre, régi sikeres és megszokott munkahelyeket kellett felcserélni bizonytalan újakkal, szinte megbélyegzetten vándoroltak legjobb szakembereink is egyik helyről a másikra, irodaházak váltak lakatlanná, máshol újakat kellett építeni. Az egyik erdőgazdaság új székházául pl. a városka volt „nyilvánosházát" jelölték ki, ahová még hónapokig jártak vissza a régi „kuncsaftok".

Alig lehet felbecsülni, mekkora anyagi és erkölcsi veszteség érte az akkori erdésztársadalmat, amely azonban híven és sikeresen szolgálta a magyar erdők ügyét a gyökeresen megváltozott körülmények megpróbáltatásai között is.

De szinte azonnal megindult a használhatatlan szervezet csendes visszarendeződése és 1954 végére már ismét az eredetihez közelítő erdészeti szervezet működött.

Végül fel kell tenni a kérdést, mit tegyünk?

Rendezze az Országos Erdészeti Egyesület a sorait és álljon az élére erdésztársadalmunknak abbeli törekvésében, hogy közös erővel, biztos ítélettel alakítsuk ki az átmeneti idő erdészeti politikáját, praktikus politikai érzékkel, egyesületünk tekintélyével és megingathatatlan állhatatossággal igazítsuk a kibontakozás és a fejlődés útjára erdőgazdálkodásunkat.

Vállaljon részt fiatal és öreg, kerületvezető és igazgató, állami és szövetkezeti erdőket szolgáló valamennyi tisztes szándékú egyesületi tag, ebben a jövőnket alakító munkában.

Tíz tanács az OEE részére

- Készítse el az „átmeneti idő" erdészeti stratégiáját.
- Legyen az erdészet legfőbb irányító személyének döntéshozó rangja a minisztérium hierarchiájában.
- ***Világos programja legyen az erdővagyon-gazdálkodás és a fafeldolgozó ipar kapcsolódására.***
- Egyértelmű álláspontja legyen az erdőgazdálkodás és a privatizálás viszonyában.
- Vezesse sikerre az erdőgazdálkodás és a vadászat érdekeit egyeztető törekvéseket.
- Hatékonyan vegyen részt mind az erdőtörvény, mind a vadászati törvény kidolgozásában.
- Legyen fáradhatatlan kovácsa a társadalom erdő iránti jóindulata felizzításának.
- Illeszkedjék be az ágazat érdekvédelmi rendszerébe, mint szakmai érdekvédelmi és érdekképviseleti szerv.

- Legyen az OEE a szakma élő lelkiismerete, a szakmai alapelvek és az erdészisztesség legfőbb őre.
- ***Zárószóul*** ismételjük meg Bedő Albert intő szavait: – „most és mindörökké igazság az, hogy az összetartás kis dolgokat is naggyá nevel, míg a meghasonlás a nagyokat is romlásba tereli... szeressük hazánkat, nemzetünket és szakmánkat hűséggel, egyetértéssel és összetartással."

Erdészeti Lapok, CXXVI.évf.7-8. sz. (I991. július-augusztus)

1.3.2. Madas András – A Millecentenárium és az erdészet

(Erdészeti Lapok 1996/07-08 és Erdészettörténeti Közlemények, 1997)

A jelen ünnepi megemlékezés kínálja az alkalmat annak az időszerű' kérdésnek a vizsgálatára: hazánk jelenlegi természeti viszonyainak, környezeti állapotának romló folyamata megállítható-e és ha igen, mi lehet ebben az erdői szerepe a történelmi tapasztalatok alapján? Mivel az erdők története, sorsa nem választható el a térség természeti, környezeti, népességi, gazdasági, politikai, katonai, kulturális állapotától, fejlődésétől, vizsgáljuk meg fő vonásaiban ezen tényezők és az erdők kölcsönhatását azokban a hosszabb történelmi szakaszokban, melyeket lényeges változások választanak el egymástól s melyekben az erdők és az említett folyamatok kapcsolata világosan felismerhető.

A honfoglaláskor, a besenyőktől szorongatott magyarság, kedvező történelmi időszakban érkezett a Kárpát medencébe, melynek középső része az e térségben érdekelt hatalmak ütköző zónája, jórészt lakatlan gyepű terület volt. Részint diplomáciai ügyességgel, részben a fegyverek erejével sikerült is itt a magyarságnak végleges hazát teremtenie. A Kárpát medence akkor tökéletes, dinamikus, ökológiai egyensúlyban lévő régió volt. Érdemes figyelemmel kísérnünk, hogy a történelem folyamatában miért és hogyan alakult ez a térség, jelesül az Alföld, mesterségesen, jólrosszul szabályozott, tendenciájában folyton romló természeti viszonyokkal rendelkező térséggé. A honfoglaláskor az Alföld klimatikus, talajtani viszonyai lényegesen kedvezőbbek voltak, mint ma. A csapadék évi mennyisége évezredek során ugyan nem változott: időszakonként szárazabb és nedvesebb periódusok váltották egymást. Az Alföld klímája mégis – a maihoz képest – lényegesen nedvesebb volt a következő okok miatt:

- A folyók forrásvidéke a Kárpátokban érintetlen őserdőkkel volt borítva, ami csökkentette az árvizek magasságát és elnyújtotta azok lefolyását;
- a szabályozatlan vizek szétterültek az Alföldön és hosszabb ideig, nagyobb területen bontották az árterületet;
- az Alföld erdősültsége lényegesen nagyobb volt, mint ma. Az erdők egy része közvetlenül a fő mederrel párhuzamosan, az időszakosan vízzel borított sávban húzódott ligetes fűz-égernyár, szil-kőris-tölgy erdők formájában, míg a szigetszerűen kialakult, szárazabb részeken folyt a kezdetleges szántóföldi művelés és itt helyezkedtek el a pusztai tölgyesek is, így az erdősávok, pászták, mozaikszerű erdőfoltok jelentős mikroklimatikus hatást fejtettek ki. A nagy vízfelületek és a jelentős erdőterületek lényegesen magasabb páratartalmat jelentettek ugyanazon csapadék mennyiség mellett is az Alföldön.

Az előbb említett viszonyok miatt az Alföld sóforgalma, a szikesedés jelentéktelen volt. A Kárpátok, a Felvidék, Erdély, a Dunántúl legnagyobb részének területét háborítatlan őserdők borították. A mai Magyarország területének 40%-át boríthatták erdők; ezen belül az Alföld erdősültsége 20% körül lehetett. Az itt talált gyér lakosság – nagyobb része szláv (szlovén) volt elsősorban – a Dunántúlon, míg az Alföldön, Erdélyben, a népvándorláskor itt járt népek törmelékei éltek, egymással keveredve. A kereszténységnek mindkét formája, a római és a görög jelen volt már a térségben. A honfoglaló magyarok két, egymástól élesen különböző gazdálkodási rendszert találtak új otthonukban. A Dunántúlt kiegyenlített éghajlat, kedvező

csapadékviszonyok, árvízmentes területek jellemezték; itt a száraz gazdálkodási rendszer uralkodott kétnyomásos gazdálkodási formában; ez lényegében hasonló volt egész akkori Európában.

Az Alföldön ártéri gazdálkodást folytattak az itt élő népek; itt a természethez alkalmazkodó, kezdetleges, de összetett gazdálkodás alakult ki az évszázadok folyamán. Ennek lényege a következő. Mint minden hordalékos folyó mentén, így a Tisza fő folyása mellett is, mind a két oldalon, zátonyok alakultak ki magasabb-alacsonyabb vonulatokkal néhány méteres szintkülönbségekkel. Áradásokkor az alacsonyabb részeken átömlik a víz és a közel asztal simaságú sík területen messze elárasztja a vidéket, annál is inkább, mert a Tiszántúl közepén egy É-D irányú mélyedés húzódik, a Hortobágy folyó medre mentén. Az itt élt népek rájöttek, hogy zátonyokon levő mélyedéseket az akkori technikai eszközökkel (kapával stb.) ideiglenesen el is lehet zárni és így a vizet vissza lehet tartani, majd szükség esetén meg lehet nyitni. Ezek az elzárások a fok nevet kapták; innen a fok-gazdálkodás elnevezés. A Tiszántúlt a Körösök oldaláról is lehetett ilyen módon szabályozni, így az Alföld jelentős részén kialakult a kezdetleges ártéri gazdálkodás. A szabályozás elsődleges célja halgazdálkodás volt; ez volt az itt élő lakosság fő tápláléka, ez tette lehetővé a rideg tartású szarvasmarha és sertés nagyobb arányú értékesítését. A rendszeres öntözés, a magas páratartalom elősegítette a dús fűtermést, az erdők biztosították az épületfát, részben a makkoltatást, téli legeltetést és szállást. De a kiterjedt vizek közlekedési vonalakul is szolgáltak és védelmet nyújtottak az ellenséges támadásokkal szemben is.

A magyarok Etelközben ismerték ennek a gazdálkodási módnak az elemeit: A jurtáknál ezért könnyen illeszkedtek az itt talált rendszerbe és érezték rövid idő alatt otthonosan magukat. Ez a gazdálkodás a XIX. századig fennmaradt és lényegében a gabona iránt megnőtt kereslet és az infrastrukturális szükségletek, mint közlekedési hálózat, települések fejlődése, vetettek véget. A honfoglalástól a török hódoltság kezdetéig, az Árpádoktól az Anjou házi királyokon át Mátyás király korszakáig terjedő korszak elején a honfoglalás után, a letelepedés során, az egyes törzsek a megszállott terület földjét, erdejét, vizét, rétjét közösen használták. Ez a teljes ***birtokközösség*** az ország jelentékeny részében a XVIII. század közepéig, sőt Erdélyben néhol még 1948-ig is eltartott. A magyarság fokozatosan birtokba vette a Dunántúlt is, felvette a kereszténységet, áttért – az állattenyésztés mellett – a földművelésre, melynek technikáját részben az itt lakó szlávoktól, részben a kereszténységet terjesztő nyugati szerzetesektől tanulta meg. Ekkor kezdett terjedni Franciaország északi részéből kiindulva fokozatosan a hármas vetésforgó rendszer, ami már fejlettebb mezőgazdasági kultúrát jelentett az akkori kultúrvilágban. A magyarság közel egy időben vette fel a kereszténységet közép- és keleteurópai térségben a lengyelekkel, oroszokkal és más, itt élő népekkel; emellett gyorsan beilleszkedett a Kárpát medencében talált gazdálkodási rendszerekbe. Mindez jelentős mértékben járult hozzá, hogy a magyarság nem tűnt el a népvándorlás sodrában az előttünk itt járt népekhez hasonlóan. A lakosság szaporodott, a szántóföldi műveléshez újabb területekre volt szükség; megkezdődött az erdők rendszeres irtása a települések környékén. Ez azonban az erdők területi kiterjedését lényegében még nem érintette.

A középkorban az Árpádok, majd az Anjouk alatt Magyarország Európa-szerte elismert politikai és gazdasági hatalommá fejlődött; természeti kincseinek kiaknázása révén fontos szerepet játszott Európa réz- és nemesfém, arany, ezüst kereskedelmi forgalmában. A bányászat fellendülése német bányászok betelepítését eredményezte; a bányaművelés, a bányák körzetében, jelentősen megnövelte a fahasználatot. De nagyobb tömegben érkeztek szász telepesek Erdélybe is, ahol virágzó mezőgazdasági, szántó, kert- s szőlőkultúrát teremtettek meg. A tatárjárás utáni telepítés is nagy méreteket öltött; mindez jelentős irtások, irtványfalvak keletkezését eredményezte. A megnövekedett lakosság jelentős mennyiségű sót igényelt; a Máramarosban kitermelt sót tutajon szállították az Alföldre és onnan tengelyen tovább a fő fogyasztó helyekre. A tutajozás fellendülése a sóvidék erdeinek fokozott igénybevételét

jelentette annál is inkább, mert a tutajok faanyaga egyben az építkezéshez szükséges fenyő épületfa iránti igények kielégítését is szolgálta az Alföldön.

A királyi, nagy erdőbirtokok megfogyatkozása után az uralkodók a XV. század közepétől már kénytelenek voltak arról gondoskodni, hogy a bányászathoz és a sószállításhoz szükséges fát a magán erdőbirtokosok kezébe került erdőkből is folyamatosan kapják. Ez fokozatosan meg is valósult. Ebben a bányavárosok a maguk érdekeit együttesen védelmezték. Erre az időre egyes körzetekben az elérhető erdők már annyira megfogyatkoztak, hogy bennük gazdálkodni kellett. Létrejött az erdők kezdetleges szabályozása, az első erdészet politikai intézkedések kezdetleges köre. A bányaerdők fokozottabb igénybevételére akkor került sor, amikor Thurzó János Besztercebánya környékén az első olvasztó kohókat felállította a II. Ulászlótól kapott szabadalomlevél alapján. A kohók – az akkori fogalmak szerint – hihetetlen mennyiségű fát fogyasztottak, ezért ezeket csak erdők és vizek közelébe lehetett telepíteni. Ha a környéken, szállítható távolságban, minden fa elfogyott, a kohókat lebontották és tovább vitték alkalmasabb helyre. Az erdők nagymértékű pusztulása végül Ferdinánd Habsburg királyt arra késztette, hogy a bányákat 1546-ban a Fuggerektől saját kezelésbe vegye és az alsó-ausztriai kamara felügyelete alá helyezze. Érvénybe léptetik 1565-ben a bányaerdőrendtartást: ebben minden tudást felhalmoztak, amit az erdőkkel kapcsolatban az eddig összegyűjtött tapasztalat nyújthatott. Ezentúl az erdészeknek előirányzatot kellett készítendők a bányák várható fafogyasztásáról, annak minőségéről, a szükséges felszerelésről. A bányákhoz közeleső erdőkben a kecskék legeltetését megtiltották, a vágásokat előre kijelölték; ügyelni kellett a vágásterület teljes kihasználására, az alacsony tuskóra. Az erdők felújítása érdekében megfelelő számú magfát kellett a vágásterületen hagyni stb.

Változott az alföldi erdők helyzete is; a növekvő lakosság következtében nőtt az állatállomány, aminek jelentős részét külföldi piacokra, állatvásárokra hajtották. Az erdők rovására nőtt a legelőterület, az állathajtásra szolgáló utak szintén jelentős erdőterületeket vettek igénybe. A török hódoltság és felszabadító háborúk kora megváltoztatta a virágzó Alföld képét. A vízszabályozások célja egyre gyakrabban a katonai védelem volt; a várakat, településeket vizesárkokkal vették körül. A hódoltsági területeken a lakosság akadálytalanul építhetett tetszés szerint halászati berendezéseket, malomgátakat, így a rendetlen emberi beavatkozások megváltoztatták a vízfolyások és szabályozások kialakult rendszerét, az árvizek nem találtak utat és nagy területeket árasztottak el. Ehhez járultak még az említett hatalmas hegyvidéki erdőkitermelések, amelyek szintén növelték az árvizek nagyságát. A Tisza, a Körösök, a Maros vidéke, lényegében az egész Tiszántúl lassan vízzel borított mocsaras, nádas, zsombékos terület lett az év nagyobb részében.

A hódoltsági területen a török megszüntette a magyar jog szerinti nagybirtok jogot, a lakosságot azonban meghagyták birtokában, de rá adót vetettek ki, így a hódoltsági területen megtörtént az első jobbágyfelszabadítás, ami egész Magyarországra vonatkozóan csak 300 évvel később valósult meg. A falvakat spahik kapták bérül, akik kegyetlenül kizsarolták a falvakat; a kisebb településeket emellett gyakrabban érték rablótámadások is. A városok viszont a szultánnak adóztak; ezek az adók mérsékeltebbek voltak, ezért a falvak lakossága egyre nagyobb számban hagyta ott faluját és költözött a nagyobb mezővárosokba. A spahik az elhagyott falvakat bérbeadták a nagyobb városoknak; így bérelte például Kecskemét 25 falu határát. A városok az így kezelésükbe került hatalmas területeket, munkáskéz híján, nem tudták megművelni; egyetlen hasznosítási lehetőség az állattartás volt.

A bizonytalan körülmények is erre késztették a lakosságot; ha menekülniük kellett, a jószágot magukkal vihették, a vetést azonban nem. A Duna-Tisza közét illetően Salamon írja: „Kecskeméttől Szegedig egy óriási közlegelőt kell elképzelnünk.” Ezt a folyamatot segítette elő. hogy a XVI. század Európa szerte az agrártermékek – főleg a hús – árának emelkedését hozta az iparcikkek rovására. Ez az ún. „árforradalom” felértékelte a magyar gazdaság teljesítményét, hiszen hazánk Európa legnagyobb húsexportőrei közé tartozott. Magas fokra

hágott az állatgazdaság és az állatkereskedelem; évente százezrekre menő állatot hajtottak a bécsi vásárra, Ausztria és Németország szükségleteire, Cseh- és Morvaország fogyasztásának céljaira, a dalmát tengerpartra és onnan hajón tovább Velence felé. Az állattartás ilyen megnövekedése, a földművelés visszaszorulása súlyos károkat okozott az erdőkben az Alföldön is. A keletet a nyugattal összekötő, marhahajtásra szolgáló utak aránytalanul kiszélesedtek; a marhák százezrei útközben legelve jutottak el a vásárokra. Mindezek együttesen az erdőterületek veszedelmes csökkenésére vezettek. „Az igazi pusztulást azonban a török hódoltság visszafoglalása jelentette. A visszavonuló török csapatok után haladó zsoldos-hadsereg az elcsigázott Duna-Tisza közti pár faluval tartatták el magukat; az élelmiszer elharácsolásán kívül hallatlan adókat vetettek ki. Például Kecskemét városa a török uralom utolsó éveiben 9 000 Forint adót fizetett, míg a császári hadak 1686-ban 207 196 Ft-tal rótták meg. A lakosság a terheket nem bírta, otthagyták otthonaikat, elszéledtek, az egész vidék pusztulásnak indult. Sivár pusztasággá vált az a föld, melyet a XVI. század első felében még lakott helyek, gyümölcsös oldalak, buja szántók, virágos rétek, fákkal szegélyezett folyóvizek, tavak, sűrű erdők, nyájakkal, gulyákkal és ménesekkel népes, terjedelmes legelők tarkítottak.” (Kaán K.) A Bánság, közel egy évszázadig, még török uralom alatt maradt; azután pedig katonai közigazgatás alá került.

A hadsereg érdekei megkívánták a terület jelentős részének beerdősítését, mert az akkori katonai vezetés véleménye szerint az ország ezen részét az erdők hiánya miatt az ellenséggel szemben lehetetlen lesz megtartani. Emiatt elodázhatatlan szükségnek tartották a Tisza főbb átkelő helyein erdők ültetését. Az intézkedések során létrehozzák 1742-ben a temesi bánsági erdőhivatalt és elrendelik a Tisza főbb átkelő helyein a csemetével való erdőtelepítést, így tehát előbb a bányák, majd később a hadsereg érdekei vezettek az erdők fontosságának felismerésére, ami a hatalom figyelmét jobban ráirányította az erdők fokozottabb jelentőségére.

A Habsburg abszolutizmus kora a Kiegyezésig a magyarság számára kettős elnyomást hozott;

- az egységes Habsburg Birodalom centralizáló törekvéseit, hogy Magyarországot a birodalom nyersanyagtermelő félgyarmatává alakítsa;
- a magyarországi feudális nagyurak hatalmának erősödését, akik még a Habsburgok modernizáló, a jobbágyság terhein könnyíteni akaró törekvéseinek is mereven ellenálltak.

A felszabadító háborúk után kialakult állapotok arra késztették Rákóczi Ferencet, hogy fegyvert fogjon az ország jogainak védelmében. A szabadságharc elbukott, a Habsburg ház pedig megszilárdította hatalmát. Az 1723. évi törvény, a Pragmatica Sanctio biztosította, a Habsburgok leányágon való örökösödési jogát és kimondotta Magyarország, valamint a Habsburgok többi tartományának feloszthatatlan és elválaszthatatlan kormányzását.

Az erdők vonatkozásában Mária Terézia több ízben sürgette a magyarországi Helytartó-tanácsot egy korszerű erdőrendtartás kiadására; ez utóbbi azonban mindig kitért azzal, hogy egy ilyen szabályozás sérti a földesurak jogait.

Az erdők ügye azonban napirenden maradt; Mária Terézia 1766-ban kiadta az osztrák erdőrendtartást, majd – a magyarországi földesurak ellenkezése ellenére – elkészíttette és kiadta 1767-ben Magyarország első erdőrendtartását. Az erdőrendtartás összefoglalta mindazon ismereteket, melyek a XVIII. század közepéig az erdők kezelése területén kialakultak. Leglényegesebb előírásai, javaslatai voltak: mérjék fel az erdők területét, szabályozzák a fahasználatot, tegyék rendszeressé a fakitermelést és gondoskodjanak az erdők felújításáról.

A XVIII. század közepén mozgalmak indulnak meg a kipusztult – elsősorban alföldi – erdők újra telepítésére. Az 1740- es években a hajdúvárosok már fűzfaerdők létesítésén fáradoznak; Mosony és Pozsony vármegyék 1750-be elrendelik, hogy büntetés terhe mellett mindenki évente 12 fűzfát ültessen, Pest városa 1762-ben először hozza javaslatba az akácfa ültetését. A Helytartótanács 1755-ben rendeletet adott ki a törvényhatóságok számára, amely szerint a fában

leginkább szűkölködő Alföldön a vizenyős helyeket fűzfákkal kell beültetni és az eredményekről negyedévenként kell jelentést tenni. Ezekkel a mozgalmakkal indul meg az Alföld fásítása, amely – elsősorban a II. világháború után – jelentős eredményeket hozott. 1767-ben Mária Terézia kiadta a nevezetes úrbéri rendeletet, mely pontosan szabályozta a földesúr és jobbágy közötti kapcsolatokat és egységesen szabályozta a parasztság szolgáltatásait. Faluról falura járva összeírták a jobbágyok földjeit, meghatározták a jobbágytelkek nagyságát és a hozzá tartozó rétet.

A földesúr erdeiben a saját szükségletére épület- és tűzifát vághatott a jobbágy, továbbá legelőhasználatra volt igénye. Ez a rendelet azonban megszüntette a földek és erdők közös használatát, aminek kárát a jobbágyság, de főleg a földnélküli cselédség érezte. A gazdasági élet a XVIII. század során fellendült. Az iparban újabb bányákat helyeznek üzembe, nőtt a kohók kapacitása, az üveghutákat az erdők közelébe telepítették; rengeteg fát fogyasztott a hamuzsír főzés. Nagy mennyiségű fát használtak fel a kézművesek, bognárok, kádárok, hajóépítők, de növekvő mennyiségben igényeltek fát az építkezések és növekedett a tüzelőszükséglet is.

II. Lipót 1791. március 12. dekrétuma LVII cikkelye „Az erdők pusztításának megakadályozásáról” lényegében az első magyar erdőtörvény, már jelzi az erdők szabályozásának fokozottabb szükségességét. 1795-ben Vedres István, szeged város kiváló kultúrmérnöke, 10 000 k. hold sovány homokterület beerdősítésére tesz javaslatot. Ez tekinthető az első komoly, konkrét, nagyobb területre vonatkozó javaslatnak az Alföld fásításának megindítására. 1807-ben a Selmecbányái Bányászati Akadémián létrehozzák az Erdészeti Tanszéket és ezzel megindul Magyarországon az erdőmérnökök képzése; aminek döntő jelentősége lett a magyar erdők további sorsára. Itt alakult ki az a kiváló erdőmérnöki kar, amelynek szakmai tudását és elkötelezettségét, az összetartozás ápolását és szellemét, a nemzetközi együttműködésben való folyamatos és aktív részvételét az európai erdészet kezdettől fogva elismerte és az európai élvonalba tartozónak tekintette.

A XVIII. század elejétől fellendült a növénytermelés, amit a piaci konjunktúra és a lakosság növekedése alapozott meg. A földesurak fejlesztették a jobbágyok robotmunkáján alapuló majorsági gazdaságaikat. Egyre nagyobb teret nyer a „száraz” gazdálkodás. Növekszik a lakosság száma, szükség van állandóan használható utakra. A XIX. század első felében megjelenik a gőzgép, majd a vasút. Ezek a folyamatok azonban alapvető változásokat indítottak el az Alföld életében.

Megkezdődik Európa legnagyobb szabású – csak a hollandiai vízi munkálatokhoz hasonlítható – vízszabályozási munkája, a Tisza szabályozása. Ezzel véget ér a magyarság nyolc évszados történetében oly fontos szerepet játszó – a Tisza egész vízgyűjtő rendszerét magában foglaló – egységes, önszabályozó ökológiai rendszer és helyébe lép az ember által jól-rosszul, mesterségesen szabályozott rendszer, amelyet ráadásul a trianoni békeszerződés értelmében elvágtak a Tisza forrásvidékétől. Ha a változások durva egyenlegét akarnánk röviden megvonni, akkor a következőket állapíthatjuk meg: A Tisza szabályozása elkerülhetetlen volt a lakosság növekedése, a települések kiépülése, a szilárd közlekedési hálózat szükségszerűsége, a növénytermelés termékei iránti igények növekedése és számos más ok miatt is. A természet kialakult rendjébe történő ilyen nagyszabású beavatkozás messzeható és előre nem látott következményekkel járt, amit talán csak Széchenyi zseniális előrelátása sejtett meg.

A hatalmas vízfelület eltűnése jelentősen lecsökkentette a Tiszántúlon a levegő páratartalmát. így, bár a csapadék mennyisége nem változott, a szárazság jelentősen megnőtt és általánossá vált.

Ezt erősítette az erdőterületek ijesztő mértékű eltűnése az Alföldről; megszűnt az erdőknek mikroklímát befolyásoló kedvező hatása.

A vizek és az erdők eltűnése nagyarányú szikesedési folyamatot indított el; a nagyarányú párolgás felszínre hozta az alsóbb rétegekben felhalmozódott sziksót, amit az évezredek során addig megakadályozott a hatalmas vízfelület és az erdők.

A növekvő ár- és belvízveszély miatt szükségessé vált egy teljes védőgát rendszer és olyan mértékű szivattyú kapacitás kiépítése, mely képe s egyidejűleg a Duna kisvízhozamával egyenlő vízmennyiségei átemelni.

A szárazság növekedése miatt szükségessé vált az intenzív mezőgazdaság viszonyai között egy nagyszabású öntözőrendszer kiépítése és az Alföld erdőterületének rendszeres növelése, tehát az egykori természetes állapot mesterséges úton való megközelítése. Ez a hatalmas vállalkozás a XIX. század elején indult meg és most, közel két évszázad után, azt mondhatjuk a vízügyi és erdész szakemberek eredményes és hatalmas munkát végeztek eddig, de még talán újabb évszázadra , nemzedéke k munkájára, nemzetközi összefogására van szükség, hogy a következő generációk elmondhassák, a Tisza térsége, vízgyűjtő területe megnyugtató módon, a „fenntartható fejlődés" igényeinek megfelelően, az ember rendszeres közreműködésével, mesterségesen, dinamikus egyensúlyban van.

A kiegyezéstől a II. világháború végéig terjedő időszakban Magyarországon is kibontakozott az ipari forradalom, ami egészen az I. világháború kitöréséig, gyakorlatilag egy fél évszázadon keresztül, a nemzeti jövedelem évi 5%-os növekedését eredményezte. A lázas gazdasági növekedés szinte minden területen ugrásszerűen megnövelte a fa iránti igényeket. Hatalmas ütemben indult meg az ország vasúti hálózatának kiépítése, ami példátlan méretű igényt támasztott a talpfa iránt. A gőzgép megjelenése, elsősorban vasúti vontatásban, a szénbányászai fellendülését eredményezte, ami a bányafa iránti igényeket sokszorozta meg, a nagyarányú építkezések fokozták a fűrészáru, az épületfa, parketta szükségleteket. A gyorsan bővülő vasúti hálózat és a hozzájuk csatlakozó keskeny nyomtávú erdei vasúti vonalak kiépítése most már lényegesen nagyobb erdőterületek feltárását és kitermelését telték lehetővé. A technika fejlődése lehetővé tette a fa széles körű ipari feldolgozását; nagy fűrészüzemek, cellulóz- és papírgyárak épültek; kibővült a fa belső és nemzetközi kereskedelmi forgalma. Az I. világháború előtti negyedszázadban jelentősen megnőtt a fatermékek exportja Magyarországból; elsősorban feldolgozatlan fát importáltunk és feldolgozott árut, késztermékет exportáltunk. A hosszantartó konjunktúra jelentős mértékben vette igénybe az ország erdeit. A jelentős területű, elsősorban hegyvidéki kincstári erdőkben a legfejlettebb nyugati színvonalon álló erdőgazdálkodás folyt, amint ezt az elfogulatlan nyugati szakember is elismerte (Karéi Mátyás, 1966).

A magánerdőkben azonban a földbirtokos arisztokrácia semmiféle korlátozást nem kívánt eltűrni. Az erdők állapotának gyors romlása azonban megkívánta a társadalom érdekében az erdőgazdálkodás törvényes szabályozását. A kiegyezés utáni korszakra esik a kitűnő alsó- és középfokú erdész képzés megteremtése az alerdész szakiskolák létrehozásával. Megindul az erdészek közéleti szereplése; 1862-ben Divald és Wagner megalapítják az „Erdészeti Lapok"-at, majd 1866-ban létrehozzák az „Országos Erdészeti Egyesület"-et. Mind az Önálló magyar szaksajtónak, mind a szervezett közéleti tevékenységének igen fontos szerepe lett az erdész társadalom szellemi erejének összefogásában, tényleges közéleti súlyának fokozottabb érvényesítésében.

Az erdészet sorsára ható tényezők között kell megemlíteni

- *mindenekelőtt* a feudális birtokos osztályt, mely ki akarta használni, korlátozás nélkül, a tartós konjunktúrát.
- A *második tényező* az ipari forradalommal feltörő tőkés kereskedő réteg, mely vállalkozásaival gyorsan meg akart gazdagodni és erre a célra kitűnő lehetőséget látott nagy erdőterületek lábon való megvételében és gyors kitermelésében, végül

- *a harmadik tényező* a magyar államerdészet és államigazgatás szakértő erdőmérnöki kara, mely a kincstári erdőgazdálkodás megteremtésében és az összes erdők törvényes szabályozásában látta a társadalom hosszú távú érdekeinek megfelelő érvényesítését.

A különböző érdekek kompromisszumaként született meg az új magyar erdőtörvény az 1879. évi XXXI. tc. A törvény éles különbséget tett az ország egyharmadát kitevő magánerdők és az ún. korlátolt közforgalmú erdők között. A magánerdőkre az állam ellenőrzési joga nem terjedt ki, míg a korlátolt közforgalmú erdőkre a törvény előírta az üzemterv szerinti gazdálkodás kötelezettségét.

Kialakult a kincstári erdőgazdálkodás és az állami erdőfelügyelet rendszere, az állami erdők felügyelete a Pénzügy minisztériumból a Földművelésügyi Minisztériumba került. Kiépült a gazdálkodás és felügyelet három lépcsős szervezete, mely a II. világháborúig jól szolgálta az erdészet fejlesztésének ügyét. A korszerű magyar erdőgazdálkodás alapjainak kidolgozása, jogi keretekbe foglalása és megvalósítása elsősorban Bedő Albert nevéhez fűződik, aki évtizedekig volt államtitkári rangban a magyar erdészet vezetője.

Az I. világháborút lezáró, Párizs környéki békeszerződések nyomán teljesen új helyzet alakult ki Magyarországon; az ország elvesztette területének kereken háromnegyed, erdeinek kilenctized – egyben legértékesebb – részét; Magyarország jelentős faexportőr országból Európa egyik legjelentősebb faimportőr országává alakult. A Tisza és mellékfolyóinak forrásvidékét elvágták az országtól.

Az új helyzet alapjaiban új erdészeti politika kialakítását tette szükségessé. Ezt a feladatol Kaán Károly, az erdészet akkori vezetője oldotta meg. Az általa megfogalmazott erdészeti politika lényegében négy cél elérésére irányult:

- meg kell oldani az Alföld összetett problémáját, hogy életlehetőséget lehessen biztosítani az itt élő és a magyarság értékes részét képező lakosságnak. Ennek érdekében növelni kell az erdők területét és ezzel hozzá kell járulni a népegészségügy, a mezőgazdasági termelés feltételeinek jobbításához és a fakitermelés lehetőségeinek növeléséhez;
- belterjesebbé kell tenni a magyar erdőgazdálkodást, különösen a minimálissá zsugorodott kincstári erdőkben;
- ki kell terjeszteni az állam tervező, ellenőrző, szabályozó szerepét az ország valamennyi erdejére;
- meg kell teremteni a háború utáni erdőgazdálkodás viteléhez szükséges pénzügyi és hitelfeltételeket.

Kaán megalkuvást nem ismerő energiával fogott a feladat megvalósításához és el is érte néhány alapvető – így az alföldfásításra vonatkozó – törvény kodifikálását. Az Alföld fásításának nagyszabású munkáját azonban már csak mgalapozni tudta; a törvény megalkotása után nyugdíjba vonult. Itt emlékezzünk meg Kiss Ferenc kollégánkról, aki Szeged városa határában, egész élete munkájával, jelentős területeket erdősített be ebben az időben, megváltoztatva ezzel a sivár homoki táj képét. Erre az időszakra esett az új erdőtörvény megalkotása is. Az 1935. IV. tc. már korszerű törvénynek tekinthető; kibővítette az üzemterv szerinti gazdálkodás kötelezettségét, továbbfejlesztette az erdőgazdaság szervezetét, előírta a szakképzett személyzet alkalmazását az erdőbirtokokon... Kiemelkedő eseménye és elismerése volt, nem csak az erdészetnek, de az egész országnak, hogy 1936-ban Budapesten tartotta ülését a II. Erdészeti Világkongresszus.

A II. világháború utáni időszakban alapvető politikai, társadalmi, gazdasági változások következtek be az ország életében; ezek befolyásolták az erdők sorsát is. A magyar nép megszabadult a feudális osztály, a földbirtokosok évszázados uralmától, a földet szétosztották a parasztok között, míg az erdők zöme állami tulajdonba került. A földreformot szabályozó 600/1945. M.E. rendelet „A nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhöz juttatásáról” címmel került be a törvénytárba. Ez a 10 k.h. alatti erdőket meghagyta az eredeti

tulajdonban, a 10-100 k.h. közötti erdőket, állami ellenőrzés mellett, községi tulajdonba adta, a 100 k.h. feletti erdőket pedig ***állami tulajdonba juttatta***. (*66/1992.AB-LB*)

Az új helyzet új erdészeti politikát követelt. Ezt Barlai Ervin, a MÁLLERD ügyvezető igazgatója fogalmazta meg Erdőgazdaság – politikai irányelvek című munkájában. Ennek főbb megállapításai a következők:

- a háború alatti nagyarányú kitermelések és háborús károk, a háborút közvetlenül követő évek hatalmas méretű illetéktelen kitermelései miatt a fakitermelés mértékét csökkenteni kell a növedék szintjére;
- ugyanakkor a háborús károk helyreállítása, majd a tervezett gyorsütemű gazdasági fejlődés hatalmas tömegű fát igényel. Ezért jelentősen fokozni kell a gyorsan nővő fafajokkal történő erdősítéseket, hogy mielőbb újra növelni lehessen az ország hazai forrásból történő faellátását.
- Az új területek erdősítése mellett gyors ütemben be kell erdősíteni a nagy területet elfoglaló, üres vágásterületeket hazai őshonos fafajokkal.
- Meg kell teremteni a ***korszerű faipart, farost- cellulóz- és papíripart***, hogy a fából a lehető legértékesebb termékeket nyerjük.
- Olyan adó- és árpolitikát kell folytatni, ami lehetővé teszi az említett feladatok megoldását.
- Olyan erdészeti szervezetet kell kiépíteni, amelyik képes a feladatok sikeres megoldására.

Bár Barlai csak rövid ideig állt az erdészet élén, az utódai, a magyar erdészek – az előzőekben megfogalmazott erdészeti politikai rendező elveket megtartva és továbbfejlesztve – kihasználták azt a páratlan lehetőséget, amit a történelmi fordulat hozott. Az Országos Tervhivatal elnöke az 1950–1954 időszakra korlátlan hitelkeretet nyújtott az erdősítések számára, amit a magyar erdőmérnöki és technikusi kar – Babos Imre szakmai vezetésével – teljes mértékben hasznosított is. Amikor 1954-ben először vettünk részt Genfben az EGB Főbizottságának ülésén és ott beszámoltam arról, hogy évente 600 millió csemetét termelünk és ültetünk el, a svéd küldött szót kért megemlítve, nyilván félreértésről van só, mert még 60 millió csemete is szép teljesítmény lenne egy olyan kis ország részéről, mint Magyarország...

Alapvető fordulat következett be a magyar erdők tizenegy évszázados történetében; amíg a honfoglalástól napjainkig az ország erdősültsége 40%-ról 12%-ra csökkent, addig 1945-től napjainkig 600 000 ha új erdőt telepítettünk, az erdősültség 18%-ra nőtt. Ennek megfelelően, kereken megkétszereződött az élőfakészlet, a növedék, a kitermelhető fatömeg. Kötelező lett az üzemterv szerinti gazdálkodás, megalakult az Erdőrendezési Szolgálat, melynek munkája nyomán az ország valamennyi erdejére elkészültek az üzemtervek. Ez nemzetközi vonatkozásban is kimagasló teljesítmény. Létrejött az Erdészeti Tudományos Intézet, mely az idők során rangos nevet vívott ki a hasonló európai intézmények között.

Kialakult a korszerű fűrészipar, farostlemez és forgácslap ipar, cellulóz- és papíripar. 1948-ban újra megindult az Országos Erdészeti Egyesület tevékenysége. Az új vezetés egyik első elhatározása volt, hogy szélesre tárja kapuit és az egyesület tagjai közé hívja az erdész technikusokat, a kerületvezető erdészeket. A hívó szóra gyakorlatilag minden erdész tagja lett az egyesületnek és azóta ők alkotják az egyesület – tő mellett dolgozó – derékhadát. 1949-ben megrendeztük az OEE első vándorgyűlését a háború után, hogy azután minden évben itt találkozzunk egymással, kicseréljük tapasztalatainkat, megismerjük egymás eredményeit. 1966-ban méltó módon ünnepeltük meg az OEE fennállásának 100 éves ünnepségét; a közgyűlést hosszú levélben köszöntötte és méltatta az erdészet tevékenységét a miniszterelnök is. Megalapítottuk a Bedő Albert díjat, majd a Kaán Károly díjat, hogy ezek adományozásával tüntessük ki a legkiválóbb erdőmérnököket és erdész technikusokat.

A hatvanas évek végén, a fejlett világban, megjelentek az első jelek, hogy a természeti környezetünk állapotában súlyos fenyegetések bontakoznak ki. Az 1972-ben Stockholmban megrendezett Környezetvédelmi Világkonferencia összefoglaló képet tárt a világ elé a környezet egyre súlyosbodó helyzetéről, megjelölve egyúttal a kiutat jelentő teendőket. Ebben

megfelelő hangsúlyt kapott az erdők szerepe. Még ebben az évben rendezték meg a VII. Erdészed Világkongresszust is Buenos Airesben, ahol, mint az erdészet vezetésével és az erdészeti politikával foglalkozó bizottság elnöke, javasoltam bővítsük ki az erdők eddigi egyoldalú funkcióját, a fatermelést és vegyük figyelembe az erdők növekvő szerepét a környezetvédelemben és az emberek millióinak igényét az erdők szociális-üdülési szolgáltatásaira. A világkonferencia a javaslatot elfogadta és ettől kezdve beszélünk az erdők hármas funkciójáról, amit a hazai gyakorlatban az elsők között vezettünk be. A hetvenes években kiemelkedő volt a magyar erdészek nemzetközi tevékenysége; 1975-ben a két legfontosabb nemzetközi erdészeti szervezet, a Rómában székelő ENSZ világszervezet, a FAO Erdészeti Bizottságának és a Genfben székelő ENSZ Európai Gazdasági Bizottság Fabizottsága mindegyikének magyar erdész volt az elnöke. Emellett számos magyar erdőmérnök dolgozott e két szervezet munkabizottságaiban, ahol szerették és megbecsülték őket kitűnő szakmai felkészültségükért, nyelvtudásukért, szerénységükért, együttműködési készségükért. Az erdészet kiemelkedő számszerű eredményei és társadalmi elismertsége – a kedvező' külső körülmények mellett – mindenekelőtt annak volt köszönhető, hogy az erdészek a háború utáni négy évtized alatt teljes egyetértésben dolgoztak az egyértelmű és világos célokért, támogatták, védték az erdészet ügyét és egymást, mert világosan felismerték, hogy egy kis szektor, mint az erdészet, csak az összetartás erejével tud megbirkózni az állandóan megújuló politikai, gazdasági nehézségekkel, a különböző érdekeltségű csoportosulásokkal.

A rendszerváltás 1990-ben ismét alapvető változásokat hozott az ország politikai, társadalmi-gazdasági életében. Ez új erdészeti politika kidolgozását és megvalósítását követeli meg; ez a mai erdész nemzedék feladata. Ennek során választ kell adnunk az előadás elején feltett kérdése: képesek lesznek-e az erdők közreműködni a természeti viszonyaink romlásának megakadályozásában, és ha igen, melyek ebben az erdészet feladatai? Ma már nemzetközi egyezményekben ismerik el a kormányok az erdő szerepének fontosságát. Ilyen például az a nemzetközi egyezmény, melyhez a Magyar Köztársaság 1992. április 16-án tett nyilatkozatával csatlakozott. Ebben a Kormány megerősíti, hogy *2000-ig 150 000 hektár erdő* telepítését tűzi ki célul, hosszabb távon pedig összesen mintegy 1 millió hektár erdősítésének lehetőségével számol. Ez a célkitűzés – egyéb kedvező hatásai mellett – a hazai nettó széndioxid kibocsátást évente 5–6 millió tonnával csökkentené. Ehhez hozzá kell tennünk, hogy a széndioxid kibocsátás csökkentésénél még fontosabb feladat az Alföld tartós dinamikus ökológiai egyensúlyának megteremtése, ami az erdőterület jelentős növelése nélkül nem képzelhető el; ennek okairól már szóltunk. Az erdőterület jelentős növelése különösen az Alföld azon területein szükséges, ahol a mélységi vízrétegek felfele ható nyomása érvényesül. Egy nagyszabású Alföldterv kidolgozása szükséges az összes érdekeltek közreműködésével: különösen a vízügyi és erdészeti szakemberek jó együttműködése elengedhetetlen. Teljesen új dimenziók és jelenségek tűnnek fel az erdők és a környezet kapcsolatában. Az EGB Fabizottsága legújabb jelentése (1996 június) szerint a Csernobil körüli 30 km-es és azon túli körzet erdeiben végzett megfigyelések szerint az erdők nagytömegű, különböző radioaktív anyagot tartottak vissza és ezzel bizonyos mértékig korlátozták a radioaktív szennyeződés további elterjedését. Mindez bővíti, szélesíti az erdők környezetvédelmi szerepéről eddig szerzett ismereteinket. A mai erdész generációra tehát hatalmas feladatok várnak. A nagyszabású feladatok kidolgozásának és megvalósításának két alapvető, egyforma fontosságú feltétele van:

- Az erdőknek ma már világméretekben társadalmi fontossága, jelentősége van. Ezért az erdők nem tehetők ki a korlátlan piacgazdaság, sokszor kiszámíthatatlan, mozgásának, egyéni, vagy csoportérdekek korlátlan érvényesülésének, akár állami, akár magántulajdonban levő erdőkről van szó. Az erdőket a társadalom ellenőrzése alá kell helyezni! Ennek érdekében az erdészeknek az eddigieknél sokkal szorosabb kapcsolatokat kell kiépíteniük

az iskolákkal, a társadalom különböző szervezeteivel, az önkormányzatokkal, a pártokkal és meg kell nyerni őket az erdők ügyének támogatására.

- Az erdészet kis ágazat erejét csak az sokszorozhatja meg, ha a szakmailag jól felkészült és elkötelezett erdőmérnöki és erdésztechnikusi kar világosan kialakítja a követendő célokat, azok megvalósítására összefogja az erőit, támogatja egymást, különösen azokat, akik az első vonalban harcolnak, beszüntet minden kicsinyes, egyéni érdekeket követő, egymás elleni aknamunkát, és mindenekelőtt a szakma, a társadalom érdekeit tartj a szem előtt. Ez szolgálja legjobban az egyes erdészek érdekeit is.

Ha hitünk van a jövőnkben, erőnk és összefogásunk a feladatok végrehajtásában, akkor minden nehézséget le tudunk győzni. (Az előadás – kurtítva – elhangzott az OEE vándor-gyűlésén Pusztaszeren, 1996. május 27-én.) *Erdészeti Lapok 1996/7-8*

2. Országos Erdészeti Egyesület – AZ ERDŐ – Erdészeti Lapok – Az Erdészeti politika fóruma

2.1. 1990-ig | OEE – Erdész viták a rendszerváltás előtt

SR: VÁNDORGYŰLÉS 1988. Debrecen *(AZ ERDŐ 1988/11)*

Viharos egyesületi év után került sorra az 1988. évi közgyűlésre. Ha visszafogottabban is, de vihar dúlt az ülésen is. Vihar jelzőnek tűnt az elnöki megnyitó, amelynek során újra ígéretet kaptunk az év nagy vitájának teljes nyilvánosságára.

A hullámok a főtitkári beszámolóban tarajoztak nagy jelentőségű kívánságokról számot adva. Az ellenőrző bizottsági jelentés a mélyben zajló áramlásokat engedte sejtetni.

A hozzászólások azután hol növelték, hol pedig fékezték a morajlást. Az első hozzászóló dr. Solymos Rezső volt. Mondanivalóját az ágazatirányítás részéről tolmácsolt köszöntés után három fő törekvés vázolásába sűrítette.

- Az első a ***nyilvánossági munka*** halaszthatatlan szükségességének kielégítése,
- a második ***erdészeti politikánk prioritásainak megváltoztatása*** a változott környezetvédelmi és közgazdasági helyzetben,
- a harmadik pedig – ami ezzel szorosan összefügg – az ***ökonómia és az ökológia*** közötti helyes arány kialakítása.

Mindhárom téma bővebb tárgyalására a jövőben minden bizonnyal sor kerül.

Rakonczay Zoltán VTKM-miniszterhelyettes rövid felszólalásában emlékeztetett, hogy ő az elmúlt év vitáiban az egyesületi vélemény mellett állt. A szaklapban minden írásnak közlését tartotta szükségesnek, egységes felfogás kialakítása csak a szakmai sarokpontok tekintetében célszerű, de ezek vallását kötelezővé tenné.

OEE 1988 – Elnöki és Főtitkári beszéd *(AZ ERDŐ 1988/11)*

HI: Több erdőt a jövőnkért! – mondja a vándorgyűlés jelmondata.

Egy irányzat megfordulását is jelzi ez a mondat. Amíg évszázadokon keresztül az erdőterülete csökkent és a korábbi erdőterület mezőgazdasági művelés alá vonása a föld hasznosításának növekedését jelentette, a gépesítés felfutásának korában viszont a mezőgazdaság egyre több területet adott vissza erdőtelepítésre, most pedig a valóságos értékrend helyreállításának időszakában is biztosan számíthatunk az erdőterület növekedésére, mert az sok esetben ez jelenti a gazdaságosabb megoldást. Az elmúlt évtizedek világviszonylatban is ismertté és elismertté tették ***az erdő hármas funkcióját, és különösen felértékelődött az erdő környezetvédelmi és a tájban betöltött szerepét***.

Az az érzelmi és romantikus viszony, amely az egyes embernek az erdővel való kapcsolatát jellemezte – sokszor a szakemberekre is ez volt a jellemző –, átalakult. Az a felismerés, hogy ***az erdő funkciói között a nyersanyagtermelés fontos ugyan, de nem biztos, hogy mindig és mindenhol a legfontosabb***, különbözőképpen kapott hangot és elismerést az egyes államokban.

Az erdő ilyen értékelése következtében az erdővel való gazdálkodás követelményei megnövekedtek, s ezeknek következménye az erdő tulajdonosainál a ráfordítások növekedésében mutatkozott meg. Ugyanekkor Európában általában – ***velünk ellentétben – az erdészeti üzemek gazdasági helyzete romlott***. Ebben a helyzetben a közvélemény Európa-szerte

megoszlott a tekintetben, hogy ***az erdőgazdálkodás a vele szemben támasztott követelményeknek, az emelkedő ráfordítások és a csökkenő vagy alig változó bevételek között, hogyan tud megfelelni***.

A hazai közvélemény érdeklődését a sajtóban egyre gyakrabban megjelenő írások mutatták. A szakmai közvéleményben visszhangjuk különböző volt.

A szakközönség egy része teljes egészében megalapozatlannak tartotta a cikkeket, amelyeknek véleménye az erdészet jó hírét rombolta, mások részben jogos kritikának, részben túlzásnak tekintették az írásokat, a harmadik rész kivétel nélkül elfogadta a megállapításokat.

Bármit gondoljunk is ezekről az írásokról, az vitán felül áll, hogy ***a társadalom figyelmét ráirányították az erdészetre***, amely a telekommunikációban hosszú időn keresztül ritkán és alárendelten jelent meg, s akkor is legtöbbször a vadászat hordozójaként.

Mind ez annak a következménye volt, hogy csak az erdészet árbevételét és nyereségét értékelték, és sok más országhoz hasonlóan nálunk is ***figyelmen kívül maradt az erdő nyersanyagtermelésén kívüli haszna, amely pedig ennek többszöröse***. Úgy tűnik, hogy nem használtuk ki – néhány tiszteletre méltó kísérlettől eltekintve – a figyelem ránk irányulását.

Most kellett volna az erdészet valódi problémáit közérthetően ismertetni. A bizalmat azonban csak őszinte helyzetfeltárással lehet megnyerni. Nem mi vagyunk az egyetlen népgazdasági ágazat, ahol nem minden úgy sikerült és nem minden úgy történt, ahogy szerettük volna, ezért nem kell félni az őszinteségtől. A sikertelenségek elismerése nem a gyöngeség jele és nem a szakma gyalázása. Vannak szép eredményeink is, nincs okunk a kétségbeesésre. Vannak olyan eredményeink, amelyekre nemzetközi összehasonlításban is büszkék lehetünk!

Ha az őszinteség és nyíltság helyett a laikus és a szakmai közönség a hibák és tévedések merev tagadásával találkozik, a bizonyító anyag ugyan az igazat, de csak a féligazságot tartalmazza, elhallgatásokat tapasztalnak, akkor a bizalom nem fog létrejönni, sőt rosszabbnak vélik a helyzetet, mint amilyen az a valóságban.

Meg kell ismertetni a közvéleményt az erdőgazdálkodás ***sajátosságaival*** és be kell mutatni, hogy milyen következményei vannak a különböző felfogásban született intézkedéseknek. Amíg ezt nem tesszük meg, addig továbbra sem remélhetjük, hogy az erdőgazdálkodás minden más népgazdasági ágazattól eltérő ***sajátosságait*** figyelembe veszik az erdőgazdálkodás népgazdaságon belüli helyének kijelölésénél, és a rá vonatkozó irányítási módszerek és szabályozórendszer meghatározásánál. Sokszor elhangzik, hogy először belső egységünket kell megteremteni, azután lehet a nyilvánosság elé lépni és bemutatni az erdőgazdálkodást. Nagyon elrugaszkodnánk a valóságtól, ha azt hinnénk, hogy egy ágazaton belül a vélemények teljes egysége létrejöhet. Ez azért sem lehetséges, mert az erdőgazdálkodás körülményei és feltételei – a termőhely és a történelmileg örökölt különbözőségek miatt – nagyon eltérőek az ország különböző tájain.

Egyes helyeken jól, sőt igen jól prosperálhat, mert ehhez jó alapjai vannak, másutt támogatásra szorul. Egyvalamiben azonban egyetértünk, egyet kell értenünk, ha nem akarunk a legelemibb erkölcsi normákkal szembe kerülni. Ezt az alapelvet a GPB-ÁTB 1985-ben így fogalmazta meg: „***Az erdő a nemzeti vagyon része, azért csak úgy szabad benne gazdálkodni, hogy a társadalom hosszú távú érdeke ne károsodjon***." Ez az az elv, amelyet a szaknyelv ***tartamos erdőgazdálkodás*** néven ismer már csaknem kétszáz éve. és amelyet 1985-ben magas politikai szervünk is magáévá tett.

A szakmai közvélemény jelentős része úgy érzi, illetve úgy tapasztalja, hogy ezen elv teljesítéséhez nincsenek biztosítva a feltételek. Ezt a KNEB vizsgálata is megerősíteni látszik. El kell fogadnunk a vizsgálat megállapításait, hiszen következtetései azokra az adatokra épültek, amelyeket erdőrendezőségi és erdőfelügyelőségi kollégáink gyűjtöttek, akikben megbízunk. Ezt a bizalmat az egyesület elnökségi ülésének határozatával is kinyilvánítottuk.

Az erdőgazdasági tervezésben ***a szükségletek kielégítése elválaszthatatlan egységben van a tartamossággal és a gazdaságossággal***. Napjainkban olyan fejlesztési tervet készíteni, amely

nem vizsgálja meg a tartamosság és gazdaságosság követelményének kielégítését, megengedhetetlen. A megnyitóban természetesen nem részletezhetem a szerteágazó, bonyolult problémakört.

Elnökségi ülés, választmányi ülés és vitanap foglalkozott gondjainkkal, melyeknek összefoglalását és javaslataink megfogalmazását őszre tervezzük. Nem vagyunk könnyű helyzetben.

A ***rövid és hosszú távú érdekek*** egyeztetése, a vagyonérdekeltség, a nyersanyagtermelés és a feldolgozóipar összehangolása vállalaton belül és kívül, ahogy ez az erdőművelés és a faipari üzemek esetében felmerül, hogyan képes a piacgazdaság az egyensúly megteremtésére és a hosszú távú társadalmi érdek biztosítására stb., mindezek olyan kérdések, amelyeknek elméleti megoldása is vitatott, de hiányoznak a gyakorlati tapasztalatok is.

Legsúlyosabb gondunk a ***rövid távú nyereségérdekeltség és a hosszú távú társadalmi érdek*** egyeztetése, ez ősi problémája az erdőgazdálkodásnak.

Felelősségérzetünk és az egyesület alapszabálya is arra kényszerít bennünket, hogy megfogalmazzuk aggodalmainkat és javaslatainkat a veszélyforrások kiküszöbölésére. Tudjuk azonban, hogy a törvények és rendeletek semmilyen rendszere se képes pótolni a felelősségtudatot. Egyesületünk fontos feladata, hogy olyan légkör, olyan közhangulat megerősítésén fáradozzon, amelyben nem lehet veszélyeztetni a tartamosságot. Ennek érdekében a társadalmi ellenőrzés megerősíthetné az erdőfelügyelőségeket. Nagyobb nyíltság és demokrácia nélkül ilyen légkör nem alakulhat ki, e két kritérium a tartamos gazdálkodás legfőbb biztosítéka.

Az előzőekből úgy tűnhet, mintha az egyesület fő tevékenysége a kritika volna. Igaz, hogy az utóbbi 10–15 évben megoldatlanságuk miatt problémáink álltak az érdeklődés homlokterében, de a tevékenységünkről készített jelentések és lapunk – Az Erdő – számai bárkit meggyőzhetnek arról, hogy eközben hagyományos munkaterületeinket, a szakmai ismeretterjesztést, a műszaki fejlesztés kérdéseinek feltárását, az erdészeti ökonómia gazdagítását, az erdő közjóléti vonatkozásainak, a környezetvédelem és tájrendezés tárgyalását, tapasztalatok közkinccsé tételét, kutatási eredmények terjesztését, az emberi kapcsolatok ápolását változatlan intenzitással műveltük.

Így lett ennek a vándorgyűlésnek is jelmondata a ***Több erdőt a jövőnkért***!

Kívánom, hogy a baráti kapcsolatok megerősödjenek és terebélyesedjenek, mert ez fogja a megértést, segít kialakítani a többségi véleményt, amely végül is elérhetővé teheti számunkra jelentőségünknek és sajátosságainknak megfelelő helyünk és a tartamos erdőgazdálkodás feltételeinek biztosítását.

GHG: Főtitkári beszámoló

Egyesületünk ötödik alkalommal tartja közgyűlését Debrecenben. Először 1868 szeptemberében, amely az alakuló ülést követő második közgyűlés volt. A 120 éve megtartott közgyűlés az akkori erdőgazdálkodás bírálatával, gondjaival foglalkozott. Wagner Károly, az akkori másodelnök, ***az önálló – mezőgazdaságtól függetlenített – erdőgazdálkodás*** érdekében szólalt fel, záró szavai a következők voltak: „csak azt kívánjuk, hogy az erdőnek is megadassák, ami az övé, s hogy szabad és korszerű fejlődésének útjában semmi ne álljon”.

1939-ben – az akkori, nehéz történelmi időkben – Debrecen, amely város egész történetében mindig a független nemzeti élet jogait és elszántságát hirdette, volt házigazdája közgyűlésünknek. A titkári jelentés zárszavai: „Az Országos Erdészeti Egyesület – mint a világ legrégibb erdőgazdasági érdekképviselete – büszke a múltjára, mert mindig csak ügyet, igaz magyar ügyet szolgált, és bizalommal néz a holnap elébe, mert töretlenül hisz tagjai kötelesség teljesítésében és a magyar erdők örökkévalóságában.”

A felszabadulás után az 1962. évi közgyűlés a szokásosnál ünnepélyesebb keretek között zajlott. Ez alkalommal ünnepelték az egyesületben tömörült szakemberek a magyar erdészeti

szakirodalom keletkezésének, az egyesület szakfolyóiratának, az Erdészeti Lapoknak századik alapítási évfordulóját.

Az 1977. évi közgyűlés jelmondat a „***Az erdők a társadalomért***” volt, és a jelmondat jegyében a résztvevők figyelmébe ajánlotta az erdők társadalmi-gazdasági fejlődésében elfoglalt szerepét, utalt egyesületünk felelősségteljes közreműködésére a megváltozott körülmények között, új erdőgazdaságpolitikai irányelvek kialakításában.

Mai közgyűlésünknek jelmondata az erdőgazdálkodás további fejlesztésére, erdeink mennyiségi és minőségi gyarapítására anyagiakban bővebb, környezetünkben egészségesebb jövő érdekében végzendő feladatainkra utal.

Ezután rátérek az elmúlt egyesületi év munkájának, gondjainak eredményeinek és jövő évi feladatainak ismertetésére. Bár a korábbi években is a magyar erdőgazdálkodás fejlődésének elősegítése állt az egyesületi munka középpontjában, ***az elmúlt évben kiemelten a mai erdőgazdálkodás problémáinak feltárása, a kibontakozás útjának keresése jellemezte munkánkat***. Szinte nem volt olyan központi, szakosztályi, szakbizottsági vagy helyi csoporti rendezvény, amelyen – annak tárgyától függően vagy függetlenül – ne merültek volna fel a hazai erdőgazdálkodás időszerű kérdései, a kisebb területegységek, erdőgazdaságok, megyék helyi problémái.

A központi rendezvények ez évben szinte kizárólag a ***tartamosság***, a ***minőségi erdőgazdálkodás, a közgazdasági szabályozás, fahasznosítás*** átfogó és részletkérdéseit tűzték napirendre, vitatták meg. A helyi csoportok titkárai részére tartott értekezleten igen határozottan szólították fel a résztvevők az egyesület vezetőit, emeljék fel szavukat a tartamos erdőgazdálkodás biztosításának érdekében. Az egyesület vezetősége ez után elnökségi ülésen, választmányi ülésen, majd egy külön vitanapon tárta fel aggályait, kérte a tagság állásfoglalását, véleményét és javaslatait. A viták igen szélsőségesek voltak ***a „minden jól van”, „sikerágazat vagyunk” megnyugtató megállapítástól a „rablógazdálkodás”*** minősítésig. Ugyancsak nagyon változatosak, sokszínűek a javaslatok, amelyekben a mai problémák megoldását vélik tagtársaink.

Elnökünk megnyitójában már említette, hogy egyesek szerint előbb belső egységünket kell megteremteni. Én is hallottam olyan véleményt, hogy az OEE nem vitapartner, mert nincs egységes álláspontja, egyhangú javaslata. Magam is azon a véleményen vagyok, mint amin elnökünk: ***annyira eltérőek*** az erdőgazdálkodó egységek termelési feltételei, annyira eltérő az erdőgazdálkodás különböző beosztásaiban dolgozó szakemberek érdekeltsége, hogy minden tekintetben belső egységre törekedni hiábavaló és vétek. Láttuk már – sajnos elég gyakran –, mit jelent a formai teljes egység, a látszategyetértés, amikor nincs ellenvélemény, nincs kritika, nincs alternatív javaslat. Láttuk, hova vezet a gazdálkodásirányítás diktatórikus jellege.

Nekünk – mint egyesületnek – igenis fel kell tárni a különböző álláspontokat, véleményeket, javaslatokat, és azokat a realitások figyelembevételével továbbítani kell az illetékes szervezethez. Az egységes véleményt hiányolókkal szemben bátran merem állítani – és ebben az elmúlt évben elhangzottak megerősítettek–, hogy az erdőgazdálkodás alapvető kérdéseiben egyesületünk tagsága igenis egységes!

Egységesen vállaljuk, hogy az erdőben ***a tartamosság korszerű (szükséglet – tartamosság – gazdaságosság) szemlélete*** alapján kell gazdálkodni.

Nincs külön ma és jövő, nem lehet csak a ma, de nem lehet csak a jövő érdekében munkálkodnunk. Egységesek vagyunk abban is, hogy a jövő generációk szebb jövője érdekében ***bővített újratermelést*** kell folytatnunk. Nemcsak rövid és közép, hanem ***hosszú távban*** is ***ökonómiailag és ökológiailag értékesebb*** erdőket kell felnevelnünk. Ugyancsak egységesen egyetértünk abban, hogy közgazdasági környezetünket, szabályozó rendszerünket úgy kell javítanunk, módosítanunk – ***nyíltan harcolva az erdő sajátos termelési viszonyaira tekintettel, az általánostól eltérő szabályozásért*** –, hogy azok a lehető legjobban szolgálják a tartamosság és a bővített újratermelés feltételeit.

Talán nem teljes egységgel, de igen jelentős többséggel egyetértünk abban, hogy ***ágazatunk erdész szakképzettségű vezetőt kapjon, aki erdész hivatástudattal rendelkezik, aki szem előtt tartja a társadalomnak erdővel szemben támasztott, hosszú távú érdekeit és tisztában van az erdőgazdálkodás elméleti kérdéseivel***.

Természetesen vannak kérdések, amelyekben nem vagyunk egységesek. Ilyen például

- ***az erdőtervezési rendszer, az erdőfelügyelet munkamódszere és hatékonysága,***
- ***az Erdőfenntartási Alap rendszere,***
- ***a faipari fejlesztés*** és még sorolhatnám a kérdéscsoportokat.

De ez így van rendjén, minden eltérő véleményt, javaslatot meg kell ismernünk, értékelnünk kell és a legjobbnak ítéltet, az egész ágazat számára az optimálisát leginkább megközelítő javaslatot kell támogatnunk akkor is, ha nem teljes az egyetértés.

A sok, igen jól sikerült rendezvény közül jelentős bel- és külföldi visszhangja volt az októberi „***Erdő a változó világban***" c. konferenciának, ahol neves bel- és külföldi szakemberek tartottak előadásokat a világban végbement változásokról, azok erdőre gyakorolt hatásáról, a környezetgazdálkodásról, a mai kor erdőgazdálkodásáról.

A gazdaságtani szakosztály kétszer is foglalkozott a ma olyan nagyon aktuális kérdéssel, mint az ***erdővagyon, erdőérték-számítás, erdőfenntartási járulék***.

Az erdőművelési és fahasználati szakosztály a tölgypusztulás ökonómiai és ökológiai hatását vitatta és állásfoglalást alakított ki teljes egyetértésben. (Az állásfoglalást továbbítottuk az Erdészeti Hivatal felé és az egyesületi közleményekben is megjelentetjük.)

Az erdőrendezési szakosztály az erdők egészségállapot-felvétele és változásvizsgálata módszerét vitatta meg és mutatta be.

A gépesítési szakosztály – egyik legaktívabb szakosztályunk – több rendezvényen tárgyalta az egyes szakterületek gépesítési problémáit, az erdész-gépész képzést.

A szakosztályok, szakbizottságok mellett a helyi csoportok is igen aktívan tevékenykednek, munkájukról az egyesületi közleményekben adtunk tájékoztatást.

A jövő évi munkánk során tovább kell vizsgálni és elemezni erdőgazdálkodásunk helyzetét, fel kell tárni a fejlődést nehezítő, akadályozó tényezőket és ezek ismeretében most már meg kell határozni azokat a feladatokat, amelyek elősegítik ágazatunk fejlődését. Ehhez nemcsak viták, hanem bizottsági munka, megalapozott javaslatok kellenek az ***erdőtervekben*** meghatározott feladatok mikénti elvégzésére, lehetőségek mikénti hasznosítására. Az egyesület erdőgazdálkodás fejlesztését elősegítő munkájának zárószavául ugyanazt a mondatot tartom legfontosabbnak ma is, amit tavaly: ne az utólagos kritika, hanem a közösen meghatározott feladatok végrehajtására összpontosított akarat jellemezze egyesületünk tevékenységét.

Az EFH-val kapcsolatunk korrekt, a véleményeltéréseket nyílt, őszinte vitákban kívánjuk továbbra is tisztázni, észrevételeinkkel, kritikánkkal az ágazat fejlesztését kívánjuk elősegíteni. Kérjük a hivatalt, hogy munkájában gyakrabban és több, kisebb kérdésben is kérje ki és vegye figyelembe az egyesület – mint az Elnöki Tanács által társadalmi szervvé nyilvánított MTESZ tagegyesülete – véleményét, javaslatát, meghatározott feladatok végrehajtására összpontosítsuk tevékenységünket. Szeretnénk, ha a hivatal – bízva az egyesület tagjainak szaktudásában és szakmaszeretetében – tanulmányok, vizsgálatok, elemzések, tervek készítésével bízná meg egyesületünket (ezzel a lehetőséggel igen sok főhatóság, intézmény él), így az egyesület részesévé válna az erdőgazdálkodás irányítása felelősségének, magáénak érezné a feladatokat, nőne az egyesület presztízse mind a főhatóságok, intézmények, mind a tagság szemében. Egyidejűleg a becsülettel elvégzett munka eredményéből, szerényen ugyan, de egyesületünk is részesedhetne.

Beszámolóm befejezéseként összefoglalva megállapítható, hogy egyesületünk ez évben is szolgálta a magyar erdők fejlesztését és képviselte az erdészeti szakemberek érdekeit. Ez évre nem a rendezvények számának és a résztvevők létszámának növekedése volt a jellemző, a

tagság a nyílt vitákban igen aktívan vett részt, igen sok és hasznos észrevételt, véleményt és javaslatot juttattak a vezetéshez, amelyek feldolgozása folyamatban van.

Megköszönöm mindazoknak, akik az elmúlt évben – felismerve az egyesület cselekvésének szükségességét és jó szándékát – támogatták munkánkat. Kérem, hogy a továbbiakban még jobban használjuk ki az egyesületi fórumokat, hogy – a ma igényeinek kielégítése mellett – legyen több és jobb erdőnk a jövőben, hogy a kitermelt fakészletünket maximálisan hasznosítsuk, hogy jól felkészült, a legújabb szakmai ismeretekkel és szakmaszeretettel rendelkező, munka- és szociális körülményeivel elégedett erdészeti szakembereink legyenek az előttünk álló feladatok megvalósításának biztosításában.

HI: Gondjaink és reményeink *(AZ ERDŐ 1989/1)*

Az új év kezdetén egyének és közösségek visszaemlékeznek mindarra, amit átéltek az elmúlt évben és a tanulságok ismeretében tekintenek előre. Szeretném én is ezt tenni anélkül, hogy megismételném azokat a beszámolókat, amelyek a debreceni vándorgyűlésünkön már elhangzottak és Az Erdő olvasói előtt is ismertek.

A közérthetőség és a teljesség kedvéért egy évnél hosszabb távra kell visszanyúlnom.

A ***Központi Népi Ellenőrzési Bizottság vizsgálatát az MSZMP KB kezdeményezte azért, hogy ellenőrizhesse azokat a bejelentéseket, amelyeket az erdőgazdálkodás problémáiról kapott***.

A vizsgálatról készített jelentést sokáig ***nem ismertettük***, egyrészt azért, mert ez a MÉM-EFH-val való kapcsolataink romlását eredményezte volna, másrészt reméltük, hogy megszületnek azok az intézkedések, amelyekre az erdőgazdálkodást féltő tagjaink régóta várnak. Mivel ez azóta se következett be, tagságunk pedig joggal igényli, hogy másfél év után kapjon végre tájékoztatást a KNEB-jelentésről, ezt most bevezetőként megteszem.

Csak a jelentés – Összefoglalás és Javaslatok c. fejezetét ismertetem, a teljes szöveg helyi csoportjaink titkárainál megtekinthető, akik ezt, mint választmányi tagok megkapták.

„Az ***erdő- és fagazdálkodás*** a vizsgált időszakban tovább fejlődött, a gazdálkodó szervek igyekeztek alkalmazkodni a változó feltételekhez, a piac követelményeihez. Az ország ***erdőterülete növekedett, az erdők termelőképessége javult***. Tovább ***nőtt a kitermelt famennyiség. valamelyest fokozódott a feldolgozottság, bővült az export.*** A feldolgozóipar hazai fa alapanyagok iránti igényét kielégítették. A tűzifaellátás kisebb zavarok mellett. megfelelő volt.

Az ***erdővagyonnal való gazdálkodásban azonban nem érvényesül maradéktalanul a rövid és hosszú távú társadalmi érdekek összhangja***. A befejezett erdőterület növekedése számottevően elmaradt a tervezettől. Az erdők termelőképességének javulása nem kielégítő. Nincs megfelelő tervszerűség a felújítások elvégzésében. Az új erdők fafajösszetétele nem igazodik megfelelően a termőhelyi adottságokhoz és a felhasználók növekvő minőségi követelményeihez. Az erdőművelésben gyakori a gondatlan és szakszerűtlen tevékenység, ami kedvezőtlenül befolyásolja az erdővagyon gyarapodását.

A hiányosságokban a rövid távú érdekeltség előtérbe kerülése mellett meghatározó, hogy az ***állami befolyásolás eszközei*** sem elégségesek a hosszú távú érdekek maradéktalan érvényesítésére. Nem követelik meg kellő szigorúsággal az ***erdőtervi*** előírások teljesítését, nem biztosítanak megfelelő ***pénzügyi feltételeket*** megvalósításukhoz.

A legnagyobb gondot az okozza, hogy az erdőgazdálkodásban a felszabadulás előtt és az elmúlt évtizedekben is elkövetett hiányosságok miatt ***a kitermelhető faanyag mennyisége és minősége az ezredforduló elejére kritikus szintre csökken***. Ez az európai faanyagkínálat várható csökkenésével összefüggésben, ellátási gondokat okozhat. Az ágazati irányítás által tervezett intézkedések a fa alapanyag hiányt mennyiségileg ugyan mérsékelhetik, az ellátás minősége azonban várhatóan romlik. A gondokat növeli, hogy ***fokozódik az erdőállomány károsodása***, melynek elhárítására az erdővédelem még nincs megfelelően felkészülve.

A hazai favagyon hasznosítása terén is számos ellentmondás tapasztalható. ***Túlzottan nagyarányú az energiacélú felhasználás***. Az elsődleges faipar által előállított termékek nagy részének ***feldolgozottsága nem elégíti ki a felhasználók igényeit, ezért keresletük stagnál***. A piac igényeinek megfelelő feldolgozottságú és jobb minőségű termékek ***növelése az elsődleges faipari feldolgozókapacitások rekonstrukcióját*** igényli. Mind e mellett megoldásra vár a ***papírfa-alapanyag*** hosszú távú gazdaságos hasznosítása is.

A vizsgálat tapasztalatai tehát sok tekintetben megerősítették a szakemberek egy részének azokat a jelzéseit, amelyek az ***erdővagyonnal*** való nem elég körültekintő gazdálkodásra utalnak. Ezért javasoljuk az Állami Tervbizottságnak, hogy rendelje el az ***erdőállomány állapotának tudományosan megalapozott felmérését*** és annak alapján dolgoztasson ki átfogó intézkedéseket a jelzett, kedvezőtlen tendenciák megszüntetésére."

A ***KNEB-jelentés megállapításait a MÉM-EFH nem mindenben fogadta el***. Az ellenvélemény teljes szövege a helyi csoportok titkárainál megtekinthető.

Több mint félévvel a KNEB-jelentés és negyedévvel a 150 ezer ha-os erdősítési terv elfogadása után került sor a helyi csoportjaink titkárainak rendes évi értekezletére, 1987 novemberében. Egy ***nem tervezett, spontán kitört vita*** során kitűnt szakközönségünk nyugtalansága a tartamos erdőgazdálkodást már régóta veszélyeztető helyzet miatt, és türelmetlensége amiatt, hogy az OEE nem tesz lépéseket a veszélyek elhárítása érdekében. Végül is minden jelenlevő egyhangúlag egyetértett abban, hogy a GPB-ÁTB 1985. évi határozatához – amely szerint az erdő a nemzeti vagyon része, ezért csak úgy szabad benne gazdálkodni, hogy a ***társadalom hosszú távú érdeke ne károsodjon*** – kérjük a ***feltételek*** biztosítását.

Ebbe a mondatba belesűríthető ***a szakma aggodalma és nyugtalansága, amelyről több mint 10 éve folyt a vita és eszmecsere az egyesület különböző fórumain***. Ennek megfelelően, az előbbi mondatban megfogalmazott kéréssel, levélben fordultam dr. Királyi Ernő hivatalvezető elvtárshoz és Grósz Károly miniszterelnök elvtárshoz. Az utóbbihoz azért, mert az ő irányítása alatt levő bizottságok döntenek az ***ágazatunkra érvényes gazdasági szabályozókról***, melyeknek nem kis szerepe van a tartamos erdőgazdálkodás lehetőségében.

Leveleimet követően először Királyi elvtárs hívott össze egy bizottságot, amely fele részben minisztériumi és vállalatvezetőkből, fele részben az egyesület vezetőiből és helyi csoportok titkáraiból állt, ezen az MSZMP KB titkársága is képviselve volt. Ezután került sor az OEE elnökségi ülésére.

Mindkét helyen egyesek főként azt kifogásolták, hogy miért nem oldja meg az erdészet a problémáit saját mozgásterében, miért kell ezt a nyilvánosság elé vinni, felesleges leveleket írni. Én azonban úgy gondoltam, hogy újból és újból politikai és állami vezetőink elé kell vinni gondjainkat, másként nem remélhetjük megoldásukat, másként nem fogják megérteni és elfogadni, hogy ***az erdészet minden más népgazdasági ágazattól különbözik, ezért legalább részben más szabályozást is igényel***.

Elgondolkodtató, hogy se a Királyi elvtárs által összehívott megbeszélésen, se az elnökségi ülésen, se a későbbi vitákon senki se állította, hogy levelemben fölösleges kérést terjesztettem elő, mert a tartamos erdőgazdálkodás feltételei biztosítva vannak. Ezzel senki se foglalkozott. A PM-MÉM-EFH-feljegyzés pedig főként azt fejtegette, hogy az erdőgazdálkodás közgazdasági környezete nem romlik 1988-ban.

Ez az elnökségi ülés egyhangúan úgy foglalt állást, hogy ***az erdőfelügyelet a MÉM keretében is képes feladatainak ellátására, továbbá megbízunk az ERSZ és az erdőfelügyelet adataiban***.

Sajnálatos tény, hogy az MTI elnökségi ülésünkről kiadott híre valótlanságot is tartalmazott. Ezután következett egy választmányi ülés, amelyen alkotó légkörben vitattuk meg azt az anyagot, melyet a ***Királyi elvtárs által megbízott ötös bizottság*** készített erdőgazdálkodásunk időszerű kérdéseiről. Végül az 1986. évinek folytatását képező II. vitanap minden tagunknak

lehetőséget adott gondolatai elmondására, a vitában való részvételre. Az elnökségi és választmányi tagok, a helyi csoportok titkárai, a szakosztályok és bizottságok vezetői ezt a lehetőséget az elnökségi, ill. választmányi üléseken már megkapták. Azt ígértük, hogy 1988. év őszén elkészítjük e széles körű véleménynyilvánítás összefoglalását, amelyet a vita után előterjesztünk az illetékeseknek.

Gondjaink lényegét a következőkben lehet összefoglalni:

- Az erdő mindhárom funkciójának érvényesítése úgy, hogy ***a társadalom rövid és hosszú távú érdeke*** egyaránt biztosítva legyen (tartamos erdőgazdálkodás).
- Olyan jogi korlátozás és olyan gazdasági szabályozórendszer, anyagi ösztönzés, amely az előbbi célkitűzéseknek megfelel.
- A jövedelmezőség fenntartásának módja a tartamos erdőgazdálkodás viszonyai között, az adott belföldi és nemzetközi helyzetben.
- Az előbbi cél elérése érdekében szükségessé váló műszaki fejlesztés és a szükséges eszközök biztosítása.

Gondjainkról, a velük kapcsolatos eseményekről és rendezvényekről kisebb-nagyobb mértékben kapott ugyan már tájékoztatást tagságunk, mégis igényeltek egy ilyen összefoglalást, beleértve a KNEB-jelentés ismertetését is.

Szakmájához és mindennapi munkájához, annak tárgyához, az erdőhöz érzelmileg is erősen kötődő tagságunkra mindig is az volt a jellemző, hogy nagy távlatokra előretekintve, tapasztalatai alapján kereste az erdőgazdálkodás fejlesztésének lehetőségét. Társaival jó kapcsolatot biztosított a közös életszemlélet és hit a jövőben. Hittek a jövőben, mert elképzelhetetlennek tartották, hogy a kitermelt erdők helyén ne hozzanak létre legalább ugyanolyan jó új erdőket és ezeket ne úgy neveljék, ahogy ez elvárható.

Bizonyára túlzás lenne ezt a képet az egész erdésztársadalomra általánosítani, de éppen túlzása miatt jellemző. Ma már mindenki belátja, hogy ***teljes egyetértés kialakítása lehetetlenség***. Azt azonban határozottan állíthatom, hogy a ***tartamos erdőgazdálkodás*** elvében és ennek mindent megelőző érvényében egyetértünk.

Az egyesületben eddig is a nyíltság és a demokratikus véleménykialakítás szelleme uralkodott. Ha ezt a szellemet meg tudjuk őrizni, akkor ez, és a fő kérdésben való egyetértés lehet reményeink legfőbb alapja. Az élet sokszor próbára tette hitünket, de a hit még mindig elég erős ahhoz, hogy reméljük gondjaink megszűnését, reméljük, hogy a társadalom javát szolgáló elgondolásainkhoz biztosítják majd a feltételeket és mindenekelőtt reméljük, hogy az erdésztársadalomban van még annyi erkölcsi erő és szaktudás, hogy véghez tudja vinni az erdőgazdálkodás megújítását, ha ehhez a lehetőséget megkapja.

Reményeink másik alapja az a teljesítmény, melyet a felszabadulás óta felmutattunk. Csak címszavakban sorolom fel: az erdőterület másfélszeresére emelése, az élőfakészlet kétszeresére növelése, az erdőnevelés és szaporítóanyagtermelés eredményei, az erdőfeltárásnak és gépesítésnek ugyan határt szabtak a beruházási lehetőségek, de így se kell szégyenkeznünk, a korszerű szervezési eljárások meghonosodása, a gyorsan terjedő számítástechnika, az erdőtervezés elektronizálása, ***az elsődleges faiparnak az erdőgazdálkodáshoz kapcsolása és korszerűsítése*** és így tovább. Joggal lehetünk büszkék eredményeinkre, nem volt törvénysértés és gondjaink forrását nem szorgalmas és becsületes dolgozóink munkájában kell keresni.

A felsorolt területeken persze, követtünk el hibákat is. Ezek száma kevesebb, az okozott kár kisebb lett volna, ha a döntések előkészítésénél jobban támaszkodnak a kollektív bölcsességre. Az egyesület mindig szívesen nyújtott ehhez segítséget.

Reményeink fontos alapja, hogy most újból lehetőségünk lesz az éves terv megvitatására, és még inkább az, hogy január folyamán a MÉM és a MÉM-EFH vezetőivel történt megállapodás alapján előterjeszthetjük javaslatunkat az ezrefordulóig terjedő időszak erdőgazdálkodására.

Ilyen lehetőséget a felszabadulás óta nem kaptunk. Javaslatunk összeállításánál fel fogjuk használni mindazt, ami az egyesület különböző fórumain, a tanácskozásokon és a vitákon elhangzott. Az a nagy felelősségérzet, amelyet tagságunk a tartamos erdőgazdálkodás biztosításával kapcsolatban mutatott, szolgáljon alapul olyan reális javaslat összeállításához, amely gondjainkat megszünteti és az új viszonyoknak megfelelő, megújult erdőgazdálkodásba vezet át.

Az új év küszöbén kívánom, hogy reményeink valóra váljanak, hagyományos, ***szilárd elvi alapunkon szünjön meg a széthúzó erő, szilárduljon összetartásunk és barátságunk***, és érjünk el jó gazdasági eredményeket.

Ehhez kívánok minden tagunknak és kedves családjának sok boldogságot és jó egészséget!

EPMA – Erdészeti politikánk megújításának alapelvei *(AZ ERDŐ 1989/11)*

I. A magyar erdészeti politika megújításának irányai

Joggal merül fel a kérdés, hogy a folyamatban levő, világszerte megfigyelhető és hazai társadalmi, gazdasági és szemléletbeli változások ismeretében mi az, ami az utóbbi négy évtized erdészetipolitikájának elveiből és gyakorlatából a mai viszonyok között is fenntartható, mit kell módosítani vagy elhagyni.

Négy olyan kérdést találtunk, amelyek az eddigi erdészeti politika, ill. eszközrendszerének felülvizsgálatát indokolhatják:

1) ***A társadalmi igény erőteljesen nőtt és folyamatosan növekszik az erdők társadalmi szolgáltatásai, jóléti és környezetvédelmi funkciói iránt, miközben feladata továbbra is a nyersanyagtermelés***. Az ***erdő és a fa mint megújítható erőforrás, illetve újratermelhető nyersanyag és energiahordozó, egyre számottevőbb szerepet tölt be a magyar társadalmi életben***.

Céltudatos erdőtelepítési politikán kívül közrejátszott ebben az ökológiai mozgalom is, amely a világ számos államában, elsősorban Európában és Észak-Amerikában, a természeti környezet alkotóelemeinek (talaj, víz, levegő, élővilág) az ember életében betöltött szerepét az utóbbi másfél-két évtizedben gyors ütemben felértékelte és a természeti erőforrásokkal folytatott gazdálkodás ügyét az általános társadalompolitika síkjára emelte.

Ennek következtében az erdő nyersanyagtermelő képessége mellett felértékelődött az ún. immateriális haszna is, amilyen pl. a földi élet feltételeinek biztosításában, az ember testi-lelki regenerálódásában, egészségmegőrzésében betöltött szerepe.

Ez a folyamat egyre erősebb nyomatékkal ráirányítja a társadalom széles köreinek, elsősorban a jövőért is felelősséget érzőknek a figyelmét az erdőkre és az erdőgazdálkodásra, annak minőségére. Ezek a folyamatok már eddig is (a jövőben pedig várhatóan még inkább) súlyponteltolódást vontak maguk után az erdők hármas funkciójának érvényesítése terén.

Tapasztalható, hogy a közvélemény olykor többre értékeli az erdők immateriális hasznát és szolgáltatásait, mint a gazdasági szempontból elsődlegesnek tekintett fatermelési funkciót. Ezekből a társadalmi tendenciákból azt a következtetést kell levonni, hogy az eddiginél *erőteljesebb humánökológiai orientáltságú erdészeti politikát* kell megvalósítani.

Nem tagadva meg az erdőnek az anyagi termelésben betöltött szerepét, az erdőgazdaságnak – az elsődleges faiparral, az erdészet integráns részével együtt – lehetőségeihez mérten hozzá kell járulnia a népgazdaság fejlődéséhez, fával és fatermékkel való ellátásához, a konvertibilis exporthoz stb.

Az erdőgazdálkodást a rendszerszemléletben megszervezett komplex tájgazdálkodás fontos, szerves alkotóelemének kell tekinteni. Így ***az erdészeti politika célja*** az agroökológiai potenciál maximális kiaknázása a jelen és a közeljövő, ugyanakkor konzerválása és fejlesztése a távolabbi jövő számára.

E politika az erdőtőke mennyiségi bővítése, illetve az erdő hozadékának növelése útján valósul meg.

Mind a faanyagszükségletnek, mind az erdők immateriális szolgáltatásai iránti növekvő igényeknek kielégítését, valamint az agroökológiai potenciál ésszerű és maximális kiaknázását továbbra is – a ***mezőgazdaság által gazdaságosan nem használható földekre*** – új erdők telepítése, s ezáltal az erdővagyon mennyiségi bővítése, másrészt a kitermelt erdők felújításakor az erdőszerkezet tudatos átalakítása, s így az erdővagyon minőségi növelése révén kell megvalósítani. Emellett az ***erdőtőke hozadékának folyamatosságát*** is biztosítani kell.

Az erdőgazdálkodásnak elvileg

- ***környezetbiológiai értelemben*** olyan végtelen folyamatnak kell lennie, amely az erdő életében átmenetileg sem okoz tartós vagy irreverzíbilis változással járó megszakítást,
- ***ökonómiai értelmezésben*** a tartamosság általában a fakitermelés, a fahozam állandó szintjét vagy egyenletesen emelkedő tendenciáját jelenti – nem csupán mennyiségben, hanem értékben is.

2) ***A gazdasági reform mai fokán élesen felvetődik a társadalmi*** tőkével való gazdálkodás javítása, s ***tőketulajdonosi érdekeltség*** kibontakozása. Könnyű belátni, hogy a szocializmus gazdaságának általános vagyonérdekeltségi problémái az erdővagyon esetében minden másnál feszítőbbek. Okai a következők:

A fa rendkívül hosszú termelési ciklusa. Legértékesebb fafajainknál meghaladja az egy évszázadot. A 30%-ot elfoglaló, gyorsan nővő fafajaink esetében is 15—30 esztendő.

Az erdőgazdálkodás igen nagy nemzeti vagyont kezel. Csupán erdeink ***faállományának értéke százmilliárd forintokban*** mérhető. E felett van még ***az erdők felbecsülhetetlen immateriális értéke***, valamint a termelőeszközök és ingatlanok. Ez a hatalmas vagyon egyenletesen adja hozadékát – ha helyesen gazdálkodunk. Gazdálkodási hibák következtében a hozadék hosszabb-rövidebb időre jelentős mértékben lecsökken.

A jelen hibái a jövő évtizedeiben fognak súlyos népgazdasági gondokat okozni, amikor a hibák okozói esetleg már nincsenek is életben.

Az ilyen hibák kijavítása csak több évtized, esetleg évszázad alatt lehetséges. Az erdőben levő nemzeti vagyon károsodásának veszélyét súlyosbítja, hogy a hosszú termelési ciklus miatt a jövő felélése, a ***társadalom hosszú távú érdekének*** károsodása a jelenben csak nehezen érzékelhető.

Az ***erdőgazdálkodásban lehetőség van arra, hogy a jelenben értékesítsük azt a terméket, amely csak hosszú évek vagy évtizedek múlva kerülhetne sorra***. Ilyen lehetőség az iparban vagy a mezőgazdaságban nincs.

A termékszerkezet megváltoztatása csak az erdőállományok sok évtizedes nevelése során érhető el. Így aztán a piaci hatások (kereslet) érvényesülése is eltér az olyan népgazdasági ágakétól, amelyek egy vagy néhány év alatt képesek termékszerkezetüket lényegesen átalakítani.

Végül máshol nem létező sajátossága az erdőgazdálkodásnak, hogy gyakorlatilag nincs alternatívája.

A fentiekre tekintettel, a reformfolyamattal összhangban az erdőgazdálkodást indokolt az utóbbi évtizedek szellemétől eltérő módon definiálni, és ezzel népgazdasági illeszkedésére új következtetéseket levonni.

A faültetvények kivételével, az erdőgazdálkodás a nemzetgazdaság rendszerében nem hosszú termelési ciklusú növénytermesztés, hanem az erdővel, mint tőkével (vagyonnal) történő gazdálkodás.

Az „erdő" tehát nem egymást követő „munkafolyamatok" terméke, hanem hozadékot adó „termelő tőke". Az erdőgazdálkodás célja a szabályozott, hosszú távon folyamatos – ameddig lehetséges folyamatosan növekvő – ***tőkehozadék nyerése***.

Ezért az erdőgazdálkodás csak olyan gazdálkodási (területi, szervezeti, tőkepiaci, végső soron érdekeltségi) keretekben folyhat, amely e célnak megfelel. A vagyonérdekeltség itt nem szűkíthető le a megtérülésben versenyképes tőkehozadék elérésére (sőt e cél prioritása káros!), hanem az erdővagyon évtizedek múlva térülő befektetéseinek kell – a szervezeti és szabályozórendszer eszközeivel – elsőbbséget biztosítani.

Az ***erdő*** nemcsak termelő tőke, hanem az emberi környezet fontos eleme; környezet- és természetvédelmi vagyon is. Ezért a ***vállalkozó*** számára az erdő jellemzően nem konvertálható versenyképesebb hozadékú tőkévé.

Következésképpen ***a gazdálkodót vagy ki kell vonni a vállalkozás versenyszférájából***, vagy ***a társadalomnak központi forrásból, differenciáltan meg kell térítenie a vállalkozó számára a versenyképesen nem térülő, de a fenntartáshoz szükséges ráfordításokat***.

A tulajdonosi érdekeltség megoldása semmiképp nem indokolja a magántőke szerepének növelését az erdővagyon tulajdonviszonyaiban.

Ezzel szemben ***az erdőgazdálkodás és fafeldolgozás munkáiból részt vállaló magántőke nagyon hasznos lehet.*** A felaprózott magánerdőknél nemzetközi viszonylatban már régóta valamilyen ***integrálódási törekvés*** figyelhető meg.

A tulajdonviszonyok mai szintjén Magyarországon nem lehet vonzó a magántőke számára az ***évtizedek múlva esedékes*** – világviszonylatban alacsony rátájú megtérülés.

Kivételt képezhetnek a ***magánerőből létrejövő faültetvények***. A termelő (álló) tőke, illetve környezet- és természetvédelmi tőke szemléletű erdőgazdálkodástól célszerű elválasztani a mezőgazdasági növénytermesztés rendszerébe illeszthető, azzal versenyképes faültetvények létesítését, illetve üzemeltetését. Ez esetben a gazdálkodás cél- és eszközrendszere megegyezik a mezőgazdasággal.

3) A gazdaság reformja következetesen ***a társadalmi tulajdont használó vállalkozói közösségek önállóságának fokozására*** törekszik. A kérdés szorosan összefügg az előzővel: a két törekvés a szocializmusban nehezen egyeztethető. ***A vállalkozói és a tulajdonosi érdekeltség jellemzően nem azonos***. Az iparban a két érdekeltség közelítése nem reménytelen és erre több koncepció született már (***részvénytársaság, holding stb***.).

A természeti erőforrásokkal történő gazdálkodás esetében azonban a konfliktus igen éles, az ipar esetében alkalmazott módszerekkel feloldhatatlan. Tovább növeli a megoldás nehézségét, hogy a természeti erőforrások kiaknázása terén a társadalmi és magántulajdonosi érdek konfliktusát kapitalista környezetben sem oldja meg a szabadpiaci gazdálkodás, ott is állami beavatkozást alkalmaznak.

Mivel a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás feszültségei az erdő esetében a legsúlyosabbak, a központi, kormányzati beavatkozások – a szervezet és a szabályozás terén – elengedhetetlenek. Nem indokolt tehát általánosítva a beavatkozás mértékének csökkentésére törekedni, de ugyanakkor a jobb népgazdasági illeszkedést kell célul kitűzni. A helyes irány az, ha ***az erdővagyonra jellemző döntéseket az eddiginél is jobban kivonjuk a vállalkozói szférából***, míg

az erdőtőke hozadékának a bővített újratermelésében (a bővített tőkevisszapótláshoz) szükséges hányadán felüli részének hasznosításában teljes szabadságot biztosítunk a vállalkozói versenynek.

4) A túlszaporodott vadállomány károsítása, ill. a vadgazdálkodás szabályozásának hiányosságai. Az ***erdő- és vadgazdálkodás*** közötti összhangot végre a valóságban is meg kell teremteni. Teljes körű és igaz információkkal fel kell tárni a helyzetet, amely sokszor rendkívül rossz.

A vad, mint az erdő szerves része, tulajdonilag sem választható el az erdőtől. Nem vadászati célú erdőben vadgazdálkodást csak az erdő fenntartásáért felelős szerv folytathat. A vadászati jog az erdőterület tulajdonosát illeti. Állami erdőben a tulajdonos vadászati jogát az erdő kezelőjén keresztül gyakorolja.

A tulajdonjog fentiek szerinti rendezése esetén a vadászatra jogosult teljes anyagi felelősséggel tartozik a vad által az erdőben okozott, hosszabb távon jelentkező károkért (növedékkiesés, fafajeltolódás, értékcsökkenés stb.).

Ha a jelenlegi tulajdonviszonyokban lényeges változás nem lesz, ezen felül az erdőgazdálkodó teljes kártalanítását is vállalnia kell a vadászati jog gyakorlásából származó haszon élvezőjének, ***objektív felelősség*** alapján. Minden erdőben biztosítani kell az elsődleges rendeltetés feltétlen primátusát. Az elsődleges fatermesztésre kijelölt erdőkben csak a szakszerű erdőgazdálkodást nem gátló, az erdő vadtűrő képességének megfelelő vadállományt szabad fenntartani. Ezen a határon belül törekedni kell mindenütt a kulturált vadászatot és az erdő és vad együttes, maximális hozamát biztosító vadállomány jelenlétére.

Összefoglalva az I. fejezetben foglaltakat, a felsorolt 4 tényező egyike sem teszi szükségessé eddigi erdészeti politikánk alapelemeinek megváltoztatását, inkább megerősítésüket, ill. kiegészítésüket igényli. Továbbra is fenn kell tartani az eddigi erdészeti politikánk következő alapelemeit:

- A társadalom hosszú távú érdekeinek megfelelő, a rövid távú gazdálkodói érdekeknek ki nem szolgáltatott ***erdőterv*** készítésére vonatkozó kötelezettség.
- Az ***erdő- (üzem-) -terv*** szerinti gazdálkodás kötelezettsége.
- A mennyiségi és minőségi bővített újratermelés, racionális földhasználat, az erdőterület növelése, a termőhelyi adottságoknak legjobban megfelelő fafajok telepítése. Az újratermelés folyamatossága a tartamosság, szakszerű felújítás, szerkezetátalakítás.
- Erdővédelem.
- Műszaki fejlesztés, oktatás, kutatás meggyorsítása.
- Széles körű társadalmi ellenőrzés kialakítása és biztosítása.

A megváltozott körülményeknek megfelelően, nagyobb súlyt kell adni erdészeti politikánk következő elemeinek:

- az erdők humánökológiai szerepének,
- ***az erdővagyon-gazdálkodás és az ehhez tartozó érdekeltség megteremtésének,***
- a vadgazdálkodás összehangolásának az erdőgazdálkodással.

II. Az erdészeti politika eszközrendszere

A vázolt irányok és célkitűzések megvalósításához az ***erdőgazdálkodás érdekeltségi rendszerét*** kell alapos vizsgálat alá venni. Keresni kell azokat a szervezeti és (jogi, közgazdasági) szabályozási módokat, amelyek a célokat úgy közelítik meg, hogy ugyanakkor az ágazat a népgazdaság irányítási rendszerébe megfelelően illeszkedjék. Az ***érdekeltség*** megoldására több változat jöhet szóba:

1) ***Az erdő tulajdonosi funkcióját a társadalmi tulajdont kezelő (használó) vállalat, szövetkezet gyakorolja***. Változatai:
   a) ***Központi finanszírozással beépíteni az erdő készletérték-változásait a vállalati mérlegekbe***. A készletváltozást csak megközelítő pontossággal tudjuk meghatározni.
   b) ***Mobil erdőpiac***, ahol évtizedek múlva térítheto befektetések és várható járadékok az egyes erdőparcellák mai értékét (a kamatok figyelembevételével) meghatározzák. Az ilyen szintű tőkepiac feltételei még nincsenek meg Magyarországon (tőkés viszonyok között is beszűkült).
   c) Megteremteni ***a gazdálkodó kollektívák dolgozóinak közvetlen és tartós*** (adásvételi ügyletek, örökösödés tárgyát is képező) ***tulajdonosi érdekeltségét a hosszú távú és pozitív erdővagyon-gazdálkodásban***, a vagyon tárgyát képező erdőtőke fejlesztésében. Mivel az erdő kisparcellás, egyéni művelésre nem alkalmas, a magántulajdoni érdekeltségre nem építhetünk.

Az ***össztársadalmi tulajdonnak a döntésekben részt vevők (vezetők, dolgozók) társadalmi tulajdonába adása az erdőtőke megőrzésére nem alkalmas érdekeltség***.

d) Mérsékelni ***az erdőgazdálkodó kollektíváknak (mindenekelőtt az állami erdőgazdaságok dolgozóinak) a gazdálkodás jövedelmezőségéhez közvetlenül fűződő anyagi érdekeltségét az ágazatnak a versenyszférából történő kivonásával, közszolgáltató üzemként***.

Ez azt jelentené, hogy ***a jövedelemtermelő képessége, feladata megmaradna***, de azt nem fizetné be az állami költségvetésbe az adózás fennálló szabályai szerint, hanem ***elsősorban az önfinanszírozásra és önfejlesztésre fordítaná*** (beleértve az erdők immateriális szolgáltatásaival kapcsolatban felmerülő költségeket is).

Ez a rendszer – a tapasztalat és a logika szerint – az ***ágazat pénzügyi pozíciója*** tekintetében előnyös, de az érdekeltségi viszonyokra csak közvetve hat (a szükség kényszere a vagyon felélésére kisebb).

2) ***Az erdőtulajdonos funkcióját versenyszférán kívüli szervezet gyakorolja***. Ez esetben az alábbi változatok merülnek fel:

a) Az egész ***mai erdőgazdasági vertikum*** az állami szektorban, az államhatalomhoz kapcsolódó ***hivatali szervek által, közvetlen irányításúvá válik az állami költségvetésen keresztül*** (A régi kincstári és az 1968. előtti modell.) Nem illeszkedik a mechanizmusba és az ágazat fejlődésére vélhetően káros (költségvetési korlát, bürokrácia).

b) A ***tulajdonosi funkciók gyakorlásának rendeleti, felügyeleti korlátozása a vállalatoknál. Ez a mai modell, amelyet lehet javítani, tökéletesíteni***. Ha ennél a megoldásnál maradunk, erősíteni kell az ***erdőterv jogi hátterét***, amelyet csak a vállalkozóktól anyagilag és erkölcsileg teljesen független szervezet ***készítheti***, az erdőtervek minőségét, adatainak megbízhatóságát ***átütően fokozni kell***, nagyobb anyagi ráfordítások árán is; növelni kell az erdőfelügyelet kapacitását és tekintélyét.

Hátránya, hogy a ***rendszer kevéssé illeszkedik a mai mechanizmusba*** és így a konfliktusok a piactól függetlenül, szubjektív megítéléssel vagy bürokratikusán oldhatók meg.

c) ***Az erdő művelése kiválik a vállalati szférából és a közszolgáltató vállalatokhoz hasonló keretben működik***.

Szolgáltatása a társadalom hosszú távú érdekeit szolgáló erdőkomplexum.

Bevétele a **vágásérett erdőrészek értékesítéséből és feldolgozásából** származik.

Hátránya a munkafolyamatok szétválásának konfliktusa.

Érdekeltségi viszonyai a ***költségvetésen keresztül*** beállíthatók a vagyonérdekeltségbe.

d) ***Az erdőtulajdonosi funkciót a közszolgáltató beruházó vállalatokhoz hasonló költségvetési és/vagy önfinanszírozó szervezet gyakorolja***.

Az erdőművelési munkát kivitelező vállalkozónak kiadja, a vágásérett fát tőárért eladja.

Speciális érdekeltsége beállítható a vagyongazdálkodásba. Itt a termelési folyamat nem válik szét, de a vállalkozói piac kialakulása, mozgása kockázatos.

A jelenlegi körülmények és ezek várható alakulása miatt az ***1/d) és a 2,c), d***) változatok látszanak elfogadhatónak, ezért ezek részletes kidolgozását javasoljuk. Nem vitatható, hogy a megvizsgálásra javasolt változásokkal kapcsolatban sok tekintetben nincsenek tapasztalatok. Mivel azonban a jelenlegi megoldás nem megnyugtató, ezért kénytelenek vagyunk a sajátosságainknak megfelelő rendszert tovább keresni. Bármelyik változat mellett dönt a kormányzat, az erdőtörvény és végrehajtási utasításai alapos, tartalmi átdolgozásra szorulnak.

A vadászati, ill. vadgazdálkodási jogszabályok gyökeres átdolgozása pedig semminemű halasztást nem tűr.

Hazánk ***jelenlegi és hosszabb távon is bizonyosra vehető faanyaghiánya arra kötelez bennünket, hogy maximális fahozamra törekedve***, minél nagyobb területen, szakszerű erdőgazdálkodást folytassunk.

Az ehhez szükséges anyagi alapot csak a kitermelésre kerülő faállományok különbözeti járadékának (a kitermelési költséggel és normatív nyereséggel csökkentett, piaci áron számított primer árbevétel) teljes koncentrálásával lehet garantálni.

Az így képzett, minden bizonnyal jelentős nagyságrendű ***Erdőfenntartási Alap*** első részéből egyenlő eséllyel kellene indítani minden erdőfelújításra kötelezett vagy vállalkozó gazdálkodót.

A maradék összeget pedig nyilvános pályázat alapján ott kellene kizárólag az erdőgazdálkodás fejlesztésére befektetni, ahol legmagasabb kamatra lehet számítani.

Addig is, amíg az új érdekeltségi rendszer bevezetésre kerül, az erdők felújításához és a fiatalkori erdőnevelési munkák elvégzéséhez szükséges pénzügyi alapot továbbra is központilag kell képezni és kezelni úgy, hogy a gazdálkodó egységek általános helyzetüktől függetlenül biztosítsák az erdők újratermelésének fedezetét.

Budapest, 1989. január hó (Az 1989. január 31-i elnökségi ülés után átdolgozott anyag.)

BF: Az erdő nemzeti kincsünk *(AZ ERDŐ 1989/12) (Megvitatásra közli a Szerkesztőség!)*

A fakitermelés '49 és '89 között több mint ***megnégyszereződött***, ugrásszerű növekedéssel.

1968-ban a ***vállalati gazdálkodási formára*** való áttérés a kitermelések fokozását követelte.

1971-1972: a ***fűrészüzemek (elsődleges faipar) és erdőgazdálkodás összevonása*** további erőteljes véghasználati és összkitermelés növeléssel járt.

1981: a ***versenyszférás vállalati gazdálkodás*** mindezeket fokozta.

A véghasználatok aránya 1960-1985 között 60%-ról 72%-ra nőtt, s ennek dacára az apadék (termelési anyagveszteség) is 16%-ról 20% fölé ugrott, 4% indokolatlan termelésianyag-veszteség 1 millió br. m^3 -nél 40 ezer m^3/év, 8 millió br. m^3-nél 320 ezer m^3/év és 11 millió br. m^3-nél 440 ezer m^3/év! Ez egyértelműen a fatőkével való gazdálkodás erőteljes fellazulását jelenti.

A 60-as években végrehajtott fahasználati technológiai váltás a fakitermelési volumen ugrásszerű növelése, ***a fűrészüzemek rekonstrukciója***, valamint az ***1970-es átszervezés*** – még ma is ható anomáliái és traumái – következtében, ugrásszerűen megnőttek a rezsi- és termelési költségek. ***Mindezek pedig az erdőművelést gyarmati helyzetbe hozták.***

1. A vállalati gazdálkodás bevezetésével (1968) „***átvonultunk" a korábbi, költségoldalon folyó intenzív gazdálkodásról a bevételi oldalra, amely a költségek ellensúlyozását, a bevétel növelését és a termelés extenzív bővítését követeli***. A természeti erőforrásokkal gazdálkodó vállalatokat általában, de a tőkeszegény ágazatokat, illetve gazdaságokat ***a bevételi oldalon való gazdálkodás törvényszerűen a rablógazdálkodás felé tereli***.
2. Aggasztó az erdők egészségi állapota (lásd: AZ ERDŐ, 39/2. száma).
3. Nőtt és nő – látensen egész biztos – a nevelővágások mennyiségi feladata, melyek végrehajtása hosszú távú és társadalmi érdek. Azok elmulasztása a jövő nemzedéke elleni bűn.
4. ***A nevelővágások anyagát, a vágáshulladékot feldolgozó (cellulóz- stb.) iparban kapacitáshiány van***. Az erdőgazdasági vállalatok jelenlegi ***szektorális és vállalati elkülönülési megosztottságuk*** miatt képtelenek ezt a hiányzó és végtermékkibocsátó faipari kapacitást létrehozni. Tetőzi ezt a faipar, illetve ***fagazdasági blokk szektorális megosztottsága*** is.
5. Az ***export fokozása*** a jelenlegi szerkezetében a termelés további, extenzív bővítését jelentené. A fagazdaság nettó importőr, az exportja pedig nagyobb részben feldolgozóipari nyersanyagokból áll.

Vertikális fejlesztéssel bővítetten újratermelhető nyersanyag, alapanyag magasabb fokú feldolgozásával és exportálásával lehetne az importot csökkenteni és az ágazat külker. mérlegét aktívvá tenni. [Évi ***papírfaexportunk*** 1371 ezer űrm^3, 2,2 milliárd Ft. Egy tonna cellulóz alapanyagigénye 6,5 űrm^3 papírfa. A jelenleg exportált papírfatömegből 210 000 t cellulóz termelhető. Ez 800 $/t világpiaci áron számítva = 168 000 000 $, 9,3 milliárd Ft/év. 150 000 t/év kapacitású cellulózgyár létesítése 12–14 milliárd Ft-ba kerül. Legpotenciálisabb nyersanyagbázisunk a papírfa – amely bővítetten újratermelhető. Az előállítható többletcellulóz csökkentené a különböző papíripari termékeknek az importját (a WC-papírt importáljuk!)]

A termelt többlet papírféleségek azon része, amelyre nincs hazai felvevőpiac – exportálható! Ez a fejlesztés a fakülkereskedelmi mérlegünket alapvetően javítaná. Így a ***cellulózipar fejlesztése*** nemzetgazdaságunk modernizálásának is szerves része lehetne. Ezért is ***nemzeti kincs az erdő***! Egyébként a jugoszláv-magyar cellulóz-, papíripari kooperációs szerződés is hamarosan lejár.

6. Az ***erdőművelés 1970-től tartó háttérbe szorulása*** ma már alapjaiban veszélyezteti a tartamos erdőgazdálkodást.
7. ***A társadalom egyre hangosabban igényli az erdők többcélú hasznosítását***! Az erdőgazdasági vállalatok pedig csak az árukibocsátó és éves tervezésű, s elszámolású, tehát a legrövidebb távon leszűkített és csoportérdekeltségű szabályozásuk következtében, a többlet társadalmi igény terheit nem viselhetik.

   A társadalomnak el kell tehát ismernie az erdők immateriális szolgáltatását is. Ezért is ***nemzeti kincsünk az erdő***.

   Kiss Ferenc számára a mezőgazdáknak, kertészeknek kellene szobrot állítaniuk, mert az ő, az erdészek keze nyomán, az alföldfásítás révén lett a futóhomok aranyhomok.
8. A szakma ***morális és szektoriális megosztottsága nő***, s ez a legnagyobb veszély.
   Degresszív elképzelés az erdők tulajdonformák közti elidegenítésének (magántulajdon, részvénytársaságok szervezésének) gondolata. ***Ha az erdő nemzeti kincs, akkor, mint különleges nemzeti vagyon – oszthatatlan!***

   Elszomorítóan feszül a szakmánk morális szétforgácsolása: a 70-es átszervezés ma is látható hibái miatt, a vezetők-beosztottak, munkások jövedelmének fokozódó különbsége miatt***, az egyesületünk és a szakma vezetésének ellentéte*** miatt.

   Az erdőgazdálkodás, sok jellemzője folytán ma már a ***termelő infrastruktúra*** körébe sorolható stratégiai ágazat. Ezért nagy hiba azt ***vállalati-tanács irányítási rendszerben*** működtetni, mert az egyéb káros hatása, antidemokratikus struktúrája és működési rendszere mellett, súlyosan rontja a szakmai és erkölcsi fegyelmet!

   A természetvédelem és a gazdálkodás jelenlegi szabályozása közti valós ellentétek mesterséges felnagyítása is veszélyezteti szakmánk egységét.

   A természetvédelem szülőanyja a erdészet. Az 1879-es (XXXI. tc.) erdőtörvényt is már az erdővel való tartamos gazdálkodás szükségének felismerése szülte.

   Tartamos erdőgazdálkodás = természetvédelem! Az 1935. évi (IV. tc.) erdőtörvényt pedig az „erdőkről és természetvédelemről " címmel alkották meg.

   A természetvédelem hosszú ideig – 1879-től 1968-ig – a vállalati gazdálkodási forma bevezetéséig, az erdőgazdálkodás gyakorlata volt. Aki a természet védelmét támadja, tagadja a tartamos erdőgazdálkodást. A természetvédelem és a vállalati rendszerű gazdálkodás felnagyított ellentmondása mögött válójában ***a csoportérdek s az össztársadalmi érdek*** ütközése húzódik meg. Ezt gerjeszti, hogy bekövetkezett egy 25–30 éves időközű erdőérték – (fatőke) – elszegényedés. Lásd: KNEB-anyag.

Ehhez társul egy elmaradott exportszerkezet, egy nettó import, valamint ***továbbfeldolgozó ipari kapacitáshiány***, amelyhez működőtőke-hiány és egy kedvezőtlen munkaerőhelyzet társul, mindezt tetőzi egy zilált irányítási rendszer, s azon belül is egy, a szakmára kényszerzubbonyként ráhúzott szabályozórendszer, amely ***az erdőgazdasági vállalatokat a csoportérdek szférájába utasítja***, s így eleve ütköző helyzetbe hozza az össztársadalmi érdekkel. Nem az ágazatban dolgozók tehát a hibásak, de a társadalom támadása mégis őrájuk irányul. A társadalomnak is illene már felismernie ezt a fonák helyzetet.

9. A nagy erdőgazdasági tájak (***Dunántúl – Alföld – Észak-Magyarország***) közötti elszakadás mértéke már az egyetemes magyar erdészet, végső soron a nemzeti érdek ellen hat, amely ***a szakma földrajzi feldarabolását is „eredményezheti"***.
10. Az 1970-es átszervezés hibái is egyre akutabbá válnak. 1968-ban tértünk át a korábbi, ***eredményérdekeltségű költségvetési gazdasági rendszerről a vállalati gazdálkodási*** formára.

1970-ben a ***vertikális integráció*** jegyében, végrehajtottunk egy átszervezést, amelyhez még egy erősen túlméretezett ***horizontális integráció*** is társult.

A nyersanyagot termelő erdőgazdaságok és alapanyagot előállító fűrészüzemek vertikuma csak technológiai értelemben vett vertikum, ökonómiailag alig az, hiszen a fűrészüzemek is alapanyagot termelnek, a rá jellemző alacsony használati érték-, ár- és jövedelemszinten. Ez volt az alapvető oka a fűrészüzemek elavult műszaki állapotának.

A ***túlméretezett erdőgazdasági üzemnagyság*** következtében a rezsiköltségek szinte a duplájára nőttek. De annak súlyos ***következménye az erdőtől, az embertől való elszakadás***, megnövekedett, átszervezés okozta igazgatási és termelési költségek, a fűrészüzemek rekonstrukciója, valamint a fahasználat technológiai váltása megkövetelte a véghasználati tartalékok kitermelésének erőteljes növelését.

A ***80-as évek*** elején ***fokozódott a vállalati gazdálkodás kényszere, s így az korlátozott versenyszférás szakaszába lépett***.

A ***vertikalitás*** azonban kellő mértékben kiteljesedni nem tudott, egyrészt a tőkehiány, másrészt a fafeldolgozó ipar szektoriális megosztottsága miatt, valamint országos, átfogó irányítási rendszer hiányában.

Ebből törvényszerűen következik, hogy az erdőgazdaságok még ma is jellemzően csak extenzív termelésbővítő vállalati növekedésre alapozhatják fennmaradásukat. Különösen áll ez a valamikor nagy és értékes véghasználati tartalékokkal rendelkező ***északi gazdaságokra***, ahol ma már a biológiailag vágásérett, öreg erdők elfogytak.

Az ***ágazat szabályozórendszere*** (amely mindig csak adaptáció volt) csak az árukibocsátó tevékenységre és ***csak éves tervezésre és elszámolásra*** alapul.

Ma már ez alapvetően elavult, erőteljesen ***fékezi az erdővel való tartamos gazdálkodást***. Nem ösztönöz viszont a ***gazdálkodás belterjesítésére***, a ***dinamikus műszaki fejlesztésre***. Kényszeríti viszont az erdőgazdaságokat ***az extenzív termelés bővítésére, és így az ágazatot a rablógazdálkodás felé tereli***.

Előbbieket erősíti az ***1970-es átszervezés*** elhibázott intézmény- és irányítási rendszerből eredendő hibák sorozata. Túlméretezett a vállalati és középirányító egységek nagysága, melynek következtében a vállalatok átfoghatatlansága, a költségek és a termelés erőteljes extenzív növekedését, illetve bővítését hozta.

A tervezési, irányítási rendszer harmadik szférája is súlyos helyzetbe került. A magyar ***erdészeti távlati tervezés*** (***üzemtervezés – erdőtervezés***) 110 éves gazdag, eredményes múltra tekint vissza. Szakmánkat, hivatásunkat mindig fémjelezte az erdőtervező szervezet színvonalas munkája. Az erdőtervezés fundamentális szerepét, kinek tanult szakmája az erdészet egyáltalán nem, de a racionálisan gondolkodó laikusok számára sem kell indokolni.

A felügyeletet ellátó minisztérium pedig az erdőtervezési szolgálat költségvetését 1989-től 55%-kal, azaz 63,25 millió Ft-tal tervezi csökkenteni. Hát ezért is legyen nemzeti kincs az erdő.

11. Az erdőtelepítési „kedv" visszaesése az erdőgazdasági bővített újratermelést és a kormány VIII-IX. ötéves tervre előirányzott nagyarányú (150 ezer ha) erdőtelepítési programját is kérdőjelezi. Ez a program – volumenénél fogva és az agrárreformmal összevetve – nemzeti program. Magyar erdészet ennek a mai irányítási és érdekeltségi rendszerében megfelelni nem tud.

    A szörnyen igazságtalan, trianoni békeszerződésnek mondott „imperialista diktátum" (Lenin) hazánkat megcsonkítva, erdeink 85%-ától fosztotta meg nemzetünket. A mintegy 7,5 millió ha erdőből mindössze 1,1 millió ha maradt. Értékben azonban még kevesebb, gondoljunk csak a Székelyföld fenyőóriásaira vagy a Kárpátok erdőrengetegeire. A 14.500/1920. FM. sz. üzemtervezési utasítás mégis a vágásfordulók lényeges emelését írja elő!

    Törvénybe iktatják az alföldfásítási programot. 1920–1938 között 43 ezer, 1945–1985 között cca. 600 ezer ha új erdőt telepítettünk. Hazánk erdősültsége így 11,5%-ról 18%-ra nőtt.

    A ***versenyszférás erdőgazdálkodás viszont ma már nem hajlandó telepíteni, „mert nincs benne pénz".***

    …

    A kormány a VIII-IX. ötéves tervben ***150 000 ha*** erdőtelepítést tervez. Ez nemzeti program, mert nemcsak az erdővagyon fejlesztését jelenti, hanem a falusi Magyarország felemelkedésének nemzeti programját is szolgálja. Az erdő nemzeti kincs!

    Meggyőződésem, hogy a versenyszférás vállalati gazdálkodás feltételeinek alapvető és kedvezőtlen változásával ***szakmánk egy korszakot zárt le***, amely egyúttal egy új periódus kezdetét jelenti.

    Nem kell viszont a nemzet, a társadalom előtt szégyenkeznünk. Ezért is nem értem, hogy miért vitatkozunk a társadalommal? Miért kell védekeznünk akkor, amikor az elmúlt szakaszban kemény és nem könnyű feladatokat oldottunk meg:

    - a téeszesítés következtében egyik pillanatról a másikra megszűnő, sok évszázados erdő-mező közti munkamegosztás következtében technológiai korszakváltást hajtottunk végre,
    - létrehoztuk a saját – a korábbinál jóval magasabb színvonalú – termelőerő-kapacitást,
    - learattuk a történelmileg felhalmozódott és beérett termést, melynek haszna jórészt az egész nemzeté lett,
    - hazánk erdőterületét 18%-ra növeltük,
    - ***felújítottuk, korszerűsítettük a fűrészipart, elsődleges faipart.***

    Most egy ideig viszont – 25–30 évig – vetéseink ápolása képezi a fő feladatunkat. Egy bőséges aratás reményében.

    Az erdész a múltból él, s a jövőnek dolgozik. Innen nézve is legyen tehát nemzeti kincs az erdő!

    Senkinek sem jut eszébe:

    - követelje a mezőgazdaságtól, hogy évente kétszer vagy többször arasson,
    - az ágazatot csak az aratásra szabályozza be. Az erdőgazdaság pedig ma még így van beszabályozva.

    Ha az erdő tényleg nemzeti kincsünk (döntse el ki-ki, lelkiismerete, felkészültsége szerint), akkor azzal ahhoz méltóan kell gazdálkodni.

Ebből következvén, ***az erdőt az egész nemzet kincsének tekintjük*** és azt az új alkotmányban deklaráljuk is. (A csehszlovák erdőtörvény kimondja, hogy az öt fából álló facsoport erdő, és az erdő az állam tulajdona. Tudom, azonnal a sajátos magyar viszonyra hivatkoznak, az erdő-mező hagyományos kapcsolatára, csakhogy ***az a világ már rég és örökre elsüllyedt, amikor az erdő a feudum tartozéka volt***.)

Hiszem, hogy ***az új agrárreform tulajdonformái változatosak lesznek, de a nagybirtok-rendszer soha nem jön vissza***!

Nem lesz új földosztás, akkor miért legyen új erdőosztás?

Különösen akkor, amikor az ***erdő és társadalom kapcsolata át- és felértékelődött***!

Ez az erdő kezelésének ***össztársadalmi, tehát állami formájának erősítését*** indokolja. Az erdővel való gazdálkodás stratégiai jellege is. Indokolja még szerintem a tevékenységi körök és tulajdonformák dialektikája is. A dogmatikus szocializmus alapvető tévedése az állami tulajdon mindenek felettiségének, a tevékenységi köröket meghatározó szerepének voluntarista elsőségbe helyezése.

Véleményem szerint a tevékenységi körök határozzák meg a tulajdonformát és nem fordítva. Ahol az adott tevékenység áldozat-, alázatvállalást igényel, ott csak az egyéni érdekek érvényesülése lehet a mozgatóerő. Ilyen például a földművelés, zöldség-gyümölcs termesztés, az állattenyésztés, a szolgáltató infrastruktúra.

…

A stratégia jellegű, tehát társadalmi, nemzeti érdeket szolgáló tevékenységi körök, mint pl. a termelő infrastruktúra, a bankok, vasút-közút, posta stb. viszont ***csak a kincstári tulajdon és irányítási rendszer*** magas színvonalán működhetnek. Korunkban kultúrállamokban és hazánkban sem kell a politika és társadalom számára az erdővel való többcélú, tartamos gazdálkodás társadalmi jellegének elsőbbségét bizonyítani, ennek alapján korunkban az ***erdő jellemzően már a termelő infrastruktúra*** körébe tartozik, ***kezelésében tehát mindenekfelett az össztársadalmi érdeknek kell érvényesülni***.

Szakmánk fejlődése tehát új szakaszhoz érkezett, amelyben fő feladata ***a korkövetelmény és társadalmi igény*** szerint megfogalmazott, ***többcélú és tartamos erdőgazdálkodás*** megvalósítása.

Ez az új helyzet követeli ***a fagazdasági blokk egészére kiterjedő ágazati politika kidolgozását***, egy ***új*** 1040/54. MT határozat vagy magasabb szintű jogszabály hozatalát, amely megteremti a feltételeit az új szakaszra való, minél előbbi áttérésnek.

Ennek fontos eszköze az ágazat ***speciális környezetgazdasági és különleges jellegének megfelelő, sajátos*** ágazati irányítási rendszer kidolgozása, amelyben ***létrejöhet a teljes körű fagazdasági vertikum (erdészet, faipar, fakereskedelem, kutatás, oktatás***), a szakma szellemi és anyagi erőforrásainak magas színvonalú koncentrációja alapján.

Ennek egyértelmű feltétele egy ***önálló, leginkább KVM-miniszteri közvetlen felügyelet alá rendelt – országos hatáskörű fagazdasági főhatóság létrehozása***. Indokolják továbbá ezt a magyar erdészet előtt álló új szakasz gondjai, feladatai:

- az élőfakészlet hosszabb időtartamú kedvezőtlen megváltozása,
- a véghasználati kitermelési lehetőség erőteljes lecsökkenése,
- a nevelővágások mennyiségi növekedése,
- a ma jellemző, extenzív termelésbővítés beszűkülése,
- a fenyőimport hosszú távú, jelentős lecsökkenése,
- az ágazat jellemzően extenzív termelésbővítésre alapozott nyers-, illetve alapanyag-exportja fokozásának behatárolódása,
- a magyar-jugoszláv papírcellulóz-szerződés lejárta,

- a kormány nagyarányú erdőtelepítési programja (amely a magyar erdészet jelenlegi irányítási és azon belül is szabályozórendszerében nem oldható meg),
- az erdőtervezés válságos helyzete,
- a magyar erdészet messzi jövőt, az össztársadalmi igényeket szolgáló feladatainak növekedése.

Ma már ***kor- és társadalmi követelmény***, hogy ***az erdővel, és nem csak a nyersanyagával kell gazdálkodni***.

Ezek tulajdonképpen az ***erdő hármas funkciójával*** szemben támasztott társadalmi igények növekedésében is megfogalmazódnak:
- gazdálkodás intenzifikálása,
- üdülési, pihenési funkció iránti igények növekedése,
- az erdő környezetvédelmi szerepének társadalmi és politikai felértékelődése.

Ezeket a feladatokat az egész ágazatot átfogó műszaki fejlesztéssel lehet csak megoldani. Az új feladatokat megoldani csak új feltételrendszerben lehet. Ez pedig az erdészet új helyzetének és feladatainak megfelelő, teljes körű, ágazati átfogó irányításrendszer kialakítása. Kaán Károly mondta: „... a természetvédelem nem képzelhető el megfelelő jogszabályok, ütőképes végrehajtó szervezet és széles körű társadalmi bázis nélkül.. .". Ez ma is érvényes az erdő-, fagazdaságra vonatkoztatva is, sorrendbeli különbséggel.

A társadalmi bázis megvan.

A ***társadalom a benne igen sok és egyre több erdész szakemberrel, követeli, igényli az erdőállományokkal való többcélú, tartamos gazdálkodás színvonalának fejlesztését***.

A ***politika feladata tehát a jogszabályok megalkotása, az ütőképes szervezet létrehozása***.
„A fák, mit útjaidon a táj eléd vetít, elárulják egy nép bűneit és erényeit.” • • • • (Orden)

OEE 1989 – HI: Megnyitó – Kombinát *(AZ ERDŐ 1989/11)*

Közgyűléseink „vándor” jellege azt a célt szolgálja, hogy a szaktársadalom más-más vidék erdőgazdálkodását ismerje meg, azok sikereiből és gondjaiból okuljon.

Már évek óta várunk erre a lehetőségre, hogy az egyesület tagsága megismerhesse a szakmának nagyságban és összetételben egyedülálló vállalatát. Nem lehet feladatom, hogy értékeljem a látottakat. Elég talán annyit mondani, hogy velem együtt valószínűleg sokan sajnálják, hogy nincs két-három ilyen ***kombinátunk***.

Csak ***a legnagyobb elismerés hangján lehet beszélni arról az alkotóerőről, tervezői kreativitásról és fegyelmezett munkáról, amely mindezt létrehozta. Jó volt látni a magas színvonalú, fegyelmezett szakmai munkát***. A magam részéről elsősorban ezt ajánlom a tisztelt közgyűlés figyelmébe.

Nem kevésbé figyelemre méltó az a szemlélet, amelyet Schmidt vezérigazgató kialakított és következetesen megvalósított: ***a tartamosság elvére épülő erdőgazdálkodás alapja és biztosítéka a prosperáló fafeldolgozás, mert a vállalat nincs rászorulva, hogy felélje jövőjét***. Voltak, akik szívesen követték volna a szombathelyi példát és nem csak rajtuk múlott a sikertelenség. A minőségi változásokat – amilyen ez a kombinát is – mindig szakmán belüli mozgalmak előzik meg, amelyek valamilyen célt tűznek ki és ennek helyességéről kívánják meggyőzni a közvéleményt. Eközben kölcsönhatás jön létre a mozgalom szóvivői és a szaktársadalom, valamint a megvalósításhoz szükséges erőforrások birtokosai között. Ez nélkülözhetetlen a mozgalom sikere érdekében, mert egyébként nehéz megtalálni a cél elérésének reális útját. A mozgalmak kialakulásának előfeltétele, hogy az élénk egyesületi élet alkalmakat teremtsen az eszmecserékre. Eltekintve korunk túlhajszoltságától, ez csak akkor jöhet létre, ha elismerik és becsülik az egyesület közvéleményt összegző és formáló szerepét.

Ha ez nem így van – esetleg éppen ellenkező a törekvés – akkor a döntéshozók természetesen nem igénylik a degradáló szervezet véleménynyilvánítását.

Egyesületünk múltjában mindig voltak olyan gazdasági vezetők, akik átlátták az egyesületben folyó élet gazdaságra gyakorolt előnyeit, és lehetőségeit mindannyiunk javára használták ki. Az egyesület – alapszabályának megfelelően – mindig is a fejlődést szolgáló mozgalmak helye volt. Itt kell kialakulnia annak a közmegegyezésnek, amelyre biztosan lehet alapozni minden jogalkotást., Itt kell kialakulnia annak a közszellemnek, amely rendeletek nélkül is helyes cselekvésre kényszerít. Ez a közszellem az elsődleges, mert ha ez hiányzik, akkor a legjobb jogalkotás is hatástalan. Örömmel állapíthatom meg, hogy évek óta folyó vitáink első eredményeként a MÉM-EFH olyan erdészetpolitikai megújítást irányzott elő, amely figyelembe vette az OEE elnöksége által elfogadott anyagot. Az OEE és a főhatóság közötti, évtizedekig meglevő jó együttműködés látszott ébredezni.

Az erdőtörvény teljes titokban előkészített, részleges módosítása sajnos olyan mértékű aggodalmakat ébresztett, hogy választmányunk jónak látta az Országgyűlés elnökétől a törvényjavaslat visszavonását kérni. Megértették kérelmünket és a javaslatot visszavonták. Itt is hangsúlyozni szeretném, hogy nem a törvényhozás akadályozásáról van szó, csupán azt szeretnénk kérni, hogy a szaktársadalom által megvitatott előterjesztések kerüljenek a törvényhozás elé.

Az erdészetpolitikai irányelvek példája bizonyítja, hogy meg lehet találni az összhangot és ez mindennél jobban szolgálja az előterjesztő tekintélyét. Folyamatban van az ***erdőtörvény*** teljes szövegének előkészítése. ***Véleményünk szerint alapos vizsgálatokkal és sok vitával lehet csak kialakítani az új erdőtörvény időtálló szövegét és ehhez idő kell***. Korábban egyetértettünk a MÉM-EFH-val abban, hogy 1990 végén lehet egy jól előkészített törvényjavaslatot benyújtani. Egyre inkább látom, hogy az egész erdőgazdálkodás kardinális elve a ***„tartamosság", ezért erre kell az erdőtörvényt is alapozni.***

Az erdőgazdálkodás értékelése és illeszkedése a reformfolyamatokba (Vitaindító gondolatsor)

Az Országos Erdészeti Egyesület elnöksége 1989 januárjában elfogadta ***az erdészeti politikánk megújításának alapelveit*** (***EPMA*** – lásd: AZ ERDŐ 8. sz., Egyesületi Közlemények között).

Ebben már – mindenki mást megelőzve – foglalkozott az ***ágazat tulajdoni és szabályozó-rendszerének illeszkedési*** lehetőségeivel, figyelembe véve a népgazdaságban kialakuló rendszert. A ***szervezeti rendszer az előbbi kettő függvénye, ezért ez a kérdés fő témaként nem merült még fel***. A kérdéskomplexum megvitatása egyre sürgetőbbé válik, mert nyilvánvalóan megelőzi az erdőtörvény megszövegezését. A teljesség igénye nélkül szeretném felvázolni a törvényszerűségeket és lehetőségeket, amelyek meghatározzák, hogy mit és milyen keretek között tehetünk, mit szabad tennünk.

Az alábbi összefoglalást egy kis létszámú kollektíva készítette. Nem tudományos értekezés, nem állásfoglalás, nem tervezet. Célja a viták megalapozása és az időtálló döntések tényezőinek áttekintése abban a felfogásban, ahogy napjainkban a gazdasági kérdéseket vizsgálják. Ha egyesületünk tagsága részben vagy teljesen egyetért ezzel az anyaggal, ill. az itt felvetett kérdésekben állást fog foglalni, akkor a már elfogadott EPMA részévé fog válni.

I. Az erdőgazdálkodás fogalma és célja

Az erdőgazdálkodást minden mértékadó államban ***külön nemzetgazdasági ágazatként*** kezelik. Ennek okaival az EPMA-ban már foglalkoztunk. A napjainkban kialakult fogalmazással:

Az erdő természeti erőforrás, egyúttal az emberi környezet nélkülözhetetlen elemeként működő, különleges „tőke". A cél a tőke anyagi és immateriális hozadékának folyamatos (örökös) fenntartása, ill. fokozatos bővítése, a lehetséges határig.

A cél tehát a „tartamosság", amely az erdőgazdálkodás lényege, elsődleges nemzet-gazdasági célja. Az erdőgazdálkodás reformját erre az elsődleges célra kell alapozni.

A „tartamosság” előtérbe helyezése ugyanis megőrzi az erdővagyont anélkül, hogy a jelen társadalmát fosztaná meg az arányos tőkehozadéktól. ***Nem a tőkét akarjuk felhalmozni*** a jövő generáció számára, csupán a tőke jövőbeni hozadékát (kamatát) akarjuk mai beavatkozással fenntartani vagy lehetőleg növelni.

Ez még akkor is hosszú távú társadalmi kötelesség, ha adott időszakban és helyen az ehhez szükséges befektetések nagyobbak a pillanatnyi hozadéknál. A mai érdekviszonyok negatív hatásainak kivetítése a több évtizedes jövőre, súlyos társadalmi bűn.

A „tartamosság” kiemelését erősíti, hogy ez megfelel egyúttal az erdő környezetvédelmi szerepének is. Azt is deklarálni kell, hogy az „erdőföld” nem „termőföld”, mint ahogy a nyílt színi bánya, az ipari üzem, a kórház stb. által elfoglalt földterület sem termőföld.

Nem kell tehát azzal azonos tulajdoni szabályokat hozni. Mivel az erdőgazdálkodás kiemelt célja nem azonosítható más ágazatokéval, logikus követelmény ***a különleges eszközrendszer***. Az erdőgazdálkodás illeszkedését a gazdaságirányítási rendszerbe sem a nyersanyagkitermelés, sem a környezetvédelem eszközrendszere nem biztosíthatja. Az illeszkedés éppen akkor lesz jó, ha az ***ágazat specialitásaira*** építjük. Ezért külön kell elemezni az erdőgazdálkodás

- jövedelemviszonyait és
- tulajdonosi érdekviszonyait.

II. Az erdőgazdálkodás jövedelemviszonyai

1) Az erdőgazdálkodás jövedelme függ termékeinek mennyiségétől és minőségétől, valamint a piaci viszonyoktól függő árbevételétől. Ha csak a legfontosabb tényezőket emeljük ki. A termékek – itt elsősorban az erdei választékokra gondolunk – átlagosan jó munka feltételezésével, ***a termőhelyi viszonyoktól függnek. Az erdőgazdálkodásban a termőhelyi adottságok hatása az évtizedek alatt felhalmozódott fában halmozottan jelentkezik***. Az ***erdőgazdálkodás ugyanakkor nem tudja befolyásolni a rövid távú bozadéktermelő képességet*** a tudomány és a technika eszközeivel, mint a mezőgazdaság.

   Ezért – már az átlagosan versenyképes erdőgazdálkodás esetében is – ***a kedvezőtlen természeti adottságok között gazdálkodók*** nem érdekeltek az erdőgazdálkodásban. Ha az erdőtőke hozadéktermelő képességének folyamatos fenntartása az elsődleges társadalmi cél, akkor – bármilyen tulajdoni, szervezeti és szabályozórendszerbe illeszkedne is – ***az államnak érdekeltséget kell teremtenie a kedvezőtlen adottságú erdőgazdálkodás számára***. Ez történhet külső, pótlólagos forrásból, de a különbözeti járadék progresszív adóztatása és újraelosztása útján is. A beavatkozást itt fokozni, illetve finomítani kell az állami gazdaságirányítás visszavonulása, a piacgazdaság erősödése esetében is.

2) A ***világpiaci faárak „centrumát”*** döntő súllyal a gazdaságilag elmaradott és ezért kizsákmányolt térségekben végrehajtott erdőirtásokból, őserdő-kitermelésekből származó fanyersanyag határozza meg.

   Ez ***az árcentrum nem fedezi a magas árú munkaerővel dolgoztató fejlett térségekben folyó, növekvő tőkevisszapótlást igénylő „tartamos” erdőgazdálkodás költségeit***. Ezért például az erdőgazdálkodásban mindig is élenjáró NSZK-ban az erdőterület egyharmadát birtokló állami erdőgazdaság évtizedek óta veszteséges; a magánerdők esetében pedig egyértelmű, hogy az erdő átlagosan a befektetett tőkét versenyképesen nem téríti.

   Ilyen körülmények között az erdészeti gazdaságpolitika három út közül választhat;

   - védővámokkal az importfát a hazai költségek szintjére emeltetni;
   - a mezőgazdasághoz hasonlóan, ***állami támogatást kérni***;
   - a ***társadalom számára nélkülözhetetlen erdő fenntartásáért ellenszolgáltatást követelni***.

Az első megoldás a nemzetközi piacon szerkezeti torzulásokra vezet. A második esetben az adófizetők tiltakoznak az olyan gazdasági tevékenység ellen, mely nem versenyképes. A ***harmadik irány a helyes, mert szükségessége az állampolgár számára nélkülözhetetlen tevékenység ellenszolgáltatásáról***. A nyugat-európai országok közadóként hajtja be az állam.

Nagyon fontos, hogy világossá tegyük, hogy ***itt nem az erdőgazdálkodás támogatásáról van szó, hanem a társadalom minden tagja számára nélkülözhetetlen tevékenység ellenszolgáltatásáról***. A nyugat-európai országok erre az útra léptek, különösen a környezeti károk miatti, tömeges erdőpusztulás sokkoló hatására.

Magyarországon a világpiaci faárszint és az eltorzított bérszint közötti rés következtében (a viszonylagosan kedvező fakereslet mellett) az erdőgazdálkodás az elmúlt öt évben versenyképes volt. A bérek fokozatos terhelése, a bérrendszer várható reformja azonban a piacgazdaság nemzetközi normáit várhatóan megteremti, és így a kimagaslóan magas élőmunka-arányú erdőgazdálkodás hamarosan törvényszerűen elveszíti versenyképességét. Erre rendszerileg fel kell készülni. A környezetvédelmi alaptól elkülönítetten, külső forrásból is táplálni kell az erdőtőke befektetési pénzalapját. Erre bármilyen tulajdoni, szervezeti és szabályozórendszerben szükség van, ha a világpiaci illeszkedésünk megfelelő szintre jut. A hazai erdőpusztulás ezt az igényt itt is előrehozza, sürgeti, mert a fahozadék jövedelmezőségét számottevően rontja.

III. Az erdőgazdálkodás tulajdonosi érdekviszonyai

Az erdőgazdálkodás tartamossága, a hozadék egyenletessége nem az egyetlen lehetséges gazdálkodási cél. Elvileg és a gyakorlatban is ***háromféle cél*** lehetséges:

- ***Tőkeáthelyezés*** nagyobb hozadékot adó területre, működő vagy banktőke formájában. Ilyenkor a már piacképes választékot adó faállományt kitermelik, a belőle származó jövedelmet máshol fektetik be. A visszamaradó erdőterület hosszú időre elértéktelenedik.
- ***Tőkefelhalmozás***. Akkor sem termelik ki a faállományt, amikor már lehetséges lenne. Oka lehet: ***nem fatermesztés az elsődleges cél***, vadászat vagy más, üdülési, hobbiterület stb. A társadalom indokolt esetben se jut hozzá a faterméshez. Nyugaton egyre gyakoribb, főként, ha a tulajdonos nem az erdőből él. Az erdő presztízsvagyonná válik. ***Kényszerű*** tőkefelhalmozás folyik azoknál a magánbirtokosoknál, ahol a fakitermelésre szükségszerűen csak nagy megszakításokkal kerülhet sor, mert az erdőterület kicsi.
- ***Az egyenletes tőkehozadék kitermelése, a tartamosság elvén alapuló gazdálkodás***.

A tulajdonviszonyok lényeges hatást gyakorolnak arra, hogy a fentiek közül melyik forma alakul ki.

A magántulajdon hatása lényegesen eltérő lehet a kis vagy nagy területű erdőbirtoknál, ill. a társasági tulajdonnál.

A kis erdőbirtokkal rendelkező tulajdonos nem tudja erdőgazdálkodását a folytonos tőkehozadékra építeni, hiszen 30-140-szer akkora terület kell ehhez, mint amekkorán évente arat. Ez esetben, vagy a pillanatnyi vagyoni érdekei szerint aknázza ki az erdőt, vagy a lehetőség legvégső határáig igyekszik felhalmozott erdővagyonát megőrizni, mivel nem ebből él.

A társadalom számára kívánatos, tartamos erdőgazdálkodáshoz tehát egy minimális terület szükséges, ezért a legfejlettebb erdőgazdálkodás minden változatában az állam közvetve vagy közvetlenül akadályozza az erdőterület felaprózását és ösztönzi az apró területek egyesítését (közös vagyonkezelés, szövetkezet, társaság stb.). Az erdők tulajdonosi szétosztása ellentétes a mai történelmi folyamattal, a kiemelt társadalmi céllal, a tartamossággal.

Ha az előzőeket nem fogadnánk el és ragaszkodnánk az erdők szabad tőkepiacához, akkor helyrehozhatatlan torzulások keletkeznének. Előre jelezhetők:

- egyrészt a vágásérett állományokra korlátozódó piac, amely az egy-egy tulajdonos birtokában levő erdők állományszerkezetét eltávolítja a kívánatostól,
- másrészt a magántulajdonú zöld környezet, amely az ország fahozamát csökkenti és a társadalomban ellenérzést vált ki.

A ***magántulajdonú nagy erdőbirtok*** – nagyságánál fogva, a „tartamosság” elsődlegességével biztos megélhetést nyújthat jelenlegi tulajdonosának és utódainak is. Itt a társadalom és az egyén érdeke jellemzően egyezik.

Ezzel szemben a ***társasági tulajdon*** vagyonérdekeltsége nem azonos sem az öröklődő magántulajdonú, sem a társadalmi érdekeltséggel. Történelmi példák és soksok rontott erdő bizonyítja a részvénytársaságok, közbirtokosságok gazdálkodási hibáit. A magántulajdonú vagyon megőrzése, végtelen időhorizontú bővítése helyett itt a tőkehozadék versenyképessége a legfőbb motiváció kapitalista viszonyok között is. A tulajdonosok társasága a tőke leggyorsabb megtérülését keresi, nem kötődik az adott működő tőkéhez, az erdőhöz. Ezen okok miatt a társasági vagyonfelosztás nem célravezető az erdőgazdálkodásban.

Bármilyen tulajdonú erdőt lehet ***bérlővel*** is kezeltetni, ami semmiben sem különbözik attól, amikor ***állami tulajdont vállalatok*** kezelnek. Mindkét esetben a mai eredményekben érdekeltek és a távlati társadalmi érdeknek nem lehet hatása, akár tőkés, akár szocialista rendszerről van szó.

Évszázados tapasztalat, hogy a nem vállalkozásba kiadott állami tulajdon jellemző érdekeltsége a tartamosság. Sokszor felmerül a kérdés, hogy egy, mai magyar állami erdőgazdaság szakszemélyzete miért nem teszi ugyanazt, amit korábban Eszterházy herceg vagy a korábbi kincstár vagy a mai nyugatnémet állam vagy nagybirtokos alkalmazottai.

A válasz egyszerű: ***a menedzserek a kenyéradó érdekét képviselik, mert egzisztenciájuk ettől függ, így volt ez régen, így van ez most is***. Ez természetes. ***Akkor a tulajdonos vagyonérdekeltsége hatott***.

Ma, Magyarországon, az ***állam „haszonbérbe" adta az erdőt a szakszemélyzetnek***, és – mint versenyző vállalkozót – a mai hozadék minimalizálásában tette érdekeltté, míg ***a tőke kizsarolása ellen csak korlátokat állított***. A következetesen ható és erősödő gazdasági érdekeltség azonban 20 év alatt kikezdi a korlátokat, esetleg még a szakmai etikát is. A hiba a nemzetgazdaság tulajdoni és érdekviszonyaiban alkalmazott egysíkúság, voluntarizmus volt.

Szólni kell még a ***vagyonkezelés*** esetéről, amely bármelyik tulajdonformánál előfordulhat. A vagyonkezelő a tulajdonosi jogokat gyakorolja. ***Az állami tulajdonú tőkének független vagyonkezelő szervezetekre bízása ma a vagyonérdekeltség megoldásának egyik, előtérben levő változata. Ez a vagyonkezelő nem kötődne a működő tőke jellegéhez (ágazathoz, tevékenységhez***), hanem éppen abban érdekelt, hogy ***a tőkét – versenyeztetéssel – oda áramoltassa, ahol annak a legnagyobb a hozadéka***. Ez a korlátos természeti erőforrások kezelésére nem alkalmas forma.

A ***természeti erőforrásokra specializált vagyonkezelő szervezeteket indokolt létrehozni, ahol éppen az a cél, hogy a tőke jellegének megfelelő társadalmi érdek kerüljön előtérbe, és ennek teljesülése legyen a vagyonkezelő személyes érdekeltsége***.

Vita tárgyát képezheti, hogy a föld, amelyen a faállomány áll, a tulajdonos résztulajdona, a földet és a faállományt egyesítő folytonos (tartamos) hozadékú erdőtőkének a tulajdonos területén keletkező aktuális hozadékrésze ugyancsak a földtulajdonost illeti, de az erdőtőke egésze felett a vagyonkezelő rendelkezik.

IV. Következtetések

A tulajdonviszonyok és az ezzel összefüggő érdekeltség felülvizsgálata és (esetleg) újrarendezése a reform során elkerülhetetlen. Nem szabad azonban megismétlődni annak a ***szemléletbeli hibának, amely más ágazatok tapasztalatai alapján kialakított elveket úgy alkalmazza az erdőgazdálkodásban, hogy figyelmen kívül hagyja sajátosságait***. Pedig ezek a sajátosságok és a velük összefüggő tapasztalatok esetenként egészen más megoldást indokolnának.

1. Az erdőgazdálkodás társadalmi kiemelt célja a tartamos gazdálkodás, az erdőtőke hozadékának folyamatos fenntartása. A „Földtörvény" és az „Erdőtörvény" korszerűsítése kapcsán tudatosítani kell, hogy az erdővel borított földrészlet olyan lekötött eszköz, amely önmagában nem működőképes (mint egy gépalkatrész), csak abban a nagy területi rendszerben, amely a tőkehozadék végtelen folytonosságát, a „tartamosságot" biztosítja.

Ezért az erdővel borított földrészletek adásvételét csak a tulajdoni koncentráció irányába szabad megengedni, illetve kell elősegíteni.

2. Egy gazdálkodó rendszeren belül nem szabad szembe állítani a személyes érdekeltséget az erdőtőke jelenlegi hozadékának kiaknázásában (a tartamossággal). Az erdővagyon kezelőjének személyes érdekeltsége a vagyon, a tőke tartamos hozadéka fenntartásában, ill. növelésében legyen.

Az ***erdővagyont – az általános iránytól eltérően – egyre nagyobb mértékben ki kell vonni a versenyző vállalkozók döntési köréből***:

a) Az 1. és 2. pontnak magántulajdonú, nagy erdőbirtok megfelel. Ilyenek életre hívása kétféle módon történhet:
   - Azoknál az erdőknél, amelyek korábban is magántulajdonban voltak, birtokba helyezhető a régi tulajdonos vagy örököse.
   - Kiszemelt személyek magántulajdonába is adható az állami erdő. Mindkettő súlyos politikai döntést igényel, melynél a pszichológiai tényezőket nem lehet figyelmen kívül hagyni. Sikerük kétséges.

b) Szervezetileg elválasztható az erdőtőkével folyó gazdálkodás, az abból származó jelenlegi hozadék hasznosításától (vagyonkezelő szervezet). Ez esetben a hozadék-hasznosításban korlátlanul érvényesülhetnek a piacgazdaság törvényszerűségei, a szabad vállalkozás lehetőségei.

3. ***Erősíteni kell az erdővagyonba történő állami beavatkozás törvényességét és a központi pénzügyi beavatkozásokat***. Ez utóbbin belül:
   - ***külső forrásból*** is hozzá kell járulni a társadalom számára nélkülözhetetlen erdő fenntartásához, a környezeti károk kivédéséhez, az erdővagyon későbbi hozadékának növeléséhez,
   - a természeti feltételek különbségéből származó ***különbözeti járadékot az eddiginél nagyobb mértékben kell újra elosztani***.

4. Mindez azt jelenti, hogy az erdőgazdálkodás sajátosságai olyan mértékűek, hogy a társadalmi cél megvalósítása csak ***független irányító szervezettel*** valósítható meg. Tárcán belül egy, közvetlenül a miniszternek vagy miniszterhelyettesnek alárendelt, mindenki mástól függetlenített, az ágazat sajátosságai szerint gazdálkodó szervezet megnyugtató módon oldhatná meg az ágazat problémáit.

Befejezésül szeretném hangsúlyozni, hogy feltétlenül külön kell megvizsgálni a tsz-ek erdeit, a faültetvényeket és a magántulajdonba kerülő erdők esetét. Ezeknek elemzésére az anyag nem tért ki. Ezt sürgősen pótolni kell.

Ugyancsak szükséges megvitatni azt is, hogy valamely erdőterület milyen feltételekkel szolgálhat kölcsön fedezetéül.

Budapest, 1989. július hó Közreadta HI (OJ)

OEE 1990 – HI: Megnyitó – Korszakváltás előtt *(AZ ERDŐ 1990/5)*

Mai tisztújító közgyűlésünk sokkal több a négyévenként ismétlődő vezetőségválasztásnál. Mostanában olyan sokszor hallottuk, s ezért szükségtelen részletezni, hogy hazánkban nemcsak új kormány van alakulóban, hanem rendszerváltás is van, mindez mély gazdasági válság közepette.

Szakmánk és benne egyesületünk természetesen mindettől nem lehet független, még akkor sem, ha eddig mindig – és reméljük, ezután is – ***távol tartotta magát a pártpolitikától***. Ennek a korszakváltásnak részletes elemzésére itt és most nem térhetek ki, csak az egyesület magatartását szeretném vázolni a korszakváltást megelőző időszakban.

Az erdőgazdálkodás sajátosságai megkövetelik, hogy irányítása magas erkölcsi követelményeket kielégítő, a jövőért érzett felelősség átérzésével történjen. Ezt erdészetünk irányítóinak sokáig sikerült is megvalósítani.

Sajnos ***1968 után egyre nagyobb súllyal nehezedtek az erdészetre olyan közgazdasági követelmények, amelyek összeegyeztethetetlenek voltak a társadalom hosszú távú érdekeivel és az erdőgazdálkodás sajátosságaival***. Később ezek elfogadását a korábbiakban elképzelhetetlen mértékű anyagi érdekeltség is ösztönözte, egyre gyakoribbá váltak a diktatórikus módszerek és a kritika elnyomása.

Mindezzel egy időben, hazánkban is egyre jobban figyeltek az erdőre, egyre több kritika érte erdőgazdálkodásunkat kívülről, de nőtt az erdészek nyugtalansága is. Az OEE programjaiban a témák súlyponteltolódása az erdészet sorskérdéseinek irányába jól mutatta a nyugtalanság növekedését. Végül is a helyi csoporttitkárok értekezletének egyhangú egyetértése alapján levélben fordultam a MÉM-EFH vezetőjéhez és a miniszterelnökhöz.

Ennek következménye a szakmai közvéleménynek a megfélemlítés légkörében féligazságokkal, elferdítésekkel és valótlanságokkal folytatott manipulálása volt azzal a céllal, hogy az egyesületet a súlytalanság állapotában tartsák és a szakmát megosszák. Ehhez járult az a kísérlet, hogy az egyesület működését gazdaságilag is lehetetlenné tegyék. Szeretném hangsúlyozni, hogy ebben az akcióban – a vállalatvezetőket is beleértve – csak a szakma töredéke vett részt, egy közírónk megfogalmazásával élve, a „menedzsment militáns része". Az egyesület testületei pedig azt az erkölcsi szilárdságot mutatták, amelyre reményeinket alapozhatjuk a jövőt illetően is.

Az egyesület elleni kampány hullámverésének tekinthető a szolnoki helyi csoport bizalmatlansági indítványa, amely végül is nem tudott olyan okokat felsorakoztatni, amely indokolhatta volna a választások előre hozását és az egyesületet a társadalmi környezet változásának kritikus szakaszában bénult helyzetbe hozta volna. Ismeretes, hogy a választmány nem értett egyet a választások előre hozásával.

Ugyancsak a választmány egyetértésével léptünk fel az ***erdőtörvény tervezett módosítása ellen***. Szűrös Mátyástól, az Országgyűlés elnökétől levélben kértük a törvényjavaslat visszavonását, az országgyűlési képviselőktől pedig előterjesztésünk támogatását kértük. Kezdeményezésünk sikeres volt, így lesz idő az erdőtörvény alapos előkészítésére, amelyet már évek óta javasolunk.

Itt is szeretném hangsúlyozni – ahogy ezt leveleinkben is megírtuk – hogy nem a privatizáció ellen akarunk fellépni, de egy olyan nemzeti kincs esetében mint az erdő, csak jól meggondolt szabályozás és korlátozás után lehet szabaddá tenni a birtokforgalmat. Ha az előterjesztett módosítás törvénnyé vált volna, akkor összekapcsolva a társasági törvénnyel lehetővé tette volna az erdő esetében is az ún. ***spontán privatizációt***, amelyet azóta már szinte mindenki elitél.

Az előbbi fellépéseinkre nem került volna sor, ha az állami vezetés és az egyesület között olyan a viszony, amilyen évtizedekig volt. Szeretném remélni, hogy megszűnik az „oszd meg és uralkodj rajta" politika és az egyesület fórumain kialakított elképzelésekben, vagy megvizsgált és igy ellenőrzött javaslatokban újra kialakul a teljes egyetértés, vagy legalább a kompromisszum szakmánk különböző kérdéseiben. Hadd idézzem Gémesi József hivatalvezető urat szakmánk szervezeti életének három fő pilléréről:

„***Az egyik az állami irányítás szakmai intézménye: a MÉM Erdészeti és Faipari Hivatala és az erdőfelügyelőségek, a másik pillér az erdőgazdálkodó szervezetek összessége, illetve azok nemrég létrehozott szakmai szövetsége, a harmadik pedig a szakma társadalmi egyesülete – az Országos Erdészeti Egyesület***.

Az állami irányításra a jogi eszközök kidolgozása és működtetése, valamint a közgazdasági feltételek kivívása szempontjából továbbra is szükség van. Az Erdőgazdálkodók Szövetsége a tagvállalatok érdekeit képviseli és kezeli, az OEE pedig a szakembereket és azok egyéni

kezdeményezéseit fogja össze. Véleményem az, hogy mindhárom intézmény tegye a maga dolgát, s ha szükséges, akár a vélemények ütköztetése révén, alakuljanak ki a megoldások a leglényegesebb kérdésekben. A lényeg az, hogy a társadalom elé már összefogva, egységesen lépjünk ki jelzéseinkkel és javaslatainkkal."

Örömmel üdvözlöm ezt a szemléletet, de szeretném hozzátenni, hogy a közös vélemény csak akkor fog kialakulni, ha az említett „vélemények ütköztetésére" az egyesület lehetőséget kap. Az OEE nemcsak tagjai kezdeményezéseinek továbbítására hivatott, hanem szeretne véleményt nyilvánítani a törvényekről és rendelkezésekről, még kiadásuk előtt, időben. Az állami irányítás természetesen ezt a véleményt figyelmen kívül is hagyhatja, de ez felelősségét növelni fogja. Ezzel kapcsolatban idézek az Erdészeti Lapok 1937. évfolyamának 800 oldaláról: „Az állam nem nélkülözheti az egyesületi tevékenység támogatását. A kezdeményezés, tanácsadás és bírálat számára, az igazgatás keretein kívül a legmesszebb menő lehetőségeket kell biztosítani, éppen a közjó érdekében."

Szükségesnek tartom még két, elvi megállapítás tisztázását, amely sokszor és sok helyen szokott elhangzani.

Az egyik: a szakma egysége. Ez néha kialakulhat, de lehet, hogy csak kompromisszum jön létre, marad egy kisebb-nagyobb tábor, ellenvéleménnyel. Ez pluralista demokráciában természetes. Az ilyen helyzet azt mutatja, hogy újabb és újabb megoldásokat kell keresni az óhajtott egység eléréséig, vagy megközelítéséig. Nem kell feltétlenül a legrosszabb véleményt alkotni azokról, akiknek ellenvéleményük van. Lehet, hogy az ellenvélemény éppen azt mutatja, hogy valahol hibáztunk, valamit nem vettünk figyelembe.

A másik: egységesen lépünk a nyilvánosság elé. Természetesen erre kell törekedni. Az egyesület partnerének tudnia kell, hogy vezetőit a legtisztább szakmai érdek vezérli és törekednek az elfogadható kompromisszumra. Nem is tehetnek másként, mert a tagság ellenőrzése alatt állnak. Ha azonban az egyesületben kialakított véleményt fontos kérdésekben figyelmen kívül hagyják vagy igényt sem tartanak a megismerésére, akkor az erdészetet és a társadalmat fenyegető kár elhárítása érdekében kötelessége az egyesületnek a nyilvánosság elé lépni eltérő véleményével. Más fegyvere nincs. Ha ezt nem teszi, akkor a rossz úton járó vezetés kiszolgálójává válik, osztozik vele a felelősségben és a súlytalanság állapotába kerül.

Székházunk visszaszerzése ügyében egyébként újból és újból beadványokkal fordultunk azokhoz a helyekhez, ahonnan segítséget reméltünk. Egyelőre csak az ügy napirenden tartását értük el, de reméljük, előbb-utóbb visszatérhetünk székházunkba.

Nyomasztó gondot jelent lapunk, AZ ERDÖ ügye. Erre itt most nem térek ki, mert a közgyűlés meg fogja vitatni helyzetét.

Befejezésül visszatérek az indító gondolatra: közgyűlésünk korszakváltás idején ült össze. Korszakváltás van a politikai-gazdasági-társadalmi viszonyokban és korszakváltás van az OEE-ben is. Nem láttunk a jövőbe, mégis az igazmondást és őszinteséget követelő vitáink, a többség véleményének a képviselete, mindaz, ami az egyesület életében, vitáiban és kiállásaiban az elmúlt 10–15 évben történt – amelyet az előbbiekben röviden érintettem – annak a pluralista demokráciának az előhírnöke volt, amelybe most kívánunk belépni. Reméljük, hogy fokozatosan eljutunk a kritikának olyan megbecsüléséhez, amelyről már 1937-ben is olvashattak lapunkban elődeink. Az új korszakban erősíteni kell erkölcsi alapjainkat, mert – ahogy ezt mi régóta hangoztatjuk – az erdészet jellegzetességei nagyfokú felelősségtudatot, becsületességet és igazmondást követelnek meg minden dolgozótól. Hosszú és türelmes önneveléssel kell leszoknunk a féligazságok, sőt valótlanságok felhasználásáról. Nem igaz az, hogy a cél érdekében fölrúghatjuk az elemi erkölcsi törvényeket, mert ebből a történelem tanulsága szerint mindig romlás és pusztulás származott. Az érdekre – bármilyen érdekre – alapozott gazdálkodás csak az erkölcs korlátai között fogadható el.

A korszakváltás új és nagy feladatokat ad az egyesületnek. Meg kell vitatni és állást kell foglalni ***a rendszerváltás erdészeti programjáról***. Ennek során a jelenlegi tényleges helyzetből

kiindulva kell a programot felvázolni, gondolva választmányunk által már elfogadott „Az erdészeti politika megújításának alapelvei” c. határozatára. Ennek részletezése nem az én megnyitóm feladata. Sürgőssége azonban nem kétséges, mert ha mi nem foglalunk állást időben, akkor ezt megteszik mások, kevesebb szakszerűséggel, és közel sem biztos, hogy az erdésztársadalom nagy többségének álma fog majd megvalósulni.

Ilyen szellemben kérem tagságunkat, hogy az eddigiekhez hasonló felelősségtudatot mutasson új-régi alapszabályunk elfogadásánál és a tisztségviselők megválasztásánál. E két ténykedés fogja megalapozni, megkönnyíteni vagy megnehezíteni az átmenetet az új korszakba. Abba az új korszakba, amelynek kezdetén az erdőgazdálkodás helye, szerepe és közgazdasági környezete át fog értékelődni. Az egyesület állásfoglalását a politikusok nem hagyhatják figyelmen kívül, illetve fellépésünk sokkal inkább fogja sorsunkat alakítani, mint eddig.

Végül szeretném megköszönni magam és a lelépő vezetés nevében azt a támogatást, amely nélkül nehéz, vagy lehetetlen lett volna a helyes elvek és igaz cél mellett kitartani. Szeretnék bízni abban, hogy legalább tagjaink egy részében megerősödött a meggyőződés, hogy a közösség érdekében folytatott önzetlen harc nincs mindig bukásra ítélve. Magamról csak annyit, hogy mindig erdészetünk javára akartam cselekedni – és ez néha sikerült is – szerettem volna erőssé és vonzóvá tenni az egyesületet. Ha ez nem mindig sikerült, vagy valakit igaztalanul bántottam meg, kérem, nézzék el nekem, és őrizzenek meg jó emlékezetükben. Kívánom, hogy az egyesület az erdészet és a közjó érdekében továbbra is eredményesen tudjon tevékenykedni.

Ezekkel a gondolatokkal közgyűlésünket megnyitom.

OEE 1990 – Tisztújító közgyűlés Budapest – Állásfoglalás *(AZ ERDŐ 1990/6)*

*... **Ebben a kibontakozási folyamatban a maga objektív súlyának megfelelően, az erdőgazdálkodásunk jelentős, sőt növekvő szerepet játszik***. A népgazdasági egyensúlyi feltételek szolgálatában ***felértékelődik a nyersanyagtermelő funkció,***
az életminőség javítása érdekében pedig fokozódik a környezetvédelmi és üdülési funkciók jelentősége. Teljesen újszerű megközelítéssel tudjuk csak a változó igényeket és erdeinkben rejlő lehetőségeket úgy egyeztetni, hogy az ne sértse a társadalom távlati érdekeit sem.

A népgazdasági és vállalati gazdálkodásban is minőségileg új helyzettel kell számolnunk.

A ***piaci gazdálkodás szerepét erősítő, az önálló vállalati gazdálkodást*** kibontakoztató folyamatok azt jelentik, hogy az erdőgazdálkodáson belül ***az élőfakészlet bővített újratermelése szférájában növekszik a közvetlen állami irányítási és ellenőrzési tevékenység jelentősége***.

Az ***erdőfelújítás, az erdőtelepítés, a környezetvédelmi és üdülési funkciók teljesítése nem illeszkedik automatikusan az erdőgazdasági vállalatok piaci érdekeltségébe***. Ezeknek a tevékenységeknek megvalósítási és megtérülési ideje meghaladja a gazdálkodók által érzékelhető időhorizontot; finanszírozási lehetőségük is túllépi egy-egy gazdálkodó lehetőségeit; ***az egész vertikumra gyakorolt hatást sem képesek a vállalatok közvetlenül érzékelni***.

A kialakult véleményt a következő állásfoglalás részletezi:

ÁLLÁSFOGLALÁS Az Országos Erdészeti Egyesületben a hosszú évek óta tartó viták eredményeképpen kidolgoztuk az erdészeti politika alapelveit és a MÉM-mel való megállapodás szerint folyamatban van az ***erdőtörvény*** módosításának előkészítése és megvitatása, melynek befejezését – egyetértésben a MÉM-mel – a jövő év végére terveztük. Meglepődve értesültünk a sajtóból, hogy ***az erdőtörvény módosításának javaslata már az Országgyűlés*** előtt van. ***A szövegszerkesztés a MÉM-ben, szűk hivatali körben folyt, a vállalatvezetők is csak utólagosan – a minisztertanácsi jóváhagyás után – kaptak 20 perces tájékoztatást.***

Véleményünket – melyet mai ülésünkön alakítottunk ki és amelyben egyhangúlag egyetértettünk – az alábbiakban foglaljuk össze:

1. Az ***erdő tulajdonát minden előzetes, a kezelésre vonatkozó előírás, ill. szabályozás nélkül, társasági vagy magántulajdonba adni nagyon könnyelmű, sőt felelőtlen lépés lenne***. Vannak országok, ahol közösségi erdőt magántulajdonba adni nem lehet (Svájc, NSZK).
2. Köztudott, hogy az erdőgazdálkodás jellegzetességei miatt ***az ésszerű gazdálkodáshoz egy – a körülményektől függő – területnagyság szükséges. Ezen belül is van a különböző korú és értékű állományoknak egy szükséges aránya***. E két ok miatt ***az erdőterület szétaprózásának nem szabad utat nyitni***. Az egész világon a szétaprózódás megakadályozására és nagyobb tömbök kialakítására törekszenek.
3. Hiányzik a kis területű és szétszórt tsz-erdők sajátosságait is figyelembe vevő szabályozás. Hol és mikor lehet kivételt tenni és mely esetekben kell szigorúan betartani az általános szabályokat? Mikor és hogyan lehet váltógazdálkodást folytatni, az ***új telepítésű erdőkből*** mi maradhat az erdőgazdaság része, mi nem?
4. ***Amíg nem készül el a tulajdoni kérdésekről az általános szabályozás, addig az erdőtulajdont sem lehet definiálni***. Először az alkotmányt, a PTK-t és a kisajátítást is módosítani kell. Ez pedig a törvény tervezett életbe lépéséig 1989. július l-ig. nyilván nem történhet meg. Ezen okok miatt, a módosítási javaslat anarchiához vezetne a felmérhetetlen szakmai károkon kívül.
5. Az ***ültetvények fogalmának*** bevezetéséről, az ***erdőtervek*** elkészítéséről, engedélyezéséről és módosításáról, valamint az erdőfelújítási és -fejlesztési alapról javasoltak teljes körű hatása beláthatatlan károkat okozna. A károk elkerülése csak sokkal gondosabb szövegezéssel lenne elkerülhető.
6. Az előbbi állásfoglalásunk főként szakmai megfontolásókon, évszázados tapasztalatokon és a nemzetközi gyakorlaton alapul. Fölhívjuk a figyelmet arra is, hogy az előterjesztés szerint a PM, az OT, az MNB, a legfőbb ügyész és a Legfelsőbb Bíróság – vagyis a gazdaság irányításának és a jogállamiságnak legfőbb letéteményesei – nem értenek egyet a tervezett módosításokkal. Tudomásunk szerint ezeken kívül a KVM, a TOT, a Medosz és részben az MTA sem ért egyet a tervezettel.
7. Az előbbi okok miatt, javasoljuk a törvényjavaslat visszavonását, ill. napirendről való levételét. Ügy gondoljuk, hogy az ilyen, rosszul előkészített törvénymódosítások nem szolgálják a stabilizáció gyorsítását, hanem csak tovább növelik a bajokat. A visszavonást az is indokolja, hogy meg kell várni azokat a törvénymódosításokat, ill. új törvényeket, amelyekkel az erdőtörvénynek összhangban kell lenni. A nagy sietséget semmi sem indokolja, hiszen jelenleg az erdőgazdálkodás ún. „sikerágazat".
8. Szeretnénk hangsúlyozni, hogy állásfoglalásunk nem konzervatív, ***nem akarjuk megakadályozni a vállalati átalakulásról és a társaságokról hozott törvények végrehajtását.***

Erre biztosan lehet az erdészetben is megoldást találni. Csak azt szeretnénk kérni, hogy legalább az erdőtörvény vegye figyelembe az erdőgazdálkodásnak minden más ágazattól eltérő sajátosságait, valamint hazai és nemzetközi, évszázados tapasztalatait. A választmány egyhangú szavazással felhatalmazta az egyesület elnökét és főtitkárát, hogy az állásfoglalás lényegét kifejező levelet intézzenek dr. Szűrös Mátyás, az Országgyűlés elnökéhez, azzal a kéréssel, hogy ha lehetséges, az erdőtörvényt módosító javaslatot ne terjesszék döntés végett az Országgyűlés május 30-i ülésszaka elé.

Mosonmagyaróvári erdészet *(Parlamenti interpelláció – 1990/09)*

Tisztelt Ház!

A ***mosonmagyaróvári erdészet 1990. szeptemberében önállósodását kezdeményezte*** a Kisalföldi Erdő-és Fafeldolgozó Gazdaságból az 1990. évi LXXI. törvénnyel módosított 1977. évi VI. törvény alapján, amely az állami vállalatokról rendelkezik. A törvény rendelkezése alapján az alapítóhoz, a Földművelési Minisztériumhoz fordult. Kielégítő intézkedés hiányában az Országgyűlés 1990. április 16-i ülésén Bak János képviselő interpellált.

Az interpellációra Dr. Gergátz Elemér földművelésügyi miniszter válaszolt: „A mosonmagyaróvári erdészet önállóvá válására a Minisztérium egyértelmű válasza, amit a képviselő úr hiányolt 60 napon belül, megvolt. Csak azért nem kapta meg az erdészet, mert aláírás előtt éppen a képviselő úr kérte Nagy Ferenc miniszter urat, hogy halassza el a döntést. Kérte továbbá, hogy miniszter úr fogadja az erdészet vezetőit. A meghallgatás során, miniszter úr is tapasztalta a szakmai főosztály és a mosonmagyaróvári erdészet álláspontjának különbözőségét. Megadta az erdészetnek azt a lehetőséget, hogy újabb írásos anyag benyújtásával bizonyíthassák álláspontjuk helyességét. Az erdészet második beterjesztése nem kérdőjelezte meg a szakmai főosztály álláspontját, illetve a korábban adott indoklását. A minisztérium részéről ismételten elutasító levél tervezete készült el. Az aláírás előtt képviselő úr megint kinyilvánította, hogy kétségbe vonja döntésünk pártatlanságát. Képviselő úrra és a hazai pályára való tekintettel egy szakmai bizottságot kértünk fel a kérdés megvizsgálására.

A bizottság képviselő úr személyes jelenlétében végezte munkáját és véleményében javasolta az előzetes vagyon- és tehermegosztás kimunkálását azon célból, hogy a végleges döntés megalapozottabb legyen! A bizottság javaslatában az is szerepel, hogy mérlegeljük a mosonmagyaróvári erdészet önálló vállalatkénti illeszthetőségét az új erdészeti politika irányelveibe, illetve annak szervezeti rendszerébe. Ugyanis ezen új erdőpolitika, amely létezését képviselő úr interpellációjában kétségbe vonta, az erdőgazdálkodáson belül jelentős szervezeti változásokat is fog hozni. Nos ez elkészült. Különböző szintű egyeztetése és jóváhagyása van még hátra. Itt jegyzem meg, hogy az ***Országos Erdészeti Egyesület*** is megkeresett ez ügyben. Levelükben kifejtették álláspontjukat, indokaikat és kérték tőlem a mosonmagyaróvári erdészet kérelmének elutasítását.

Sajnos a kisalföldi erdőgazdaság úgy terjesztette be a vagyonmegosztásra vonatkozó dokumentumokat, hogy az több alapvető kérdésben hiányos volt. Pl. az erdészet elfogadó nyilatkozatát nem tartalmazta, a számadatok a vállalati mérleggel nem voltak azonosíthatók stb. Ezért nem tudtuk azt elfogadni és kértük az érdekeltektől a hiány pótlását, de ezt a mai napig sem kaptuk meg. Megítélésem szerint a törvényadta lehetőséggel nem minden vállalat tud élni.

Vizsgálni kell mind az önállóvá váló vállalat, mind a visszamaradó vállalati egység működő képességét. A mosonmagyaróvári erdészet esetében további szempontként kell figyelembe vennünk, hogy területén várhatóan mintegy 1000 ha kerül vissza erdőbirtokossági tulajdonba, így az erdészet erdőterülete a 3000 ha-t sem fogja elérni. Az erdőgazdálkodásban a hosszú termelési ciklusra való tekintettel szükség van egy minimális területnagyságra, amely biztosítani tudja a folyamatos erdővagyongazdálkodást, ***a hosszú távú tartamosságot. Ez hazai viszonylatban átlagos erdészetnagyságot jelent, azaz kb. 8–10 ezer ha-t.*** Ennek figyelembevételével valóban nem lehet indokolt az erdészet önálló vállalattá alakítása.

Javasoltuk viszont már az ügy kezdeti stádiumában, 1990. novemberében az erdészetnek, hogy ***önállósági szándékát erdőterület nélkül, de az erdőben folyó munkát vállalkozási alapon végezve valamely gazdasági társasági formában valósítsa meg. Az erdészet a vállalkozás lehetőségével nem kívánt élni***. Úgy érzem, a minisztérium ez ügyben a lehető legmesszebbmenőkig elment.” Bak János képviselő úr a miniszteri választ nem fogadta el. Az Országgyűlés a miniszteri választ 130 igen szavazat, 48 ellenében, 28 tartózkodás mellett elfogadta.

2.2. 1991–1994 | Az OEE – Erdészeti elképzelések – Tények

OEE 1991 – 125. évi jubileumi vándorgyűlés Sopron *(Erdészeti Lapok 1991/9-10)*

BG – A rendkívüli társadalmi, politikai, gazdasági változások kihatása a magyar erdőgazdálkodást sem fogja megkímélni és elkerülni. Ennek megfelelően nehéz átmeneti, átalakulási korszakban kell helytállni.

1990. június 29-i, titkárokkal és szakosztályvezetőkkel kibővített választmányi ülésünk, amikor az elnökségi állásfoglalás-tervezetet, az úgynevezett „sárga lapot" vitattuk meg. A választmány elfogadta, észrevételével kiegészítette és véglegesítette a ***kilencpontos állásfoglalást***.

(1990) Október 3-án az elnökség újabb ülésén ***levelet írtunk Antall József miniszterelnökhöz,*** melyben részletesen tájékoztattuk az erdészet gondjairól, az erdő- és vadgazdálkodás szabályozására irányuló egyesületi álláspontról. A levél sorsa és következménye arra figyelmeztet bennünket, hogy még szívósabban és kitartóbban kell a fő célokért küzdenünk. Ki kell mondanunk, hogy a levélben felvetett konkrét kérdésekre nemcsak, hogy megoldást, de érdemi választ sem kaptunk. ***Sem akkor, a tavaly decemberben bekövetkezett nagyra becsült és más vonatkozásokban igen hasznos, de lényegében nem a levélben felvetett kérdéseket érintő személyes találkozáson, sem azóta***.

A hazánkban bekövetkezett társadalmi-gazdasági megújulás, a piacgazdaságra való áttérés folyamata és az Európa Házhoz való csatlakozás szándéka az eddigieknél fokozottabb mértékben igényli az erdők gazdasági funkciója mellett annak társadalmi közcélú, környezetvédelmi és közjóléti szerepének az érvényesítését is. A ***döntések sajnos legtöbbször nem tőlünk, szakemberektől függenek***, hanem rajtunk kívülálló társadalmi, gazdasági, politikai megítélésektől.

Közismert, hogy az ország 18%-át borító ***erdőterületünk jelentős környezetvédelmi (talajvédő, klímajavító, levegőtisztító stb.) hatást fejt ki. Ennek a jelentősége korunkban a közvetlen fatermesztési, faanyagellátási elvárások mellett egyre jobban felértékelődik a társadalom részéről is***. Ezért az erdők környezetvédelmi és szociális üdülési szolgáltatásainak megteremtéséhez is alapvetően új, humánökológiai irányultságú erdészeti politikára, a társadalmi szükségletek kielégítéséhez anyagi támogatásra, a jogi, tulajdoni, szervezeti formák végleges eldöntésére van szükség.

Mindezt piacorientált gazdasági viszonyok mellett, a privatizáció, a tulajdoni formák gyökeres változása közepette, nehéz anyagi gazdasági körülmények között kell megvalósítani.

Ezeknek a céloknak a mind jobb megoldása végett ***a természetszerű erdők döntő hányadát képező állami tulajdonú erdőkben az erdővagyon kezelését ki kell venni a vállalkozási érdekkörből***. Nem szabad az erdőt vállalkozói vagyonnak tekinteni, adott esetben csődeljárás alá vonni, hanem ***állami köz(kincstári)vagyonként*** kell kezelni, amelyben vagyonmegőrző, vagyongyarapító gazdálkodást kell folytatni.

Egyetlen ökoszisztémaként kell kezelni az erdőt, a termőhelyet, a faállományt, a növény- és állatvilágot (beleértve a vadászható vadállományt), valamint az egyéb természeti és környezeti értékeket is.

A kormányzati irányításban ***az erdészet részére a komplex társadalmi-gazdasági szerepének megfelelő, kellő súlyú képviseletet*** kellene adni.

Egyesületünk tevékenysége – mint arra az írásos beszámolóban is utaltam – az elmúlt egy év alatt főleg arra terjedt ki, hogy fellépjünk az általunk kedvezőtlennek ítélt szakmai folyamatok ellen, melyek az előbbiek ellen hatottak. Talán hiba volt részünkről ez a bizonyos mértékig védekező politika folytatása.

Biztos, hogy elérkezett az idő arra, amikor egyesületünknek még jobban kell hallatnia hangját, és át kell lépni az egyesületi munka folyamán egy új, aktívabb, építőbb korszakba. Természetesen ez csak az egyesületi élet belső megújhodásának segítségével valósítható meg.

OEE 1991 – Állásfoglalás *(Erdészeti Lapok 1991/10)*

Az ***Országos Erdészeti Egyesület állásfoglalása és javaslata*** az ***erdőgazdálkodás, erdészeti igazgatás*** átalakításának szükségességére.

1. Az elmúlt év szakbizottsági munkája folyamán egyértelműen megállapítható, hogy erdőgazdálkodásunk a korábbi érdekeltségi rendszer, vállalati struktúra és a jelenlegi igazgatási módszer szerint nem folytatható, ...
2. Az erdők fontos közérdeket érintő kihatásai (közegészségi, környezetvédelmi, talajmegóvási, vízminőségvédelmi, faellátási stb. szerepe) olyan jelentőséget adnak az erdőnek, hogy ezek megőrzését csak megfelelő állami szabályozással lehet hosszú távon tartamosán és gazdaságosan biztosítani. A fokozott társadalmi közérdek miatt az államnak közvetlenül kell beavatkoznia az erdőgazdaság vitelébe, megszabva azokat a korlátokat, amelyeken belül az erdőtulajdonos egyéni érdeke a közérdeket már nem veszélyezteti. Az erdészeti igazgatás rendszere és törvényei Európában már évszázadok óta ezen az alapon működnek – ***tulajdonviszonyoktól függetlenül*** – mindenütt ***állami*** korlátozás és irányítás mellett.
3. A korábbi időszak torz érdekviszonyai okozták, hogy jelenleg az erdőgazdálkodás, az erdészek tevékenysége a természeti környezet védelmével helyenként szembekerült. Pedig az erdőgazdálkodás – már a fogalom évszázadokkal ezelőtti megszületésétől – az erdő (mint természeti erőforrás) fenntartását, a természeti tőke hozadékának folyamatossá tételét jelenti a fakitermelés szabályozásával és az erdei ökoszisztéma tudatos helyreállításával. Az erdőgazdálkodás tehát nem kitermelő ipar és nem mezőgazdasági növénytermesztés, hanem – valódi, eredeti értelmében – ***egy természeti erőforrás örökös hasznosítására irányuló törekvés, annak megőrzése révén***. Sőt, ma már inkább fordítva kell mondani, ***a cél az erdő tartós (örökös) fenntartása, a fenntartás költségeinek az erdő hasznosításából való fedezésével***. Mindezek miatt igen fontos, hogy az erdőgazdálkodás – mai helyzetével ellentétben – minden tulajdonosi, irányítási szinten egy egységként, egyetlen ökoszisztémaként kezelje az erdőt: a termőhelyet, a faállományt, a növény- és állatvilágot (beleértve a vadászható vadállományt), valamint az egyéb természeti és környezeti értékeket. Ennek megfelelően a kormányzati irányításban az erdészetnek komplex társadalmi-gazdasági szerepének, specifikumainak megfelelő, kellő súlyú képviseletet kell adni.
4. Az erdőgazdálkodás sajátosságaiból (hosszú, olykor 140 éves termelési ciklus, rendkívül alacsony és egyenetlen ***hozamok***, a vagyonmegőrzés igen nagy szerepe, a közérdekű szolgáltatások és a kedvező immateriális mellékhatások kiemelt jelentőségéből stb.) adódóan, szakszerű és magas színvonalú erdőgazdálkodás ***mindig csak nagy, összefüggő erdőtestekben (állami, kincstári területek, nagybirtok)*** volt jól gyakorolható.

Ezért az 1945. évi földreform során állami tulajdonba került, valamint az ezt követően állami szervek által létrehozott erdőket továbbra is állami tulajdonban kell tartani.

Az erdészet felsorolt sajátosságai szükségessé teszik ***az erdőgazdálkodás intézményi rendszerének megerősítését és ágazati önállóságának biztosítását***.

A társadalomtól elvárt feladataiban tartamosan (50–140 éves ciklusokban) működő erdőgazdálkodást nem lehet alárendelni, csak mellé rendelni a közép- és rövid távon napi gazdasági stratégiai szempontból módosuló földművelési, területrendezési politikának. Ezért látszik szükségesnek – a nemzetközi és más ágazatok vonatkozásában (pl. természetvédelem, vízügy) a hazai gyakorlatnak is megfelelő – önálló döntési szintű igazgatási egység (***Országos Erdészeti Hivatal***) létrehozása, az Országos Erdészeti *Hivatal* ***elhelyezésénél olyan tárcát kell***

megjelölni, ahol mód van ***az általános erdészeti politikát és annak eszközrendszerét, az erdészet sajátosságainak megfelelően a napi termeléspolitikai érdekektől nem befolyásoltan működtetni***.

Megítélésünk szerint ezek a feltételek valószínű, hogy több lehetséges változat közül legjobban egy ***nem termelési célú minisztérium*** keretében biztosíthatók. A fentiek alapján javasolt legfontosabb konkrét intézkedések a következők:

I. Létre kell hozni az ***Országos Erdészeti Hivatalt*** – magasabb döntési szintű szakember vezetésével –, amely az ***ország összes erdejére tulajdonviszonyoktól függetlenül*** meghatározza az erdészeti politika irányvonalát és ellátja annak általános hatósági szabályozását.

II. Az ***állami erdők*** vonatkozásában meg kell alakítani az ***Állami Erdők Vagyonfelügyeleti Kollégiumát, amely a tényleges tulajdonosi funkciókat gyakorolja az állami erdőkben***. Ezzel összefüggésben ki kell alakítani az ***államerdészet új, önfinanszírozó rendszerét és szervezetét***. Röviden felvázoltuk a meggyőződésünk szerint követendő helyes erdőgazdaságpolitika irányelveit és legfontosabb tennivalóit. Nem térhettünk ki mindenre, de célunk csak az volt, hogy rámutassunk azokra a legfontosabb gondokra és teendőkre, amelyeken a legsürgősebben segíteni kell. Reméljük, hogy szakmánkért aggódó kiáltásunk nem marad hiábavaló üres szó. Kérjük, hogy a ***magyar erdők hosszú távú, tartamos és gazdaságos megóvásának érdekében*** a legjobb szakmai tudásunk és meggyőződésünk szerint összeállított állásfoglalásunkat és javaslatainkat az erdészeti szakterületet érintő kormányzati szintű döntések meghozatalakor vegyék figyelembe.

Budapest, 1991. szeptember 24. Az Országos Erdészeti Egyesület Elnöksége

OEE 1992 – SchA: Erdőtörvény *(Erdészeti Lapok 1992/2)*

Az egyesület tagjai döntő többségükben ***időszerűnek, sőt fontosnak és sürgősnek tekintik az erdőkről szóló törvény*** megalkotását.

(Egyetlen szakosztály tartja – történelmi tapasztalatokra hivatkozva – ***kétségesnek***, hogy a jelenlegi teljesen bizonytalan, átmeneti időszakban lehetséges időtálló törvényt készíteni. Figyelemre méltó megjegyzésük ellenére a törvényelőkészítő munkát fokozni kell, nehogy a gyors, a társadalom csaknem minden területére kiterjedő, radikális változások közben a magyar erdők ügye háttérbe szoruljon, kedvezőtlen pozícióba kerüljön.)

Sürgeti az ***új törvényi*** szabályozást az a tény is, hogy az adott keretek között immár nemcsak az erdőgazdálkodás, sőt az egyszeri erdőfenntartás lehetetlenül el minden szektorban, de az erdők puszta létét is egyre több veszély fenyegeti. Természetesen ***az új törvényt*** csak akkor szabad a parlament elé terjeszteni, ***ha az ökológiai szemléletű, időtálló lesz, rövid és hosszú távon egyaránt*** valóban jól szolgálja az erdészet ügyét.

A társadalmi vitára bocsátott tervezet igen sok erénye ellenére korántsem felel meg ennek az alapigénynek. A tervezet készítői elismerésre méltó, igen nagy munkát végeztek. Helyenként a legapróbb részletre is kiterjedő figyelemmel törekedtek a tökéletességre és teljességre. Kár, hogy az előkészítésre, majd a nagy szorgalommal és hozzáértéssel összehordott „nyersanyag” rendezésére, összehangolására, a szerkesztésre és csiszolásra nem jutott elég idő vagy erő. Emiatt a tervezet – bár valamennyi „elődjét” minőségben és értékben messze felülmúlja – számos alapvető hiányossággal terhelt és csak kiinduló alapként használható fel egy beterjeszthető törvénytervezet készítéséhez.

Szembetűnő az egyes fejezetek készítőinek stílusában, teljesítményében, sőt felfogásában és megközelítési módjában is megmutatkozó különbözőség. Egyes részletek, pontok tartalmukat és formájukat tekintve is remekbe szabottak, mások az érthetetlenségig zavarosak, homályosak, vagy magyartalanok. Nagyon ***heterogén a tervezet tartalmi vonatkozásban is***. Az egyes fejezetek arányai esetlegesek, tartalmi mélységei igen különbözőek. Az egyikből

hiányoznak az alapfogalmak megértéséhez szükséges definíciók is, a másik olyan terminus technicust is meghatároz (csúnyán és pontatlanul), ami az egész tervezetben – joggal – egyetlen egyszer sem fordul elő.

A törvénybe illő, tömör részletek mellett az erdőgazdálkodás teljeskörű, részletes szabályozására való törekvések is teret kaptak a tervezetben. Oldalakat tesznek ki az alacsonyabb szintű jogszabályokba, vagy egyenesen szakmai útmutatókba illő részletek. Nem ritka a tervezetben a logikai sorrendtől való eltérés sem. Az egyik fő hiányossága a tervezetnek, hogy nem készült hozzá – vagy nem került nyilvánosságra – a biztos kereteket adó preambulum és a részletes magyarázat, indoklás. Ezek nélkül dönteni nem lehet, de véleményt adni is igen nehéz egy törvénytervezetről. Az említett és a hozzájuk hasonló hiányosságok elkerülése érdekében ***az alábbi általános megjegyzéseket*** ajánljuk szíves figyelmébe:

1. A beterjesztésre kerülő törvénytervezet ***legyen lényegesen rövidebb, tömörebb. Csak időtálló, legalább egy emberöltőre szóló, a magyar erdők fenntartását, gyarapítását és minél teljesebb társadalmi hasznosulását szolgáló*** előírásokat tartalmazzon. A jelenlegi struktúrák részérdekeket szolgáló elemeinek fenntartására, aktuális politikai vagy hatalmi kérdések megoldására a törvényhozást harci terepként, vagy a törvényt eszközként felhasználni nem szabad. Ebből kiindulva az erdőgazdálkodás jogi szabályozásában a törvény egyértelmű és szigorú keretei között a kormányrendeletnek és megfelelő mellékletekkel rendelkező miniszteri rendeletnek is helyet kell biztosítani.

2. Az új erdőtörvénynek tükröznie kell az erdővel szemben támasztott követelmények és az egész erdőfilozófia ***világméretű változását***. A megszokás és a rövid távú érdek makacs ellenállása miatt a szemlélet, a gondolkodásmód lényeges átállítása általában igen nehéz feladat.

   Esetünkben még nehezebb, hiszen az erdő – speciális szerepe és tulajdonságai következtében – az egyéb területektől eltérő, gyakran konzervatívnak, vagy egyenesen ***rendszeridegennek tűnő*** megközelítést és szabályozást kíván. Emiatt reménytelen vállalkozás ma világos, egyértelmű preambulum nélkül jó erdőtörvényt készíteni, de méginkább elfogadtatni.

   A ***preambulumban*** rögzíteni kell többek között az alábbiakat:
   - Korszerű, ***ökológiai szemléletű*** erdődefiníciót.
   - Az erdő környezetvédelmi jelentőségének felértékelődését és az erdővel szemben támasztott társadalmi igény ezzel kapcsolatos változását. Azt, hogy ***az erdő fő értéke*** – nemcsak az egész élővilág, de az ember nézőpontjából ítélve is – ***maga az erdő létezése***.
   - Az erdő közvetlen materiális szolgáltatásait – beleértve az elemi szükségletet jelentő főterméket, a kitermelhető faanyagot is – már ma is, de különösen a jövőben ***másodlagosnak kell tekinteni***.
   - Az erdei ökoszisztéma önfenntartó, önszabályozó és regenerációs képessége révén lehetővé teszi, hogy az ember – az erdő veszélyeztetése, sőt, ökológiai értékének, s védelmi szolgáltatásainak csökkenése nélkül – produktumának meghatározott hányadát elsajátítsa, kihozza az erdőből. Erről ***a természet által hosszú távon biztosított tisztes hozadékról*** – a tudományos és a szorosan vett természetvédelmi érdekek eseteit kivéve – ***belátható időn belül nem mondhat le az ember***.
   - Az erdőt csak olyan mértékben szabad a közvetlen anyagi szükségletek kielégítésére igénybe venni (fát termelni, vadat, háziállatot tartani stb.), hogy az az erdei életközösségben visszafordíthatatlan folyamatot ne indítson el, gyógyíthatatlan sebet ne üssön rajta és ne terhelje a jövőt hozamcsökkenéssel, vagy kényszerű, többletértékkel nem fedezett költségnövekedéssel.

- ***Az erdő – természeténél fogva – kettős tulajdonú jószág***. Egyrészt ***minden embernek – sőt minden élőlénynek – olyan elidegeníthetetlen, természetes ősi jussa, mint a levegő, vagy a napfény***, másrészt a ***megnevezett tulajdonos birtoka***.
- Az ebből fakadó látszólagos bonyodalom egyértelműen és könnyen kezelhető: ***az erdő maga köztulajdon***, megnevezett ***tulajdonosa csak a szakhatóság által jóváhagyott üzemterv szerint gazdálkodhat vele, faállományát csak engedéllyel termelheti ki, felújítási kötelezettség mellett, s csupán az erdő tiszta hozamával rendelkezik*** szabadon.

3. Az új erdőtörvény ***tulajdonsemleges*** legyen. Az erdőt magát – mint ***közvagyont*** – a ***tulajdonostól függetlenül*** egyforma következetességgel és szigorral védje, ***minden tulajdonos erdejére érvényes előírásokat*** tartalmazzon. ***Az állami tulajdonú erdők különleges státusát és extra feladatait kormányrendeletben*** kell meghatározni.
4. Az ágazat irányítására és a másodfokú jogkör gyakorlására ne a törvény, hanem a kormány jelölje ki az illetékes minisztériumot.
5. A semmivel sem indokolható módon szakkifejezéseink közé naiv és primitív indítékkal beleerőszakolt, gyökértelen, szakmai hagyományokat sértő, a magyar nyelv természetétől is ***idegen erdőtervtől*** való megszabadulás utolsó lehetőségét szalasztjuk el, ha nem váltjuk ki következetesen a törvénytervezetben mindenütt a ***méltatlanul kiebrudalt üzemtervvel***.
6. Bár lényegében valamennyi erdő egyidőben több funkciót is betölt, a különböző érdekek összehangolhatósága érdekében az üzemtervben továbbra is célszerű az erdőrészlet elsődleges rendeltetésének rögzítése.
7. A természetvédelmi hatóság erdőkre vonatkozó jogosítványait egy helyen, kiemelten kell az erdőtörvényben rögzíteni – a természetvédelmi törvénnyel összhangban – ***természetesen más-más jogkört biztosítva a fokozottan védett, az egyéb védelem alatt álló és a megnevezetten nem védett*** területekre.
8. Az őshonos vad az erdőknek, s ennek következtében ***a vadgazdálkodás az erdőgazdálkodásnak elválaszthatatlan, szerves része***. Ennek tudatában abszolút egységes állásfoglalás alakult ki a tervezet egyetlen alternatív fejezetével kapcsolatosan – természetesen az ***„A” változat mellett***. Nyomatékosan hangsúlyozzuk, hogy tisztességes, lelkiismeretes szakember nem működhet közre semmilyen formában olyan erdőtörvénynek csúfolt jogszabály készítésében, amely az erdő egyik elemét, ráadásul éppen a természetközeli erdő egészére legnagyobb, döntő hatással lévő elemét figyelmen kívül hagyja, vagy mesterségesen kiszakítva más érdekszférába helyezi.

   Az előtt is értetlenül állunk, hogy hogyan kerülhetett az erdőkről szóló törvénytervezetbe az egész törvény szellemétől és szándékától ***teljesen „testidegen” „B” változat***. Mélységesen aggaszt bennünket, hogy a legégetőbb erdőgazdálkodási és természetvédelmi problémáink megoldását minden erőfeszítésünk ellenére még ma is a „Vadgazdálkodás és vadászat” című törvényben igyekszik megoldani soros főhatóságunk.
9. Nehezíti a törvényalkotást, hogy az átmeneti időszakban – a ***„bázistörvények” késése*** miatt – sok területen nincsen elegendő, megbízható tájékozódási, vagy éppen kapcsolódási pontunk. Ennek ellenére – véleményünk szerint – ***gyorsítani és nem várakozni kell, kihasználandó a szabadabb mozgásteret***. Ugyanakkor legalább a saját törvényünk előkészítésére fordított erővel kell figyelemmel kísérni – és számunkra kedvező irányba befolyásolni – a kapcsolódó törvényeket. Nem szabad számításon kívül hagynunk, hogy ***ágazatunk társadalmi megítélése ma sem valós értékével arányos***.

10. Feltételezhetően a tervezet lényegesen lerövidül. Készültségi állapota sem indokolja, hogy a sok-sok véleményező által felismert valós, vagy vélt hibát, módosító javaslatot oldalakon át tételesen felsoroljuk. A következő részletes megjegyzések csak a tartósabbaknak tűnő, az egyértelműen többségi véleményen alapuló, az értékelő munkabizottság és az elnökség véleményével összecsengő és mindenekelőtt az egyesület célkitűzéseivel és állásfoglalásával egyirányú észrevételeket tartalmazzák. (Az egyesület részletes javaslata az érdeklődőknek a titkárságon betekintésre rendelkezésére áll.)

OEE 1992 – Szakértői értekezlet – Gyarmatpuszta *(Erdészeti Lapok 1992/4)*

A rendszerváltás egyesületünkben az 1990. évi vezetőségválasztással indult. Az új választmány határozatot hozott az erdőgazdálkodás új rendszerének meghatározására. Az intézkedéseket késleltette a megkezdését alapozó országos politikai helyzet kialakulatlansága, alapvető törvények meghozatalának elhúzódása.

A bizottság 1992. januárban Gyarmatpusztán tartotta értekezletét és azon jött létre a következő ***állásfoglalás***:

Helyzetértékelés:
A magyar erdőgazdálkodás kritikus helyzetbe került. ***Az állami erdőgazdaságok többsége veszteséges***, a jelentős erdőterületeket is kezelő Állami Gazdaságok jórészt megszűnnek, a termelőszövetkezetek átalakulása során megváltoznak a tsz erdők tulajdoni és kezelési viszonyai.

Az ***Erdőfenntartási Alap*** tartalékai elfogytak.

A helyzet kialakulásához vezető ***ágazaton belüli okok***:

A magyar erdészet hibás választ adott a hetvenes évek második felétől az ágazatban és annak gazdasági környezetében felhalmozódott kérdésekre. A hibás intézkedések következtében – ***az eredménynövelések érdekében erdeinkben túltermelések voltak***.

- A ***többletbevétel jelentős részét a faiparban*** és egyéb területen használták fel. (Az előző vezetés az Alapból mintegy 550 millió Ft-ot költött nem erdőfenntartási munkákra.)
- A túltartott nagyvadállomány okozta erdőfelújítási (szakmai, anyagi) nehézségek felhalmozódtak.
- Az ***Erdőfenntartási Alap*** képzése és felhasználása közt súlyos ellentmondások keletkeztek.
- ***Megváltozott az erdőállomány korosztályösszetétele, a vágásérettségi kort (indokoltan) fel kellett emelni***.
- Az ***éves eredményérdekeltség egyoldalúan előtérbe kerülhetett***, melynek következtében erdeink egy részét a kitermelések túlzottan megterhelték.
- A ***felduzzadt személyi állomány költségének nincs fedezete***.
- Az elmúlt időszak hibáiért a felelősség – a korábbi politikai és gazdasági rendszer jellegéből adódóan – a szakmát legfelső szinten irányítókat terheli, de a felelősségben osztoznia kell az erdőrendezésnek, a felügyeletnek és a gazdálkodó szervezeteknek is. A közös szakmai felelősség alól nem lehet felmenteni az erdészeti kutatást és oktatást sem.

Ágazaton kívüli okok:

- Növekvő költségek, nem emelkedő faárak, a bankhitel magas kamatszintje, kölcsönös eladósodás.
- ***A támogatási rendszer megváltozása.***
- Túlszaporított nagyvadállomány.
- Aszályos évek és az erdők egészségi állapotának jelentős romlása.

A bizottság leghatározottabb véleménye, hogy a politikai és gazdasági rendszer megváltozásával szükségessé vált az ***erdészeti tulajdon*** és intézmény átalakítása is.

A ***korábbi valós értékek megőrzése és megerősítése mellett az új fontossági sorrendek tudomásulvétele*** és az erdészet tervezési, gazdálkodási és felügyeleti gyakorlatába való beillesztése ***az erdésztársadalom létérdeke***. Nem szabad megengedni, hogy a személyes egzisztenciákhoz való ragaszkodás befolyásolhassa az erdők sorsát érintő felsőbb vagy intézményi (vállalati) szintű döntéseket.

Az erdő és a társadalom

A társadalom erdőképe ma már más, mint néhány évtizeddel ezelőtt volt, és az igény az erdők immateriális szolgáltatásával kapcsolatban jelentősen megnőtt. Ennek az igénynek az elsődlegessége egyértelműen megnyilvánul a tömegkommunikációban, a zöld mozgalmak és a természet-védelem elvárásaiban.

Ezt ***az igényt az új erdőkép kialakításánál az erdészeknek is figyelembe kell venni***. De azt is – a szakmailag szegényes tájékoztatás miatt –, hogy a fa kitermelése olyan képzeteket kelt, hogy az immateriális szolgáltatás ezzel veszélybe kerül.

Tudatosítani kell, hogy a korszerű erdőművelési elvek szerint kezelt erdő döntően kielégíti a környezetvédelmi, üdülési funkciókat is.

Az erdészek által szükséges tennivalók elemzését haladéktalanul meg kell kezdeni a ***természetvédő, közgazdász és erdész*** szaktekintélyek bevonásával.

Az erdésztársadalomnak és a felső irányításnak fokozott figyelmet kell fordítania arra, hogy a szakmailag helyes erdőkezelés nem korlátozódhat a gazdaságos faanyag nyerésre, mert ez a munka egyben alapvető természet-, környezetvédelmi és rekreációs tevékenység is.

Ahhoz, hogy a szakmai érveken alapuló erdőgazdálkodást társadalmi megegyezéssel, támogatással folytathassuk, el kell ismernünk, ***el kell ismertetnünk a legszélesebb társadalmi szinten az erdők immateriális értékének elsőbbségét***.

A tartamosán működő és szolgáltatásokat adó erdei ökoszisztéma fejlesztése, fenntartása, e munkák ***finanszírozása*** nem lehet a fatermesztés eredményességének függvénye.

A társadalom által igényelt, az erdő szakszerű fenntartásával nyújtott szolgáltatás árát a társadalomnak kell fizetnie, mert a környezetvédelmi, közjóléti feladatok teljesítése ***a növekvő költségigények*** miatt összességében csak ráfizetéssel hajtható végre.

A pénzügyi támogatás elmaradásával várható az erdei ökoszisztéma sérülése és a társadalom közérzetének további romlása.

Az erdőgazdálkodás célja és alapelvei

Az erdőgazdálkodás célja: az erdők fenntartása és bővítése ***a társadalom változó igényeinek figyelembevételével***. Az erdőnek, mint életközösségnek – és élettelen környezetének – fenntartása, a közérdekű szolgáltatások biztosítása és az erdei termékek hasznosítása.

A cél elérése érdekében

- Az erdőket a természetvédelmi előírások figyelembevételével, a természetszerű erdők és őshonos fafajok előtérbe helyezésével kezelni kell.
- Az erdőkben a gazdálkodás úgy folytatható, hogy az termékeivel és létéből fakadó szolgáltatásaival egyaránt megfeleljen a többcélú hasznosítás és az ökológiai tartamosság elveinek.
- Meg kell határozni – ***erdőrészletenként*** – Magyarország erdeinek újrafogalmazott ***elsődleges rendeltetését***.
- Létre kell hozni az ágazat új információs rendszerét.
- A kitermelt erdőket fel kell újítani.
- ***Ki kell dolgozni az erdők kezelésének várható költségeit, meg kell állapítani a bevételeihez való viszonyát***.
- Új alapokra kell helyezni a vadgazdálkodást.

- A társadalmi igények legteljesebb kielégítése érdekében az ***erdők állami tulajdonlását*** a jelenlegi területtel fenn kell tartani.
- ***Az erdészetet tulajdonviszonyoktól függetlenül egységes nemzetgazdasági ágazatnak kell tekinteni.***
- Felsőszintű hatósági irányítását egy helyen kell összefogni.

Törvénykezés, jogi szabályozás

- Az erdők szakszerű kezelésének ***tulajdoni, szervezeti, gazdasági és jogi*** feltételeit magasszintű jogszabályokban, törvényekben kell rögzíteni.
- A föld-, környezet- és természetvédelmi, erdő- és vadászati törvényeket ***egymással összhangban*** kell megalkotni. A törvényalkotások minden fázisában az ***erdő érdekeit*** érvényesíteni kell.
- Az erdőfelújítás és fenntartás pénzügyi garanciáit törvényben kell biztosítani. (A magánerőből kivitelezett erdőtelepítések pénzügyi támogatását külön kell szabályozni.) Az új erdőtörvénynek az erdők fenntartását, gyarapítását minél szélesebb körű társadalmi hasznosulást biztosító és ***minden erdőtulajdonosra érvényes előírásokat*** kell tartalmaznia.
- A fásításokra vonatkozó előírások ne tartozzanak az erdőtörvény hatálya alá.
- Jogi és gazdasági szabályozással kell megakadályozni ***a nem állami erdők területének csökkenését és ökológiai leromlását***.

Az erdőgazdálkodás feltételrendszere:

- Az ökológiai követelményeknek megfelelő erdőgazdálkodás csak az ***erdőtervek*** készítésével és a hatósági felügyelettel valósítható meg.
- A ***törvény előírásainak*** figyelembevételével az erdőgazdálkodás ***szakmai feladatait*** úgy kell meghatározni, hogy azok ***összhangban legyenek a ráfordítási lehetőségekkel***.
- Fel kell tárni a környezet állapotának javítását célzó nemzetközi pénzügyi alapok igénybevételének lehetőségét.
- A haszonvételek a tartamosságot nem veszélyeztethetik.
- A haszonvételek korlátozása, valamint a változó gazdasági feltételekhez való szükségszerű alkalmazkodás következtében ***az államerdészet személyi és eszközállományát csökkenteni kell***.
- Az alaptevékenység jelenleginél kedvezőbb adózási feltételeinek megteremtésével és hatékonyabb szervezeti rendszerrel az állami erdővagyon tartamos kezelését biztosítani lehet.
- Az erdők területi bővítése az ágazat eredményéből nem biztosítható.
- Az erdőtelepítések folytatása környezetvédelmi, gazdasági és foglalkoztatási szempontok miatt rendkívül fontos. Ehhez nélkülözhetetlen az állami támogatás. Minden egyéb külföldi tőke bevonásának lehetőségét fel kell tárni.
- Az államerdészeti vagyon hatékonyabb működtetése és a közérdekű célok fokozottabb érvényesítése érdekében ***az államerdészeti szervezeti rendszert*** meg kell változtatni.
- A ***tulajdonosi jogok gyakorlását egy központi csúcsszervre kell bízni, melynek területi szervei látnák el a szakkezelési feladatok irányítását***.
- ***Vagyongazdálkodási szempontból az állami erdőt oszthatatlan vagyonnak*** kell tekinteni.

Az erdőgazdálkodást egységesen kell szabályozni.

- Az államerdészeti szervezet erdővagyongazdálkodási vagy más gazdálkodási célból vállalkozói vagyont működtethet és vállalkozásokban részt vehet, azonban ***a vállalkozói tevékenységet szervezetileg is el kell különíteni az alaptevékenységtől***.
- Az alaptevékenység és a vállalkozási tevékenységből származó ***bevételeket elkülönítetten kell kezelni és felhasználását eltérő módon kell szabályozni***. Az alaptevékenység fejlesztését a vállalkozási eredményből adókedvezménnyel célszerű támogatni.

Fenntartási Alap

- A tartamos környezetvédelmi szemléletű erdőgazdálkodás pénzügyi feltételeit, képzését és felhasználását illetően normatív alapokon, egységesen szabályozott (természeti) járadékelvonás elvén működő, központilag kezelt ***erdőfenntartási alap*** tudja biztosítani. Létrehozása esetén kezelését egy **erdőbankra** kell bízni.
- Ha egy ilyen erdőfenntartási alap létrehozásának fettételei nem biztosíthatók, akkor az ***erdőtulajdonosokat saját erdőfenntartási alap képzésére kell kötelezni***.
- Az államerdészet esetében ezt egy tulajdonosi csúcsszervnek kell kezelni.
- Az egyéb erdőtulajdonosoknak saját bankszámlán elkülönített – az erdőfelügyelet által jogszabályokban rögzített normatívák által megállapított – erdőfelújítási tartalékot kell képezni.

Erdőrendezés

- Minden erdőt erdőterv szerint kell kezelni.
- Az erdőterv szerepét az erdőtörvény határozza meg.
- ***Az erdőtervezés szolgáltatás, állami feladat.***
- Az erdőrészlet szintű leltározás és az erdők egészségi állapotának felmérése ***az állam feladata***, melyet az ***állam erdőrendezés*** útján lát el.
- Az erdőleltár adatai ***állami alapadatnak*** minősülnek.
- A 10 évenként megújítandó erdőterveket az erdőleltár adatainak felhasználásával az Erdőtervezési Szabályzat alapján, meghatározott szakképzettséggel rendelkező szakemberek készíthetik.
- ***Az erdőtervet a minisztérium hagyja jóvá.***
- Az erdőterv jóváhagyás előtti felülvizsgálata az állami erdőrendezés feladata.
- Az erdőtervben érvényesíteni kell a természetvédelem, táji erdőgazdálkodás követelményeit, ***fel kell tárni ezek hatását a hozamokra és költségekre***.
- Az erdőleltárban kell meghatározni a természetes vadeltartó képességet.
- Ha az erdőtelepítés erdőtörvény hatálya alá esik, független a beruházás forrásától (állami, magán) – szakszerű kiviteli terv alapján végezhető.
- ***Magánerdőkben nagyobb kezelési egységek létrehozását kell szorgalmazni, melyek kezelése az erdőterv alapján történik***.
- 1,0 ha alatti fás területre nem kötelező erdőtervet készíteni.
- ***Az erdőterveknek, az eljárásnak alkalmasnak kell lenni az erdővagyon változásának értékelésére***.

Az erdőfelügyelet

- Az erdőtörvény és az erdőterv szerinti gazdálkodást hatósági jogkörénél fogva biztosítja és ellenőrzi.
- Az erdőgazdálkodás felügyeletét ***valamennyi tulajdonformában egységesen kell szabályozn***i.
- Célcsoportos állami beruházások pénzügyi bonyolítását és felhasználásának szakmai ellenőrzése.
- ***Az erdő forgalmazásával kapcsolatos hatósági jogkört gyakorolja.***
- Az erdőtulajdonost területén megillető vadászati jog gyakorlásával összefüggő feladatokat ellátja.
- Az erdőművelés erdőfelügyeleti elszámolási rendszerét új alapokra kell helyezni.

OEE 1992 – BG: Főtitkári beszámoló *(Erdészeti Lapok 1992/09)*

Elnök – Ezért is reméljük, hogy mindenki, akit hivatása, felkészültsége, vagy akár puszta érdeklődése arra alkalmassá tesz, meghallja együttműködésre hívó szavunkat és segít bennünket más irányú, sok területen mélyebb és alaposabb felkészültségével, a szakmai vakságtól mentes szemléletével, támaszaival, kritikájával, s a szakmánkat érintő külső igények tolmácsolásával.

Felkérem egyesületünk főtitkárát és az ellenőrző bizottság elnökét, hogy tegyék meg jelentésüket.

BG: Főtitkári beszámoló

Holnap lesz egy éve, hogy Sopronban tartottuk egyesületünk 125 éves fennállása alkalmából rendezett ünnepi közgyűlésünket. Akkor 800-an ünnepeltünk, zászlót bontva, bizakodva a jövőben. Mi történt az azóta eltelt egy évben, mit tudott tenni egyesületünk a szakterület érdekében? Erről az elmúlt egy évben végzett egyesületi munkáról szeretnék beszámolni, tájékoztatást adva az egyesületi tagságnak, a közgyűlésnek az elnökség munkájáról, röviden összefoglalva a legjelentősebb eseményeket, történéseket. Egyesületünk vezetésének legfontosabb tevékenysége kényszerűségből, sajnos, az elmúlt évben is az általunk kedvezőtlennek ítélt szakmai folyamatok elleni fellépés volt.

Közvetlenül az augusztusi közgyűlés után a Földművelésügyi Minisztérium belső átszervezése ***kapcsán sikerrel lépett föl az egyesület az erdészeti igazgatás egységének megtartásáért.*** A szeptember 24-én tartott elnökségi ülésünkön kialakított és elfogadott ***elnökségi állásfoglalásunkat az erdőgazdálkodás és az erdészeti igazgatás átalakításával kapcsolatban kísérőlevéllel Antall József miniszterelnök úrnak és a kormány többi tagjának is megküldtük***. (Az állásfoglalás az Erdészeti Lapok októberi számában jelent meg.)

Ha javaslatainkat nem is fogadták el teljes egészében, de a minisztériumi erdészeti igazgatás, ennek eredményeképpen, a korábbi elképzeléssel ellentétben megmaradt önálló főosztályként, közvetlenül a közigazgatási államtitkár felügyelete, és nem a helyettes államtitkár alá rendelve.

Ebben a kérdésben a szakma már korábban is egységesen sorakozott fel. A Fagazdasági Országos Szövetség (FAGOSZ) elnöksége, az Erdészeti Dolgozók Szakszervezetével közösen, az OEE mellett fellépve, Raskó György államtitkárnál folytatott megbeszélésen (szeptember 4.) segítette elő közös céljaink elérését. Ennek eredményeképpen október 3-án Gergátz miniszter úr ismét fogadta az OEE vezetését és közölte, hogy ha ***végrehajtási szinten*** is, de biztosította az ***erdészeti főosztály*** megmaradását a minisztériumi szervezeten belül.

Október folyamán jelentős munkát végzett az egyesület vezetősége azért, hogy az eddigi defenzív, védekező szakmai érdekképviselet helyett aktívabban segítse elő a szakmai kérdések megoldását. Ennek érdekében az erdészeti szakterület gondjainak megismertetésére október végén kétnapos rendezvényt szervezett a Mátrai EFAG területén, az ***Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottságának*** képviselői részére. A terepi bejárással egybekötött jól sikerült tapasztalatcsere elősegítette az erdészeti szakterület helyes megítélését a képviselők soraiban. Ezzel egyidőben október 31-én került sor az MDF elnökség azon ülésére is, ahol állásfoglalás született az MDF erdészeti és vadgazdálkodási szakértői kollégium javaslatára, többek között ***az állami erdők egységének megőrzésére és az egységes államerdészeti szervezet kialakítására*** is. Mindezek az események szinte előkészítették és szükségessé tették, hogy a szakmai közvélemény széles körű tájékoztatása, az aktuális szakmai és ágazatpolitikai kérdések megbeszélése érdekében november 20-án ***országos nyílt szakmai napot tartson az OEE***. Ezen több mint 400 szakember vett részt az MTESZ budapesti székházában.

Ezzel egyidőben elindult a ***készülő új erdőtörvénytervezet*** egyesületi, széles körű szakmai véleményezése is. Az igen sokoldalú és jelentős terjedelmű vélemények feldolgozására ***három tagú munkabizottságot*** hozott létre az elnökség. A bizottság körültekintő munkával

megfogalmazta és összeállította az egyesület átfogó véleményét, és az összes észrevétel mellékelésével továbbította azt a törvényelőkészítést végző főosztálynak.

Még decemberben alakult meg az a ***másik, 18 fős munkabizottság***, amely a korábbi választmányi határozat alapján már ez év januárjában rögzítette az erdészeti politika egyesület által elfogadott irányelveit.

(Ez az ***állásfoglalás***, mint ismeretes, az áprilisi Erdészeti Lapokban jelent meg.) Csak szinte címszavakban említem még a további hónapok eseményeit:

Februárban megindult az idei, zempléni vándorgyűlés szervezése.

Őszi levelünkre válaszolt a miniszterelnök (a levélváltás az Erdészeti Lapok márciusi számában jelent meg). Válaszában a miniszterelnök támogatásáról biztosította az OEE-nek az erdészeti ágazat korszerűsítésére tett törekvéseit, elismerve az erdészet semmi máshoz nem hasonlítható különleges funkcióit és sajátosságait.

Márciusban a pártoló tagok tanácsa tartott ülést a Csillagvölgyi úti könyvtárépületben. Az élénk hangulatú tanácskozáson a jogi tagvállalatok további anyagi támogatásukról biztosították az egyesületet. A s***zakosztályvezetők*** szintén márciusban számoltak be szakosztályaik működéséről, gondjaikról. Áprilisban kétnapos tanulmányúttal egybekötött kihelyezett titkári értekezletet tartott az elnökség Kecskeméten, illetve Bugacon.

A fő téma ***az erdészeti átalakulás, az ágazat helyzetének kritikus hangú megvitatása*** volt. Megállapítást nyert, hogy az elmúlt két évben az erdőgazdálkodás területén ***jelentősen romlottak a gazdálkodási viszonyok***. A ***törvényi szabályozás hiányában az átalakulás lassan és szabályozatlanul halad***. Mindezeket a hiányosságokat csak megváltoztatott magatartással kell és lehet ellensúlyozni. A nemzetgazdaság nehéz helyzetében, az átalakulási folyamatok rendezetlensége miatt csak sokkal önzetlenebb, etikusabb szakmai munkával lehet eredményeket elérni. Félre kell tenni az egyéni és csoportérdekeket, a fő stratégiai célok (***tulajdonviszonyok rendezése, államerdészet, erdőtörvény stb***.) eléréséért egységesen összefogva kell küzdenünk.

Külön kell még említést tennem a júniusi választmányi ülésről. Itt is, mint ebben az évben általában, az egyesületi rendezvények fő témája a szakterület átalakulásának, helyzetének megvitatása volt.

Nagy ***meglepetést és zavart keltett az ÁVÜ részéről az a tény, hogy Szolnokon és Keszthelyen a vállalatok élére nem erdész szakemberek kerültek privatizációs biztosként kinevezésre***. Sokan a főosztály és a szakterület semmibevevését, súlytalanságát látták a jelenségben. Valóban számolni kell azzal, hogy bármilyen egyéni vagy csoportérdek miatt megoszlik a szakmai közvélemény bizonyos kérdésekben, az események és történések az ágazati átalakulás során könnyen átlépnek a fejünk felett és mások, a szakmához kevésbé értők fognak dönteni dolgainkról. Ezért kérem és hívom föl minden egyesületi tagunk figyelmét arra, hogy lehetőleg mindenütt a már említett és a szaksajtónkban megjelent állásfoglalásaink szellemében „lobbizzanak”, illetve képviseljék szakmánkat.

Az áprilisi (bugaci) titkári értekezlet határozatának megfelelően a ***nem állami erdők*** sorsával kapcsolatban is egyesületi munkabizottsági állásfoglalás született, melynek közzététele az Erdészeti Lapok következő számában várható. (Említést kell még tenni az „így látom az erdőt” c. nagysikerű OEE pályázatról.)

A közelmúlt eseménye volt még az ***erdészeti érdekegyeztető fórum*** megalakulása és ülése az OEE Fő utcai irodájában. Az ***érdekegyeztető fórum (kerekasztal) résztvevői az OEE-n kívül még a FAGOSZ, az Erdészeti Dolgozók Szakszervezete, az MDF erdészeti és vadgazdálkodási szakértői kollégiuma és az FM Erdészeti és Faipari Főosztálya***. A fórum feladata és célja, hogy a társadalmi szervek, munkáltatói, munkavállalói érdekképviseletek, szakértői körök képviselői, az ágazatirányítás képviselőivel nyílt, kötetlen fórumon tudják megvitatni az ágazat átalakulásával kapcsolatos fontosabb kérdéseket.

A fórum működése várhatóan a jövőben folyamatos lesz. Várható, hogy a fontosabb kérdésekben, ha szükséges, a kerekasztal a kormányt is megkeresi álláspontja érvényesítése érdekében.

Tisztelt Közgyűlés! Az egyesületi élet fontosabb eseményein átfutva néhány általános tájékoztató jellegű kérdésről is kell még beszélnem.

1. Az egyesületi szervezet és a taglétszám alakulása
2. Egyesületünk anyagi helyzete
3. A helyi csoportok és szakosztályok életéről
4. Néhány szó egyesületünk külkapcsolatairól

Végül külön meg kell emlékeznem még arról, hogy ez évben július 12-én ünnepeltük a magyar erdészet nagy alakja, ***Kaán Károly születésének 125. évfordulóját.*** (Ebből az alkalomból 1992. május 28–30-án nagyszabású alföldfásítási konferenciára került sor. Erdészeti Lapok 1992-07)

Politikájának két egyszerű, nagyon világos alaptétele volt:

1. Minden lehetséges helyen (de elsősorban a fában különösen szegény Nagyalföldön) növelni kell az erdők és fásítások területét.
2. A még megmaradt erdőkben nagyon szakszerű (ahogyan mi erdészek nevezzük: ***belterjes***) gazdálkodást kell folytatni, növelni kell azok értékét, hozamát, a nemzetgazdaság és egyben a tulajdonos javára.

Ezt a politikát nem önmagában erdészeti ügyként, hanem szélesebb és hosszú távon humánökológiai társadalmi perspektíva részeként, a magyar nép általános jóléte előmozdításának eszközeként kezelte. Ez a politika „a legnagyobb magyar", gróf Széchenyi István eszmevilágában gyökerezett, aki Kaán politikai eszményképe volt, és akinek gondolatait tudatosan igyekezett a gyakorlatban megvalósítani a rendelkezésére álló erdészeti eszközökkel. Sokirányú szakmai és társadalomtudományi ismereteit szintetizálva olyan gazdaságpolitikai rendszert kristályosított ki, amelyet – mai nyelvre átültetve – *az* ***ökocentrikus (vagyis környezetbarát) szociális piacgazdaság is elvének vall, és amely (bízvást állíthatjuk) kimeríti a mai értelemben vett környezetfejlesztő tájgazdálkodás fogalmát***. Az erdészeti politika célját ismereteink jelenlegi szintjén ma is nehéz volna korszerűbben megfogalmazni. Kaán, mint kitűnő gyakorlati politikus, azzal is tisztában volt, hogy nem elégségesek a helyes elvek és célok, ha a politika nem rendelkezik megfelelő eszközrendszerrel, akkor nem tud valóságot formáló erővé válni.

Ezért egy nagyszabású törvénysorozatot terjesztett az Országgyűlés elé 1923-ban, amely megteremtette ***programjának jogi, szervezeti és részben pénzügyi feltételeit is***. Hasonló helyzetben ma ez előtt állunk mi is. Legyen követendő példa előttünk Kaán Károly sziklaszilárd, önzetlen szakmai elkötelezettsége és erkölcsi nagysága, mellyel céljai megvalósításáért küzdött. A munkásságából levont tanulságok, gondolatvilágának eszmeisége segítse a mai erdésznemzedéket a gazdasági rendszerváltozásban, egy szebbnek remélt jövő erdészeti feladatainak megoldásában.

Tisztelt Közgyűlés! Ezen gondolatok jegyében kérem a főtitkári beszámoló elfogadását.

Állásfoglalás az egységes állami erdővagyon kezelés koncepciójához – Az Országos Erdészeti Egyesület Elnökségének! *(Erdészeti Lapok 1992/10)*

Az egyesület 1992 áprilisában Bugacon tartott titkári értekezletén létrehozott, ***nem állami erdőkkel foglalkozó munkacsoportja*** (Varga Béla, Bolla Sándor, Steiner József, dr. Csötönyi József, Börzsei László) három alkalommal – május 19., június 9., június 25. – ülésezett. A munkacsoport áttekintette a nem államerdészeti kezelésben lévő erdők kezelésének, használatának jelenlegi helyzetét, az átmeneti időszak által felvetett megoldandó problémákat.

A munka összegzéseként az alábbi ***ajánlást*** fogalmazza meg az egyesület elnöksége részére.

1. ***Állami gazdasági erdők*** Az állami gazdaságok vállalkozói vagyonának és mezőgazdasági termőföldjeinek privatizációjával párhuzamosan ***törekvések vannak az erdők privatizációjára is. A munkacsoport állásfoglalása szerint ez a törekvés jelenleg törvényellenes***. Joghézagról nem beszélhetünk.
   Az 1961. évi VII. tv. 5§-ának (1) bekezdését, valamint a 73/1981. (XII.29.) MT számú rendelet 3.§ (2) bekezdését következetesen be kell tartani. A megszűnő állami gazdaságok erdeit – kivéve a kárpótlásra kijelölteket – a területileg illetékes erdőgazdaságok kezelésébe kell adni! Ettől eltérő rendezés az ***új erdőtörvény*** feladata.
2. Vízügyi erdők Helyzetük nem változott, intézkedés nem szükséges.
3. Egyéb állami erdők A volt tanácsi erdők a jogutód tulajdonába kerülnek.
4. ***Termelőszövetkezeti erdők***
   4.1. Az átalakulás után új jogi személyként tovább működő, közös erdőgazdálkodást is folytató szövetkezetek esetében lényeges gondok nem merülnek fel. A kárpótlásra kijelölt – esetenként „***természetvédelmi földalapba***” került-erdők őrzése, korlátozott használata a szövetkezet feladata a kárpótlás lebonyolításáig és az átmeneti rendelkezések végrehajtásáig. Az a célszerű, ha az ilyen ***szövetkezeten belül az erdészeti ágazat önelszámoló egységként, indokolt esetben ágazati önkormányzattal működik***, mivel az erdőgazdálkodásnak az erdőtörvénnyel történő szabályozása ezt önmagában is megkívánja. Ha a ***kárpótlással nem jön létre olyan osztatlan közös erdőbirtok, amelyet a kárpótolt tulajdonosi közösség részére szakmai mérlegelés alapján ki lehet mérni, az új tulajdonosok erdejét az új típusú szövetkezet közös használatában kell tartani***. Az állásfoglalás alapja a 116/1990. (XII.25.) Korm. sz. rendelettel módosított 73/1981. (XII.29.) MT sz. rendelet 12.§-ának (5) bekezdése.
   4.2. A megszűnő termelőszövetkezetek esetében átmenetileg gazdátlan erdőterületek jöhetnek létre, pl. a kárpótlásra kijelölt és természetvédelmi oltalom alatt álló erdőknek és az osztatlan tagi tulajdonban lévő erdőknek nincs tulajdonosi képviselete (használó, erdőgazdálkodó). Ez esetben haladéktalanul gondoskodni kell
   a/ ***erdőbirtokossági társulat,*** vagy
   b/ ***erdőbirtokosok szövetkezete*** létrehozásáról.

   Végső esetben átmenetileg kényszerkezelő kijelölése válhat szükségessé, de ehhez jogszabálymódosítás kell (EVT).

   4.2/a. Erdőbirtokossági társulatot megfelelő alapszabály esetén az 1989. évi II. tv. alapján ***egyesületként*** lehet alapítani. Erre cégbírósági és ügyészségi döntéstől függően akkor van lehetőség, ha az alapszabályból az derül ki, hogy a ***társulatot elsődlegesen nem gazdálkodói tevékenységre*** hozták létre.
   A ***gazdálkodási tevékenységre, esetleg fafeldolgozásra a társulaton kívül ugyanazok a személyek gazdasági társaságot alakíthatnak***.
   A társulatba a jelenleg még meglévő termelőszövetkezet is beléphet a kárpótlási és természetvédelmi erdővel, de az alapszabályban rögzíteni kell, hogy a társulat a kárpótlási és átmeneti törvény végrehajtását észrevétel nélkül

tűri! Ez esetben a tulajdonviszonyok a társulaton belül rendeződnek át (***kárpótlással, nevesítéssel***), és csökkenhet az erdőterületük ***egyes természetvédelmi területekkel***.

4.2/b. ***Ha nem társulatalakítás a tagi tulajdonnal rendelkezők szándéka***, vagy a társulat bejegyzésétől a cégbíróság elzárkózik, akkor az 1992. évi I. tv. alapján ***erdőbirtokosok szövetkezetét*** kell alakítani. A szövetkezet tagjai lehetnek erdővel vagy erdősítésre alkalmas földterülettel rendelkező természetes és jogi személyek (***magánerdő-tulajdonosok, tagi részarányként és kárpótlásként erdőhöz jutott magánszemélyek, önkormányzatok, pénzintézetek, szövetkezetek stb***.). Fontos, hogy az erdőbirtokosok szövetkezetének a még meglevő termelőszövetkezet is tagja lehet kárpótlásra kijelölt és még nevesítetlen erdőterületével.

Ez esetben azonban az erdőbirtokossági társulathoz hasonlóan az alapszabályban rögzíteni kell, hogy a kárpótlási és átmeneti törvény végrehajtását a szövetkezet észrevétel nélkül tűrni köteles.

A munkacsoport a módozatok közül

- a 4.1. pontban leírtat a kisebb (200 ha) erdőterülettel rendelkező,
- a 4.2/a. pontban leírtat az erdőbirtokossági hagyományokkal rendelkező,
- a 4.2/b. pontban leírtat a nagyobb erdőterülettel rendelkező

gazdálkodóknak javasolja választani.

Ebben az átmeneti időszakban is fontos követelmény, hogy a gazdálkodók eleget tegyenek a hatályos EVT 23.§ (1) bekezdésében meghatározott erdőőrzési és védelmi kötelezettségüknek, valamint az is, hogy a 27/1981. (XII.29.) MÉM sz. rendelet 29.§-a szerint erdészeti szakembert foglalkoztassanak. Ez utóbbi követelmény úgy is teljesíthető, ha ***az erdőgazdálkodás szakmai irányítása érdekében erdészeti szakembert foglalkoztató szervezettel szerződést*** kötnek.

A munkacsoport javasolja az elnökségnek, hogy az általa kidolgozott anyagot a parlamenti bizottságok, kormányzati szervek, az érdekvédelmi szervek részére döntés-előkészítés céljából, a sajtó részére tájékoztatásul használja fel. A munkacsoport nevében: VK

EP: Bajaim vannak *(Erdészeti Lapok 1992/10)*

Már hónapok óta bajaim vannak. A rendszerváltás a szakmánkat is érinti, de jó értelemben vett változást nem látok. A legnagyobb bajom, hogy az OEE – melynek lassan 25 éve vagyok tagja –, úgy érzem, tulajdonképpen nem is egyesület a szó klasszikus értelmében.

Mert: mindenki mondhat mindent az erdőgazdálkodásról, erdő és vad együtteséről, nincs hivatalos, nyilvános reagálás (már vagy 25 év óta). Azt már nem is merem mondani, hogy nekünk kellene a problémák elé menni. Ha egy orvos megsértődik és kikéri magának, hogy a szálkát nem vele vetettem ki a kezemből – miért nem fordultam orvoshoz –, akkor az részére természetes, hogy az erdőgazdálkodás megítélésében neki tévedhetetlen dogmái vannak. Vagy a megdöbbenéstől vagy restségből mi meg nem szólunk. Úgy érzem, hogy nem hiába tanultunk és tapasztaltunk, ezt a közvéleménnyel is meg kellene osztani. A nyilvánosan publikált, a szakmánkat érintő észrevételekre ***reagálni*** kell (újság, rádió, TV).

Mert: ***nincs ki szót emeljen szakmánk másodszori lefejezése ellen***. Sorozatban küldik el, rekesztik ki a szakmabélieket az ágazatból, mondván, hogy ez a szakma nem bír el ennyi embert. Csak azt látom, hogy a szakmán belül az erdészek és faiparosok aránya kissé eltolódik az egyéb alkalmazottak javára. Ott tartunk, mint 45 évvel ezelőtt: a kiválasztásoknál, kinevezéseknél sokszor a politikai hozzáállás a döntő és nem a szakértelem, pedig a rendszerváltozáskor nem ezt hirdettük.

A gazdaságban – erdőgazdálkodásban is – a szakértelem az elsődleges. Mert: nem tudom, hogy jó-e az, hogy az egyesület vezetőségében a szakmai felügyeleti szerv egyik vezetője is tag: hogy van itt akkor szakmai függetlenség, netán a hivatalostól eltérő véleménynyilvánítás? Én úgy érzem, itt félelem van, munkahelyféltés van. (Pl. a közelmúltban Noszvajon, illetve Pápán jóformán senki nem merte nyíltan kifejteni álláspontját az államerdészeti koncepcióról, holott a szüneti beszélgetésekkor nem volt a hivatalosan deklarált elképzeléssel azonos megnyilvánulás, aki meg felszólal, az rosszindulatúan piszkálkodik és egyébként is a problémák meg fognak oldódni.)

Mert: miért nem mond véleményt az egyesület a mindenkori vállalatátalakítás és az alapvető tevékenységen kívüli privatizáció kérdéseiről?

(V) – Ismereteim szerint a magyar erdőkből a jövőben kitermelendő faanyag minősége nem fog javulni. A kevés jó minőségű rönk eladható, de a többi? Erre az alacsonyabb rendű választék feldolgozására van számottevő feldolgozó technológia az országban? A mi gondunk lesz ennek a megoldása. És majd újra kezdődik elölről: építünk fagyártmányműhelyt, gattercsarnokot stb.-t, hogy eladhatóvá tudjuk tenni az anyagot.

A lábon történő eladás külön kategória. Igaz, hogy ezzel – úgy érzik – nincs munka, de az már inkább igaz, hogy nyereségvesztés van. A fejlődő országok miért csak a megdolgozott anyagot engedik ki az országból? Mi meg kiadjuk a 80 év alatt megtermelt alapanyagot a kezünkből. A lábon történő eladáshoz szerintem nincsenek meg az erkölcsi normák és a szakmai feltételrendszer sem.

Az alaptevékenység mellett igenis lehet korrekt, eredményes, más tevékenységet is folytatni és azt az erdő javára kamatoztatni. Mindenki igyekszik több lábon állni, csak mi, erdészek nem? Az, aki már nem tud mihez kezdeni, elkezd fával foglalkozni és megél belőle. Nekünk, akiknek ez a szakmánkhoz tartozik, lemondunk róla.

Szóval bajaim vannak. Csak azt hallom, hogy határidőt kell tartani (erdőtörvény, privatizálás stb.), de semmi olyat nem látok, ami az ország erdésztársadalmát megnyugtatná. Ami alakul, az nem összehozni, hanem megosztani fogja az erdészeket.

És van még egy bajom. Az erdészek az ország 18%-án gazdálkodnak. Máig odáig jutottunk, hogy az FM-en belül ***egy főosztály készít javaslatot*** a miniszternek. Nem érdemelné meg ez a 18%, hogy a felügyeletét – mondjuk – ***elismert szakmabeli államtitkár vagy miniszterhelyettes*** gyakorolja, aki érdemben tudna dönteni a felmerülő kérdésekben, mérlegelve az elméleti fejtegetések és a gyakorlati tapasztalások között? Ha a fenti bajok csak az én nyűgjeim, akkor nyilvánvaló, hogy én látok rosszul, és le kell vonnom a konzekvenciát. Ha nem csak az én bajaim (az utóbbi időben ennek írásbeli nyomait is látom), akkor határozottan, mindenki számára hallhatóan szólnunk kell. *(EP okl. erdő- és okl. faipari mérnök)*

A Kormány 3084-1992. sz. határozata *(Erdészeti Lapok 1993/1)*

1. Előzmények

A ***Kormány 3084-1992. sz. határozata*** 2. pontja kimondja, hogy; ***az állami erdők kezelését ellátó korszerű, egységes államerdészet szervezetének a kialakítása és működésének a szabályozása szükséges.*** Az új szervezet kialakítására ***új költségvetési forrás nem igényelhető***.

A döntés időpontjában az állam tulajdonában lévő erdők 92,6%-át 22 – alaptevékenységként erdőgazdálkodást folytató – állami vállalat kezelte.

A 22 gazdálkodóból 19 az FM irányítása alatt álló vállalat, amelyből ***9 már korábban államigazgatási felügyelet alá került, 10 vállalatot pedig az AVÜ 1992 április*** 7-én sorolt át ***az önigazgató rendszerből*** ebbe a kategóriába. A ***3 HM irányitás alatt álló vállalat szintén államigazgatási felügyelet alatt áll***.

Az új, egységes szervezet kialakítása során követett elvek, a szervezet számára ki tűzött célok, és igy annak feladatai, struktúrája és működése független attól, hogy melyik tárca látja el a felügyeletét. Vitathatatlan ugyanakkor, hogy a szakmai illetékesség alapján – hasonlóan Nyugat-Európa legtöbb országához – ***a földművelésügyi miniszter mellett a környezet ügyért felelős miniszter és a pénzügyminiszter véleményét kell meghatározó mértékben figyelembe venni az államerdészeti szervezetről való döntésnél***. A Kormány privatizációs stratégiájának megfelelően nálunk ***az állam vállalkozói vagyonáért felelős tárcanélküli miniszter is illetékes***.

Mivel a kormánydöntés ***az állami tulajdonú erdők kezelésének szervezeti megoldására vonatkozó javaslat készítését írja elő – nem korlátozva ezt az FM irányítása alatt álló vállalatok által kezelt állami erdőre*** – a továbbiakban ***a több mint 1 millió ha állami erdőnek a kezelését ellátó szervezetre teszünk javaslatot***. Az ***új szervezet a 22 államigazgatási vállalat jogutódjaként több lépcsőben alakitandó***, és feladatává kell tenni az állami gazdaságok átalakulása következtében kezelő nélkül maradó állami tulajdonú erdőkben való gazdálkodást is.

2. Kiemelt erdészet- és vagyonpolitikai irányelvek

A szervezeti kérdések csak az általános erdészet politikai elvek alapján és az erdőkezelés nemzetgazdasági céljának megfelelve tekinthetők át.

Az erdőkezelés általános nemzetgazdasági célja az erdőkkel szemben támasztott sokrétű társadalmi igény hosszútávu biztonságos (tartamos) kielégítése, melyet az ország, illetve régió ökológiai potenciálja fenntartásával és növelésével, valamint a földhasznosítás és a talaj védelem érdekeivel összhangban kell teljesíteni.

Énnek a célnak a teljesíthetősége érdekében **az erdővagyont nem csak őrizni és védeni, hanem használni, vagyis az erdők túlnyomó többségében gazdálkodni kell**.

Az erdészeti politika a jogállamban rendelkezésre álló eszközei segítségével elsősorban az erdőgazdálkodás szabályozásán keresztül ösztönöz a kitűzött nemzetgazdasági cél elérésére. Ez mind a jogi, mind a gazdasági szabályozáson keresztül érvényesülhet és egyúttal az ***államigazgatási szervezet kialakítását s működését is meghatározza***. A ***jogi szabályozás a készülő új erdőtörvény*** által, a ***közgazdasági szabályozás az agrárpolitikába illesztett adó- és támogatás*** rendszeren keresztül, a ***szakigazgatás*** pedig a fejlesztendő **erdőtervezés** és a korszerűsítendő ***erdőfelügyelet*** működésében érvényesül.

A fentiek mellett a közérdek érvényesítésére az államnak még egy fontos eszköz, ***az állami erdővagyon*** is rendelkezésére áll. ***Az államnak erdőtulajdonosi mivoltából ugyanis jogai és kötelezettségei adódnak***. Polgári viszonyok között az ***állam, mint erdőtulajdonos önként korlátozza jogait és bővíti kötelességeit,*** hogy a ***magán erdőtulajdonos és a köz érdekének konfliktusát csökkentse***.

Világosan el kell különülnie azonban az állam hatalmi és tulajdonosi funkciójának.

A kormány agrárpolitikájában megfogalmazott tulajdonlási elvek alapján a jelenlegi magyar erdővagyon 60% a középtávon is az állam tulajdonában marad. Az állam tulajdonában maradó erdők kezelése az abban folyó gazdálkodás tehát meghatározó lesz az elkövetkező években az erdészeti politika érvényesülése szempontjából.

Az ***erdővagyonnak az egyéb természetes és mesterséges vagyontárgyaktól megkülönböztető lényeges sajátossága,*** *hogy* ***értékét és jövedelemtermelő képességét döntő mértékben biológiai törvények határozzák meg***.

A természetes és természetszerű erdő fogalmába bele tartozik az életközösség, erdei termőföld, az erdő növényzete, valamint állatvilága, azok …. A sokezer élőlény kölcsönhatása, harmóniája vagy diszharmóniája, ökológiai egyensúlya döntő mértékben kihat arra a néhány, haszonvétel szempontjából fontos fajra is, amit a közhasználatban erdőnek neveznek.

Ezek: mindenekelőtt az erdei fák, néhány vadászható erdei nagyvad, és a mellék haszonvétel egyéb fajai (gombák, erdei gyümölcsök).

Napjainkban világszerte felértékelődnek az erdő externalitásai és nem anyagi szolgáltatásai (levegő-víz-talajvédelem, környezeti, esztétikai szerep, egészségvédelem, üdülési funkció). Ez a körülmény még nyilvánvalóbbá teszi a közvélemény előtt is, hogy az ökológiai egyensúly, vagyis az erdő egészsége, stabilitása a legfontosabb értéknövelő faktor.

Az a tény tehát, hogy az erdő egy biológiailag determinált vagyontárgy, azzal a következménnyel hasznosítása során sem alkalmazható csupán a gazdaság és az igazgatás racionalitása.

A „***biológia racionalitása***" egyik alapelve a megelőzés. Ez az elv az erdőgazdálkodás piaci vezérlésének határt szab, mert a piac a hosszútávu költségeket csak igen korlátozottan tudja figyelembe venni.

Az igazgatás általánosan követett módszere — az utólagos hatalmi, hatósági stb. beavatkozás sem megfelelő megoldás az erdőnél.

Ez az erdő, mint ökoszisztéma sajátosságaiból következik. Ha pl. a véderdő már tönkrement, vagy nem a termőhelynek megfelelő fafajokat ültettek, a tettes megbüntetése a kárt a köz szempontjából nem teszi jóvá! Az erdő helyreállítása általában meghaladja a tettes teljesítőképességét, gyakran a köz teljesítő képességét is. Az erdőben kizárólag a megelőzés biztosítja a cél elérését.

Ezért az erdőnek, mint különleges nemzeti vagyonnak a hasznosítására nem alkalmasak sematikusan az egyéb állami tulajdonú vagyontárgyak hasznosítására kialakított szervezeti megoldások. Ezért is nincs példa arra Európában, hogy az állam koncessziós szerződés keretében kezeltesse erdeit. Ezért élvez egyedi törvényi szabályozást az osztrák államerdészet, ezért működnek költségvetési rendszerben a német tartományok államerdészeti szervezetei, és ezért nem tőkepiaci szereplő az olasz, a francia, vagy az Egyesült Királyság államerdészeti szervezete sem.

3. Az európai államerdészeti szervezetek

Az állami erdő ***szakkezelését*** ellátó szervezetek Európában mindenhol gazdálkodnak. Az azt jelenti, hogy az államerdészet az erdő fő termények haszonvételeiből fedezi részben vagy egészben a kezelés (az erdő újratermelésének, őrzésének, védelmének, igazgatásának, helyenként bővítésének) költségeit.

A hozam azonban nemcsak a gazdálkodás hatékonyságának, a piac helyzetének, hanem a természeti adottságoknak is függvénye. Ezért az állami erdők és az államerdészeti szervezetek finanszírozó képessége eltérő Európában. Az önfinanszírozás alapelve a különböző természeti adottságú erdőterületek jövedelmezősége közötti különbségek kiegyenlítése vagy a költségvetés közbeiktatásával (a ***kincstári típusú szervezet***), vagy egy államerdészeti központ működése révén (***vállalat típusú szervezet***) valósul meg. Az állami erdő fő- és mellék haszonvételei (hengeres fatermékek, vadászat, és egyéb szolgáltatások) éppen úgy a versenypiacon jelennek meg, mint a nem állami szektor termékei és szolgáltatásai, és ez természetesen visszahat a szervezetre. A piaci szabályozás következménye, hogy egyre nagyobb arányban végzik a különböző kivitelezői munkákat vállalkozók, és csökken az államerdészeti szervezetek létszáma.

Az európai államerdészeti modellek különböznek egymástól attól függően, hogy az államszervezet egységes, vagy tartományi tagozódású, hogy mekkora az állami tulajdoni erdőrész aránya; hogy milyen az igazgatás és a gazdálkodás szervezeti viszonya; és hogy a fa, illetve a cellulóz iparnak mekkora a nemzetgazdasági súlya az adott országban.

Általános érvénnyel megállapítható azonban, hogy az ország hagyományaira épülve szerves fejlődéssel alakultak ki a mai szervezeti viszonyok.

4. A magyar állami erdőgazdálkodó szervezet

A XX. század elején kialakított, és a mai napig érvényes osztrák rendszerhez hasonló elveket követett az **1945.** december 18-án a nemzeti kormány 12.120-1945. ME rendeletével életre hívott Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek (MALLERD) szervezeti rendszere, amely ***egy***

egyalanyú, de az akkori kereskedelmi törvény hatálya alól kivont egyedileg szabályozott cég volt. A demokratikus ál1am-. rendnek megfelelő MALLERD a nemzetgazdaság egyéb ágazataihoz .hasonlóan áldozatul esett az azt követő diktatúra politikai szándékainak. Az állami erdőgazdálkodás szervezeti átalakulásait ettől kezdve az általános politikai és gazdaságpolitikai sémák határozták meg.

A MALLERD-et állami tulajdonú egyéni cégként a földreform során államosított erdők kezelésére hozták létre. Az öt tagú igazgatótanács által irányított és 11 főosztályból álló központi igazgatóság alá rendelve, 11 állami erdőigazgatóságot és 275 erdőgondnokságot szerveztek. A MALLERD működés felett a felügyeletet egy 12 tagú ún. „Szakbizottság" gyakorolta, amelynek tagjai az illetékes minisztériumok delegáltjai, illetve állami alkalmazásban nem álló szakemberek voltak.

Az **1949**. végén megszüntetett MÁLLERD helyett Állami Erdőgazdasági Üzemi Központot és 15 nemzeti vállalatot szerveztek. Ekkor szűnt meg az egy jogalanyú államerdészeti szervezet.

1950-ben a nemzeti vállalatokat és az erdőgondnokságokat is megszüntették, helyettük 16 megyei erdőgazdasági egyesülést (ÉS) és 78 állami erdőgazdaságot (ÁEG), azokon belül 560 üzemegységet szerveztek.

1954-től (OEF) az erdőgazdaságok számát 35-re, majd 29-re csökkentették és 260 erdészetet hoztak létre az 560 helyett.

1968-69-ben a ***vadgazdálkodás*** fejlesztési érdekeire hivatkozva az állami erdőgazdaságok területének „egyrészén" államierdő és vadgazdaságokat (ÁEVG) szerveztek. Az ország erdőterületének 2,6%-át elsődlegesen vadgazdálkodási, vadászati célra rendezték be, s az ezzel kapcsolatos különleges igényeket az állami költségvetés terhére finanszírozták. Az erdőgazdaságok ***egy további részét „honvédelmi érdekből***", de lényegében elsődlegesen **vadászati céllal a HM felügyelete** alá rendelték.

A jelenlegi (*1990 *évi) szervezet* 1970-*ben alakult ki, amikor az erdőgazdálkodás és a faipar közötti kapcsolat szorosabbá tétele, másrészt a vállalatok tőkeerejének növelése céljából, valamint az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozó ipar „alkudozásának" megszüntetése érdekében, a gazdálkodás eredményesebbé tétele reményében nagyméretű ***vertikális és horizontális integrációt*** hajtottak végre. Létrehozták az ***erdő és fafeldolgozó gazdaságokat (EFAG)***, melyek – a vállalati önállóság jegyében – az eddig jól működő erdészeteket és a védkerületeket jórészt megszüntették és a belső irányítást is alapvetően átalakították.

Az erdőgazdasági vállalatok működését, belső érdekeltségi rendszerét általános gazdasági változások, illetve törvényi szintű jogszabályok alakították. ***Az „új gazdasági mechanizmus" 1968) bevezetése, a vállalati törvény reformja (1976) és a vállalati tanácsok intézményének létrehozása (1984)***, olyan meghatározó intézkedéseket jelentett, amelyek következtében 1989-re a legfőbb prioritás az éves nyereség és a konvertibilis export maximalizálása lett.

A jogi keretek és a szakhatósági gyakorlat nem zárták ki a vállalati vezetők állami vagyon (és így az állami tulajdonú erdő) feletti rendelkezésének lehetőségét. Nem érvényesült, illetve hiányzott a valódi tulajdonos bérkiáramlást korlátozó és követelményeket támasztó, azt tárgyszerűen számonkérő funkciója.

A nyereségérdekeltségi rendszer ugyanakkor ösztönözte a vállalkozási kedvet és egy, a korábbinál költségérzékenyebb gazdálkodásra szorította a gazdálkodót, ami pozitívan értékelendő. A negatív hatások azonban sokkal erősebbek voltak. Egyik legsúlyosabb következménye az lett, hogy a kevésbé jövedelmező vagy veszteséges erdőgazdálkodási alaptevékenység, erdőművelés háttérbe szorult és egyre inkább az „erdőn kívüli" nagyobb profittal kecsegtető, de a tulajdonos állam számára jelentős kockázattal is járó vállalkozások felé terelte a vezetőket.

A vállalkozásokhoz kapcsolódó beruházásokra, befektetésekre egyáltalán nem volt jellemző a költségérzékenység, mivel a kedvező hitel felvételi és támogatási lehetőségek „puha" környezetet 'teremtettek a döntéshozó igazgatók számára. Egyrészt „tulajdonosként

rendel-keztek" a tőke átcsoportosításáról, másrészt hiányzott a tulajdonosi felelősség a beruházási döntéseknél.

A valódi tulajdonos hiánya következtében az állami erdőgazdálkodásban is a rövidtávu és helyenként a csoport érdekek érvényesültek az ország hosszútávu érdekeinek rovására.

Ez konkrétan a következőkben nyilvánul meg;

- csökkentek a tartalékok (az erdőfenntartási alap kiürült),
- nőtt az adósságállomány (az erdőfelújítási hátralék rekordszintre),
- leromlott az infrastruktúra (utak, épületek karbantartása elmaradt, útépítések visszaszorultak).

Mindezeknek, valamint **a rendszerváltozást követően** rohamosan **érvényesülő valódi piacgazdasági hatások (liberalizáció, árfelszabadítás, támogatás csökkenések)**, valamint az infláció következtében a fatermékek piaci kereslete beszűkült, a termelésiköltségek növekedtek, az ipari beruházásokra felvett hitelek kamatterheit nem fedezik a fejlesztés eredményeként várt többlet nyereségek, igy az ágazat jövedelmezősége rohamosan csökkent.

Az MTA Agrártudományok Osztálya Erdészeti Bizottsága állásfoglalása az állami erdőgazdálkodás átalakítása tárgyában *(Erdészeti Lapok 1993/1)*
Az MTA Erdészeti Bizottságának határozata *(Erdészeti Lapok 1993/2)*

Az erdőgazdálkodás tevékenységi köre a szorosan vett fatermesztésen kívül több olyan közhasznú feladatot is magában foglal (természet- és környezetvédelem, rekreáció stb.), amely ***sajátos gazdálkodási eszközrendszert, illetve szervezeti keretet követel***.

Az állami tulajdonú erdővagyon kezelését ellátó erdészeti szervezet legfontosabb feladatai:

- az erdő, mint természeti erőforrás fenntartása és hasznosítása a ***sokoldalú társadalmi igények*** szerint;
- az erdővagyon mennyiségének gyarapítása és értékének növelése; a piacgazdasággal való összhang megteremtése úgy, hogy a tartamosság elve maradéktalanul érvényesüljön.

A vázolt feladatok ellátására legmegfelelőbb ***a társasági törvények alól kivont állami erdészeti szervezet***. Ez az államtitkári előterjesztésben azon változatnak felel meg, vagyis az „egységes, profiltiszta állami gazdálkodó szervezetnek". A tiszta profilba beleértendő az erdőgazdálkodástól elválaszthatatlan ***elsődleges faipari*** és vadászati tevékenység is. A gazdálkodás részét képezik az ehhez szükséges üzemi építmények, létesítmények, berendezések.

Ezen szervezet bevezetéséből származó ***előnyök***:

- mint ***nem költségvetési szerv***, flexibilisebb szervezeti felépítés alakítható ki,
- az erdő erőforrásaival való gazdálkodás ***bevételei a sokoldalú hasznosítás költségeit fedezik***, a jelenlegi állami erdőgazdálkodás szervezetéből (erdészetek) aránylag egyszerűen kialakítható,
- a gazdálkodó egységként működő ***erdészet (erdőgondnokság) a piacgazdasághoz közvetlenül illeszkedik***,
- a szervezet lehetőséget ad arra, hogy a sokoldalú társadalmi elvárások (természet- és környezetvédelem, a biológiai sokszínűség, az emberi egészség védelme stb.) teljesítése, illetve ***kiegészítő állami finanszírozás*** hatékonyan valósuljon meg,
- lehetővé az erdő- és vadgazdálkodás összhangjának megteremtését,
- biztosítható ***a nem állami erdőterületeken folyó tartamos erdőgazdálkodás felelősségének szükség szerinti átvállalása***, az oktatás és kutatás feltételeinek megteremtése,
- az Európai Közösséghez való jövőbeni csatlakozásunk esetén ez a szervezeti forma az általános európai normatíváknak megfelel,
- amennyiben a ***kincstári gazdálkodás*** bevezetésének szükségessége egy későbbi időpontban felmerül, ez a szervezeti forma alakítható át legkönnyebben.

A Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottságának 1992. december 10-én hozott ***HATÁROZATA*** *„Az állami erdőgazdaságok társasággá alakulásával kapcsolatos teendőkről és problémákról*”

Előzmény: Az ***1992. VII.*** 22-én ***az Országgyűlés „tartós állami vagyonról” hozott döntése alapján a 19 állami erdőgazdaság vagyonát az ÁV Rt. kezelésébe utalták***. A Vagyonkezelő Rt. 1993. június 30-ig kell, hogy intézkedést hozzon az erdőgazdaságok gazdasági társasággá alakulásáról. Az ÁV Rt. a részvényesi jogok alapján érvényesíti majd a tulajdonosi irányítást.

Az átalakulás az állami erdővagyon tulajdonjogát nem érinti.

A kilátásba helyezett átalakulással kapcsolatban az Erdészeti Bizottság 1992. szeptember 16-i ülésén állást foglalt, miszerint az erdő sokrétű társadalmi funkciójának (termelési, különböző védelmi stb.) legjobban egy ***egységes, profiltiszta állami gazdálkodó szervezet*** felel meg.

A jelenlegi rendelkezés következményei: A kitűzött rendezési megoldás rendkívül bonyolult helyzetet teremt. Olyat, amilyet Európában még sehol sem alkalmaztak.

Kedvezőtlennek ítéljük, hogy:

- ***különvált egymástól az állami erdőtulajdon és az azt kezelő szakmai szervezet***;
- ***a kialakuló társaságok és az erdő kapcsolata tisztázatlan***;
- a társasággá alakulással olyan ***infrastrukturális elemek válnak privatizálhatóvá***, amelyek nélkül az erdőtulajdon hasznosítása, működtetése lehetetlen;
- megoldatlan a gazdálkodó társaságok motiválása a hosszú távú szempontok (tartamosság) érvényesítésére, illetve a társadalmi igények figyelembevételére;
- ***az átalakulás hajszolása a kincstári törvény megalkotása előtt helyrehozhatatlan hibákat eredményezhet.***

Az Erdészeti Bizottság úgy ítéli meg, hogy:

- ***az erdőt kezelő társaságok és az állami erdőterületek különválasztását nem szabad siettetni a hosszú távú érdekek sérülése miatt;***
- az állami erdőtulajdon kezeléséhez nem szükséges tulajdoni részek privatizálását követően ***érvényt kell szerezni a 3084/1992. sz. kormányhatározatnak, az egységes államerdészeti szervezet létrehozásáról***;
- legfontosabb feladat a kincstári törvény megfelelő megalkotása, amiben az erdőkezeléssel járó specifikumokat, az erdőtörvény kötöttségeit figyelembe kell venni.

Teendők, szükséges intézkedések:

1. Rögzíteni kell, hogy a ***többi, tartósan állami tulajdonban maradó vállalattal szemben*** az ***erdő, mint megújuló. a környezet szempontjából alapvető természeti erőforrás, külön kategóriát képvisel és a rendezés során azokkal együtt nem kezelhető***.
2. A kincstári törvény megalkotása során nagy figyelmet kell fordítani a működtetés legcélszerűbb módjának kialakítására. Az ***állami erdőtulajdon kincstári vagyon kell maradjon, ezért csak egységes, profiltiszta állami gazdálkodó szervezet révén kezelhető***.
3. A jelenlegi átalakulási elképzeléseket ***ideiglenes megoldásként kell kezelni*** és az átalakulásra adott határidőket meg kell hosszabbítani legalább 1993 végéig.
4. A folyamatban lévő privatizáció, illetve átalakulás során fokozottabban gondoskodni kell arról, hogy
   - ***az erdő***, mint környezeti-természeti erőforrás ***hosszú távú érdekei fennmaradjanak***;
   - ténylegesen meghatározásra kerüljön az állami erdőgazdaságok vagyonának azon köre, amely az erdőtulajdon kezeléséhez (***erdőgazdálkodás, vadgazdálkodás, részben elsődleges faipar***) feltétlen szükséges és
   - ezen vagyonrész állami tulajdonban maradjon.

Az MTA Erdészeti Bizottsága kinyilvánítja készségét, hogy szakértelmével a továbbiakban is kész támogatni az állami erdőtulajdon kezelésével kapcsolatosan meghozandó törvények, rendelkezések megalkotását.

OEE – FAGOSZ Az erdőgazdálkodás helyzetével, gondjaival kapcsolatos állásfoglalás
(Erdészeti Lapok 1993/12)

A megbeszélést szervezte az Országos Erdészeti Egyesület és a Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség. Ezt a megbeszélést a FAGOSZ és az OEE azért kezdeményezte, hogy a különböző politikai, társadalmi, érdekképviseleti, tudományos és gazdasági szervezetek erdőgazdálkodással kapcsolatos véleménye egyeztethető legyen.

Az alulírott szervezetek az ágazatpolitikát meghatározó aktuális kérdésekben alakítottak ki közös álláspontot.

1. Az erdő sokrétű rendeltetésének teljes körű érvényesítése, a közhasznú feladatok mindenkori ellátása érdekében ***az erdőgazdálkodás és vadgazdálkodás szakmai felügyelete és irányítása mindenkor – az ágazatot megillető önállósággal – egy miniszter felelős vezetése alatt összpontosuljon***. Ugyanitt kell megoldani az erdőfelügyelet és erdőrendezés, mint állami funkció megnyugtató finanszírozását is.
2. Az említett ***közhasznú funkciók legteljesebben elégséges mennyiségű, hosszú távon is állami tulajdonban maradó erdőterületekkel érvényesíthetőek***, ezért javasoljuk, hogy a jelenleg állami tulajdonban lévő erdőterületek – leszámítva a már kárpótlásra kijelölteket – feltétlenül maradjanak továbbra is állami tulajdonban.
3. Ezen területek kezelésére – a ***3084/1992***. Korm. rendelemek megfelelően – mielőbb ***egységes, profiltiszta, állami gazdálkodó szervezeteket*** kell létrehozni. A tiszta profilba beleértendő az ***erdőgazdálkodástól elválaszthatatlan vadgazdálkodási tevékenység***. A gazdálkodás részét képezik továbbá az ehhez szükséges üzemek, építmények, létesítmények, berendezések.
4. ***Az ÁV Rt. vagyonkezelésébe utalt erdőgazdálkodó egységek rt.-vé alakítását*** oly módon kell végrehajtani, hogy alkalmasak legyenek a tartós állami tulajdonban maradó erdők kezelését ellátó, **elsődlegesen nem profitorientált, állami erdészeti szervezetek** kialakítására. Jogszabályba kell foglalni az erdők kezelésbe adásának feltételrendszerét.
5. Az erdők jelen gyakorlatnak megfelelő kárpótlása össztársadalmi érdeket sért, az erdőterületek felaprózódását, minőségi és mennyiségi csökkenését eredményezi. Ezért szükséges, hogy:
   - legalább az erdőterületek kárpótlására vonatkozó négyszeres szorzó érvényesüljön a licitálások során is, azaz az induló kikiáltási ár is négyszeres (azaz 12 000 Ft) legyen erdő esetén.
   - Az **erdőterületek valóságos értékét** érvényesítő rendelkezések meghozataláig szüneteltessék állami erdőterületek további kárpótlásra jelölését.
   - ***A kárpótlás során érvényesüljön a közös, osztatlan kezelés elve: a licitálás tulajdoni részarányra történjék***.
   - A privatizált állami gazdaságok állami tulajdonban megmaradt erdejei kerüljenek az AV Rt vagyonkezelésében lévő erdőgazdaságokhoz.
6. Az erdőtelepítési egységárakat, illetve a támogatások mértékét a költségek növekedéséhez igazodóan folyamatosan emelni kell.
7. Az erdőterületeken ***a nem önfinanszírozó, de közérdekből szükséges tevékenységek*** költségeit, illetve fedezethiányát ki kell mutatni és ennek mértékét a társadalommal szembeni többletigényként a Parlamentnek be kell mutatni a költségvetésbe beépítés érdekében.
8. ***Az erdő – mint egységes ökológiai rendszer – működőképessége és viszonylagos egyensúlyi állapota csak összes alrendszerének, elemének összehangolt működtetésével tartható fenn. Ezért a vadgazdálkodás és vadászati jog is csak területhez, földtulajdonhoz kötötten gyakorolható felelősséggel***. A fenti elemeket is figyelembe véve ki kell dolgozni az új tulajdonszerkezethez, költség és piaci viszonyokhoz is igazodó, pénzügyi értelemben alátámasztott ***erdészeti politikát***.

OEE 1993 – Szeniorok Tanácsának állásfoglalása *(Erdészeti Lapok 1993/2)*

Az Országos Erdészeti Egyesület Szeniorok Tanácsának állásfoglalása az állami erdőgazdaságok által kezelt erdők ***privatizációjával és kezelésével*** kapcsolatban

A Szeniorok Tanácsa aggodalommal figyeli az ***állami erdőknek*** a ***kárpótlás kapcsán*** megindult privatizációját és a kialakuló tendenciákat. A tanács tagjai azt a korosztályt képviselik, amelyik

- a két világháború közötti magán és kincstári, majd
- a II. világháborút követő nyereségérdekeltségtől mentes és
- az 1968 után bevezetett új gazdasági rendszer nyereségérdekelt erdőgazdálkodásában személyes, gyakorlati tapasztalatokat szerzett.

E sokirányú tapasztalat arra kötelez bennünket, hogy hívjuk fel az ország vezetőinek a figyelmét a jelenlegi gyakorlat veszélyeire és arra a felelősségre, amelyik terheli őket a mai és a jövő generációkkal szemben.

Az erdőgazdálkodásban ***Örök érvényű tételként*** kell elfogadni az 1935. IV. tc. következőminiszteri indokolását; „Az a sokoldalú szerep, amit az erdő... betölt, már eleve kizárja azt, hogy az erdő fenntartását és az erdőgazdálkodást tisztán csak magánjogi szempontok szerint ítéljük meg... Az erdők fenntartását... közgazdasági, közbiztonsági, közegészségi és természeti rendeltetésük folytán közérdekű szempontok követelik."

Tapasztalatunk szerint, ahol az ***erdő*** **sajátos életközösségét** figyelmen kívül hagyva ***rendszertelenül gazdálkodnak***, helyrehozhatatlan károkat okoznak. Ezért szükségesnek tartjuk mind az állami, mind a magántulajdonú erdőkben törvényben szabályozott ***erdőterv/üzemterv*** szerinti gazdálkodását és ennek ellenőrzését állami erdőfelügyeleti szervvel. Az ***erdőterveket*** figyelmen kívül hagyó gazdálkodás esetére az erdőfelügyelőséget az erdőtörvényben szankcionálási joggal kell felruházni.

Mindezen – ***az emberiség fennmaradását döntően befolyásoló*** – alaptételek hatékony érvényesülése végett ***szükségesnek tartjuk az állami*** tulajdonjog ***minél nagyobb arányú fenntartását a jövőben is az állami erdőgazdaságok*** **kezelésében** ***lévő erdőkben***.

Felelősségünk terjes tudatában tiltakozunk az állami erdők magántulajdonba adása ellen. Ezen a téren ugyanis beláthatatlan következményekkel járna és elhibázott lenne azokat a fejlett nyugati országokat tekinteni példának, ahol az erdők többsége magántulajdonban van.

- Ezekben az országokban ugyanis az erdősültség többszöröse a miénknek.
- Ezek az országok gazdaságilag fejlettek, az egy főre jutó bruttó nemzeti termék szintén többszöröse a miénknek. A magánerdő-tulajdonosokat gazdasági helyzetük nem kényszeríti arra, hogy ***erdőiket pénzszerzési és anyagi gondjaik megoldásának*** tekintsék.
- Ezekben az országokban az erdő szeretetének többszáz éves a hagyománya. Az embereket már gyermekkoruktól fogva intézményesen nevelik az erdők szeretetére és védelmére.
- E nyugat-európai országokhoz képest hazánk – nagy és eredményes erőfeszítéseink ellenére is – erdőben szegény, termőhelyi viszonyaink miatt a meglévő erdők fafaj- és kormegoszlása is kedvezőtlen, gazdaságilag mind az ország, mind a jövőbeni magánerdőbirtokosok szegények, jóformán nincs hagyománya az erdők megbecsülésére, megtartási igényére való nevelésnek, ezért erre nem lehet alapozni a magyar erdők jövőjét.

Mindezek következtében ***nálunk a magántulajdon nem az erdők fenntartásában és megóvásában, hanem annak kitermelésében érdekelt***.

Szakmai meggyőződésünk az, hogy az állami tulajdonban maradó erdők is csak akkor lesznek képesek kielégítem a folyamatosan növekvő társadalmi igényeket (a védelmi a szociális, a gazdasági követelményeket az erdővagyon növelését szolgáló tartamosság elvét), ha kezelésük ***költségvetési szabályozással egységes államerdészeti szervezetben*** történik.

Ebben a szervezetben – az ***Országos Erdészeti Alap*** működtetésével – lehetségesnek tartjuk a ***részleges önfinanszírozási*** formát.

Ennek azonban az az előfeltétele, hogy a „kincstári erdőigazgatóságok", mint az ***állami erdők kezelésével megbízott intézmények***, rendelkezzenek az ***erdő összes termékének*** (***a fának, a vadnak, az egyéb melléktermékneknek)*** megtermelése kezelési, feldolgozási és értékesítési jogával.

Az állami erdők privatizációjával és kezelésével kapcsolatban az előzőekben leírtaktól eltérő döntés esetében (pl. ***rt. szervezetben***) a ***magyar erdők jövőjéért az erdészeti szakma nem vállalhatja a felelősséget***.

SzT okl. erdőmérnök ny. tudományos főosztályvezető, a Szeniorok Tanácsának elnöke

I. Országos Erdész Gyűlés 1993.02.04. *(Erdészeti Lapok 1993/4)*

Az állami erdőgazdaságok gazdasági társaságokká alakulása lehetetlenné teszi a korábbi kormányhatározat végrehajtását az egységes államerdészeti szervezet kialakításáról. Mindez fokozott felelősséget ró az erdők sorsát meghatározó folyamatok szereplőire, az illetékes intézményekre, hatóságokra, szervezetekre, döntéshozókra.

Az erdőgazdálkodás a ***fatermesztésen kívül több olyan közhasznú feladatot is magába foglal (természet- és környezetvédelem, rekreáció stb.), amely sajátos gazdálkodási eszközrendszert és szervezeti keretet követel***. Az állami erdők kezelésére megfelelő ***szervezeti keretek fokozatosan kialakíthatók***. Ehhez nélkülözhetetlen a kormányzat intézkedése.

Az I. Országos Erdész Gyűlés javaslatai:

1. Az ***állami erdők egységét*** meg kell őrizni.
2. Az ország összes erdejére kiterjedő ***szakhatósági és igazgatási feladatok ellátására az FM-en belül létre kell hozni a szakmailag önálló Országos Erdészeti Hivatalt***.
3. A ***tartósan állami tulajdonban maradó erdők tulajdonosi jogainak érvényesítésére egy olyan önálló, 100%-ig állami tulajdonú kezelő szervezetet kell kialakítani, amely az Országos Erdészeti Hivatal felügyelete alá rendelve működik***.
4. A ***részvénytársasági formát átmeneti megoldásnak*** kell tekinteni.
5. Annak érdekében, hogy az állami erdők egysége megmaradjon, a már kárpótlásra kijelölt állami erdőkön túlmenően erdőt csak az új Országos Erdészeti Hivatal, illetve létrehozásáig a kijelölt illetékesek (FM, PM) egyetértésével, a mezőgazdasági területek (parlag) elfogyása után lehessen kárpótlásra kijelölni. El kell érni az erdőt érintő kárpótlási eljárások során, hogy ***a föld aranykoronaértéke mellett a faállomány reálisériékét is figyelembe vegyék***.

Budapest, 1993. február 24

OEE 1993 – BG: Főtitkári beszámoló *(Erdészeti Lapok 1993/09)*

Közgyűlés
A Himnusz elhangzása után SchA elnök köszöntötte a résztvevőket:

Tisztelt Közgyűlés, Hölgyeim és Uraim!

Felkérem BG-t, egyesületünk főtitkárát, hogy a napirendünknek megfelelően főtitkári jelentését adja elő.

Főtitkári beszámoló

Tisztelt Közgyűlés! Kedves Kollégák!
Mi is történt az elmúlt egy évben? Erről szeretnék beszámolni, röviden összefoglalva egyesületi életünk és ezen keresztül a szakma legfontosabb történéseit, eseményeit. Az elmúlt évben, az azt megelőző két évhez hasonlóan a ***szakmai és egyesületi élet fő kérdése az erdészeti ágazat***

gazdasági, szerkezeti átalakulása volt. Ebben az átalakulásban próbálta munkálkodásával az egyesület – alapszabályi célkitűzésének megfelelően – a magyar erdőgazdálkodás hosszú távú közérdeket szolgáló szakmai érdekképviseletét biztosítani, hazánk erdeinek, természeti értékeinek megóvását, fejlesztését elősegíteni. Az ágazati átalakulás helyzetét az elmúlt időszakban sajnos minden erőfeszítésünk ellenére továbbra is a nagyfokú bizonytalanság jellemezte. Az erdészeti szakterület sem tudta kivonni magát az egyéb területeken lezajló általános jelenségek alól annak ellenére, hogy a főbb szakmai alapelvek és elképzelések gyakorlatilag tisztázottak. Állásfoglalásaiban az egyesület és a szakterület ezeket már többször kinyilvánította.

A szakmai döntések végrehajtásához szükséges végleges politikai döntések azonban ezideig sajnos nem születtek meg. ***Nem*** került a törvényhozás elé ***az erdőtörvény, a vadászati törvény, nem született meg a végleges döntés az államerdészet vonatkozásában***, nem történt meg a magánerdőgazdálkodás törvényi szabályozása (erdőbirtokossági törvény) stb., hogy csak a főbb sarokpontokat említsem.

Közben zajlanak az átalakulási folyamatok jogszabályi hézagok között, sokszor félő, hogy jóvátehetetlen károkat okozva, értékeket semmisítve meg. Nem szabad visszariadni attól, hogy kimondjuk, a fentiek elmaradása miatt sok hektár magyar erdő és ezzel együtt sok szakmáját szerető erdész, szenvedi meg a gazdasági, társadalmi átalakulás vajúdási folyamatát.

Azonban, ha őszintén és tárgyilagosan szembenézünk magunkkal, meg kell állapítanunk, hogy ebben a kialakult, három éve húzódó nehéz helyzetben mi is hibásak vagyunk. Annak ellenére, hogy az Országos Erdészeti Egyesület már 1990. júniusában elkészítette, a kibővített Országos Választmányi Ülés elfogadta az átalakulással kapcsolatos máig is helytálló, első állásfoglalást, a szakmai széthúzás, az egyéni és csoportérdekek sokszori felülkerekedése a közösségi és szakmai szempontokon, gyakran akadályozta az abban foglaltak megvalósítását.

Úgy érzem, hogy az elmúlt hónapokban éppen ezen a területen, a szakmai egységbe tömörülés területén történt jelentős előrelépés. Nézzük végig az elmúlt év eseményeit és vegyük számba, hogy mi is történt.

Rögtön a sárospataki vándorgyűlés után, augusztus végén a ***126/1993. sz. kormányrendelet az állami erdőgazdaságokat ideiglenesen, a kincstári törvény megjelenéséig az Állami Vagyonkezelő Rt. felügyelete alá helyezte***. Megkezdődött az átalakulási folyamat. A részvénytársasággá alakuló vállalatokkal szemben a tulajdonost képviseli az ÁV Rt.

Nyitott maradt a kérdés – mivel ***az ÁV Rt-ben az erdővagyon csak ideiglenesen van, az elidegenítés felett nem rendelkezik – ki gyakorolja a valódi tulajdonosi funkciót***? Az átmeneti, ideiglenes helyzetben a kincstári vagyonról szóló törvény megjelenése jelentené a végleges megoldást. Azonban értesüléseink szerint a közeljövőben ezt sajnos nem fogja tárgyalni a törvényhozás.

Jól tudjuk, hogy a részvénytársasági formát nem az erdőgazdaságokra találták ki, így csak remélhetjük, hogy az ebből adódó ellentmondások feloldására az ágazatért felelős Földművelésügyi Minisztérium a privatizáció irányítóival, illetve az ÁV Rt-vel közösen olyan megoldást talál az állami erdők kezelésére, amely megegyezik majd a szakma ezzel kapcsolatos álláspontjával. Az egyesület szakmai véleményező szerepkörében az elmúlt év során folyamatosan véleményezte a szakterületet érintő valamennyi jogszabály-tervezetet.

Így például az ***FM alapokról*** szóló törvénytervezetét is, melynek ismert nagyjelentőségű – december 31-i – parlamenti vitájáról az Erdészeti Lapok februári száma tájékoztatta az egyesületi tagságot.

Külön meg kell emlékezni az MTA Erdészeti Bizottságának decemberi üléséről, ahol döntés született arról, hogy a bizottság a magyar erdők sorsa iránt érzett aggodalomból és felelősségtudatból adódóan a Miniszterelnöki Hivatalhoz fordul a magyar erdők ügyében.

Ezzel szinte egyidőben, még december végén a szakma végre talán soha nem látott egységbe tömörült. ***Nyolc meghatározó szakmai szervezet (az OEE, a FAGOSZ, a***

Mezőgazdasági Szövetkezők Országos Szövetsége, az Erdészeti és Faipari Egyetem, az ERTI, az MTA Erdészeti Bizottsága, az Erdészeti Dolgozók Szakszervezete és az MDF Erdő- és Vadgazdálkodási Kollégiuma) a teljes szakterületet felölelve közös állásfoglalást adott ki az erdőgazdálkodás helyzetével, gondjaival kapcsolatban.

Mindezek eredményeképpen jött létre ***1993. február 24-én azt I. Országos Erdész Gyűlés. Az ott kialakított és elfogadott állásfoglalás***, annak folyamatos megvalósítása ***fordulópontot jelentett*** a szakma elmúlt hároméves történetében. Mire alapozom ezt a kijelentést? Arra, hogy a korábbi, állandóan védekező szakterületi elképzelésekben, ha nem is ugrásszerűen, de előrelépés történt.

Hároméves következetes harc után, melynek zászlóvivője volt az OEE, ***megalakult az FM Erdészeti Hivatala, ha nem is teljesen úgy, ahogy elképzeltük (önálló költségvetés, nagyobb ágazati autonómia stb.)***, de a korábbi állapothoz képest mégis csak határozott előrelépéssel, létszámban bővülve, ***közvetlenül a miniszter irányítása alá*** tartozva.

Úgy néz ki, hogy az állásfoglalásnak megfelelően az ***állami erdők egységét*** többé-kevésbé sikerül megőrizni (egyelőre azt sikerült elérni, hogy csak a 60 ha alatti erdőterületek, összesen mintegy 50 ezer ha kerüljön kárpótlási pótkijelölésre). Ezzel ezideig nagyjából ***megakadályoztuk az állami erdők szakmai szempontból nem kívánatos felaprózódását***.

Időközben más szakmai kérdésekben is tettünk említésre méltó lépéseket. ***Az elnökség tárgyalt az FM Vadászati és Halászati Önálló Osztályával is. Talán sikerült a vitás kérdésekben az eltérő álláspontokat közelíteni egymáshoz***.

Szoros volt az elmúlt időszakban ***az OEE kapcsolata a természetvédelemmel és az úgynevezett „zöld" szervezetekkel is, ennek eredménye volt januárban a WWF-el és a MME-vel közösen tartott igen nagy érdeklődéssel fogadott „Erdőgazdálkodás és Természetvédelem" című konferencia, melynek közös állásfoglalása iránymutató a jövőre nézve***.

Áprilisban tartottuk Kaszópusztán a szokásos évi titkári értekezletet, melyen felmerült az alapszabály módosítás szükségessége. Ebből kiindulva az elnökség Kertész József alelnök vezetésével egy alapszabályt módosító, előkészítő bizottságot hozott létre. A júniusi választmányi ülés pedig egyhangúlag úgy határozott, hogy 1994. évben, tavasszal a szokásos éves közgyűlésen kívül (amely egyben tisztújító közgyűlés is lesz), egy alapszabályt módosító közgyűlést kell tartanunk. A rendelkezésemre álló idő rövidsége miatt a teljesség igénye nélkül csak a legfontosabb eseményeket ismertettem.

Ezek után, ha szűkszavúan is, néhány általános kérdésről is kell szólnom.

1. Az egyesületi szervezet és taglétszám alakulása
2. A helyi csoportok és szakosztályok életéről folyamatosan tájékoztatást nyújtunk szaklapunkban.
3. Néhány szó egyesületünk külkapcsolatairól

Kedves kollégák! Úgy érzem, hogy itt és most, főtitkári kötelességem felhívni a figyelmet az elért eredmények mellett arra a sajnálatos jelenségre, ami az utóbbi időben egyre gyakrabban előfordul.

Nevezetesen arra, hogy ***egyes kollégák névtelenül, vagy névvel ellátva, leveleket írogatnak minisztériumi vezetőknek, vagy politikusokhoz, országgyűlési képviselőkhöz fordulnak elsősorban személyi kinevezési ügyekben***. Sokszor tisztességtelen rágalmakat szórva saját kollégáikra, ezzel az egész szakterületet, a magyar erdészetet járatják le. Mondanom se kell, hogy eredményt nemigen érnek el, csak kárt okoznak a szakmának. Minden ilyen levél mögött indító okként megtalálható az egyéni sértettség, vagy az anyagi haszonérdekeltség ténye. Mindezt gyakran politikai mezbe burkolják, hogy hitelesebbnek lássék. Nyíltan és keményen ki kell mondani, hogy az anyagi és politikai haszonszerzés lelkületében ronthatja meg a szakmát.

Tessék végre tudomásul venni, hogy a magyar erdők nem azért vannak, hogy abból esetleg, annak kárára is, egyes gátlástalan erdészek jól éljenek, hanem azért, hogy a tíz millió magyar

honpolgár közkincse legyen. Erdeink emberi környezetünknek szerves részét alkotják, helyes szakmai kezelésükkel felelősséggel tartozunk honfitársainknak. Ennek a felelősségteljes erdész hivatástudatnak kell áthatnia mindannyiunk mindennapi munkálkodását. Mindennek a megvalósításában az OEE-nek kell vezérszerepet vinnie.

Végül is, mi az, amit tanulságul az elmúlt év történéseiből le lehet vonni? Elsősorban azt, hogy eredményt elérni csak közös, úgynevezett „csapatmunkával" lehet. Erre kell törekedni a jövőben is. Igen fontosnak tartom – és ezt már többször is elmondtam, de azt hiszem nem lehet elégszer elmondani –, hogy csak önzetlen, etikus szakmai munkával lehet igazi eredményi elérni! Mit értek ezen?

Azt, hogy a régi rendszer és a megszokások által reánk kényszerített magatartásformánkon kell változtatni elsősorban. Háttérbe kell szorítani az ügyeskedést, az egyéni és csoport-érdekeket szolgáló anyagi haszonszerzést. Vissza kell szorítani a sok helyen elszaporodott korrupciós folyamatokat, ugyanakkor helyre kell állítani a szakmai értelmiség erkölcsi és anyagi megbecsülését. Tudom, hogy mindez sokszor nagy lelkierőt kíván mindenkitől, de meggyőződésem, hogy csak ilyen módon juthatunk előre. Mindehhez alapos szaktudásra, széles látókörre, erkölcsi érzékkel párosult felelősség- és hivatástudatra van szükség. Ezeknek a gondolatoknak a jegyében kérem a beszámoló jelentés elfogadását.

Elnök: Megköszönöm főtitkárunk beszámolóját és felkérem ***AI-t, az OEE Ellenőrző Bizottságának elnökét*** jelentése megtételére.

Tisztelt Közgyűlés, kedves Tagtársak!

Az egyesület munkájára is jellemző az, ami mai teljes átalakuló világunkra. Sokan, sokfélét akarunk. Jó szándékkal, egyéni érdekektől természetesen nem teljesen függetlenedve. Az erdőgazdálkodás alapvető kérdésére még nem születtek meg a végleges válaszok. Sok az elvi bizonytalanság, hát még a gyakorlati. Új gondolkodásra kell átállni, a változó körülmények között kell új utakat keresni. Nem csoda, ha sokunkban nagy a türelmetlenség, gyakori az egymásnak feszülés. Őrizzük meg mégis egymás tiszteletét, tegyük lehetővé a különböző vélemények megjelenését, legyünk nyitottak és türelmesek, ezzel szolgáljuk eredményesen a magyar erdők és erdészek ügyét.

DM: Erdőgazdálkodásunk időszerű kérdései *(Erdészeti Lapok 1993/9)*

Elnök úr! Tisztelt Vándorgyűlés, kedves Vendégek! Az 1980-as évek végén intézményileg elindult gazdasági és politikai rendszerváltás, ahogy általában a nemzetgazdaságban és az agrárgazdaságban, alapokat érintő átalakulást indított el a hazai erdőgazdálkodásban is. Az alapvető átalakulás, amely néhány évtizedes múltunkat tekintve rendhagyó, hisz nem a polgári fejlődés evolúciójába épül, hanem éppen ennek alapköveinek lerakását és megerősítését jelenti.

Ez az alapvető átalakulás, melynek folyamatában vagyunk, mint ismeretes, érinti a ***tulajdonviszonyokat, a jövedelemelosztást, a magánvállalkozás kiterjedését, az állam közvetlen vállalkozói szerepvállalásának visszaszorítását, a szabad tőkeáramlást, a foglalkoztatottságot, munkanélküliséget, szociális gondoskodást stb***.

Már az átalakulás kezdetén érzékelhető volt, hogy a rendszerváltásból fakadó új feladatok tovább nehezítik az „örökségül" hagyott szakmai terhek, gondok rendezhetőségét. A rendszerváltozáshoz kapcsolódó feladatok nagyságrendje ugyanis egyértelműen ma sem tisztázható abban az értelemben, hogy mikor, milyen mértékben végezhető el, és a gazdasági rendszer működtetése, szabályozása mikortól folytatható „normális" módon, a polgári közgazdaság és demokrácia eszközrendszerével.

Az elmúlt három év alatt elfogadott új törvények száma, a szerkezeti átalakítások, a tulajdonváltás eddig végrehajtott mértéke egyértelműsíti számunkra a választott irányt. Ugyanakkor azonban megállapítható, hogy az örökségül hagyott feladatok mellett a gazdasági

visszaesés, az értékesítési körülmények (bel- és külpiacon) megváltozása ezen a szakterületen is komoly gazdálkodási, finanszírozási és likviditási gondokat okoz. Az örökségül maradt terhek közül ***az erdőfelújítások jelentős mértékű felhalmozódását, a rendezetlen vadkár kérdéseket, az Erdőfenntartási Alap*** szabályozatlanságát, pénzügyi ellenőrizetlenségét, az indokolatlan kifizetésekből fakadó forráshiányát kiemelve is látható, hogy a problémák rendezhetőségét önállóan nézve is az átalakulás komoly kihívást jelentett és jelent ma is az erdőgazdálkodás számára.

Mindezek mellett azt is szükséges látni, hogy a globális ökológiai egyensúly megbomlása a természetes környezet nagymértékű veszélyeztetettsége és a biológiai erőforrások jelentőségének további növekedése miatt ***a fejlett gazdaságok átfogalmazták erdészeti politikájukat.*** Természetesen a megfelelő gazdasági háttér lehetővé is tette ezen országokban, hogy az erdőfunkciók értékrendjét a védelmi és szociális szolgáltatások irányába mozdítsák. Ugyanakkor a színvonalas és jövedelmező faanyagtermesztést a jogi szabályozás, tervezés, monitoring, szakhatóság, tanácsadás, szankciók, támogatások területén ezen követelmények elsődleges figyelembevételével biztosítsák.

Ezen nemzetközi folyamathoz csatlakozóan a hazai erdészeti politikában is – az előbb említett feladatok rendezése mellett – tovább kell, hogy ***erősödjenek az erdő- és természetvédelemmel, közjóléttel kapcsolatos szempontok***. Az alapvetően figyelembe veendő kérdések és tényezők, az előbb említett globális folyamatok, a nemzetgazdaságra nehezedő terhek – eladósodottság, szociális gondoskodás, az elosztható nemzeti jövedelem alakulása – az általános gazdaságpolitika hazai prioritásai olyan környezetei teremtettek az erdőgazdálkodás átalakulásához, amelyben az elemző, értékelő, előkészítő és javaslattevő munkák mellett az ***ágazat működőképességének biztosítása*** volt a központi kérdés.

1. Erdészeti politika

A politikai és gazdasági rendszerváltást követően elindult a ***tulajdonviszonyok átrendeződése. A tulajdonosi motiváltság*** erősödése miatt is felmerült a hazai erdészeti politika újrafogalmazásának és az új erdőtörvény előkészítésének igénye. Már az 1990-es év elején is minisztériumi munka keretében a szabályozás előkészítéséhez elindítottuk:

- a hazai erdőgazdálkodás helyzetének elemzését,
- az érdekeltségi körbe tartozó országok erdészeti politikájának, jogi és közgazdasági szabályozásának, erdőgazdálkodásának elemzését,
- a hazai erdészeti politika főbb kérdéseinek kidolgozását,
- az erdőtörvény előkészítését.

Nemzetközi szintű konzultációk szervezésével, külföldi rendezvényeken, tanulmányutakon és továbbképzéseken való részvétellel, szakmai fórumok meghallgatásával készültünk fel a megváltozott helyzetnek megfelelő szabályozás javaslatának elkészítésére.

Az Erdészeti és Faipari Szakbizottság – melybe a természetvédelem képviselőit is bevontuk – hathatós munkájának köszönhetően elkészült a helyzetértékelés, az aktuális erdészetpolitikai kérdésekkel foglalkozó anyag. Ugyanebben az évben elindítottuk a törvény előkészítését is. Az előkészítő munkák állásáról tájékoztattuk a minisztérium vezetését, az Országgyűlés Környezetvédelmi és a Mezőgazdasági Bizottságát. A szakértői anyagok szintjén az ágazati érdekképviseleti szervekkel, valamint az ágazat intézményeivel egyeztetéseket folytattunk. Különböző rendezvényeken és a sajtó útján a kollégák többször kaphattak tájékoztatást.

Az ***Erdőtörvény beterjesztése más törvényekkel együtt a Földművelésügyi Minisztérium II. félévi*** programjai között szerepel.

2. Tulajdoni, kezelői viszonyok változása

Az új szabályozás előkészítésének egyik sarkalatos indoka a tulajdonosi struktúra változása. Mint közismertté vált, a rendszerváltás érinti az erdő tulajdonviszonyait is. Itt kell kiemelni azt,

hogy ***eredményes erdőgazdálkodást, hatékony szabályozást csak rendezett tulajdoni és birtokviszonyok mellett lehet működtetni***.

Az erdőnek a rendszerváltásig jellemző tulajdoni szerkezete lényegében két csoportra, az állami és szövetkezeti kezelésre koncentrálódott. Mindez az 1945-49 években elindított földreform, majd az azt követő földbirtok rendezések és az új erdőtelepítések eredményeként alakult ki. Az összes erdő területe az FM Erdőrendezési Szolgálat 1991. XII. 31-i nyilvántartása szerint: 1 694 546 ha, melynek 69,7%-a volt állami tulajdonú, 29,8%-a szövetkezeti kezelésű és mintegy 0,5% tartozott az egyéb kategóriába. Az elmúlt időszak az erdősültség egyértelmű növekedésével (12%-ról – 18%-ra), a nagyarányú állami erdővagyon kialakulásával és termelőszövetkezeti kezeléssel jellemezhető, melynek során ***az erdőbirtok nagymértékben koncentrálódott***.

A koncentrálódásból fakadó előnyöket az ágazat nagymértékben tudta kihasználni. Hisz ***nagyterületű erdőtervezésnek, a hozamszabályozásnak, a tartamos erdőgazdálkodásnak a birtokfeltételei adottak voltak***. Részben ez volt azonban az alapja az erdők egyes térségekben megjelenő túlhasználatának is.

Forgalomképesség szempontjából a korábbi polgári törvénykönyv szerint az erdő forgalomképtelen vagyontárgy volt. Az állami erdő, mint vagyon, csak a ***használati jog*** területén volt átruházható.

A tulajdonviszonyok első változását az erdőben a korábbi, a ***termelőszövetkezetekről szóló törvény 1989. évi módosítása tette lehetővé, amikor is a szövetkezetek kezelésében levő tagi tulajdonú ingatlanokat a tagok kiigényelhették a szövetkezetből***.

Az első lényeges változást ***a polgári törvénykönyv módosítása hozza, amikor is az állami erdő tulajdonlása forgalomképessé válik és megnyitja az utat a föld tulajdonlását is érintő törvényeknek***, melyek: az Önkormányzatok vagyonáról szóló törvény, a szövetkezeti és a szövetkezeti átmeneti törvény és a kárpótlási törvénycsomag.

Az önkormányzatok vagyonáról szóló törvény a korábbi tanácsi kezelésű erdők önkormányzati tulajdonba adásáról rendelkezik, mely összességében mintegy 10 ezer ha erdőt érinthet.

Sajnálatos tényként kellett megállapítani, hogy sok esetben a Vagyonátadó Bizottságok és maga a Belügyminisztérium is eltérő módon értelmezi a vonatkozó törvényt és az erdőt beépítetlen földingatlannak minősíti. Tény az, hogy ezen az úton számos, az erdőgazdálkodásra nézve hátrányos tulajdonátadás történhet meg. Ennek a folyamatnak a felülvizsgálatát több hónappal ezelőtt kezdeményeztük és reméljük, többszöri szakértői egyeztetés után a következő hetekben közös egyetértéssel véglegesen lezárhatjuk.

A szövetkezeti, valamint a szövetkezeti átmeneti törvény egyszerre jelölte ki a vagyon felosztását osztatlan szövetkezeti vagyonra, tagi tulajdonra és kárpótlási alapra. Ugyanakkor megjelöli a tulajdonosi és kezelői közösséget jelentő új szövetkezeti formára a működési szabályokat. Ez a tulajdonképpeni vagyon- és birtokrendezési folyamat a korábbi mintegy 550 ezer ha termelőszövetkezeti kezelésű erdőre érvényes.

Kétségtelen tény, hogy ez a folyamat számtalan új típusú kérdést vet fel, ugyanakkor jelentős többletfeladatot ró a szakhatóságra, így az erdőfelügyeletre, de az erdőtervezésre is. Ilyen többek között a csődbement, vagy jogutód nélkül megszűnő szövetkezetek vagyoni kérdései, különös tekintettel az erdőre, továbbá a ***törvény által előírt osztatlan közös kezelés elvének általános érvényesítése***, valamint az új tulajdonosok erdőtervi dokumentációkkal történő ellátása. A vagyonnevesítés, átalakulás, működés és megszűnés szabályozását az említett szövetkezeti átmeneti törvények megadják; az erdőben az ***osztatlan közös kezelés elvének teljesülését*** az erdőfelügyelet ellenőrzi; az erdőtervi dokumentációk biztosítását az FM Erdőrendezési Szolgálat látja el.

A föld magántulajdonlás kialakulásának másik meghatározó törvénye ***a kárpótlási törvénycsomag,*** mely egyszerre ad lehetőséget a kárpótlási jeggyel részleges jóvátételre és a kijelölt kárpótlási földalapra történő licitálásra, tehát a földtulajdon szerzésre.

Mint közismert, a kárpótlásnak része az erdő is. Ennek következtében kárpótlási földalapkijelölést egyaránt kell végezni a szövetkezeti kezelésű és állami erdőterületen. Induláskor, az előzetes felmérések alapján azzal számoltunk, hogy a kárpótlás folyamatában mintegy 250–300 ezer ha erdő tulajdonviszonyaiban történhet közvetlen változás, mely változás mértéke az állami erdők 100–150 ezer ha-val részesednek. Az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivataltól kapott tájékoztatás szerint 1993. júliusig 11 512 300 AK földingatlan került árvereztetésre, amelyre 126 300-an szereztek tulajdonjogot. A jelzett dátumig erdőben 181 949 AK kelt el, ami mintegy ***44–45 ezer ha***-nak felel meg. Az Erdészeti Hivatal adatai szerint az erdőgazdaságoktól eddig 27 071 AK került 9 600 ha-val magántulajdonba. A pót-kijelölés menetében előreláthatólag 50 ezer ha mértékrenddel kell számolni az állami erdőkben, ebből 50–50% arányú megoszlás várható az állami gazdaságok és az állami erdőgazdaságok között.

A kárpótlás eddigi tapasztalataiból számos következtetés vonható le. Többek között az a tény, hogy ***a faállomány értéke többszöri javaslatunk ellenére nem került figyelembevételre a licitáláskori induló érték megállapításakor***. A negatív licitálás során – 500 Ft/AK – szakmailag és pénzügyileg fel nem értékelt vagyonhoz jutnak az új tulajdonosok. Ennek utólagos korrekciójára számos javaslat ellenére nem látott lehetőséget a törvényhozás.

Külön ki kell emelni itt azt, hogy ***az új tulajdonokra is érvényes a gazdálkodásukban az erdőtörvény, az értékesítésben a gazdasági törvények, valamint az osztatlan kezelés elének érvényesítését a kárpótlási törvény is előírja***. Külön kérdésként merül fel az ***alkalmazotti földalap törvényi értelmezése az állami erdőgazdaságoknál, különösen az erdőalap vonatkozásában***. Ma már elmondható, hogy az Igazságügyi Minisztérium és Földművelésügyi Minisztérium egyeztetett álláspontja szerint ***nincs mód az alkalmazotti föld (erdő) alap kijelölésére***. Az említett törvények, tehát az önkormányzatok vagyonáról szóló törvény, a szövetkezeti törvények, valamint a kárpótlási törvénycsomag következtében olyan mértékű erdőtulajdon rendeződés indult el, melynek eredményeként a magánerdő tulajdonlás részaránya 35–40% is lehet. Ennek abszolút mértéke és relatív aránya elsősorban az erdőtelepítésekkel tovább emelkedhet.

Az erdő tulajdoni viszonyait azonban döntően ***az állami tulajdonban maradó rész sorsa és az azon történő gazdálkodás formája*** határozza meg. A kincstári törvény hatálybalépéséig a ***126/1992. (VIÍI.28.) Korm. sz. rendelet szerint az állami tulajdonú erdők az ÁV Rt.-hez kerültek***. Az erdő vonatkozásában egyértelműen látszik, hogy a kormányrendeletet módosítani szükséges, hiszen az ***erdő és a cégvagyon közötti viszonyt*** egyértelműsíteni kell, valamint ma az állami erdőknek a tulajdonlásában több tárca is osztozik.

Az állami tulajdonú erdőt kezelő szervezetek közül a legnagyobb az ÁV Rt., melybe 19 EFAG és 25 ÁG révén 1 085 ezer ha erdő tartozik; a Honvédelmi Minisztérium 3 erdőgazdasága útján 86 ezer ha erdőt kezel, a Közlekedés, Hírközlés és Vízügyi Minisztérium a vízügy révén 10 500 ha erdőt működtet, 100 AG és 1110 egyéb privatizálásra kijelölt kezelő révén az ÁVÜ-höz 79 ezer ha erdő tartozik.

A fentiek alapján az erdő vonatkozásában is az egyik legfontosabb feladat ***a kincstári törvény előkészítése, melynek következtében e törvény hatálya alá tartozó erdők tételesen meghatározásra kerülnek***, mely feladat lényegében elkészült az Erdőrendezési Szolgálat jóvoltából.

3. Erdőgazdálkodás

A gazdasági rendszerváltáshoz kapcsolódó feladatok bonyolítása mellett kiemelkedő súlya van az erdőgazdálkodási alapfeladatok teljesülésének. Az elmúlt három évben jelentős fejlődést megalapozó folyamatok főleg a múltbeli örökségek miatt, de a faágazat korlátozott piaci és

hatékonysági lehetőségei miatt is reálisan nem voltak elindíthatok. Az erdőfelügyelőségek – mint ismeretes – évente értékelik az erdőállománygazdálkodást, ebből az Erdészeti Hivatal országos értékelést készít. Az értékelésből az alábbi főbb adatok, folyamatok emelhetők ki:

a) 1992. XII. 31-én a faállománnyal bontott összes terület 1 695 855 ha, ez közel 4 400 ha-ral több mint egy évvel korábban.
b) Erdeink élőfakészlete 294,1 millió bruttó m^3, mely folyamatosan növekvő, részben a fakitermelések csökkenésével is magyarázható.
c) 1992-ben 208 millió db kiültethető csemete került megtermelésre, mely a korábbi évekhez, különösen 1990. évi 400 milliós csúcshoz képest jelentősen csökkent. Ez jórészt az erdőtelepítés teljesítmény mértékének visszalépésével van összefüggésben.
d) Az elvégzett első kivitelű erdőfelújítás területe 19 981 ha, ugyanakkor a befejezett teljesítmény értéke 19 709 ha. Az összes erdőfelújítási kötelezettség alá vont terület 141 919 ha, valamint az erdősítési hátralék mintegy 8 700 ha. A megelőző évek eredményeként kedvező változás volt tapasztalható, ennek a folyamatnak a megtartása azonban 1992-ben már nem volt sikeres.
e) 1992-ben 7 138 ha első kivitelű erdőtelepítést végeztünk el, a befejezett telepítés területe 8 271 ha volt.

Az említett értékelésben kiemelt, ***külön kezelést igénylő negatívumok*** felsorolás szerűen a következők:

- termőhelynek nem megfelelő fafajú erdősítések,
- az ápolások elhanyagolása,
- a felerősödő károsítások, főleg az aszálykár és a vadkár,
- az elhúzódó és növekvő folyamatban lévő erdősítések,
- az erdősítések befejezésének elhúzódása,
- a tölgyesek visszaszorulása a befejezett erdősítésekben,
- a magas sarjaztatási arány, őshonos fafajok nem megfelelő aránya,
- az erdőfenntartás finanszírozási rendszerének problémái,
- az engedély nélküli fakitermelések, falopások,
- a tulajdonviszonyok elhúzódó rendezése,
- a szakhatóság működtetésének kérdései.

4. Az erdőfenntartás finanszírozási kérdései, Országos Erdészeti Alap

A felsorolt negatívumokkal jellemzett erdőgazdálkodási folyamat szabályozására számtalan igazgatási és finanszírozási korszerűsítést szükséges végrehajtani. Ezek közül a legjelentősebb a földművelésügyi alapokról szóló törvény, mely egyben az Országos Erdészeti Alap pénzügyi rendszerét szabályozza. Közismertté vált az a tény, hogy a rendszerváltással egy indokolatlanul túlköltekező, és főleg nem az alapcélokat finanszírozó, forráshiányos Erdőfenntartási Alapot örököltünk. Közel 500–550 millió Ft olyan kifizetés hiányzott az alapból, amely nem az erdőfenntartás ügyeivel volt szerves összefüggésben. A ***jogelőd finanszírozási rendszer nem törvényi szinten volt szabályozott***, ezért a pénzügyi rendszer sem a befizetés, sem a kifizetés oldalán nem volt teljes mértékben kézben tartható.

1992-ben nem tudtuk működtetni teljeskörűen a pénzügyi rendszert. Egyrészt a szövetkezeti szektorban elsősorban a befizetések elmaradása, másrészt a forráshiány miatt csak az 1991. év és az azt megelőző évek elmaradt kifizetéseit teljesítettük az érdekképviseletekkel egyeztetett módon. A többi szektorban csak a szakmailag elengedhetetlen munkákra nyújtottunk fedezetet.

Az 1992-es év a szabályozás vonatkozásában is rendhagyó volt. 1992. január 1-től már hatályban volt a számvitelről szóló törvény, mely szerint az erdőfelújításokat beruházásként kell kezelni és közvetlen önköltségen kell értékelni.

Ugyanakkor az államháztartásról szóló törvény szerint „fizetési kötelezettséget előírni csak törvényben lehet”. Az állami szektorra működtetett alaprendszer nettó elszámolásra adott

lehetőséget. A ***ráfordításos alapon működtetett nettó elszámolási rendszer*** azt eredményezte, hogy ***több olyan erdőgazdaság nettó befizetőből visszaigénylő lett, amely tartósan befizető volt az elmúlt években***. Sajnálatos az a tény, hogy a többletköltség felhasználás az erdőállomány-gazdálkodásban teljesítménynövekedéssel és eredményjavulással nem jelentkezett. Ennek magyarázatára néhány gazdálkodó esetében indokolt visszatérni.

1992. december 31-én elfogadásra került a földművelésügyi alapokról szóló törvény, mely törvényileg szabályozza az Országos Erdészeti Alapot. Ez a szakmai alap egyértelműen ***a korábban működő rendszert erősíti meg törvényi szabályozással***. Az első félévi működés ismerete alapján elmondható, hogy az alap a finanszírozási igényeknek részben tud csak megfelelni.

A ráfordításos körben az előleg igény 40%-át volt képes csak biztosítani, a pályázatos körben pedig csupán 25%-os finanszírozási szintet tudott eddig elérni. Erre döntő részben a magyarázat az, hogy az erdőgazdasági vállalatok csak részben teljesítették a befizetési kötelezettséget. Az Erdészeti Hivatal elemzi ennek magyarázatát és indokoltság esetén a törvény által biztosított eszközökkel élve kívánja a finanszírozási rendszeri működtetni.

5. Erdővédelem, vadgazdálkodás, vadászat

Erdővédelem

Az eredményes erdőállománygazdálkodás súlyponti része az erdővédelem. A károsításokkal (vadkár, aszálykár, elemi kár, tűzkár, rovarkár, egyéb kár) érintett (mennyiségi és minőségi együtt) erdőterület nagysága 25 ezer ha körül alakul. Az aszálykár utáni legnagyobb károsítások ***a vadkárból és az erdőpusztulásból*** származnak. Az erdőpusztulás, mely leginkább a tölgyeseinkben jelentkezett, okaira még ma sincsen egyértelmű tudományos magyarázat. A pusztulás intenzitása valamelyest azonban csökkent, amely az elpusztult egyedek részarányának csökkenésével magyarázható. A pusztuláshoz kapcsolódó műszaki mentés támogatási rendszere jogszabályi megújítás alatt van. A közeljövőben várható kormánydöntés után megindulhat a pénzügyi támogatási rendszer működése.

A vadgazdálkodás, vadászat terén is számos kedvező előrelépés tapasztalható. Ezek közül az indokolt és egyeztetett létszámapasztásnak egyes helyeken ma már kézzelfogható eredményei vannak. Indokolt ezen az úton tehát tovább haladni.

6. Erdőtelepítés

A hazai erdővagyon további bővítésének az új erdő létesítése a járható útja. A rendszerváltás után ***kormányprogram szinten került megerősítésre az 1980-as évek végén szakmailag előkészített javaslat***. Ez a program azt célozta, hogy az élelmiszertermelésben jövedelmezően nem hasznosítható termőföldet jórészt új erdő létesítésével hasznosítsuk. A korábban felmért 4–800 ezer ha körüli lehetőség mindenképpen emelkedett az agrárpiac tovább szűkülő keretei miatt. 1991-ben 700 millió Ft-ból 6700 ha, 1992-ben 650 millió Ft-ból 7140 ha új erdő létesült. 1993-ra 450 millió Ft áll rendelkezésre, ebből 3–3,5 ezer ha új erdő létesítésével számolunk.

1993-ban, amikor a magántulajdonlással reálisan számolni lehetett, ***indokoltnak látszott a támogatási rendszer átalakítása úgy, hogy számolni kellett a saját erőforrások hasznosulásával is. Ezért a korábban 100%-os támogatási rendszert indokolt volt pályázati és részleges támogatási rendszerré átalakítani***. Ennek az új rendszemek a működéséről az 1993. év befejezését követően tudunk elemzéssel visszatérni, indokoltság esetén kezdeményezzük a módosítását.

Az erdőtelepítésnek kulcskérdése a költségvetés biztosította pénzügyi forrás. Ma már elmondhatjuk, hogy az 1994. évi törvény elfogadásakor a rendelkezésre biztosítandó keretösszeg megállapításában a szakmai állásfoglalásunkon túl, támogatólag lépnek be az agrárképviseletek és az egyes – főleg a fátlan országrészekben alakult – érdekközvetítő fórumok.

7. Faanyaghasznosítás (fahasználat, fatermék-kereskedelem, fafeldolgozás)

Erdőállomány-gazdálkodásunk másik kulcskérdése az erdőhasználat, a fatermék-kereskedelem és a fafeldolgozás. Röviden néhány információ a fakitermelési teljesítményről és a faanyag hasznosulásáról:

1992-ben 86 ezer ha erdőterületen, az erdőtervi lehetőség 83%-án folyt fahasználati tevékenység. Az összes kitermelt faanyag 6 590 ezer bruttó m 3 , amely a keretlehetőség 79%-a, mindez az előző évekhez képest további mintegy 6%-os csökkenést jelent. Az állami szektorban a csökkenés mértéke csak 4%-os, ezen belül is az ipari fa termelés 3,2%-os visszaesést mutat.

Az ipari fa értékesítés belföldön 28% kal emelkedett, ugyanakkor az export értékesítés 17%-kal csökkent. A tűzifa értékesítésében nagymértékű változások nem voltak tapasztalhatók.

Az elsődleges és a másodlagos fafeldolgozás területén fahasználat csökkenését meghaladó mértékű visszaesés volt tapasztalható, melyből egyedüli kivétel a szalagparketta volt. Az erdei- és faipari termékek külkereskedelmi forgalmának (export-import) pozitív egyenlege 1992-ben 7,8 Mrd Ft. Az előző évekhez képest további növekedés tapasztalható ezen a téren, de a korábbi évek dinamikája már nem volt jellemző. Érdekes információ továbbá az a tény, hogy a cellulóz, papír- és papírfeldolgozóipari termékek behozatala 1992-ben 22 milliárd Ft-os nagyságrendet mutatott.

Mindezen folyamatok részletes elemzését az Erdészeti Hivatal a szokásos módon elvégzi és közzéteszi.

Indokoltnak látszik azonban ***hosszú távra vonatkozóan a faanyag hasznosítás új stratégiáját*** kidolgozni. Ennek megalapozása érdekében részben egy cellulóz-, papíripari hasznosítás lehetőségét feltáró tanulmány készült három érintett tárca (KTM-KM-FM) gondozásában külföldi szakértőkkel. Más részben a PHARE-program finanszírozásában a teljes ágazatra vonatkozóan készül egy tanulmány, amely erre a problémakörre is igyekszik választ adni. Ezekre a szakértői anyagokra is építkezve kívánjuk a megoldás lehetőségét a faanyaghasznosítás fejlesztési kérdéseiben – 1993 év vége felé – a kormány részére bemutatni.

8. Átalakulás, privatizáció, az állami erdőgazdálkodás szervezeti rendszere

Átalakulás, privatizáció

Tisztelt Vándorgyűlés! ***A gazdasági rendszerváltással együtt az állam, mint tulajdonos és mint közvetlen piaci szereplő folyamatosan visszavonul a gazdaságból***.

A szabályozási, koordinálási szerepkörét általában megtartva csak néhány kiemelt területen – ***a kincstári és kizárólagos állami vállalkozói vagyonon – így az állami erdőben is indokolt, hogy megtartsa tulajdonosi befolyását***.

Az ***erdő*** esetében szakmai és közgazdasági szempontból azért is látjuk indokoltnak, mert a társadalmi elvárások, ***a tartamos vagy divatosabb szóval a fenntartható erdőgazdálkodás ezen a módon érvényesíthetők***.

A ***vagyongondozás és az erdő használata, szakkezelése nem egymást helyettesítő folyamatok, tevékenységek***. Szervezeti szempontból véglegesen a helyükre kell, hogy kerüljenek.

Mindezek alapján a ***magyar erdőgazdálkodásnak alaptétele az állami erdőgazdálkodás szervezeti kérdései***. Éppen ezért az ***általános átalakulási és privatizálási szándék a szakterülethez tartozó állami vállalataink esetében másképpen kell, hogy megjelenjen az erdőgazdasági vállalatokra és másképpen a faipari, valamint fakereskedelmi vállalatokra***.

Az állami erdőgazdálkodás szervezeti kérdéseiben többször állást foglalt maga az **egyesület** is. Ugyanakkor kiemelkedő jelentőségű volt a Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottsága kezdeményezésére megrendezett ***I. Országos Erdész Gyűlés állásfoglalása***.

A rendezvény állásfoglalásának – mint ismeretes – az adott különleges jelentőséget, hogy magának a rendezvénynek fővédnöki tisztét dr. Antall József miniszterelnök jelenlétével és előadásával vállalta.

Az állásfoglalások egyértelműen azt az irányt erősítik, hogy ***az állami tulajdonú erdők tulajdonosi jogainak érvényesítésére önálló, 100%-ig állami tulajdonú kezelő szervezetet*** kell kialakítani. Ez a szervezetkialakítás – ma már egyértelműen látszik – egy folyamat mentén lehet eredményes, melyhez alapvetően a ***szakterület és a politika egyértelmű egyetértésére*** van szükség. Az említett folyamat kettős irányultságú kell, hogy legyen:

Egyrészt a profitorientált vagyonok (fafeldolgozás, szolgáltatás, kivitelezés) folyamatos privatizálása, szervezeti elválasztása, a társasági működés kialakítása. Erre vonatkozóan a Gazdasági Kabinet és a Kormány elfogadta ***az ágazati privatizációs programot***.

Másrészt az ***állami erdőkért felelős szervezet*** létrehozása. Ma azonban látszik, hogy mindez egy lépésben nem lehetséges.

Az 1992. évi LIII. tv., valamint a 126/92. kormányrendelet értelmében folyik az erdőgazdasági vállalatok társasággá alakítása az ÁV Rt.-nél. Lényeges azonban az a tény, hogy átalakulásokkal egyidőben nevesítésre kerülnek azok a vagyonok (erdő és erdőhöz közvetlen kapcsolódó vagyontárgyak), melyek ***nem a társaságok vagyonába kerültek, hanem a kincstári törvényig azok tőketartalékába.***

Az ÁV Rt. új vezetése is egyetért abban, hogy a kincstári erdővagyonért felelős szerv kialakításával ezek elvonásra kerülnek.

A minisztériumban ezen állásfoglalás ismerete mellett folyik az előkészítő munka ***a lehetséges szervezeti megoldás kidolgozása*** érdekében. A közeljövőben várható, hogy a két illetékes miniszter e kérdésben egyeztetéssel véglegesíti a kivitelezhető megoldást. Az Erdészeti Hivatalnak az a szakmai álláspontja, hogy olyan szervezetet szükséges létrehozni, ahol ***alapvetően a közérdeknek megfelelő vagyonérdekeltség*** érvényesül.

9. Szabályozás, szakhatóság, oktatás, kutatás

Az előbbiekben vázoltak szerint érzékelhető, hogy Magyarország az erdőtulajdonlásban a jelentős állami tulajdonlás mellett a többszínű erdőtulajdonlás irányába mozdul el. Ebben az új helyzetben egy ***szektorsemlegesen*** az erdőbirtoklás, -használat és -védelem szabályait pontosabban megjelölő, megújított törvényi szabályozásra van szükség.

Az erdőtörvény szakmai szöveganyaga elkészült. Folyik a jogi formájának kialakítása és annak véglegesítése után várhatóan az őszi idényben megkezdődhet a szakmai, valamint tárcaegyeztetése.

Mindezek mellett indokolt az erdőtervezési és erdőfelügyeleti munka reformja is. Mindkettő az érintett intézmények bevonásával elindult annak érdekében is, hogy a törvényi szabályozás életbelépésével, annak hátterével életbe léphessen.

A ***globális ökológiai kérdések***, az erdészeti vonatkozású nemzetközi egyezmények az erdészeti kutatásban és oktatásban új irányvonalak elindítását, illetve bővítését igénylik. Ezekben a kérdésekben a tárca, az Erdészeti Hivatal kiemelten kíván az Erdészeti Tudományos Intézetre és az egyetemre támaszkodni. Az oktatásban és a tanácsadásban új feladatként jelentkezik a magánerdőtulajdonlással a vállalkozások kiteljesedésével együtt felmerülő új ismeretek elméleti megalapozása és gyakorlati alkalmazása.

A vállalkozások új típusú irányítási ismeretet igényelnek, ezért támogatandó az a kezdeményezés, mely a Soproni Egyetem e célt szolgáló szak alapítására irányul.

10. Erdészeti Hivatal

Tisztelt Kollégák!

Különösen jelentős szakterületünk „újkori” történetében, hogy 1993. május 1-től felállításra került az Erdészeti Hivatal. A hivatal magasabb jogállással jogutódként vette át a főosztály feladatait. Az Erdészeti Hivatal 4 osztályos szervezet. Létszáma 26 fő.

A korábbi tevékenység első lépésben a ***magánerdőgazdálkodás*** ügyeivel bővült. A hivatal megalakítása különösen jelentős az erdészeti diplomáciában is, mely területen több, mint harminc országgal van kapcsolatban az erdészet. Különösen kiemelkedő az osztrák, német,

francia, holland, norvég, svéd, finn és az Egyesült Államok-beli kapcsolat. Ezek a kapcsolatok az elmúlt években biztosították azt, hogy több mint 150 kolléga külföldi tapasztalatcserén bővíthette szakmai és erdészetpolitikai ismereteit.

Tisztelt Vándorgyűlés! Kedves Kollégák! Talán kicsit bővebbre nyúlt előadásomban rá kívántam villantani az erdészeti szakterület sajátos és sokrétű problémáira. Látnunk kell, hogy az elmúlt évek nem teltek el események, feladatok, problémák és talán apró sikerek nélkül. Az elkövetkezendő év és évek számtalan új feladatot jelölnek ki számunkra. Azzal a felelősséggel kell végeznünk dolgunkat, hogy a demokrácia játékszabályainak megfelelő eszközökkel a hazai erdőgazdálkodást és az átalakulást a helyes irányba tereljük.

Érzékelnünk kell azt is felelősen, hogy a megoldás kulcsa mindig saját kezünkben van. Az Erdészeti Hivatal és a tárca épít az elkötelezett erdészkollégák szakmai együttműködésére és támogatására. A jószándék az Erdészeti Hivatal életre hívásával kapcsolatos támogató levelekben egyértelműen kiérezhető, melyet munkatársaim nevében is ezúton köszönök.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

FM Erdészeti Hivatala: Három változat az állami tulajdonban lévő erdők jövőbeni kezelésére – OEE álláspont *(Erdészeti Lapok 1993/11)*

Az FM Erdészeti Hivatala az ***állami tulajdonban lévő erdők jövőbeni kezelésére három változatot*** terjesztett véleményezésre az egyesület elé.

„A" változat: ***A szakkezelést (gazdálkodást) egy költségvetési formában működő állam-erdészeti szervezet végzi***. Ez esetben a ***vagyonkezelést ellátó erdőgondnokság*** csak a vagyon nyilvántartását, mozgásának regisztrálását és a ***működtetés pénzügyi elszámolásait*** végzi, a vagyon védelmét a költségvetési formában folytatott gazdálkodással lehet biztosítani.

„B" változat: Annyiban különbözik az „A" változattól, hogy ***a szakkezelést végző állam-erdészet nem költségvetési formában működik, hanem egy 100%-ban állami tulajdonban lévő részvénytársaságként teszi azt***.

„C" változat: ***A szakkezelést a jelenlegi, de ÁV Rt. tulajdonú társaságokká átalakult gazdaságok végzik***, amelyekben ***a tartós állami tulajdoni hányad mértéke jelenleg különböző, de távlatban teljesen megszüntethető***.

Ez esetben a ***vagyon kezelői feladatot ellátó erdőgondnokságnak a vagyon védelmét is biztosítania kell, amihez a területi egységek is szükségesek***.

A beérkezett elemzések alapján született meg az elnöki levél.

Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Hivatal
Dauner Márton elnöknek

Tisztelt Elnök Úr!
Mindenekelőtt szíves elnézését kell kémem, hogy némi késéssel küldjük az állami tulajdonú erdők kezeléséről szóló tervezetre vonatkozó véleményt, de az érintett téma nagy horderejére való tekintettel nem vállalhattuk, hogy legalább a legilletékesebb egyesületi szervek körében végzett tájékozódás nélkül tegyünk eleget megtisztelő kérésének.

Elöljáróban hangsúlyoznunk kell, hogy az Országos Erdészeti Egyesület – döntő többségi vélemény alapján – ***a kezdettől fogva nagyon határozottan és következetesen kiállt az erdők lehetséges maximális mértékű, kincstári törvényben védett állami tulajdonlása és az államerdészet egységes, különleges státusú, közüzemi jellegű, vagyonérdekelt, a rövid távú nyereségérdekeltség nyomasztó terhe alól megnyugtató mértékben mentesített megfelelő mértékben autonóm szervezete mellett.*** (Természetesen elismerve az indokolt mértékű egyéb tulajdonlás létjogosultságát és jelentőségét.)

Ezt tükrözi valamennyi testületi állásfoglalásunk és a választott tisztségviselők minden megnyilvánulása és cselekvése is.

Örömmel tapasztaljuk, hogy a tervezet készítői ezt a szinte mindent meghatározó kérdést egyes részletekben hasonlóképpen kezelik.

Világosan és meggyőzően határozzák meg az államerdészet tevékenységével elérendő célokat.

Hangsúlyozzák, hogy ***milyen veszélyekkel járna, ha az állami erdő működtetéséhez szükséges vagyon az átalakulás során gazdasági társaság sajátjává válna***.

Felhívják a figyelmét arra a veszélyre is, hogy az állami erdők további beszűkülés esetén – a magántőke természetéből fakadóan – működésképtelenek maradnának stb.

A fentiek ellenére ***a tervezetet nem tartjuk alkalmasnak arra, hogy azzal szakmánk ágazati vezetője a tárca, illetve a kormány elé lépjen***. A tervezet mind formailag, mind tartalmilag a részletek kidolgozatlanságának és a következmények átgondolatlanságának a nyomait viseli magán. Az egyes ***változatok előnyeit és hátrányait nem tárják fel a tervezet készítői és semmi más jelét sem adják annak, hogy hol állnak***, s hogy az erdő és rajta keresztül a nemzet valós érdekeit melyik megoldás szolgálja a legjobban.

Ügy tűnik, hogy a szakma ezúttal is feltartott kézzel áll a döntéshozók elé. Pedig jól ismerjük már a döntések mozgatórugóit és mechanizmusát, valamint a szakmai érvek mellőzésével hozott döntések súlyos következményeit.

Bizonyára éppen ezért egybehangzó szakköreinkben az a vélemény, hogy az **államerdészet létrehozása igen fontos feladat, de semmi esetre sem így és most.**

Nem így, mert a két egymástól távol álló megoldás közül a szakmának le kell tennie a voksot a hite szerinti jobbik mellett, és érvelni a rosszabbik ellen, még akkor is, ha az magasabb körök kívánságára vagy sugallatára került volna az alternatívák közé. Ha nem így történik, a döntéshozót terhelő felelősség az előkészítőre és az egész szakmára ruházódik át.

És nem most, mert – nem éppen kedvező tapasztalataink szerint – az állami erdők feletti rendelkezési jogok koncentrálása – az adott helyzetben – nem tűnik kívánatosnak.

Jó lett volna, ha van elég erő a főosztály által korábban, sokkal alaposabban előkészített, kidolgozott szervezet kialakítására.

Nagyon aggódtunk, amikor realizálása helyett többszöri gazdacsere révén az ÁV Rt.-hez került „parkolópályára” az állami erdő. Elhittük, és tiszteletben tartottuk azt a kormányzati szándékot, hogy ez az állapot a kincstári törvény megalkotásáig marad csak fenn. A legfontosabb szakmapolitikai feladatnak tartottuk arra ügyelni, hogy ebben az átmeneti időben irreverzibilis folyamat ne induljon el, ne történjen olyan intézkedés, amely eltorlaszolja az eredeti szándékhoz visszavezető utat. A több éves hiábavaló munka, a sok irányváltás, lebegtetés és bizonytalanság felőrölte a szakgárda hitét abban, hogy az adott közegben érdemes vállalni egy bizonytalan, tapasztalataink szerint kétes kimenetelű, újabb megrázkódtatást jelentő, a labilis törvényi keretek között megalapozhatatlan átszervezést.

Az FM és az ÁV Rt. törekvései, intézkedései és az alapvető szakmai kérdésekhez való hozzáállása arra az álláspontra vezérelt bennünket, hogy

- vagy meg kell várni az államerdészeti szervezet kialakításával a vonatkozó alaptörvények (kincstári, föld, erdő, vadászat) megalkotását,
- vagy olyan (ma nehezen elképzelhető) minden részletében kidolgozott, tárca fölötti garanciákkal rendelkező szervezetet kell létrehozni, amely kellő biztonsággal védelmezi a magyar erdőket és erdőgazdálkodást azoktól a veszélyektől, amelyek nem ritkán éppen a tárca részéről fenyegetik – olykor aktívan, hibás kezdeményezéssel és rossz irányba terelő intézkedéssel, olykor pedig passzivitással, sürgős, lényeges döntések halogatásával.

Tisztelettel: SchA, az Országos Erdészeti Egyesület elnöke

OEE 1993 – Egyesület sajtótájékoztató *(Erdészeti Lapok 1993/12)*

Földünkön az emberi kapzsiság és felelőtlenség miatt évente 17 millió hektárral csökken az erdőterület, kivéve Európát, ahol ez az utóbbi időkig növekedett. Az emberiség végre rádöbbent arra, hogy az erdők pusztítása katasztrófához vezethet: hiszen az erdő nemcsak „fagyár", hanem az üde levegő és a tiszta víz forrása, a pihenés, az üdülés és a sport révén pedig egyik fontos őrzője a testi-lelki egészségnek. A Riói Környezetvédelmi és a Párizsi Erdészeti Világkongresszusok e tényeket rögzítették. Állásfoglalásuk mellett hazánk is elkötelezte magát.

Az I. világháborút követő trianoni békeszerződéssel elvesztettük erdőterületeink 84, fenyveseink csaknem 100%-át. A két világháború között megkezdett alföldfásítás hazánk erdősültségét 8,7%-ról 12%-ra növelte. Az erdők 80%-a akkor a ***nagybirtokosok*** tulajdonában volt.

A II. világháború után a kormányzat első intézkedéseinek egyike a 100 kh feletti erdőterületek államosítása volt, így ***természetes erdeink jelentős része ma is a volt nagybirtokok*** területén található.

Az 50-es évek elején erőszakkal államosítottak mintegy 80 ezer hektár közbirtokossági erdőt, 1950-től – nagyságát illetően – Európa második legjelentősebb erdőtelepítését hajtotta végre a magyar erdészet. Ennek eredményeként ma már az ország 18%-át erdők borítják.

A rendszerváltoztatással jogosan előtérbe került az igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlása. Az 1991. évi XXV. törvény az erdőkről is rendelkezik: akiktől erdőt vettek el, azoknak az aranykorona négyszeres szorzatával egyenlő értékű kárpótlási jegyet juttattak, mert a föld aranykorona értékében az erdőállomány értéke nem szerepel. Az árverések során így az eredményesen – rendszerint lefelé – licitálók gyakran 500 Ft/AK áron jutottak alkalmanként több millió forintot érő faállományhoz. Ezzel kapcsolatban nemcsak az a gond, hogy egyesek jogtalan vagyonhoz jutnak (a törvények ugyanis privatizációt szándékolnak), hanem megkülönböztető és igazságtalan az is, hogy az árverések indításakor a kárpótlási jegyeknek csak egy része jutott el a kárpótoltakhoz, akik az így ajándékozott erdőben 1 köbméter fát (amelynek valós értéke minimálisan 2000 Ft/köbméter), l Ft-ért vehettek meg.

Az árverések során legelőször az erdőkre licitálnak, a kijelölt területek gyorsan elfogynak, és a fel nem használt kárpótlási jegyekkel újabb erdőterületek kijelölését igénylik. A kárpótlási törvényben nincs szó az állami erdőkről, mégis több ezer hektárt jelöltek ki e célra az állami erdőgazdaságok területéből.

Az erdők jövőjének megnyugtató rendezésekor mindenképp tudni kell azt, hogy a kárpótoltak jelentős része nem veszi figyelembe az erdő többcélú rendeltetését, valamint az erdőgazdálkodás alapvető igényét. Nekik ma és most kell az erdőből kitermelt fa, ők ma akarnak jobban élni az ölükbe pottyant vagyonból, és nem érdekli őket, hogy száz év múlva a késő utódok milyen faállományt örökölnek.

Az ebben az évben, február 24-én megtartott Első Országos Erdészgyűlés – amelynek védnöke dr. Antall József miniszterelnök volt – e kérdésben a következőkben foglalt állást: „Annak érdekében, hogy az állami erdők egysége megmaradjon, a már kárpótlásra kijelölt állami erdőkön túlmenően erdőt csak az új Országos Erdészeti Hivatal, illetve létrehozásáig a kijelölt illetékesek egyetértésével (FM, PM) a mezőgazdasági területek (parlag) elfogyása után lehessen kárpótlásra kijelölni. El kell érni, hogy az erdőt érintő kárpótlási eljárások során a föld AK-értéke mellett a faállomány reális értékét is figyelembe vegyék."

Az elmúlt évben a ***kormány 126. sz. rendeletével az állam erdőgazdasági vállalatokat tartósan állami tulajdonban maradónak minősítette a kincstári törvény megjelenéséig, és az ÁV Rt. felügyelete alá helyezte***. Ennek ellenére újabb, mintegy 100 ezer hektár erdőterületet akarnak kárpótlásra kijelölni! A kárpótlási jegyek értékmegőrzési szándékával bizonyos bróker rt.-k pályázatokat készítettek „Hogyan teremtjük meg a kárpótlási jegyek keresletét?" címmel – az erdő, mint szabad préda szellemében. Kiválasztották azokat a Balaton környékén tevékenykedő erdőgazdaságokat, amelyek erdőállományuk minőségéből, valamint földrajzi elhelyezkedésükből eredően még nyereséget gazdálkodnak. („Itt olyan Ingatlan Befektetési

Alapot kívánunk létre hozni, amelyet kárpótlási jegyért lehetne jegyezni és ami létrejötte után ***megvásárolná az államtól*** (AV Rt.) a tulajdonában lévő erdők egy részét" – tervezik a brókerek.) A befektetőknek 15% osztalékot ígérnek, ami képtelenség. Ez csak az erdő kirablásával és az egész társadalom jövőjének veszélyeztetésével érhető el. Csaknem minden országban az erdőgazdálkodás az állam által támogatott tevékenység. A kárpótlási jegyek bizonyos része már régen nem a kárpótoltaknál, hanem alacsony értéken felvásárolva (40–50%) brókerházak tulajdonában találhatók. Ezek a szervezetek futnak a pénzük után és remélik, hogy a törvényhozást és a kormány megtévesztve elérhetik céljukat.

Az erdők elherdálására készülő újabb merénylet ellen emeljük fel szavunkat, tiltakozunk, és felszólítjuk minden Honfitársunkat a csatlakozásra! Kéréssel fordulunk a Parlamenthez, a Kormányhoz, országgyűlési képviselőkhöz, Honfitársainkhoz: mentsük meg a magyar erdőket azoktól, akik önös érdekekből veszélyeztetik a jövőt! Ennek szellemében hozzon a Parlament döntést és ÁLLÍTSA LE AZ ERDŐK TOVÁBBI ELIDEGENÍTÉSÉT a Föld-, a Kincstári, a Környezet-, illetve Természetvédelmi, az Erdő-, az Erdőbirtokossági törvények megalkotásáig.

A kormány elfogadta azt, hogy 2000-ig 150 ezer hektár erdőt telepítsünk az országba. Az elmúlt két évben mintegy 6–6 ezer hektár erdőtelepítést végeztünk, ebben az évben a költségvetésből már csak 3 ezer hektárra futja. Befolyásolja ezt a tulajdonviszonyok rendezetlenségei, de belátható időn belül mintegy 800 ezer hektár mezőgazdasági terület szabadul fel az intenzív gazdálkodás alól. E területek jelentős részének erdősítése a ma élők feladata. A gyarapítás és a megőrzés a cél, nem a rombolás, de az új erdőknek nem a közeljövőben elpusztítandók pótlásául kell szolgálniuk! Ehhez kérjük minden magyar állampolgár támogatását és közreműködését.

Magyarország Erdőiért Egyesület – Felhívás *(Erdészeti Lapok 1993/10)*

Mi, a Magyarország Erdőiért Egyesület alapítói országos társadalmi ***mozgalom megindítását*** határoztuk el az erdők védelméért, új erdők, ligetek, fasorok telepítéséért, a magyar erdőállomány értékének növeléséért, a magunkhoz, történelmi hagyományainkhoz méltó, az embert megillető, egészséges lakókörnyezet létrehozásáért, helyreállításáért. Mozgalmunk alapja: az ifjúság! – mert valljuk, hogy nemzeti kincseinket nemcsak örökségül bírjuk, de kölcsönbe is vettük unokáinktól.

Új honfoglalásra van szükségünk, s ennek első törvénye: legyünk gondos gazdái a természetnek: az erdőknek, vizeknek, földjeinknek. Súlyosbodik a merénylet, amit a megelőző korszak elkövetett környezetünk, életterünk ellen.

Legelőször azt tudatosítjuk: nincs haszon nélküli erdő! Hazánk területének – a nagy folyók ágya keresése miatt – hatalmas része homok. A homokból sivatag lehet, ha nem törődünk vele. A világ veszedelme a sivatag, a sivatagok, melyek az éhínség alapjai. A megszelídített homok a bőség kosara – elég Dánia, Hollandia példáját idéznünk.

A magyar erdőöröksége Trianon után egyenlő volt a szegénységgel: elvesztettük erdőterületeink 84, fenyveseink csaknem 100%-ál. A két világháború között megkezdett alföldfásítás hazánk erdősültségét 8,7%-ról 12%-ra növelte. 1950-től – nagyságára nézve – Európa második legjelentősebb telepítését végezte a magyar erdészet. Ennek eredményeként ma már az ország 18%-át borítják erdők, de ez a harmadik évezredre nem elég. Az ország területének negyedrészét kellene erdők borítsák, s a szélsőséges, szárazságot hozó időjárás ennek nyomán változhatna kedvezőbbre.

Ehhez a hatalmas munkához az ifjúság erejére, áldozatvállalására van szükség. Tettekre váltott közakaratban szunnyad egészséges jövendőnk. A kiindulás gazdasági alapja: legalább másfél millió ha föld lesz gazdátlan, holnap parlag, mert a terjedő belterjes gazdálkodás feleslegessé teszi a nehezen művelhető területeket. A látszólag hasznot csak távlatokban hozó

erdősítés mégis az egyik leggazdaságosabb befektetés, a nemzetben, kontinensben és a Földben gondolkodás egységében.

Az egyesület tevékenységének szakmai hátterét az Erdészeti Tudományos Intézet biztosítja. Az egyesület a teljes nemzet társadalmi alapjára épül. Tagjaink lehetnek (kívánságunk szerint legyenek!) önkormányzatok, iskolák az egyetemekig bezárólag, s természetesen egyének, amennyiben törekvéseinkkel egyetértenek.

Úgy fogalmaztunk: bajban vannak az erdők. Legnagyobb veszedelem az ember részéről fenyegeti: némelyek fel akarták és akarják osztani. Az erdő az ország vagyona. Elsősorban állami gondozást és védelmet igényel. Az erdészet ekképpen megalapozott szervezetét nem sikerült még a pártállam idején sem teljesen felszámolni. Most sem szabad engedni ilyen törekvéseknek.

Az viszont legyen természetes, hogy önkormányzatok (községek, városok) teremtsenek alkalmas, de mezőgazdasági hasznosításra alkalmatlan területen erdőket, ligeteket, jóléti erdőket, fasorokat, akár aprónak tűnő ültetvényeket, s ugyanez legyen gazdaságos a magánbirtokos számára is. Az iskolák fiatalsága, cserkészcsapatok vagy őrsök már most kapcsolódjanak be a munkába.

Minden kivágott fa helyébe legalább hármat kell ültetni: egyet pótlásnak, egyet biztonságnak, egyet szaporulatnak. Országos áttekintésű szakcsapatot hoztunk létre a munkák elősegítésére. Erdőgazdaságokhoz kapcsoltan, tájegységenként, megyénként és falvanként kell a szerveződést indítanunk. Iskolákban a szaktanárok (biológusok), egy-egy nagyobb körzetben erdész gyakornokok lehetnének a munkák irányítói. A jelenleg feleslegesnek hitt munkaerőt mozgósítani kell az általános telepítések indítására, ami nyújtson emberi megélhetést.

A feltételek megteremtéséhez az állam, az illetékes minisztériumok kell adják az induló tőkét, ugyanakkor mint egyetemes emberi programhoz, világprogramhoz pályázatok útján kell külföldi segítséget kérni a harmadik évezred megalapozása végett egy szegény kis országnak, ahol mindig születtek találmányok, kezdeményezések, amelyek az emberiség érdekében formálódtak.

Hívunk és várunk minden egyetértőt a csatlakozásra!

Sajtóvisszhang *(Erdészeti Lapok 1993/12)*

Magyar Nemzet: Zöld Alternatíva

Az erdők politikai akciók eszközévé válnak „A Zöld Alternatíva az erdők eladásával kapcsolatban nyilatkozatot juttatott el szerkesztőségünknek, melyben hangsúlyozzák: „Magyarországon az erdők védelmét, az erdészeti politikát kiemelt ügyként kell kezelni. A ma történései ezzel szemben azt bizonyítják, hiú volt az a remény, miszerint e nemzeti kincsünk sorsáról a szakmai szempontokat és a tényleges közösségi érdekeket „összehangoló” politika intézkedik majd. Erdeink ugyanis újabb – az igazságtétel és a kárpótlás tárgykörébe tartozó – politikai akciók eszközévé és egyre bizonyíthatóbb módon: áldozatává válnak. Ez indította a Zöld Alternatívát arra, hogy felemelje a szavát az erdők érdekében. A jelenlegi kormány és a parlament ugyanis a kárpótlás mechanizmusával egy időben nem alkotta meg az erdőkről, a természetvédelemről, a vadgazdálkodásról szóló szakmapolitikai koncepciókat és törvényjavaslatokat a közérdeket sértő folyamatok elkerülésére. Az állam felelőssége, hogy ne alkosson olyan tulajdonszerzési, tulajdonosi és gazdálkodási elveket, amelyek ellentmondanak egymásnak, s a gyakorlatban nem behatárolhatóak. A biológiai sokféleség nem őrizhető meg az erdő és a nedves területek pusztítása árán. Kétarcú politika, hogy hazánk csatlakozik mindazokhoz a nemes tartalmú nemzetközi egyezményekhez, amelyek határt kívánnak szabni az emberi pusztításnak, ugyanakkor a valóságban figyelmen kívül hagyja az ország ökológiai érdekeit. Az erdő privatizációjának jelenlegi módszerével nem értünk egyet. Amíg nincs erdőtörvény és nem születtek meg a vonatkozó, szükséges törvények, erdeink magántulajdonba adása nem folytatható.”

Magyar Nemzet: Veszélyben a hazai erdők
Kárpótlásra újabb százezer hektár „Segítségért kiáltanak a hazai erdők, illetve azok a szakemberek, akik felelősséget éreznek azért, hogy e pótolhatatlan nemzeti kincsünk ne jusson ebek harmincadjára. A privatizáció és a kárpótlás vadhajtásaként rendkívüli mértékben megerősödtek az olyan törekvések, melyek az állami és főként a védett erdőkből kívánnak maguknak területeket kihasítani, nem is nagyon palástolva nyerészkedési szándékukat. Jó érzékkel használják ki a jogszabályi hiányosságokat, azt például, hogy az erdők állományértéke nem került be a kárpótlásról szóló törvénybe, így az árverezések során a föld aranykorona-értékére licitálhatnak, de lefelé, az 500 forintos legkisebb értékhatárig. Ezt akkor is szóvá kellene tenni, ha az erdők, illetve az arra szolgáló kárpótlási jegyek az igazságtalanul megsértettek birtokában lennének. Sajnos azonban jó szimatú brókercégek, kft.-k felvásárolták – áron alul – a kárpótlási jegyeket, s most ők vesznek részt az árveréseken. Most újabb 100 ezer hektár erdőterületet akarnak kárpótlásra kijelölni annak ellenére, hogy a kormány a kincstári törvény megjelenéséig az erdőgazdasági vállalatokat tartósan állami tulajdonban maradónak mondta ki és az ÁV Rt. felügyelete alá rendelte. Azt, hogy a kárpótlási törvényben nincs szó az állami erdőkről, a legújabb elképzelések éppúgy figyelmen kívül hagyják, mint azt, hogy a kárpótoltak jelentős része kevéssé törődik az erdő többcélú rendeltetésével, minél előbb, minél nagyobb haszonhoz akar jutni.” (sárvári)

Új Magyarország: Tiltakozás az erdők elherdálása ellen. Kárpótlás – nemzetellenesen?

Magyar Rádió Oxigén:
„Félő, hogy az új erdőtulajdonosok mielőbb pénzt akarnak látni, és ez mértéktelen erdőirtáshoz vezet. Nem a privatizáció ellen vagyunk, de mindenféleképpen az ellen, hogy az erdőket nagyon kis pénzért felvásárolják, és utána kivágják. Sajnos a licitáláskor az erdők aranykoronaértékét veszik figyelembe, és nem az erdő valódi értékét. Az 500 forintért vett területen állhat százéves tölgyes, ami milliókat ér. Az új tulajdonos sokszor nem abban érdekelt, hogy megőrizze az erdőt. ***Amíg nincs új erdőtörvény, addig az erdők privatizálásra moratóriumot kell elrendelni.*** Elfogadhatatlan az, hogy kárpótlásra védett területeket jelöljenek ki, és minden eszközt fel kell használni annak érdekében, hogy a természetvédelmi területeket megőrizzük, mert ebből mindenkinek haszna van. Az erdő nemcsak a fát jelenti. Ha elpusztítják a természeti értékeinket, az mindenkit érinteni fog az országban. Erdőbirtokossági társulásokat kell létrehozni, ahol nagyobb egységekben lehet az erdőket kezelni. Meg kell tenni mindent, hogy azokat a lobby-érdekeket háttérbe szorítsák, melyek az erdők elpusztítását irányozzák elő.”

Falurádió
„...Különböző cégek, akik pénzüket kárpótlási jegyekbe fektették, és most futnak a pénzük után, akár a korrupciótól sem visszariadva igyekeznek kicsikarni a legjobb faállománnyal rendelkező és már a fekvésénél fogva is sokat érő – így többek között a Balaton környéki – erdőgazdaságok területeinek a kárpótlásba való bevonását. Ez csakugyan valós veszély, de emiatt kár volna leállítani, befagyasztani válogatás nélkül minden erdőnek a kárpótlásba vonását. Arról nem is beszélve, hogy a jelenlegi törvények a súlyos kötelezettségek egész sorát róják az erdőtulajdonosokra. Fakitermelést csak az erdőfelügyelőségek által jóváhagyott üzemterv alapján folytathatnak, a kitermelt fa minden köbmétere után tekintélyes 300–800 forintos erdőfenntartási járulékot kell fizetniük, ráadásul a fahasználati lehetőségek mellett azonnal megjelennek az erdőfelújítási kötelezettségek, amelyek ugyancsak jelentős összegekbe kerülnek. Aki ezen kötelezettségek teljesítését vállalja, azoktól én bizony nem félteném, nem sajnálnám az erdőt, sőt biztosra veszem, hogy a saját vagyonukat jelentő értékes faállományra jobban vigyáznak, mint jelenleg az állami erdőgazdaságok, amelyiknek egyikétől a cégvezető minapi nyilatkozata szerint évente húszmillió forint értékű fát lopnak el. Ami persze megint csak aláhúzza, bizony félteni kell az erdeinket, de világosan látni kell, hogy kitől.”

2.3. 1995–2007 | Helyzet és program

OEE erdészetpolitikai irányelvei *(Erdészeti Lapok 1995/1)*

Az Országos Erdészeti Egyesület erdészetpolitikai irányelvei (Az OEE 1995. január 25-i választmányi ülésén jóváhagyottak alapján)

Az erdőgazdálkodásnak minden erdőben az ország környezeti állapotának javítását, a természeti értékek védelmét, az erdők közegészségügyi és üdülési szolgáltatásainak bővítését, valamint ezekkel összhangban a fatermelés célját kell szolgálnia. Az erdők fennmaradásának alapvető feltétele a ***tartamos gazdálkodás***.

A természetes vagy természetszerű erdőket fokozott gondossággal kell kezelni, törekedni kell térfoglalásuk megőrzésére, de hasonlóan fontos feladatot jelent telepített erdeink jövőjének alakítása, ***az arra alkalmas területeken*** újak telepítése.

Az erdővel szemben támasztott társadalmi igények kielégítése hosszabb távon is csak szakszerű erdőgazdálkodással érhető el. A többcélú erdőgazdálkodás célkitűzéseinek teljes körű megvalósítása azonban csak a társadalom tehervállalásával lehetséges. A ***többcélú erdőgazdálkodás*** feltételeit minden arra alkalmas területen meg kell teremteni.

Az új erdőtörvényről

Az új erdőtörvényt a kapcsolódó szakterületek törvényeivel összhangban mielőbb meg kell alkotni. Amíg ez elkészül, a jelenleg hatályos erdőtörvény szerint kell valamennyi erdőben gazdálkodni.

Az állami erdők jövőjéről

Az állami erdők tulajdonlását (kincstári vagyon) és szervezetét úgy kell kialakítani, hogy az teljes mértékben tegyen eleget ***az erdők közszolgálati feladatainak, a favagyon bővítésének és hasznosításának***. Az állami erdők további privatizációja és szétaprózása nem kívánatos.

A társas és magánerdő-gazdálkodásról

Az erdőbirtoklási helyzet alapvető megváltozása miatt fokozott figyelmet kell fordítani a magán- és társult erdőgazdálkodók és erdőgazdálkodás felé. E gazdálkodás feltételeit és lehetőségeit meg kell teremteni. Olyan törvényi szabályozás és szakmai támogatás szükséges, hogy az erdőgazdálkodással kapcsolatban megfogalmazott szakmai alapelvek e tulajdoni körben is maradéktalanul érvényesüljenek. Szervezeteik szakmai tevékenységét kívánatos összehangolni. A nem állami erdőkben is meg kell követelni szakemberek alkalmazását. A társadalom erdővel kapcsolatos igényeit a nem állami erdőknek is ki kell elégítenie.

A szakigazgatásról

A társadalom sokrétű igényének megfelelő erdőgazdálkodás megvalósíthatatlan hatékonyan működő erdészeti igazgatás nélkül. Ezért ezt az államnak fejleszteni és megfelelő színvonalon működtetni kell.

Az erdőfenntartási alapról

A tartamos erdőgazdálkodáshoz egy független, külső forrásokra is épülő, nyilvánosan kezelt központi erdőfenntartási alap működtetés e szükséges.

Országfásítás, közérdekű erdőtelepítés

Az ország erdőterületét a környezeti terhelés növekedés e miatt is gyarapítani kell.

Az alföldi erdőkről: Külön kell támogatni az alföldi erdők fenntartását és gyarapítását.

Erdőgazdálkodás és természetvédelem: A természetszerű és a természetközeli erdőgazdálkodás kielégíti a természetvédelem alapvető érdekeit és célkitűzéseit. Az erdőgazdálkodást a természeti értékek megőrzésének figyelembe vételével kell folytatni.

A vadgazdálkodásról
A vadgazdálkodást é s a vadászati jogot a földtulajdonhoz kell kötni. Csak az erdőállomány-gazdálkodás céljait és a természeti értékek létét nem veszélyeztető vadállomány tartható fenn. A vadászterületek nagyságát a helyi adottságok figyelembe vételével kell megállapítani, adott esetben 4000 ha alatt is.

OEE 1995 – SZD: Főtitkári beszámoló *(Erdészeti Lapok 1995/7-8)*

Ezek után tisztelettel felkérem SZD főtitkár urat, szíveskedjen a főtitkári beszámolóját megtartani.

Főtitkári beszámoló.

Tisztelt Közgyűlés! Kedves Kollégák!
Egyesületünk 129 éves történetében ma tartjuk 64. vándorgyűlésünket, itt a Mecsekben immár hatodik alkalommal. Először 1884-en, majd 1907-ben, 1935-ben, 1958-ban, 1978-ban tartott az OEE vándorgyűlést Pécsett.

Mielőtt az elmúlt 10 hónap eseményeiről beszámolnék, úgy érzem, meg kell emlékeznünk néhány kiemelkedő eseményről, évfordulóról. Annál is inkább, mert egyesületünk egyik célja szakmánk múltjának, kiváló elődeink emlékének megőrzése, megbecsülése. Bizonyára minden esztendő ad megemlékezésre méltó eseményt, de az 1995-ös év különösen gazdag felidézendő évfordulókban.

Amint az egész magyar nép életében, úgy az erdészet életében is óriási változást hozott, roppant megrázkódtatást okozott a 75 éve, 1920-ban aláírt trianoni békediktátum. Elveszítettük erdeink 85%-át, ezen belül csaknem valamennyi állami erdőnket és értékes hegyvidéki fenyveseinket, bükköseinket. Nagy volt a szakma szellemi vesztesége is. Odaveszett az ősi selmeci Akadémia, négy erdész szakiskolánk közül három, és velük együtt a három külső kísérleti állomás. Számos erdészeti szaktársunk is idegen államok fennhatósága alá került, akiknek zöme egyesületünk tagja volt. Az erdővagyonban és szellemi értékekben elszenvedett veszteség pótlására való törekvés erdésztársadalmunk, így az OEE-nek is állandó kötelezettségévé vált.

70 éve, 1925-ben távozott az aktív erdészeti szolgálatból, 55 éve, 1940- ben pedig az élők sorából Kaán Károly erdőmérnök, földművelésügyi helyettes államtitkár. Egyesületünk egykori alelnöke, a 20. század legnagyobb erdészeti politikusa és egyben a magyar természetvédelem kimagasló úttörője. Hervadhatatlan érdeme, hogy a trianoni békeszerződés után azonnal kidolgozta a gyökeresen megváltozott helyzetnek megfelelő új erdészeti politikát és haladéktalanul hozzáfogott annak megvalósításához (1923. évi törvénysorozat!). Szakirodalmi alkotásai szakművelődésünk el nem avuló, klasszikus értékei. Két egyesületi emlékérmünk közül az egyik az ó" nevét, emlékét örökíti meg. 60 éve alkotta meg az Országgyűlés az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935. évi IV. törvénycikket, második modern erdőtörvényünket, egyben az első magyar természetvédelmi törvényt. 50 éve, Budapest ostromának végén tragikus körülmények között vesztette életét Egyesületünk akkori, hivatalban lévő elnöke, Waldbott Kelemen báró, Kaán Károly mellett a két világháború közötti korszak legkiemelkedőbb erdészeti politikusa volt. Oroszlánrésze volt abban, hogy az 1935. évi erdőtörvény világszínvonalon és időben, az 1936. évi budapesti II. Erdészeti Világkongresszus alkalmára elkészült.

50 éve, 1945-ben hoztak rendeletet (600/1945. M.E. sz.) a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földmíves nép földhöz juttatásáról. Ennek alapján a 100 hektárnál nagyobb erdőterületeket államosították a 10 és 100 hektár közöttieket pedig községi tulajdonba adás mellett állami ellenőrzés alá helyezték, így jött létre az állami erdőbirtok, a későbbi állami erdőgazdaságok alapja.

35 éve, 1960-ban fejeződött be jogilag a mezőgazdaság ún. szocialista átszervezése, ami gyakorlatilag az erdőbirtokossági társulatok évszázados intézményének felszámolását és a termelőszövetkezeti erdőszektor létrehozását jelentette.

25 éve, 1969/70. fordulóján ment végbe a fagazdaság országos átszervezése, a vertikális, ágazati szervezet létrehozása. Ekkor kezdték meg működésüket az állami erdő- és fafeldolgozó gazdaságok. 1970-ben befejeződött az ország erdeinek üzemtervezése. Minden hektár erdőnk üzemtervezett lett.

5 éve, 1990-ben indultak meg azok a közismert átalakulási folyamatok, amelyeknek mindnyájan részesei vagyunk. Ez azonban már a történelmi jelenidő, vagy másként: napjaink történelme.

Tisztelt Közgyűlés! Az elmúlt évben, ahogy a megelőző 4 évben is, a szakmai és egyesületi élet fő kérdése az erdészeti ágazat gazdasági-szerkezeti átalakulása volt. E folyamatban az Egyesület – az alapszabályi célkitűzéseinek megfelelően – az erdőgazdálkodás hosszú távú és közérdeket szolgáló szakmai érdekképviseletét látta fő feladatának, és ezen keresztül elősegítette hazánk erdeinek, természeti értékeinek megóvását. Az elmúlt év kicsit csendesebb volt a korábbiaknál. A parlamenti választásokat követő „szélcsendben” az Egyesület is „rendezni tudta” sorait.

Az elmúlt évi alapszabály módosítást követően a választáskor már kibővített – egy új alelnök és hat régióképviselő – elnökség került megválasztásra. Változatos összetételű elnökség alakult ki markáns és sok mindenben eltérő véleményekkel. Hosszú időt vett igénybe, míg megállapodtunk a legfontosabbnak ítélt témákban és azon belül a többség által elfogadott alapelvekben.

Ezeket foglaltuk össze és véglegesítettük az 1995. januári emlékezetes választmányi ülésen „***Az OEE erdészetpolitikai irányelvei***” címmel 12 pontban. Azt gondolom, hogy ezen irányelvek magunkra nézve kötelező elfogadása után egy egységesebb arculatú egyesület kezdhetett intenzívebb munkát az időközben szintén „feltámadt” politikai-gazdasági közegben. Az Egyesület, mint eddig is mindig, jelen volt és hatótényező volt. Irányelveink közül az elmúlt rövid időszakban leginkább előtérbe került témák a következők voltak:

- a jogszabályalkotás előkészítő szakaszában való részvétel;
- a társas és magánerdőgazdálkodás problémaköre;
- az állami erdők jövője;
- az erdő- és vadgazdálkodás kapcsolata.

A jogszabályalkotás előkészítésében való részvételünk két területen jelentkezett.

- Az egyik színtér a Parlamentben és a parlamenti pártok környezetében folyó szakértői munka volt. E ténykedésünk „motorja” az elmúlt parlamenti és egyesületi ciklusban Varga Béla alelnök volt. Az ő tapasztalatait, kapcsolatait, ismertségét az új elnökség sem akarta elveszíteni és annak ellenére, hogy nem került be az új elnökségbe, töretlen hittel, lendülettel végezte szervező, felvilágosító, tanácsadó, lobbyzó tevékenységét, most, mint az OEE legnagyobb szakosztályának elnöke. Mindezt ezúton is szeretném megköszönni neki. Ezt a színteret nem hagyhatjuk el, mert olyan veszteségek-vereségek érhetik ágazatunkat, amelyek ebben a sok bizonytalanságot tartalmazó helyzetben végzetesek lehetnek.
- E tevékenység másik része a hivatalosan megküldött jogszabály-tervezetek elemzésében, bírálatában ölt testet. Az idén is volt szép számmal belőlük (***mg.-i alapokról szóló törvény***, majd végrehajtási rendelete, ***vadászati törvény*** koncepció, ***privatizációs törvény*** stb.). E munkát még ma is az jellemzi, hogy az utolsó pillanatban érkezik a véleményezendő anyag, sokszor arra sincs idő, hogy az illetékes szakreferenseknek, vagy az elnökség vidéki tagjainak is megküldjük azokat. A jogszabály-előkészítők vagy mindig időzavarban vannak, vagy igazából nem is érdekli őket a külső bírálat. Ennek egyébként minden alkalommal hangot is adunk.

A társas és magánerdőgazdálkodás természetesen azért került előtérbe, mert alapvetően megváltozott (változik, hiszen még folyamatban van) az erdőbirtoklási rendszer. E téren mindenesetre útkeresés folyik. Mit tettünk? A magánerdő-gazdálkodási alelnök fő feladata e téma gondozása lett. Ez részben a jogszabálytervezetek e gazdálkodási forma és e gazdálkodók érdekeinek figyelembevételével történő bírálata, részben széles körű felvilágosító munka (pl. 20 perces tévéfilm – Gazdaképző –, ugyanaz folyóiratban is. TV-Ablak: hosszú riport. Számos újságcikk és nagysikerű egyesületi rendezvény. Az FM állal kiadott kiskönyvtár-sorozat szerzői részben OEE vezető tisztségviselők. A volt Termelőszövetkezeti Szakosztályból szerveződött a Magán- és Társult Erdészeti Szakosztály. Az érdekvédelmi szervezetként alakult TEOSZ (Társult Erdőgazdálkodók Országos Szövetsége) elnökségének egyik tagja, egyben az OEE Elnökségének is tagja. Az „Erdészeti Lapok" számos lépést tett magánerdőtulajdonosok megnyerésére. Bizonyára nem teljes a sor, mert döntő a HCs-okban végzett felvilágosító, oktató munka, amelyet nem áll módomban itt részletesen érzékeltetni (pl. Erdészeti Fórum, Szegedi HCs).

Az ***állami erdők jövőjét a privatizációs törvény kapcsán*** megint kissé borúlátóan szemlélhetjük. A „***két gazda***" megjelenése és aktivizálódása nem sok jóval kecsegtet. Mi ***azt fogalmaztuk meg, hogy az állami erdők tulajdonlását és szervezetét úgy kell kialakítani, hogy az teljes mértékben tegyen eleget az erdők közszolgálati feladatainak, a favagyon bővítésének és hasznosításának***. A most kialakult helyzet ezt nem látszik garantálni.

Az erdő- és vadgazdálkodás kapcsolata téma máig sem jutott nyugvópontra. Ki tudja hányadik vadászati törvény koncepciót véleményeztük, és ebben megint a régi elemek, régi variációk jelentek meg. A közvélemény állandó nyomása és a szinte folyamatos törvényelőkészítő munka ellenére a vadászat terén mindmáig nem következett be lényegi változás. A jogi lehetőség ugyan adott az egész kérdés korszerű rendezésére, de – elsősorban a kedvezményezettek érdekeltsége és a vadászatban rejlő érdekérvényesítési lehetőségek miatt – az egész társadalom súlyos terheket kénytelen cipelni. A helyzet fonákságát jelzi pl., hogy a vadászati igazgatásban bejelentett ésszerű átszervezés nem valósulhatott meg, sőt az egészen más irányt vett. Mit tettünk? Újjászerveződött a Vadgazdálkodási Szakosztály, TV vitaműsorban vettünk részt, számos rádióriport és számtalan cikk, rendezvény témája volt ez a kérdéskör.

Többször vetették a szememre, hogy az OEE nem elég aktív, nem hallatja a hangját. Mi nem így látjuk és ezt az előző példák is alátámasztják. Az általános helyzet konszolidáltabb volt az elmúlt 10 hónapban, mint az elmúlt 4 évben, és nem voltak zajos csaták. A társadalmi-gazdasági átalakulás látványos-zajos része lefutott. Most a csendesebb, de valószínűleg a keservesebb része folyik. Emiatt az elmúlt 10 hónapban valóban a hagyományos egyesületi munka és élet felé tolódott el tevékenységünk súlypontja, meg azért is, mert az új vezetőségnek felkészülési időre is szüksége volt. Mindezek mellett is, az Egyesület megjelenése a rádióban, TV-ben, írott sajtóban semmivel sem kevesebb, mint korábban volt. A változás abban van, hogy a szereplők köre kiszélesedett. Több és többféle hang jelenik meg, és hála Istennek nemcsak az elnökség tagjai szólalnak meg. Itt gond csak akkor merül fel, ha egyesületi véleményként az alapelveinkkel ellentétes gondolatok kerülnek közlésre, esetleg alapelveinkkel ellentétes módon vagy stílusban. Ezzel a veszéllyel számolni kell, de emiatt semmiképpen sem akarjuk szűkíteni a megnyilatkozások lehetőségét. Hibaként azt kell megjegyeznem e tekintetben, hogy még ma sincs szervezett PR tevékenységünk.

Sokszor a Bányaműveléssel sebzett erdőségek a Mecsekben kezdeményezés nem tőlünk indul. Az Egyesület sajtóbeli megjelenése nem egy tudatos, előre megtervezett „építkezés" eredménye, hanem inkább szerencsés vagy kevésbé szerencsés találkozások megjelenése.

Tisztelt Közgyűlés! A továbbiakban Egyesületünk belső életével szeretnék foglalkozni. Az Egyesület szervezete, taglétszáma Az egyesületi tevékenység 36 helyi csoport keretein belül és 16 szakosztályban, valamint 3 bizottságban (szerkesztő, díj, ellenőrző) folyik. Mint ahogy már korábban is említettem, újjáalakult a Vadgazdálkodási Szakosztály (1995. március 8.) és a volt

Termelőszövetkezeti Szakosztály átalakult Magán- és Társult Erdészeti Szakosztállyá (1995. március 24.). Mindkét újnak tekinthető közösségnek sikeres munkát kívánunk.

Már korábban is utaltam rá, hogy az Elnökség kibővült. Úgy véljük, jó döntés volt ez. A régióképviselőkön keresztül az Elnökség eljut gyakorlatilag minden HCs-hoz. Igaz, tapasztalatunk szerint „kettőn áll a vásár". Van néhány HCs, amelyik nem él a lehetőséggel és nem alakított ki élő kapcsolatot a régióképviselővel. Az információáramlás az Elnökség és a HCs-ok között megítélésünk szerint javult. Emellett is számtalan meghívás érkezik az Elnökség többi tagjához is, de sajnos ezek egy részét munkahelyi elfoglaltság miatt le kell mondanunk. Ezért elnézést és megértést kértünk. A taglétszámunk jelenleg 4290 fő. A lemorzsolódás a többi agráregyesülethez viszonyítva rendkívül alacsony (az elmúlt évhez képest 10% alatti). A taglétszám és a lapot előfizetők száma szétvált. Az utóbbi 5620 fő. A 15 tagú elnökség üléseit minden hónapban megtartotta és volt néhány szűkebb körű, nem teljes létszámú elnökségi ülés is.

A beszámolási időszakban a Választmánynak két ülése volt. A helyi csoportok és a szakosztályok életéről lehetőség szerint folyamatosan beszámolunk szaklapunk „Egyesületi hírek" rovatában. Természetesen ez csak olyan mértékig történhet meg, amilyen mértékben tájékoztatást kapunk a tagságtól. Ezért buzdítani akarok mindenkit a beszámolók megírására. Meggyőződésem, hogy egyesületünk vonzerejét a HCs-okban és a Szakosztályokban folyó munka adja, ezért az egyesületi élet éltető erejének e csoportok titkárait tartom, és itt köszönöm meg önzetlen munkájukat.

Az Egyesület számos nagy lélegzetű rendezvény rendezője, illetve társrendezője volt. Ilyenek: meteorológusokkal az erdőtüzekről, erdő-piac-társadalom, fafaragótábor, titkári értekezlet, pártoló tagok tanácsa, és ezután augusztus: WOODTECH, szeptember: PRO SILVA, október: TERMÉSZETVÉDELEM ÉS ERDŐGAZDÁLKODÁS.

… Tájékoztatom a Közgyűlés résztvevőit, hogy benyújtottuk kérelmünket a Földművelésügyi, Élelmiszeripari, Fagazdasági Érdekképviseleti Tanács (FÉT) munkájában való részvételre. A FÉT az agráriumot érintő alapvető gazdasági, jövedelmi, szociális és munkaügyi kérdésekkel rendszeresen foglalkozó érdekfeltáró, érdekegyeztető, döntéselőkészítő négyoldalú független országos fórum. A FÉT oldalai: kormányzati oldal, munkavállalói érdekképviselet, munkaadói érdekképviselet, társadalmi hivatásrendi szervezetek. Néhány szó Egyesületünk külkapcsolatairól: Az Egyesület hagyományosan jó külkapcsolatai tovább erősödtek. A cél a tagság minél szélesebb rétegeinek lehetővé tenni a külföldi tanulmányutakon, továbbképzéseken való részvételt. Ezzel egyidejűleg külföldi csoportok fogadásával, szakmai tanulmányútjaik szervezésével segítjük elő kapcsolataink bővítését, a magyar erdőgazdálkodás megismertetését. Ez egyúttal jelentős bevételi forrásunk is.

Tisztelt Közgyűlés! Beszámolóm elején említettem, hogy az 1995-ös esztendő a megemlékezésre méltó események gazdag sorát adja. Jövőre, 1996-ban is olyan fontos évfordulók lesznek, melyre a felkészülést már most el kell kezdenünk. A millecentenáriumra tulajdonképpen már meg is kezdtük a szervező munkát, de jövőre lesz Egyesületünk fennállásának 130. évfordulója, és a budapesti II. Erdészeti Világkongresszus 60. évfordulója is. Mindkét évforduló méltán keltheti fel szakközönségünk érdeklődését. Beszámolómat egy idézettel szeretném befejezni. „Igaz valami szemkápráztató, nagy eredményeket felmutatni képesek nem vagyunk, de ennek oka magában a dolog természetében rejlik. Helyzetünk e tekintetben nagyon hasonlít azon erdész helyzetéhez, aki évente nagy szorgalommal és költséggel veti el a tölgymakkot, ápolja a csemetéket, holott jól tudja, hogy ennek anyagi hasznát legnagyobb részben csak a jövő generáció fogja élvezni. De ez minket ne zsibbasszon. Csíraképes a mag, melyet elvetünk, és azt hiszem, amikor az OEE abban fárad, hogy a jövő nemzedék számára megtartsa és gyarapítsa azt a nagy nemzetgazdasági kincset, melyet az ország erdőségeiben bír: akkor hazafias működést teljesít." Ezt gróf Tisza Lajos, az OEE akkori

elnöke mondta az 1894. december 16-i Budapesten tartott rendes közgyűlésen. Ez mai helyzetünkre is teljes mértékben igaz, ezért e gondolatok jegyében kérem beszámolóm elfogadását. Köszönöm figyelmüket! Üdv az erdészeknek! SZD OEE főtitkár

OEE 1995 – Hozzászólás *(Erdészeti Lapok 1995/7-8)*

DR. OROSZ SÁNDOR, az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottságának elnöke:
Amíg a társadalmi átalakulás nem zajlik le, teljes nyugalomra nem lehet számítani. Tudnunk kell azonban, hogy komoly kritika éri azt az intézkedést, miszerint az állami erdők kikerültek a vállalkozói vagyonból. Megítélése szerint ez az intézkedés szinte az egyetlen a privatizációval kapcsolatban, mely előre mutató. Megerősítő, hogy az erdőtörvényt csomagban szeretnék tárgyalni. A vadászati törvény foglalkozni fog vadgazdálkodással, vadvédelemmel és vadászattal.

DAUNER MÁRTON elnök, Erdészeti és Faipari Hivatal:
Lényeges változás állt elő továbbá az állami erdők státuszával kapcsolatosan, az elfogatott „új" privatizációs törvény következtében. Mint ismeretes az állami erdők nem tartoznak a privatizációs törvény hatálya alá, hanem az államháztartási törvény alapján a tulajdonosi jogokat a pénzügyminiszter első helyi felelősséggel gyakorolja.

Az állami erdészeti Rt.-ket 100%-os állami tulajdonlásban kell megtartani. A cégeket pedig az ÁPV Rt. szervezetébe sorolta be a törvény. Ez a helyzet lényegében – a sok javaslat mellett – a FAGOSZ Erdészeti Lapokban megjelent felvetéshez, javaslathoz hasonlít kis eltéréssel. Az is teljesült, hogy az FM szektorsemleges szakhatósági feladatot lásson el.

A „kis eltérés" valójában új helyzetet teremt és megoldása, mely egyébként nem lehetetlen, adja a legtöbb új, napi igazgatási feladatot. Az „állami erdő", amely ma már a kincstári vagyon körébe tartozik, szervezetileg és irányítási szempontból elválik az erdőkezelő erdőgazdasági Rt.- től, akiknek az ÁPV Rt. látja el a tulajdonosi felügyeletét. Számos új feladat állt elő ebből a szervezeti helyzetből, melyek közül a vagyonkataszter rendezése, a vagyon átadásán túl, a legfontosabb feladatként az erdő és az erdőkezelő szervezet közötti jogviszonyt kell minél előbb rendezni, annak érdekében, hogy az állami erdőgazdasági társaságok erdőgazdálkodóknak minősüljenek, természetesen jogi szempontból.

Új helyzet elé állította ennek a feladatnak a megoldása az erdészeti Rt. menedzsmentjét is. Nagyon nehéz lesz ebből a pozícióból tartamos, fenntartható erdővagyon-gazdálkodásról beszélni, hiszen ez „sajnos" erdőhasználói vagy szolgáltatási jogviszonyt jelent csak.

Az Erdészeti Hivatal a „szakhatósági pozíciója" ellenére is kötelességének érzi, hogy ebben a helyzetben segítséget adjon a PM-nek, a Kincstári Vagyonkezelőnek, az ÁPV Rt.-nek és az Erdőgazdasági Rt.-nek.

OEE 1995 – MA: Az erdészeti politika két időszerű kérdése *(Erdészeti Lapok 1995/7-8)*

Részletek a III. 21-24-én tartott INTACT '95 Környezetvédelmi Kongresszuson tartott előadás anyagából

A piacgazdaság
A rendszerváltás után áttértünk a piacgazdasági rendszerre, így szükséges, hogy pontosabban meghatározzuk annak a piacgazdaságnak a jellegét, melyet politikusaink 1990-ben, a rendszerváltás után választottak.

A rendszerváltás után hatalomra került pártok – kormánypártok és ellenzék egyhangúan – a ***korlátlan piacgazdaság*** modelljét választották. Ezt jól jellemezték az akkor általános politikusi vélemények, melyek minden ellenkezést türelmetlenül és fölényesen söpörtek félre

azzal, hogy nem szükséges a piacgazdaságot jelzőkkel megcímkézni (***szociális piacgazdaság, ökoszociális piacgazdaság***); a piacgazdaság minősítések nélkül is automatikusan minden problémát megold. Ez a korlátlan piacgazdaság azonban világszerte egy évszázaddal ezelőtt volt uralkodó formája a gazdaságnak, amikor egyrészt a szociális terhek és kötelezettségek gyakorlatilag nem voltak érdemleges tényezők a gazdaságban, másrészt még senki sem gondolt arra, hogy a környezetünket súlyos károk érhetik a korlátozás nélküli gazdasági fejlődés nyomán.

A nyugati piacgazdaságok azonban az elmúlt évszázad folyamán alapvető változásokon mentek keresztül. A harmincas évek nagy gazdasági válsága nyomán Roosevelt elnök megalkotta és elfogadtatta a New Deal törvényt, ami az első rést ütötte a kizárólagos monetáris politikán, és legfontosabb kérdésnek tekintette a ***munkanélküliség*** fokozatos felszámolását, az addigi kizárólagos monetáris politika sérelme árán is. Hasonló céllal, de más módszerekkel számolták fel a diktatúrák is a munkanélküliséget, nem egyszer durván szakítva nemzetközi pénzügyi nyomással, gyakorlattal.

A háború után Európa nyugati felén kialakult az ún. ***szociális piacgazdaság*** rendszere, amelyik elismerte az állampolgárok jogát a szociális biztonságra, melyet széleskörűen értelmeztek (betegbiztosítás, nyugdíj, gyermeknevelési támogatások, munkanélküli segély, baleseti segély stb.), és amely ***erőteljes állami beavatkozást törvényesített a korlátlan piacgazdaság rendszeréhez képest***.

A 70-es évek első felétől társadalmi méretekben lépett előtérbe a ***környezet védelme***, ami – a növekvő társadalmi nyomás hatására – arra késztette a kormányokat, hogy elismerjék az állampolgárok jogát a környezet megóvására, a ***fenntartható fejlődésre*** is. Ez a korlátlan piacgazdaság második erőteljes korlátozását jelentette.

Ez a piacgazdaság már alapvetően különbözik a korlátlan piacgazdaságtól; az elnevezés maradt szociális piacgazdaság, de jellegét illetően tartalmazza az állampolgárok jogát a szociális biztonságra és a környezet megóvására, a fenntartható fejlődésre. A fejlett piacgazdaságú nyugati államokat azonban nemcsak az állampolgárok nyomása késztette a szociális és környezetvédelmi érdekek elismerésére, hanem az a tapasztalat is, hogy a legkorszerűbb technikán alapuló hatékony, versenyképes gazdaság csak egészséges, jól képzett és megelégedett emberekkel hajtható végre.

Ezzel szemben a jelenlegi magyar korlátlan piacgazdaság két területen rejt súlyos veszélyeket magában, mert nagymértékben érzéketlen:

- az állampolgárok szociális biztonsága iránt és
- a környezet állapota iránt.

Alig hiszem, hogy példákat kellene hoznom e két állítás alátámasztására. A korlátlan piacgazdaság mai szerepének túlértékelése részben a tervgazdálkodás hibáinak tapasztalataiból, részben az első világháború előtti korlátlan kapitalizmus eredményei iránti nosztalgiából adódhattak. Kétségtelenül jelentős szerepe volt annak is, hogy az akkori ellenzéki, szélsőséges monetáris politikát valló, liberális párt gazdasági kérdésekben jobban felkészült volt és igen erős nyomást gyakorolt a gazdasági kérdésekben kevesebb tapasztalatokkal rendelkező akkori kormánypártokra, a korlátlan piacgazdaság bevezetésére. Legújabban tapasztalhatunk biztató jeleket.

A környezetvédelmi törvény parlamenti vitájában az MSZP vezérszónoka, a Parlament Környezetvédelmi Bizottságának alelnöke, a környezetvédelmi törvényjavaslat tárgyalásán a Parlamentben (1995. február 21.) felszólalásában hangoztatta az ***ökoszociális piacgazdaság*** megteremtésének szükségességét, mint az Európai Közösségbe való belépés feltételét.

Ez az első jel, hogy elinduljunk egy, a mai kornak megfelelő piacgazdasági rendszer törvényesítése irányába. Elsősorban a reálértelmiségnek kell sokkal aktívabban küzdenie egy ilyen piacgazdaság kialakításáért. Az MTESZ elnöksége – a környezetvédelmi bizottsága

javaslatára – 1994-ben állást foglalt az ökoszociális piacgazdaság mellett, éppen a környezetvédelmi törvényjavaslat véleményezése kapcsán. Amíg az ökoszociális piacgazdaság rendszere, rendező elvei törvénybe és az Alkotmányba nincsenek iktatva és a korlátlan piacgazdaság az uralkodó forma, addig mindig ki van téve az erdészet annak a fenyegetésnek, hogy a legváratlanabb és legképtelenebb javaslatok fognak utat keresni maguknak, mint például a bróker cégek egy évvel ezelőtti, titokban tartott, de szerencsére meghiúsult akciója két erdőgazdaság megszerzésére – fillérekért felvásárolt kárpótlási jegyekért.

Birtokviszonyok

A rendszerváltás után hatalomra jutott parlamenti többség és kormányzat rendező elvei és jogszabályai közül kettő érintette alapvetően az erdőket:

- ***a társasági és az átalakítási jogszabály és***
- ***a kárpótlási jogszabály***.
- ***A privatizációs törvényt 1991 decemberében akarták a Parlament napirendjére tűzni, de erre – öt év után! – még mindig nem került sor***.

Az átalakulási törvény azt a látszatot keltette, mintha csupán technikai kiegészítése lenne a társasági törvénynek; valójában ennek alapján megindult a privatizáció. Az elmúlt 5 év során lezajlott privatizációs folyamat joganyaga 5–6 különböző törvény és csaknem 30 jogszabály „összeolvasztásával" ismerhető meg.

Ebből – a mesterségesen is táplált – jogi zűrzavarból ***súlyos hátrányok érték az erdőgazdaságot*** a következők miatt:

A társadalom hosszú távú érdekeit szem előtt tartó, több funkciót betöltő, vagyongyarapító erdőgazdálkodást ma Magyarországon elsősorban az állami erdőkben lehet biztosítani. De ha körülnézünk a fejlett nyugati álamokban, láthatjuk, hogy az állam tulajdonában levő erdők jelentős részaránytképviselnek. Ahol ez az arány kicsi, ott pedig a közösségi erdők számos formájának aránya nagy, melyek – a nagymúltú demokráciákban – szintén hosszú távon gondolkoznak és gazdálkodnak.

Az említett két intézkedés következtében az erdőterület várható megoszlása a tulajdonrendezés után az alábbiakban valószínűsíthető: ***állami tulajdon 55%, önkormányzati tulajdon 0,5% magántulajdon 44,5%.***

A folyamatosan magánosításra kerülő, mintegy 720 000 ha erdőingatlanon várhatóan, mintegy ***250–300 ezer magántulajdonos*** fog megjelenni és az FM reméli, hogy ezek mintegy ***75 000 magángazdálkodó szervezetben*** kívánnak majd erdőgazdálkodást folytatni.

A végrehajtás egyik, teljességgel érthetetlen rendelkezése, hogy ***erdőterületek esetében is csak a talaj aranykorona értékét kell figyelembe venni, a területen levő faállomány értékét nem***. Ezzel jelentősen csökkentették a kárpótlásijegyek fedezetét, amelynek biztosítása a kormány egyik nagy gondja.

A végrehajtás során ***az erdők egy része eredetileg erdővel rendelkezők kezébe jutott***, akiktől remélhető, hogy erdeiket a ***jó gazda*** gondosságával kívánják kezelni.

Az erdők ***jelentős részét azonban spekulánsok szerezték meg***, akik harmad-, negyedáron felvásárolták a kárpótlási jegyeket idős emberektől, asszonyoktól, akik járatlanok voltak a kárpótlási dzsungelben. Jó részüknek ***sohasem volt erdejük, s egyetlen céljuk mielőbb busás haszonnal visszakapni a befektetett pénzük sokszorosát***. Amellett ***az egész kárpótlás – ki nem mondott – politikai célját sem érte el, amit az elmúlt választás igazolt***.

Ha megkérdeztek volna egy ***tapasztalt szakembert*** a privatizálás és kárpótlás végrehajtásának kidolgozásában, az – többek között – az alábbiakat ajánlhatta volna:

Az állami erdőkből kárpótlásra kijelölt területeket ***először át kellett volna alakítani közbirtokosságokká és azután az arányrészeket kellett volna licitálásra bocsátani***.

A most kialakult birtokstruktúrában teljesen ***hiányoznak az önkormányzati erdők***. A háború előtt ***Sopron, Budapest, Debrecen*** és más városok erdei ***az ország legjobban kezelt***

erdei közé tartoztak, melyek már fél évszázaddal ezelőtt ellátták az erdő valamennyi funkcióját, példát mutatva a mai kornak, így ***sokkal több állampolgár jutott volna tulajdonosi részesedéshez***.

Az ***állami erdők átalakítása részvénytársaságokká*** 100% állami tulajdonnal szintén elhibázott lépésnek tekinthető, mert ***az állami erdők feladatának*** – a társadalom elsődleges hosszú távú érdekeit tartva szem előtt – a vagyongyarapító gazdálkodást lehet csak tekinteni.

Az rt.-k ellenben profitszerzési céllal alakulnak; ha egy rt. veszteséges lesz, csődeljárás alá vonják és felszámolják.

De mi lesz a veszteséges erdőkkel? Értékesítik vállalkozóknak, akik letarolják és a fát eladják? Ha pedig nem ezt teszik, akkor a kincstárnak pénzügyileg támogatni kell. De ***mi szükség van kincstárilag támogatott rt.-kre, azok igazgatótanácsaira és ellenőrző bizottságaira és azok tetemes költségeire***? Működésük jelentős részben ***formális***.

A jelenleg kialakult helyzetben az alábbiakat lehet ***ajánlani:***

Az ***állami tulajdonban maradó erdőkre a kincstári tulajdon és gazdálkodás a legmegfelelőbb forma, melynek célja az erdővagyon gyarapítása. Az erdőigazgatóság élén egy kiváló képzettségű és vezetésre alkalmas erdőigazgató áll teljes felelősséggel***; az ***ellenőrzést pedig elvégzik az erdőfelügyelőségek***.

Jelenleg is ***létezik egy Kincstári Vagyonkezelő Szervezet; ez alá kell az állami erdőknek besorolniuk***.

Az ***ÁV Rt. erdészeti portfolió vezetője szerint az erdészeti rt.-k ma vagyongyarapító gazdálkodást folytatnak, pénzügyi helyzetük lényegesen megjavult, mióta részvénytársaságokká alakultak; ha pedig valamelyik rt. veszteségessé válik, különböző pénzügyi intézkedésekkel rendbehozzák***. Ez örvendetes dolog, az aggodalom azonban nem múlt el, mert ez a kedvező helyzet egyik pillanatról a másikra megváltozhat. Az ***ÁV Rt. erdészeti vezetésének megkérdezése nélkül hozhatnak olyan döntéseket, melyek a jelenleg nemcsak az állami tulajdonban levő rt.-ket, de az állami erdők jelentős részét is más tulajdonformába juttatják***. Ez ellen a veszély ellen mégis csak nagyobb biztonságot nyújt a kincstári tulajdon.

Mivel mind a szakma, mind a kárpótlás eredeti célja szerint is súlyos hiba volt az ***önkormányzatok kihagyása a kárpótlásból – hiszen ennek révén sokkal több állampolgár jutott volna közösségi tulajdonhoz*** – meg kellene fontolni, hogy miképpen lehetne, legalább az egykor nagyobb erdőbirtokkal rendelkezett városokban, az önkormányzatokat bevonni a gazdálkodás irányításába. Például amíg rt.-k vannak, ***helyet biztosítani az ellenőrző bizottságban***.

A magánerdők átlagos területe nem éri el a három hektárt, ezeken ***tartamos erdőgazdálkodást folytatni nem lehet***. Ezért vissza kell térni az 1950-ben bevezetett ***községhatáros üzemtervek készítésére és községenként meghatározni a gazdálkodás alapfeltételeit***. Arra azonban számítani kell, hogy az új tulajdonosok, akiknek jó része soha nem volt tényleges gazdálkodó, ***nem fog egyetérteni az üzemtervi korlátozásokkal***.

Ezzel egy új feladatkör jelenik meg az erdészet vezetése számára; erre ma már mindenütt a ***„public relations"*** angol szakkifejezést használják. Ez egy ***adott hivatal, szervezet és az érintett nagyközönség rendszeres kapcsolatát*** jelenti. Ez a mi esetünkben egyrészt az Erdészeti Hivatal és szervei, másrészt az új magánerdő-birtokosok folyamatos kapcsolattartását teszi szükségessé. A hivatal megkezdte már a megfelelő brosúrák kiadását is; a kérdés, eljutnak-e ezek az új erdőbirtokosokhoz? De ezzel csak megkezdődött a munka; meg kell találni azokat a formákat, eszközöket, melyeken keresztül a kapcsolattartás folyamatossá tehető.

PM: Egy átalakult erdész az átalakulásról *(Erdészeti Lapok 1995/7-8)*

PM rinyaújlaki erdészt nemcsak Somogyországban, de az erdősítéssel foglalatoskodó és a csemetevásárlásban járatosak is bizonyára ismerik. Hajdan a tsz erdeit kezelte, s nevelte milliószámra a csemetét, a közösben, s a maszekban egyaránt. A rinyaújlaki éger- és kocsányostölgy-csemetékből az első év végén kétéves méretű csemetét vihetett, aki vett. Pápa Mihály gondos gazdája volt a rábízott erdőknek. Elsők között jelentette be, hogy tölgyeseiből magtermő állományt jelöltet ki, s hasonló célból gyönyörű égeresek is biztonságban érezhették magukat a vágáskor közeledtével.

Nemrég telefonon jelezte, hogy baj van. A rendszerváltás rátelepedett az erdőkre. A termelőszövetkezetet szélhordták kárpótlásként, s a községhatárban lévő erdők is erre a sorsra jutottak. Az új „gazdák" némelyike nekiesett „ősi jussának" s már a magtermő állományok is fejsze alá kerülnek. Az erdész végigkalauzol a rinyaújlaki határban, s valóban háborús kép fogad. Alig befejezett fiatal égeresbe döntögetve a jussként kitermelt fa, a java elszállítva, a többi otthagyva. Úgy, mint az országban sok helyen.

Kérdésemre PM elmondta, hogy 1993-ban munkanélküli lett. A kárpótláskor és a tsz felbomlásakor mintegy száz hektár földhöz jutott. Most gazdálkodik. Burgonya, búza, mikor mi a főnövény. Kezd átalakulni gazdásszá, ***de azért erdőt is telepít jócskán***. Igaz, az egységárakból nem fog meggazdagodni, dehát – tárja szét a karját – nem magamnak csinálom. A szomszéd szobában az alig egy esztendős unoka hangosan követeli az ebédet. PG

A Magyar Természetvédők Szövetsége Gödöllőn tartotta 7. Országos találkozóját *(Erdészeti Lapok 1997/6)*

Az erdőket érintő ***állásfoglalásukat*** idézzük:

Állami erdők kezeléséről:

1. Az erdőgazdálkodás ökológiai szempontból az egyik legfontosabb terület, mert itt adott leginkább az a lehetőség, hogy az erőforrás ***kiegyensúlyozottan szolgáljon gazdasági és egyéb (üdülési, környezet- és természetvédelmi) érdekeket.*** Ez azonban nem biztosítható ***rövid távú haszonszemléletű gazdálkodás*** formájában. Ezért tartottuk elhibázott lépésnek az erdők privatizációját és ezért tartjuk felháborítónak, hogy ***az államerdészet létrehozásáról hozott 3084/1992. számú Kormányhatározat végrehajtása évek óta késik***. A földművelésügyi tárca a nevezett Kormányhatározat végrehajtásáról szóló ***2029/1995. X. 6. Kormányhatározatot is elszabotálta***.
2. Elhibázottnak tartjuk, hogy a ***majdnem felére zsugorodott állami erdőket*** – beleértve a mintegy 350 ezer ha védett és fokozottan védett erdőket is – ***az állam a rövid távú haszonszemléletű erdészeti részvénytársaságok vagyonkezelésébe kívánja adni***.
3. Rendkívül veszélyesnek tartjuk azt a törekvést, amely az elszabotált államerdészet helyett egy ***erdőholding*** létrehozását célozza. Egy ilyen ***holding elsősorban az ÁPV Rt. továbbéltetését, néhány ember egzisztenciális érdekét szolgálja. A holding létrehozása megteremti a lehetőségét a nemzetközi holdingok számára, hogy erdeinkbe betegyék a lábukat***. Ilyen ***holdingok tették és teszik tönkre az erdőket szerte a világban anélkül, hogy az erdő tulajdonjogát megszereznék***.
4. Felhívjuk az illetékesek, különösen a környezet- és természetvédelemért felelős tárca figyelmét, hogy ***a környezet- és természetvédelmi, a gazdasági és egyéb érdekek tartósan kiegyensúlyozott biztosítása csak egy nem nyereségérdekelt állami erdészeti vagyonkezelő szervezet keretében lehetséges***.
5. Meggyőződésünk, hogy ez nem jelent a költségvetés számára megoldhatatlan feladatot, vagy elviselhetetlen terhet, hiszen az ehhez szükséges infrastruktúra és szakszemélyzet az

állami tulajdonú részvénytársaságoknál adott, az erdő hozama pedig biztosítja a fenntartható gazdálkodás fedezetét országos szinten.

6. Sürgetjük, hogy a régóta halogatott döntés végre megszülessen, még mielőtt végleg késő lenne. Felhívjuk az érintetteket arra, hogy az érvényben lévő kormányhatározatot mielőbb hajtsák végre, hogy ***ne hívják ki maguk ellen a magyar társadalom ellenszenvét***.

Hazai vagyonkezelési megfontolások és tapasztalatok – 2001

Az alábbiakban az elmúlt tíz év erdészeti, szakmai gondolkodásának véleménycentrumát mutatjuk be.

1. Az erdők közel 60%-os (az összes terület 12%-os) állami tulajdonlása mellett döntő jelentőségű az állami erdő vagyonkezelése. ***Az állami erdővagyon kezelője a tulajdonos képviselője és az erdővagyon hozamának hasznosítója (az erdő használója) között áll***. Viszonyát a tulajdonoshoz és a használóhoz három változatban írja le OJ.

Az erdő kezelője:

- ***az erdő használójával azonos érdekeltségi rendszerben*** vagy **egy szervezetben**, ***bérlőként érdekkonfliktusban van a tulajdonos képviselőjével***;

  Hazánkban ***1968 óta az állami vállalatok kezelőként, kvázi bérlőként kezelték és használták az állami erdővagyont***. Az erdő tulajdonosa olyan vagyonkezelőre bízta az erdejét, amelynek érdekei ellenkeztek az akkori állam által is világosan megfogalmazott erdészetpolitikai célokkal.

  1989-ben a társadalmi-gazdasági változások során ***az erdővagyont és az erdőgazdálkodást nem emelték ki az általános rendszerből***: zavaros állapot és a céllal ellentétes irányú eltolódás következett be az érdekviszonyokban.

  Az erdővagyon tulajdonosi képviseletét és kezelését helyesen összevonták, majd 1995-től ezt is szétválasztották.

- az erdő tulajdonosával azonos érdekeltségi rendszerben vagy egy szervezetben ***piaci érdekkonfliktusban van az elkülönült használóval***;

  Logikai alapon a legkedvezőbb struktúrának az látszott volna, ha az erdő kezelőjének érdeke azonos a tulajdonoséval, míg az erdővagyon mindenkori hozadékának hasznosítását profitérdekelt, versenyző vállalat(ok)ra bízza. Ebben az esetben az állam tulajdonosi képviselője nem lehet az erdővagyon mai hozadékából közvetlenül részesülő személy vagy szerv. Az erdővagyont kezelő szervezet vezetőjének és tagjainak személyes jövedelme és a működés tárgyi feltételei ugyancsak nem függhetnek közvetlenül a rájuk bízott vagyon aktuális hozamától. Ezért ***állami költségvetésből finanszírozott szervezetnek kell lennie***.

- mind a tulajdonossal, mind a használóval azonos érdekeltségi rendszerben vagy egy szervezetben működik (***csak*** a munkaerő, vagy a munkafolyamokra vállalkozók, valamint a ***fatermékek és szolgáltatások piacával van érdekkonfliktusban***).

  Az erdővagyon megóvása, környezeti értékének előtérbe helyezése akkor biztosítható legjobban, ha a ***tulajdonos-kezelő-használó egyetlen, konfliktus nélküli érdekeltségi rendszerben végzi az erdőgazdálkodást***. Ennek a módszernek jelentős előnye, hogy az európai országokban ez a struktúra érvényesül az állami erdőgazdálkodásban. A rendszer igen nagy előnye, hogy tisztázott jogi keretekben és egyszerű pénzügyi eljárással oldható meg a rendkívül eltérő természeti különbségek allokációja.

2. **Az 1995. évi változásokkal kialakult helyzet feszültségeinek oldását Szabados és társai gondolataival jellemezzük**:
A privatizációs törvény hatályba lépéséig az állami erdők az ÁV Rt. induló vagyoni köréhez tartoztak, az ÁV Rt. alaptőkén felüli vagyonának részét képezték. E szabályozási modell egy „kézben" helyezte el tehát az erdőgazdasági Rt.-t, mint társaság és az általa hasznosított erdőterületek „tulajdonlását", az állam egy szervezete gyakorolta a tulajdonosi jogokat a társaság és az általa hasznosított erdővagyon felett.
Az 1995-ben hatályos szabályozási modell megszűntette ezt az egységet, kettéválasztotta a 100%-ban állami tulajdonban lévő erdőgazdálkodó társaságok és az általuk hasznosított erdővagyon tulajdonlását, ***a társaság az ÁPV Rt.-hez tartozik***, míg ***az erdő tekintetében a tulajdonosi jogokat a pénzügyminiszter, a KVI, illetve jelenleg az FVM – NFA is gyakorolja***.
A versenyeztetés nélküli vagyonkezelésbe adás problémás pontja, ha a tulajdonosi jog-gyakorló szakmailag megalapozatlan nagyságú ellenérték fejében engedi át a vagyon-kezelői jogot az erdőgazdálkodó részére. A szakmailag megalapozott vagyonkezelési díjakat csak az Rt.-k portfolió vagyonkezelésének információ-bázisán lehet megállapítani.

A vagyonkezelési struktúra fogalmai

Állami erdővagyon: az erdőről és az erdő védelméről szóló törvény alkalmazásában azon erdőnek minősülő életközösség, erdőterület, erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterület és erdőterületen található létesítmény, melynek tulajdonosa a magyar állam vagy a 100%-ig állami tulajdonban lévő erdészeti részvénytársaság (utóbbiak az Rt.-k tőketartalékában szereplő utak, erdőtörvény hatálya alá tartozó létesítmények).

Vagyonkezelés: megállapodás vagy kijelölés alapján ellátott tevékenység, amelynek során a megbízott a tulajdonosi jogok korlátozott gyakorlására felhatalmazva gondoskodik a vagyon értékének és állagának megóvásáról, hozamának biztosításáról, főszabályként térítés ellenében.

Használat: a más tulajdonában álló dolog (vagyon) polgári jogi szerződés (vagy jog-szabály) alapján történő birtoklása, használata és hasznainak szedése. A használó a rendes gazdálkodás szabályai szerint köteles eljárni. Viseli a dolog fenntartásával járó terheket, a rendkívüli javítások és helyreállítások kivételével, terhelik a dolog (vagyon) használatával kapcsolatos kötelezettségek, közterhek. A használat másnak nem engedhető át.

Koordináció: a portfolió vagyonkezelés eszközével gyakorolt, de annak szokásos mértékét meghaladó tevékenység, amely esetünkben a 960 ezer ha egységes erdővagyon osztott használatából származó hátrányok és veszteségek kiküszöbölését, illetve csökkentését szolgálják.
Az erdészeti vállalkozások nagyfokú autonómiája mellett a koordináció az alábbiakra korlátozódna:
- csoportcélok és stratégiák kialakítása, vezetésfejlesztés, pénzügy, erdővagyon, költség-szint-javítás, hitel- és osztalékpolitika,
- vezetési és pénzügyi ellenőrzés,
- marketing, PR koordinálása.

3. Az állami erdőgazdálkodó szervezetek európai típusait Illyés Benjamin (1995**)** tanulmányában szereplő csoportosításban is bemutatjuk, amelyben a magyar rendszer is elhelyezésre került.
- „Egységes" integrált hatósági és gazdálkodási szervezet
- Elkülönült, költségvetési jellegű gazdálkodó szervezet
- Elkülönült, versenyszférában gazdálkodó szervezet

Az elkülönült, versenyszférában gazdálkodó szervezet

Feladatai:

- Gazdálkodás az állami erdőkben
- Erdei és egyéb piaci termékek és szolgáltatások előállítása, feldolgozása és értékesítése
- Szolgáltatásként gazdálkodás, szaktanácsadás a privát és közösségi erdőkben
- A komplex erdőgazdálkodás mintaüzemeinek kialakítása

Jellemzői:

- Az állami költségvetéssel a kapcsolat közvetett
- A szervezet hierarchikus jellege gyengébb
- Decentralizált döntési folyamatok növelik az innovációs képességet
- A teljesítmény orientáció elősegíti az öntevékeny, kezdeményező, egymást értékelő emberi magatartás megerősítését.

Altípusok:

A) Speciális jogszabály szerint működő szervezet:
   a) cseh erdővagyon gazdálkodó szervezet,
   b) általános erdőgazdálkodó szervezet (norvég, lengyel, szlovák stb.).

B) Magánjogi szabályozás szerint működő szervezet (rt):
   a) egy központú szervezet (ír, svéd, osztrák stb.)
   b) egymással versenyző szervezetek (magyar),
   c) holding kezelésben működő szervezet.

C) Központi szabályozás szerint működő szervezet (közhasznú társaság)

4. Az erdővagyon-kezelő szervezeti rendszerének elméleti kritériumai

A mintegy 1050 ezer ha állami erdőt osztatlan egységnek kell tekinteni (a régiók kialakulása után dönthető el a területi egységek szervezete).

Stabil, hosszú távon fennmaradni képes szervezetrendszer kialakítására van szükség.

Az erdőgazdálkodók erdővagyon érdekeltségét fenn kell tartani, illetve fokozni kell.

A használat, illetve gazdálkodás végrehajtását önálló gazdasági tevékenységet folytató vállalkozó típusú szervezetekre kell bízni.

Az állami erdő éves tiszta hozamát az állami erdővagyon és az erdőgazdálkodás fejlesztésére kell visszaforgatni. A közfeladatok és a társadalmi elvárások ellátását költségvetési forrásból kell finanszírozni.

A szükséges koordináció és ellenőrzés hatékony legyen, objektív adatokon alapuló adottságokat figyelembe vevő elvárási és értékelési rendszer szükséges.

Az erdő vagyonkezelése a társadalom számára átlátható és nyilvánvaló legyen, valamint az érintett szaktárcák ráhatási és ellenőrzési lehetősége a rendszeren belül biztosított legyen.

Az állami erdővagyon kezelésének struktúrája

Tulajdonosi joggyakorló

⇩

Vagyonkezelő/koordináló

⇩

Erdőgazdálkodó/használó

A vagyonkezelés intézménye megfelel az állami erdővagyon tulajdonlási, kezelési és használati viszonyainak rendezésére és a fenti alapvető szempontokat is kielégíti. A vagyon-kezelés jogintézménye teszi lehetővé, hogy a tulajdonosi jogok egy részének megállapodással történő átengedése révén az állami erdővagyonnal való vállalkozói tevékenység mind a közérdek, mind az operatív működés követelményének megfeleljenek.

Az állami erdők vagyonkezelése az erdőgazdálkodói tevékenységen keresztül érdemi és hatékony. Ezért a működés alapvető követelménye, hogy az állami erdőt és az erdészeti Rt.-k vagyonát egységes szervezetrendszerben kezeljék. Az egységet a társasági jog keretei közötti tulajdonlással, vagyonkezeléssel és koordinációval lehet és kell biztosítani. Ezeken keresztül érvényesíthető az ágazati, illetve a közösségi kontroll is.

5. Prognózis elemek és javaslat

5.1. A jelenlegi szervezeti rendszerben lévő szervezeti adottságok

Az erdészetek eltérései

Az erdészeteket három jellemző (területnagyság, egységnyi területre eső fakitermelés, és az egységnyi területre eső erdőfelújítás) erdészeti portfolió összesített adatai 5-5 csoportba soroltuk, amelyek összevont átlaga jellemzi az erdészeteket, és az erdészetek csoportba kerülése alapján az erdészeti szervezetet.

Erdőgazdaságok belső és külső vállalkozási gyűrűje

Részvénytársaságok saját társaságai (leányvállalatok)

Az 1990-es években egyes elsősorban műszaki folyamatokat a részvénytársaságok gazdasági társaságokba szerveztek ki, ezeknek száma azonban elenyésző volt, és 2002-re számuk tovább csökkent.

Részvénytársaságok közös térségi-szakmai kapcsolatai

A részvénytársaságok nonprofit együttműködéseket, közös vállalatokat is működtetnek:

Erdészeti Üdülők Közös Vállalat: Zalaerdő Rt., Vértesi Erdő Rt., Szombathelyi Erdészeti Rt., SEFAG Rt., Pilisi Parkerdő Rt., Nyírerdő Rt., NEFAG Rt., MEFA Rt., KEFAG Rt., Ipolyerdő Rt., Gyulaj Rt., Egererdő Rt.

Alföldi Erdőkért Egyesület: Délalföldi Erdészeti Rt., NEFAG Rt., Nyírerdő Rt., KEFAG Rt.

Térségi, szakmai együttműködés a vadgazdálkodás és a kereskedelem területén alakult ki.

2.4. 2008-tól | Az OEE – Az erdészet – Az állami erdőgazdálkodás

OEE 2008 – Egységes állami erdővagyon kezelés *(Erdészeti Lapok 2008/3)*

Állásfoglalás az egységes állami erdővagyon-kezelés koncepciójához

Köztudott, hogy ***folyamatban van az Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. Erdészeti Igazgatóságán az egységes állami erdővagyon-kezelés koncepciójának kidolgozása***.

Az ***Országos Erdészeti Egyesület***, mint szakmai érdekvédelmi szervezet fontosnak tartja, hogy – a tagságtól beérkezett információk alapján – állást foglaljon az alapvető szakmapolitikai kérdésekben, segítve ezzel a koncepció kidolgozását.

Minden olyan javaslattal egyetértünk, mely

- az erdők fenntartható, közérdekű kezelését szolgálja,
- az erdők minőségének és értékének növelése mellett lehetővé teszi javaikhoz való hozzájutást,
- biztosítja a nemzetgazdaság számára a fát, mint megújítható nyersanyag és energiaforrást,
- szolgálja az erdők védelmi és közjóléti funkcióinak megvalósítását,
- javítja az állami erdőgazdálkodás hatékonyabbá tételét,
- megőrzi az erdőgazdálkodásban hasznos tevékenységet végző mérnökök, technikusok, fizikai dolgozók és vállalkozók munkahelyét,
- ***mindezt önfinanszírozó rendszer keretében – több milliárd forintos nettó költségvetési befizetőként -, lényegében költségvetési támogatás nélkül valósítja meg***.

A jelenlegi elsődleges feladatnak nem az erdészeti társaságok összevonását tartjuk, hanem az állami erdőgazdálkodás küldetésének világos megfogalmazását, a társaságok tartalékainak feltárását és egységes működésük kialakítását, gazdálkodásuk megerősítését.

Az állami erdőkezelés küldetésének tartjuk

- a kincstári erdők anyagi hozamainak, valamint szolgáltatásainak fenntartható, közhasznú kezelését;
- hozzájárulást a vidékfejlesztés céljaihoz,
- munkahelyek létrehozását és megtartását,
- a hatékony és gazdaságos állami erdővagyon-kezelés eredményeként pedig anyagi hozzájárulást a nemzeti célok megvalósításához.

Mindezt egy ***nemzeti erdőkezelési szervezet*** keretén belül tartjuk megvalósíthatónak, amely egységes szakmai és gazdasági működési rend kialakításával, a tartalékok feltárásával képes a magyar vidékfejlesztés állami erdőgazdálkodásra háruló feladatainak megoldására.

Ezen célok az állami erdőkezelő szervezet jelenlegi kereti között is megvalósíthatók, ezért ***az állami erdészeti társaságok összevonását sem indokoltnak, sem időszerűnek nem tartjuk, mert***

- az állami erdészeti társaságok mindegyike eredményesen gazdálkodik,
- költségvetési támogatás nélkül működnek, ugyanakkor befizetői a költségvetésnek,
- az összevonás a tartalékok feltárása ellen hatna, az összevont erdőgazdaságokban csökkenne a tartalékok feltárásának kényszere,
- közcélú feladataik megoldására jelen állapotukban képesek, alkalmasak a vidékfejlesztési feladatok, EU-s és kormányzati elvárások teljesítésére,
- az összevonások miatt hátrányos helyzetbe kerülő térségekben és önkormányzatoknál jelentős szakmai, társadalmi és politikai elégedetlenség lenne várható,
- az összevonások vidéki térségi foglalkoztatási feszültségeket okoznának elsősorban a felsőfokú képesítésű szakemberek körében, de hátrányosan érinthetik a képzetlen munkaerő foglalkoztatását és a közmunka programok megvalósítását is,

- ugyanakkor példák bizonyítják, hogy a szervezeti összevonások leggyakrabban csak egyszeri költségmegtakarítást eredményeznek.

A szakmai szempontokat vizsgálva is szükségtelen a társaságok összevonása, hiszen

- az erdészeti hatóság valamennyi erdészeti társaság szakmai munkáját megalakulásuk óta folyamatosan éves mérlegbeszámolójában magas szintűnek értékelte,
- a társaságok jelentős térségi, vidékfejlesztési, közjóléti feladatokat is ellátnak (erdőtelepítés, közmunkaprogram, parkerdők, erdei vasutak, ökocentrumok, erdei iskolák, stb.) a helyben élők megelégedésére,
- a szorosan vett erdőgazdálkodási munka mellett jelentős természetvédelmi tevékenységet is folytatnak, a vagyonkezelő feladataik keretében képesek az állami erdőkben természetvédelmi kötelezettségeik maradéktalan teljesítésére

Az erdészeti társaságok jövőbeni stabilitásának biztosítása a jelenlegi szervezeti keretek között is megoldható. A földrajzi és természeti adottságokból adódó gazdálkodási különbségeket a ***cégcsoporton belüli differenciált vagyonkezelői díj*** útján a tulajdonos saját hatáskörében kiegyenlítheti. Ezzel biztosítható a gyengébb adottságú, de a vidékfejlesztésben fontos szerepet betöltő társaságok gazdasági sebezhetőségének csökkentése.

Az állami erdőgazdálkodás 1970-es sok vitát kiváltó átszervezésének hatásai a mai napig is élénken élnek az idősebb szakemberek emlékezetében. Kellő történelmi távlatból tekintve és elemezve a történéseket, meggyőződésünk, hogy a Kormányzat a jövő erdőgazdálkodását meghatározó döntéseket csak ***alapos hatástanulmány*** birtokában hozhat meg.

Megfontolandónak tartjuk, hogy a Nemzeti Erdőprogram szellemében törvény szülessen az állami erdőkről és azok kezeléséről. Ennek előkészítése során vizsgálható meg egy ***közhasznú Nemzeti Erdőkezelő Szervezet*** kialakítása a jelenlegi állami erdőkezelői rendszer bázisán. Erre alapot ad, hogy a ***Vagyontörvény 100%-os, tartós állami vagyoni körbe sorolja az állami erdészeti társaságokat és az általuk kezelt erdővagyont is***.

Budapest, 2008. március 19. Országos Erdészeti Egyesület

FAGOSZ vélemény Erdészeti Holding témában *(Fatáj 2009/6)*

Erdészeti holding

Az érintettek és az érdeklődők körében közismert a ***Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt-nek – azon kezdeményezése, hogy a hozzárendelt vagyonába tartozó 19 volt ÁPV Zrt-s erdészeti részvénytársaságot Magyar Erdészeti Holding Zrt.-be tömörítse***. E folyamat májusra érkezett olyan szakaszba, hogy a ***FAGOSZ*** célszerűnek látta e témában véleményét kifejteni.

A FAGOSZ elnöke május végén az alábbi szövegű levelet írta prof. dr. Nagy Jánosnak, az MNV Zrt. Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanácsa elnökének és Tátrai Miklósnak az MNV Zrt. vezérigazgatójának.

„Az MNV Zrt. erdészeti társaságaival kapcsolatban közismert az a most formálódó kezdeményezés, mely szerint e cégeket egy holdingba szerveznék át. E szervezetbe, mint önálló jogi személybe olvadna a most önálló 19 erdészeti társaság, továbbá e cégek önállóságuk egy részét elvesztenék azzal, hogy bizonyos funkciókat a holding venné át. A holding működési költségei a csoport számára többletköltségként jelennének meg.

E ***19 állami erdészeti társaság közül 16 tagja a FAGOSZ-nak***, ezért az eddig megismertek alapján elkészítettük a "***Gondolatok az állami erdészeti társaságok holding szervezetbe rendezéséről***" című véleményt, melyet szíves tájékoztatására mellékelek.

E cégcsoport a hazai fapiac meghatározó szereplője. A rajta kívüli hazai faipar és fakereskedelem számára is gyökeres változást hozna egy államerdészeti holding létrejötte. E döntés az egész hazai fagazdaság kapcsolati és áruforgalmi viszonyait jelentősen átrendezné, így nem pusztán a közvetlenül érintett 16 cég, hanem összes tagunk és a szakterület egésze érdekében kérjük: a végső döntés előtt legalább a szűkebb szakmai kör megismerhesse e koncepció

részleteit, illetve örömmel vennénk részt azzal kapcsolatban társadalmi konzultáción, vagy hívnánk meg Önt elnökségünk e témával foglalkozó ülésére."

E kísérőlevelek mellett mindkét címzett megkapta a "Gondolatok az állami erdészeti társaságok holding szervezetbe rendezéséről" című három oldalas részletesebb anyagot is, melynek szövege e kapcsolóról ismerhető meg.

FAGOSZ titkárság

Gondolatok az állami erdészeti társaságok holding szervezetbe rendezéséről

Bevezetés

A korábban önálló állami vállalatokként funkcionáló erdőgazdaságok 1992-93-ban alakultak át – az általuk ellátott részben közszolgáltatási jellegű feladatokra (az erdők közcélú, társadalmi funkcióira) tekintettel – 100%-os állami tulajdonban álló részvénytársaságokká.

A működési modell sikeresnek bizonyult, a 19 (+ 3 db HM irányítású) cég esetében veszteséges üzleti év alig-alig fordult elő. Pénzügyi helyzetük stabil, együttes éves adózás előtti nyereségük 2,5–3,5 milliárd Ft, az államháztartással szembeni pozíciójuk nettó befizető, évi 6–7 milliárd Ft, miközben az általuk kezelt állami erdővagyon bővül, a közcélú feladatok ellátása pedig elismerten magas szintű. A társaságok az MNV Zrt-hez tartoznak, működésük megszervezésében kellően önállóak, a döntési kompetenciák tekintetében viszonylag közel állnak a klasszikus – versenyszférába tartozó részvénytársaságokhoz, így kellő rugalmassággal tudnak reagálni az üzleti környezet felgyorsult változásaira.

Az utóbbi hónapokban – főleg a gazdasági sajtóban – jelentek meg negatív hírek az erdőgazdaságok devizaügyletekkel kapcsolatos veszteségeiről, ebben azonban több a szenzáció, mint a valóság. Tény, hogy egy cég esetében történtek hatásköri túllépések az ügyletkötések kapcsán, veszteség is várható, az azonban, hogy egy vezető rosszul látta el feladatát, nem jelenti azt, hogy a rendszer rossz, változtatásra szorul.

A holdingosítás lényege

A kisziváргott elképzelések szerint a cégek az MNV Zrt-től az erdőgazdasági holding portfoliójába kerülnének át, jogi önállóságuk megtartásával, döntési kompetenciáik beszűkítésével.

A ***holding – működésének jellegéből adódóan – önfenntartó szervezet lenne, szemben az MNV Zrt-vel, melynek költségvetése az állami költségvetés része.***

A tervezett átalakulás számtalan negatív konzekvenciával kódoltan terhelt.

A változás várható hatásai

1) ***Az erdészeti zrt-k jelenleg évi százmillió Ft-os nagyságrendben fizetnek vagyonkezelői díjat az általuk vagyonkezelt erdőterületek után***, ami költségvetési bevétel, teljes egészében a társadalom számára közvetlenül hasznos kiadási célok fedezetére fordítódik. ***A tervek a vagyonkezelői díj egy nagyságrenddel történő (2 milliárd Ft) emelésével számolnak***, melynek következtében:
   - ***lényegében eltűnik a zrt-k nyeresége***. Ez lehetne akár teljesítménykényszer fokozó is, abban azonban közmegegyezés van, hogy mivel az erdőgazdálkodás jövedelmezősége általában (nemzetközileg is) igen alacsony (töredéke a versenyszférának), ***nem alapvető fokmérő a cégek nyereségességének mértéke, hanem elsődleges a vagyonérdekeltség, az erdővagyon mennyiségének, minőségének növelése***. A növekvő elvonásokra a cégek

(i) elbocsátásokkal válaszolhatnak, ami különösen azért veszélyes, mert a kerületvezető erdészek száma is csökkenne, gyengítve az erdővagyon közvetlen őrzésében – hatósági személyként – betöltött, lényegében kizárólagos szerepüket,
(ii) működőképességük megtartása érdekében növelnék a fakitermelést, egyik oldalról kizsarolva a nemzeti erdő-, illetve favagyont, növelve ugyanakkor ezáltal a fapiaci kínálatot, ami az árak csökkenésén keresztül visszahatva csökkentené – egy negatív spirált elindítva – még tovább a cégek jövedelmezőségét,
(iii) kevesebb költséget fordítanának a jelenleg is saját költségvetésükből megoldott közcélú feladataikra, rombolva egyrészt a társadalom közjó érzetét, másrészt mérsékelve a természetvédelemben betöltött szerepüket.

- ***a cégek egy része mesterségesen az ellehetetlenülés állapotába jutna.***
- ***A társaságok jövedelmi helyzete ugyanis az átlag mögött erősen polarizált, a gyengébb természeti adottságokkal bíró cégek ma is csak igen szerény eredményesség elérésére képesek.***
- ***A megnövelt vagyonkezelői díjak megfizetése számukra kilátástalan, ezért a holding kénytelen lenne egy mesterséges jövedelemátcsoportosító rendszert működtetni a cégei között*** (a magasabb nyereséget elvonná és transzferálná a veszteségesekhez).
- Ennek következtében
  (i) nagymértékben visszaesne a jobb adottságú, illetve esetleg hatékonyabb működésű cégek érdekeltsége a hatékony üzemi működés fenntartásában,
  (ii) csökkenne a gyengébb cégek érdekeltsége a hatékonyság növelésében,
  (iii) a jövedelem transzfer rendszer fenntartása fölösleges többletköltségeket indukálna. A cégek ugyanis abban lennének érdekeltek, hogy a saját javuk érdekében működjön a rendszer, amelynek kiküszöbölése – egy kvázi „igazságos" rendszer kiépítése – komoly, független adminisztrációs-információs struktúra/apparátus kiépítésére sarkallná a holdingot.
- az előző pont egy másik vetületeként, ***gyakorlatilag ismételten be kellene vezetni a 2008-tól, törvénymódosítással megszüntetett – mind a működtető FVM, mind az érintett cégek által idejétmúltnak, versenyrombolónak tartott – erdőfenntartási járulék kirovó, állami támogatást felosztó/folyósító rendszert***, ami közgazdasági szabályozási tekintetben mérhetetlen visszalépést jelentene.
- a vagyonkezelői díj meghatározó hányada egy felesleges holding szervezet fenntartására (működési költségvetésére) kerülne felhasználásra, aminek a társadalmi hasznossága egyáltalán nem mutatható ki.

2) Egészen nyilvánvaló, hogy az ***állami vagyonkezelés koncentrációja*** – az ÁPV Rt, majd az MNV Zrt létrehozása – pozitív döntés volt, javította a társaságokban megtestesülő vagyon kezelésének hatékonyságát. Egy ezzel a folyamattal ellentétes – ***vagyonkezelési dezintegráció*** – irányába mutató döntés sérti az **egységességet**, és különösen káros, költségpazarló lehet egy ***olyan bonyolult gazdálkodási struktúra viszonylatában, mint az erdőgazdálkodás, melyhez kötődően a vagyonkezelés igen szerteágazó szempontrendszer alkalmazását feltételezi***.

3) Felmerül a kérdés, ***ki fog diszponálni a cégek által vagyonkezelt erdővagyon felett***? Amennyiben a holding, az az állami földek egységes kezelésének (MNV Zrt.) elvét sérti, amennyiben továbbra is az MNV Zrt., akkor a cégvagyon (részvények) és a kezelt földek vagyonkezelése válik szét, sértve ezzel az MNV Zrt. létrehozásával elért egységességet.

4) Az érintett cégek 70 milliárd Ft nagyságrendű együttes árbevétele, illetve ezt közelítő saját vagyona ***túlzottan kicsi gazdasági potenciált*** képvisel ahhoz, hogy egy önálló holding költségvetéséhez elegendő jövedelem koncentrációját biztosítsa.

5) ***Az elképzelés azzal számol, hogy az operatív döntések egy része*** – export tevékenység, vadászatok értékesítése, általában a faanyag-kereskedelem, a szerződéskötés – ***a***

holdingban összpontosul, illetve részben egy-egy céghez kerülne annak cégcsoport szintű megszervezése. Ennek nyomán

- a szegmentáltabb döntési folyamat miatt általában lassulna a döntéshozatal, ami gyengítené a cégek rugalmas alkalmazkodóképességét, csökkentve hatékonyságukat, ezen keresztül, jövedelemtermelő-képességüket,
- azzal, hogy általában elkerülnének döntési kompetenciák az információk keletkezésének helyéről (zrt-k), az információk felesleges továbbítása önmagában is fokozná a redundanciát, ami informatikai költségtöbbletet okoz,
- azok a cégek, ahol bizonyos döntéstípusok koncentrálódnának, a többletinformációk miatt az adott szakterületen kerülnének előnyösebb üzleti pozícióba, míg mások más vonatkozásokban,
- ami fokozná egyik oldalról a cégek közötti bizalmatlanságot, másrészt a teljesítményekben mutatkozó – de nem objektív alapokon nyugvó – polarizációt.

6) ***A tervek között szerepel a beszerzésekre – különösen a beruházásokra – vonatkozóan a holding szintű döntéshozatal, alapvetően közbeszerzésekre épülve***.
   - Közismert, hogy jelenleg a közbeszerzések lassítják a beszerzési folyamatokat és sok esetben magasabb költségeket eredményeznek, mint a hagyományos keretek.
   - A természetföldrajzi, termőhelyi és piaci, üzleti környezetüket tekintve esetenként alapvetően eltérő adottságok miatt az egyes cégek esetében komoly károkat okozhat a felülről vezérelt uniformizálódásra törekvés.
   - Megjegyezzük, kifejezetten nagy értékű, azonos célokat szolgáló fejlesztések esetében a múltban is kedvező tapasztalatokat hozott a közös, csoport szintű fellépés, melynek hatékony koordinációja tehát nem indokolja önálló szervezet létrehozását. A cégek alapító okirata jelenleg is lehetővé teszi – mint bármely más zártkörű részvénytársaság esetében –, hogy a részvénytulajdonos (vagy azok közössége), bármilyen típusú döntést a menedzsmenttől a saját hatáskörébe vonjon.
   - ***Több olyan, elnagyolt elképzelés került napvilágra*** (pld.: faipari üzemek leválasztása a zrt.-ről és egy szervezetté alakítása – feltehetőleg az ágazatot érintő válság kapcsán –, likvid pénzeszközök elvonása a zrt.-ről és átcsoportosítása a holdinghoz, stb.), ***amelyek megvalósítása igen bonyolult, rendkívül nehezen képzelhető el a társasági törvény, a számviteli és a különféle adótörvények sérelme nélkül***, ugyanakkor hozadékuk legalábbis kétséges, mindazonáltal kiskorúsítja az elmúlt időszakban cégvezetési rátermettségüket bizonyító cégmenedzsmenteket.

7) Az előzőekben érintett problémakör másik vetülete, hogy a korábbi decentralizáció elvét felrúgva a döntéssel tovább polarizálódik a hazai gazdaság egypólusú jellege – a Budapest központúság dominanciája.

8) ***Komoly aggályokat vet fel a döntés időzítése***. Úgy tűnik, hogy export kitettségük ellenére várhatóan nem okoz súlyos gazdasági problémákat az erdészeti zrt-k működőképességében a globális recesszió. Berendezkedésük tehát alkalmas lehet az új kihívások kezelésére.

9) ***Jelentős szervezeti változtatások végrehajtására – lévén önmagában is működési zavarokat okoz – alkalmas hátteret találni konjunktúra időszakban lehet***. Recessziós viszonyok mellett nagy a veszélye a kockázatok multiplikálódásának.

Végül néhány megjegyzés

A társaságok gazdálkodását alapvetően meghatározza az időjárás és a gazdálkodás természetvédelem általi időbeli korlátozása. Napi, helyi döntések szükségesek az egyensúly megteremtéséhez.

A ’70-es években már volt egy próbálkozás az erdőgazdálkodás központi vezérlésére az akkori „középirányító” feladattal létrehozott Fagazdasági Országos Központ (FAGOK) által. Ez azonban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket (kiderült: a természet nem tűri a standardizálást, az uniformizálást) és rövid időn belül megszüntették.

Az „egységesítés”-nek nem feltétlenül kell együtt járnia szervezeti átalakításokkal. A tulajdonos jogosítványa: egységes elveken nyugvó elvárások meghatározása.

A társaságok jelenleg is a kiszámlázott vagyonkezelői díjnál lényegesen nagyobb terhet viselnek, hiszen a ***saját forrásaik terhére végzik el közcélú és közérdekű feladataikat***.

Az erdővagyon is veszélyben *(Fatáj 2009/6)*

Munkatársunktól (Magyar Nemzet)
2009.06.24. 22:00

Bajnai Gordon a legtisztességesebb üzletember, akit ismerek – jelentette ki néhány napja a köztévében Dessewffy Tibor, Gyurcsány Ferenc bizalmasa. Bajnai Gordon miniszterelnök egy másik „legtisztességesebb” üzletember, Oszkó Péter által kidolgozott módszer segítségével arra készül, hogy egy kicsit titokban megszabadítsa a magyar embereket a víz- és az erdővagyonuktól. Ha a szándék megvalósul, akkor egy újabb hatalmas vagyonvesztést szenved el a magyar társadalom.

A Bajnai-kormány végjátékának utolsó óráit kizárólag arra használja fel, hogy az ország még megmaradt természeti kincseit – mint például a vizet, az erdőket – valamilyen módon kivonja az állam fennhatósága alól, és magántulajdonosok kezére játssza át. Bajnaiék az utolsó nemzeti erőforrásaink kiárusítását igyekeznek ugyan némileg leplezni, de az idő sürgetése miatt egyes esetekben már a látszatra sem képesek ügyelni.

Közismert, hogy a Gyurcsány– Bajnai-korszak elsődleges céljai között szerepel az ország vízvagyonának privatizációját lehetővé tevő intézkedések meghozatala. Oszkó Péter pénzügyminiszter – még ügyvédként – részt vett a vízművek privatizációs modelljének kidolgozásában. A konstrukció két részből állt. Első lépésként racionalizálásra és a hatékonyság növelésre történő hivatkozással létrehoznak egy csúcsvízműcéget, amely a többi vízműcég felett gyakorolja a tulajdonosi jogköröket. A második felvonásban a csúcs-vízműcég részvényeinek vagyonkezelői jogát adnák át magánbefektetőknek. Vagyonkezelőként a magántársaság a vízműcsoport felett teljes körű döntési, irányítási és szinte kizárólagos tulajdonosi hatalmat gyakorolhat.

Az Oszkó-féle vízmű-privatizációs modell első fejezetét a kormány már megvalósította. A magánosítás befejezésére eddig feltehetően csak azért nem került sor, mert a Bajnai–Oszkó páros szándékai kiszivárogtak, és komoly, erőteljes társadalmi nyomás lépett fel a vízvagyon védelméért. Az Oszkó-konstrukciót azonban nemcsak a vízművek esetében akarja bevetni a hatalom, hanem egy másik, jelentős nemzeti vagyonrészünk, az erdők kiárusításának előkészítésénél is ezt a modellt kívánja alkalmazni.

A kormány – a vízvagyonhoz hasonlóan – nem közvetlenül akarja az ország erdővagyonát privatizálni, hanem az erdőgazdaságok feletti tulajdonosi jogok átadásával akarja átjátszani magántulajdonba a víz melletti másik értékes nemzeti kincsünket, az erdőket.

Az országban jelenleg 19 állami erdőgazdaság működik. A kialakított működési rendszerük sikeresnek bizonyult, hiszen a 19 cég esetében veszteséges üzleti év alig-alig fordult elő. Pénzügyi helyzetük stabil, együttes éves, adózás előtti nyereségük 2,5-3,5 milliárd forint. Az államháztartásba évente nettó 6-7 milliárd forintot fizetnek be, miközben az általuk kezelt állami erdővagyon bővül, a közcélú feladatok ellátása pedig elismerten magas szintű.

A társaságok a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.-hez tartoznak, működésük megszervezésében kellően önállók, a döntési kompetenciák tekintetében közel állnak a klasszikus – versenyszférába tartozó – részvénytársaságokhoz, így kellő rugalmassággal tudnak reagálni

az üzleti környezet felgyorsult változásaira. Ezt a bizonyítottan jól szervezett és eredményesen működő rendszert akarják Bajnaiék – az Oszkó-modell alkalmazásával – ésszerűsítésre és a hatékonyság növelésére való hivatkozással átalakítani. Létrehoznának egy úgynevezett vagyonkezelő holdingot, amely megszerezné a 19 állami erdőgazdaság vagyonkezelői jogát. A koncepció amellett, hogy törvénysértő – ugyanis a gazdasági társaságokról szóló törvény szerint részvényeken nem lehet vagyonkezelési jogot létesíteni –, egyértelműen az erdővagyon speciális privatizációját készíti elő. A 19 erdőgazdaság feletti tényleges tulajdonosi és döntési hatalom a csúcsszervként működő vagyonkezelő holding kezébe kerülne.

A későbbiekben az államnak nem kell a holdingot formálisan eladnia, elegendő lesz a holding feletti vagyonkezelői jogot átjátszania egy magánbefektetőnek, amivel megvalósul a magyar erdővagyon privatizációja.

Bajnaiék azonban az erdők bújtatott magánosítása mellett a nyílt privatizációtól sem riadnak vissza.

A kormány tervei között szerepel ugyanis az erdőgazdaságokhoz tartozó tevékenységek némelyikének kiszervezése, privatizációja profiltisztítás címén a **faipar** és **vadhúsfeldolgozás** területén. Az állami tulajdonban álló, Nyugat- és Észak-Európába szállító, három nagy – a zalahápi, csurgói, gyöngyösi parkettagyárat – először egy cégbe akarják koncentrálni, majd az így létrejövő, jelentős, 3-4 milliárd (!) forint tőkéjű faipari feldolgozó társaságot eladni.

A tervezett privatizáció másik területe a vadhúsfeldolgozás. Az erdőgazdaságok évente 2000 tonna nagyvadat értékesítenek 780 millió forint értékben. A kormány az Öreglaki Vadhúsfeldolgozó Kft.-ben és a Vadex Zrt.-ben folyó vadhús-feldolgozási tevékenységet akarja – a parkettaüzemekhez hasonlóan – koncentrálni, majd privatizálni.

A Magyar Nemzet birtokába került dokumentum 2010 januárjáig terjedő időszakra – naptári napokra lebontva – tartalmazza a kormány tervezett privatizációt előkészítő lépéseit.

Az erdővagyon is veszélyben *(Fatáj 2009/6) – Ismétlés*

Ezzel a címmel jelent meg 15-én behajtás fölötti címlapi cikk a Magyar Nemzetben. A cikk párhuzamot vont a "vízmű-privatizációs modell" és az erdőgazdaságokkal kapcsolatos holding törekvés között.

Az alábbiakban egy helyre gyűjtöttük az e témában az elmúlt napokban megjelenteket, mondottakat. A gyűjtemény könnyen lehet, hogy nem teljes, de már ennyiből is látható, hogy e téma erős érdeklődést váltott ki.

A FATÁJ 06-05 "Erdészeti holding" című, 10 nappal korábbi cikkében jeleztük, hogy a **FAGOSZ** az MNV vezetőinek írt május 19-i levelében jelezte: **nem ért egyet** ilyen holding létrehozásával.

Ugyanakkor figyelemre méltó az új, július 10-én hatályba lépő **Erdőtörvény** (cikk: FATÁJ 05-28) 9.§ (2) bekezdése, mely szerint *"Állami tulajdonú erdő és erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterület vagyonkezelését csak költségvetési szerv vagy száz százalékos állami tulajdonú gazdálkodó szervezet végezheti."* Ebből következik, hogy ha valamely meglévő állami erdészeti társaságnak az u.n. Vagyontörvény szerinti 100%-os tartós állami tulajdoni pozícióját meg is változtatnák és utána annak bármely csekély tulajdonrészét magánkézbe eladnák, vagy az állami erdőcégek fölé elgondolt holdingból adnának el részvényt, akkor az új Erdőtörvény értelmében e szervezet többé nem vagyonkezelhetne állami erdőt. A cikkben említett privatizációs szándék így törvényellenes lenne, tehát e folyamatba ebből a célból felesleges belekezdeni.

A PM azonnal cáfolta a víz- és erdővagyon privatizációt érintő hírt a "Nincs napirenden sem a víz-, sem pedig az erdővagyon privatizációja. (június 15.)" című sajtóközleményében.

15-én *Medgyasszay László* (KDNP) **a Parlamentben** kérdezte (RealPlayer video 2:06) Katona Tamás pénzügyminisztériumi államtitkárt a fenti cikkre hivatkozva az állami erdőgazdaságok és erdők privatizációs szándékáról. *Katona Tamás* válaszában (RPvideo 2:05) cáfolta a hírt és kijelentette, hogy az MNV Zrt. nem tervezi sem a társaságok, sem az állami erdők privatizációját. *Medgyasszay László* erre reagálva (RPvideo 1:04) azt mondta, hogy nem kapott egyértelmű választ: lesz holding, vagy sem, lesz-e átszervezés, nem kerülhet-e magánkézbe ebből valami. Katona Tamás viszontválaszában (RPvideo 1:09) erre nem adott igen-nem jellegű választ, hanem emlékezetbe idézte, hogy a Vagyontörvény mellékletében a tartós állami körbe tartozók között szerepelnek az állami erdőgazdaságok is, illetve felsorolt néhány szempontot, amit e cégcsoporttal kapcsolatban a vagyontanács különösen fontosnak tart.

16-án **Medgyasszay László** (KDNP) sajtótájékoztatón tett kérése: A kormány állítsa le az erdővagyon eladásának előkészítését és állítsa le az erdőgazdaságokhoz kapcsolódó egyéb tevékenységek kiárusítását. mno.hu 06-16

18-án: Az **MNV Zrt.** szóvivője **Száraz Gábor** nyilatkozata szerint felesleges az aggodalom az állami erdővagyon jövője miatt, sem az erdőket, sem az erdészeti társaságokat nem privatizálják, ezek tartós állami tulajdonban vannak és maradnak. A szóvivő egyebek mellett arra reagált, hogy az **Országos Erdészeti Egyesület** jelezte: ellenez mindenféle magánosítási törekvést, amely az erdészettel kapcsolatos, legyen szó az állami erdőterületekről, vagy az állami erdészeti részvénytársaságokról.

Az Országos Erdészeti Egyesület elfogadhatónak tartana egy, a környező országok gyakorlatához hasonló megoldást, amelyben az erdészet gazdasági szervezete egy központi holdingból és kisebb szervezeti egységekből, vállalatokból épül föl, de csak akkor, ha nem lesz kiindulópontja egy esetleges privatizációnak.

Száraz Gábor hangsúlyozta: a holdingszerű átalakításról készült ugyan egy koncepció, ezt azonban a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács (NVT), az MNV döntéshozó szerve nem is tárgyalta, napirendjére sem tűzte még. A holdinggá alakítást a szóvivő azzal indokolta, hogy ebben a formában lehetne a leggazdaságosabban irányítani a sokszínű erdőgazdaságokat. Hozzátette: ez nem jelenti, és nem is jelentheti a privatizációt, mivel az erdővagyon és az erdőtársaságok is tartós állami tulajdonban vannak. A holding kialakítása sem jelentheti a privatizációt, mert egy ilyen társaság létrehozása a vagyontörvény módosítását is jelentené egyben. A holdingot fel kell venni a tartósan állami tulajdonban tartandó társaságok listájára, a vagyontörvény mellékletébe – fogalmazott. mno.hu 06-18

A témában **Pethő Józsefnek, az OEE elnökének álláspontja** 19-én jelent meg az OEE honlapján:

Az utóbbi napok sajtóközleményei, a képviselők parlamenti felszólalásai miatt az Országos Erdészeti Egyesület elnöke fontosnak tartotta, hogy kifejtse álláspontját az állami erdőtulajdonnal, a magyar államerdészettel kapcsolatban.

A hazai erdők magánosításának szándéka időről-időre bekerül a híradásokba.

2007-ben, amikor a magyar erdészeti ágazat számos feszítő gondja miatt fordult az Országos Erdészeti Egyesület elnöksége Gyurcsány Ferenc akkori miniszterelnökhöz az április 16-án kelt levélben, amelyben többek között arról írtunk, hogy a kormány napirendjén van az állami vagyonkezelés új rendszerének kialakítása.

Kértük, hogy valósuljon meg az állami erdők egységes vagyonkezelése.

Kértük, hogy az állami erdők közül az emberek életét közvetlenül és hosszú távon befolyásoló, több emberöltőn át tenyésző, nagy kiterjedésű állami erdők vagyonkezelését továbbra is csak 100 százalékos állami tulajdonú erdészeti vagyonkezelő gazdasági

szervezetek végezhessék. Ezen erdők és gazdasági szervezetek bármilyen fokú privatizációja megengedhetetlen – írtuk levelünkben.

Ma, 2009-ben úgy tűnik, ismét napirendre került ez a – reményeink szerint – már nyugvópontra jutott ügy.

Napjaink gazdasági válsága, az ország szűkös pénzügyi helyzete adhat a gyanúnak alapot, hogy az egyik utolsó állami vagyontest, az állami erdőtulajdon, az államerdészet is dobra kerülhet.

A helyzetet bonyolítja, hogy az állami erdőtulajdon nem azonos az erdőket kezelő állami erdészeti (zártkörűen működő) részvénytársaságokkal. Tovább árnyalja a képet, hogy a társaságok fafeldolgozó üzemeket (pl. parkettagyárakat) működtetnek, vadhúsfeldolgozást végeznek. Ezek a vállalatrészek kínálkoznak az önálló értékesítésre.

Hasonló folyamaton évtizedekkel ezelőtt már átment az ágazat, s ***az utóbbi időben nagy erőfeszítésekkel, új beruházásokkal, jelentős állami forrásokkal kellett ismét megteremteni az elsődleges fafeldolgozás feltételeit.***

Kár volna az immár jól működő, jövedelmező, és ez által a több lábon állást biztosító üzemeket piacra dobni.

Az állami erdészeti társaságok történetük során, számos átszervezésen mentek keresztül. ***A környező országok gyakorlata*** azt mutatja, hogy az erdészet gazdasági szervezete egy központi – ha úgy tetszik – ***holding***ból és kisebb szervezeti egységekből, vállalatokból épül föl. ***Ez a formáció hazánkban is fölmerült, de csak akkor fogadható el, ha nem lesz kiindulópontja egy esetleges privatizációnak.***

Ezért az ilyen szándékok ellen az Országos Erdészeti Egyesületnek is föl kell emelnie szavát.

Az 1851-ben alapított, 4100 tagot számláló **Országos Erdészeti Egyesület tehát ellenez mindenféle magánosítási törekvést, amely az erdészettel kapcsolatos, legyen szó az állami erdőterületekről vagy az állami erdészeti részvénytársaságokról.**

06. 19.: **Herbály Imre** (OGy Mezőgazdasági bizottság alelnöke, Erdészeti albizottság elnöke) tájékoztatása szerint, aki a héten tárgyalt az MNV Zrt. vezetésével és az Erdészeti Igazgatóság vezetőjével, **nincs szó erdő és társasági privatizációról**, hiszen az új Erdőtörvény ezt nem teszi lehetővé. **Nincs szó továbbiakban egyéb nyereségérdekelt ágazatok magánosításáról sem**. (Forrás: OEE)

Az OEE erdészeti stratégiája – *Budapest, VM – 2011. december 15. (2011/12)*

Tisztelt Államtitkár Úr, Főosztályvezető Úr, Ügyvezető Igazgató Úr, Elnök Urak, Főszerkesztő és Szerkesztő Urak, Tisztelt Házigazdák, Erdészek, Hölgyeim és Uraim!

Köszöntöm Önöket a Vidékfejlesztési Minisztérium ünnepi rendezvényén, melyen az ***Erdők Nemzetközi Évének magyarországi programsorozatát zárjuk le***.

Köszönöm *Dr. Kardeván Endre* államtitkár úr szíves meghívását és megtisztelő felkérését a mai előadásra. Örülök, hogy az idén 160 éves egyesületünk elnökeként, Önök előtt szólhatok a ***nemzeti erdővagyon, az erdőgazdálkodás jelentőségéről a táj- és a vidékfejlesztésben***. Köszönöm az előttem szóló előadóknak az erdészet aktuális ügyeit elemző értékelését. Tisztelettel gratulálok a „Kétmilliomodik hektár magyar erdő emlékérem” és a „Szakszerű erdőgazdálkodásért” díj kitüntetettjeinek!

Mint ismeretes, a Kormányzat újra számításba veszi az erdészeti erőforrások tartamos használatának lehetőségeit, a készülő ***Vidékfejlesztési Stratégiába illesztve kívánja megújítani a Nemzeti Erdőprogramot.***

Az erdészek Parlamenti Nyílt Napján *Dr. Semjén Zsolt* miniszterelnök-helyettes úr arra kérte az Országos Erdészeti Egyesületet, hogy szakembereinek bevonásával készítsen az erdészet ügyét elemző tanulmányt, mellyel a Kormány munkáját segítheti.

A 2010. októberi konferencia előadói is egyetértettek abban, hogy ***az erdészet az előző időszakban méltatlanul kevés közfigyelmet kapott***. Egybehangzóan kijelentették: ***az erdőgazdálkodás*** Magyarország gazdaságpolitikájában és a vidékfejlesztésben a korábbinál ***lényegesen nagyobb odafigyelést érdemel***.

Rögtön megkezdtük a javaslataink kidolgozását, a szakosztályokkal való belső egyeztetését. Az Egyesület készülő munkaanyaga az ***Erdőstratégia*** címet kapta. A szakanyag összeállítása valódi kihívásnak bizonyul. Egy sokrétű küldetéssel bíró természeti erőforrás esetében természetes, hogy nehéz feladat az egyes szakemberek eltérően súlyozott álláspontját közös nevezőre hozni.

Jelenleg a tanulmány tartalmát véglegesítjük, partnereink bevonásával finomítjuk. Ennek a fontosabb gondolatait szeretném most ismertetni Önökkel.

A javaslatok megfogalmazásakor a magyar erdészet jelenéből kiindulva, a kormány-programban és a Széll Kálmán tervben megfogalmazott célokat, valamint a Nemzeti Vidék-fejlesztési Stratégia erdő- és vadgazdálkodási prioritásait tartottuk szem előtt. Azt reméljük, hogy a hamarosan végleges tartalmat nyerő javaslatnak sikerül tömören összefoglalnia az erdészet ügyét szolgáló, fontos feladatokat.

Alapvetésnek tekintjük, hogy az erdészet elsősorban a vidéki Magyarország jólétét, egyidejűleg az egész nemzet vagyonának és természeti értékeinek gyarapítását szolgálja. Javaslatunk elkötelezett a vidékfejlesztés ügye, az érdekében való együttműködés iránt. Úgy gondolom, a könnyebb érthetőség érdekében ezt a témát is érdemes a nagyobb összefüggések irányából megközelíteni, onnan haladva a részletkérdések felé.

Hol helyezkedik el a magyar erdészet a tágabb, európai környezetében?

Mi tehát az erdő, az erdőgazdálkodás és az erdészek szerepe a nemzet szempontjából?

Ha erdeink térfoglalását összehasonlításban elemezzük, az európai átlagot jelentő 36%-os területarányhoz képest a mi 21%-os erdősültségünk alacsony.

Ebben a FAO európai 50-es ranglistája a 33. helyre sorolja Hazánkat, ami a világranglistán a 130. helyet jelenti. Nem csak a skandinávok előznek meg bennünket ezen a téren. A statisztikában a Balkán államai és az európai mini-államok is előttünk járnak. Csupán a közismerten fában szegény országok erdőterület-aránya kisebb Hazánkénál – Ciprusé, Dániáé, Hollandiáé, Írországé és az Egyesült Királyságé.

Erdeink értékeit kutatva érdemes mélyebbre látnunk a puszta mennyiségi összehason-lításnál. A Kárpát-medence elegyes, változatos lomberdei a boreális fenyvesekkel vagy a mediterrán macchiával egyaránt nehezen vethetők össze.

Magyarországon ***a természetszerű és természetközeli erdők aránya kedvezőbb, ökológiai értékük elismerten magasabb***, mint a lényegesen erdősültebb nyugat-európai országok erdeié. A hazai erdők ***általános egészségi állapota is jobbnak*** mutatkozik a helyenként folyamatosan romló kondíciójú európai erdőkénél. Bár a várható ***klímaterhelés kockázatával*** érdemben számolni kell, erdeink állapota ma még stabil.

A ***magyar erdőgazdálkodás jövedelmezősége az európai átlaghoz képest alacsony. Ennek egyik, elemzésre érdemes oka lehet az eltúlzott mértékű jogszabályi, hatósági korlátozás***.

A szakszerű erdőgazdálkodás többféle módon hat a társadalom életére: egyrészt a természeti környezet, mint emberi élőhely minőségének javulását eredményezi, másrészt gazdasági potenciált, foglalkoztatási lehetőségeket, megújuló nyersanyagbázist jelent. Tehát: élhetőbb lakókörnyezetet és jobb, fenntarthatóbb megélhetési lehetőséget biztosít egyszerre!

Az erdőhasznosítás históriájában, erdeink sorsára alapvetően kétféle emberi igény hatott: a faanyag iránti kereslet és az erdőterület mezőgazdasági használatának szándéka. Később, a modern korban jelentek meg értékként az erdő közcélú szolgáltatásai, váltak fontossá a természetvédelmi szempontok.

Megállapíthatjuk, hogy a Kárpátok térségében az erdő kiemelt természeti erőforrás. A korlátozottan rendelkezésre álló erdei erőforrások újratermelésének, az erdőhasználat szabályozásának igénye vezetett az erdész szakma kialakulásához. Sokan úgy gondolják, hogy erdészet felkarolásának ügye először a trianoni tragédia után került a politika homlokterébe – pedig az már fél évszázaddal korábbról, a dualizmus óta elválaszthatatlan a vidék tudatos fejlesztésétől!

A magyar erdészet kiemelkedő alakja, *Wagner Károly* éppen napjaink gazdasági programjának névadója, *Széll Kálmán* akkori pénzügyminiszter munkatársaként készítette elő az első korszerű erdőtörvényt. Ebből a törvényből kiindulva, az erdészek teremtették meg az erdőben a ***természet és a gazdaság fenntartható egyensúlyát***. Az erdészet hangsúlyt kapott az ország gazdaságában, mérnökeink az erdővagyont a felemelkedésünk fontos erőforrásává tették. A Monarchia a 19. század végére Európa legnagyobb fa-exportőre lett. Bebizonyosodott: a gazdaság, valamint az erdészet fejlődése egymástól elválaszthatatlan.

Trianon az erdészetben is tragikus veszteségeket okozott, erdeink 84 százalékát elvesztettük. Magyarország Európa fában negyedik legszegényebb országa lett, erdősültségünk akkor alig haladta meg a 11 százalékot.

Hamarosan megszületett az 1935. évi erdőtörvény, valamint az alföldfásítási program. Fontos tudni, hogy ezzel az erdészeti jogszabállyal indult el a ***magyar természetvédelem is***! Erdőterületünk megduplázása ezután kilencven évig tartott, vitathatatlan érdeme az erdészeké.

A helyzet napjainkban sem könnyű. *Mi tehát ma az erdészet szerepe a vidékfejlesztésben?*

A nagyon szegény lakosság meghatározó része a leginkább erdősült, illetve az erdőtelepítésekre váró térségekben él.

Az erdészet megerősítése ott fokozza a vidék népességmegtartó erejét, ahol arra a legnagyobb szükség van. A természeti környezetet kímélve, azt építve segíti az emberek helyben való megélhetését, tehermentesíti a költségvetést.

Tehát: ***az erdő jövedelem-termelő képessége nem csupán a félmillió erdőtulajdonosnak fontos, az erdők környezetjavító hatása pedig abszolút értelemben vett közérdek.***

Az erdő a klímaváltozás hatásainak csökkentésében legnagyobb szerepet játszó természeti erőforrásunk. Az erdei ökoszisztéma széntartalma globálisan a légkörinek a másfélszerese. Veszélyes folyamat, hogy ez a szénraktár világszinten évi 3 ezrelékkel csökken. A magyar erdők ellenben tovább gyarapszanak, ma a hazai szénkibocsátás 15%-át kötik meg. Magyarország területének ötöde, a termőterületének egynegyede erdészeti hasznosítású. ***Erdeink ökológiai és gazdasági értékének bővítése az erdészek hivatása.***

Az elhangzottakra alapozva, az OEE fontosnak tartja ***az erdővagyon további gyarapítását, szerepének növelését a klímavédelemben***.

Hangsúlyozzuk az erdőgazdálkodás, az erdőgazdálkodók jelentőségének erősítését, elismertetését a természeti környezetminőség javításában és a vidékfejlesztésben. Kiemelt szempontnak tartjuk ***az önfenntartó gazdálkodás elősegítését*** az erdei termékek és szolgáltatások piacának fejlesztésével, a költséges ügyintézési folyamatok egyszerűsítésével, a hatékonyság javításával, a közcélú feladatok elvégzésének támogatásával.

Mindezek tükrében, az egyes szektorokat és szakterületeket érintő, fontosabb javaslatok:
Sürgős állami feladat lenne a jelenleg hatályos, az erdőgazdálkodást alapjaiban meghatározó fontosabb jogszabályok – az Erdőtörvény, a Vadászati törvény, a Természetvédelmi törvény és végrehajtási rendeleteik – ***összehangolt felülvizsgálata***. E jogszabályoknak meg kell teremteni az erdő, mint természeti erőforrás fenntartható használatának ellentmondásmentes szabályait – oly módon, hogy azok a vidéki emberek életlehetőségeinek javítását szolgálják, feleslegesen ne szűkítsék a haszonvételek lehetőségeit és csökkentsék az adminisztrációs terheket.

Az erdőgazdálkodás napjainkban ***háromezer vállalkozást, harmincötezer főt foglalkoztat,*** e létszám az erdőtelepítési és közfoglalkoztatási programokkal bővíthető. Az ***ágazat bevétele***

évente mintegy 35 milliárd forint, költségvetési befizetéseinek nagyságrendje közelíti a 10 milliárd forintot.

Az erdészeti közcélú feladatok támogatása, az erdőtelepítések ösztönzése, a magánerdők birtokrendezését elősegítő szabályozók megalkotása, a faalapú iparágak, kiemelten a fás biomasszára alapozott energiatermelés lehetőségeinek kiterjesztése egyidejűleg valósítja meg az erdőterületek növelését és a foglalkoztatási helyzet javítását.

Mindennek eredményeként a magyar vidék életminősége javul, érvényesülnek a természetvédelmi szempontok és a programnak a nemzeti költségvetésre pozitív hatása lesz.

Készülő javaslatunk helyzetértékeléseket és feladatokat fogalmaz meg, az alábbi kérdéskörökben:

Az állami erdőgazdálkodás fejlesztéséhez

Az erdőt, mint természeti erőforrást a mezőgazdaságénál lényegesen hosszabb termelési ciklusok, speciális szempontok jellemzik. Míg a mezőgazdaságban a családi méretű gazdaság kívánatos lehet, ***az erdőgazdálkodásban inkább a nagyobb, összefüggő erdőbirtokokon valósulhat meg a szükséges hozamkiegyenlítés***. Ez – és a közcélúság határozott igénye – ***az állami erdővagyon-kezelés volumenének garantált fenntartását követeli meg***.

Magyarországon az erdők 58 százaléka állami tulajdonban – és ott jó kezekben van!

Az állami erdővagyon kezelés elsődleges célja a közérdek hatékony érvényesítése.

Javasoljuk az állami erdő elidegenítési tilalmát az Alkotmány szellemében, erős törvényi garanciával biztosítani.

Sürgős feladat a ***teljes kincstári erdő egységes vagyonkezelésének*** megteremtése. Álláspontunk szerint, az ***egységes állami erdővagyon- és természetkezelő szervezetet az MFB vagyoni körébe sorolt természetkezelő erdőgazdaságok bázisán kell kialakítani***.

Halaszthatatlan a ***végleges vagyonkezelői szerződések megkötése az erdészeti társaságokkal***, melyek ***egyértelműen szabályozzák a társaságok közcélú feladataival kapcsolatos kötelezettségeket, és megjelölik azok forrásait***.

Javasoljuk megfontolni, hogy ***az állami erdőben az erdészeti, közjóléti, erdővagyon-védelmi és természetvédelmi feladatokat együttesen, az erdészeti társaságok szakszemélyzete lássa el***.

Fontosnak tartjuk, hogy az erdőgazdálkodóknak megnyitott ***pályázati jogcímek legyenek hozzáférhetőek az állami erdőkezelők számára is***.

A magán-erdőgazdálkodás fejlesztéséhez

A magyar magán-erdőgazdálkodás a rendszerváltás óta rendkívül nehéz pályát futott be. Biztosan tudható, hogy ma már közel félmillió magyar állampolgárnak van erdőbirtoka. A magánszféra az országos fakészletnek – a több mint 43%-os területarányához képest – csak a 35%-át birtokolja. A magántulajdonban lévő erdőállományok jövedelemtermelő képessége kedvezőtlen. Jellemzőjük még a tőke- és eszközhiány, a birtokok elaprózottsága, ***az osztatlan közösben kezelendő erdőkkel kapcsolatos nehézségek***, a szakértelem hiánya – és megszenvedik a túl szigorú törvényi szabályozást.

Az erdőtulajdonosok ***a teljes magánerdő terület mintegy 20 százalékán, hivatalosan még a mai napig sem kezdték meg a gazdálkodást***!

A problémák ellenére, a magán-erdőgazdálkodás az elmúlt években mégis fejlődésnek indult, szervezettsége, ismertsége és elismertsége nőtt, a szakmai munka színvonala emelkedett.

Kiállunk amellett, hogy a vidék helyzetét javító kormányzati intézkedések kiemelt feladata legyen a magán-erdőgazdálkodás fejlesztése.

Javasoljuk elősegíteni a ***magánerdő-tulajdon racionális birtokrendezését***.

Sürgetőnek tartjuk a magán-erdőgazdálkodás piaci és pályázati lehetőségeinek javítását.

Javasoljuk, hogy az állami erdészeti részvénytársaságok számára nyitott támogatási lehetőségek legyenek elérhetőek a magánerdő gazdálkodók számára is.

Az erdőket érintő természetvédelem ügyében

A hazánkban élő növény- és állatfajok többsége az erdőhöz kötődik. ***Az erdő társadalmi hasznossága elsősorban a nem anyagi jellegű szolgáltatásaiban testesül meg***. A ***védett erdők kiterjedése 429 ezer hektár, ami az összes erdőterület 21 százaléka***. Ez jelentős arány: az ***Európai Unióban az erdőknek csupán a 12 százaléka*** védett. A ***Natura 2000 hálózat 556 ezer hektár állami és 207 ezer hektár magánerdő*** területet érint. Az országos szinten védett erdőterület 85 százalékát az erdőgazdaságok vagyonkezelik. Az erdők vagyonkezelése, a természetvédelmi célok érvényesítése szigorú hatósági ellenőrzés mellett történik. Az ***egységes Vidékfejlesztési Minisztérium felügyeletével megteremtődött az erdővel kapcsolatos szempontok és érdekek összehangolásának lehetősége***. Javasoljuk az erdőre vonatkozó törvények, végrehajtási rendeletek harmonizálását természetvédelmi szempontból is.

Fontos feladat az intenzíven terjedő fafajok állományainak visszaszorítása, szerkezetátalakítása, a ***termőhelyhonos fafajok telepítésének*** kiemelt ösztönzése – pályázatos forrásokból.

Támogatandónak tartjuk az elért természetvédelmi eredmények szervezett monitorozását, rögzítését; az ismeretek, adatok megfelelő színvonalú erdészeti kommunikációját.

A korszerű erdővédelem területén

Az erdők egészségi állapota alapvető módon és mértékben befolyásolja, hogy miként tudják beteljesíteni többcélú küldetésüket. Különösen fontos ez annak ismeretében, hogy az utóbbi fél évszázadban mind az abiotikus, mind a biotikus kárformák gyakorisága, kiterjedése növekvő trendet mutat. A ***klímakutatók*** előrejelzései alapján, a jövőben még az eddiginél is több és súlyosabb káreseményre kell számítanunk.

Az erdővédelmi beavatkozások lehetséges technológiájának megválasztását nagyban meghatározza, hogy azokat ***ültetvényes fatermesztés vagy természetközeli erdőgazdálkodás*** keretében kívánjuk-e alkalmazni.

Javasoljuk fenntartani, összefogottan fejleszteni az erdővédelmi információszerzés bázisát, a négy fő elemből álló, szervezett monitoring rendszert.

A fenntartható vadgazdálkodás érdekében

Az ***erdőgazdálkodás és a vadgazdálkodás harmonizálásának*** problémái évszázados múltra tekintenek vissza. ***A problémák a vadlétszámból következő vadkár, ill. vadkártérítés körül csúcsosodnak ki***. A jellemzően erdős területeken élő nagyvadállomány sok helyen nemkívánatos mértékben túlszaporodott, veszélyeztetve a természetközeli és költséghatékony erdőgazdálkodást.

A vadászatra jogosultak egy része nem tud érdemben helytállni a vadkárokért. Különös figyelmet kell szentelni az ***erdei nagyvadállomány létszámának szabályozására***, melyet az erdő rendeltetésnek, természetességi állapotának figyelembevételével kell meghatározni. Megítélésünk szerint ***a természetközeli erdőgazdálkodás megkívánja, hogy az állományhasznosítás tervezése legyen az eddiginél rugalmasabb***.

Egy piacgazdaságban elengedhetetlennek tartjuk, hogy ***vadászatra jogosult csak a vadkárokért helytállni képes szervezet lehessen***.

A racionális fahasznosítás érdekében

Az erdők ***gazdasági hasznát a tulajdonos, a vagyonkezelő és a társadalom számára az erdőhasználat jelenti, amelyből hagyományos főhasználatnak a fakitermelést tekintjük***. A fakitermelések adatai alapján, a tényleges véghasználati terület jelentősen elmarad a lehetőségektől.

Az Adattár szerint Magyarországon évente 13 millió bruttó m³ fanövedék keletkezik, a faállományok ***élőfakészlete pedig 359 millió bruttó m³.***
Az éves fakitermelés mennyisége ma mintegy 7,4 millió bruttó m³, melyhez az állami és a magánszektor 2/3 – 1/3 arányban járul hozzá.

Az üzemtervi lehetőségek teljesebb kihasználásával, évente közel négymillió m³ tűzifa kitermelésére és értékesítésére kerülhetne sor.

A fahasznosítás területén aktuálisan a legnagyobb problémát az eddig erőművekben felhasznált, most a piacát kereső, közel egymillió köbméter tűzifa értékesítése fogja jelenteni. Elsődleges feladatnak tartjuk mielőbb megalkotni a megújuló energiaforrások felhasználásának kereteit meghatározó jogszabályt. Fontos volna ebben rögzíteni a tűzifa energetikai hasznosításának lehetőségét.

Javasoljuk a decentralizált hőerőművek létesítésének hatékony ösztönzését, a biomassza alapú „zöldhő" termelés támogatását.

Indokoltnak tartjuk támogatni a valódi megújuló forrásból termelt villamos energiát is. Sürgős feladat az induló projekteket segítő uniós pályázatok kiírása, valamint a bankok bekapcsolása ***projektek finanszírozásába***.

Természetesen az energetikai célú felhasználási módozatok mellett, ***a hosszú élettartamú fatermékek reneszánszára, a fűrész- és lemezipar régen várt fellendítésére*** is szükség lenne.

Az erdészeti szakigazgatás területén

Az erdészet hatósági irányítási és szervezési, valamint igazgatási feladatait ***első fokon*** a megyei kormányhivatalok erdészeti igazgatóságai, ***másodfokon*** az MGSZH Erdészeti Igazgatósága végzik.

A vadászati hatóság első fokon szintén a megyei kormányhivatalok szervezetében működik. A környezetvédelmi és természetvédelmi hatóság szerepét első fokon a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek, másodfokon a Főfelügyelőség töltik be. A természetvédelmi kezelés jelenleg a nemzeti parkok feladatköre. Az erdészet számára hozzáférhető, vidékfejlesztési célú pályázatok elbírálója, részben ellenőrzője és kifizető ügynöksége a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal.

Az ágazat irányítási, szakigazgatási, hatósági feladatainak jelenlegi rendszere hatásköri átfedésekkel terhelt, nem biztosítja az igazgatás elvárható költséghatékonyságát.

A Vidékfejlesztési Minisztérium létrejöttével kormányzati szinten megszűnt az előző időszakot terhelő tevékenységbeli átfedés, mely a korábbi földművelésügyi és környezetvédelmi minisztériumok működését nehezítette. Egyben megvalósult az alapvető feltétele az ágazati szakigazgatási feladatok összehangolásának és ésszerűsítésének.

Megteremtődött a lehetősége egy olyan vidékfejlesztési koncepció kidolgozásának, melyben együttesen érvényesül a mező-, erdő- és vadgazdálkodás, valamint a természetvédelem összetett szempontrendszere.

A szabályozók átalakításával egyidejűleg javasoljuk egy ***egységes erdészeti, természetvédelmi és vadászati hatóság*** kialakítását.

Az új hatóság felállításával megszűnhetnek az egyes ágazatok feladatainak átfedései, átlátható, létszámban karcsúbb, olcsóbb, hatékonyabb szervezet hozható létre.

Az erdészeti kutatás, oktatás területén

A nívós erdészeti oktatás növeli a szakmai identitást, ennek megőrzése a képzés valamennyi szintjén alapvető feladat.

A jelenlegi iskolarendszer a szakiskolákban és középiskolákban szabadpiaci helyzetet teremt. A „fejkvóta" rendszerű finanszírozás a tanulókért folytatott küzdelmet generál az iskolák között. Az erdészszakma befolyása a szakoktatásra gyakorlatilag megszűnt. A középfokú oktatásban tanfolyamos képzések terjednek el, az iskolarendszerű képzés ellehetetlenül.

Csökken a szakmunkások iránti igény, nehéz helyzetben van az alapfokú szakképzés. A technikusképzés túldimenzionált.

Törekvések jelentek meg a felsőfokú erdészképzés beindítására más intézményekben, aminek az esetleges megvalósulása az oktatás színvonalának csökkenését, az erdész egység és hagyományrendszer felbomlását jelentené.

Az erdészeti kutatás feltételei is folyamatosan romlanak.

Források hiányoznak a hagyományos erdészeti területeken végzett tartamkísérletek folytatására. A Minisztérium gyakorlatilag kivonult a kutatásfinanszírozásból. Fontos megteremteni a szakirányú kutatások feltételeit, valamint a vidék fejlődésében meghatározó ***műszaki és ökológiai*** ismereteket közvetítő oktatás, erdész- és erdőmérnök képzés stabil hátterét.

Az osztatlan ötéves erdőmérnökképzés fenntartása mellett, javasoljuk szigorítani a technikusképzés intézményi feltételeit.

Egy erdészeti kutatási alap létrehozásával párhuzamosan, indokoltnak tartjuk a ***klímaváltozás*** erdőre gyakorolt hatásaival összefüggő vizsgálatok kiemelt kezelését.

Az ember és az erdő viszonyának javítása, a hatékony kommunikáció érdekében

A korábban elvesztett kommunikációs kapcsolatot még nem sikerült felélesztení az ágazat és a társadalom széles rétegei között. Egyre többen fordulnak féltő jószándékkal az erdők felé, egyre nagyobb az igény a reális, teljes körű, átfogó tájékoztatás iránt.

Jelenleg az erdővel, erdőgazdálkodással kapcsolatos közvélekedésben még gyakoriak a ferdítések, sokszor tudatosnak tűnik az információk egyoldalúsága. A társadalomban az erdőgazdálkodással, az erdőgazdálkodóval szemben negatív attitűd alakult ki. A társadalom erdővel kapcsolatos ismereteinek reális kialakítása érdekében jogszabályban lenne szükséges gondoskodni a szemléletformálás feltételeiről, a szükséges forrásokról, a kommunikációt segítő, koordináló szervezet felállításáról.

Az erdővel kapcsolatos kommunikációhoz hasonlóan az oktatásügyet és az egészségügyet is érinti az erdők közjóléti szerepének kérdése. Az erdő az ország leglátogatottabb turisztikai látványossága, a belföldi turizmus kiemelt színtere.

A gazdasági fenntarthatóság és a természetvédelmi érték mellett az erdők közjóléti szerepét is mindenütt vizsgálni és értékelni kell. Ezen a területen nagyobb figyelmet kell irányítani az erdőgazdálkodók szerepvállalására az ökoturizmusban.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Az Országos Erdészeti Egyesület agráriumunk legrégebben, 160 éve működő civil szervezete, mely az magyar erdőgazdálkodás történetében kiemelt szerepet játszik. A magyar erdészek egyesületében ma harmincöt helyi csoport és huszonhárom szakosztály, négyezer-kétszáz tag tevékenységét szervezi. Az egyesület 150 éve megjelenő folyóirata, az Erdészeti Lapok teljes tartalma az interneten is olvasható. Nyilvános szakkönyvtára egyedülálló forrása az erdővel kapcsolatos ismereteknek.

Mi, erdészek az erdei életközösség egészében gondolkodunk.

Az évszázadok során bizonyítottuk: képesek vagyunk felelősséget vállalni az erdők ügyeiért.

Az erdészet valódi vidéki szakma – az erdőgazdálkodás maga a vidékfejlesztés!

Meggyőződésünk: ha az erdőhöz kapcsolódó szakterületeken is sikerül megteremteni a nemzeti egyetértést, az erdőt, mint természeti erőforrást a mainál is színvonalasabban hasznosíthatjuk majd – a többség valódi megelégedésére.

Egy ilyen módon aktualizált Nemzeti Erdőprogram végrehajtása elősegítheti az erdő, mint kiemelt természeti erőforrás védelmét és egyidejű közcélú hasznosítását.

Mindezzel a hátrányosabb gazdasági helyzetű térségekben is érzékelhetően javulni fog a magyar vidék környezeti minősége, embermegtartó és közösségformáló ereje.

Hangsúlyozom: az elkötelezett erdészek nélkül nehezen képzelhető el fenntartható gazdálkodás és fejlődés Hazánk természeti viszonyai között.

Bízom abban, hogy a sorsunkat irányító döntéshozók tartósan partnernek fognak tekinteni bennünket az erdészetet meghatározó programok kimunkálásában.

Köszönöm a megtisztelő figyelmüket!

Az Országos Erdészeti Egyesület nevében mindannyiuknak áldott Karácsonyt, boldog Új Esztendőt és jó egészséget kívánok!

Jó Szerencsét! Üdv az Erdésznek!

Budapest, 2011. december 15.

Az állami erdőgazdálkodásért emeli fel szavát az Országos Erdészeti Egyesület
(Erdészeti Lapok 2015/12)

Levél a földművelésügyi miniszternek

Az Országos Erdészeti Egyesület levélben fordult Fazekas Sándor földművelésügyi miniszterhez az állami erdőgazdaságokkal kapcsolatos vizsgálatok ügyében. Az Egyesület a vizsgálati megállapítások kezelésében, és a sajtóban megjelent megalapozatlan támadások után, a szakma megítélésének helyreállításában kérte a miniszter segítségét.

Az állami erdőgazdaságok működését az Állami Számvevőszék és a KEHI egyaránt vizsgálta. Az ÁSZ vizsgálatai érdemi negatívumot nem tártak fel a vagyongazdálkodásban, az állami vagyon gyarapodását, megfelelő kezelését állapították meg. Fő problémaként felmerült a ***vagyonkezelői szerződések ideiglenes*** volta, azonban ebben a kérdésben a mindenkori tulajdonosi joggyakorló és az erdőgazdálkodók közös feladatát fogalmazza meg a jelentés. Fentiek ellenére a sajtóban a valós megállapításokat jelentősen torzító, a cégcsoportot alaptalanul negatív színben feltüntető hírek jelentek meg.

A média még sarkosabban alkotott véleményt a KEHI vizsgálatának kiszivárogtatott elemeivel kapcsolatban – miközben a vizsgálat még zajlik, és arról jelentés még nem került nyilvánosságra.

A közvélemény felé így kialakított torz kép az egész államerdészetet alaptalanul negatív színben tünteti fel, a cégcsoportnál becsülettel dolgozó több ezer szakembert méltatlan helyzetbe hozta.

Az állami vagyonnal évtizedek óta felelősen gazdálkodó, azt hivatásszerűen megőrző és folyamatosan gyarapító erdészek érdekében emelt szót az Országos Erdészeti Egyesület. Levelében bemutatta a miniszternek a jelentések által is kirajzolt valós képet, és a tények alapján, az állami erdőkezelésbe, az erdészek munkájába vetett bizalom megerősítését kérte.

3. Az erdészet helye a minisztériumokban – az erdészeti vezetők súlya és szerepe

3.1. 1990-ig | Az Erdő – Az új erdészeti politika elindítása, meghirdetése

CsP – HA – HZ: Adatok és elemzés a magyar fagazdaságról – Országjelentés 1964–1991

… 3) Az erdőtőke

A magyar erdőgazdaság és az erdőtőke a második világháború után, legalábbis az 1980-as évek közepéig dinamikusan fejlődött, illetve növekedett.

Az ország erdészeti politikájának alapja a ***tartamosság, illetve a tartamosan növekvő hozamok elve***. Ebből kiindulva minden erdőbirtokot üzemtervekkel láttak el és kötelezővé tették az üzemtervek alapján történő gazdálkodást. A vágásterületeket általában felújították, a szükséges erdőápolásokat elvégezték.

1946–1990-ig ***570 ezer ha – többnyire marginális, határtermékenységű – mezőgazdasági földterületet erdősítettek be***, s ezzel az erdőterületet 66%-kal növelték. Az erdőfelújítás és fenntartás, s a meglévő erdők ápolási költségeit az ***erdőgazdálkodók befizetéseiből képzett Országos Erdőfenntartási Alapból*** fedezik. Új erdők és fásítások telepítését az állami költségvetés finanszírozza, állami beruházásként.

Ezen intézkedések eredményeként a gazdasági erdők élőfakészlete az 1965. évi 156 millió m^3-ről 1990-ig 224 millió m^3-re nőtt, az összes erdők élőfakészlete pedig 1990-ben 274 millió m^3 (189 m^3/ha) volt. A bruttó fakitermelés 1985-ben az évi folyó növedék 84%-a volt, 1950–1985-ig 170%-kal nőtt.

Az erdővagyon növekedése várhatóan a jövőben is folytatódik. Dr. Madas András és Izinger Pál által 1980-ban készített prognózis szerint a mezőgazdaság fejlődésének eredményeként számolni lehet azzal, hogy a jövőben 1 millió hektáron abbahagyják a mezőgazdasági művelést, s így mintegy ***850 ezer ha földterület*** szabadul fel erdőtelepítés céljára.

E prognózis alapján hosszútávu erdőtelepítési programot dolgoztak ki, amelyben 2050-ig 850.000 hektár, jövedelmező mezőgazdasági művelésre nem alkalmas földterület beerdősítését irányozták elő célként. E hosszútávú program első fázisaként a kormány az ***1991–2000 közötti vonatkozólag 150 ezer ha erdő telepítését*** fogadta el, azzal, hogy ennek költségszükségletét – a nemzetgazdaság pénzügyi helyzetétől és a parlament jóváhagyásától – az állami költségvetésből fogják fedezni.

Az erdők tulajdon-szerkezetében döntő hányadot (69%-ot) az állami erdők képviselnek. Jelenleg az erdőterület 62%-án 21 állami erdőgazdaság, 7%-án 240 állami gazdaság és más állami szervezet, s az önkormányzatok gazdálkodnak, 31%-a pedig 1350 más szervezet, többségében mezőgazdasági termelőszövetkezet és erdőbirtokossági társulat tulajdonában van.

Ez a ***tulajdoni szerkezet a közeljövőben lényegesen meg fog változni***. Az átalakítás filozófiája a következő meggondolásokra támaszkodik:

a) Az ***erdők a természeti környezet javításának legfontosabb és leghatékonyabb aktív tényezői***. Ezek révén az ***emberi környezet javítása meglehetősen kis tőkebefektetést igényel***. Az erdők jóléti szolgáltatásai iránti igény a jövőben számottevően növekedni fog. Ezért alapvető jelentősége van a meglévő erdőkincs megőrzésének és fenntartásának, s az új erdők létesítésének.

b) Az 1968-ban bevezetett, ***teljes egészében nyereség-orientált új gazdasági mechanizmust az erdőgazdaságban is érvényesítették***.

Ez ***a fakitermelésben és fafeldolgozásban megfelelő nyereség-érdekeltséget teremtett***, de ***a hosszútávú kötelezettségek és az erdőtőkével való gazdálkodás felelősségét elhanyagolta***.

Igy a reform az erdőgazdálkodásban káros következményekkel járt. 1990-ben, amikor az erdőgazdaságban kialakult helyzetet felmérték, megállapították, hogy több erdőgazdálkodó szervezetnél – ***a nyereségérdekeltségtől hajtva*** – a fakitermelést a jobb állományokba összpontosították, a vágásterületek felújítását elhanyagolták és a szükséges állományápolási munkákat nem megfelelően végezték el.

A korlátozás nélküli nyereségérdekeltség károsította az erdőtőkét.

c) Magyarországon a lakosság érzelmileg általában nem kötődik oly mélyen az erdőhöz, mint a fejlett országokban, pl. Ausztriában, Finnországban és Svédországban, ahol a magánerdő tulajdonlásban nem voltak megszakítások, az életszínvonal magas és az embereket már gyermekkoruktól fogva az erdők szeretetére nevelik.

Az érzelmi kötődés és a tulajdon biztonsága önmagában is biztosítékot ad – a profit kisértésével szemben – az erdők megőrzésére és fenntartására. Magyarországon azonban az erdők iránt ilyen érzelmi kötődés nem alakulhatott ki, mivel kevés az erdő, az elmúlt több mint negyven évben magánerdő tulajdonlás nem volt, a nevelési és oktatási rendszer nem törődött az erdőkkel, az életszínvonal és a társadalom gazdasági ereje meglehetősen alacsony szintű volt. Ennélfogva ***Magyarországon a lakosság az erdőket jelenleg többnyire a pénzügyi problémák elhárítására, a csőd megelőzésére alkalmas eszköznek tekinti***. Várhatóan a jelenlegi tulajdon-szerkezet átalakulása, a gazdaság megerősödése ezen a téren is változást fog eredményezni.

Egyenlőre azonban ***az általános szemlélet nem az erdők fenntartásának, hanem azok kitermelésének kedvez***.

Ezek a megfontolások arra a következtetésre vezettek, hogy

- ***a nyereség-érdekeltséget az erdőgazdálkodásban, amennyire lehet, ki kell küszöbölni és az erdővagyonra orientált ösztönzést kell érvényesíteni***,
- ***az erdők többségét továbbra is állami tulajdonban kell tartani,***
- az erdőgazdálkodást minden erdőben – az ***üzemtervek*** kötelező alkalmazásának fenntartásával és az állami felügyelet révén – szoros ellenőrzés alatt kell tartani,
- a magánszektornak és a magántőkének az új erdők telepítésébe való bekapcsolódását adókedvezményekkel, állami támogatással, juttatásokkal és egyéb eszközökkel kell ösztönözni.

A kárpótlási törvény, az önkormányzatok vagyonáról szóló törvény, valamint az 1991. évi szövetkezeti átmeneti törvény és az 1991. évi szövetkezeti törvény alapján várható, hogy a jelenlegi állami erdőgazdaságok kezelésében lévő erdők továbbra is állami tulajdonban maradnak, a mezőgazdasági szövetkezetek erdőtulajdona megszűnik, ezek erdeit felosztják a szövetkezeti alkalmazottak és azok között akiknek a mezőgazdaság „kollektivizálását” megelőzően, az 1950-es évek végén és az 1960-as években erdőtulajdonuk volt.

Ennek eredményeként a meglévő erdők ***60–65%-a várhatóan állami tulajdonban marad***, 30–35%-a ***valóságos magántulajdonba, vagy az erdőbirtokossági társulatok tulajdonába, elenyésző hányad a helyi önkormányzatok*** tulajdonába kerül.

Tekintve, hogy ***az új erdőtelepítés nagy része a jövőben a magán szférában fog megvalósulni, ezért hosszú távon az erdőkben a magán tulajdon meghaladhatja az 50%-ot***.

Az erdők tulajdonszerkezetének ilyen átalakítása meglehetősen időigényes, hosszú folyamat és az erdészeti igazgatás részéről még számos intézkedést igényel, nemcsak az átalakítás végrehajtása, hanem ***a magántőkének a hosszútávú erdőtelepítési program megvalósításába történő bevonása*** érdekében is.

Annak ellenére, hogy az ***állami erdőgazdaságok*** esetében

- ***az erdők tulajdonjoga lényegében nem változik,***
- ***szervezetüket az integráció leépítésével, s az ipari üzemek, szolgáltató egységek és más eszközök privatizációja révén – a profit-orientált tevékenységeknek az erdőgazdaságtól történő elválasztása érdekében – át kell alakítani***.

4) A faipar

Magyarországon a fafeldolgozó iparon belül a legnagyobb és legrégibb csoportot a ***fűrészipar*** alkotja, ezt követi a forgácslap- és farostlemez ipar, a cellulóz- és papíripar, a furnér- és rétegeltlemez ipar, valamint a gyufaipar és a favegyészet. (A favegyészet – furfurol gyártás – az 1970-es évek végén kezdődött, majd a 1980-as évek végén megszűnt.)

A fűrészipar szerkezetéről 1979-ben készült a legutolsó országos felmérés, mely szerint 654 üzem működött. Ebből 33% (213 üzem) az állam, 67% a szövetkezetek tulajdonában volt. A fűrészüzemek 87%-a kisüzem, az éves kapacitásuk nem éri el az 5 000 m^3-t. A 15 000 m^3-nél több rönköt feldolgozó üzemek száma 33.

Az elmúlt évtizedben a fűrészipar szerkezete kedvezően változott, számos kis üzemet bezártak. 1990-ben az állami tulajdonú üzemekben a feldolgozott hengeres faanyagnak közel 78%-át 31, 15 000 m^3-nél nagyobb kapacitású fűrészüzemben vágták fel. A fűrészüzemek közül 11-nek a kapacitása meghaladta a 40 000 m^3-t, s 1 üzemé az évi 100 000 m^3-t.

A fűrészüzemek többsége hazai lombos rönköt dolgozott fel. A két legnagyobb évi 60–100 ezer m^3 kapacitású, az ERDÉRT Vállalat által üzemeltetett fűrészüzem a Szovjetunióból importált fenyőrönköt dolgoz(ott) fel. A fűrészipar 1990-ben – mintegy 70%-os kapacitáskihasználás mellett – közel 2 millió m^3 rönköt vágott fel.

A legnagyobb állami fűrészüzemeket a 70-es évek végén, s a 80-as évek elején korszerűsítették, gyorsjáratú német ESTERER keretfűrészekkel, jugoszláv BRATSTVO, vagy olasz CANALI típusú, illetve francia gyártmányú rönkvágó szalagfűrészekkel szerelték fel. Ezt követőn a felújításokon és a továbbfeldolgozottságot javító pótlólagos beruházásokon (szárítók, parkettgyaluk stb.) kívül jelentős modernizáció az iparágban nem történt.

A hatékonyság és versenyképesség érdekében a fűrészipar rekonstrukcióját meg kell kezdeni.

A fűrészüzemek többsége kiegészítő, továbbfeldolgozó egységeivel hagyományos vagy mozaik parkettát, bútorlécet, bútoralkatrészt, rakodólapot stb. gyárt. Három 350–400 ezer m^2/év kapacitású ***szalagparketta gyár*** ebből egyiket – a Balatonfelvidéki EFAG zalahalápi gyáregységét – 1990-ben a legmodernebb gépekkel és technológiával szerelték fel.

A furnér- és rétegeltlemez ipar a fafeldolgozó iparon belül kisebb jelentőségű. 1970-ben négy üzem 80.000 m^3, 1990-ben nyolc űzem 60.000 m^3 rönköt dolgozott fel. Az iparágnak 4 furnér- és 6 lemezüzeme van. A közelmúltban két új lemezüzemet építettek, ezeket nagy termelékenységű, korszerű német, olasz és japán gépekkel, berendezésekkel szerelték fel.

A faforgácslapipari termelés Magyarországon 1957-ben kísérleti üzemben kezdődött. Az első nagyüzemet 1959-ben állították üzembe. Jelenleg két nagy forgácslapgyár működik, mindegyikben több termelő gépsorral, változatos termékösszetétellel. Mindkét gyárat folyamatosan bővítették, a legmodernebb, nagy termelékenységű technológiával és gépekkel szerelték fel. Az iparág évi forgácslaptermelő kapacitása 1991ben eléri a 450 000 m^3-t.

A farostlemezipar csak kemény farostlemezt gyárt. Sajnálatos módon, fejlesztési források hiánya miatt, ezidáig nem indulhatott el az MDF lapok gyártása (közép kemény farostlapok (Medium Density Fibreboard), pedig a gyártáshoz szükséges alapanyagból megfelelő a kínálat, és a késztermékre lenne kereslet..

A kemény farostlemez kísérleti gyártása Magyarországon 1950-ben indult. Az első évi 10 000 m^3 gyártó-kapacitású üzemet 1959-ben indították be. A gyárat svéd és német gyártósorokkal, berendezésekkel folyamatosan fejlesztették, egy nyers és egy felületkezelt lemezt

termelő egységgel bővítették. Így a gyár 1980-ban elérte a 100 000 m^3/év kapacitást, a nyers farostlemez termelésének eddigi csúcspontját. Ezt követően egymás után állították le a nyers farostlemezgyártó sorokat, s így végül 1990-ben már csak 50 000 m^3 nyers farostlemezt gyártott az üzem. A termelés jelentős mértékű visszaesése a belföldi kereslet csökkenése és a farostlemez helyettesítése – elsősorban forgácslappal – miatt következett be.

A forgácslap- és a farostlemezgyártás az elmúlt 20–30 év alatt létesített ***új erdőtelepítések fiatalabb korosztályainak ápolóvágásaiból kikerülő, nagy mennyiségben rendelkezésre álló kisméretű, gyengébb minőségű lombos és fenyő faanyagot*** hasznosítja. A jelen és a jövőbeli erdőtelepítések (***20–30 éves vágásfordulóval***) eredményeként, ***az erdőtulajdonosok szintén ezt az alapanyagot kínálják majd nagy mennyiségben***.

A gazdasági növekedés beindulásával a késztermékek iránti belföldi kereslet valószínűleg gyorsan emelkedik, s ennek hatására ***jelentős fellendülés, tőkebevonás és fejlesztés*** várható az iparágban.

A ***cellulóz és papíriparnak*** 2 rostos félterméket gyártó üzeme és 9 papír- és kartonlemez-gyára van. A ***gyárak többségében a gépek és berendezések elöregedtek, rekonstrukcióra várnak***. A legöregebb, még működő papírgépet, melynek sebessége 40–130 m/perc, kapacitása 14 000 t/év, 1895-ben építették be és 1985-ben építették újjá. A legfiatalabbat, egy 430–700 m/perc sebességű, 50 000 t/év kapacitású papírgyártó sort 1984-ben helyezték üzembe. 1975-ben állt üzembe a legnagyobb papírgyártó termelőegység, melynek sebessége 160–540 m/perc, kapacitása 100 000 t/év.

A teljes papíripari vertikum 1990-ig egyetlen, állami tulajdonú vállalkozásként működött. Az 1992–1995 évekre kidolgozott átfogó középtávú fejlesztési programban a 6 legrégibb és legkisebb kapacitású papírgyártó gépet leállítanák, további 16 papírgyártó gépet felújítanának, azért, hogy kapacitásaikat növeljék, a termékminőséget javítsák, a termelési költségeket csökkentsék és néhány esetben szélesítsék a választékot.

A ***program a rostos féltermékgyártásban kapacitásbővítéssel nem számol***. A papír- és a kartonpapír termelést az 1990. évi 443 000 t-ról 1995-re 725 000 t-ra tervezik felemelni.

A papírtermelés növeléséhez teljes egészében belföldi hulladékpapírt hasmálnának fel. Várakozásaik szerint az 1990–1995-ös időszakban mind a belföldi, mind a külföldi rostos féltermék-felhasználás enyhe növekedést fog mutatni. A rostos féltermékgyártás szerkezete jelentős mértékben változik: megszűnik a facsiszolat-gyártás, drasztikusan csökken a félcellulóz, enyhén növekszik a kémiai cellulóz-gyártás, míg az összes cellulóz termelés kismértékben csökken.

A fafeldolgozó ipar szervezete meglehetősen változatos.

1969–70-ben a korábban önálló fűrész- és falemezipari üzemek többségét regionálisan az állami erdőgazdaságokhoz kapcsolták és létrehozták a vertikális szervezeti formában működő erdő- és fafeldolgozó gazdaságokat.

1990-ben már csak a 3 furnér- és rétegelt lemez üzem, s az egyetlen farostlemezgyár működött önálló vállalati formában.

1970-ben a két faforgácslapgyártó üzem közül az egyik – több fűrészüzemmel együtt – egyesült a területén működő állami erdőgazdasággal, amelyből később létrejött a ***FALCO Fakombinát***, míg a másik 1972-ben az ***ERDÉRT Vállalat*** tulajdonába került.

Az átalakításra vonatkozó elképzelések szerint a faipari üzemeket privatizálják, a privatizációs folyamat törvényekkel szabályozott, nyilvános formában történik.

Az 1980-as évek elején az állami vállalatokon belül lehetővé tették olyan nyereségérdekelt szervezetek, ***gazdasági munkaközösségek (GMK)*** megalakítását, amelyekben a tagok a vállalat eszközeit munkaidőn kívül használták. Ezt a lehetőséget – a nemzetgazdaság más ágaihoz hasonlóan – az erdőgazdaságok és a faipari vállalatok és üzemek is kihasználták.

1985-ben az állami vállalatról szóló törvény a tulajdonosi jogokat, a vállalat decentralizációjára és privatizációjára vonatkozó döntési jogokkal együtt, a vállalati tanácsokra ruházta át.

Ezt követően, 1988–1989-ben a parlament törvények egész sorát alkotta az állami tulajdonú vállalatok átalakulásának és privatizációjának gyorsítására, megkönnyítésére.

A gazdasági társaságokról szóló 1989. évi törvény ***az állami vállalatoknak teljes önrendelkezési jogot adott, megengedte, hogy akár vegyes, akár teljesen magántulajdonú gazdasági társaságokká alakuljanak át.***

A külföldiek magyarországi befektetéseiről szóló 1989. évi törvény gyakorlatilag szabad utat biztosított a külföldiek Magyarországon történő befektetései számára. E törvény alapján az 1980-as évek végén a falemeziparban három közös vállalkozás (joint venture) jött létre, részben privatizációs modellként, részben pedig a külföldi tőke iparfejlesztésbe, munkahely teremtésbe történő bevonása érdekében.

- E közös vállalkozások egyike, az ország egyik legnagyobb forgácslapgyára, a Vásárosnaményben működő „INTERSPAN". A gyár belföldi tulajdonosa az ERDÉRT Vállalat volt. A gazdasági társaság a termelőkapacitások fejlesztése és a forgótőke növelése érdekében jött lére a ***többségi svájci*** és az ERDÉRT V., valamint a SKÁLA kisebbségi tulajdonával.
- A másik ilyen közös vállalkozás a „Budapesti Furnérművek", amely korábban az egyik fűrész- és lemezipari vállalat gyáregysége volt, jelenleg ***kanadai*** többségi tulajdonban van.
- A harmadik közös vállalkozás a FALCO Fakombinát szombathelyi forgácslemez üzemében, „Multipan" néven jött létre 10%-os ***osztrák*** tőkerészesedéssel. Az osztrák tőkerészesedést 1991-ben az egyik legnagyobb magyar kereskedelmi bank megvásárolta, s így ez, mint közös külföldi vállalkozás megszűnt.

Ezeken kívül 1991-ben – a privatizáció során – négy fűrészüzem került teljes egészében külföldi vagy nemzeti magántulajdonba. (Felnémeti Fűrészipari Vállalat-Rt. Eger, Fűrészipari és Parkettagyártó Vállalat-Kft Barcs, HOMPARKETT Fűrészipari és Parkettagyártó Vállalat-Kft. Hosszúhetény, Zalafurnér Kft. Letenye)

A gazdasági társaságokról és azok átalakulásáról szóló törvények hatása alatt a ***spontán privatizáció*** áradata indult meg a nemzetgazdaság minden szektorában. ***Különböző típusú vállalkozások (korlátolt felelősségű társaságok, betéti társaságok, részvénytársaságok stb., (ez utóbbiak egyszemélyes formában is) alakultak az erdőgazdálkodásban és faiparban is.***

A ***spontán privatizációt*** azonban gyakran súlyos visszaélések kísérték. Annak érdekében, hogy ezeknek véget vessenek,

1990-ben létrehozták az Állami Vagyonügynökséget (ÁVÜ) és a nagyobb állami vállalatok privatizációját ennek hatáskörébe utalták azzal, hogy a vállalati eszközök teljes privatizációs folyamatát felelősséggel irányítsa.

Ezáltal kezdetét vette a ***vállalatvezetés által kezdeményezett privatizáció***. Ennek során a **vállalatvezetők a vállalat privatizációjában aktív szerepet játszanak**, de az **ÁVÜ felügyeli** a privatizációs tárgyalásokat, gondoskodik a versenytárgyalások lebonyolításáról, a vállalat átvilágításáról, a vállalat eszközeinek és kötelezettségeinek reális piaci értékeléséről és a vállalati vagyon feletti rendelkezési korlátok jellegének és formájának feltárásáról.

A magyar erdőgazdálkodásban és faiparban a szervezeti és tulajdoni átrendeződés – a folyamat 1990-ben az 1985. és 1988. évi törvények hatására gyorsult fel – lényegében a faipari üzemek és az erdőgazdaságok szétválasztását jelentette.

A szétválást ***többnyire a leválni szándékozó faipari üzem kezdeményezte***. A vállalati tanács és az alapító minisztérium jóváhagyását követően az önálló, új állami vállalat, a következő lépésben ***átalakul gazdasági társasággá, majd ezt követően privatizálódik***.

Más esetekben a vállalatok úgynevezett Kft.-ket – a dolgozók és/vagy a vezetők bevonásával – alapítottak azért, hogy az ***üzemet bérlet formájában működtessék***. Az ***üzem***

területe, az ingatlan, a gépek és az eszközök, készletek stb. továbbra is az alapító vállalat tulajdonában maradt. Ez a helyzet alakult ki több kisebb fűrészüzemben, illetve erdészeti gépjavító és szolgáltató egységnél.

Egyes esetekben ***a szétválást maga a vállalat kezdeményezte azért, hogy megszabaduljon veszteséget termelő üzemétől, vagy azért, hogy megoldja likviditási gondjait***. Néhány ilyen esetben ***az anya vállalat az alkalmazottaknak eladta az üzem régi, elhasznált gépeit és berendezéseit, de az épületet és az ingatlant megtartotta a vállalat tulajdonában***. Ez esetben többnyire ***magántulajdonban lévő gazdasági társaság kezdte meg a működését az állami tulajdonban lévő ingatlanokon és épületekben, azzal a céllal, hogy az üzem teljes privatizációja később, a magántársaság megerősödésével következzék be***. A privatizáció ez esetekben az értékhatártól függően az FM, illetve az ÁVÜ közreműködésével a privatizációs törvények szerint történik.

Azokban az esetekben, amikor a vállalati tanács nem járult hozzá az üzem leválásához, akkor a dolgozók kezdeményezték – döntően a vezetők bátorításával – az alapítónál, a Földművelésügyi Minisztériumnál a szétválást. A Minisztérium azokban az esetekben értett egyet a kezdeményezésekkel, amikor a szétválás nem veszélyeztette a visszamaradó erdőgazdasági vállalat gazdasági pozícióit.

A faipari üzemek privatizációjának végső szakasza még hosszú időt igényel. A kedvező privatizációs hitelek ellenére magyar befektetők, vállalkozók a meghirdetett versenytárgyalásokon nem képesek eredményesen részt venni. Ezért továbbra nagy szükség van külföldi befektetőkre, a nemzeti magántulajdonosok kedvezményezésére.

A ***termelés szervezeti kereteinek átalakítása és privatizációja*** – az állami erdőgazdaságok ipari üzemein kívül – gyakran ***kiterjedt egyes erdőgazdasági tevékenységekre*** is.

Több erdőgazdaság – a gazdasági munkaközösségek mintájára – már a 80-as évek elején megkezdte a fakitermelési tevékenység privatizálását, mivel rájöttek, hogy a fakitermelés jóval költségesebb akkor, ha a munkát a vállalat tulajdonában lévő eszközökkel és alkalmazottakkal végeztetik, mint amikor a fakitermelést az alkalmazottaiknak eladják, s őket, mint magánvállalkozókat foglalkoztatják.

A cellulóz- és papíriparban a legelőrehaladottabb a szervezet és a tulajdoni szerkezet átalakítása. A nagyvállalatok létrehozását célzó országos kampány keretében a cellulóz- és papíripar valamennyi üzemét 1963-ban egyeden országos nagyvállalatba integrálták. Az 1988–89. évi törvények alapján 1990-ben megindult a nagyvállalat szervezeti kereteinek felbomlása.

A nagyvállalat minden termelő egysége — az új Papíripari Érdekeltségi Csoport önálló jogi személyiégeként — átalakult más és más típusú gazdasági társasággá. Egyes üzemek korlátolt felelősségű társaságot alapítottak, mások leányvállalattá alakultak át, ismét mások vegyes-, állami és magántulajdonú részvénytársaságot alapítottak. Ezzel egyidejűleg megindult a különvált és átalakult önálló egységek privatizációja. 1991. július elsejére a cellulóz- és papíripar összes tőkéjének 56%-a – 23% külföldi tőke bevonásával – privatizálásra került.

A Papíripari Csoport ***rekonstrukciós programja, a cellulózrtermelés növelésére hazai papírfa többlet felhasználási lehetőségét teremti meg***. A kidolgozás alatt álló fejlesztési terv megvalósítása, remélhetőleg további külföldi befektetőket vonz majd, s ezáltal az iparban nagyarányú fejlődést és a magántulajdon nagyobb részesedését eredményezi.

5) Fakereskedelem

A nyolcvanas évek elejéig a fakereskedelem erősen koncentrált és korlátozott volt, két nagy monopolszervezete közül az egyik a belföldi piacot uralta, míg a másik a külkereskedelmet.

A fatermékek külkereskedelmét, amely nagyrészt a KGST országokkal kötött kétoldalú egyezményekre támaszkodott 1985-ig, 95–97%-ban a ***LIGNIMPEX*** Külkereskedelmi Vállalat végezte.

A Szovjetunióból importált fatermékeket (fenyő hengeresfa, fenyő fűrészáru, faalapú laplemezipari termékek, bükk rönk) belföldön kizárólag – a LIGNIMPEX-szel kötött megállapodás alapján – az ***ERDÉRT*** Vállalat forgalmazta, amely a belföldön termelt lombos fatermékek 70–80%-ának belkereskedelmét is végezte.

A fűrészüzemekbe az ERDÉRT Vállalaton keresztül jutott el minden importált fenyő- és bükk rönk, illetve minden fűrészáru csak az ERDÉRT Vállalattól kerülhetett a felhasználókhoz, ugyanakkor ***az állami erdő- és fafeldolgozó gazdaságok csak az ERDÉRT-en és a LIGNIMPEX-en keresztül forgalmazhatták erdei- vagy fafeldolgozó ipari termékeiket***.

Az 1968-ban elindult reformfolyamat hatására a fakereskedelem gyorsabb ütemű ***liberalizálása csak 1985-ben kezdődött el***. A külkereskedelmi miniszter 1987. évi rendelete alapján minden gazdálkodó, magánkereskedő alanyi jogon folytathat külkereskedelmi tevékenységet.

Ezzel párhuzamosan a fatermékek kül- és belkereskedelmét korlátozó rendeletek nagy részét eltörölték, s így ***a kereskedelmet 1991-ig teljes egészében liberalizálták, a fatermékek szabadpiaci termékekké váltak***.

A fatermékek behozatala és kivitele – a fűrész- és lemezipari rönk, a papírfa-rostfa és a tűzifa kivételével – már ma sincs semmiféle engedélyhez kötve. A kivételként említett termékek esetében a kivitel engedélyezése formális, az engedélyeket minden esetben a Földművelésügyi Minisztérium véleményezi.

A fakereskedelem liberalizációjának következményeként többszáz szervezet, magánvállalkozó kezdett külkereskedelmi tevékenységet. A LIGNIMPEX, majd az ebből létrehozott 100%-ban állami tulajdonú ***LIGNIWOOD Kft***. – melynek 50%-ban tulajdonosa több állami tulajdonú erdő- és fafeldolgozó gazdaság is – fatermék kivitele a 95–97%-os szintről 1990-ben 40–50%-ra csökkent, ezzel egyidőben megnőtt az erdő- és fafeldolgozó vállalatok sajátjogú kivitele.

1990-ben az erdőgazdálkodás, az elsődleges faipar és a fakereskedelem jelentősebb vállalatai a Magyar Gazdasági Kamara alapító tagjaként létrehozták a ***Fagazdasági Vállalatok Országos Szövetsége*** azzal a céllal, hogy ***ez a szervezet képviselje, koordinálja az ágazat munkaadóinak érdekeit***, kapcsolatot tartson, különböző szolgáltatásokat nyújtson a teljes ágazat kb. 70%-át tömörítő tagvállalatainak.

A kilencvenes évek elején a magyar fakereskedelemben alapvető változást okozott a KGST és a Szovjetunió összeomlása. ***Az olcsó, jó minőségű és viszonylag könnyen beszerezhető fenyő rönk és fenyő fűrészáru behozatal lehetősége megszűnt***. Ez a változás súlyosan érintette mind a LIGNMPEX-et, mind az ERDÉRT-et. Veszteségeiket az mérsékelte, hogy a fakereskedelmi tevékenységük jelentős hányadát sikerült keletről nyugatra terelniük, ez azonban a hazai faellátás feltételeinek romlását idézte elő. A piacváltás és a kereskedelem liberalizálása 1991-ben az ERDÉRT számára súlyos pénzügyi veszteséget okozott, a LIGNIMPEX fizetésképtelensége miatt csődöt jelentett.

A ***szovjet fenyőrönk szállítások kiesése*** miatt a hazai fenyő fűrészáru termelés 1990-ben 18%-kal, 1991-ben további 43%-kal csökkent.

Az ERDÉRT Vállalat szervezeti struktúrája már az 1950-es években a szovjet fenyőfa szállítások fogadására épült. A vállalat az ország keleti felében a Szovjetunióból érkező, nagy mennyiségű fenyőrönk és fűrészáru fogadására, elosztására több árukészletező telepet, valamint közel 300 E m^3 fenyőrönk felvágására alkalmas fűrészipari kapacitást épített ki. Az egyik ilyen telep – Közép-Európában a legnagyobb – Tuzséron létesült, amely mintegy 700 ezer m^3 hengeresfa fogadására, osztályozására, tárolására, darabolására és mintegy 100-130 ezer m^3 vékony, 12–24 cm átmérőjű fenyőrönk európai színvonalú, korszerű fűrészüzemben való feldolgozására ad lehetőséget.

A szovjet szállítások radikális csökkenése, a vállalat gyors kiszorulása a belföldi piacról, az árukészletező és a fűrészipari kapacitások jelentős kihasználatlanságát, a nyereség jelentős csökkenését eredményezte.

A piaci változások miatt szükségessé vált az ERDÉRT Vállalat gyors átalakítása. Erre vonatkozóan folyamatban van egy javaslat kidolgozása. A Vállalat átalakulási terve elkészült, rövidesen egyszemélyes állami tulajdonú részvénytársasággá alakul, majd az ÁVÜ felügyeletével privatizálódnak az árukészletező telepek és fűrészipari kapacitások.

6) Árak

A fatermékek árai Magyarországon még az „új gazdasági mechanizmus" 1968. évi bevezetését követő hosszú időn át majdnem ***100%-ban központilag rögzített, ésszerűtlenül alacsony szinten tartott árak*** voltak, melyeket időnként központilag módosítottak. Csak 1979-ben vált lehetővé, hogy a belföldi faárakat – jóváhagyott módszer alapján – ***automatikusan és folyamatosan hozzáigazítsák az egyes termékek külföldi főpiaci áraihoz***. Az Országos Árhivatal azonban még ezt az ármozgást is ellenőrizte és felügyelte.

1985-től kezdve – az árliberalizáció tendenciáját követve – mind több fatermék árát szabadították fel. 1991-ben már csak a szabványos vastag tűzifa árai voltak hatóságilag rögzített árak, de 1992. február 15. után ezeket is felszabadították. A fatermékek árképzésben ma már nem érvényesül korlátozó előírás, egyedül a piac az, ami az árak alakulását szabályozza.

A faárak és a piaci jelenségek közötti szoros korrelációt, mely már 1991-ben is érvényesült, nagyon világosan szemlélteti az állami erdőgazdaságok 1991. évi pénzügyi helyzete:

1989-ig a pénzügyi mutatók alapján az erdőgazdálkodás a nemzetgazdaság egyik „legsikeresebb" szektora volt.

1989 után azonban az állami erdőgazdaságok csak nehezen tudtak a megváltozott helyzettel megbirkózni. A magas inflációs ráta és a szigorú, korlátozó jellegű gazdaságpolitika következtében – annak ellenére, hogy a takarékosság minden lehetőségét kihasználták (a dolgozói létszámot mintegy 25%-kal csökkentették) – az állami erdőgazdaságok termelési költségszintje mintegy 30–35%-kal nőtt.

Ezzel egyidőben a fatermékek iránti belföldi kereslet nagymértékben visszaesett, ami a faárak csökkenését idézte elő. Ennek következtében a nettó fakitermelés visszaesése 1991-ben is folytatódott, s a termelési költségek növekedését csak kis mértékben tudta ellensúlyozni az exportárak gyenge emelkedése.

Mindezek következtében ***az előző években elért nyereség nagy részét felemésztette a termelési költségek emelkedése, s a szektor az 1991. évet veszteséggel zárta, egy vállalat pedig kénytelen volt csődöt jelenteni.***

7) Termelői kereskedelem és felhasználás

Az előző időszak fatermék-értékesítési rendszerének jellemzőit a „Kereskedelem" c. fejezetben már tárgyaltuk. Jelenleg mind a bel-, mind a külkereskedelem teljesen liberalizált, így a termelők fatermékeiket nagyrészt maguk értékesítik, általában nagyon eredményesen.

Ez az új helyzet – a korábbi monopolizált, egycsatornás forgalmazási rendszerrel szemben – bizonyára elő fogja mozdítani a piaci verseny kialakulását, jobb, piac-orientált ellátást és a fatermékek tovább feldolgozásának, s a faáraknak a piaci követelményekhez való jobb alkalmazkodását fogja elősegíteni.

A termelők és felhasználók közötti közvetlen kapcsolatok kiépítésének és kiszélesítésének jótékony hatása már az 1970-es évek elején érzékelhető volt, amikor a fűrészüzemek és a bútoripar közötti közvetlen kapcsolatok kiépítését kezdeményezték.

A fagazdaság 1988-1990. évi munkaprogramja és kutatási feladatai *(Az Erdő 1988/7)*

A kormány stabilizációs és kibontakozási programjának teljesítése érdekében az MTA bizottságai megvizsgálják, hogy miként segíthetik ezt elő. Az erdészeti és faipari kutatás fontosabb tennivalóit az ágazati feladatokhoz kapcsolva foglalom össze, hogy az MTA-MÉM erdészeti bizottsága részére eligazításul szolgálhasson. A feladatok közül szemelvény szerűén emelem ki a fontosabbakat.

Az ***erdőgazdálkodás és az elsődleges faipar tervszerű irányítása megköveteli***, hogy hosszabb távlatokban fejlesztési programokkal, stratégiai célokkal rendelkezzünk és megjelöljük azokat az eszközöket, amelyek ezek megvalósításához szükségesek.

A ***20 éves terv – 1981–2000*** – szemelvényszerű áttekintése A 20 éves terv megfogalmazásakor a fontosabb gazdaságpolitikai célokat a következők szerint határozták meg:

- a hazai erdők fahozamának optimális hasznosítása annak érdekében, hogy javuljon a belföldi faellátás, mérséklődjön az import és növekedjen az export;
- az erdők fatermő képességének hosszabb távon való fokozása, továbbá védelmi, szociális, turisztikai szerepének és szolgáltatásainak bővítése;
- az előbbi célok feltételrendszerének a biztosítása a műszaki fejlesztés meggyorsításával, a dolgozók jövedelmi helyzetének, élet- és munkakörülményeinek javításával, valamint a szervezeti keretek fejlesztése útján.

A fakitermelés növelésén túl az erdei apríték és egyéb hulladékhasznosítás nyomán folyamatos feladat a faanyagforrásnak ezúton való növelése. Így mintegy 500 ezer m^3-rel lehetne több a rendelkezésre álló famennyiség. Az ***ezredfordulóig tervezett, 1,5 millió m^3-es aprítéktermelésre ma már alig látunk reális lehetőséget***.

A faexport bővítése a kibontakozási program fontos célja, amely az ágazat területén a tervben előirányzottnál is eredményesebb volt. Az exporttermékek feldolgozottsági fokának növelése a tervezéskor nagyobb lehetőséget ígért, mint ahogy ez az elmúlt két esztendőben megvalósult. ***Átmenetileg a feldolgozatlan, jó minőségű faválasztékok exportjának kedvezőbbek voltak az ökonómiai vonatkozásai***.

Kiemelt feladatnak tekintette a terv a ***jugoszláv-magyar cellulózipari együttműködést***. Nem tartjuk viszont ma sem kedvezőnek, hogy a külföldi ***cellulózgyártásért nyersanyaggal fizetünk. A szükséges kapacitás megteremtésére eddig is több kísérlet történt, amely az anyagi erőforrások híján nem járt eredménnyel***.

Az erdőgazdaság és a faipar a népgazdaság egészébe illeszkedő szakágazat. Ez a szerves illeszkedés azt is jelenti, hogy a sajátosságai által behatárolt ***biológiai tartamossági keretek*** között igazodnia kell a gazdasági élet követelményeihez. Úgy tartjuk, hogy a szabályozórendszer fejlesztésével ez megoldható.

Hazánk társadalmi, gazdasági gondjai, a sokszor túlfeszített nehézségek és hangulat egyaránt hatnak a ***magyar erdészetre és faiparra*** is. A kormány stabilizációs és kibontakozási programjának keretében az Erdészeti és Faipari Hivatal meghatározta a feladatokat, amelyeket erdészeti szakembereink jól ismernek.

Felmerült ugyan, hogy esetleg szükség lesz a gazdasági társaságokról szóló törvény, a földtörvény „tervezett" (feltételezett?) módosítása és a gazdálkodó szervezetek, társaságok átalakulásáról benyújtandó törvénytervezet miatt az erdő tulajdonjogának tisztázására. Erre vonatkozó konkrét elképzelés azonban nem volt ismeretes. A benyújtott javaslat egyébként messze túlmegy ***a tulajdonjogon és az erdőgazdálkodás számos olyan, kardinális kérdését érinti***, amely az említett törvények életbe léptetését nem érinti. Az erdőtörvény módosítási javaslatáról, az új erdőtörvény előkészítésével foglalkozó egyesületi bizottság véleményét is összefoglalva, ***Gáspár-Hantos Géza főtitkár adott tájékoztatót***. Az ETV-módosítást a gazdasági társaságokról és a földről szóló törvény, illetve törvény módosítása indokolja. A MÉM-indoklás kiemeli, hogy ***„az erdőgazdálkodást gazdasági társaságok is az általános feltételek mellett folytathassák***".

Az OEE több ízben kifejtette azon véleményét, hogy ***az erdőgazdálkodást különleges, más ágazattal össze nem hasonlítható feltételei miatt nem szabad más ágazatokra vonatkozó, általános feltételek közé szorítani***. Az ***erdő különleges társadalmi-humán ökológiai jelentősége, hosszú termesztési ciklusa, a tartamosság követelménye az, hogy az erdőnek nincs alternatívája, nem teszi lehetővé*** a szántóföldi művelésnek, vagy egy csavargyárnak megfelelő, általános feltételek közötti gazdálkodást. Az erdő ***speciális helyzete sajátságos feltételrendszert*** követel. Így volt ez a múltban és így van ez ma is, a legfejlettebb országokban is.

Az egyes módosításokra adott többségi vélemények az alábbiak:

Szinte senki nem ért egyet az állami erdőkben a tulajdonosi irányítási joggal. Az erdő elsődlegesen mindig közösségi célokat szolgál. ***A társadalom alapvető érdeke, hogy az erdők sorsa ne legyen sehol kiszolgáltatva teljesen a tulajdonos érdekeinek***. Az állami tulajdon – ha másutt nem is egyértelműen – de az erdő vonatkozásában határozott előnyökkel jár.

Az állam tulajdonosi jogát – minden más területtől eltérően – ***nem korlátozni, hanem ésszerű formában fenn kell tartani***,

- ***az állami erdők kezelésének módját új alapokra kell helyezni és***
- ***a rövid és hosszú távú érdekeltséget arányosan kielégítő feltételrendszert kell kialakítani (vagyonérdekeltség stb.)***.

Az ***állami erdők nem szolgálhatják kisebb csoportok, lobbyk érdekeit***.

A vállalati tulajdonjogú állami erdők tulajdonjogának az átruházásával szinte senki nem ért egyet. Milyen jogon idegeníthetik el a társadalmi közösség tulajdonát egyes személyek vagy kisebb csoportok? Sehol nincs tisztázva, mik az elidegenítés feltételei, mire fordítható az elidegenítés ellenértéke, fejlesztése? Netán veszteség pótlására? Igen sok a tisztázatlan kérdés. Az ésszerű és meghatározott mértékű ***csereügyletnek, bérleteknek, kezelésbe adásnak nem vagyunk ellene***.

Nem valószínű, hogy ***az állami erdők vállalati tulajdonjoga*** bármit is megoldana. Nézzünk szét Európában, hogy és miképpen működik – általában a társadalom, a kormány és az erdészeti dolgozók megelégedésével, kiegyensúlyozottan, több évszázados szervezetben – az állami erdészet.

Azt ***minden erdőtulajdonosnak tudomásul kell venni, hogy az erdő közkincs is, és abba a társadalmi érdekek is a szakmai követelmények biztosítá1 sára az államnak – mint a társadalom képviselőjének – beleszólási joga van***.

Meglepődve értesültünk a sajtóból, hogy az erdőtörvény módosításának javaslata már az Országgyűlés előtt van. ***A szövegszerkesztés a MÊM-ben, szűk hivatali körben folyt, a vállalatvezetők is csak utólagosan – a minisztertanácsi jóváhagyás után – kaptak 20 perces tájékoztatást.***

OEE 1989 – HI: MEGNYITÓ – Kombinát *(Az Erdő 1989/11)*

Már évek óta várunk erre a lehetőségre, hogy az egyesület tagsága megismerhesse a szakmának nagyságban és összetételben ***egyedülálló vállalatát***. Nem lehet feladatom, hogy értékeljem a látottakat. ***Elég talán annyit mondani, hogy velem együtt valószínűleg sokan sajnálják, hogy nincs két-három ilyen kombinátunk***. Csak ***a legnagyobb elismerés hangján lehet beszélni arról az alkotóerőről, tervezői kreativitásról és fegyelmezett munkáról, amely mindezt létrehozta. Jó volt látni a magas színvonalú, fegyelmezett szakmai munkát***. A magam részéről elsősorban ezt ajánlom a tisztelt közgyűlés figyelmébe.

Nem kevésbé figyelemre méltó az a szemlélet, amelyet Schmidt vezérigazgató kialakított és következetesen megvalósított: ***a tartamosság elvére épülő erdőgazdálkodás alapja és biztosítéka a prosperáló fafeldolgozás, mert a vállalat nincs rászorulva, hogy felélje jövőjét***. Voltak, akik szívesen követték volna a szombathelyi példát és nem csak rajtuk múlott a sikertelenség. A minőségi változásokat – amilyen ez a kombinát is – mindig szakmán belüli

mozgalmak előzik meg, amelyek valamilyen célt tűznek ki és ennek helyességéről kívánják meggyőzni a közvéleményt. Eközben kölcsönhatás jön létre a mozgalom szóvivői és a szaktársadalom, valamint a megvalósításhoz szükséges erőforrások birtokosai között. Ez nélkülözhetetlen a mozgalom sikere érdekében, mert egyébként nehéz megtalálni a cél elérésének reális útját. A mozgalmak kialakulásának előfeltétele, hogy az élénk egyesületi élet alkalmakat teremtsen az eszmecserékre. Eltekintve korunk túlhajszoltságától, ez csak akkor jöhet létre, ha elismerik és becsülik az egyesület közvéleményt összegező és formáló szerepét. Ha ez nem így van – esetleg éppen ellenkező a törekvés – akkor a döntéshozók természetesen nem igénylik a degradáló szervezet véleménynyilvánítását. Egyesületünk múltjában mindig voltak olyan gazdasági vezetők, akik átlátták az egyesületben folyó élet gazdaságra gyakorolt előnyeit, és lehetőségeit mindannyiunk javára használták ki. Az egyesület – alapszabályának megfelelően – mindig is a fejlődést szolgáló mozgalmak helye volt. Itt kell kialakulnia annak a közmegegyezésnek, amelyre biztosan lehet alapozni minden jogalkotást. Itt kell kialakulnia annak a közszellemnek, amely rendeletek nélkül is helyes cselekvésre kényszerít. Ez a közszellem az elsődleges, mert ha ez hiányzik, akkor a legjobb jogalkotás is hatástalan.

Örömmel állapíthatom meg, hogy évek óta folyó vitáink első eredményeként a MÉM-EFH olyan erdészetpolitikai megújítást irányzott elő, amely figyelembe vette az OEE elnöksége által elfogadott anyagot. Az OEE és a főhatóság közötti, évtizedekig meglevő jó együttműködés látszott ébredezni.

Az erdőtörvény teljes titokban előkészített, részleges módosítása sajnos olyan mértékű aggodalmakat ébresztett, hogy választmányunk jónak látta az Országgyűlés elnökétől a törvényjavaslat visszavonását kérni. Megértették kérelmünket és a javaslatot visszavonták. Itt is hangsúlyozni szeretném, hogy nem a törvényhozás akadályozásáról van szó, csupán azt szeretnénk kérni, hogy a szaktársadalom által megvitatott előterjesztések kerüljenek a törvényhozás elé.

Az erdészetpolitikai irányelvek példája bizonyítja, hogy meg lehet találni az összhangot és ez mindennél jobban szolgálja az előterjesztő tekintélyét. Folyamatban van az erdőtörvény teljes szövegének előkészítése. ***Véleményünk szerint alapos vizsgálatokkal és sok vitával lehet csak kialakítani az új erdőtörvény időtálló szövegét és ehhez idő kell***. Korábban egyetértettünk a MÉM-EFH-val abban, hogy 1990 végén lehet egy jól előkészített törvényjavaslatot benyújtani. Egyre inkább látom, hogy az egész erdőgazdálkodás kardinális elve a ***„tartamosság", ezért erre kell az erdőtörvényt is alapozni.***

SR: Új esztendő – Új erdészeti politika? *(Az Erdő 1990/01)*

1990 egy reményekkel teli új év és egy bizakodással várt évtizednek a kezdete.

„Gazdasági terveink megvalósítása fokozott erőfeszítéseket igényel erdésztársadalmunktól." Ez volt a zárógondolata a tíz évvel ezelőtti „Beköszöntő"-nek.

Tíz év múltán tudjuk, hogy mit jelentett ez a valóságban, miként javult vagy romlott erdeink állapota, milyen színvonalon teljesítettük alapvető erdész kötelességünket, a hosszú távlatú erdészeti célok megvalósítását, az erdők fenntartását és fejlesztését. Sok és hasznos vita folyt ezekről szakkörökben és a szélesebb nyilvánosság előtt egyaránt. Ebben az évtizedben lépett ki az erdész a fák árnyékából, az erdőrészlet csendjéből a társadalom reflektorainak vizsgáló fényébe, hogy válaszoljon az erdőért joggal aggódó kérdésekre.

Korábban nem volt ilyen mértékű az erdők iránti figyelem. Örömmel tapasztalhattuk, hogy más is szereti az erdőt nem csak mi. Jó volt érezni a természeti értékek féltését még akkor is, ha ez nem eredményezett számunkra mindenkor elismerést. A kritikus észrevétel, vagy az elmarasztalás sokszor ösztönzött alaposabb számvetésre, a nyitottabb és sokoldalúbb önvizsgálatra is.

A szakmai viták hevében tovább érlelődött és kristályosodott az erdészet eredményeinek metartására és fejlesztésére a terv, az ehhez szükséges jogi és gazdasági szabályzás. Egyre szélesedő alapot nyújtott ehhez az elmúlt időszak erdőgazdálkodásának az értékelése. Ebbe az értékelésbe úgyszolván az egész társadalom bekapcsolódott. A sokszor fásultsággal és nemtörődömséggel jellemzett korunkban az erdészek olyan aktivitással elemezték a szakmai munka céljait és eredményeit, mint talán soha a magyar erdészet történetében. Kemény vélemények hangzottak el, pozitív és negatív bírálatok csaptak össze. Erdész társadalmunk ezen a területen is igazolta hivatásszeretetét, amelynek végül is erdeinkben kell, hogy eredménye megmutatkozzon. Most nem azt kell nézni, hogy ki milyen mértékben tévedett a heves vitában, hanem azt, hogy a viták során kialakított és szakmailag helyes állásfolalásokat miként lehet a gyakorlatban a leggyorsabban és eredményesebb módon megvalósítani …

És itt érkeztünk el az erdészeti politika megújításához, áttekintéséhez, a következő időszakra érvényes átfogó megfogalmazásához. ezt a témát választottam újévi köszöntőm hagyományos, szakmai alapgonolatának.

Az új erdészeti politika lőkészítése

Állami és társadalmi vonalon egyaránt jelentkezett a felismerés, hogy az utóbbi évtizedek ökológiai, ökonómiai és politikai változásai miatt a magyar erdészeti politika megújításának is elérkezett az ideje. Több, magas szintű bizottság keretében (EFH, MTA, OEE) folyt a munka és érlelődött a követendő irányelvek sora. Az 1989. év végén számottevően csökkent az eltérő vélemények száma és az eltérő állásfoglalások szintézise egyre inkább érzékelhető volt. Erdészeti politikával, erdőtörvénnyel, földtörvénnyel hosszabb időtávú tervek elkészítésével foglalkozott széles körben a szakma. Joggal állíthatjuk, hogy ez a munka és a jobbítást célzó erőfeszítések sorozata nem volt hiábavaló, a helyes szakmai törekvések nem voltak eredménytelenek. Mindezek ellenére felmerül a kérdés, hogy az eredmények mértéke, a végzett magas színvonalú munka hatékonysága megfelelt-e azoknak a követelményeknek, amelyek teljesítését joggal várhatja el tőlünk az ezredforduló felé tartó erdőgazdálkodásunk?

Véleményem szerint számos részletkérdést sikerült kitűnően megoldani, de az egész „mű" nem elégíti ki a vele szemben hazai és nemzetközi mércével felállított kívánalmakat. Érdemes az új esztendő küszöbén ennek okait részletesebben is megvizsgálni.

Az alapvető gondot a feladat átfogó programjának (forgatókönyvének) a hiánya jelentette. Ehhez járult a különböző fogalmak egységes értelmezésének a kérdésköre. Igaz, hogy széleskörű munka e témában is végezhető az egyes feladatok pontos körülírása nélkül is. Ez esetben viszont fennáll a veszélye olyan eltérő felfogású végeredménynek, amely semmiképpen nem válik az ügy hasznára. Igazából jó harminc esztendeje nem álltunk e témakörben ilyen komplex feladat megoldása előtt. Ennek a súlyát érezte és érzi a szakma. Tudatában voltak és vannak az illetékesek is. Mégsem sikerült igazán egy kézbe fogva szervezni és irányítani a széles spektrumú feladat együttes megoldását.

Az erdészeti politika és az erdőgazdálkodás értelmezése

Már az első kérdés, az erdészeti politika szűkebb vagy szélesebb körű értelmezésekor kitűnik a sokszínű felfogás, ahogy a szakemberek a témát értelmezik. Erdészeti politikáról sokszor esett szó az elmúlt évtizedekben. Kiváló könyvek, tanulmányok jelentek meg itthon és külföldön is, amelyek eligazodásul szolgálnak. Ennek ellenére, vagy éppen ezek aktuális hasznosításával fel kell mérni és le kell írni, hogy mit értettünk eddig az „erdészeti politika" kifejezés alatt, mi volt ennek a lényege és eredménye. Ezután lehet kitérni a jövőre, indokolva a változtatásokat.

Az erdészeti politika javasolt értelmezése miatt néhány gondolatot szeretnék kifejteni az erdőgazdálkodásról. A sok megfogalmazás közül az egyik legjobb (bár nem teljes), ahogy Kennedy (1985) leírja: „Az erdőgazdálkodás az erdővagyonnal való olyan gazdálkodás, amelynek célja kielégítő mennyiségű és összetételű társadalmi érték (materiális és

immateriális) termelése az élő fogyasztók számára, miközben védi ezen értékeket és lehetőséget teremt arra, hogy a jövő generációk is megtehessék mindezt."

A cél tehát az erdő által nyújtható javak széles körének az előállítása, amelyhez az alapot a ***„tartamosság" teremti meg. Sokan a tartamosságot tekintik célnak, holott ez csupán olyan gazdálkodási mód, amely nélkül a célok nem teljesíthetők. Vagy más néven, a tartamosság megteremtése alapvető feladat a célok elérése érdekében***. Az erdészeti politikának valójában a sokoldalú célokat és a tartamosság feladatát kell szolgálnia. Korunkban az erdő szerepe messze túlnőtt az erdő határain. Ezért a lehetőségekhez mérten ismernünk kell, hogy a ***következő évtizedekben melyek lesznek azok az erdei termékek és szolgáltatások, amelyeket a magyar társadalom várhatóan igényel és ezeket miként kívánjuk megteremteni***. Arra, hogy mindez miért jelentős az erdészeti politika kialakításakor, éppen az erdészeti politika értelmezése adja meg a választ.

A FAO keretében végzett munka során áttekintették több ország erdészeti politikáját. A sokféle értelmezés közül példaként célszerű néhányat kiemelni. Az erdészeti politika ezek szerint:

- az ország erdészeti fejlődésének és az erdészeti szabályozásoknak az összessége;
- a rendelkezésre álló erdészeti erőforrások, a termelőkapacitás, a fogyasztás, a kereskedelem, az ipar részletes összefoglalása;
- olyan célok összessége, amely a kormányzatnak az erdőkincs hasznosításával és fejlesztésével kapcsolatos érdekeit és céljait fejezi ki;
- mindazon közös feladatok, amelyek számottevően érintik az erdők kezelését és használatát, ***függetlenül a tulajdonviszonyoktól***.

Úgy vélem, hogy a felsoroltaknál az eddig ismert magyar (pl. Madas A.) megfogalmazások számottevően jobbak. Itt kell kiemelni az ismert tényt, hogy az erdészeti politika a múltra épül, és mindig a jövőre vonatkozik.

Kevés ország van a világon, ahol az erdészeti politika teljes körét leírták, kiadványban összefoglalták. Többségben vannak azok, ahol az egyes elemeket deklarálták, és ezek alig megfogható összességét tekintik az aktuális erdészeti politikának. Némileg hasonló a helyzet nálunk is. ***Egyesek az ilyen című és államilag elismert kiadvány hiánya miatt nyíltan hangoztatják, hogy igazából nincs is erdészeti politikánk, ami nyilván hibás felfogás***. Mégis rávilágít arra, hogy az ismert szakirodalmi művektől (könyvek) eltekintve, ***az erdészeti politikát írott formában néhány fejlesztési terv, illetve az erdőtörvény képviseli.***

Átfogó, magyar erdészeti politikát kell kidolgozni

A jelen időszak társadalmi-gazdasági viszonyai, a különböző változások olyan helyzetet teremtettek, amikor az eddigieknél is indokoltabb az átfogó, magyar erdészeti politika kidolgozása és összefoglalása egy olyan műben, amelyet a különböző kormányzati fórumok és társadalmi szervek egyetértésben kötelezőnek ismernek el a jövőre nézve.

Helyes lenne, ha az ***erdészeti politika az erdőgazdálkodás, a vadgazdálkodás és a fahasznosítás (vagy erdőhasznosítás) teljes körét felölelné.***

Célszerű volna komplex erdészeti politikát kidolgozni a következők szerint:

I. Rövid történeti áttekintés, a jelen helyzet értékelése.
II. Célkitűzések, feladatok (alapvető, legfontosabb fejezet).
III. A célok megvalósításának jogszabályi alapjai: erdőtörvény.
IV. A céloknak megfelelő hosszú távú feladatok (terv).
V. A célok és feladatok teljesítésének ökonómiai, szervezeti, intézményi vonatkozásai.

Az egész munka kiinduló alapja a célok helyes megfogalmazása. A továbbiakban ennek kell alárendelni az erdőtörvényt és a hosszú távú tervet, valamint az egyéb tényezőket. Valójában lehet az erdészeti politika korszerű megfogalmazásban egy olyan átfogó rendszer, amely szervesen illeszkedik a gazdasági, társadalmi környezetbe. Ez a rendszer dinamikus kell, hogy legyen. Úgy kell megalkotni, hogy a folyamatos módosításnak szükség esetén ne legyen akadálya.

Abban az esetben, ha elfogadjuk a szélesebb körben értelmezett, öt fejezetből álló erdészeti politika kidolgozását, meg kell bízni a legjobb szakértőket, akik hivatásszerűen szervezik a munkát, koordinálják az egyes fejezetek kidolgozására létrehozott csoportok tevékenységét. Mindez állami és nem társadalmi feladat. Helyes lenne a lebonyolítást egyik intézményünkre bízni, amely a főhatóság irányítása mellett a különböző társadalmi szervekkel is tartja a munkakapcsolatot, végzi a szükséges egyeztetéseket. Az ilyen módon mintegy két év alatt elkészíthető tervezet kerülhetne társadalmi vitára majd a kormányzati szervek, illetve a parlament elé.

A leírt elgondolások megvalósítása után lesz majd lehetőség az erdészeti politika rendszeres és igazi megújítására, mert olyan konkrét „alapokmány" áll rendelkezésre, amely kellő alapot is nyújt ehhez. Igazából, jelenleg az erdészeti politika megújítása nehezen megfogható feladat, mert írásos alapjai elsősorban a jogi kérdésekben vannak (törvény stb.). Az eddig végzett munka eredményei természetesen egy ilyen komplex politika kidolgozása esetén is maradéktalanul hasznosíthatók (irányelvek, erdőtörvény stb.).

A MÉM-EFH-ban készült tervezetek, az OEE állásfoglalásai, az MTA-MÉM erdészeti bizottság véleménye és javaslatai, valamint más szervek észrevételei olyannyira hasznosak, hogy ezek nélkül a komplex munka elvégzéséhez nem két év, hanem kétszer ennyi időre van szükség.

Az új esztendőben megújult erővel a magyar erdészetért

… Én úgy hiszem, hogy az új évben ez a változás kedvező irányú lesz szakmánkban is. Bízom az erdészek nagy családjának összefogásában és abban az erőben, amely az erdők szeretetéből, hivatástudatukból, hazánk és népünk szolgálatából táplálkozik. SR

***Parlamenti interpelláció – Moson**magyaróvár*
(1990/09 – https://www.parlament.hu/naplo34/092/0920064.html)

Tisztelt Ház!

A mosonmagyaróvári erdészet 1990 szeptemberében ***önállósodását*** kezdeményezte a Kisalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságból az 1990. évi LXXI. törvénnyel módosított 1977. évi VI. törvény alapján, amely az állami vállalatokról rendelkezik. A törvény rendelkezése alapján az alapítóhoz, a Földművelési Minisztériumhoz fordult.

Kielégítő intézkedés hiányában az Országgyűlés 1990. április 16-i ülésén Bak János képviselő interpellált. Az interpellációra Dr. Gergátz Elemér földművelésügyi miniszter válaszolt: „A mosonmagyaróvári erdészet önállóvá válására a Minisztérium egyértelmű válasza, amit a képviselő úr hiányolt 60 napon belül, megvolt. Csak azért nem kapta meg az erdészet, mert aláírás előtt éppen a képviselő úr kérte Nagy Ferenc miniszter urat, hogy halassza el a döntést. Kérte továbbá, hogy miniszter úr fogadja az erdészet vezetőit. A meghallgatás során, miniszter úr is tapasztalta a szakmai főosztály és a mosonmagyaróvári erdészet álláspontjának különbözőségét. Megadta az erdészetnek azt a lehetőséget, hogy újabb írásos anyag benyújtásával bizonyíthassák álláspontjuk helyességét. Az erdészet második beterjesztése nem kérdőjelezte meg a szakmai főosztály álláspontját, illetve a korábban adott indoklását. A minisztérium részéről ismételten elutasító levél tervezete készült el. Az aláírás előtt képviselő úr megint kinyilvánította, hogy kétségbe vonja döntésünk pártatlanságát. Képviselő úrra és a hazai pályára való tekintettel egy szakmai bizottságot kértünk fel a kérdés megvizsgálására. A bizottság képviselő úr személyes jelenlétében végezte munkáját és véleményében javasolta az előzetes vagyon- és tehermegosztás kimunkálását azon célból, hogy a végleges döntés megalapozottabb legyen! A bizottság javaslatában az is szerepel, hogy mérlegeljük a mosonmagyaróvári erdészet önálló vállalatkénti illeszthetőségét az új erdészeti politika irányelveibe, illetve annak szervezeti rendszerébe. Ugyanis ezen új erdőpolitika, amely

létezését képviselő úr interpellációjában kétségbe vonta, az erdőgazdálkodáson belül jelentős szervezeti változásokat is fog hozni. Nos ez elkészült. Különböző szintű egyeztetése és jóváhagyása van még hátra.

Itt jegyzem meg, hogy az Országos Erdészeti Egyesület is megkeresett ez ügyben. Levelükben kifejtették álláspontjukat, indokaikat és kérték tőlem a mosonmagyaróvári ***erdészet kérelmének elutasítását***. Sajnos a kisalföldi erdőgazdaság úgy terjesztette be a vagyonmegosztásra vonatkozó dokumentumokat, hogy az több alapvető kérdésben hiányos volt. Pl. az erdészet elfogadó nyilatkozatát nem tartalmazta, a számadatok a vállalati mérleggel nem voltak azonosíthatók stb.

Ezért nem tudtuk azt elfogadni és kértük az érdekeltektől a hiány pótlását, de ezt a mai napig sem kaptuk meg. Megítélésem szerint a törvényadta lehetőséggel nem minden vállalat tud élni. Vizsgálni kell mind az önállóvá váló vállalat, mind a visszamaradó vállalati egység működő képességét. A mosonmagyaróvári erdészet esetében további szempontként kell figyelembe vennünk, hogy területén várhatóan mintegy 1000 ha kerül vissza erdőbirtokossági tulajdonba, így az erdészet erdőterülete a 3000 ha-t sem fogja elérni. Az erdőgazdálkodásban a hosszú termelési ciklusra való tekintettel szükség van egy ***minimális területnagyságra***, amely biztosítani tudja a folyamatos erdővagyongazdálkodást, a hosszú távú tartamosságot. Ez hazai viszonylatban átlagos erdészetnagyságot jelent, ***azaz kb. 8-10 ezer ha-t***. Ennek figyelembevételével valóban nem lehet indokolt az erdészet önálló vállalattá alakítása.

Javasoltuk viszont már az ügy kezdeti stádiumában, 1990. novemberében az erdészetnek, hogy önállósági szándékát erdőterület nélkül, de az erdőben folyó munkát vállalkozási alapon végezve valamely gazdasági társasági formában valósítsa meg ….”

3.2. 1991–1994 | Az erdészet ellentmondásai, ellentétei, a részvénytársaság megalakítása

FM EFF – Erdészeti és Faipari Főosztály – DM *(Erdészeti Lapok 1991/1)*

A közelmúltban személyi változás következett be ágazatunk élén: ***Dauner Mártont*** nevezték ki az FM Erdészeti és Faipari Főosztálya vezetőjének. Nem egész egy év múlva az akkori erdészeti hivatalvezetés megkeresett, hogy el tudnám-e képzelni az életemet az ágazat gazdasági osztályán, mint helyettes osztályvezető. Majd egy hónapig gondolkodtam, s végül úgy döntöttem, hogy a felkínált lehetőséget elfogadom. A hivatalnál az osztály irányítása mellett részt vettem egy erdőpusztulással kapcsolatos kormányrendelet kidolgozásában, a hosszú távú erdőtelepítési program elkészítésében – amelyet, remélem, 1991-ben be is indíthatunk – korszerűsítettük a hivatal információs rendszerét, számítástechnikai eszközöket vezettünk be az érintettek ezirányú képzésével párhuzamosan. Nem utolsósorban sikerült az osztályon egy nagyon jó munkaköri légkört kialakítani. Egyszóval a hivatal vezetősége épített a munkámra.

1989 elején, a demokratikus kezdeményezések lehetőségével megadatott a nyíltabb szakmai véleményalkotás is. Sok hasonló gondolkodású kollégával ültünk össze, vitatkozva az ágazatgazdálkodás átalakításának lehetőségéről. Valószínű, hogy ezeken a beszélgetéseken a közgazdasági érveléseimmel kerülhettem a figyelem előterébe. Az FM új vezetése úgy döntött, hogy jelentős tisztújítást hajt végre. Többekével – hat vagy hét személlyel – együtt került szóba az én nevem is. Megvallom őszintén, ha nem érzem magam mögött a különböző fórumok és érdekképviseletek támogatását, nem vállaltam volna el a felkérést.

Fel sem merült az, hogy az erdészeti ágazatot főosztálynál magasabb szintű szervezet irányítsa?

Tudomásom szerint nem. A közgazdasági államtitkár – az ügymenet és aktaforgalom áttekintése után – jutott arra a következtetésre, hogy meg kell szüntetni a Földhivatalt és az Erdészeti és Faipari Hivatalt is. Így sorolódtunk be ezután a szokásos minisztériumi felépítési rendbe. Így alakult meg az önálló Vadászati és Halászati Osztály is.

Most nem gondolva az erdő sokrétű szerepére és félretéve szakmai hiúságunkat, úgy gondolja, hogy megfelelő hatékonysággal dolgozhatnak ezzel a hatáskörrel?

Ez ***a sajátos nemzetgazdasági ágazat mindenképpen magasabb szervezeti szintű irányítást igényelne***. A nagyobb hatáskört indokolná, hogy ágazatunk rendkívül sajátos. A tartamos erdővagyon-gazdálkodás, a hosszú vágásfordulók, a sajátos szakhatósági feladatot igénylő munka követeli azt, hogy ne egy főosztályi szintű tagolódásban jelenjék meg a minisztérium szervezetében, ne csak a végrehajtási, hanem mindenképpen a döntési szinten. Mivel ez a kérdés itt, a minisztériumon belül már eldöntött, úgy érzem, hogy az én feladatom ezen a poszton elsősorban az, hogy jól képviseljem az ágazatot, és a szakmai sajátosságokat a minisztérium vezetése felé érvényesítsem. Egy megjegyzés: a minisztérium szervezetének alakítására a társadalmi érdekképviseleti fórumoknak van lehetőségük úgy, hogy személyes találkozást, véleménycserét kérnek a minisztérium vezetésétől.

Mi az ön vezetői ars poeticája? Van-e olyan elképzelése, amit tűzzel-vassal keresztül szeretne vinni?

Igen. Lehet, hogy egy kicsit fennköltnek hangzik, de az én egymondatos szakmai hitvallásom: ***tudatos erdővagyon-gazdálkodás és magas színvonalú hasznosítás***. Ennek a célnak gondolom alárendelni a főosztályvezetői feladatokat. Az elmúlt 30 év legfőbb tanulsága számomra, hogy ***az erdővagyon-gazdálkodás és a fahasznosítás semmiképpen nem volt összhangban***.

A ***fahasznosítás profitorientált szemlélete maga alá rendelte az erdővagyon-gazdálkodást***. Ma ennek a hátrányait és torzulásait tapasztalhatjuk. Itt egyensúlyt kell teremteni a társadalmi igényekkel is. Vagyongazdálkodási motivációt szükséges megjeleníteni, ugyanakkor ezt pontosan, újszerűen kell megfogalmazni. ***A magas színvonalú fahasznosítás olyan minőségi fokára kell lépni, amely kiküszöböli az erdei választékok nagy mértékű exportját, és az értékes cikkek (cellulóz, laplemez, ipari, energetikai termékek) importját. Igényesebb termékekkel kell megjelenni az exportpiacon. Nem a fűrészipar kapacitásbővítő rekonstrukciójában kell gondolkoznunk, hanem színvonalas, rugalmas gyártáson, sokféle termék kibocsátási lehetőségével. Ebben az iparágban határozottan, és rövid idő alatt igazodnunk kell az európai mércéhez***.

Rövidebb, 3–5 éves távlatban mit tart a legfontosabb, elérendő célnak?

Az erdővagyon-gazdálkodás ***üzemterv*** szerint bonyolódjon le, ami leghatározottabban államilag finanszírozott feladat. Ezt ***erdőfelügyeleti ellenőrzés*** mellett kell végezni. Igaz, korszerűsíteni kell, megtartva azokat az értékeket, amelyeket az erdőfelügyeleti munka az elmúlt évtizedekben fel tudott mutatni. Nagyon fontos a hazai erdők állományszerkezetének javítása. 1991-ben be keli indítani az erdőterület tervezett növelését.

Mindenféleképpen szükség van a jelenlegi erdő- és fafeldolgozó gazdaságok szervezeti átalakítására, mert a jelenlegi szervezetben a belső és külső ösztönzési és finanszírozási rendszerek sajátos keveredése tapasztalható. Az ***erdővagyon-gazdálkodásnak haszonérdekeltség mentesnek*** kell lennie.

Milyen ütemben várható a jelenlegi erdőgazdaságok szerkezetének lebontása?

A folyamatnak már tanúi vagyunk, hiszen találkozunk kapacitások privatizálásával, értékesítésével, önálló vállalkozások alakulásával és más kezdeményezésekkel.

A leglényegesebb az, hogy mindezeket szervezetten, folyamatosan áttekintsük, és – elsősorban az erdővagyon-gazdálkodás érdekében – összefogottan kezeljük. Ennek kidolgozására jött létre az erdőgazdálkodással foglalkozó tárcabizottság. Jelenleg ugyanis ***a különböző gazdasági érdekeltségek nem jelennek meg tisztán az állami erdőgazdasági vállalatoknál. Nem lehet egy vagyongazdálkodó szervezetet és annak érdekeltségi rendszerét az egész szervezetre vonatkoztatni. Nem szabad viszont egy profitorientáltságú belső érdekeltségű rendszert vagyongazdálkodói részen az erdőállomány-gazdálkodásban érvényesíteni. A célkitűzés az elkövetkezendő évben végrehajtandó korszerűsítés***.

Milyen kihatással lesz ez a folyamat a jelenleg munkanélküli és a Jövőben végző szakemberek egzisztenciájára?

A jelenlegi erős gazdasági szorítás a mi ágazatunkat sem kerülheti el. A ***létszámleépítésben levő gazdasági, vállalati tartalékokat fel kell élnie az ágazatnak***. Ha az említett módosításokat nem hajtanánk végre, akkor is rákényszerülnénk azokra a létszámleépítésekre, amelyeket más ágazatokban már tapasztalhatunk. Mi számítunk arra, hogy a ***tervezett nagyságrendű erdőtelepítési program végrehajtható lesz. Ez többlet-munkalehetőséget kínál***, igaz nem akkorát, mintamilyen mérvű létszámleépítést ennek az ágazatnak is el kell majd viselnie. Abból indulunk ki, hogy ***a jelenlegi létszámnak csak egy része dolgozhat az állománygazdálkodásban, a másik része a profitorientált szervezetben***.

Azt hiszem, ezzel idősebb kollegáinknak nem mondok újat, hiszen közülük sokan dolgoztak hitbizományoknál gondnokként, részvénytársaságoknál művezetőként, különféle birtokosságoknál gazdatisztként stb. A szervezeti átalakítás nem azt jelenti, hogy itt létszámleépítés lesz. Csak a nemzetgazdaság objektív körülményei által indokolt létszámleépítés várható.

Nem is a leépítésre gondoltam elsősorban, hanem az újonnan képzett szakemberek elhelyezkedési lehetőségeire. Mi a biztosíték arra, hogy 1991-ben beindulhat az új erdőtelepítési – munkalehetőséget kínáló – program?

Szembesülni kell a ***túlképzés tényével***. Ezt az előző kormányzat nem akarta felvállalni. Szakmai kötelességünk, hogy ezeket a kérdéseket tisztázzuk. Az új erdőtelepítési program két változatban került beterjesztésre. Az állami költségvetés lehetőségei fogják megszabni, hogy milyen nagyságrendű telepítésre számíthatunk. ***Ha nem lesz pénz kezdetben az évi 15 ezer hektárra, elképzelhető egy fokozatos felfutású teljesítés, amely összességében 10 év alatt éri el a 150 ezer hektárt***.

Azt mindenképpen látni kell, hogy a korszerűsítés elkerülhetetlen feladat, és olyan pályára kell lépni, ahol gazdasági pozícióinkat meg tudjuk őrizni, hiszen ez alapvető kötelességünk a jövő iránt. Ehhez szükséges minden érintett felelősségteljes együttműködése.

*Hogyan kerülhetünk ki a **földtörvény és a vadászati törvény** körül kialakult darázsfészekből a legkevesebb fullánkkal?*

Nagyon fontos a törvények benyújtásának sorrendje és a törvények egymáshoz való viszonya. A legkedvezőbb az lenne, ha a földtörvényt, a tulajdontörvényt, a szövetkezeti törvényt megelőzné – társadalmi egyeztetés után – a természetvédelmi törvény elfogadása. Ezek után az ***erdő- és a vadászati törvény*** vagy külön-külön, vagy egymás mellett tárgyalható. Szakmailag így lenne indokolt. A vadászati törvény elsődleges előterjesztése a parlament elé káros hatással lenne a törvénykezésre, és annak logikus menetére, valamint az erdőgazdálkodásra.

Van-e valós veszélye annak, hogy az erdők az önkormányzatok hatáskörébe fognak tartozni?

Ezzel a kérdéssel szakmai szempontból szükséges foglalkozni, mivel van párt, amelynek programjában ez az elképzelés szerepel. ***Nem szabad, hogy az állami erdők felaprózódása megtörténjen, különösen szegény önkormányzatokhoz nem***. Az erdőket hosszú távon, tartamos módon, kiegyenlítetten csak ***nagy tulajdoni tömbben lehet*** a ***társadalom által elvárt színvonalon*** művelni.

Segíthetne-e elképzeléseink megvalósításában, ha eddigi elszigetelődésünket feladnánk? Kik lehetnek e téren a legracionálisabb partnereink?

Fontos, hogy a társadalom tudjon arról, hogy mit miért csinálunk az erdőben és az erdőért. Hogy miért végzünk fakitermelést, milyen nehézségeink vannak az erdőfelújításnál stb.

Kötelességünk a különböző fórumokon való aktívabb részvétel.

Kevésnek tartom, hogy csak kampányszerűen rendezünk erdők napját, fásítási hónapot stb. Nagyon ***kevés információt adunk az erdőt járó számár***a. Sajnos, ezért is távolodtunk el a természetkedvelőktől, mert mi gazdálkodunk, és egy gazdálkodónak mindig megmondták a tervutasításban, hogy mikor mit csináljon. Nyilván a több tíz hektáros összefüggő tarvágásokat nem nézte jó szemmel az erdőt járó. Ha a jövőben figyelembe vesszük mások szempontjait is, ***bizonyára szövetségeseink lesznek a környezet- és természetvédők is***.

*Nem lenne célszerűbb anyagi forrásainkat összevonni, és valamiféle **erdőbankban** kezelni és forgatni?*

Ez egy igen fontos kérdés, és nemcsak nekünk, hanem a tárcának is. ***Külön pénzintézet kellene az egész agrárágazatnak, hogy lehetőleg önálló hitelezési és pénzpolitikát folytathasson. Ezen belül a mi sajátos finanszírozási és hitelpolitikánkat is meg lehetne teremteni, kiépíteni az erdőt célzó pénzintézeti hálózatot, amelyen keresztül megoldhatók a sajátos hitelkihelyezések.***

Ön szerint hol áll a magyar erdőgazdálkodás az európai erdőgazdálkodáshoz képest?

Azt hiszem, nem kell szégyenkezni. Vannak eredményeink az élőfatömeg, az erdőterület bővítésében, a növedék teljesítményének felmutatásában. A magyar erdők fafajösszetétele környezetvédelmi és ökológiai potenciál tekintetében kedvezőbb pozícióban van, mint a nyugat-európai erdők. Ebből következik, hogy az elegyes erdőkkel való gazdálkodás mindenképpen bonyolultabb, több irányú szakismeretet igényel. Ezért a magyar erdészekre

érdeklődéssel néznek a nyugati szakemberek. Ez adhat alapot arra, hogy a gazdálkodásban a kinti tapasztalatokat átvegyük és hasznosítsuk.

Milyen segítséget nyújthat az Országos Erdészeti Egyesület a vázolt feladatokban?

Az erdőgazdálkodással kapcsolatos programok véleményezése az Egyesület részéről igen fontos. Az Egyesület kötelessége a társegyesületekkel való szoros kapcsolatok kiépítése. ***Különösen a környezet- és természetvédelemhez közel álló szerveződésekkel kell szorosabb kapcsolatot kiépíteni***. További nemzetközi kapcsolatokat és tapasztalatokat kell szerezni, különösen az érdekképviseleti módozatok és formák megismerésére. Az Országos Erdészeti Egyesületnek az egyik leghatékonyabb szakmai érdekképviseleti szervnek kell lennie. PG

DM: Tudatos erdővagyon-gazdálkodást és magas színvonalú hasznosítást!
(Erdészeti Lapok 1991/1)

Tudatos erdővagyon-gazdálkodás és magas színvonalú hasznosítás. Ennek a célnak gondolom alárendelni a főosztályvezetői feladatokat. Az elmúlt 30 év legfőbb tanulsága számomra, hogy ***az erdővagyon-gazdálkodás és a fahasznosítás semmiképpen nem volt összhangban***. A ***fahasznosítás profitorientált szemlélete maga alá rendelte az erdővagyon-gazdálkodást***. Ma ennek a hátrányait és torzulásait tapasztalhatjuk. Itt egyensúlyt kell teremteni a társadalmi igényekkel is.

Vagyongazdálkodási motivációt szükséges megjeleníteni, ugyanakkor ezt pontosan, újszerűen kell megfogalmazni.

A magas színvonalú fahasznosítás olyan minőségi fokára kell lépni, amely kiküszöböli az erdei választékok nagy mértékű exportját, és az értékes cikkek (cellulóz, laplemez, ipari, energetikai termékek) importját. Igényesebb termékekkel kell megjelenni az exportpiacon. Nem a fűrészipar kapacitásbővítő rekonstrukciójában kell gondolkoznunk, hanem színvonalas, rugalmas gyártáson, sokféle termék kibocsátási lehetőségével. Ebben az iparágban határozottan, és rövid idő alatt igazodnunk kell az európai mércéhez.

Mindenféleképpen ***szükség van a jelenlegi erdő- és fafeldolgozó gazdaságok szervezeti átalakítására, mert a jelenlegi szervezetben a belső és külső ösztönzési és finanszírozási rendszerek sajátos keveredése*** tapasztalható.

Az ***erdővagyon-gazdálkodásnak haszonérdekeltség mentesnek*** kell lennie. A szervezetben kell megvalósítani.

Milyen ütemben várható a jelenlegi erdőgazdaságok szerkezetének lebontása?

A folyamatnak már tanúi vagyunk, hiszen találkozunk kapacitások privatizálásával, értékesítésével, önálló vállalkozások alakulásával és más kezdeményezésekkel. A leglényegesebb az, hogy mindezeket szervezetten, folyamatosan áttekintsük, és – elsősorban az ***erdővagyon-gazdálkodás*** érdekében – összefogottan kezeljük. Ennek kidolgozására jött létre az erdőgazdálkodással foglalkozó tárcabizottság.

Jelenleg ugyanis ***a különböző gazdasági érdekeltségek nem jelennek meg tisztán az állami erdőgazdasági vállalatoknál. Nem lehet egy vagyongazdálkodó szervezetet és annak érdekeltségi rendszerét az egész szervezetre vonatkoztatni. Nem szabad viszont egy profit-orientáltságú belső érdekeltségű rendszert vagyongazdálkodói részen az erdőállomány-gazdálkodásban érvényesíteni. A célkitűzés az elkövetkezendő évben végrehajtandó korszerűsítés***.

Nagyon fontos a törvények benyújtásának sorrendje és a törvények egymáshoz való viszonya. A legkedvezőbb az lenne, ha a földtörvényt, a tulajdontörvényt, a szövetkezeti törvényt megelőzné – társadalmi egyeztetés után – a természetvédelmi törvény elfogadása. Ezek után az ***erdő- és a vadászati törvény*** vagy külön-külön, vagy egymás mellett tárgyalható. Szakmailag így lenne indokolt.

*Nem lenne célszerűbb anyagi forrásainkat összevonni, és valamiféle **erdőbankban** kezelni és forgatni?*

Ez egy igen fontos kérdés, és nemcsak nekünk, hanem a tárcának is. ***Külön pénzintézet kellene az egész agrárágazatnak, hogy lehetőleg önálló hitelezési és pénzpolitikát folytathasson. Ezen belül a mi sajátos finanszírozási és hitelpolitikánkat is meg lehetne teremteni, kiépíteni az erdőt célzó pénzintézeti hálózatot, amelyen keresztül megoldhatók a sajátos hitelkihelyezések.***

DM: Ágazatunk helyzete, tennivalói *(Erdészeti Lapok 1991/3)*

Az erdőgazdálkodási ágazat 1990-ben – igazodva a normatívák által kijelölt speciális erdőállomány-gazdálkodási követelményekhez – tevékenységét ***folyamatosan romló jövedelmi helyzet*** mellett folytatta. Az ágazat bevételi pozíciója nem javult, nem tudta követni az inflációt és a költséghatások növekményét.

A nettó árbevétel 9%-kal, ezen belül az export árbevétel 25%-kal nő. Az anyag, de elsősorban az energiahordozók áremelkedése és a megnövekedett kamatterhek következtében a költségek a bázisidőszakhoz viszonyítva 16–20%-kal emelkednek.

A fokozódó pénzhiány, az általános fizetőképesség romlása folyamatos finanszírozási gondot jelentett, ***néhány vállalatunk önfinanszírozó képessége a mélypontra került***, az ágazat eredménye várhatóan 40%-kal csökken. Az ágazatban foglalkoztatottak létszáma kb. 2–3%-kal csökkent; a bér-, illetve keresetfejlesztés éves várható mértéke átlagosan 15–20% között alakul.

Az 1991. év feladatait egy középtávú, 2–3 éves terv sorába illesztve kívánom vázolni. Alapfeltétel, hogy az elkövetkezendő időszakban ***az erdőgazdálkodás és elsődleges faipar területén a növekvő gazdasági-társasági igényeknek megfelelő erdőállomány-gazdálkodás*** feladatainak ellátásához, valamint a piaci szempontok alapján folytatott termelési és forgalmazási tevékenység hatékony elvégzéséhez kell igazodni. Tovább nő a speciális természeti kincs, a bővítetten újratermelhető erdő, és annak produktuma, a faanyag, valamint az ***erdőállomány közjóléti és környezetvédelmi szolgáltatása iránti gazdasági-társadalmi igény***.

A ***gazdasági rendszerváltás*** (tulajdoni, kezelői, szervezeti, érdekeltségben változások stb.) számtalan bizonytalansági tényezőt hordoz. Úgy látjuk, hogy a megjelölt feladategyüttesnek a jelen helyzetben ***változatlan szervezeti felépítésben vállalataink középtávon nem képesek megfelelni***.

Mindezt a tevékenységet, tevékenységhalmazt egy működési filozófiára épített érdekeltségi rendszerben, a ***vertikum keretein belül hosszú távon nem lehet megvalósítani***.

A megállapítást igazolják a vállalati saját kezdeményezésű átalakulások, privatizálások. Ezt a folyamatot a főosztály egységes elvekre alapozva kívánja összefogni, koordinálni. Erről még külön szólok.

A konkrét feladatok

Fatermesztés. Egy korábbi, 1987. évi kormányzati döntés alapján 1991-től nagyobb léptékű erdőtelepítési program indul. Végrehajtásának műszaki, szakmai előkészítése az elmúlt két év folyamán megtörtént. A költségvetés mindenkori pénzügyi helyzetére való tekintettel javaslataink alapján az elkövetkező három évben 33 ezer ha erdő telepítéséhez kell állami támogatást biztosítani. Az 1991. évre 700 millió Ft-ot hagyott jóvá a Parlament.

Erdőfelújítási, fatermesztési feladataink megfogalmazásához a fakitermelés és az ehhez igazodó kötelezettségek alakulásából szükséges kiindulni. Feladataink az ***állomány-szabályozási*** munkákban nem csökkennek. Mindezt elsősorban a vadkárosítások, az időjárás és helyenként a helytelen felújítási eljárások eredménytelensége indokolja. A tölgypusztulással kapcsolatos teendők elvégzésére a támogatási keret 1991. évre a kormányrendelettel meghirdetett feltételekkel rendelkezésre áll.

Az üdülő-, parkfenntartási munkák fedezete 1991. évre az előző évi szinten rendelkezésre áll.

Fakitermelésben – az erdőállomány-értékviszonyok módosulása, ugyanakkor az erdei választékok iránti piaci kereslet alapján – azzal számolunk, hogy az elkövetkezendő években a fakitermelés mennyisége nem fog növekedni, esetlegesen további csökkenés is előállhat, ami összességen 7–7,2 millió bruttó m^3 faanyag kitermelésben jelentkezhet.

Műszaki fejlesztési tevékenységben olyan elképzelések támogatása indokolt, ami az alacsonyabb értékű választékok kiegyensúlyozottabb, tartós hasznosítását teszi lehetővé. (Energetikai beruházások, cellulózpapíripari fejlesztések.)

A faalapanyag-feldolgozó iparban, annak struktúraváltozásában két jól érzékelhető irány figyelhető meg: az egyik a sík- és idompréselt rétegelt lemez- és bútoralkatrész-gyártás növekedése, a másik a forgácslemez-gyártás bővülése.

Az alapanyaggyártó fűrésziparban már megindult korszerűsítések a minőségi termékek előállításában ígérnek növekedést úgy, hogy az összes feldolgozó kapacitás változatlan marad, esetleg csökken.

Az irányzatot a privatizáció, a szervezeti elkülönülés gyorsulása és a magántőke fokozottabb bevonása meggyorsíthatja.

Exportpiaci feltételek A rubel-dollár konverziónak a magyar forgalmazásban részben mennyiségi, de jelentősebb mértékben az értékfolyamatokra lesz hatása. Úgy ítéljük meg, hogy a szovjet fatermék-import határparitásos ára legkedvezőbb esetben a jelenlegi KÜTEFA-val terhelt beszerzési és a jelenlegi árszint közé fog emelkedni. A várható belföldi áremelkedés hatására a felhasználás minden bizonnyal csökkenni fog. A rubel-dollár konverzió hatását – figyelembe véve az import csökkenését is – 1 milliárd Ft-ra becsüljük és azzal számolunk, hogy – a mai árfolyam-arányokat feltételezve – a fatermékek külkereskedelmi egyenlege az utóbbi néhány év többlete helyett a null-szaldó körül fog alakulni. Jelentős változás van, illetve lesz a jugoszláv papírfa-forgalmunkban. A Papíripari Vállalat likviditási gondjai és a szovjet cellulózszállítások változtatásának hatására a Jugoszláviából származó cellulózimportunk az államközi egyezményben szereplőnéi alacsonyabb szinten valósul meg. Emiatt ugyanebben a relációban részben meghiúsulnak a nyár-papírfa eladásaink.

Összességében azzal kell számolni, hogy a mainál több sarangolt árut nem lehet eladni, ami egyben tehát az előbb jelzettekhez kapcsolódva azt jelenti, hogy a hazai fakitermelést is korlátozni fogja, mert ilyen rövid távon nem lehet számolni a felvevő piac bővülésével. A feldolgozott faáruk piacán korlátokkal nem számolunk. A fatermékek export-struktúrája az elmúlt évek exportbővítő pályázatai keretében létrehozott üzemek hatására érzékelhetően eltolódott a feldolgozottibb áru felé, e téren jelentős előre lépéssel nem lehet számolni. A faforgalom liberalizálása érdekében – 1–2 kivétellel – a forgalomkorlátozó intézkedéseket megszüntettük. A fenyő-egycsatorna 1991. január 1-jével megszűnt. A piaci mechanizmusok működését elősegítő eszközrendszer összehangolt működtetésére az ez évben kialakított agrárpiaci rendtartás keretében kerül sor.

Speciális közgazdasági szabályozás területére vonatkozó lépések A faárrendszer liberalizálása keretében célszerűnek tartjuk az összes adminisztratív megkötés feloldását. A támogatási rendszeren belül 1991-ben továbbra is fennmarad az erdőgazdálkodást érintő beruházások jelenlegi támogatási szintje (erdőtelepítés 100%; erdőfeltárás 40%). A megfelelő erőforrások hiánya miatt a tartamos erdőgazdálkodás érdekében javaslatot tettünk a jelenlegi egységes 40% helyett az erdőfeltárás 40–90%-os differenciált támogatására, amelyet az állami költségvetés jelenlegi helyzete most nem tett lehetővé. Az erdőkárok megnövekedése miatt a jelenlegi támogatási rendszert javasoltuk kiterjeszteni a tölgyerdőkön kívül más fafajokra is. Az 1991. évben azonban ez változatlan marad.

Az átlagos minőségű erdőterületeken gazdálkodókra kialakított gazdasági szabályozás hatékonysági követelményei túl magasak a szélsőséges területeken gazdálkodók részére. Ez indokolja a kedvezőtlen természeti adottság kritériumának újbóli áttekintését, a szükséges támogatási rendszer kialakítását.

Az 1991. év a kényszerű kompromisszumok éve lesz. Az adóterhek nem csökkennek, ágazatunkat érintően az adómértékek, illetve kedvezmények megmaradtak.

Az 1991. évben várható inflációs hatások, a tovább növekvő kamatterhek és a költségnövekedés áthárítására a faárakban teljes mértékben várhatóan nem lesz lehetőség. Határozottan törekedni kell a takarékosabb költséggazdálkodásra, a veszteségforrások megszüntetésére.

Néhány gondolat a privatizációról

Az ágazathoz tartozó vállalati körbe tartoznak olyan vagyonok, kapacitások, szolgáltatási struktúrák, amelyek tiszta profilú, tiszta profitorientált tevékenységi körűek. Ezek privatizálása és átalakítása az általános eljárási szabályok szerint lebonyolítható. A döntések alapja mindenkor a privatizálás, illetőleg az átalakulás körébe bekerült vagyonának az állam szempontjából a lehető legjobb értékesítésének biztosítása.

A döntések meghozatala rendkívül sok változatú végső állapotra ad lehetőséget. Például:

- első menetben ***zárt körű állami tulajdonú részvénytársaság***;
- többlépcsős privatizálás úgy, hogy:
  - az első menetben karcsúsítás, vállalatrészekkel történő eladással;
  - a második menetben ***részvénytársaság-alakítás és onnan részvényekkel tőzsdére vitel,***
  - és végcél*: **a vegyes tulajdonú vállalat;***
- teljes mértékű **eladás külföldinek**;
- **dolgozói** részvényekkel, dolgozói tulajdonú vállalatalakítás;
- mindezeknek vegyes változata is előállítható.

Természetesnek tartjuk, hogy az átalakulás, privatizálás vállalati kezdeményezésű is lehet.

Az optimális vállalati működés a mozgató mag, ami domináns és meghatározza a többit. Ezt képviseli a vállalati vezetés, ennek érdekében szükséges a forrásbevonás műszaki fejlesztésre, új piacok meghódítására.

A vegyes profilú vertikumban működő erdőgazdasági vállalatoknál ***az erdészeti politika, a tárcaelképzelés és a kormányprogram az állami erdőt nem tartja a privatizálandók körébe sorolhatónak***.

Ugyanakkor a vállalati vagyonban ***vannak részek, amelyek igenis a privatizálandók körébe tartoznak***. Ezt egyébként a működtetés eltérő szervezeti, gazdálkodási filozófiája is indokolja.

Másként kell az erdővagyon-gazdálkodás szervezeti, irányítási rendszerét, elszámolási, pénzügyi, belső érdekeltségi rendszerét felépíteni, mint a privatizálandó profil szervezetét.

Ezt az induló állapotból kiindulva a végső stádiumig eljutva először is folyamatában kívánjuk kezelni. Nem látszik célszerűnek azonnal egyetlen határozattal intézkedni, hiszen értékesítési (vagyon), működtetési különbség van vállalataink között. Más és más a likvid-, vagyoni- és eredményhelyzetük. Vállalataink átalakítása bonyolult, összetett kérdés.

Az első menetben a ***végső állapotot kívánjuk felvázolni***.

Az erdőtörvény-tervezet tartalmazni fogja a szervezeti elképzelést.

A bizottság ***a gondnoksági, üzemigazgatósági szervezeti rendszert javasolja***. A gondnokságok önállóságának nagyobb lehetőséget kíván biztosítani a mostani eredészetinél a kereskedelem és pénzgazdálkodás terén.

Az átalakulás menetét koordinálni és irányítani kell. **Indokolt tehát az államigazgatási irányításba vétel**.

A mód és forma tekintetében két alapvető változat javasolható:

- ***részleges és folyamatos privatizálás***;
- ***a két szervezetre választás***.

A bizottság az utóbbira tett javaslatot. Amennyiben a vállalat saját maga kezdeményezett eddig privatizálást és az elvárási körbe belefért, nem gátoltuk.

Nem támogatjuk azonban az erdészetek külön vállalattá történő kiválási szándékát. Gazdálkodásuk, likvidhelyzetük miatt csak nagyon rövid ideig képesek önállóan működni.

Nem gátoljuk ugyanakkor az egyes egységeken (erdészeteken) belüli tevékenységek szétválasztását vagyongazdálkodói és vállalkozói részre. Mindezekre vonatkozóan a főosztály javaslatát FM vezetői értekezletre viszi, és utána, annak hozzájárulásával, társadalmi vitára.

Dauner Márton beszámolója után az ***erdőfelügyelőségek vezetői*** adtak tájékoztatást az Irányításuk alá tartozó térségek helyzetéről:

- … ***Az erdőművelésnél gondot jelent, hogy a művelőket ki akarják szorítani a beleszólásból***.
- ***A nyereségérdekeltségi rendszer rossz***.
- Az mgtsz-ek nem használják ki a termelési lehetőségeket. … a vadkárosítás fokozódik.
- Sok a panasz az új polgármesterek részéről ***a fakitermelések miatt, és sokan követelik ezek leállítását***. A terv szerinti vágásokat nem lehet leállítani, mert nem lesz erdőfenntartási alap.
- A fokozódó vadkár miatt az erdőgazdaságok növelték a vadkilövést.
- Nagy a gond az erdőfelújítással, a hatalmasra duzzadt vadállomány miatt.
- ***Csökken a fakitermelési lehetőség***. ***A képviselők itt is esetenként a fakitermelés leállítását kérik***, így igen sürgős lenne a vonatkozó törvények megalkotása. …
- Sok a vad.
- A tsz-erdőgazdálkodás összeomlás előtt áll. Hiányoznak az alaptörvények, és az erdőfenntartási alap sem egyértelmű. Válságkezelő program keli. A rendszerváltás eddig nem sok jót hozott az ágazatnak.
- Az erdész-szakember nincs döntési pozícióban, az erdőfelügyeletnél egzisztenciális zavarok tapasztalhatók.
- A gond az erdőgazdaságoknál van, ahol csak kevesebbet termelnek. A felújítási hátralék emelkedett, s ennek javítása nehezen kezelhető. A borsodi ipartelepek konkrétan kimutatható területeken hatalmas károkat okoznak, sok száradékot termeltek ki. A vadlétszámot apasztani kell.
- Ha nem lesz erélyes vadlétszámapasztás és a piaci helyzet sem javul, súlyos gondok várhatók.
- A fapiac beszűkülése miatt bizonytalan a jövő.
- A nagyvadgazdálkodás üzemi területeken folyik, így Önöknek kell a legtöbbet tenni ezen a téren.

DM: Erdőgazdálkodásunk időszerű kérdései *(Erdészeti Lapok 1993/9)*

Elnök úr! Tisztelt Vándorgyűlés, kedves Vendégek! Az 1980-as évek végén intézményileg elindult gazdasági és politikai rendszerváltás, ahogy általában a nemzetgazdaságban és az agrárgazdaságban, alapokat érintő átalakulást indított el a hazai erdőgazdálkodásban is. Az alapvető átalakulás, amely néhány évtizedes múltunkat tekintve rendhagyó, hisz nem a polgári fejlődés evolúciójába épül, hanem éppen ennek alapköveinek lerakását és megerősítését jelenti.

Ez az alapvető átalakulás, melynek folyamatában vagyunk, mint ismeretes, érinti a ***tulajdonviszonyokat, a jövedelemelosztást, a magánvállalkozás kiterjedését, az állam közvetlen vállalkozói szerepvállalásának visszaszorítását, a szabad tőkeáramlást, a foglalkoztatottságot, munkanélküliséget, szociális gondoskodást stb***.

Már az átalakulás kezdetén érzékelhető volt, hogy a rendszerváltásból fakadó új feladatok tovább nehezítik az „örökségül" hagyott szakmai terhek, gondok rendezhetőségét. A rendszerváltozáshoz kapcsolódó feladatok nagyságrendje ugyanis egyértelműen ma sem tisztázható abban az értelemben, hogy mikor, milyen mértékben végezhető el, és a gazdasági rendszer működtetése, szabályozása mikortól folytatható „normális" módon, a polgári közgazdaság és demokrácia eszközrendszerével.

Az elmúlt három év alatt elfogadott új törvények száma, a szerkezeti átalakítások, a tulajdonváltás eddig végrehajtott mértéke egyértelműsíti számunkra a választott irányt. Ugyanakkor azonban megállapítható, hogy az örökségül hagyott feladatok mellett a gazdasági visszaesés, az értékesítési körülmények (bel- és külpiacon) megváltozása ezen a szakterületen is komoly gazdálkodási, finanszírozási és likviditási gondokat okoz. Az örökségül maradt terhek közül ***az erdőfelújítások jelentős mértékű felhalmozódását, a rendezetlen vadkár kérdéseket, az Erdőfenntartási Alap*** szabályozatlanságát, pénzügyi ellenőrizetlenségét, az indokolatlan kifizetésekből fakadó forráshiányát kiemelve is látható, hogy a problémák rendezhetőségét önállóan nézve is az átalakulás komoly kihívást jelentett és jelent ma is az erdőgazdálkodás számára.

Mindezek mellett azt is szükséges látni, hogy a globális ökológiai egyensúly megbomlása a természetes környezet nagymértékű veszélyeztetettsége és a biológiai erőforrások jelentőségének további növekedése miatt ***a fejlett gazdaságok átfogalmazták erdészeti politikájukat.*** Természetesen a megfelelő gazdasági háttér lehetővé is tette ezen országokban, hogy az erdőfunkciók értékrendjét a védelmi és szociális szolgáltatások irányába mozdítsák. Ugyanakkor a színvonalas és jövedelmező faanyagtermesztést a jogi szabályozás, tervezés, monitoring, szakhatóság, tanácsadás, szankciók, támogatások területén ezen követelmények elsődleges figyelembevételével biztosítsák.

Ezen nemzetközi folyamathoz csatlakozóan a hazai erdészeti politikában is – az előbb említett feladatok rendezése mellett – tovább kell, hogy ***erősödjenek az erdő- és természetvédelemmel, közjóléttel kapcsolatos szempontok***. Az alapvetően figyelembe veendő kérdések és tényezők, az előbb említett globális folyamatok, a nemzetgazdaságra nehezedő terhek – eladósodottság, szociális gondoskodás, az elosztható nemzeti jövedelem alakulása – az általános gazdaságpolitika hazai prioritásai olyan környezetei teremtettek az erdőgazdálkodás átalakulásához, amelyben az elemző, értékelő, előkészítő és javaslattevő munkák mellett az ***ágazat működőképességének biztosítása*** volt a központi kérdés.

1. Erdészeti politika

A politikai és gazdasági rendszerváltást követően elindult a ***tulajdonviszonyok átrendeződése. A tulajdonosi motiváltság*** erősödése miatt is felmerült a hazai erdészeti politika újrafogalmazásának és az új erdőtörvény előkészítésének igénye. Már az 1990-es év elején is minisztériumi munka keretében a szabályozás előkészítéséhez elindítottuk:

- a hazai erdőgazdálkodás helyzetének elemzését,
- az érdekeltségi körbe tartozó országok erdészeti politikájának, jogi és közgazdasági szabályozásának, erdőgazdálkodásának elemzését,
- a hazai erdészeti politika főbb kérdéseinek kidolgozását,
- az erdőtörvény előkészítését.

Nemzetközi szintű konzultációk szervezésével, külföldi rendezvényeken, tanulmányutakon és továbbképzéseken való részvétellel, szakmai fórumok meghallgatásával készültünk fel a megváltozott helyzetnek megfelelő szabályozás javaslatának elkészítésére.

Az Erdészeti és Faipari Szakbizottság – melybe a természetvédelem képviselőit is bevontuk – hathatós munkájának köszönhetően elkészült a helyzetértékelés, az aktuális erdészetpolitikai kérdésekkel foglalkozó anyag. Ugyanebben az évben elindítottuk a törvény előkészítését is. Az előkészítő munkák állásáról tájékoztattuk a minisztérium vezetését, az Országgyűlés Környezetvédelmi és a Mezőgazdasági Bizottságát. A szakértői anyagok szintjén az ágazati érdekképviseleti szervekkel, valamint az ágazat intézményeivel egyeztetéseket folytattunk. Különböző rendezvényeken és a sajtó útján a kollégák többször kaphattak tájékoztatást.

Az ***Erdőtörvény beterjesztése más törvényekkel együtt a Földművelésügyi Minisztérium II. félévi*** programjai között szerepel.

2. Tulajdoni, kezelői viszonyok változása

Az új szabályozás előkészítésének egyik sarkalatos indoka a tulajdonosi struktúra változása. Mint közismertté vált, a rendszerváltás érinti az erdő tulajdonviszonyait is. Itt kell kiemelni azt, hogy ***eredményes erdőgazdálkodást, hatékony szabályozást csak rendezett tulajdoni és birtokviszonyok mellett lehet működtetni***.

Az erdőnek a rendszerváltásig jellemző tulajdoni szerkezete lényegében két csoportra, az állami és szövetkezeti kezelésre koncentrálódott. Mindez az 1945-49 években elindított földreform, majd az azt követő földbirtok rendezések és az új erdőtelepítések eredményeként alakult ki. Az összes erdő területe az FM Erdőrendezési Szolgálat 1991. XII. 31-i nyilvántartása szerint: 1 694 546 ha, melynek 69,7%-a volt állami tulajdonú, 29,8%-a szövetkezeti kezelésű és mintegy 0,5% tartozott az egyéb kategóriába. Az elmúlt időszak az erdősültség egyértelmű növekedésével (12%-ról – 18%-ra), a nagyarányú állami erdővagyon kialakulásával és termelőszövetkezeti kezeléssel jellemezhető, melynek során ***az erdőbirtok nagymértékben koncentrálódott***.

A koncentrálódásból fakadó előnyöket az ágazat nagymértékben tudta kihasználni. Hisz ***nagyterületű erdőtervezésnek, a hozamszabályozásnak, a tartamos erdőgazdálkodásnak a birtokfeltételei adottak voltak***. Részben ez volt azonban az alapja az erdők egyes térségekben megjelenő túlhasználatának is.

Forgalomképesség szempontjából a korábbi polgári törvénykönyv szerint az erdő forgalomképtelen vagyontárgy volt. Az állami erdő, mint vagyon, csak a ***használati jog*** területén volt átruházható.

A tulajdonviszonyok első változását az erdőben a korábbi, a ***termelőszövetkezetekről szóló törvény 1989. évi módosítása tette lehetővé, amikor is a szövetkezetek kezelésében levő tagi tulajdonú ingatlanokat a tagok kiigényelhették a szövetkezetből***.

Az első lényeges változást ***a polgári törvénykönyv módosítása hozza, amikor is az állami erdő tulajdonlása forgalomképessé válik és megnyitja az utat a föld tulajdonlását is érintő törvényeknek***, melyek: az Önkormányzatok vagyonáról szóló törvény, a szövetkezeti és a szövetkezeti átmeneti törvény és a kárpótlási törvénycsomag.

Az önkormányzatok vagyonáról szóló törvény a korábbi tanácsi kezelésű erdők önkormányzati tulajdonba adásáról rendelkezik, mely összességében mintegy 10 ezer ha erdőt érinthet.

Sajnálatos tényként kellett megállapítani, hogy sok esetben a Vagyonátadó Bizottságok és maga a Belügyminisztérium is eltérő módon értelmezi a vonatkozó törvényt és az erdőt beépítetlen földingatlannak minősíti. Tény az, hogy ezen az úton számos, az erdőgazdálkodásra nézve hátrányos tulajdonátadás történhet meg. Ennek a folyamatnak a felülvizsgálatát több hónappal ezelőtt kezdeményeztük és reméljük, többszöri szakértői egyeztetés után a következő hetekben közös egyetértéssel véglegesen lezárhatjuk.

A szövetkezeti, valamint a szövetkezeti átmeneti törvény egyszerre jelölte ki a vagyon felosztását osztatlan szövetkezeti vagyonra, tagi tulajdonra és kárpótlási alapra. Ugyanakkor megjelöli a tulajdonosi és kezelői közösséget jelentő új szövetkezeti formára a működési szabályokat. Ez a tulajdonképpeni vagyon- és birtokrendezési folyamat a korábbi mintegy 550 ezer ha termelőszövetkezeti kezelésű erdőre érvényes.

Kétségtelen tény, hogy ez a folyamat számtalan új típusú kérdést vet fel, ugyanakkor jelentős többletfeladatot ró a szakhatóságra, így az erdőfelügyeletre, de az erdőtervezésre is. Ilyen többek között a csődbement, vagy jogutód nélkül megszűnő szövetkezetek vagyoni kérdései, különös tekintettel az erdőre, továbbá a ***törvény által előírt osztatlan közös kezelés elvének általános érvényesítése***, valamint az új tulajdonosok erdőtervi dokumentációkkal történő ellátása. A vagyonnevesítés, átalakulás, működés és megszűnés szabályozását az említett szövetkezeti átmeneti törvények megadják; az erdőben az ***osztatlan közös kezelés***

elvének teljesülését az erdőfelügyelet ellenőrzi; az erdőtervi dokumentációk biztosítását az FM Erdőrendezési Szolgálat látja el.

A föld magántulajdonlás kialakulásának másik meghatározó törvénye ***a kárpótlási törvénycsomag***, mely egyszerire ad lehetőséget a kárpótlási jeggyel részleges jóvátételre és a kijelölt kárpótlási földalapra történő licitálásra, tehát a földtulajdon szerzésre.

Mint közismert, a kárpótlásnak része az erdő is. Ennek következtében kárpótlási földalapkijelölést egyaránt kell végezni a szövetkezeti kezelésű és állami erdőterületen. Induláskor, az előzetes felmérések alapján azzal számoltunk, hogy a kárpótlás folyamatában mintegy 250–300 ezer ha erdő tulajdonviszonyaiban történhet közvetlen változás, mely változás mértéke az állami erdők 100–150 ezer ha-ral részesednek. Az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivataltól kapott tájékoztatás szerint 1993. július l-ig 11 512 300 AK földingatlan került árvereztetésre, amelyre 126 300-an szereztek tulajdonjogot. A jelzett dátumig erdőben 181 949 AK kelt el, ami mintegy ***44–45 ezer ha***-nak felel meg. Az Erdészeti Hivatal adatai szerint az erdőgazdaságoktól eddig 27 071 AK került 9 600 ha-ral magántulajdonba. A pótkijelölés menetében előreláthatólag 50 ezer ha mértékrenddel kell számolni az állami erdőkben, ebből 50–50% arányú megoszlás várható az állami gazdaságok és az állami erdőgazdaságok között.

A kárpótlás eddigi tapasztalataiból számos következtetés vonható le. Többek között az a tény, hogy ***a faállomány értéke többszöri javaslatunk ellenére nem került figyelembevételre a licitáláskori induló érték megállapításakor***. A negatív licitálás során – 500 Ft/AK – szakmailag és pénzügyileg fel nem értékelt vagyonhoz jutnak az új tulajdonosok. Ennek utólagos korrekciójára számos javaslat ellenére nem látott lehetőséget a törvényhozás.

Külön ki kell emelni itt azt, hogy ***az új tulajdonokra is érvényes a gazdálkodásukban az erdőtörvény, az értékesítésben a gazdasági törvények, valamint az osztatlan kezelés elének érvényesítését a kárpótlási törvény is előírja***. Külön kérdésként merül fel az ***alkalmazotti földalap törvényi értelmezése az állami erdőgazdaságoknál, különösen az erdőalap vonatkozásában***. Ma már elmondható, hogy az Igazságügyi Minisztérium és Földművelésügyi Minisztérium egyeztetett álláspontja szerint ***nincs mód az alkalmazotti föld (erdő) alap kijelölésére***. Az említett törvények, tehát az önkormányzatok vagyonáról szóló törvény, a szövetkezeti törvények, valamint a kárpótlási törvénycsomag következtében olyan mértékű erdőtulajdon rendeződés indult el, melynek eredményeként a magánerdő tulajdonlás részaránya 35–40% is lehet. Ennek abszolút mértéke és relatív aránya elsősorban az erdőtelepítésekkel tovább emelkedhet.

Az erdő tulajdoni viszonyait azonban döntően ***az állami tulajdonban maradó rész sorsa és az azon történő gazdálkodás formája*** határozza meg. A kincstári törvény hatálybalépéséig a ***126/1992. (VIÍI.28.) Korm. sz. rendelet szerint az állami tulajdonú erdők az ÁV Rt.-hez kerültek***. Az erdő vonatkozásában egyértelműen látszik, hogy a kormányrendeletet módosítani szükséges, hiszen az ***erdő és a cégvagyon közötti viszonyt*** egyértelműsíteni kell, valamint ma az állami erdőknek a tulajdonlásában több tárca is osztozik.

Az állami tulajdonú erdőt kezelő szervezetek közül a legnagyobb az ÁV Rt., melybe 19 EFAG és 25 ÁG révén 1 085 ezer ha erdő tartozik; a Honvédelmi Minisztérium 3 erdőgazdasága útján 86 ezer ha erdőt kezel, a Közlekedés, Hírközlés és Vízügyi Minisztérium a vízügy révén 10 500 ha erdőt működtet, 100 AG és 1110 egyéb privatizálásra kijelölt kezelő révén az ÁVÜ-höz 79 ezer ha erdő tartozik.

A fentiek alapján az erdő vonatkozásában is az egyik legfontosabb feladat ***a kincstári törvény előkészítése, melynek következtében e törvény hatálya alá tartozó erdők tételesen meghatározásra kerülnek***, mely feladat lényegében elkészült az Erdőrendezési Szolgálat jóvoltából.

3. Erdőgazdálkodás

A gazdasági rendszerváltáshoz kapcsolódó feladatok bonyolítása mellett kiemelkedő súlya van az erdőgazdálkodási alapfeladatok teljesülésének. Az elmúlt három évben jelentős fejlődést megalapozó folyamatok főleg a múltbeli örökségek miatt, de a faágazat korlátozott piaci és hatékonysági lehetőségei miatt is reálisan nem voltak elindíthatok. Az erdőfelügyelőségek – mint ismeretes – évente értékelik az erdőállománygazdálkodást, ebből az Erdészeti Hivatal országos értékelést készít. Az értékelésből az alábbi főbb adatok, folyamatok emelhetők ki:

a) 1992. XII. 31-én a faállománnyal bontott összes terület 1 695 855 ha, ez közel 4 400 haral több mint egy évvel korábban.

b) Erdeink élőfakészlete 294,1 millió bruttó m^3, mely folyamatosan növekvő, részben a fakitermelések csökkenésével is magyarázható.

c) 1992-ben 208 millió db kiültethető csemete került megtermelésre, mely a korábbi évekhez, különösen 1990. évi 400 milliós csúcshoz képest jelentősen csökkent. Ez jórészt az erdőtelepítés teljesítmény mértékének visszalépésével van összefüggésben.

d) Az elvégzett első kivitelű erdőfelújítás területe 19 981 ha, ugyanakkor a befejezett teljesítmény értéke 19 709 ha. Az összes erdőfelújítási kötelezettség alá vont terület 141 919 ha, valamint az erdősítési hátralék mintegy 8 700 ha. A megelőző évek eredményeként kedvező változás volt tapasztalható, ennek a folyamatnak a megtartása azonban 1992-ben már nem volt sikeres.

e) 1992-ben 7 138 ha első kivitelű erdőtelepítést végeztünk el, a befejezett telepítés területe 8 271 ha volt.

Az említett értékelésben kiemelt, ***külön kezelést igénylő negatívumok*** felsorolás szerűen a következők:

- termőhelynek nem megfelelő fafajú erdősítések,
- az ápolások elhanyagolása,
- a felerősödő károsítások, főleg az aszálykár és a vadkár,
- az elhúzódó és növekvő folyamatban lévő erdősítések,
- az erdősítések befejezésének elhúzódása, – a tölgyesek visszaszorulása a befejezett erdősítésekben, – a magas sarjaztatási arány, őshonos fafajok nem megfelelő aránya, – az erdőfenntartás finanszírozási rendszerének problémái, – az engedély nélküli fakitermelések, falopások, – a tulajdonviszonyok elhúzódó rendezése,
- a szakhatóság működtetésének kérdései.

4. Az erdőfenntartás finanszírozási kérdései, Országos Erdészeti Alap

A felsorolt negatívumokkal jellemzett erdőgazdálkodási folyamat szabályozására számtalan igazgatási és finanszírozási korszerűsítést szükséges végrehajtani. Ezek közül a legjelentősebb a földművelésügyi alapokról szóló törvény, mely egyben az Országos Erdészeti Alap pénzügyi rendszerét szabályozza. Közismertté vált az a tény, hogy a rendszerváltással egy indokolatlanul túlköltekező, és főleg nem az alapcélokat finanszírozó, forráshiányos Erdőfenntartási Alapot örököltünk. Közel 500–550 millió Ft olyan kifizetés hiányzott az alapból, amely nem az erdőfenntartás ügyeivel volt szerves összefüggésben. A ***jogelőd finanszírozási rendszer nem törvényi szinten volt szabályozott***, ezért a pénzügyi rendszer sem a befizetés, sem a kifizetés oldalán nem volt teljes mértékben kézben tartható.

1992-ben nem tudtuk működtetni teljeskörűen a pénzügyi rendszert. Egyrészt a szövetkezeti szektorban elsősorban a befizetések elmaradása, másrészt a forráshiány miatt csak az 1991. év és az azt megelőző évek elmaradt kifizetéseit teljesítettük az érdekképviseletekkel egyeztetett módon. A többi szektorban csak a szakmailag elengedhetetlen munkákra nyújtottunk fedezetet.

Az 1992-es év a szabályozás vonatkozásában is rendhagyó volt. 1992. január 1-től már hatályban volt a számvitelről szóló törvény, mely szerint az erdőfelújításokat beruházásként kell kezelni és közvetlen önköltségen kell értékelni.

Ugyanakkor az államháztartásról szóló törvény szerint „fizetési kötelezettséget előírni csak törvényben lehet”. Az állami szektorra működtetett alaprendszer nettó elszámolásra adott lehetőséget. A ***ráfordításos alapon működtetett nettó elszámolási rendszer*** azt eredményezte, hogy ***több olyan erdőgazdaság nettó befizetőből visszaigénylő lett, amely tartósan befizető volt az elmúlt években***. Sajnálatos az a tény, hogy a többletköltség felhasználás az erdőállomány-gazdálkodásban teljesítménynövekedéssel és eredményjavulással nem jelentkezett. Ennek magyarázatára néhány gazdálkodó esetében indokolt visszatérni.

1992. december 31-én elfogadásra került a földművelésügyi alapokról szóló törvény, mely törvényileg szabályozza az Országos Erdészeti Alapot. Ez a szakmai alap egyértelműen ***a korábban működő rendszert erősíti meg törvényi szabályozással***. Az első félévi működés ismerete alapján elmondható, hogy az. alap a finanszírozási igényeknek részben tud csak megfelelni.

A ráfordításos körben az előleg igény 40%-át volt képes csak biztosítani, a pályázatos körben pedig csupán 25%-os finanszírozási szintet tudott eddig elérni. Erre döntő részben a magyarázat az, hogy az erdőgazdasági vállalatok csak részben teljesítették a befizetési kötelezettséget. Az Erdészeti Hivatal elemzi ennek magyarázatát és indokoltság esetén a törvény által biztosított eszközökkel élve kívánja a finanszírozási rendszeri működtetni.

5. Erdővédelem, vadgazdálkodás, vadászat

Erdővédelem

Az eredményes erdőállománygazdálkodás súlyponti része az erdővédelem. A károsításokkal (vadkár, aszálykár, elemi kár, tűzkár, rovarkár, egyéb kár) érintett (mennyiségi és minőségi egyült) erdőterület nagysága 25 ezer ha körül alakul. Az aszálykár utáni legnagyobb károsítások ***a vadkárból és az erdőpusztulásból*** származnak. Az erdőpusztulás, mely leginkább a tölgyeseinkben jelentkezett, okaira még ma sincsen egyértelmű tudományos magyarázat. A pusztulás intenzitása valamelyest azonban csökkent, amely az elpusztult egyedek részarányának csökkenésével magyarázható. A pusztuláshoz kapcsolódó műszaki mentés támogatási rendszere jogszabályi megújítás alatt van. A közeljövőben várható kormánydöntés után megindulhat a pénzügyi támogatási rendszer működése.

A vadgazdálkodás, vadászat terén is számos kedvező előrelépés tapasztalható. Ezek közül az indokolt és egyeztetett létszámapasztásnak egyes helyeken ma már kézzelfogható eredményei vannak. Indokolt ezen az úton tehát tovább haladni.

6. Erdőtelepítés

A hazai erdővagyon további bővítésének az új erdő létesítése a járható útja. A rendszerváltás után ***kormányprogram szinten került megerősítésre az 1980-as évek végén szakmailag előkészített javaslat***. Ez a program azt célozta, hogy az élelmiszertermelésben jövedelmezően nem hasznosítható termőföldet jórészt új erdő létesítésével hasznosítsuk. A korábban felmért 4–800 ezer ha körüli lehetőség mindenképpen emelkedett az agrárpiac tovább szűkülő keretei miatt. 1991-ben 700 millió Ft-ból 6700 ha, 1992-ben 650 millió Ft-ból 7140 ha új erdő létesült. 1993-ra 450 millió Ft áll rendelkezésre, ebből 3–3,5 ezer ha új erdő létesítésével számolunk.

1993-ban, amikor a magántulajdonlással reálisan számolni lehetett, ***indokoltnak látszott a támogatási rendszer átalakítása úgy, hogy számolni kellett a saját erőforrások hasznosulásával is. Ezért a korábban 100%-os támogatási rendszert indokolt volt pályázati és részleges támogatási rendszerré átalakítani***. Ennek az új rendszemek a működéséről az 1993. év befejezését követően tudunk elemzéssel visszatérni, indokoltság esetén kezdeményezzük a módosítását.

Az erdőtelepítésnek kulcskérdése a költségvetés biztosította pénzügyi forrás. Ma már elmondhatjuk, hogy az 1994. évi törvény elfogadásakor a rendelkezésre biztosítandó keretösszeg megállapításában a szakmai állásfoglalásunkon túl, támogatólag lépnek be az agrárképviseletek és az egyes – főleg a fátlan országrészekben alakult – érdekközvetítő fórumok.

7. Faanyaghasznosítás (fahasználat fatermékkereskedelem, fafeldolgozás)

Erdőállomány-gazdálkodásunk másik kulcskérdése az erdőhasználat, a fatermékkereskedelem és a fafeldolgozás. Röviden néhány információ a fakitermelési teljesítményről és a faanyag hasznosulásáról:

1992-ben 86 ezer ha erdőterületen, az erdőtervi lehetőség 83%-án folyt fahasználati tevékenység. Az összes kitermelt faanyag 6 590 ezer bruttó m^3, amely a keretlehetőség 79%-a, mindez az előző évekhez képest további mintegy 6%-os csökkenést jelent. Az állami szektorban a csökkenés mértéke csak 4%-os, ezen belül is az ipari fa termelés 3,2%-os visszaesést mutat.

Az ipari fa értékesítés belföldön 28% kal emelkedett, ugyanakkor az export értékesítés 17%-kal csökkent. A tűzifa értékesítésében nagymértékű változások nem voltak tapasztalhatók.

Az elsődleges és a másodlagos fafeldolgozás területén fahasználat csökkenését meghaladó mértékű visszaesés volt tapasztalható, melyből egyedüli kivétel a szalagparketta volt. Az erdei- és faipari termékek külkereskedelmi forgalmának (export-import) pozitív egyenlege 1992-ben 7,8 Mrd Ft. Az előző évekhez képest további növekedés tapasztalható ezen a téren, de a korábbi évek dinamikája már nem volt jellemző. Érdekes információ továbbá az a tény, hogy a cellulóz, papír- és papírfeldolgozóipari termékek behozatala 1992-ben 22 milliárd Ft-os nagyságrendet mutatott.

Mindezen folyamatok részletes elemzését az Erdészeti Hivatal a szokásos módon elvégzi és közzéteszi.

Indokoltnak látszik azonban ***hosszú távra vonatkozóan a faanyag hasznosítás új stratégiáját*** kidolgozni. Ennek megalapozása érdekében részben egy cellulóz-, papíripari hasznosítás lehetőségét feltáró tanulmány készült három érintett tárca (KTM-KM-FM) gondozásában külföldi szakértőkkel. Más részben a PHARE-program finanszírozásában a teljes ágazatra vonatkozóan készül egy tanulmány, amely erre a problémakörre is igyekszik választ adni. Ezekre a szakértői anyagokra is építkezve kívánjuk a megoldás lehetőségét a faanyaghasznosítás fejlesztési kérdéseiben – 1993 év vége felé – a kormány részére bemutatni.

8. Átalakulás, privatizáció, az állami erdőgazdálkodás szervezeti rendszere

Átalakulás, privatizáció

Tisztelt Vándorgyűlés! ***A gazdasági rendszerváltással együtt az állam, mint tulajdonos és mint közvetlen piaci szereplő folyamatosan visszavonul a gazdaságból***.

A szabályozási, koordinálási szerepkörét általában megtartva csak néhány kiemelt területen – ***a kincstári és kizárólagos állami vállalkozói vagyonon – így az állami erdőben is indokolt, hogy megtartsa tulajdonosi befolyását***.

Az ***erdő*** esetében szakmai és közgazdasági szempontból azért is látjuk indokoltnak, mert a társadalmi elvárások, ***a tartamos vagy divatosabb szóval a fenntartható erdőgazdálkodás ezen a módon érvényesíthetők***.

A ***vagyongondozás és az erdő használata, szakkezelése nem egymást helyettesítő folyamatok, tevékenységek***. Szervezeti szempontból véglegesen a helyükre kell, hogy kerüljenek.

Mindezek alapján a ***magyar erdőgazdálkodásnak alaptétele az állami erdőgazdálkodás szervezeti kérdései***. Éppen ezért az ***általános átalakulási és privatizálási szándék a szakterülethez tartozó állami vállalataink esetében másképpen kell, hogy megjelenjen az erdőgazdasági vállalatokra és másképpen a faipari, valamint fakereskedelmi vállalatokra***.

Az állami erdőgazdálkodás szervezeti kérdéseiben többször állást foglalt maga az **egyesület** is. Ugyanakkor kiemelkedő jelentőségű volt a Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottsága kezdeményezésére megrendezett ***I. Országos Erdész Gyűlés állásfoglalása***.

A rendezvény állásfoglalásának – mint ismeretes – az adott különleges jelentőséget, hogy magának a rendezvénynek fővédnöki tisztét dr. Antall József miniszterelnök jelenlétével és előadásával vállalta.

Az állásfoglalások egyértelműen azt az irányt erősítik, hogy ***az állami tulajdonú erdők tulajdonosi jogainak érvényesítésére önálló, 100%-ig állami tulajdonú kezelő szervezetet*** kell kialakítani. Ez a szervezetkialakítás – ma már egyértelműen látszik – egy folyamat mentén lehet eredményes, melyhez alapvetően a ***szakterület és a politika egyértelmű egyetértésére*** van szükség. Az említett folyamat kettős irányultságú kell, hogy legyen:

Egyrészt a profitorientált vagyonok (fafeldolgozás, szolgáltatás, kivitelezés) folyamatos privatizálása, szervezeti elválasztása, a társasági működés kialakítása. Erre vonatkozóan a Gazdasági Kabinet és a Kormány elfogadta ***az ágazati privatizációs programot***.

Másrészt az ***állami erdőkért felelős szervezet*** létrehozása. Ma azonban látszik, hogy mindez egy lépésben nem lehetséges.

Az 1992. évi LIII. tv., valamint a 126/92. kormányrendelet értelmében folyik az erdőgazdasági vállalatok társasággá alakítása az ÁV Rt.-nél. Lényeges azonban az a tény, hogy átalakulásokkal egyidőben nevesítésre kerülnek azok a vagyonok (erdő és erdőhöz közvetlen kapcsolódó vagyontárgyak), melyek ***nem a társaságok vagyonába kerültek, hanem a kincstári törvényig azok tőketartalékába.***

Az ÁV Rt. új vezetése is egyetért abban, hogy a kincstári erdővagyonért felelős szerv kialakításával ezek elvonásra kerülnek.

A minisztériumban ezen állásfoglalás ismerete mellett folyik az előkészítő munka ***a lehetséges szervezeti megoldás kidolgozása*** érdekében. A közeljövőben várható, hogy a két illetékes miniszter e kérdésben egyeztetéssel véglegesíti a kivitelezhető megoldást. Az Erdészeti Hivatalnak az a szakmai álláspontja, hogy olyan szervezetet szükséges létrehozni, ahol ***alapvetően a közérdeknek megfelelő vagyonérdekeltség*** érvényesül.

9. Szabályozás, szakhatóság, oktatás, kutatás

Az előbbiekben vázoltak szerint érzékelhető, hogy Magyarország az erdőtulajdonlásban a jelentős állami tulajdonlás mellett a többszínű erdőtulajdonlás irányába mozdul el. Ebben az új helyzetben egy s***zektorsemlegesen*** az erdőbirtoklás, -használat és -védelem szabályait pontosabban megjelölő, megújított törvényi szabályozásra van szükség.

Az erdőtörvény szakmai szöveganyaga elkészült. Folyik a jogi formájának kialakítása és annak véglegesítése után várhatóan az őszi idényben megkezdődhet a szakmai, valamint tárcaegyeztetése.

Mindezek mellett indokolt az erdőtervezési és erdőfelügyeleti munka reformja is. Mindkettő az érintett intézmények bevonásával elindult annak érdekében is, hogy a törvényi szabályozás életbelépésével, annak hátterével életbe léphessen.

A ***globális ökológiai kérdések***, az erdészeti vonatkozású nemzetközi egyezmények az erdészeti kutatásban és oktatásban új irányvonalak elindítását, illetve bővítését igénylik. Ezekben a kérdésekben a tárca, az Erdészeti Hivatal kiemelten kíván az Erdészeti Tudományos Intézetre és az egyetemre támaszkodni. Az oktatásban és a tanácsadásban új feladatként jelentkezik a magánerdőtulajdonlással a vállalkozások kiteljesedésével együtt felmerülő új ismeretek elméleti megalapozása és gyakorlati alkalmazása.

A vállalkozások új típusú irányítási ismeretet igényelnek, ezért támogatandó az a kezdeményezés, mely a Soproni Egyetem e célt szolgáló szak alapítására irányul.

10. Erdészeti Hivatal

Tisztelt Kollégák!

Különösen jelentős szakterületünk „újkori” történetében, hogy 1993. május 1-től felállításra került az Erdészeti Hivatal. A hivatal magasabb jogállással jogutódként vette át a főosztály feladatait. Az Erdészeti Hivatal 4 osztályos szervezet. Létszáma 26 fő.

A korábbi tevékenység első lépésben a ***magánerdőgazdálkodás*** ügyeivel bővült. A hivatal megalakítása különösen jelentős az erdészeti diplomáciában is, mely területen több, mint harminc országgal van kapcsolatban az erdészet. Különösen kiemelkedő az osztrák, német,

francia, holland, norvég, svéd, finn és az Egyesült Államok-beli kapcsolat. Ezek a kapcsolatok az elmúlt években biztosították azt, hogy több mint 150 kolléga külföldi tapasztalatcserén bővíthette szakmai és erdészetpolitikai ismereteit.

Tisztelt Vándorgyűlés! Kedves Kollégák! Talán kicsit bővebbre nyúlt előadásomban rá kívántam villantani az erdészeti szakterület sajátos és sokrétű problémáira. Látnunk kell, hogy az elmúlt évek nem teltek el események, feladatok, problémák és talán apró sikerek nélkül. Az elkövetkezendő év és évek számtalan új feladatot jelölnek ki számunkra. Azzal a felelősséggel kell végeznünk dolgunkat, hogy a demokrácia játékszabályainak megfelelő eszközökkel a hazai erdőgazdálkodást és az átalakulást a helyes irányba tereljük.

Érzékelnünk kell azt is felelősen, hogy a megoldás kulcsa mindig saját kezünkben van. Az Erdészeti Hivatal és a tárca épít az elkötelezett erdészkollégák szakmai együttműködésére és támogatására. A jószándék az Erdészeti Hivatal életre hívásával kapcsolatos támogató levelekben egyértelműen kiérezhető, melyet munkatársaim nevében is ezúton köszönök.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

SzJ: Az erdő mindenkié *(Erdészeti Lapok 1991/11)*

Az a véleményem, hogy az erdészetnek is lépni kell, ha nem akarunk az események után kullogni. A leghatározottabban ki kell állni amellett, hogy vezetés szempontjából az erdészetet nem szabad, nem lehet harmad-, negyedrangúvá degradálni.

Azt gondolom, ***az erdészetet a fafeldolgozástól egyértelműen és határozottan el kell választani***. ***Erdészeti és Környezetvédelmi Minisztériumra*** lenne szüksége az erdőnek és az Ipari Minisztériumhoz tartozzék a fafeldolgozás.

Tájegységenként erdőigazgatóság és erdőfelügyelőség működne, egymástól teljesen függetlenül. Az erdőigazgatóság alá tartozna az erdőgondnokság, amelyből megyénként kettő-négynél nem kellene több. A gondnoksághoz tartoznának a kerületek 600–800 ha területtel. Ez a felállás egyszerű, áttekinthető, mindenki tudja mi a feladata. Természetesen csak akkor, ha nem akarunk mindenkit fontos beosztásba, alá-, fölé-, mellérendelni. Ideje lenne a valódi munkát díjazni, a bürokratikus túlszervezést kizárni.

Minden erdő állami vagy városi, illetve községi tulajdonban lenne, megszüntetve a jelenlegi állapotokat. Mindenki tudja, miről van szó! Meggyőződésem, hogyha ezt a lépést nem tesszük meg, nem tudunk komoly változást elérni.

Az erdő mindenkié. Ezt komolyan kellene venni, mert sok tennivaló van, hogy ezt megértsék az emberek. Az erdőt óvni, védeni, szeretni kell. Ezért tartom fontosnak, hogy egészséges, szép és rendezett erdők legyenek, hiszen rögtön látszik, ha törődnek vele, van gazdája, s máris jobban vigyáz rá mindenki. Nem lehet közömbös, hogy milyen környezetünk van, milyen környezeti kultúrát teremtünk magunk körül, és ebben a munkában az erdészeknek vezetni kell, ha vissza akarjuk szerezni régi megbecsülésünket.

Röviden szeretnék a ***vadászatról*** is szólni. El kell dönteni, hogy az erdő a fontosabb, és az erdőben az erdész legyen a gazda, nincs szükség más „szakértőre”.

Tisztelem és becsülöm, aki segíteni akar – amivel tud –, de ha nem ért hozzá, ne törekedjen arra, hogy minél nagyobb zűrzavart okozzon a közvéleményben, a hivatalokban, az erdésztársadalomban.

Nagyon károsnak tartom, és nagyon nagy hibának is, hogy alapvető vezetési funkciókat nem mi, erdészek látunk el. Az erdész-vadász feladatot nem lehet rövid távra tervezni, és ahhoz, hogy ezt a munkát jól végezze az ember, sajátos ismeretekre van szüksége, elméletileg, gyakorlatilag, területileg, erkölcsileg egyaránt. Az erdőgondnok (vagy vadászati beosztottja) a kerületvezetővel együtt minden vadászati munkát kézben tarthat. A vadkár éppen olyan hiba, mintha rosszul erdősítenénk vagy szakszerűtlenül történne a fahasználat. Tarthatatlan az a szemlélet, amely napjainkban uralkodik és alapvetően hibás; ***erdész- és vadászellenes***.

Az elmúlt 40 év hibáit és erényeit le kell zárni, a helyére kell tenni a dolgokat. A múltból tanulni kell a jövő számára. Új emberekre, új szemléletre, új bátorságra van szükség, és aki tudja és meri vállalni a feladatokat, az a jövő embere. Ha bátran, gerincesen rendezzük a jelenlegi szakmai, erkölcsi zűrzavart, mindenki jobban, becsületesebben dolgozik. Ezért van szükség új felállásra, tisztázva pénzügyi, hatásköri, illetékességi meghatározásokat. Mindenki tudja mi a feladata és miért felel, miért kell kiállni, mit kap érte. Az új felállás, új szervezeti forma lehetővé tenné, hogy tisztán lássunk pénzügyi, szervezeti, hatásköri dolgokban. Már maga a minisztérium meghatározó lenne, s természetesen komoly szakmai, pénzügyi, szervezési érvek, ellenérvek ütköztetésével kellene kialakítani határozott álláspontunkat. A változást, melyre oly nagy szükség van, nem szabad ledegradálni erőtlen elméleti fejtegetésekkel. Változó világunkban megvan a lehetősége annak, hogy ne alárendelt szerepet játsszunk, s ami megillet bennünket, azt meg is kapjuk! Ezért minden szinten jól kell dolgozni! Félmegoldások, a nagy apparátusok átmentése nem old meg semmit, hibát hibára halmoz.

Most van rá lehetőség, most van itt az ideje, hogy aki megérdemli, tiszta lappal kezdjen dolgozni. Meggyőződésem, hogy becsületes, gerinces magyar **erdészek jó gazdái lehetnek a magyar erdőknek**, de hagyják őket dolgozni és gazdálkodni, és aki megérdemli az legyen megbecsült polgára a hazának. *(SzJ kerületvezető)*

OEE – SchA: Erdőtörvény *(Erdészeti Lapok 1992/2)*

Az egyesület tagjai döntő többségükben ***időszerűnek, sőt fontosnak és sürgősnek tekintik az erdőkről szóló törvény*** megalkotását.

(Egyetlen szakosztály tartja – történelmi tapasztalatokra hivatkozva – ***kétségesnek***, hogy a jelenlegi teljesen bizonytalan, átmeneti időszakban lehetséges időtálló törvényt készíteni. Figyelemre méltó megjegyzésük ellenére a törvényelőkészítő munkát fokozni kell, nehogy a gyors, a társadalom csaknem minden területére kiterjedő, radikális változások közben a magyar erdők ügye háttérbe szoruljon, kedvezőtlen pozícióba kerüljön.)

Sürgeti az ***új törvényi*** szabályozást az a tény is, hogy az adott keretek között immár nemcsak az erdőgazdálkodás, sőt az egyszeri erdőfenntartás lehetetlenül el minden szektorban, de az erdők puszta létét is egyre több veszély fenyegeti. Természetesen ***az új törvényt*** csak akkor szabad a parlament elé terjeszteni, ***ha az ökológiai szemléletű, időtálló lesz, rövid és hosszú távon egyaránt*** valóban jól szolgálja az erdészet ügyét.

A társadalmi vitára bocsátott tervezet igen sok erénye ellenére korántsem felel meg ennek az alapigénynek. A tervezet készítői elismerésre méltó, igen nagy munkát végeztek. Helyenként a legapróbb részletre is kiterjedő figyelemmel törekedtek a tökéletességre és teljességre. Kár, hogy az előkészítésre, majd a nagy szorgalommal és hozzáértéssel összehordott „nyersanyag” rendezésére, összehangolására, a szerkesztésre és csiszolásra nem jutott elég idő vagy erő. Emiatt a tervezet – bár valamennyi „elődjét” minőségben és értékben messze felülmúlja – számos alapvető hiányossággal terhelt és csak kiinduló alapként használható fel egy beterjeszthető törvénytervezet készítéséhez.

Szembetűnő az egyes fejezetek készítőinek stílusában, teljesítményében, sőt felfogásában és megközelítési módjában is megmutatkozó különbözőség. Egyes részletek, pontok tartalmukat és formájukat tekintve is remekbe szabottak, mások az érthetetlenségig zavarosak, homályosak, vagy magyartalanok. Nagyon ***heterogén a tervezet tartalmi vonatkozásban is***. Az egyes fejezetek arányai esetlegesek, tartalmi mélységei igen különbözőek. Az egyikből hiányoznak az alapfogalmak megértéséhez szükséges definíciók is, a másik olyan terminus technicust is meghatároz (csúnyán és pontatlanul), ami az egész tervezetben – joggal – egyetlen egyszer sem fordul elő.

A törvénybe illő, tömör részletek mellett az erdőgazdálkodás teljeskörű, részletes szabályozására való törekvések is teret kaptak a tervezetben. Oldalakat tesznek ki az

alacsonyabb szintű jogszabályokba, vagy egyenesen szakmai útmutatókba illő részletek. Nem ritka a tervezetben a logikai sorrendtől való eltérés sem. Az egyik fő hiányossága a tervezetnek, hogy nem készült hozzá – vagy nem került nyilvánosságra – a biztos kereteket adó preambulum és a részletes magyarázat, indoklás. Ezek nélkül dönteni nem lehet, de véleményt adni is igen nehéz egy törvénytervezetről. Az említett és a hozzájuk hasonló hiányosságok elkerülése érdekében az alábbi általános megjegyzéseket ajánljuk szíves figyelmébe:

1. A beterjesztésre kerülő törvénytervezet ***legyen lényegesen rövidebb, tömörebb. Csak időtálló, legalább egy emberöltőre szóló, a magyar erdők fenntartását, gyarapítását és minél teljesebb társadalmi hasznosulását szolgáló*** előírásokat tartalmazzon. A jelenlegi struktúrák részérdekeket szolgáló elemeinek fenntartására, aktuális politikai vagy hatalmi kérdések megoldására a törvényhozást harci terepként, vagy a törvényt eszközként felhasználni nem szabad. Ebből kiindulva az erdőgazdálkodás jogi szabályozásában a törvény egyértelmű és szigorú keretei között a kormányrendeletnek és megfelelő mellékletekkel rendelkező miniszteri rendeletnek is helyet kell biztosítani.
2. Az új erdőtörvénynek tükröznie kell az erdővel szemben támasztott követelmények és az egész erdőfilozófia ***világméretű változását***. A megszokás és a rövid távú érdek makacs ellenállása miatt a szemlélet, a gondolkodásmód lényeges átállítása általában igen nehéz feladat.

   Esetünkben még nehezebb, hiszen az erdő – speciális szerepe és tulajdonságai következtében – az egyéb területektől eltérő, gyakran konzervatívnak, vagy egyenesen ***rendszeridegennek tűnő*** megközelítést és szabályozást kíván. Emiatt reménytelen vállalkozás ma világos, egyértelmű preambulum nélkül jó erdőtörvényt készíteni, de méginkább elfogadtatni.

   A ***preambulumban*** rögzíteni kell többek között az alábbiakat:

- Korszerű, ***ökológiai szemléletű*** erdődefiníciót.
- Az erdő környezetvédelmi jelentőségének felértékelődését és az erdővel szemben támasztott társadalmi igény ezzel kapcsolatos változását. Azt, hogy ***az erdő fő értéke*** – nemcsak az egész élővilág, de az ember nézőpontjából ítélve is – ***maga az erdő létezése***.
- Az erdő közvetlen materiális szolgáltatásait – beleértve az elemi szükségletet jelentő főterméket, a kitermelhető faanyagot is – már ma is, de különösen a jövőben ***másodlagosnak kell tekinteni***.
- Az erdei ökoszisztéma önfenntartó, önszabályozó és regenerációs képessége révén lehetővé teszi, hogy az ember – az erdő veszélyeztetése, sőt, ökológiai értékének, s védelmi szolgáltatásainak csökkenése nélkül – produktumának meghatározott hányadát elsajátítsa, kihozza az erdőből. Erről ***a természet által hosszú távon biztosított tisztes hozadékról*** – a tudományos és a szorosan vett természetvédelmi érdekek eseteit kivéve – ***belátható időn belül nem mondhat le az ember***.
- Az erdőt csak olyan mértékben szabad a közvetlen anyagi szükségletek kielégítésére igénybe venni (fát termelni, vadat, háziállatot tartani stb.), hogy az az erdei életközösségben visszafordíthatatlan folyamatot ne indítson el, gyógyíthatatlan sebet ne üssön rajta és ne terhelje a jövőt hozamcsökkenéssel, vagy kényszerű, többletértékkel nem fedezett költségnövekedéssel.
- ***Az erdő – természeténél fogva – kettős tulajdonú jószág***. Egyrészt ***minden embernek – sőt minden élőlénynek – olyan elidegeníthetetlen, természetes ősi jussa, mint a levegő, vagy a napfény***, másrészt a ***megnevezett tulajdonos birtoka***.
- Az ebből fakadó látszólagos bonyodalom egyértelműen és könnyen kezelhető: ***az erdő maga köztulajdon***, megnevezett ***tulajdonosa csak a szakhatóság által jóváhagyott üzemterv szerint gazdálkodhat vele, faállományát csak engedéllyel termelheti ki, felújítási kötelezettség mellett, s csupán az erdő tiszta hozamával rendelkezik*** szabadon.

3. Az új erdőtörvény ***tulajdonsemleges*** legyen. Az erdőt magát – mint ***közvagyont*** – a ***tulajdonostól függetlenül*** egyforma következetességgel és szigorral védje, ***minden tulajdonos erdejére érvényes előírásokat*** tartalmazzon. ***Az állami tulajdonú erdők különleges státusát és extra feladatait kormányrendeletben*** kell meghatározni.
4. Az ágazat irányítására és a másodfokú jogkör gyakorlására ne a törvény, hanem a kormány jelölje ki az illetékes minisztériumot.
5. A semmivel sem indokolható módon szakkifejezéseink közé naiv és primitív indítékkal beleerőszakolt, gyökértelen, szakmai hagyományokat sértő, a magyar nyelv természetétől is ***idegen erdőtervtől*** való megszabadulás utolsó lehetőségét szalasztjuk el, ha nem váltjuk ki következetesen a törvénytervezetben mindenütt a ***méltatlanul kiebrudalt üzemtervvel***.
6. Bár lényegében valamennyi erdő egyidőben több funkciót is betölt, a különböző érdekek összehangolhatósága érdekében az üzemtervben továbbra is célszerű az erdőrészlet elsődleges rendeltetésének rögzítése.
7. A természetvédelmi hatóság erdőkre vonatkozó jogosítványait egy helyen, kiemelten kell az erdőtörvényben rögzíteni – a természetvédelmi törvénnyel összhangban – ***természetesen más-más jogkört biztosítva a fokozottan védett, az egyéb védelem alatt álló és a megnevezetten nem védett*** területekre.
8. Az őshonos vad az erdőknek, s ennek következtében ***a vadgazdálkodás az erdőgazdálkodásnak elválaszthatatlan, szerves része***. Ennek tudatában abszolút egységes állásfoglalás alakult ki a tervezet egyetlen alternatív fejezetével kapcsolatosan – természetesen az ***„A” változat mellett***. Nyomatékosan hangsúlyozzuk, hogy tisztességes, lelkiismeretes szakember nem működhet közre semmilyen formában olyan erdőtörvénynek csúfolt jogszabály készítésében, amely az erdő egyik elemét, ráadásul éppen a természetközeli erdő egészére legnagyobb, döntő hatással lévő elemét figyelmen kívül hagyja, vagy mesterségesen kiszakítva más érdekszférába helyezi.

   Az előtt is értetlenül állunk, hogy hogyan kerülhetett az erdőkről szóló törvénytervezetbe az egész törvény szellemétől és szándékától ***teljesen „testidegen” „B” változat***. Mélységesen aggaszt bennünket, hogy a legégetőbb erdőgazdálkodási és természetvédelmi problémáink megoldását minden erőfeszítésünk ellenére még ma is a „Vadgazdálkodás és vadászat” című törvényben igyekszik megoldani soros főhatóságunk.
9. Nehezíti a törvényalkotást, hogy az átmeneti időszakban – a ***„bázistörvények” késése*** miatt – sok területen nincsen elegendő, megbízható tájékozódási, vagy éppen kapcsolódási pontunk. Ennek ellenére – véleményünk szerint – ***gyorsítani és nem várakozni kell, kihasználandó a szabadabb mozgásteret***. Ugyanakkor legalább a saját törvényünk előkészítésére fordított erővel kell figyelemmel kísérni – és számunkra kedvező irányba befolyásolni – a kapcsolódó törvényeket. Nem szabad számításon kívül hagynunk, hogy ***ágazatunk társadalmi megítélése ma sem valós értékével arányos***.
10. Feltételezhetően a tervezet lényegesen lerövidül. Készültségi állapota sem indokolja, hogy a sok-sok véleményező által felismert valós, vagy vélt hibát, módosító javaslatot oldalakon át tételesen felsoroljuk. A következő részletes megjegyzések csak a tartósabbaknak tűnő, az egyértelműen többségi véleményen alapuló, az értékelő munkabizottság és az elnökség véleményével összecsengő és mindenekelőtt az egyesület célkitűzéseivel és állásfoglalásával egyirányú észrevételeket tartalmazzák. (Az egyesület részletes javaslata az érdeklődőknek a titkárságon betekintésre rendelkezésére áll.)

SJ &TL: Törvénymódosítási javaslat túlzott természetvédelmi igények ügyében
(Erdészeti Lapok 1992/05)

…3) A természetvédelem érdekeit megítélésem szerint úgy lehet biztosítani, ha a természetvédelem intézményrendszere erős szakhatósági és hatósági jogkörrel rendelkezik, és e jogköröket az államigazgatási eljárás szabályai szerint gyakorolja.

Úgy ítélem meg, hogy ha a KTM és intézményrendszere a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken ***nem a ráruházott hatósági jogkört akarja gyakorolni, hanem tulajdonolni akar***, akkor nem azt a célt szolgálja, mint amire a társadalomtól felhatalmazást kapott, s ami a minisztériumnak a kormány által meghatározott feladataiból következik.

Egyre több írott tanulmányban és szóbeli előterjesztésben találkozom a természetvédelem intézményeiben dolgozó szakemberek azon követelésével, hogy ***a védett területen a vadászati jog gyakorlása kizárólag a természetvédelmi szakszemélyzetet illesse***. Ez a védett területek egy kis részén már meg is valósult.

Kormány 3084-1992. sz. határozata – *(1993/1)*

1. Előzmények

A Kormány 3084-**1992.** sz. határozata 2. pont ja ki mondja, hogy; ***az állami erdők kezelését ellátó korszerű, egységes államerdészet szervezetének a kialakítása és működésének a szabályozása szükséges. Az új szervezet kialakítására új költségvetési forrás nem igényelhető***.

A döntés időpontjában az állam tulajdonában lévő erdők 92,6%-át 22 – alaptevékenységként erdőgazdálkodást folytató – állami vállalat kezelte.

A 22 gazdálkodóból 19 az FM irányítása alatt álló vállalat, amelyből ***9 már korábban államigazgatási felügyelet alá került***, ***10 vállalatot pedig az AVÜ 1992 április*** 7-én sorolt át az önigazgató rendszerből ebbe a kategóriába.

A ***3 HM irányitás alatt álló vállalat szintén államigazgatási felügyelet alatt áll***.

Az új, egységes szervezet kialakítása során követett elvek, a szervezet számára kitűzött célok, és igy annak feladatai, struktúrája és működése független attól, hogy melyik tárca látja el a felügyeletét.

Vitathatatlan ugyanakkor, hogy a szakmai illetékesség alapján – hasonlóan Nyugat-Európa legtöbb országához – ***a földművelésügyi miniszter mellett a környezet ügyért felelős miniszter és a pénzügyminiszter véleményét kell meghatározó mértékben figyelembe venni az államerdészeti szervezetről való döntésnél***. A Kormány privatizációs stratégiájának megfelelően nálunk ***az állam vállalkozói vagyonáért felelős tárcanélküli miniszter is illetékes***.

Mivel a kormánydöntés ***az állami tulajdonú erdők kezelésének szervezeti megoldására vonatkozó javaslat készítését írja elő – nem korlátozva ezt az FM irányítása alatt álló vállalatok által kezelt állami erdőre*** – a továbbiakban ***a több mint 1 millió ha állami erdőnek a kezelését ellátó szervezetre teszünk javaslatot***. Az ***új szervezet a 22 államigazgatási vállalat jogutódjaként több lépcsőben alakitandó***, és feladatává kell tenni az állami gazdaságok át alakulása következtében kezelő nélkül maradó állami tulajdonú erdőkben való gazdálkodást is.

2. Kiemelt erdészet- és vagyonpolitikai rányelvek

A szervezeti kérdések csak az általános erdészet politikai elvek alapján és az erdőkezelés nemzetgazdasági céljának megfelelve tekinthetők át.

Az erdőkezelés általános nemzetgazdasági célja az erdőkkel szemben támasztott sokrétű társadalmi igény hosszútávu biztonságos (tartamos) kielégítése, melyet az ország, illetve régió ökológiai potenciálja fenntartásával és növelésével, valamint a földhasznosítás és a talaj védelem érdekeivel összhangban kell teljesíteni.

Énnek a célnak a teljesíthetősége érdekében ***az erdővagyont nem csak őrizni és védeni, hanem használni, vagyis az erdők túlnyomó többségében gazdálkodni kell***.

Az erdészeti politika a jogállamban rendelkezésre álló eszközei segítségével elsősorban az erdőgazdálkodás szabályozásán keresztül ösztönöz a kitűzött nemzetgazdasági cél elérésére. Ez ***mind a jogi, mind a gazdasági szabályozáson*** keresztül érvényesülhet és egyúttal az ***államigazgatási szervezet kialakítását s működését is meghatározza***.

A ***jogi szabályozás a készülő új erdőtörvény*** által, a ***közgazdasági szabályozás az agrárpolitikába illesztett adó- és támogatás*** rendszeren keresztül, a ***szakigazgatás*** pedig a fejlesztendő ***erdőtervezés*** és a korszerűsítendő ***erdőfelügyelet*** működésében érvényesül.

A fentiek mellett a közérdek érvényesítésére az államnak még egy fontos eszköz, ***az állami erdővagyon*** is rendelkezésére áll. ***Az államnak erdőtulajdonosi mivoltából ugyanis jogai és kötelezettségei adódnak***.

Polgári viszonyok között az ***állam, mint erdőtulajdonos önként korlátozza jogait és bővíti kötelességeit***, hogy a ***magán erdőtulajdonos és a köz érdekének konfliktusát csökkentse***.

Világosan el kell különülnie azonban az állam hatalmi és tulajdonosi funkciójának.

A kormány agrárpolitikájában megfogalmazott tulajdonlási elvek alapján a jelenlegi magyar erdővagyon 60% a középtávon is az állam tulajdonában marad. Az állam tulajdonában maradó erdők kezelése az abban folyó gazdálkodás tehát meghatározó lesz az elkövetkező években az erdészeti politika érvényesülése szempontjából.

Az ***erdővagyonnak az egyéb természetes és mesterséges vagyontárgyaktól megkülönböztető lényeges sajátossága****, hogy* ***értékét és jövedelemtermelő képességét döntő mértékben biológiai törvények határozzák meg***.

A természetes és természetszerű erdő fogalmába bele tartozik az életközösség, az erdei termőföld, az erdő növényzete, valamint állatvilága, azok … A sokezer élőlény kölcsönhatása, harmóniája vagy diszharmóniája – ökológiai egyensúlya döntő mértékben kihat arra a néhány, haszonvétel szempontjából fontos fajra is, amit a közhasználatban erdőnek neveznek.

Ezek: mindenekelőtt az erdei fák, néhány vadászható erdei nagyvad, és a mellék haszonvétel egyéb fajai (gombák, erdei gyümölcsök).

Napjainkban világszerte felértékelődnek az erdő externalitásai és nem anyagi szolgáltatásai (levegő-víz-talajvédelem, környezeti, esztétikai szerep, egészségvédelem, üdülési funkció). Ez a körülmény még nyilvánvalóbbá teszi a közvélemény előtt is, hogy ***az ökológiai egyensúly, vagyis az erdő egészsége, stabilitása a legfontosabb értéknövelő faktor***.

Az a tény tehát, hogy az erdő egy biológiailag determinált vagyontárgy, azzal a következménnyel hasznosítása során sem alkalmazható csupán a gazdaság és az igazgatás racionalitása.

A „***biológia racionalitása***” egyik alapelve a megelőzés. Ez az elv az erdőgazdálkodás piaci vezérlésének határt szab, mert a piac a hosszútávu költségeket csak igen korlátozottan tudja figyelembe venni.

Az igazgatás általánosan követett módszere – az utólagos hatalmi, hatósági stb. beavatkozás – sem megfelelő megoldás az erdőnél.

Ez az erdő, mint ökoszisztéma sajátosságaiból következik. Ha pl. a véderdő már tönkrement, vagy nem a termőhelynek megfelelő fafajokat ültettek, a tettes megbüntetése a kárt a köz szempontjából nem teszi jóvá! Az erdő helyreállítása általában meghaladja a tettes teljesítőképességét, gyakran a köz teljesítő képességét is. Az erdőben kizárólag a megelőzés biztosítja a cél elérését.

Ezért az erdőnek, mint különleges nemzeti vagyonnak a hasznosítására nem alkalmasak sematikusan az egyéb állami tulajdonú vagyontárgyak ***hasznosítására kialakított szervezeti megoldások***. Ezért is ***nincs példa arra Európában, hogy az állam koncessziós szerződés*** keretében kezeltesse erdeit. Ezért élvez egyedi törvényi szabályozást az osztrák államerdészet, ezért működnek költségvetési rendszerben a német tartományok államerdészeti szervezetei, és ezért nem tőkepiaci szereplő az olasz, a francia, vagy az Egyesült Királyság államerdészeti szervezete sem.

3. Az európai államerdészeti szervezetek

Az állami erdő ***szakkezelését*** ellátó szervezetek Európában mindenhol gazdálkodnak. Ez azt jelenti, hogy az államerdészet az erdő fő termények haszonvételeiből fedezi részben vagy egészben a kezelés (az erdő újratermelésének, őrzésének, védelmének, igazgatásának, helyenként bővítésének) költségeit.

A hozam azonban nemcsak a gazdálkodás hatékonyságának, a piac helyzetének, hanem a természeti adottságoknak is függvénye. Ezért az állami erdők és az államerdészeti szervezetek finanszírozó képessége eltérő Európában.

Az önfinanszírozás alapelve a ***különböző természeti adottságú erdőterületek jövedelmezősége közötti különbségek kiegyenlítése*** vagy

- a költségvetés közbeiktatásával (a ***kincstári típusú szervezet***), vagy
- egy államerdészeti központ működése révén (***vállalat típusú szervezet***) valósul meg.

Az állami erdő fő- és mellék haszonvételei (hengeres fatermékek, vadászat, és egyéb szolgáltatások) éppen úgy a ***versenypiacon*** jelennek meg, mint a nem állami szektor termékei és szolgáltatásai, és ez természetesen visszahat a szervezetre.

A piaci szabályozás következménye, hogy egyre nagyobb arányban végzik ***a különböző kivitelezői munkákat vállalkozók***, és csökken az államerdészeti szervezetek létszáma.

Az európai államerdészeti modellek különböznek egymástól attól függően, hogy az államszervezet egységes vagy tartományi tagozódású, hogy

- mekkora az állami tulajdoni erdőrész aránya; hogy
- milyen az igazgatás és a gazdálkodás szervezeti viszonya; és hogy
- a fa, illetve a cellulóz iparnak mekkora a nemzetgazdasági súlya az adott országban.

Általános érvénnyel megállapítható azonban, hogy az ország hagyományaira épülve szerves fejlődéssel alakultak ki a mai szervezeti viszonyok.

4. A magyar állami erdőgazdálkodó szervezet

A XX. század elején kialakított, és a mai napig érvényes osztrák rendszerhez hasonló elveket követett az **1945**. december 18-án a nemzeti kormány 12.120-1945. ME rendeletével életre hívott Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek (***MALLERD***) szervezeti rendszere, amely ***egy egyalanyú, de az akkori kereskedelmi törvény hatálya alól kivont egyedileg szabályozott cég volt***.

A demokratikus ál1amrendnek megfelelő MALLERD a nemzetgazdaság egyéb ágazataihoz hasonlóan áldozatul esett az azt követő diktatúra politikai szándékainak. Az állami erdőgazdálkodás szervezeti átalakulásait ettől kezdve az általános politikai és gazdaságpolitikai sémák határozták meg.

A MALLERD-et ***állami tulajdonú egyéni cégként a földreform során államosított erdők*** kezelésére hozták létre. Az öt tagú igazgatótanács által irányított és 11 főosztályból álló központi igazgatóság alá rendelve, 11 állami erdőigazgatóságot és 275 erdőgondnokságot szerveztek. A MALLERD működés felett a felügyeletet egy 12 tagú ún. „Szakbizottság” gyakorolta, amelynek tagjai az illetékes minisztériumok delegáltjai, illetve állami alkalmazásban nem álló szakemberek voltak.

Az **1949**. végén megszüntetett MÁLLERD helyett Állami Erdőgazdasági Üzemi Központot és ***15 nemzeti vállalatot*** szerveztek. Ekkor szűnt meg az egy jogalanyú államerdészeti szervezet.

1950-ben a nemzeti vállalatokat és az erdőgondnokságokat is megszüntették, helyettük 16 megyei erdőgazdasági egyesülést (ÉS) és 78 állami erdőgazdaságot (ÁEG), azokon belül 560 üzemegységet szerveztek.

1954-től (***OEF***) az erdőgazdaságok számát 35-re, majd 29-re csökkentették és 260 erdészetet hoztak létre az 560 helyett.

1968-69-ben a ***vadgazdálkodás*** fejlesztési érdekeire hivatkozva az állami erdőgazdaságok területének „egyrészén" állami erdő és vadgazdaságokat (***ÁEVG***) szerveztek. Az ország erdőterületének 2,6%-át elsődlegesen vadgazdálkodási, vadászati célra rendezték be, s az ezzel kapcsolatos különleges igényeket az állami költségvetés terhére finanszírozták.

Az erdőgazdaságok ***egy további részét „honvédelmi érdekből***", de lényegében elsődlegesen ***vadászati céllaI a HM felügyelete*** alá rendelték.

A jelenlegi (*1990 *évi) szervezet* 1970-*ben alakult ki, amikor az ***erdőgazdálkodás és a faipar*** közötti kapcsolat szorosabbá tétele, másrészt a vállalatok tőkeerejének növelése céljából, valamint az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozó ipar „alkudozásának" megszüntetése érdekében, a gazdálkodás eredményesebbé tétele reményében nagyméretű ***vertikális és horizontális integrációt*** hajtottak végre. Létrehozták az ***erdő és fafeldolgozó gazdaságokat (EFAG***), melyek – a ***vállalati önállóság*** jegyében – az eddig jól működő erdészeteket és a védkerületeket jórészt megszüntették és a belső irányítást is alapvetően átalakították.

Az erdőgazdasági vállalatok működését, belső érdekeltségi rendszerét általános gazdasági változások, illetve törvényi szintű jogszabályok alakították.

Az „új gazdasági mechanizmus" 1968) bevezetése, a vállalati törvény reformja (1976) és a vállalati tanácsok intézményének létrehozása (1984), olyan meghatározó intézkedéseket jelentett, amelyek következtében ***1989-re a legfőbb prioritás az éves nyereség és a konvertibilis export maximalizálása lett***.

A jogi keretek és a szakhatósági gyakorlat ***nem zárták ki a vállalati vezetők állami vagyon (és így az állami tulajdonú erdő) feletti rendelkezésének lehetőségét***. Nem érvényesült, illetve ***hiányzott a valódi tulajdonos*** bérkiáramlást korlátozó és követelményeket támasztó, azt tárgyszerűen számonkérő funkciója.

A nyereségérdekeltségi rendszer ugyanakkor ösztönözte a vállalkozási kedvet és egy, a korábbinál költségérzékenyebb gazdálkodásra szorította a gazdálkodót, ami pozitívan értékelendő. A negatív hatások azonban sokkal erősebbek voltak. Egyik legsúlyosabb következménye az lett, hogy a kevésbé jövedelmező vagy veszteséges erdőgazdálkodási alaptevékenység, erdőművelés háttérbe szorult és egyre inkább az „erdőn kívüli" nagyobb profittal kecsegtető, de a tulajdonos állam számára jelentős kockázattal is járó vállalkozások felé terelte a vezetőket.

A vállalkozásokhoz kapcsolódó beruházásokra, befektetésekre egyáltalán nem volt jellemző a költségérzékenység, mivel a kedvező hitel felvételi és támogatási lehetőségek „puha" környezetet teremtettek a döntéshozó igazgatók számára. Egyrészt „tulajdonosként rendelkeztek" a tőke átcsoportosításáról, másrészt hiányzott a tulajdonosi felelősség a beruházási döntéseknél.

A valódi tulajdonos hiánya következtében az állami erdőgazdálkodásban is a rövidtávu és helyenként a csoport érdekek érvényesültek az ország hosszútávu érdekeinek rovására.

Ez konkrétan a következőkben nyilvánul meg;

- csökkentek a tartalékok (az erdőfenntartási alap kiürült)
- nőtt az adósságállomány (az erdőfelújítási hátralék rekordszintre)
- leromlott az infrastruktúra (utak, épületek karbantartása elmaradt, útépítések visszaszorultak).

Mindezeknek, valamint **a rendszerváltozást követően** rohamosan **érvényesülő valódi piacgazdasági hatások (liberalizáció, árfelszabadítás, támogatás csökkenések**), valamint az infláció következtében a fatermékek piaci kereslete beszűkült, a termelésiköltségek növekedtek, az ipari beruházásokra felvett hitelek kamatterheit nem fedezik a fejlesztés eredményeként várt többlet nyereségek, igy az ágazat jövedelmezősége rohamosan csökkent. Ezt az alábbi adat sor is mutatja: …

1992. július 20-i Miniszteri Értekezlet – Erdészeti politika

1. Bevezetés

Az 1992. július 20-i Miniszteri Értekezlet tárgyalta az ***egységes államerdészeti szervezetről*** szóló javaslatot. A határozat értelmében ***javaslatot kell*** kidolgozni ***az állami tulajdonú erdők szakkezelésének, illetve az állami erdővagyon koncessziós szerződések*** keretében való hasznosítására, amit az ***egységes államerdészeti szervezet alternatívájaként*** kell a Kormány elé terjeszteni. A javaslatot ki kell egészíteni egy erdőbirtok-politikai fejezettel.

2. Az erdészeti politika főbb kérdései, különös tekintettel az erdőbirtok-politikára

2.1. Általános szempontok

Az egész világon, de talán leginkább az északi félteke mérsékelt övi részén az elmúlt évtizedekben ***az erdők társadalmi jelentősége nagymértékben megnőtt***. Az erdők környezetvédelmi szerepe, anyagi és nem anyagi jellegű szolgáltatásai iránti igény miatt az erdőgazdálkodás megítélése egyre kritikusabbá vált annak ellenére. hogy a fejlett erdőgazdálkodással rendelkező országok – köztük Magyarország – szakemberei már a múlt század vége óta tudatosan a fenti ***társadalmi igények kielégítésére*** törekedtek. Erről tanúskodnak az 1879-ben és az 1935-ben megalkotott erdőtörvényeink is.

A változó társadalmi igényeknek megfelelően ***a természeti környezet nagymértékű veszélyeztetettsége és a biológiai erőforrások jelentőségének növekedése miatt a fejlett európai országok átfogalmazták erdészeti politikájukat.*** A megfelelő gazdasági háttér ezen országokban lehetővé tette. hogy az erdők funkcióinak értéksorrendjét a védelmi és szociális szolgáltatások irányába mozdítsák, ugyanakkor a színvonalas és jövedelmező faanyagtermesztést ezen követelmények figyelembevételével szabályozzák.

E folyamathoz csatlakozna a hazai erdészeti politikában is egyre markánsabban megjelennek az erdő- és természetvédelem elemei, a természetvédelmi feladatok felvállalása és az új tulajdonviszonyokkal kapcsolatos kérdések is.

2.2. A hazai erdészeti politika alapelve

Az erdők jelentőségét és az erdőgazdálkodás célját az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935. évi V. tc. hasonlóképpen az 1961. évi Erdőtörvény is abban a sokoldalú szerepben határozta meg, amit egyrészt a faellátás, másrészt pedig a talaj megóvása a természeti erők megfékezése és egyensúlyban tartása nemkülönben a közegészség előmozdításában betölt. Az erdők fenntartásának törvényben lévő szabályozását az erdők közgazdasági, közbiztonsági, közegészségügyi és természeti rendeltetésére hivatkozva indokolták.

A második világháborút követően erdőgazdaság-politikánk gerincét – a kínzó s az elviselhetetlen terhet jelentő faimport csökkentése érdekében – a faellátás javítására több, jobb és olcsóbb fa termelésére való törekvés képezte. A gazdaságpolitika céljai között kezdettől fogva szerepel ugyan az erdők környezetvédő és jóléti szerepének növelése s a természetes és természetszerű erdők megóvása is elsődleges, mégis a magánerdők termőképességének, s erdőterületének bővítése ezáltal a fakitermelési potenciál növelése, a faellátás javítása volt.

Az erdők szerepének társadalmi átértékelése alapján megállapítható. hogy már puszta jelenlétükkel, a környezet- és természetvédelemben, valamint a közegészség javítása terén nyújtott sokrétű, közérdekű szolgáltatásaikkal fontosabb szerepet játszanak az emberiség fennmaradásában, mint azáltal, hogy nyersanyagforrást is képviselnek. Az új hazai erdészeti politika megfogalmazása szerint „ma az ***erdőgazdálkodás nemzetgazdasági céljának az erdőkkel szemben támasztott sokrétű társadalmi igény hosszú távon való biztonságos (tartamos) … kielégítését kell tekinteni***”, ezért szükséges, hogy olyan ***erdőbirtokpolitika*** kerüljön megvalósításra, illetve az ***erdőben való gazdálkodás olyan szervezeti és szabályozási rendszerét*** dolgozzuk ki, amelyik ***az erdő mással össze nem vethető biológiai sajátosságaihoz, illetve a szintén sajátos társadalmi igényekhez igazítottan biztosítja az erdőgazdálkodás***

keretét. Sikertelen kísérlet lenne olyan, más ágazatokban (pl ipar, mezőgazdaság stb.) megfelelő keretek meghatározása, amelyek nem veszik figyelembe e különleges igényeket.

2.3. Az erdőbirtok-politika főbb kérdései

Az erdőgazdálkodás módját, szamon kérhető feladatait a mindenkori birtokviszonyok nagymértékben befolyásolják.

Az erdőtulajdon-szerkezet kialakulásának történelmi, társadalmi-gazdasági hagyományai országonként változnak. Az erdőkkel szemben támasztott és egyre inkább növekvő társadalmi elvárásoknak az ágazat a piacgazdaság körülményei között csak a tulajdonviszonyok rendezett állapotában tud eleget tenni. Ki kell hangsúlyozni a ***magántulajdon sérthetetlenségéből adódó korlátokat***, és az állami tulajdonú erdőkben érvényesíthető többcélú erdőgazdálkodás lehetőségét.

Az erdőknek mai – lényegében két gazdálkodói csoportra az állami erdőgazdaságokra és a szövetkezetekre koncentrálódott – tulajdoni szerkezete az 1945-49 évi földreform, majd az ezt követő erdőbirtokrendezések és az erdőtelepítések eredményeként alakult ki. A birtokstruktúra részben az államosítás következtében, részben más tudatos vagy spontán folyamatok miatt roppant leegyszerűsödött. Ennek, valamint a társadalom struktúrának az 1940-es évekhez viszonyított általános változása következtében a lehetséges tulajdonformák köre leszűkült, és új tulajdonformák léptek be.

A ***tulajdonviszonyok*** meghatározásánál két alapvető szempontot kell figyelembe venni:

- ***az erdők elsősorban nem a tulajdonosnak hajtanak szűk értelemben vett anyagi hasznot, hanem környezeti és jóléti hatásaik révén a bioszféra állapotának javításában és ezzel valamennyi földi élőlény fennmaradásának és fejlődésének biztosításában játszanak szerepet;***
- ***a magántulajdon szentsége, a kapcsolódó jogok sérthetetlensége***, korlátozásának nehézségei.

Jelenlegi ismereteink szerint az alábbi tulajdonformák kialakulása várható, illetve célszerű:

Állami erdők: A kincstári erdők körébe tartozik az állam azon erdővagyona, amelyik magába foglalja azon természetszerű (esetleg természetes) erdőket, amelyek fenntartása össztársadalmi (és globális) szempontból különös jelentőséggel bírnak. Ide sorolhatók többek között az állam tulajdonában levő természetvédelem alá vont erdőterületek és a hazai őshonos fafajokból álló természetszerű erdőtársulások. Ezen kívül gazdasági jelentőségük miatt a kincstári vagyonba tartozhatnak még a kiemelkedően produktív faültetvények is. valamint azok a véderdők, amelyek fenntartása egyéb nemzetgazdasági célból jelentősek (vízvédelem, talaj védelem stb.).

Az állam vállalkozói vagyonába sorolhatók a privatizálásra kerülő erdők, illetve azok, amelyek döntéstől függően a későbbiek során a kincstári kategóriába kerülhetnek.

Közösségi erdők: ide sorolhatók az önkormányzatok erdei, az alapítványi erdők és az egyéb közösségek tulajdonában levő erdők.

Magánerdők: A magántulajdonban, illetve magántulajdonból alakult társaságok erdei tartoznak e körbe. Sajátos formái az erdőbirtokosságok, illetve az erdőtulajdonosok szövetkezetei.

2.3.1. Az erdők privatizálásának sajátosságai

A privatizáció szempontjait az indokoltan megmaradó állami tulajdonú erdők oldaláról szükséges megvizsgálni

A többcélú erdőgazdálkodással szemben támasztott társadalmi igények kielégítése elsősorban olyan gazdálkodást igényel, amelynek piacorientált jellege korlátozott. Ez alatt azt kell érteni, hogy ***számos olyan feladatot kell ellátni, amelyik nem a legnagyobb anyagi hasznot biztosítja a gazdálkodó számára***, sőt sok esetben saját erőforrásainak egy részét is közcélú befektetésekre kell, hogy fordítsa. A legfontosabb eleme ennek az elvnek az, hogy az

erdőtőkének csupán mindenkori hozadékát lehet hasznosítani, az ország erdőtőkéjének minősége és értéke még átmenetileg sem csökkenhet.

A magántulajdon ilyen mértékű korlátozása, illetve magántulajdonosok közcélú kiadásainak előírása csekély mértékig lehetséges. Éppen ezért. hogy a többcélúság érvényesülhessen (faanyagtermesztés, védelem, ezen belül is kiemelten a természetvédelem és a szociális-üdülés) ***az állam az adott magán-erdőbirtoktól a nem gazdasági eredménnyel járó és nem jövedelmező szolgáltatásokat megvásárolhatja (kifizeti), amennyiben a tulajdonos hajlandó ezen szolgáltatások biztosítására***. Ez általában még a legfejlettebb erdőkultúrájú államokban is ritka jelenség.

Az állami erdők ellenben – megfelelő szabályozással – képesek ezen javak szolgáltatására. Minél nagyobb az állami erdőterület, annál jobban érvényesülnek országos szinten az erdők többcélú funkciói és annál kisebb mértékben szükséges a magántulajdon korlátozása. Ez hazai körülmények között annál is inkább érvényes, mivel országunk területe erdőben szegény (mindössze l8%, az európai 30%-os átlaggal szemben), ***erdeink sérülékenyek. Mivel többségük szélsőséges termőhelyi viszonyok között található és ezért fenntartásuk különös gondosságot és felkészültséget igényel***.

- Más oldalról közelítve a kérdést meg kell vizsgálni. hogy miként alakulhat az erdők többcélú haszna szakmai és közgazdasági szempontból a különböző tulajdoni formák esetében. Alapelvként le kell szögezni az alábbiakat
- az erdő szakszerű és színvonalas kezelése komoly szakismeretet és megfelelő szervezetet igényel;
- az erdőbe befektetett tőke hosszú távon, és igen kis hatékonysággal térül meg;
- erdő rövid távú, haszonszemléletű kihasználása annak tönkremeneteléhez vezet.

Rendkívül fontos tényező az is, hogy a ***fatermesztési szempontból gazdaságtalan, de társadalmi szempontból nélkülözhetetlen erdőket***, és amelyekre ráadásul privatizációs igény sem várható, csak ***úgy tudjuk fenntartani, ha ehhez megfelelő anyagi erőforrások állnak rendelkezésre***. Ez ma – és valószínűleg hosszú távon – ***úgy biztosítható, hogy az állami tulajdonban levő erdők irányítása és kezelése egységes***, a ***szervezet működtetése ágazati önfinanszírozó rendszerben történik***, és így ***a kedvező adottságú térségek erdőállományaiból származó bevétel alapot szolgáltat a kedvezőtlen adottságú erdők fenntartására***.

2.3.2. A privatizáció főbb szempontjai.

Az állami erdőtulajdon meghatározó alapja az Ideiglenes Nemzeti Kormány 600/1945. ME. sz. rendelete, amely az erdőket 100 hold (kb. 60 hektár) felett ***állami tulajdonba vette***. Ez az erdőterület jelenti az állami erdőgazdálkodás alapját, erre épült fel a gazdálkodói rendszer szervezete, infrastruktúrája. E terület a csatlakozó új erdőtelepitésekkel bővült. Általában ***nem javasolható tehát az összefüggő 60 hektárnál nagyobb állami erdőterület megosztása. privatizációja***.

Területi nagyságtól függetlenül, kiemelt társadalmi érdekük miatt elsődleges rendeltetésüktől függetlenül maradjanak állami tulajdonban a természetvédelmi területen álló, valamint az összes egyéb védelmi rendeltetésű erdők. Ugyancsak területi nagyságtól függetlenül általában ***az állam tulajdanában kell, hogy maradjanak a genetikailag értékes természetes erdőtársulások és magtermő állományok, kísérleti területek***, de bizonyos feltételekkel ***önkormányzati és alapítványi tulajdonba adhatók*** az oktatást szolgáló erdők és azok a szociális-üdülési rendeltetésű erdők, amelyek jelenlegi rendeltetésének biztosítása csak állami kezeléssel garantált.

A nem privatizálható állami erdők körébe kell, hogy tartozzanak azok az erdőterületek, amelyek ***jelentős erdészeti objektumhoz kötődnek vagy azzal határosak***. Jelentős erdészeti objektumnak számítanak az erdőgazdálkodás szempontjából nélkülözhetetlen építmények, erdészeti emlékek és emlékhelyek, az államerdészettel hagyományosan összeforrott létesítmények. Ide sorolhatók és külön kiemelendők az erdőterületen található ***erdészlakások***.

Állami tulajdonban kell, hogy maradjon valamennyi közérdekből fenntartandó fatermesztési szempontból gazdaságtalan erdő.

Ahhoz, hogy a fatermesztési célból ***gazdaságtalan erdők kezelésének és más közcélú tevékenységek anyagi forrása biztosított legyen***, a ***költségvetés tehermentesítésére***, az ***önfinanszírozás biztosítására*** állami tulajdonban kell tartani azokat a ***gazdasági hasznot hozó*** (amelyek az államerdészet más területén jelentkezd kiadások fedezéséhez hozzájárulnak).

2.3.3. Az erdő tulajdonviszonyainak várható alakulása.

A fentiek alapján becsülhető, hogy a birtokstruktúra kialakulásakor ***középtávon*** az állam tulajdonában 45–50%, közösség tulajdonában 5–10%, magántulajdonban 40–50% erdő lehet. A privatizáció tovább folytatásával, illetve a magánszektor új erdőtelepítésével ***hosszú távon*** mintegy 15–20% tulajdonarány változással lehet száhnolni.

3. Az állami erdők kezelésének lehetséges formái.

Az állami erdők kezelésének, a bennük való gazdálkodásnak számos gazdasági-szervezeti formája képzelhető el. Az állami erdők két csoportba oszthatók:

- ***kincstári erdők***,
- ***az állam vállalkozói vagyonába tartozó erdők***, amelyek nagyobb része ***privatizációra*** kerül, kisebb hányada esetleges későbbi döntés alapján a kincstári kategóriába lesz sorolva.

A ***kincstári erdők*** kezelése a 21.482/1992. számon előterjesztett ***egységes államerdészeti szervezettel*** oldható meg.

Az állam vállalkozói vagyonába tartozó erdők esetében szükségesnek látszik vizsgálni a ***vállalkozói szerződés***, a ***haszonbérlet*** és a ***koncesszió*** kérdését. A területmértékek csak későbbi időben kerülnek meghatározásra.

3.1 Az állam tulajdonában maradó erdő kezelése

3.1.1. Államerdészeti kezelés

Ha a területi elhelyezkedés, és egyéb okok indokolják, az erdő kezelését az államerdészet el tudja látni. Abban az esetben is az államerdészet lesz az erdő kezelője. amennyiben azt **gazdaságosan művelni nem lehet**, illetve pillanatnyilag más kezelője valamilyen oknál fogva nincsen. E fejezetre vonatkozik az egységes államerdészeti szervezetről szóló 21.482/1992. sz előterjesztésünk.

3.1.2. Erdőkezelés vállalkozói szerződés alapján

Ide elsősorban azok a kisebb erdőterületek tartoznak, amelyek kezelése észszerűen polgári jogi szerződés alapján vállalkozóval megoldható. Vállalkozó bármilyen arra alkalmas szervezet lehet. E területek esetleg vegyes tulajdont kezelő erdészet szervezetéhez is csatlakoztathatók.

3.1.3. Haszonbérleti szerződés

A haszonbérleti szerződés polgári jogi szerződés alapján határozott és időkorlát nélküli határozatlan időre köthető. A haszonbérlő – a szerződésben kikötött feltételekkel – gazdálkodik és szedi annak javait. ***Az erdőgazdálkodás igen szűk körére talán elképzelhető ez a forma, de a hosszú-távú szempontok és a tartamosság igényének figyelembevételével az esetek döntő többségében nem.***

A haszonbérlő általában igyekszik a legnagyobb hasznot a legkisebb ráfordítással megszerezni és ez a legfőbb erdészetpolitikai elveket sérti. Abban az esetben, amikor a haszonbérlő a jogszabályi szempontoknak minden tekintetben eleget tesz, akkor is módja van olyan hosszú-távon nélkülözhetetlen, de rövid távon elhanyagolható tevékenységek elhagyására. amelyek szintén az erdő kizsarolását jelentik.

Nem véltlen tehát, hogy ***az európai erdészeti gyakorlatban a haszonbérlet fogalma ismeretlen***.

3.1.4. Koncessziós szerződés

Az állam, illetőleg az önkormányzat a koncessziós ***törvényben tételesen meghatározott tevékenységek*** gyakorlásának jogát visszterhes szerződéssel, időlegesen úgy engedi át, hogy a jogosultnak részleges piaci monopóliumot biztosít. A koncessziós szerződés tárgya ***nem valamilyen dolog, hanem maga a tevékenység folytatás joga***, amely meghatározott feltételekkel kerül átengedésre. Az állam vagy az önkormányzat egy kizárólagos állami tulajdonban levő, illetőleg az önkormányzati törzsvagyonhoz tartozó vagyontárgy működtetésének, hasznosításának jogát engedi át vagy koncessziós díj ellenében vagy pedig annak fejében, hogy a vele szerződést kötő vállalja a nagy tőkeigényű beruházás részben, vagy egészben történő finanszírozását.

A koncessziós törvényben az e körbe tartozó tevékenység gyakorlása meghatározott vagyontárgyak működtetéséhez, illetve olyan kizárólagos állami tevékenységekhez, ahol a tevékenység nemzetgazdasági szempontból stratégiai jelentőségű nyújtására irányul (pl. postai szolgáltatás, egyes távközlési szolgáltatások). Ide tartoznak továbbá azok a tevékenységek is, amelyek végzése kiemelten magas extraprofitot biztosíthat a vállalkozónak.

Erdőgazdálkodásra kötött koncessziós szerződés tulajdonképpen kvázi haszonbérleti szerződésként fogható fel. Ennek megfelelően ***hazai körülmények között a koncessziós társaság érdekeivel ellentétes a hosszú-távú alapokon nyugvó tartamos, erdővagyont gyarapító gazdálkodás folytatása***.

A koncesszióról szóló 1991. évi XVI. törvény taxatíve felsorolja a koncesszióba adható tevékenységeket. A taxáció az Alkotmány 9. szakasz (2) bekezdésében foglaltak biztosítékául szolgál, kizárva annak lehetőségét. hogy a felsoroltakon kívül más tevékenységek folytatását is koncesszió elnyerésétől tegyék függővé, és ezáltal közvetve a tevékenység monopolizálására kerüljön sor. Ennek megfelelően ***az állami erdőkben koncessziós szerződés keretében való gazdálkodásnak törvényi akadálya is van***.

Teljes határozottsággal kijelenthető tehát. hogy az európai és így a magyar erdészetpolitikai célok kizárják a nagy erdővagyonnal rendelkező, és más erdészetpolitikát követő trópusi, illetve az észak-amerikai országok gyakorlatában működő koncessziós erdőgazdálkodást. Egyre élesebb kritika tárgya egyebként az Egyesült Államokban is a környezet- és természetvédelmi szempontból aggályos koncessziós erdőkezelési rendszer, amely gyakran az erdő pusztulásához is vezet.

3.2. A középtávon privatizálandó állami erdőtulajdonnal való gazdálkodás

A középtávon privatizálandó állami erdőtulajdonnal való gazdálkodás olyan modell keretében képzelhető el leginkább, ahol az ***erdőgazdálkodó-kezelő egyben az erdő tulajdonosa is***. Erre azok ***az állami erdészeti részvénytársaságok alkalmasak, amelyek a jelenlegi EFAG-ok vertikális struktúrájának megfelelően az erdővagyon mellett faipari és kiegészítő tevékenységek vagyontárgyait is birtokolják***.

A faipari és erdőrészvények együttesen kerülnének nevesítésre és esetlegesen értékesítésre. Ehhez azonban előbb olyan belföldi tőkeakkumulációra vagy jelentős faipari magántőkére van szükség. amely az alacsony tőkehozamú erdőkre ***fagazdasági és nem vadászati érdekből*** aspirál. ***Azon gazdasági erdők, amelyek privatizálása nemzetgazdasági és társadalompolitikai szempontból szóba jöhet olyan faipari társaságok erdejeként javasolható a jövőben, amely faipari üzemeket ma önállóan kíván az ÁVÜ értékesíteni*** (lásd: a ***vertikum előnyei a nem állami tulajdonú erdő esetében***. Államerdészeti javaslat 7. lap).

Ahol tehát az erdő privatizálása cél, első lépésben 100%-ig állami tulajdonú részvénytársaságokat kell létrehozni.

Összefoglalás

Megállapítható tehát, hogy az alapvető erdészetpolitikai elvek alapján az állami erdökben való gazdálkodásra az alábbi intézkedések javasolhatók:

1. Az állam tartós tulajdonában maradó erdők közül a kincstári erdőkben a gazdálkodói tevékenységre a legkézenfekvőbb megoldás a közeljövőben kialakításra kerülő ***állam-erdészeti*** szervezet.
2. A tartósan állami tulajdonban maradó nem kincstári erdők kezelése kis erdőterületek esetében vállalkozói szerződéssel, igen kivételes esetben haszonbérleti szerződéssel, illetve szintén államerdészeti kezeléssel oldható meg. A koncessziós keretek közötti kezelés nem felel meg az erdővel kapcsolatos társasalompolitikai céloknak, ugyanakkor törvényi akadálya is van.
3. A középtávon privatizálandó erdőket első menetben célszerű vertikális állami részvény-társaságok tulajdonába adni. Privatizációjuk a faipari üzemeik és egyéb műszaki kapacitásaik privatizációjával együtt indokolt.
4. A 3346/1992. sz. kormányhatározat szerint ki kell dolgozni a különböző fenti kategóriájú erdők erdőgazdálkodásának finanszírozásának részletes elveit és módszerét. Ennek alapján az állami erdőket a fenti csoportokba be kell sorolni.

Privatizációs jogalkotás (I.) – Tartósan állami tulajdonban maradó vállalkozói vagyon – 1992

1. Tartósan állami tulajdonban maradó vállalkozási vagyon

Ma már szinte közhelynek tűnik, hogy a gazdasági rendszerváltozás megvalósulását alapjaiban befolyásolja a privatizáció gyakorlata, ezt pedig meghatározza az a gazdasági-jogi környezet, amelyben működik. Így kétségkívül meghatározónak minősíthető az is, hogy a privatizációt érintő joganyag az elmúlt két-három évben folyamatosan változott, ezért az arra vonatkozó joganyag ma már nehezen áttekinthető. E probléma megoldását célozza, hogy a kormány a parlament elé terjesztette azt a három részből álló törvénycsomagot, amely a privatizáció tekintetében a **vállalkozók** és a befektetők számára egyaránt egységes eligazítást kíván adni.

A privatizációs csomag

- ***első része a tartósan állami tulajdonban maradó vállalkozói vagyon kezeléséről es hasznosításáról***,
- a ***második az időlegesen állami tulajdonban lévő vagyon értékesítéséről, hasznosításáról és védelméről***,
- a harmadik pedig az állam vállalkozói vagyonára vonatkozó törvényekkel összefüggő jogszabályok módosításáról kíván rendelkezni.

Elsőként tekintsük át a ***tartósan állami tulajdonban maradó vállalkozói vagyon*** kezeléséröl és hasznosításáról szóló törvényjavaslat tervezett szabályait!

A javaslat Indoklása megállapítja, hogy a gazdasági stratégia egyik kulcskérdése a ***piacgazdaságnak megfelelő tulajdonviszonyok létrehozása.***

Ennek során az állami tulajdon többségére épülő gazdaságot magántulajdonosi alapra kell helyezni, amelyet az állami és önkormányzati tulajdon csak kiegészít.

Az Indoklásban a jogalkotó leszögezi azt is, hogy az állam feladatainak megvalósításához állami vagyon szükséges. Az ***állami vagyon egy része az államigazgatás működtetését biztosítja***, illetve azt, hogy ***az állam a közfeladatait teljesíthesse***. Az ***ehhez szükséges állami vagyon nem tartozik az állam vállalkozói vagyonához***. Nem szükségképpen része továbbá az állam vállalkozói vagyonának az a vagyoni kör, amely a Polgári Törvénykönyvben meghatározott ***kizárólagos állami tulajdonnak minősülő vagyontárgyakból áll, mint a föld***

méhének kincsei vagy a folyók medre. Lehetséges azonban, hogy a kizárólagos állami tulajdonban álló vagyontárgyakat is vállalkozásokban hasznosítsa az állam.

Az állam vállalkozói vagyonát – amelyet jelenleg az állami vállalatok kezelnek, illetve amelybe az állami tulajdonban lévő gazdasági társaságok vagyona is tartozik – aszerint lehet csoportosítani, hogy az államnak e vagyont illetően mi a jövőbeni szándéka. Az állam vállalkozási vagyonára vonatkozó szabályozás irányát a kormány tulajdonosi és privatizációs stratégiája szabta meg. Ennek alapján készítették el az állam vállalkozói vagyonának működtetését szabályozó törvényjavaslatokat.

A javaslat szerint, ha a vagyon tartós – részleges vagy teljes – ***állami tulajdonban maradásához nemzetgazdasági vagy más fontos érdek fűződik, illetve, ha a vagyon országos közszolgáltatási célt szolgál***, vagy csak ***egységes kutatási, termelési vagy elosztási rendszerben működtethetők gazdaságosan***, a vagyon működtetése az ***Állami Vagyonkezelő Részvénytársaság (Vagyonkezelő Rt. – ÁV Rt)*** hatáskörébe tartozik. E szervezet gondoskodik a hozzá tartozó vagyon megfelelő hasznosításiról, azzal a korlátozással, hogy nem értékesítheti, illetve nem terhelheti meg azt a vagyonrészt, amely tartós állami tulajdonban áll.

A Vagyonkezelő Részvénytársaság vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazásával a tevékenység ellátásáért felelős miniszter gyakorolja a tulajdonosi jogokat egyes országos közszolgáltató szervezetek felett.

A tervezet a tartósan állami tulajdonban maradó vagyon kezelésére ***költségvetési szervezet helyett részvénytársaságot tart indokoltnak*** létrehozni.

E szabályozás mellett azt hozza fel, hogy a nemzetközi tapasztalatok szerint az első években az ilyen szervezeteknek a hozzájuk rendelt vagyonból csak igen alacsony a befolyó jövedelme, és a lehetséges értékesítés sem mindig jár sikerrel. A vagyonkezelő szervezet részvénytársasági formában történő létrehozása esetén hitelt vehet fel, részvényt bocsájthat ki stb. Erre egy költségvetési szervként működő vagyonkezelő szervezetnek kevesebb esélye van.

A tervezet szerint a Rt. alapító okiratának az elfogadása a kormánynak, mint alapítónak a hatáskörébe tartozik. A Vagyonkezelő Rt. alaptőkéje a törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezetekben tartósan állami tulajdonban maradó üzletrészekből (részvényekből, valamint a működéshez szükséges – a kormány által meghatározott összegű, pénzbeli hozzájárulásból áll. A Vagyonkezelő Rt. alaptőkéjének felemeléséről és leszállításáról a részvényesi jogok gyakorlójának javaslata alapján a kormány, mint alapító dönt. A részvényesi jogokat az állam képviseletében a kormány által kijelölt miniszter személyesen gyakorolja. A részvényesi jogok gyakorlója a Vagyonkezelő Rt. részvényeit nem értékesítheti.

A javaslat a Vagyonkezelő Rt. feladatkörét elsősorban a következőkben határozza meg:

a) ***az állami vállalatokról szóló 1977. évi VI. törvény hatálya alá tartozó állami vállalatokat gazdasági társasággá alakítsa át, ha azokban az átalakulást követően a Vagyonkezelő Rt. tagsági (részvényesi) joga tartósan fennmarad,***
b) a gazdasági társaságokban tartósan fennmaradó tagsági (részvényesi) joga alapján gyakorolja a gazdasági társaságban meghatározott tulajdonosi jogokat, továbbá
c) alaptőkén felüli vagyonából olyan jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaságot alapítson, amelyben a tagsági (részvényesi) joga tartósan fennmarad.

A Vagyonkezelő Rt.-nek a kizárólagos és a többségi állami tulajdonban álló gazdasági társaságok esetében

a) azok legfőbb szervébe megválasztásra javasolt ügyvezetők, igazgatósági tagok, illetve felügyelő bizottsági tagok, továbbá
b) a gazdasági társaság meghatározó tevékenységi körének megválasztása vagy módosítása során az illetékes miniszter véleményét is ki kell kérni.

A kormány rendelettel állapítja meg a tartósan állami tulajdonban maradó vagyonnal rendelkező szervezetek körét.

A Vagyonkezelő Rt. gazdasági társaságot alapíthat azzal, hogy illetve az alaptőkéje részvényeket részét általános képező üzletrészeket, részvényeket általános szabályként nem pénzbeni betétként (hozzájárulásként) a gazdasági társaság részére nem szolgáltathatja.

A Vagyonkezelő Rt. által alapitani kívánt részesedés gazdasági társaságban állami részesedés arányát a kormány határozza meg.

A jövőben is mód nyílhat a privatizálható vagyon állami tulajdoni körbe utalására vagy onnan átcsoportosításra, ha a megváltozott körülmények a törvényben előírt szempontok figyelembevételével a kormány úgy dönt.

A Vagyonkezelő Rt.-hez tartozó, még nem gazdasági társasági formában működő állami vállatokat át kell alakítani gazdasági társasággá. Ennek során a 100%-osan állami tulajdonban maradó vagyont kezelő vállalatok átalakítása a törvény szabályai szerint a Vagyonkezelő Rt. közreműködésével kerül lebonyolításra. A későbbiek során a többségi vagy kisebbségi állami tulajdonnal működő vállalatok maguk szervezhetik meg – lényegében a Vagyonügynökséghez tartozó, privatizálandó vállalatokhoz hasonlóan – az átalakulásukat, az átalakulásukat, azzal, hogy az átalakulás során a Vagyonügynökség jogkörét a Vagyonkezelő Rt. gyakorolja.

Az alapításkor a Vagyonkezelő Rt. alaptőkéjébe a törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet felett a tulajdonosi jogokat biztositó üzletrészek (részvények) azon hányada kerül, amelyek kizárólagosan tartós állami tulajdonban maradnak. Az alaptőkébe kerülő pénzösszeg mértékét a Kormány állapítja meg.

Azokban az átalakuló gazdálkodó szervezetekben, amelyekben a Vagyonkezelő Rt. tagsági (részvényesi) joga tartósan csak részben marad fenn, a megmaradó tartós állami tulajdon után járó üzletrészek (részvények) értékét ugyancsak a Vagyonkezelő Rt. alaptőkéjében kell elhelyezni. Erre azonban – alaptőke-emeléssel – csak akkor kerül majd sor, ha valamennyi ilyen gazdálkodó szervezet átalakulása megtörtént.

Az indoklás leszögezi, hogy a vagyon értékesítésének szabályai nem lehetnek eltérőek aszerint, hogy az értékesítést a Vagyonkezelő Rt. vagy a Vagyonügynökség hajtja-e végre. Ugyanakkor a Vagyonkezelő Rt. által értékesíthető vagyon tömeg jóval kisebb volumenű és az elidegenítés a törvényjavaslat szerint szigorúbb feltételekhez kötött. *(CsI)*

Privatizációs jogalkotás (II.) – Időlegesen állami tulajdonban lévő vagyon – 1992

A privatizációs törvénycsomag második része ***az időlegesen állami tulajdonban lévő vagyon értékesítéséről, hasznosításáról és védelméről*** kíván rendelkezni. A törvényjavaslat indokolása szerint a privatizáció az egyik eszköz arra, hogy a gazdaság a mai holtponton átlendüljön, és a gazdasági növekedés meginduljon. A sikeres szerkezetváltás igényli a külföldi tőke beáramlását is. A privatizáció eddigi gyakorlata rámutatott arra, hogy a privatizáció nagymértékben függ a privatizálható szervezetek aktivizálhatóságától, a befektetők szándékaitól, valamint az alkalmazottakkal és az önkormányzatokkal való megegyezéstől is.

A magyarországi privatizáció a sokfajta vállalatot felölelő gyors ütemű hazai privatizáció során széles körű privatizációs technikák kidolgozását igényli. Nagyobb szerepet kell, hogy kapjon, amely az állam kezdeményezése mellett történik. Észszerűbbé kell tenni a privatizációval kapcsolatos kormányzati munkamegosztást, amely végső soron az ***Állami Vagyonügynökség*** tehermentesítéséhez, illetőleg a privatizáció gyorsulásához vezetne.

A privatizációs jogalkotás egyik célja a modern polgári jogállam kívánatos tulajdonszerkezetének, valamint az annak megfelelő piaci magatartásoknak a kialakítása. A parlamenti vitán lévő törvényjavaslat a ***Vagyonügynökség jogállasán nem változtat, az a jövőben is a kormány irányítása alatt működő költségvetési szervként látja el feladatait***. Az állam tulajdonosi jogainak képviseletében azonban csak azon vállalati vagyon tekintetében rendelkezik majd hatáskörrel, amely ***korlátozás nélkül privatizálható***.

A Vagyonügynökséget a törvényjavaslat hatálya alá tartozó ***vagyon értékesítése, illetve az értékesítésre való előkészítés során a tulajdonosi jogok teljes egészében megilletik***. Az Országgyűlés a következő évre vonatkozóan a vagyonpolitikai irányelvekben határozza meg – a költségvetési törvénnyel összhangban – az állam vállalkozásokban működő vagyona értékesítésének feltételeit és hasznosulásának szempontjait.

A jövőben is fennmarad annak a lehetősége, hogy a két – a tartósan vagy időlegesen az állam tulajdonában lévő – vagyoni kör között átcsoportosításra kerüljön sor. Alapvető fontosságú azonban a jogbiztonság szempontjából, hogy amíg a privatizációt korlátozó vagy kizáró döntés jogszabályban meg nem jelenik, a Vagyonügynökséghez tartozó vagyon értékesíthetősége – az irányelvekben meghatározott szempontok mellett – korlátozásmentes maradjon.

A törvényjavaslat figyelembe veszi, hogy az állami vagyon védelmére vonatkozóan az átmeneti időben is megfelelő, esetenként erősebb társadalmi kontrollt biztosító szabályozás az indokolt. A törvényjavaslat ezért magába olvasztja és továbbfejleszti az állami vállalatokra bízott vagyonának védelméről szóló 1990. évi VIII. törvény rendelkezéseit. E szabályozás a hatályos előírásokhoz képest a részletekben némi szigoritást hoz, de a vagyonvédelmi törvény alapvető rendelkezésein és a szabályozás konstrukcióján nem változtat.

A törvényjavaslat a hatályos szabályozáshoz képest részletesebben rendezi az államnak a gazdasági társaságokban tulajdonosi érdekeivel összefüggő feladataira vonatkozó szabályokat.

A törvényjavaslat meghatározza a hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezeteket, tételesen felsorolja milyen vagyon, illetőleg mely vagyonrészek tartoznak az e vagyoni kör tekintetében a tulajdonos jogait gyakorló Vagyonügynökséghez.

Nem terjed ki a törvényjavaslat hatálya az állam vállalkozói vagyonának arra a körére, amely ***nem teljes egészében privatizálható, és így az a Vagyonkezelő Rt.-hez tartozik***, illetve arra a vagyoni körre sem, amely ***nem vállalkozói jellegű vagyon***, és ezért azt – külön törvény rendelkezése alapján – a ***Kincstári Vagyonkezelő Szervezet*** működteti.

Jogszerűen nem rendelkezhet az állam arról a vagyoni körről, amelynek az ***önkormányzat*** tulajdonba adásáról már korábban törvény határozott; még akkor sem, ha az abban foglaltak végrehajtására ez idáig még nem került sor. A javaslat rendelkezik a hatálya alá tartozó vagyon értékelésének szabályairól is.

A törvény hatálya alá tartozó vagyoni kör tekintetében az állam tulajdonosi jogot gyakorló Vagyonügynökség a kormány irányítása alatt álló költségvetési szerv.

A javaslat felhatalmazza az Országgyűlést és a kormányt arra, hogy a Vagyonügynökséget a törvényjavaslatban meghatározott feladatain kívül további feladatokkal is megbízza, e jogszabályban előírt teendők azonban nem lehetnek ellentétesek a törvényben meghatározott célkitűzésekkel.

A Vagyonügynökség tevékenységét – a költségvetési szervek vezetésének hagyományos módszerétől eltérően – 11 tagú ***igazgatótanács*** irányítja. Előfordulhat, hogy az igazgatótanács hatáskörébe tartozó ügy eldöntése előtt – az ügy jelentőségére tekintettel – szükséges a kormány álláspontjának a megismerése. Ilyen esetben a privatizációért felelős miniszter fordul az igazgatótanács elnökének kérésére a kormányhoz, az igazgatótanács elnöke pedig a kormány véleményének kialakításáig a Vagyonügynökségi eljárást felfüggeszti. Ezzel a lehetőséggel nyilván csak kivételes esetben – nemzetgazdasági érdekből – fognak élni, hiszen nem célszerű a kormányt a privatizációs ügyekben hozandó döntésekkel rendszeresen terhelni.

Vagyonügynökség a kormány irányítása alatt működik, és az igazgatótanács elnökét és tagjait – határozott időre – a miniszterelnök nevezi ki és menti fel. Fontos szempont, hogy az igazgatótanács tagjait a döntéseik meghozatala során elfogultság ne vezethesse, a Vagyonügynökséghez tartozó vagyont gazdálkodó szervezetekkel függő viszonyba ne kerülhessenek. Ezért ezekben a gazdálkodó szervezetekben, csak, mint a Vagyonügynökség tulajdonosi jogainak gyakorlására kijelölt személyek lehetnek vezető tisztségviselők vagy felügyelő

bizottsági tagok. Ez a tilalom a Vagyonügynökséggel való jogviszony megszűnése után is fennáll még két évig. Az igazgatótanács elnöke vagy tagja nem lehet pénzintézeti vagy értékpapír-forgalmazási tevékenységet folytató gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője sem ugyanezen határideig.

A függőségi viszony kialakulásának megakadályozásához az is elengedhetetlen, hogy az igazgatótanács tagjai és közeli hozzátartozói ne tölthessenek be a Vagyonügynökséghez tartozó, vagyont működtető gazdálkodó szervezetekben vezető pozíciót.

Az igazgatótanács tagjának személyes felelősségéből ered, hogy őt e tisztsége ellátásával kapcsolatban a munkáltatója nem utasíthatja.

A Vagyonügynökséget mint szervezetet az ügyvezető igazgató vezeti, akit ugyancsak a miniszterelnök nevez ki és ment fel, valamint gyakorolja az ügyvezető tekintetében az egyéb munkáltatói jogokat is.

Az ügyvezető igazgató azonban nem független, hanem a jogszabályok, továbbá az irányelvek tartalma és az igazgatótanács döntéseinek alárendelten végzi tevékenységét.

Megszabja az ügyvezető igazgató tevékenységét a Vagyonügynökség működési szabályzata is, amelyet a kormány hagy jóvá. A törvényjavaslat szigorú összeférhetetlenségi szabályokat állapít meg – az igazgatótanács tagjaihoz hasonlóan – az ügyvezető igazgató és a Vagyonügynökség működési szabályzatában meghatározott alkalmazottak tekintetében.

A törvényjavaslat II. fejezete tartalmazza a Vagyonügynökség gazdálkodására vonatkozó szabályokat. Eszerint ***a Vagyonügynökség feladata, hogy az e törvény hatálya alá tartozó állami vagyon legkedvezőbb hasznosításáról mielőbb gondoskodjon***. A Vagyonügynökség, mint költségvetési szerv a működéséhez, fenntartásához szükséges összeget a költségvetésből kapja.

Az éves költségvetési törvényben meghatározott e pénzforrást el kell különíteni a feladatának során, megbízatásával kapcsolatban birtokába jutó bevételeket. Némiképp hasonló a Vagyonügynökség helyzete e tekintetben a Ptk. által szabályozott megbízotti pozicióhoz, mivel ***a megbízottnak a megbízatása folytán hozzákerült bevételekkel külön kell számolnia***.

A törvényjavaslat rendelkezik arról, hogy a Vagyonügynökségnek a feladatai ellátásával összefüggésben milyen bevételi forrásai keletkezhetnek. Nyilvánvaló, hogy ilyen forrás az állami vagyon értékesítése kapcsán befolyó bevétel, továbbá az általa kezelt vagyon hozadéka (osztalék, a vagyon utáni egyéb részesedés). A bevételek közön kell szamon tartani minden olyan bevételt, amely a Vagyonügynökség által kezelt állami vagyon hasznosításából származik.

Az Országgyűlés az éves költségvetési törvény rendelkezéseivel összhangban az irányelvekben határoz a bevételek tervezett mértékéről és azok felhasználásáról. Az Országgyűlés ugyancsak az irányelvekben jogosult rendelkezni arról, hogy a bevételek mekkora hányadát használhatja fel a Vagyonügynökség feladataira, és az egyes feladatokra ebből milyen nagyságú összeg vehető igénybe. Ennek megfelelően rendelkeznek például az irányelvek arról, hogy az állami vagyon feljavítására (reorganizációra) a privatizációs bevételből milyen nagyságrendű összeg fordítható.

Az irányelveket a kormány a következő évi állami költségvetési törvénnyel egyidejűleg terjeszti az Országgyűlés elé. Az irányelvek előkészítésében az állami vállalkozó vagyont működtető szervezetek mindegyike részt vesz, hiszen a munkavállalói érdekképviseleti szervek véleményét be kell szerezni.

A kormány évente beszámol az Országgyűlésnek az irányelvek végrehajtásáról. A Vagyonügynökség tevékenységét a Számvevőszék ellenőrzi.

A törvényjavaslat III. fejezete tartalmazza az állami vagyon védelmére vonatkozó előírásokat.

A vállalat bizonyos esetekben csak mások egyetértésével, illetve mások véleményének figyelembevételével járhat el.

A törvényjavaslat e fejezetének másik része tehát a Vagyonügynökség jogkörét, eljárását szabályozza a vagyonvédelem körében.

Az időleges állami tulajdonú vagyonnal működő bizonyos értékhatárt elérő szerződéseiket csak akkor köthetik meg érvényesen, ha a szerződést a megkötésétől számított 15 napon belül bejelentik a Vagyonügynökséghez, és az azt akár kifejezetten, akár hallgatólagosan jóváhagyja. A jóváhagyás a szerződés megkötésének napjára visszaható hatályú.

A törvényjavaslat felsorolja a jóváhagyáshoz kötött szerződésfajtákat, illetve az azokhoz kapcsolódó értékhatárokat.

A bejelentési kötelezettség alá eső szerződésekben a vagyontárgyak értékének objektív megállapítása érdekében a vállalat köteles nyilvántartott vagyonértékelőt igénybe venni és így megállapítani, kivéve természetesen azt az esetet, amikor a szerződés részvény nyilvános árfolyamon való értékelését tartalmazza. Ebben az esetben a piac ítéletét a nyilvános árfolyam tükrözi.

A törvényjavaslat meghatározott szerződés – részvény nyilvános árfolyamon való értékesek létrejöttéhez – ha azok az ott előírt értékesítését tartalmazza. Ebben az esetben a piac határt elérik – a Vagyonügynökség jóváhagyására van szükség.

Az állami vállalatok és egyéb állami gazdálkodó szervezetek gazdasági társasággá alakulása kapcsán a törvényjavaslat ***különbséget tesz az 1992. december 31-e előtt és az azt követően*** induló eljárások szabályozása között.

Az 1992. december 31-e előtt induló eljárás során az átalakulásra háromféle jogi megoldás kínálkozik.

A hatályos szabályozással megegyezően mód van a Vagyonügynökség irányításával végbemenő átalakulásra, illetve az átalakulás megtörténhet vállalati kezdeményezésre is. A törvényjavaslat nevesíti az ún. *egyszerűsített átalakulási eljárást*, amelynek keretében a Vagyonügynökség Igazgatótanácsa által meghatározott állami vállalatok privatizációja során a Vagyonügynökség megbízásából szakértő cég jár el.

Azokat az állami vállalatokat, amelyek 1992. december 31-éig átalakulásukat nem kezdték meg, a Vagyonügynökség alakítja át gazdasági társasággá.

A javaslat részletesen meghatározza a vagyon értékesítésének és hasznosításának szabályait, és meghatározza a vagyonkérdés egyes szerződéstípusait.

Alapvető érdek fűződik ahhoz, hogy az állami vagyon hasznosítása a leghatékonyabb formában történjen. E célra tekintettel a törvényjavaslat meghatározza a ***versenyeztetési eljárás*** szabályait. A versenyeztetés nyilvánosságával, hozzáférhetőségével, főbb tartalmi elemeivel, valamint az elbírálásával kapcsolatos garanciális szabályokat tartalmazza a törvényjavaslat.

A nyilvánosság követelményének tesz eleget a törvényjavaslat azzal is, hogy akár zárt pályázat, akár ajánlatkérés útján történik a versenyeztetés, ennek tényét a Vagyonügynökség köteles közzé tenni.

DM: Gazdasági rendszerváltás, átalakulás a hazai erdőgazdálkodásban
(Erdészeti Lapok 1993/1)

Az ***1980-as évek végén*** intézményileg elindult politikai rendszerváltozás – ahogy általában a nemzetgazdaságban és az agrárgazdaságban – alapokat érintő átalakulást indított el a hazai erdőgazdálkodásban is. Az alapvető átalakulás, mint ismeretes, érinti a tulajdonviszonyokat, a jövedelemelosztást, a magánvállalkozás kiteljesedését, az állam közvetlen vállalkozói szerepvállalásának visszaszorítását, a foglalkoztatottságot, munkanélküliséget, szociális gondoskodást stb.

Már az átalakulás kezdetén látható volt, hogy a rendszerválláslól fakadó feladatok tovább nehezítik az örökségül hagyott gondok, terhek rendezhetőségét. A rendszerváltáshoz kapcsolódó feladatok mértéke, nagyságrendje ugyanis egyértelműen ma sem tisztázható abban az értelemben, hogy mikor, milyen mértékben végezhető el; és a gazdasági rendszer működtetése, szabályozása mikortól folytatható „normális" módon.

Ugyanakkor azonban egyértelműen megállapítható, hogy az örökségül hagyott feladatok mellett a gazdasági visszaesés, az értékesítési körülmények megváltozása ezen a szakterületen is komoly gazdálkodási, finanszírozási és likviditási gondokat okoz. Az örökségül maradt terhek közül az erdőfelújítások jelentős mértékű felhalmozódását, a rendezetlen vadkárkérdéseket, az Erdőfenntartási Alap szabályozatlan pénzügyi ellenőrizhetőségét, az indokolatlan kifizetésekből fakadó forráshiányt kiemelve is látható, hogy a szakterület számára a problémák önállóan nézve is rendkívül komoly kihívást jelentenek az erdőgazdálkodás számára.

Mindezek mellett azt is szükséges látni, hogy a globális ökológiai egyensúly, a természeti környezet nagymértékű veszélyeztetettsége és a biológiai erőforrások jelentőségének növekedése miatt a fejlett gazdaságok átfogalmazták erdészeti politikájukat. Természetesen a megfelelő gazdasági háttér is lehetővé tette ezen országokban, hogy az erdőfunkciók értékrendjét a védelmi és szociális szolgáltatások irányába mozdítsák, ugyanakkor a színvonalas és jövedelmező faanyagtermesztést ezen követelmények elsődleges figyelembevételével (törvényi szabályozás, szakhatóság, szankciók, támogatások stb.) biztosítsák.

E folyamathoz csatlakozóan a hazai erdészeti politikában is tovább kell, hogy erősödjenek az erdő- és természetvédelemmel, a természetvédelem tudatos felvállalásával kapcsolatos szempontok.

Az új hazai erdészeti politika központi megfogalmazása szerint „ezért ma az erdőgazdálkodás nemzetgazdasági céljának ***az erdőkkel szemben támasztott sokrétű társadalmi igények hosszú távon biztonságos (tartamos) ... kielégítését*** kell tekinteni."

Az alapvetően figyelembe veendő szempontok és tényezők, valamint a nemzetgazdaságra nehezedő gondok (eladósodottság, szociális foglalkoztatottság, az eloszthatóó nemzeti jövedelem csökkenése reálértékben stb.) és az általános gazdaságpolitika prioritásai olyan környezetet teremtettek az erdőgazdaság átalakulásához, amelyben a tulajdonviszonyok átrendeződése, a privatizálás, szabályozás, szakhatóság korszerűsítése, valamint a pénzügyi támogatási rendszer megerősítése mellett a működőképesség megtartása volt a központi kérdés.

1. Tulajdoni, kezelői viszonyok változása, privatizálás

Mint ismeretes, a rendszerváltás alapvetően érinti az erdő tulajdonviszonyait is. Ki kell emelni azonban azt, hogy az erdőgazdálkodás módját, színvonalát, számonkérhető feladatait, az erdő rendeltetés szerinti kezelését, a ***mindenkori tulajdoni és birtokviszonyok nagymértékben befolyásolják***. Az erdőtulajdon-szerkezet kialakulásának történelmi társadalmi-gazdasági hagyományai országonként változnak. Az említett sokrétű elvárásoknak az ágazat a piacgazdaság körülményei között csak rendezett állapotban tud eleget tenni. Az erdőnek a rendszerváltásig jellemző tulajdoni szerkezete lényegében két gazdálkodási csoportra, az állami és a szövetkezeti kezelésre koncentrálódott, mely az 1945-49. évi földreform, majd az azt követő földbirtokrendezések és az új erdőtelepítések eredményeként alakult ki.

Az erdő összes területe az FM Erdőrendezési Szolgálat 1991. XII. 31-i nyilvántartása szerint: 1 694 546 ha, melynek 69,7%-a állami tulajdonú, 29,8%-a szövetkezeti és 0,5%-a egyéb. A folyamat az erdősültség egyértelmű növekedésével (12–18%), a nagyarányú állami erdővagyon kialakulásával és a termelőszövetkezeti kezelés létrejöttével jellemezhető, melynek során ***az erdővagyon koncentrálódott***.

A korábbi polgári törvénykönyv alapján az ***állami erdő forgalomképtelen vagyon volt***. A tulajdonviszonyok első változását az erdőben a termelőszövetkezetekről szóló törvény 1989.

évi módosítása tette lehetővé, amikor is a szövetkezeti kezelésben lévő tagi tulajdonú ingatlanokat a tagok kiigényelhették a szövetkezetből.

Lényeges változást ***a polgári törvénykönyv módosítása hoz, amikor is az állami erdő forgalomképessé válik***, és megnyitja az utat a földtulajdonlást is érintő törvényeknek, melyek az alábbiak:

- önkormányzatok vagyonáról szóló,
- a szövetkezeti, valamint a szövetkezeti átmeneti,
- kárpótlási törvénycsomag, privatizációs,
- az állam vállalkozói vagyonáról szóló, és
- az előkészítés alatt lévő kincstári vagyonról szóló törvények.

Az önkormányzatok vagyonáról szóló törvény a korábban tanácsi kezelésű erdők önkormányzati tulajdonba adásáról rendelkezik, ez összességében 10–15 ezer ha erdőt érinthet. Sajnálatos tényként kell megállapítani, hogy sok esetben a vagyonátadó bizottságok és maga a Belügyminisztérium is eltérő módon értelmezi a vonatkozó törvényt és az erdőt beépítetlen földnek (ingatlannak) minősíti, így nem kívánatos módon a belterületi összes erdő önkormányzati tulajdonba adása történhet meg. Ennek a folyamatnak a felülvizsgálatát már kezdeményezte a tárca. Következő komoly problémát majd az okozhat, hogy a belterületi ingatlanoknál a kötelező művelési besorolást megszüntetik. Ebben az esetben a piacgazdasági környezetben az önkormányzatok a tulajdonukba került belterületi erdőket komoly helyi társadalmi kontroll ellenére sem fogják rendeltetésüknek megfelelően kezelni. Ezekre a folyamatokra szakmai véleményadásunkkal fokozottan szükséges odafigyelni, annak ellenére, hogy számos kedvező jel is tapasztalható: pl. önkormányzatok szakszeményzetre, szakkezelő szervezetekre, vagy esetleg az erdőgazdaságokra bízzák az erdő kezelését.

A szövetkezeti, valamint a szövetkezeti átmeneti törvény egyszerre jelöli ki a vagyon felosztását osztatlan szövetkezeti vagyonra, tagi tulajdonra és kárpótlási alapra. Ugyanakkor megjelöli a tulajdonosi és kezelői közösséget jelentő új szövetkezeti formára is a szabályokat. Ez a folyamat a termelőszövetkezeti kezelésű, mintegy 550 000 ha erdőre is érvényes. A szövetkezeti átalakulás 1992. év végére le kell, hogy záruljon. E vagyonnevesítési és átalakulási folyamat számtalan kérdést vet fel és jelentős többletfeladatot ró a szakhatóságokra. Ilyen többek között a csődbe ment, vagy jogutód nélkül megszűnő termelőszövetkezetek vagyoni kérdései; a törvények által előírt osztatlan közös kezelés elvének általános érvényesítése, valamint az új tulajdonosok erdőtervi dokumentációkkal történő ellátása. Az előbbi kérdések szabályozását az említett törvények megadják, az ***osztatlan közös kezelés elvének érvényesülését*** az erdőfelügyelet ellenőrzi, a dokumentációk előállítása az FM Erdőrendezési Szolgálat feladata.

A föld-magántulajdon kialakulásának meghatározó jogszabálya a ***kárpótlási törvénycsomag***, mely egyszerre ad lehetőséget a kárpótlási jeggyel jóváhagyásra és a kijelölt kárpótlási földalapból licitálásra, tehát földtulajdon szerzésre. A kárpótlás folyamatába a törvény szerint beletartozik az erdő is. Ennek értelmében kárpótlási kijelölést egyaránt kellett végezni a szövetkezeti kezelésű területeken és az állami területeken is.

Induláskor azzal számoltunk, hogy a kárpótlás folyamatában mintegy 250–300 ezer ha erdő tulajdonviszonyaiban történhet változás, ez 100–150 ezer ha állami tulajdonú erdőt érint. A jelenlegi felmérések szerint a 22 állami erdőgazdasági vállalat 130–140 ezer aranykoronának megfelelő erdőt jelölt ki, ami 30–35 ezer ha erdőnek felel meg. ***A kárpótlás későbbi szakaszában további kijelölések várhatók, ennek mértékére a törvényben felső korlát került meghatározásra***.

A kárpótlás eddigi tapasztalataiból számos kedvezőtlen következtetés vonható le. Többek között az a tény, hogy ***a faállomány értéke javaslatunk ellenére sem került figyelembevételre*** a licitálás szabályozásakor. A negatív licitálás során elérhető 500 Ft/aranykorona értékkel

aránytalanul magas, fel nem értékelt vagyonhoz jutnak az új tulajdonosok. Ennek utólagos korrekciójára a javaslatok ellenére sem lát lehetőséget a törvényhozás.

Itt azonban meg kell azt jegyezni, hogy az új tulajdonosokra is érvényes az erdőtörvény; a gazdasági törvények, valamint ***az osztatlan kezelés elvének érvényesítését a vonatkozó törvény itt is külön hangsúlyozottan előírja***.

Külön kérdésként merül fel az ***alkalmazotti földalap*** törvényi értelmezése az állami erdőgazdaságnál, különösen az erdő vonatkozásában. A Földművelésügyi Minisztérium eredeti álláspontja szerint, elsősorban a törvény értelmezése, de a jogszabályi előzmények miatt is, nincs mód az alkalmazotti föld (erdő) -alap kijelölésére. A felvetődött nem hivatalos kérésekre az FM az Igazságügyi Minisztérium álláspontját is kikérte és ennek ismeretében kíván visszatérni a kérdés lezárására.

Az önkormányzatok vagyonáról szóló törvény, a szövetkezeti törvények, valamint a kárpótlási törvénycsomag következtében olyan mértékű erdőtulajdon-átrendeződés indul, melynek eredményeként a magán-erdőtulajdon részaránya 35–40% lehet. Ennek abszolút mértéke és aránya elsősorban az erdőtelepítésekkel tovább emelkedhet. Az erdő tulajdoni viszonyait döntően az állami tulajdonban maradó rész sorsa és az azon történő gazdálkodás formája határozza meg.

A kincstári törvény hatálybalépéséig a ***126/1992. (VIII. 28.) Korm. rendelet*** értelmében az ***állami tulajdonú erdők az ÁV Rt.-hez kerültek***. Egyértelműen látszik, hogy a kormányrendeletet mindenképpen pontosítani szükséges, hiszen ***a kezelőszervezetekkel (állami erdőgazdaságok, állami gazdaságok) együtt értelmezhető az erdő függetlenül attól, hogy a cégvagyonban a múltban és a jövőben sem szerepel***.

Az állami tulajdonú erdőt kezelő szervezetek jelenleg az alábbiak szerint csoportosulnak:

a) Az ÁV Rt. vagyoni köréhez tartozik: 19 EFAG által kezelt 1 060 340 ha, 25 ÁG által kezelt 24 673 ha erdő.
b) Az illetékes szakminisztériumhoz tartozik: HM 3 Erdőgazdaság 85 709 ha, KHVM-OVH 10 572 ha erdő.
c) Egyéb, átalakulás és privatizálás alatt álló állami szervezet kezelésében 100 ÁG 62 477 ha, 1110 kezelő 17 000 ha erdő.

Fontos tudni, hogy a hatályban lévő, az erdőkről és a vadgazdálkodásról szóló 1961. évi VII. tv., valamint a végrehajtására kiadott 116/1990. (XII. 25.) Korm. rendelettel módosított 73/1981. (XII. 29.) MT sz. rendelet 12. §-a az erdőfelügyelőségek hatáskörébe utalja az erdő tulajdoni, használati, kezelési viszonyainak változásához adandó hozzájárulást, amelyet az 1992. évi II. tv. 60. §-a is egyértelműen megerősít.

A privatizálásra kerülő állami szervezetek (elsősorban állami gazdaságok) által kezelt állami erdők jövőbeni kezeléséről a földművelésügyi miniszter gondoskodik. Ezt a szabályozást várhatóan a földművelésügyi alapokról szóló, elfogadás alatt lévő törvény fogja megerősíteni.

Az ***1993***. év egyik legfontosabb feladata ***a kincstári vagyonról szóló törvény hatálya alá tartozó erdők tételes meghatározása lesz***. E feladat végrehajtásának fontos előkészületi lépéseit az Erdészeti és Faipari Főosztály hónapokkal ezelőtt elindította.

Az ágazat számára kiemelkedően fontosak az állami erdő kezelésének előkészületi lépései és a jövőben véglegesíthető ***szervezeti forma***. Ismeretes, hogy az FM-hez tartozó 19 erdőgazdasági vállalat 1989-től számtalan változáson ment át, miközben az állami erdő kezelése, mint legfőbb feladatuk, változatlan maradt. A változások közül a legfontosabbakat kiemelve:

a) ***Cégformaváltozás a két költségvetési szervezet (Pilisi Állami Parkerdőgazdaság, Tanulmányi Állami Erdőgazdaság) államigazgatási irányítású vállalattá*** alakításával.
b) Testületi és vezetői újraválasztások ***14 önkormányzó-önigazgató erdőgazdasági vállalatnál***.
c) Egyedi indokokkal kezdeményezett, elsősorban ***a faipar és az erdőgazdálkodás szétválasztását célzó***, de a cégműködést segítő szervezeti és vagyoni szétválasztás a ***DEFAG-nál és a FALCO Kombinátnál***.

d) ***Közvetlen intézkedést indokló államigazgatási irányításba vétel a Somogyi EFAG-nál és a Mátra-Nyugatbükki EFAG-nál***.
e) Kormányegyetértéssel ***10 erdőgazdasági vállalat államigazgatási irányításba vétele***.
f) ***19 erdőgazdasági vállalat, valamint az általuk kezelt állami erdők átkerülnek az ÁV Rt.-hez***.

A felsorolt lépések elsősorban a jogszabályi kötelezettségekből, a cégműködés folyamatos megtartásából, a vagyonvédelmi szempontokból és a szabálytalanságok felszámolásából fakadtak.

A működést érintő sorozatos lépések számtalan személyi vonatkozású döntést is kikényszerítettek. A Földművelésügyi Minisztérium, valamint az Erdészeti és Faipari Főosztály elsősorban a szakemberekre támaszkodott és döntését, javaslatát testületi vélemény meghallgatásával alakította ki. Sok esetben a kinevezői jogkört átmenetileg ugyan, de már az ÁVÜ gyakorolta, azokban az esetekben más szempontok is figyelembevételre kerültek.

A számtalan, egymást követő átalakítási lépés ellenére az ágazat állami vállalatai – két vállalatot leszámítva – romló eredménnyel ugyan, de működőképességüket megtartották. ***Két erdőgazdasági vállalat – az Ipolyvidéki EFAG és a Nagykunsági EFAG – csődeljárás alá került***. Mindkét esetben létrejött a csődegyezség és így lehetőség nyílt arra, hogy az ÁV Rt és az FM közösen, egyedi elbírálással működőképessé tegye a vállalatokat.

A vázolt folyamatok kezelése mellett feladatként áll előttünk a speciális privatizációs program bonyolítása és az állami erdőt kezelő szervezet kialakítása.

Ez utóbbi vonatkozásában közismert, hogy ***az egységes államerdészeti elképzelés egyelőre, az előterjesztett formában nem került elfogadásra***. Az elfogadást a következő, ***általános szempontok*** akadályozzák:

- az állami vagyon ellentmond az ***általános szervezeti, irányítási és vagyoni decentralizálás*** elvének;
- az állam vállalkozói és kincstári vagyonának kezelése, hasznosítása, ahol lehet***, egyszemélyes állami gazdasági társaságban*** valósulják meg.

Végleges megoldást a ***kincstári vagyonról szóló törvény*** fog adni. Addig is a főosztály kötelező feladatának tartja, hogy a törvény előkészítésével párhuzamosan, annak ismeretében ***az állami erdők kezelésére vonatkozó javaslatát pontosítsa***.

A tulajdoni változások során további erdőkezelési forma is közismertté válhat,

- ***az alapítványi, pontosabban a közalapítványi kezelés***. Ez a kezelési forma elsősorban az ***erdészeti oktatási intézmények*** igényének, szempontjainak együttes figyelembevételével kerülhet kialakításra, melynek előkészületeit az FM az ÁV RT-vel együttműködve elindította.
- Hasonló megoldás látszik célszerűnek a ***főváros környéki erdőkkel*** kapcsolatban, melyet a főváros, az ÁV Rt. és FM közösen kell, hogy részletesen megvizsgáljon.

A vázolt lépések és folyamatok alapján összegezhető, hogy a rendszerváltás az erdőtulajdonlásban és kezelésben új formák működtetését kényszeríti ki.

A tulajdoni formák közül

- ***az állami (kincstári és privatizálható erdő),***
- ***a közösségi (önkormányzati, közalapítványi stb.) és***
- ***a magántulajdonlás (személyi tulajdon, társasági tulajdon, szövetkezeti és erdőbirtokossági)***

lesz a jellemző.

A szakterületnek mindezekkel egyidőben alapvető célja kell legyen az, hogy az erdő ezen tulajdonformák mellett is általában ***osztatlan közös kezelésben*** álljon és a szakmai munkák irányítását erdész szakemberre bízzák. Mindehhez azonban új erdőtörvényi megerősítésre és működésében korszerűsített szakhatóságra van szükség.

2. Szabályozás, erdőtörvény, szakhatóság

Tulajdont, vagyont, annak használatát érintő szabályozás polgári demokráciában csak törvényi szintű lehet. Az erdőügyben működő számos kormány és miniszteri rendelet lényeges alapjait a jövőben csak törvényi elemekkel lehet működtetni.

Az erdőt érintő szabályozásnak ***korszerű erdészetpolitikát tükröző, de tulajdonsemleges szemléletűnek*** kell lennie. Az erdő védelme érdekében számos szakmailag is megalapozott korlátozást indokolt működtetni. Végérvényesen rendezni kell az ***erdőingatlan-nyilvántartással*** és az ***erdőtervezéssel*** kapcsolatos tennivalókat. Rögzíteni szükséges az általánosan követendő szakmai elvárásokat, előírásokat, korlátozásokat, támogatási-finanszírozási-szankcionálási-bírságolási kérdéseket.

Az ***előkészítés alatt, illetve előterjesztés előtt lévő erdőtörvényi javaslatnak*** lényeges fejezetei:

a) Bevezető rész: az erdőfogalom egyértelműen tartalmazza kiterjedése és biológiai összetétele alapján, hogy az erdő ingatlan és egyben biológiai életközösség.
b) Szabályozni kell az erdő rendeltetését, hogy világos legyen, miszerint ***az erdő egyszerre több funkciót is ellát,*** ugyanakkor adott helyen a lehetőségek és az igénybevétel szerint ***egy funkció*** előtérbe kerülhet; s ezt a rendeltetéssel nevesíthetjük, így erre épülhet fel a tervezés, gazdálkodás, szakhatósági eljárás, támogatás és szankcionálás.
c) Az erdőgazdálkodás általános szabályai között jelentős a rendeltetésnek megfelelően készített ***erdőterv*** és gazdálkodás. Minden erdőben érvényesülni kell a felújítási kötelezettségnek, melynek módjai között ***elsőbbséget élvez a honos fafajokkal való természetes felújítás.***
d) Az erdőgazdálkodás központi kérdése országos, térségi és gazdálkodói szintjén az erdőtervezés, és annak szabályozása. Minden erdőingatlanra ***erdőtervet*** kell készíteni, a ***6 ha-nál kisebbeknél*** indokolt lenne egyszerűsített formában megoldani.

   A tervezés kettős irányultságú, egyrészt országos és térségi információk alapja, másrészt a gazdálkodás és az azt ellenőrző szakhatóság alapdokumentuma.

   Szükséges tehát a szabályozásban kitérni arra, hogy mi az állami alapfeladat és mi az, amit választott szakemberrel is el lehet végeztetni.

   Az erdőterv készítését ***az államnak a jövőben is támogatnia kell***.
e) Az erdő fenntartása és bővítése fejezetben a szaporítóanyagra vonatkozó kötelezettségeket, az erdőfelújítás teljesítésének időkorlátait, az erdőtelepítés formáit és a ***leromlott állapotú erdők átalakítását*** kell szabályozni.
f) Az erdő használata csak törvényi előírások keretein belül folytatódhat. ***Indokolt korlátozni a tarvágásos üzemmód területi kiterjedését***.

   Tisztázni szükséges a fő- és mellékhaszonvételek módjait és formáit. Ez utóbbihoz sorolandó az ***erdei vadgazdálkodás*** is. A ***legeltetést és a makkoltatást a jövőben is tiltani kell***.

   Közjóléti szempontból az erdőt általában bárki igénybe veheti.

   Használatot csak szakhatósági engedéllyel szabad végezni.

   Erdőben a vadgazdálkodásért az erdőgazdálkodó felelős.
g) Az erdő védelme érdekében mérő-, megfigyelő rendszert kell működtetni. Beruházásához általában szakhatósági engedély kell. Erdővédelmi kötelezettségei a tulajdonosnak és gazdálkodónak is vannak. Az őshonos életközösség védelme érdekében erdőrezervátumok kijelölése és megfigyelése indokolt.
h) A közlekedés és szállítás szabályozása az erdei magánutakra terjed ki. Az ezzel kapcsolatos támogatás kérdéseire is ki kell térni.
i) Az erdészeti szakhatóság első- és másodfokú fórumrendszere az erdőfelügyelet működésének szabályozására tér ki.

j) Az erdőgazdálkodás szakmai irányítására erdészeti végzettségű szakszemélyzetet kell alkalmazni. Indokolt ezt az elvet területmértékekhez kötni és a szakszemélyzetet hatósági jogosítvánnyal felruházni.
k) A törvény szabályozást kell adjon a ***közös kezelés elvének érvényesítésére***. A speciális forma, az erdőbirtokossági társulat működésére szabályokat kell adni.
1) Az erdő fenntartásának finanszírozására ***szektorsemleges pénzügyi garanciaintézményt*** kell működtetni, melynek módja az ***Országos Erdészeti Alap***.
m) Ki kell térni az erdőforgalom, megoszlás, művelésiág változás, termelésből való kivonás kérdéseire.
n) Az erdővel kapcsolatos köz- és egyéni szempontok, valamint a szakhatósági munka speciális esetekben való összehangolására, tanácsadó jelleggel Erdészeti Tanácsot indokolt működtetni, mely a miniszter döntéseit megalapozhatja.
o) Rögzíteni szükséges a szabálysértési kérdéseket, mind az erdőrendészeti, mind az erdei szabálysértési formában, továbbá az azzal kapcsolatos intézkedéseket.

A törvény elkészítésekor szükséges figyelembe venni a tulajdonrendezést érintő törvényeket, az államháztartási törvényt, a költségvetési törvényt, az állam vállalkozói vagyonára vonatkozó törvény, valamint az előkészítés alatt lévő, a termőföldről szóló törvény módosítását, a kincstári vagyon szabályozására, a természetvédelemről és vadgazdálkodásról és vadászatról szóló joganyag előkészítését. Az erdőtörvény tervezete jelenleg minisztériumi belső egyeztetésen van. A törvény előkészítésével párhuzamosan folyik a szakhatóság szervezetének és tevékenységének korszerűsítése, illetőleg annak előkészítése, amely már ez évi feladat. A korszerűsítési munka egyszerre kell, hogy figyelembe vegye az általános közigazgatási munka korszerűsítését és a szakterület speciális feladatait.

3. Erdészeti támogatási-pénzügyi rendszerek

Az átalakulás, a tulajdonrendezés után egyértelmű törvényi szabályozás mellett ***az általános elvárások szerint sem eredményes támogatási rendszerek nélkül az erdőgazdálkodás***.

Az erdő ***hosszú időperiódus alatt megújuló és alacsony hozamú vagyon, melynél a bevételek és ráfordítások időbeni elkülönülése indokolja egy társadalmilag elvárt, szektor-semleges pénzügyi garanciaintézmény, az Országos Erdészeti Alap*** működtetését. Az erre vonatkozó törvényi szabályozást a napokban fogadja el a parlament, és mostantól működik.

A korábbi Erdőfenntartási Alapot sikerült minden pénzügyi gondjával, egyeztetve az érdekképviseletekkel lezárni, pénzügyi egyensúlyban tartani.

A „jogutódot” likviditási gondok nélkül tudjuk megnyitni.

Az új erdő létesítését célzó erdőtelepítések pénzügyi fedezete 1993-ban450 millió Ft, mely új szabályozásában, támogatási jelleggel, pályázattal adható a vállalkozók felé, szintén szektor-semlegesen.

További forrásként jön még szóba a térségi-fejlesztési alap, amely csupán az előbbi támogatási mérték 70%-áig kíván fedezetet nyújtani az ***ültetvény típusú erdőtelepítésnek***.

Tovább kívánunk dolgozni a ***foglalkoztatást*** javító erdőtelepítési program korszerűsítésén, valamint az ***EK és világbanki programokban*** való részvételen.

Már 1992-ben módosult a tölgypusztulás kármentés támogatása azzal, hogy a korábbi 400 Ft, 600 Ft támogatási összegre módosult. Idén erdőkármentésre bővítjük, azaz minden érintett fafajra ki kívánjuk a támogatási rendszert terjeszteni.

1992-ben az erdőfeltárás támogatásában csak a folyamatban lévő ügyek finanszírozása bonyolódhatott (determináció).

A földművelésügyi alapokról szóló törvényi szabályozás elfogadásával 1993-ban újra megnyílik a támogatási rendszer a Mezőgazdasági Fejlesztési Alapok fejezetében. Ebben a fejezetben támogatás nyílik az erdőgazdálkodási tevékenység gépi fejlesztésére is. 1992-ben

egyedi támogatást sikerült elérni az erdei vasútüzem működtetésére. Ezt a rendszert javasoljuk 1993-ra és a jövőben is életben tartani.

1992-ben a súlyos aszálykár enyhítésére 80 millió Ft egyszeri egyenes támogatást sikerült egyedül az erdőgazdálkodás részére elérni. Amennyiben a nem kívánt esemény 1993-ban is bekövetkezik, az elvet újra működtetni javasoljuk.

A közjólét, parkfenntartás finanszírozására 1992-ben mintegy 60 millió forint állt rendelkezésre. 1993-ban közel 70 millió forint lesz erre fordítható.

Összefoglalva:

A rendszerváltás az erdőgazdálkodásban számos új feladatot és nem várt nehézséget hozott. Tájékoztatásom a szaklapon keresztül azt is célozza, hogy megismerjék a kollégák azokat a feladatokat, amelyek mögöttünk és előttünk vannak.

Megállapítható ugyanis, hogy számtalan helyen tartott előadásunk nem úgy, vagy egyáltalán nem került továbbadásra. Érzékelhető ugyanakkor az is, hogy számos, a szakterületen megszületett intézkedést, vagy a személyek sorában bekövetkezett változást, információ hiányában sok kolléga nem tudja hová kapcsolni, pedig a jó szándékú együttműködés és támogatás szinte mindenhol érzékelhető, melyet ezúton is köszönök az Erdészeti és Faipari Főosztály munkatársai nevében.

Az 1993-as év kezdetekor kívánok minden kollégának boldog és békés újesztendőt!

Államerdészet – Elgondolás új, államerdészeti szervezet létrehozására
(Erdészeti Lapok 1992/5)

A kormány agrárpolitikájában megfogalmazott tulajdonlási elvek alapján a jelenlegi magyar ***erdővagyon 60%-a középtávon is az állam tulajdonában marad***. Az állam tulajdonában lévő erdők kezelése az abban folyó gazdálkodás tehát meghatározó lesz az elkövetkező években az erdészeti politika érvényesülése szempontjából. A magyar erdészet átalakításához az európai modellek hasznos támpontokat adnak, azonban az átalakításban nálunk sajátos szempont a ***vertikális vállalatok szükséges mértékű „államtalanítása", azaz a privatizáció.***

Az új szervezetben ***az állami tulajdonban lévő erdő kezelő szervezete a lehető legkisebb mértékben végezzen az erdő kezeléséhez közvetlenül nem tartozó tevékenységet***.

Az ***állami tulajdonú erdőket meg kell nyitni, fel kell tárni a vállalkozók számára***, akik elvégzik a fatermeléshez kötődő tevékenységek jelentős részét, ugyanakkor versenykörülmények között vállalkoznak a végtermék, az erdei fatermékek hasznosítására, feldolgozására.

A szervezetkialakítás főbb alapelvei
A sajátosság alapján olyan új modellt kell felvázolni, amely

- az állami erdőnek, mint különleges nemzeti vagyonnak a megőrzését, védelmét, hasznosítását és fenntartását ellátja,
- az általános erdészetpolitikai célokkal összhangban lévő célokat követ,
- lehetővé teszi, hogy a jelenlegi struktúrából a folyamatos működés szem előtt tartásával jöjjön létre az új szervezet,
- a privatizálás legcélszerűbb technikáinak alkalmazását az általános privatizálási szabályokkal összhangban teszi lehetővé,
- ***a társadalmi elvárásoknak megfelelő közszoglálati jellegű szakkezelést gazdálkodása révén úgy valósít meg, hogy a „szintentartó" feladatok ellátása nem terheli a költségvetést***,
- lehetővé teszi, hogy az átalakítás során létrejövő új szervezetek, illetve szervezeti egységek motivációja és a számukra kitűzött célok között összhang legyen.

Az új szervezet számára kitűzött célok

Az alapelvek és az ***erdő hármas funkciójának*** figyelembevételével a következő rangsorolt célokat kell kitűzni az újonnan létrehozott szervezet számára.

I. Az állami erdő ökológiai értékének, az emberi környezetre gyakorolt hatásának megőrzése (védelmi funkciók).
II. Az állami erdővagyon jelenlegi hozadékának az adott piaci környezetben való optimális hasznosításával gondoskodás a nemzeti favagyon egyszerű újratermeléséről, az állami erdőtőke hozadékának tartamos (örökös) fenntartásáról (gazdasági funkció).
III. Az erdő közjóléti funkciójából fakadó és az ökoszociális piacgazdaságban az állam felelősségi körébe tartozó szolgáltatások színvonalas ellátása és fejlesztése (***erdőtelepítés***, erdőszerkezetátalakítás, közjóléti beruházás).
IV. ***Szolgáltatás végzése, szerződéses alapon a nem állami erdők kezelésére***.

Az egységes államerdészeti szervezet a III. fejezet alatti célt csak a társadalom teherviselőképességének függvényében az ***állami költségvetésben*** jóváhagyott célok (és nem a szervezet!) finanszírozására rendelkezésre álló összeg mértékéig teljesítheti.

Ezek a források ***szektorsemlegesen*** kormányrendeletben szabályozott módon működnek és a jövőben is szükséges a működésük.

A IV. fejezetben meghatározott cél kielégítése megfelelő ellenszolgáltatással történhet.

Az önfinanszírozó képességet tehát csak az I. és II. fejezetre vonatkozóan lehet elvárni a szervezettől.

Az átmenet feladatai

A szervezeti átalakításnak átmeneti időszak sajátságos igényeinek is meg kell felelnie, ezek a teljesség igénye nélkül a következők:

A jelenlegi vertikális, önigazgató vállalatok jelentős mobilizálható, vállalkozói vagyonnal rendelkeznek, amelynek 100%-os állami tulajdonban való működtetését sem az erdővagyongazdálkodási cél, sem a közgazdasági racionalitás nem indokolja. Ezeknek a vagyontárgyaknak fokozatos, többutas és nem feltétlenül teljeskörű ***privatizálását*** végre kell hajtani. Ennek szervezett végrehajtása és irányítása az újonnan létrehozandó államerdészeti központ feladata lesz.

A privatizációs bevételek 50%-át egy erdészeti alapba kell elhelyezni, felhasználása onnan alapvetően a korábban elmaradt, de a ***társadalom által kívánatos*** erdővagyon fejlesztését célozza. Egy része az Erdőfenntartási Alap egyensúlyának helyreállítására, további része a fatermesztési munkák alulfinanszírozottságának javítására és az intenzív erdőgazdálkodás alapvető infrastrukturális feltételének, az erdők feltártságának a javítására használandó fel.

A jövedelmező erdővagyongazdálkodásnak jelenleg a legfőbb tartaléka a ***költségek csökkentése***. Ez pedig a készlet, kihasználatlan vagyon stb. csökkentése mellett további ***létszámleépítésre*** kényszeríti a gazdálkodót. A munkanélküliség enyhítését szolgálja azoknak az ***erdőtelepítési programoknak az élőmunka igénye*** (mind szellemi, mind fizikai), amelyek részben hazai forrásokból, részben külföldi támogatásokból valósulnak meg.

Az EFAG-ok felső- és középvezetői minden tevékenységükre kiterjedően éves eredményérdekeltségű rendszerben tevékenykedtek az elmúlt években. Ehhez járult, hogy az önigazgatás rendszere ellenőrizetlen és gyakran megalapozatlan jövedelemkiáramlás lehetőségét teremtette meg az alkalmazotti réteg egy szűkebb, de meghatározó része számára.

Egyik legsúlyosabb következmény az lett, hogy a kevésbé jövedelmező vagy veszteséges erdőgazdálkodási alaptevékenységek háttérbe szorultak és egyre inkább az „erdőn kívüli”, nagyobb profittal kecsegtető, ugyanakkor kockázattal is járó vállalkozások felé terelte a vezetőket és elhanyagolták az erdőkezelést.

A menedzsment hozzászokott, hogy mind a saját, mind a középvezető réteg számára az egyetlen motivációs faktor az éves eredményterv „túlteljesítése”.

Ezért az új államerdészeti központ első és egyik legfontosabb feladata az új követelmény- és motivációs rendszer kidolgozása a szakszemélyzet számára, amelynek alapja csakis a szakszerű erdőkezelés lehet.

Az új államerdészet jellemzői olyan, 100%-ban állami tulajdonú, irányításában, vezetési rendjében háromszintű nemzeti vállalat létrehozását javasoljuk, amely az állam vállalkozói vagyonát képező eszközökkel ***közszolgálati gazdálkodást folytat***, központi szervezete pedig privatizátori és vagyonkezelői jogosítványokkal felruházva az átmenet időszakában az ***önfinanszírozás külső forrásait teremti meg***.

A területi elven szerveződő erdőgazdaságokból (a jogelődök) és az alaptevékenységet végző gazdálkodó egységekből, az erdészetekből áll.

Az ipari tevékenységet folytató jelentősebb vagyonnal rendelkező termelő üzemegységek társasággá alakításukat követően csak, mint tulajdonos vagyonkezelőhöz kapcsolódnak az államerdészethez.

Az alaptevékenységhez kapcsolódó jellemzők:

- Tevékenysége elsősorban az erdővagyont érintő feladatok elvégzésére irányul (erdőművelés, fakitermelés, erdővédelem és természetvédelem, őrzés, fatermékek értékesítése stb.).
- A belső érdekeltsége ***az erdővagyon megőrzésére***, a fatermék, melléktermék és szolgáltatásokból származó ***bevételek maximalizálásához***, és az erdőgazdálkodás ***szakmai feladatainak*** maradéktalan végrehajtásához kapcsolódik.
- Erdőgazdálkodási feladatait részben saját dolgozókkal, részben pedig vállalkozókkal oldja meg.
- A szervezet felépítése és működése hierarchikus, tagoltsága az erdőtájakhoz igazodó területi rendszerre épül.
- Célszerűnek látszik, hogy az államerdészet az általa kezelt erdőterületek 10 évre szóló üzemterveit ***saját erdőtervező részlegével*** készítse el. A terveket minden esetben jóvá kell hagynia a tőle független szakhatóságnak. A tervezés és gazdálkodás azonos információs bázisa az erdőállomány-gazdálkodás javítását szolgálná. Ezek a részlegek a nem állam tulajdonában lévő erdők üzemtervezését is ellátnák megbízás esetén. Nem képezi feladatát azonban az ***országos erdőleltár*** készítése.

Az erdészkerületekre épülő önálló gazdasági és szervezeti alsó szintű egység az erdészet. Az erdészet önállóan végzi gazdálkodását (bankszámlával rendelkezik), értékesíti az erdei fatermékeit, használja a feladatainak ellátásához szükséges erőforrásokat. Területe 7–10 erdészkerület, 5–8 ezer ha. Mind szakmai, mind az operatív gazdálkodási követelmények oldaláról az erdészet az a jól áttekinthető, „emberléptékű” szervezeti egység, amely egy felsőfokú végzettségű szakember irányításával finanszírozási szempontból nem, de egyébként önálló „kvázi” vállalatként működhet.

Az erdészetek középirányító szerve az erdőigazgatóság. Területe 40–80 ezer ha. Feladata a gazdálkodás egységes pénzügyi és naturális nyilvántartási rendszerének működtetése, ellenőrzése, üzemtervezés irányítása, továbbá szolgáltatások (marketing, jogi tanácsadás, műszaki fejlesztés és ellátás, számítástechnika stb.) nyújtása az erdészetek részére.

Az erdő igazgatóságok felső szintű országos irányítója az ***Államerdészeti Központ***. Feladata az erdészeti politika érvényesítése, az erdőfenntartási munkák tervezésének koordinálása, megszervezésének összefogása, pénzügyi tervezése, elszámolása, a költségvetési befizetések ellenőrzése.

Az átalakulás javasolt menete

Az átalakulásnak – néhány határozott kormányzati beavatkozástól eltekintve – az ***evolúciós változások*** előnyeit kihasználva a szükséges lépések a következők:

a) A Kormány az ***ÁVÜ*** közbeiktatásával az önkormányzó, önigazgató erdő- és fafeldolgozó gazdaságokat államigazgatási irányítás alá vonja (folyamatban).
b) Az FM irányításával vagyonleltár készül a vállalati vagyonról.
c) Az FM, a PM és az ÁVÜ közösen meghatározzák azt a ***vagyoni kört, amely privatizálható és gazdasági társaságba vihető át***.
d) Az FM kidolgozza az államerdészeti szervezet létrehozásának törvény szintű szabályozását.
e) A Kormány elfogadja az új szervezetet és az állami vállalatok vagyonmegosztását az új államerdészeti szervezet és a társasági formában működő vállalatok között.
f) Kormányhatározatot vagy törvényt fogad el az illetékes szerv az Államerdészeti Központ létrehozásáról (az állam általános tulajdonlási törvényétől függően) és kinevezi vezetőjét.
g) Az Államerdészeti Központ kinevezett vezetője (esetleg testületi vezetése) kidolgozza az igazgatósági szervezetet, működési szabályait és kinevezi azok igazgatóit. A teljes folyamat időszükséglete az államigazgatási felügyelet alá vonást követően 9–12 hónap, tehát a gazdasági társasággá alakítás tilalmának (ahol ez indokolt) az „f" lépés bekövetkezéséig való fenntartására az egy év elegendőnek látszik.

FM Erdészeti Hivatala: Három változat az állami tulajdonban lévő erdők jövőbeni kezelésére *(Erdészeti Lapok 1993/11)*

Az FM Erdészeti Hivatala az ***állami tulajdonban lévő erdők jövőbeni kezelésére három változatot*** terjesztett véleményezésre az egyesület elé.

„A" változat: ***A szakkezelést (gazdálkodást) egy költségvetési formában működő államerdészeti szervezet végzi***. Ez esetben a ***vagyonkezelést ellátó erdőgondnokság*** csak a vagyon nyilvántartását, mozgásának regisztrálását és a ***működtetés pénzügyi elszámolásait*** végzi, a vagyon védelmét a költségvetési formában folytatott gazdálkodással lehet biztosítani.

„B" változat: Annyiban különbözik az „A" változattól, hogy ***a szakkezelést végző államerdészet nem költségvetési formában működik, hanem egy 100%-ban állami tulajdonban lévő részvénytársaságként teszi azt***.

„C" változat: ***A szakkezelést a jelenlegi, de ÁV Rt. tulajdonú társaságokká átalakult gazdaságok végzik***, amelyekben ***a tartós állami tulajdoni hányad mértéke jelenleg különböző de távlatban teljesen megszüntethető***.

Ez esetben a ***vagyon kezelői feladatot ellátó erdőgondnokságnak a vagyon védelmét is biztosítania kell, amihez a területi egységek is szükségesek***.

A beérkezett elemzések alapján született meg az elnöki levél.

Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Hivatal
Dauner Márton elnöknek

Tisztelt Elnök Úr!
Mindenekelőtt szíves elnézését kell kémem, hogy némi késéssel küldjük az állami tulajdonú erdők kezeléséről szóló tervezetre vonatkozó véleményt, de az érintett téma nagy horderejére való tekintettel nem vállalhattuk, hogy legalább a legilletékesebb egyesületi szervek körében végzett tájékozódás nélkül tegyünk eleget megtisztelő kérésének.

Elöljáróban hangsúlyoznunk kell, hogy az Országos Erdészeti Egyesület – döntő többségi vélemény alapján – ***a kezdettől fogva nagyon határozottan és következetesen kiállt az erdők lehetséges maximális mértékű, kincstári törvényben védett állami tulajdonlása és az államerdészet egységes, különleges státusú, közüzemi jellegű, vagyonérdekelt, a rövid távú nyereségérdekeltség nyomasztó terhe alól megnyugtató mértékben mentesített megfelelő mértékben autonóm szervezete mellett.*** (Természetesen elismerve az indokolt mértékű egyéb tulajdonlás létjogosultságát és jelentőségét.)

Ezt tükrözi valamennyi testületi állásfoglalásunk és a választott tisztségviselők minden megnyilvánulása és cselekvése is.

Örömmel tapasztaljuk, hogy a tervezet készítői ezt a szinte mindent meghatározó kérdést egyes részletekben hasonlóképpen kezelik.

Világosan és meggyőzően határozzák meg az államerdészet tevékenységével elérendő célokat (5. oldal).

Hangsúlyozzák, hogy ***milyen veszélyekkel járna, ha az állami erdő működtetéséhez szükséges vagyon az átalakulás során gazdasági társaság sajátjává válna*** (4. oldal).

Felhívják a figyelmét arra a veszélyre is, hogy az állami erdők további beszűkülés esetén – a magántőke természetéből fakadóan – működésképtelenek maradnának (3. oldal) stb.

A fentiek ellenére ***a tervezetet nem tartjuk alkalmasnak arra, hogy azzal szakmánk ágazati vezetője a tárca, illetve a kormány elé lépjen***. A tervezet mind formailag, mind tartalmilag a részletek kidolgozatlanságának és a következmények átgondolatlanságának a nyomait viseli magán. Az egyes ***változatok előnyeit és hátrányait nem tárják fel a tervezet készítői és semmi más jelét sem adják annak, hogy hol állnak***, s hogy az erdő és rajta keresztül a nemzet valós érdekeit melyik megoldás szolgálja a legjobban.

Ügy tűnik, hogy a szakma ezúttal is feltartott kézzel áll a döntéshozók elé. Pedig jól ismerjük már a döntések mozgatórugóit és mechanizmusát, valamint a szakmai érvek mellőzésével hozott döntések súlyos következményeit.

Bizonyára éppen ezért egybehangzó szakköreinkben az a vélemény, hogy az **államerdészet létrehozása igen fontos feladat, de semmi esetre sem így és most.**

Nem így, mert a két egymástól távol álló megoldás közül a szakmának le kell tennie a voksot a hite szerinti jobbik mellett, és érvelni a rosszabbik ellen, még akkor is, ha az magasabb körök kívánságára vagy sugallatára került volna az alternatívák közé. Ha nem így történik, a döntéshozót terhelő felelősség az előkészítőre és az egész szakmára ruházódik át.

És nem most, mert – nem éppen kedvező tapasztalataink szerint – az állami erdők feletti rendelkezési jogok koncentrálása – az adott helyzetben – nem tűnik kívánatosnak.

Jó lett volna, ha van elég erő a főosztály által korábban, sokkal alaposabban előkészített, kidolgozott szervezet kialakítására.

Nagyon aggódtunk, amikor realizálása helyett többszöri gazdacsere révén az ÁV Rt.-hez került „parkolópályára” az állami erdő. Elhittük, és tiszteletben tartottuk azt a kormányzati szándékot, hogy ez az állapot a kincstári törvény megalkotásáig marad csak fenn. A legfontosabb szakmapolitikai feladatnak tartottuk arra ügyelni, hogy ebben az átmeneti időben irreverzibilis folyamat ne induljon el, ne történjen olyan intézkedés, amely eltorlaszolja az eredeti szándékhoz visszavezető utat. A több éves hiábavaló munka, a sok irányváltás, lebegtetés és bizonytalanság felőrölte a szakgárda hitét abban, hogy az adott közegben érdemes vállalni egy bizonytalan, tapasztalataink szerint kétes kimenetelű, újabb megrázkódtatást jelentő, a labilis törvényi keretek között megalapozhatatlan átszervezést.

Az FM és az ÁV Rt. törekvései, intézkedései és az alapvető szakmai kérdésekhez való hozzáállása arra az álláspontra vezérelt bennünket, hogy

- vagy meg kell várni az államerdészeti szervezet kialakításával a vonatkozó alaptörvények (kincstári, föld, erdő, vadászat) megalkotását,
- vagy olyan (ma nehezen elképzelhető) minden részletében kidolgozott, tárca fölötti garanciákkal rendelkező szervezetet kell létrehozni, amely kellő biztonsággal védelmezi a magyar erdőket és erdőgazdálkodást azoktól a veszélyektől, amelyek nem ritkán éppen a tárca részéről fenyegetik – olykor aktívan, hibás kezdeményezéssel és rossz irányba terelő intézkedéssel, olykor pedig passzivitással, sürgős, lényeges döntések halogatásával.

Tisztelettel: SchA, az Országos Erdészeti Egyesület elnöke (EL 1993/11)

Javaslat az állam tartós tulajdonában maradó erdők kezelésének kereteiről (Holding) *(Erdészeti Lapok 1994/11)*

A javaslat olyan ***szervezeti és működési szerkezetet*** tárgyal, amelyik beleillik a jelenlegi, és várhatóan tartósan megmaradó hazai gazdasági rendszerbe.

Alapelve: ***decentralizáció, vállalkozás és korlátozott privatizáció***.

Cél: Az állam tulajdonában maradó erdők ***gyarapítása***, fenntartása, a közcélok érvényeítése, összességében: az állami erdőkkel kapcsolatos stratégiai célok megvalósítása.

Feladat:

- A tartósan állami tulajdonban maradó erdők vagyonkezelése;
- a privatizálásra kijelölt erdők és vagyon értékesítése;
- az állami erdőkben gazdálkodó ***erdőgazdasági társaságok vagyonkezelése, tulajdonosi feladatainak ellátása*** az ***állami tulajdoni részhányadnak megfelelően***.

Szervezet: A ***holding*** ***részvénytársasági formában működő, elsősorban vagyonkezelő szervezet***, amely a speciális privatizációs feladatok végrehajtását is elvégzi.

Kapcsolódás, közellenőrzés: A ***holding*** olyan ***korlátozottan önrendelkező rt***., amelynél a tulajdonosi akaratba a közcélok érvényre juttatása is beépül.

A tulajdonos (a magyar állam) ezért az rt. igazgatóságába a gazdaságosság, tartamosság és közcélúság elveit képviselő szakértő tagokat delegál.

A ***holding*** felügyelő bizottságába politikai konszenzussal tagokat a Parlament delegál. Az erdőkezelő szervezet elvi vázlatát az alábbi séma mutatja be:

Parlament FM, KTM, PM, MTA, EFE, Igazgatóság

Felügyelő Bizottság **Erdő-holding (rt.)** – **Erdőgazdasági rt.- k**

Az állam tulajdonában levő erdők vagyonkezelése (tervezet) *(Erdészeti Lapok 1994/11)*

1. Az erdőgazdálkodás főbb szempontjai

Az erdőgazdálkodás a világon szinte mindenütt a korlátozott gazdasági körbe tartozik. Oka, hogy ***az erdők természeti jelentősége ma már nagyobb, mint a fanyersanyag-termelés***. Emiatt az erdészeti politikák elvei szerint a végrehajtásra hozott szabályozás számos olyan – még a magántulajdont is korlátozó – elemet tartalmaz, melynek révén ***biztosítható az erdők hosszú távú fennmaradása, fatermesztési, védelmi és szociális haszna***. Az ***állam tulajdonában tartósan maradó erdővagyon*** kiválasztásánál és fenntartásánál éppen ezért határozott szempont kell legyen, hogy ***ezek az erdők a magántulajdonban levő erdőket a korlátozások egy része alól tehermentesítse***. Az állam tulajdonában levő erdőkben folyó gazdálkodásnak számos modellje ismert, a szigorú költségvetési típusú szervezeti kerettől (pl. Németország) a liberális és vállalkozói típusú megoldásig (Svédország, Magyarország). Európa jelenleg ez utóbbi irányába mozdul.

2. A vállalkozói típusú erdővagyon-kezelés

Az elmúlt egy év bebizonyította, hogy a vállalkozói típusú erdőkezelés keretében eleget lehet tenni a közcélú kívánalmaknak. ***Az erdőgazdálkodó részvénytársaságok – erdőkezelői feladataik ellátása folyamán – képesek jövedelmezően gazdálkodni. Eredményességük átalakulásuk óta számottevően javult***. Ennek oka a ***hathatós vagyonkezelés és a társasági formából adódó előnyök***. Mindezen eredmények romló gazdasági feltételek és kedvezőtlen szabályozás mellett születtek. Az, hogy az állami tulajdonban levő erdő kezelése minden tekintetben megfeleljen a közcéloknak, az elsősorban a szabályozástól függ. A vállalkozói típusú erdővagyon-kezelés sarokköve ugyanis, hogy a közcélból elvégzendő veszteséges feladatok anyagi forrása biztosított legyen. A jelenlegi szabályozás erre még nincs tekintettel.

3. Az erdővagyon kezelése ÁV Rt. típusú keretben

Az ***erdővagyon-gazdálkodás***, ami a vagyon növelését és a társaságok pozíciójának javítását illeti, az ÁV Rt. eredeti koncepciójába beleillik. ***Bizonytalanság viszont abból adódik***, hogy ***az állam szándéka a tulajdonában levő erdővel kapcsolatban még nem ismert***. Emiatt ***sem magára az erdővagyonra, sem pedig a társaságokra privatizációs stratégiát kidolgozni nem lehet***.

A GT hatálya alá tartozó szervezeti forma egyik fő előnye a döntéshozás decentralizációja és gyorsasága. Az erdőgazdasági társaságok ***látványos eredményjavulásában*** ez döntő szerepet játszott. Az erdőgazdasági társaságok pozíciójának javítása nagyobb esélyt ad az állami erdővagyon szakszerű és a közérdeknek megfelelő kezelésére, mint egy költségvetési típusú szervezet működtetése. Erre egy ÁV Rt. típusú keretben minden esély adott.

4. Az erdővagyon-kezelés minisztériumi keretben

Az erdővagyon-kezelés gazdálkodási kategória.

A minisztérium feladata: politika alkotás, szabályozás és szakhatósági tevékenység. Piacgazdaságban e kettő nem keverhető. További korlátot jelent: vagyonkezelés a szaktárca részéről. Ez mind a leköszönt, mind pedig az új kormány koncepciójában a piacgazdasági normáknak megfelelően rögzített. Amennyiben mégis ***szakminiszter*** felelősségi körébe utalják az állami erdőkezelést, gondosan ügyelni kell arra, hogy a szakhatósági apparátus az erdőgazdálkodó társasággal és annak vagyonkezelőjével csak a valamennyi gazdálkodóra érvényes rendszeren (első fokon az erdőfelügyelőség) keresztül lehet kapcsolatban.

Ha közvetlen (esetleg alárendeltségi) kapcsolat alakul ki az edővagyon-kezelő és a szakhatóság között, a vállalkozói típusú vagyonkezelés esélye a minimálisra csökken (közvetlen utasítás, döntési mechanizmus lelassulása stb.), a piac többi szereplője (a magánszféra) pedig óhatatlanul hátrányos helyzetbe kerül. A helyzet feloldására ez esetben kényszermegoldásként ***kizárólag költségvetési típusú erdőkezelő*** szervezet kialakítása révén van lehetőség. Ez a szervezeti forma az érdekeltség hiánya és a szervezet működtetése miatt az államháztartás bevételeit csökkenti és terheit növeli, ugyanakkor kisebb esélyt ad a közcéloknak megfelelő erdőkezelésre.

5. Értékelés és javaslat

Az erdőgazdasági társaságok, amennyiben az ÁP Rt. tulajdonában maradnak valószínűsíthető, hogy a kis hozamtermelő képességük miatt (a társaság befektetett vagyonának 1–3%-a évente) nem jelentenek vonzó befektetési lehetőséget. ***Az erdőgazdálkodás, mint korlátozott gazdasági tevékenység csak abban az esetben lehet hosszú távon eredményes, ha a szabályozó rendszer a különlegességeket figyelembe veszi***. Legfontosabb eleme e szabályozásnak, hogy ***a közcélból elvégzendő veszteséges feladatokat központi forrásból kell fedezni***. Az erdő maga, és az erdőgazdálkodás, mint tevékenység különlegességei indokolják, hogy ezeket figyelembe véve kerüljön a működési és szervezeti rendszer kialakítására. Az ipari, illetve a szűk értelemben vett élelmiszer-gazdasági szabályozás és ennek keretében történő működtetés sok esetben megoldhatatlan problémát jelent a gyakorlatban. Ezért javaslatunk egy olyan ***autonóm, a piacgazdaságnak megfelelő szervezetre terjed ki, amely teljes mértékben beilleszthető a jelenlegi általános gazdasági struktúrába***, ugyanakkor ***belső szabályozása révén megoldja azokat a problémákat, amelyek az erdővel kapcsolatos sajátosságokból erednek*** (pl. a 35–120 éves ciklus, a természettel kapcsolatos ***társadalmi követelmények*** stb.).

Javaslat az állam tartós tulajdonában maradó erdők kezelésének kereteiről

A javaslat olyan szervezeti és működési szerkezetet tárgyal, amelyik beleillik a jelenlegi, és várhatóan tartósan megmaradó hazai gazdasági rendszerbe.

Alapelve: decentralizáció, vállalkozás és korlátozott privatizáció.

Cél: Az állam tulajdonában maradó erdők gyarapítása, fenntartása, a közcélok érvényesítése, összességében: az állami erdőkkel kapcsolatos stratégiai célok megvalósítása.

Feladat: A tartósan állami tulajdonban maradó erdők vagyonkezelése; a privatizálásra kijelölt erdők és vagyon értékesítése; az állami erdőkben gazdálkodó erdőgazdasági társaságok vagyonkezelése, tulajdonosi feladatainak ellátása az állami tulajdoni részhányadnak megfelelően.

Szervezet: A holding részvénytársasági formában működő, elsősorban vagyonkezelő szervezet, amely a speciális privatizációs feladatok végrehajtását is elvégzi.

Kapcsolódás, közellenőrzés: A holding olyan korlátozottan önrendelkező rt., amelynél a tulajdonosi akaratba a közcélok érvényre juttatása is beépül.

A tulajdonos (a magyar állam) ezért az rt. igazgatóságába a gazdaságosság, tartamosság és közcélúság elveit képviselő szakértő tagokat delegál.

A holding felügyelő bizottságába politikai konszenzussal tagokat a Parlament delegál.

Az erdőkezelő szervezet elvi vázlatát az alábbi séma mutatja be: Parlament FM, KTM, PM, MTA, EFE, Igazgatóság, Felügyelő Bizottság Erdő-holding (rt.) Erdőgazdasági rt.

Országgyűlés – MB: Az erdészet aktuális kérdései *(Erdészeti Lapok 1993/11) (https://www.parlament.hu/naplo34/352/3520087.html) (1994)*

A kárpótlási és a szövetkezeti törvény végrehajtásával, a félresikerült, be nem terjesztett törvényekkel kapcsolatos ellentmondások, az erdőgazdaságok átalakulása során jelentkező gondok és feladatok megvitatására október 16-án erdészeti találkozóra került sor a Szabad Demokraták Szövetségében. A tanácskozás a következő alapelvekben állapodott meg, illetve az alábbi teendőket tartotta kiemelkedő fontosságúaknak:

l. Minden, erdőt érintő intézkedésnél figyelembe kell venni az erdők rendeltetésének az egész Földön bekövetkező változását, mely szerint ***az erdőt elsősorban a földi lét alaptatételének kell tekinteni és nem rövid távú profitot biztosító „fagyárnak***".

2. A magyar erdők ökológiai és genetikai adottságai miatt, valamint azért, mert erdőben igen szegény hazánk, az ***állami tulajdonlású erdők védelmét*** és ***az erdők közös szakmai kezelését*** előnyben kell részesíteni. Ezén meg kell akadályozni újabb állami erdők kárpótlásra való kijelölését, vagy egyéb módon történő csökkentését, és ***maradéktalanul érvényt kell szerezni az átalakulási törvényben az erdők közös kezelését előíró passzusnak***.

3. A közösségi erdőgazdálkodást is magába foglaló szakágazati irányítást kell létrehozni. Ennek első lépéseként az erdőbirtokosságról szóló törvényt sürgősséggel kell a törvényhozás elé terjeszteni.

4. Az ***állami erdőket kezelő szervezetet a rövid távú nyereség helyett az erdővagyon gyarapításában és az erdő hozamának folytonosságában való érdekeltség*** alapján kell létrehozni és működtetni.

5. Az erdő bonyolult élő szervezet (ökoszisztéma), ezén csak ***egységes, átfogó, minden részletében összehangolt gazdálkodás*** folytatható benne. Az erdő egyik elemével, az ott élő vaddal való gazdálkodás éppúgy része az erdőgazdálkodásnak, mint a másik elemével, a fával való gazdálkodás.

6. Az erdeink fenntartását szolgáló Erdészeti Alap működési zavarainak megszüntetéséhez a csökkenő mennyiségű fakitermelés nem képes elegendő fedezetet nyújtani. (legalább 500 millió forint új forrás bevonása szükséges a legsürgősebb állagmegóvó munkák elvégzéséhez. Erre az összegre a költségvetés terhelése nélkül! – elegendő fedezetet adna, ha a földművelésügyi miniszter élne az 1992. évi LXXXVIII. sz. törvényben ráruházott jogával és nem zárkózna el attól, hogy az erdőből a vadászat révén származó potenciális jövedelem az erdőre (a vad élőhelyére) legyen fordítható.

7. Azonnali hatékony intézkedés szükséges az erdei Iopások megfékezésére — beleértve a bűnüldöző szervek tevékenységének fokozását is. A tulajdonjog védelme érdekében a származási igazolást kötelezővé kell tenni. MB

… MB (SZDSZ): Köszönöm, Elnök Úr! …

Ezek után pedig – hölgyeim és uraim – engedjék meg, hogy a mai, ötödik órája folyó agrárvitanapon, a helyenként indulatos hozzászólások után elvigyem önöket egy erdei sétára, egy olyan sétára, ahol ugyanakkor nem tudok önöknek felüdülést ígérni, mert ***az erdőben elég sok baj van mostanában***. Hűs lombok, tüdőt tágító tiszta levegő, a természet folytonosságának múltat idéző, jövőt ígérő csodája helyett az erdőben is sötét árnyak fogadnak, fenyegető veszélyek leselkednek. Könnyű és hálás ellenzéki feladat lenne elpanaszolni a hibák és veszélyek hosszú sorát, legfeljebb az elnök úr figyelmeztetne néhányszor az időtúllépés miatt, mert nagyon hosszú a sor.

De abban a reményben, hogy talán még nem késő, inkább a veszett fejsze nyele után nyúlnék, és megpróbálom vázlatosan, hét pontba szedve elmondani az általunk, a szabad demokraták által nagyon fontosnak tartott dolgokat.

1) A költségvetés már-már tragikus egyensúlyzavara ellenére is meg kell találni erdőterületeink elhatározott mértékű gyarapításának módját.

A mezőgazdaság szerkezetének elkerülhetetlen változása, hagyományos termékeink hosszabb távon is bizonyosra vehető piacvesztése, a vidék népességmegtartó erejének csökkenése és a nagyarányú munkanálküliség önmagukban is indokolják, hogy ***mielőbb beerdősítsük az egyéb módon ésszerűen nem hasznosítható***, mintegy 1 millió hektárnyi földterületünket. Számos példa van rá a világon, hogy ilyen feladatra – éppen tartós recesszió idején – szegény országoknak érdemes vállalkozni.

2) Legalább most, a kárpótlás finise előtt be kell végre ismerni az illetékes kormányzati szerveknek súlyos hibáikat, tévedéseiket, és elejét kell venni az erdőre nézve tragikus végkifejletnek. Nem lehet csupán a hozzáértés vagy az előrelátás hiányának tulajdonítani – bár bizonyos szint felett ez is megbocsáthatatlan bűn –, hogy egy hektár erdő, akár milliókat érő erdő pár doboz cigaretta árán megvásárolható. Nem lehet részleges kárpótlásnak és főleg nem igazságtételnek nevezni, ha valaki a ténylegesen elvett erdeje területének nyolcszorosát, értékben pedig több százszorosát kapja, kaphatja vissza. Nem szabad tűrni, hogy az erdőben és az erdőből élő tényleges károsultakat, akik a leginkább érdekeltek, kárpótlás helyett kisemmizzük, a társadalmi átalakulás hiénáinak és vámszedőinek kínáljunk fel befektetési lehetőséget.

3) A kárpótlás mielőbbi gyors lezárása után maradó, minimálisan 1 millió hektár állami erdőterület mindennemű további elidegenítését az erdőt érintő valamennyi törvény megalkotásáig meg kell akadályozni. ***Az állami erdők védelme nem a magántulajdonon alapuló piacgazdaság elutasításából*** – tisztelt Zsupos képviselőtársam –, ***hanem az erdő társadalmi szerepének, az erdőgazdálkodás speciális jellemzőinek és a társadalom valóságának ismeretéből ered***.

Az erdők fenntartása összességében szinte egész Európában ***jelentős költségvetési támogatást igénylő, veszteséges üzem***. Hazánkban is jó néhány állami erdőt kezelő gazdaságunk már évek óta csak a vagyon feléléséből tudja magát talpon tartani.

A mintegy 300 000 hektár természetvédelmi és az összes erdő 15%-át kitevő gazdaságtalan, de közérdekből fenntartandó erdőt az 1 millió hektár jelenlegi állami erdő teljes bevételéből lehet csak ideig-óráig fenntartani.

4) Az éppen most készülő földtörvényben rögzíteni kell, hogy a ***vadászati jog a földhöz kötődő tulajdonosi jogok elválaszthatatlan része***, úgy, ahogyan az szinte valamennyi demokratikus jogállamban van, és ahogy nálunk is volt a totális állam berendezkedése előtt.

5) A tulajdonváltás következtében magánkézbe került 7–800 000 hektár erdő sorsáról soron kívül, törvényi úton kell gondoskodni. A jogalkotóknak abból az alapállásból kell kiindulni, hogy ***az erdő közérdekből korlátozott használati tulajdon, melynek tulajdonosa nem az erdővel, hanem csak a fenntartási költségekkel csökkentett tiszta hozamával rendelkezik szabadon***.

Az erdő természetéből fakad, hogy a legtöbb esetben csak nagy területű birtokon lehet az erdő veszélyeztetése nélkül ésszerű erdőgazdálkodást folytatni. Ezért kell az új jogszabályokban – kivételes esetektől eltekintve – ***az osztatlan közös gazdálkodást preferálni***. Ezzel lehet egyúttal csökkenteni a privatizálás során elkövetett sok jogos csalódást és felháborodást is szülő igazságtalanságot.

6) Fel kell gyorsítani az erdészeti hatóság és ***az államrendészeti szervezet*** megerősítésének, illetve kiépítésének folyamatát. Az előbbit az erdő hathatós védelmére alkalmas jogosítványokkal és eszközökkel kell felruházni, munkájuk sikere elképzelhetetlen a bűnüldöző szervek tevékenységének lényeges erősítése nélkül.

Az állami erdőket kezelő társaságokat az ésszerűen takarékos, vagyongyarapító, a közérdekű funkciókat tisztességgel betöltő gazdálkodásra kell ösztönözni az erdők kirablásához vezető, rövid távú profitérdekeltség helyett. És befejezésül:

7) A kiérlelt, időtálló jogszabályok teljes körének megalkotásáig, a hatályos jogszabályok adta mozgásteret kell teljes mértékben kihasználni az esetleg elkapkodott vagy rövid távú, parciális politikai érdekeknek alárendelt új törvények készítése helyett. Az adott jogszabályok következetes, visszaélés- és korrupciómentes végrehajtása elfogadható állapotot eredményezne. Jó példa erre a vadászat, ahol az új törvény hiányára való hivatkozással súlyos ökológiai és milliárdos gazdasági károkat okozva mindmáig sikerült az érdekeltek szűk csoportjának elodázni az alapvetően jó megoldásra is lehetőséget adó, magas szintű jogszabályok végrehajtását. Köszönöm. (Taps a bal oldalon.) MB (SZDSZ)

DM: Összefoglaló rövid értékelés 1993–1994

A hazai erdőállapot mennyiségi és minőségi változásának. illetve az erdőgazdálkodás teljesítményének vizsgálata és értékelése elengedhetetlenül szükséges a szélesebb közvélemény tájékoztatásához, az igazgatás állásfoglalásaihoz, a jogalkotáshoz, az aktuális erdészeti politika és stratégia kimunkálásához, valamint a miniszteri statútumban meghatározott erdőgazdálkodási, erdővédelmi, erdőfenntartási feladatok felelősségteljes ellátásához

Az erdőfelügyelőségek évi beszámoló jelentéseinek, adatszolgáltatásának, valamint az Országos Erdészeti Adattár információinak felhasználásával huzamosabb időszak óta azonos szakmai szempontok szerint, fenti feladatok és célok teljesítése érdekében ez évben is elkészült az erdőállomány-gazdálkodás részletes értékelése, az alábbi főbb adatok és megállapítások.

Megállapítások:

A nyilvántartott erdőterület mintegy 8 ezer hektárral nőtt, mely növekedés részben az új erdők telepítéséből, részben a meglévő, de számba nem vett erdőterületek nyilvántartásba vételéből adódik.

A tulajdonosváltozás ugyan katasztrofálisan lassú, de következményeként növekszik a magántulajdonú területek aránya.

Az időszakos gazdátlanság és az elkerülhetetlen területaprózódás, a tulajdonosok azonnali erdővagyon-felélési szándéka, valamint az ***elszaporodott falopások*** jelentős és sok esetben visszafordíthatatlan károkat okoznak erdeink minőségi és mennyiségi állapotában. mely folyamatot a létszámleépítéssel folyamatosan érintett erdészeti hatóság csak gátolni. de megakadályozni nem képes.

Erdeink egészségi állapota nagyon mérsékelten, de folyamatosan tovább romlik. A biotikus és abiotikus károsítások területi kiterjedése fokozatosan növekszik. Az állapotromlás –

sajnálatosan – elsősorban őshonos fafajainknál figyelhető meg. Az erdővédelem kárfelszámolása tulajdonlástól függetlenül továbbra is állatni szerepvállalást igényel.

A szaporítóanyag-előállítás területén a csemetekertek száma és a termesztő felület növekedése, valamint a magánvállalkozás dinamikus fejlődése és kimagasló hatékonysága állapítható meg. A biológiai alapok, anyatelepek és plantázsok, valamint a megtermelt csemeteszám – kielégítik (néhány faj és fajta hiánya mellett) az aktuális szaporítóanyag – szükségletet.

Az erdőfelújítások első kivitelének csakúgy, mint a befejezett, átadható erdőnek mennyisége csökkent. A felújítás alatt álló területek sikeres beerdősülése romlott. Az üres, felújítatlan terület, illetve elhúzódásának területei jelentős mértékben növekedtek. A természetközeli felújítási módszerek – természetes magfelújítások – aránya indokolatlanul alacsony és csökkenő, míg az olcsóbb, de a jövőképre nem kívánatos ***sarjaztatás*** kritikus mértékre növekedett. A kedvezőtlen – a tulajdoni rendezetlenségből adódó „országos eredményhez" viszonyítva az állami erdőket használó erdészeti társaságok szakmai teljesítménye relatíve jobb az elmarasztalható hazai átlaghoz képest.

Az ***erdőfelújítás*** pénzügyi támogatása ***(OEA) normatív és pályázati rendszerű, mely a tényleges költségeknek csak egy részét fedezi***. Az átalakulás minden nehézsége ellenére (megszűnő, felszámolás alatt álló gazdálkodó egységek, új erdőtulajdonosok) az Alap fontos céljainak megfelelve szolgálta az erdők mennyiségi és minőségi védelmét. Az 1946 M Ft összegű befizetés terhére, mely az erdőfenntartási járulékból és az erdőgazdálkodási bírságokból származik, mintegy 1905 M Ft került kifizetésre. A kedvezőtlen szakmai folyamatok fékezésének e támogatási rendszer fontos eszköze. melynek hatékonyságát további állami forrás biztosításával szükséges növelni.

Az ***erdőtelepítésekre*** 1994. évben is az előirányzotthoz képest lényegesen csökkentett pénzügyi keret (1300 M Ft helyett 600 M Ft) állt rendelkezésre. minek következtében ***a kormányprogramban meghatározott telepítési ütem megvalósításában 28 ezer ha elmaradás tapasztalható***. A korábbi erdőtelepítések állapota is – az időszakos gazdátlanság miatt – romló tendenciát mutat. Jellemző a ***telepítési szándék*** országos eloszlásának aránytalansága. A tulajdonrendezés előrehaladtával robbanásszerű igénynövekedés jelezhető előre, melynek kielégítése kormányzati és közösségi érdekekkel egybeesik, ezért az e célra fordítandó kormányzati támogatás-beruházás növelése, az egységárak emelése, esetleges további korszerűsítése feltétlenül szükséges.

A közjóléti beruházások finanszírozására ***a nyereségorientált rt.-k nem hajlandók jelentős saját pénzforrást biztosítani, a szükséges feladatok fedezetére a növekvő társadalmi igények ellenére***. A költségvetésből rendelkezésre álló összeg csak egy kis részben biztosit keretet, melynek nagyobb arányú radikális emelése szakmailag mindenképpen indokolt.

Az erdőgazdálkodók 77 ezer ha területen végeztek ***fakitermelést***, melyből ***19 ezer ha a véghasználati*** terület. Jellemző az üzemtervi lehetőségek előző évhez hasonlóan alacsony mértékű kihasználtsága (69%), mely hosszú távon biológiai és vagyonkezelési szempontból káros a fenntartható erdőgazdálkodásra.

Az erdőkárok minden fafajra kiterjedő növekedése (erdőpusztulás) következtében sajnálatos módon ugrásszerűen emelkedett a kényszerű egészségügyi fakitermelés.

A nevelővágások tervezése és végrehajtása általában szakszerű.

A szakszerű állománynevelés és fenntartás akadályozója fokozottan védett területeken érvényesített sematikus fahasználati moratórium, melynek jogszabályi módosítása vagy törlése sürgető szakmai igény.

Jelentősen és folyamatosan növekszik az engedély nélküli fakitermelések száma, melyből egyre nagyobb arány az ismeretlen tettes által elkövetett lopás.

Összefoglalóan kimondható. hogy ***hasonlóan az 1993. évhez a szakszerű, tartamosságot, természeti erőforrások optimális kihasználását eredményező erdőgazdálkodás nem valósult meg***.

Az ágazat alacsony színvonalú működésének alapvető oka a ***tulajdonváltás*** elhúzódása. rendezetlensége, ***az új tulajdonosok közérdekű elvárásokat háttérbe szorító, pillanatnyi haszonszerzési érdekeket szolgáló magatartása***.

A közérdeket is szolgáló erdőállapot fenntartásához növekvő ***költségvetési támogatás***, a megújuló erdészeti jogszabályokon alapuló szigorú, következetes hatósági munka nélkülözhetetlen. *(DM)*

DM: Tájékoztatás az erdőgazdálkodás helyzetéről és a kárpótlás során felmerült problémákról az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottságának
(Erdészeti Lapok 1995/4)

(Az FM Erdészeti Hivatal 1991-től minden év erdőállomány-gazdálkodásáról TÁJÉKOZTATÓT készít. A tárgyévi beszámolót az FM Erdőrendezési Szolgálat és a területi erdőfelügyelőségek jelentései alapján állítja össze a következő év áprilisában.)

I. Az erdőgazdálkodás helyzete

1. Az erdővagyon és állapota

Az előzetesen soron kívül bekért információk (**1994**. dec. 31. állapot) alapján:

- Erdő és erdőgazdálkodást szolgáló egyéb terület 1 861 844 ha – Erdőterület 1 712 948 ha,
- Erdeink élőfakészlete 305–308 millió br. m^3,
- Az élőfakészlet évi növedéke 11–11,5 millió br. m^3,
- Az erdőterület rendeltetés szerinti megoszlása:
  - ***gazdasági 80,6%,***
  - ***védelmi 14,5%,***
  - ***közjóléti 2,6%***
  - egyéb 2,3%.
- Az erdőterület megoszlása főbb fafajok szerint:
  - Tölgy 23%,
  - Cser 11%,
  - Bükk 6%,
  - Gyertyán 6%,
  - Egyéb kemény lomb 4%,
  - Akác 20%,
  - Nyár 9%,
  - Egyéb lágy lomb 6%,
  - Fenyők 15%,

Az erdővagyon-gazdálkodásban jelentkező kedvezőtlen folyamatok:

- felerősödő károsítások (aszálykár és vadkár, erdőpusztulás);
- az erdők kezelési hiányosságaiból adódó állapotromlás;
- a termőhelynek nem megfelelő fafajú, elhúzódó időtartamú erdősítések;
- ***őshonos fafajok területi arányának csökkenése, magas sarjaztatási arány;***
- engedély nélküli fakitermelések, falopások;
- tulajdonviszonyok átalakulásából fakadó időszaki gazdátlanság és ennek következtében létrejött részleges állapotromlás.

2. Tulajdon- és birtokviszonyok alakulása

A magyar erdőgazdálkodásra az 1990. és az azt megelőző években alapvetően a ***kétszektorúság*** és a magas birtokkoncentráció volt a jellemző. Az erdőterület megoszlása 1990. XII. 31. állapot szerint – állami erdők 68,5% – termelőszövetkezeti kezelésű erdők 31,0% – egyéb (magán, erdőbirtokossági stb.) 0,5% Az említett időszakban mintegy 2500 erdőgazdálkodó látta el az erdőkezelést.

Az állami tulajdonú erdőkben 22 állami erdőgazdaság (ebből 3 honvédségi), mintegy 1 050 ezer ha-on gazdálkodott. A további, mintegy 110 ezer ha állami erdő kezelését közel 240 egyéb (Á.G., Vízügy stb.) állami gazdálkodó szervezet látta el. Közel 540 ezer ha erdőt kezeltek termelőszövetkezetek. Mintegy 10 ezer ha erdő volt magántulajdonban egyéni, társas (szövetkezeti) vagy állami kezelésben.

A Ptk. módosítása, az önkormányzatokról szóló törvény, a kárpótlási törvénycsomag, valamint a szövetkezeti átmeneti törvény végrehajtása mentén közel 720 ezer ha kerül magántulajdonba, és mintegy 10 ezer ha erdő kerül az önkormányzatok tulajdonába.

Az erdőterület várható megoszlása a tulajdonrendezés után:

állami – 55,0%, önkormányzati – 0,5%, magántulajdon – 44,5%

(Megjegyzés: Az erdő tulajdonosi megoszlását az új erdők létesítése (erdőtelepítés) várhatóan a magántulajdonosok javára fogja középtávon módosítani.)

A folyamatosan magánosításra kerülő, mintegy 720 ezer ha erdőingatlanon várhatóan 250-300 ezer magántulajdonos fog megjelenni és remélhető, hogy mintegy ***75 ezer*** magángazdálkodó szervezetben (erdőbirtokosság, erdőszövetkezet, gt, közös képviselő stb.) kívánja az erdőgazdálkodást ellátni.

3. Az erdőgazdálkodás jogi szabályozása, az erdészeti igazgatás

A hazai erdőgazdálkodás jogi szabályozását a jelenleg is hatályos többször módosított „Az erdőkről és a vadgazdálkodásról” szóló 1961. évi VII. törvény és végrehajtási rendeletei adják meg. Az említett hatályos erdészeti jogszabályok határozzák meg a tartamos (fenntartható) szakszerű erdőgazdálkodás feltételrendszerét, melynek egyik lényeges eleme a minden erdőre kiterjedő erdőtervezés és a szakhatósági ellenőrzés rendszere. Az említett szakhatósági, szakigazgatási feladatokat az FM Erdőrendezési Szolgálat (központ és 11 regionális erdőtervezési iroda), valamint a területi erdőfelügyelőségek (10 db) látják el, összesen 376 erdészeti szakember alkalmazásával.

A ***magánerdő-parcellák aprózódásával*** az erdőingatlanokhoz kapcsolódó igazgatási feladatok aránytalanul (minimálisan 30–40-szeres mértékben) megnőttek. A szakhatósági feladatok (ingatlanazonosítás, erdőtervezés, határozatok, engedélyek, pályázatok elbírálása, igazolások, szankciók, revíziók stb.) és a pénzügyi támogatások (erdőtelepítési beruházás, erdőfenntartás finanszírozása) tulajdonosonként, illetve erdőkezelőként jelentkezik.

A konkrét szakigazgatási feladatok növekedésén túl további többletfeladatként jelentkezik a szakismeret nélküli ügyfelek tájékoztatása, az engedély nélküli tevékenységekkel, falopásokkal stb. kapcsolatos sürgős ügyek időarányos feladatai.

További többletleterhelést jelentenek a szakigazgatás közigazgatási bírósági eljárásokban való képviselete, valamint a párhuzamos, indokolatlan többletmunkával járó társszakhatósági (természetvédelem) egyeztetések.

A megnövekedett feladatoknak az erdészeti igazgatás intézményei (erdőrendezés, erdőfelügyelet) a jelenlegi elmaradott technikai felszereltséggel (számítógép, terepi gépjárművek stb.), létszámmal és anyagi ellátásukkal nem tudnak megnyugtató módon eleget tenni.

A felsorolt okok miatt az erdészeti igazgatás önerőből megoldhatatlan feladatok előtt áll. Az erdőtörvény szerinti tartamos erdőgazdálkodás hatékony, elsősorban „megelőző” típusú szakigazgatása korszerűsített erdőtervezés és -felügyelet nélkül nem valósítható meg, megerősítése anyagi és személyi vonatkozásban indokolt.

Az erdészeti igazgatás szakmai tevékenységét az előbbieken túl új alapokra szükséges helyezni. Ebbe kell, hogy tartozzon az információs rendszer korszerűsítése, ügyfélszolgálati irodák létrehozása és működtetése, a kis területi magánerdő-gazdálkodáshoz (paraszti erdő) is igazodni tudó új erdőtervezési és erdőfelügyeleti irányelvek kidolgozása.

A felsorolt feladatok megoldására az FM munkaprogramjába rögzített módon, az érvényben lévő erdőtörvény keretei között készül, figyelembe véve az új erdőtörvény előkészítési folyamatát is.

4. Az erdőgazdálkodás közgazdasági-pénzügyi támogatása

Az erdőgazdálkodás pénzügyi támogatása az erdővagyon bővítése (erdőtelepítés) és az erdőfenntartás feladatai köré csoportosítható. Az erdőtelepítés pénzügyi támogatása, igazodva a tárgyévi költségvetési törvényhez az agrártámogatásokról szóló kormányrendeletben, illetve az ahhoz kapcsolódó miniszteri végrehajtási rendeletben szabályozott.

A pénzügyi támogatási rendszer szektor- és tulajdonsemleges, pályázati úton nyerhető el. 1994. évben 600 millió Ft keretlehetőségből 2950 ha új erdő létesítése részesült (100, 70, 40%-os mértékű) támogatásban. 1995. évben 1000 millió Ft keretlehetőségtől várhatóan 6000 ha új erdő létesítése lesz támogatható. Az erdőfenntartás finanszírozási rendszerét az agráralapokról szóló módosításra kerülő törvény és végrehajtási rendelete szabályozza. Az erdőfenntartás 1994. évtől költségvetési támogatásban részesül. A támogatás összege 1994. évben 200 millió Ft, 1995. évben 300 millió Ft. Az 1980-as évek elejétől – elsősorban tölgypusztulással – jelentkező erdőpusztulás kármentéséhez 1991-től a költségvetés normatív módon (600 Ft/kitermelt nettó m^3) támogatást nyújt, 1994. évig 100 millió Ft évi keretösszegig. 1995. évben a költségvetési forrás 200 millió Ft.

Az erdőgazdálkodási ágazat költségvetési támogatásának alakulása az 1993, 1994, 1995 években, jogcímenként:

Pénzügyminisztérium fejezeti előirányzata:

- Erdőkárok támogatása 100–100–200 M Ft

Földművelésügyi Minisztérium fejezeti előirányzata:

- Erdőgazdálkodás támogatása – Erdőtelepítés, fásítás 450–600–1000 M Ft
- Országos Erdészeti Alap támogatása 200–300 M Ft
- Egyéb: Közjóléti parkerdők fenntartása, Erdei vasutak támogatása 65–65–45–80–60 M Ft.

II. A tulajdonváltás (kárpótlás) folyamatának állása és az ennek kapcsán felmerült gondok

1994. év végéig a privatizálásra kerülő erdőterület 12%-ára történt meg az erdőgazdálkodás megindítását célzó szakhatósági határozatok kiadása. Ez az arány ugyan megfelel a földkiadás és szántóföldi részaránytulajdon nevesítés általános állásának, azonban, tekintve a még hátralévő mintegy 600 ezer ha erdőterület átmeneti **gazdátlanságát**, tulajdoni **rendezetlenségét**, a folyamat feltétlen gyorsításra szorul. A tulajdonváltás egyúttal a gazdálkodók számának nagy mértékű emelkedésével is jár, ami államigazgatási szempontból az ügyfélkör növekedésével óriási többlet-terhet jelent az erdészeti szakhatóság részére. A jelenlegi állapotot előzetes helyzetnek tekintve, valamint figyelembe véve azt a körülményt, hogy a részaránytulajdon nevesítése az elaprózódást még tovább fokozza, a privatizációs folyamat lezajlása után a gazdálkodói struktúra várhatóan az alábbiak szerint alakul…

A tulajdonváltás napjaink legnagyobb problémája, hogy az új tulajdonosok nem tudják megfelelő időben elkezdeni gazdálkodásukat. Ennek főbb okai az alábbiak:

Részarány-tulajdonú erdők esetében a földkiadó bizottságok általában nem képesek olyan határozatot hozni, melyet a földhivatalok be tudnak fogadni, emiatt a tulajdonba adási folyamat gyakorlatilag áll.

A tulajdonváltás mechanizmusából következik, hogy ***az új erdőtulajdonosok közös gazdálkodása nehezen kerülhető el, mivel általában egy helyrajzi számon több (sok) erdőtulajdonos osztozik. (A Ptk. szerint a kiparcellázáshoz a tulajdonosok egyhangú egyetértése szükséges, ami az erdőállományok jelentős értékkülönbözete és egyéb gyakorlati okok miatt alig képzelhető el.)***

A közös gazdálkodás alulról történő önszerveződése ugyanakkor nehezen indult el, mert:

- az új tulajdonosoknál nem áll rendelkezésre és ugyanakkor nincs, aki megelőlegezné a megalakulással járó költségeket (postaköltség, ügyvédi költség, cégbírósági bejegyzés költsége),

- adózási okok miatt sok a „zsebszerződés”, ahol az első tulajdonos már nem érdekelt a társas gazdálkodás megalakításában, a második tulajdonos pedig jogilag még cselekvésképtelen.

Sajnos sok helyen még mindig nagy az indokolatlan várakozás az emberek részéről azirránt, hogy ne kelljen társult gazdálkodást folytatniuk. Egy erdőtömbön, erdőrészleten belül is igen változók lehetnek a tulajdonosok egyéni érdekei, ezért ***nem kívánnak alulról építve közös, életképes nagyságú gazdálkodó szervezeteket létrehozni***.

Erősíti ezt az is, hogy az erdőbirtokossági szervezet cégbírósági bejegyzésének költsége 50–100 ezer Ft, a tulajdonosok nem akarják ezt az összeget megelőlegezni a társulatnak.

A legtöbb helyen megoldatlan ***a jelenlegi erdőtörvényben előírt szakember alkalmazása is, ami nélkül persze rentábilis gazdálkodás nemigen folytatható***.

Ezért szükséges lenne az élet- és versenyképes birtoknagyságok, gazdálkodó egységek kialakítását kezdetben költségvetési forrásból támogatni.

Megoldatlan sok helyen a felszámolás, megszűnés alatt álló termelőszövetezetek gazdátlanul, őrzés nélkül maradt erdőterületeinek kezelése is. Itt különös súllyal jelennek meg az esetlegesen gazdaságtalan talajvédelmi és egyéb véderdő stb. jellegű területek kezelése is, amelyeket nem akar senki tulajdonba, kezelésbe venni.

Rendkívül nagy gond az ***engedély nélküli fakitermelések*** megjelenése, elsősorban az átmenetileg gazdátlanná vált és kezelő nélkül maradt erdőterületeken. Egyes becslések szerint az engedély nélküli fakitermelések mennyisége már meghaladja az évi ***150 ezer m^3-t*** is. Az erdővagyon elleni bűncselekményekkel szemben (engedély nélküli fakitermelések, falopások stb.) a kis létszámú erdőfelügyelet és a hatóságok (önkormányzat, rendőrség) eseti fellépése általánosságban nem eredményes. A jövőben feltétlenül meg kell teremteni a szigorúbb hatósági fellépés jogi feltételeit.

III. Erdészetpolitikai kérdések, a *törvényi szabályozás* korszerűsítése

Az ***erdő szabad tulajdonlása*** mellett ***a köz- és az erdőtulajdonos érdekében törvényi szinten szabályozott használatú természeti erőforrás***.

Az erdőt egységes egészként kell kezelni és értékelni (a termőföldet, a faállományt, a vadat, a természeti értékeket, az erdő egyéb élővilágát, az erdei létesítményekkel együtt).

A tartamos közérdekű erdőgazdálkodás követelményeinek az ország valamennyi erdejében történő érvényesítése céljából ***pénzügyi „Alap”*** működtetésére van szükség, elsősorban az alapvető közérdekű célok támogatása érdekében. Az Alapban jelentkező forráshiányt az állami költségvetésből indokolt pótolni.

A nagyvadgazdálkodást erdei haszonvételnek szükséges tekinteni. A nagyvad az erdő szerves része. Az erdőgazdálkodás magában foglalja a nagyvadgazdálkodást, ezért annak szabályozását a vonatkozó törvényi szabályozás keretein belül az erdőtervekben kell megtervezni.

Az erdészetet egységes nemzetgazdasági ágazatnak kell tekinteni, főhatósági irányítását egy helyen szükséges összefogni, hogy elkerülhetők legyenek a működést zavaró tárcaközi párhuzamosságok.

Az erdészeti politikánk eddigi megfogalmazásában – közép-európai hagyományainknak megfelelően – figyelembe vette az erdő védelmi és szociális erdőfunkcióit. A jelenleg hatályos, az erdőkről és a vadgazdálkodásról szóló 1961. évi VII. törvény azonban számos tekintetben nem felel meg a korszerű követelményeknek. Nem találhatók meg benne az új erdészeti politika megvalósításához szükséges szabályozás indokolt elemei.

Az erdő, a tulajdonformától függetlenül, kedvező környezeti és jóléti hatásai révén a köz javát szolgálja. Ezért a ***szektorsemleges szabályozás*** alapvető feladata az erdőgazdálkodás olyan keretek közé helyezése, amelyekben a közérdek és a tulajdonosi (erdőgazdálkodói) egyéni érdek közötti összhang biztosítható.

A földművelésügyi tárca a megváltozott viszonyoknak megfelelően fogalmazta meg az új erdészeti politika alapelveit, amelynek legfontosabb elemei az új erdőtörvény-tervezetben megjelentek és parlamenti elfogadtatásakor indokolt figyelembe venni:

- az erdőgazdálkodás hosszú távú, a környezetre és az emberek egészségére kedvező hatású szempontjait tekinti elsődlegesnek, és ennek megfelelően határozza meg az erdő komplex fogalmát,
- megfogalmazza az erdő- és természetvédelmi, valamint az egyre erősödő társadalmi igényeket kielégítő szociális, üdülési feladatokat,
- megfogalmazza az erdő termelési funkciója érvényesüléséhez szükséges közgazdasági és szervezeti igényeket, elősegítve ezzel a fa, mint megújítható nyersanyag termelését, melynek révén a szén-dioxid-szén körforgásban tartósan megkötődik a szén, csökken a levegő CO2-tartalma is,
- a tulajdonviszonyok rendezésére vonatkozó ***szektorsemleges szemlélettel a jövőben is fenn kívánja tartani a szakszerű és egységes erdőgazdálkodás*** lehetőségét,
- a gazdálkodás általános szabályai keretében kiemeli a tartamos erdőgazdálkodás követelményeit, és az ahhoz szükséges eszközrendszert,
- hangsúlyozza az erdők fenntartható fejlődését szolgáló erdőgazdálkodás állami szakigazgatási és szakhatósági szervezeti és működési rendszerét,
- az erdőgazdálkodás szakmai alapjainak biztosításához javasolja az erdészeti szakszemélyzet kötelező alkalmazását.

Az erdővagyon bővítése A gazdaság átalakulása különösen felerősítette a térségi problémákat. A területfejlesztési politikának kiemelten kell kezelnie ezeket a problémákat, s eközben az ország minden térségében elő kell segítenie, hogy a fejlesztések harmonikusan illeszkedjenek az adott térség környezeti, társadalmi, gazdasági viszonyaiba. Hazánkban több százezer hektár olyan földterület van, amelynek erdősítéséről belátható időn belül kell gondoskodni.

A hegy- és dombvidéki kopárok, gyepterületek beerdősítését elsősorban ökológiai szempontokból kell szorgalmazni.

A síkvidéki – versenyképes mezőgazdasági termelésre alkalmatlan szántók, rétek és legelők – erdősítési program végrehajtása hátrányos helyzetű régiók környezetvédelmét (erózió, defláció, árvíz elleni védelem) segíti, egyidejűleg oldani tudja a gazdasági átalakulással szükségszerűen együtt járó feszültségek egy részét.

Fontos szerepe lehet a foglalkoztatásban, a népesség megtartásában, erdészethez és fafeldolgozáshoz kapcsolódó vállalkozások indításában vagy megerősítésében.

Az erdőtelepítés tehát ne kizárólag a földtulajdonos érdekeit szolgálja. Ezért az államnak feladata az erdőtelepítések támogatása. A támogatás tervezhetősége és kiszámíthatósága az erdőtelepítési támogatási rendszer pénzügyi stabilitása nem csak földtulajdonosi és erdészeti szakmai érdek. Jelentősebbek gazdaság- és foglalkoztatáspolitikai összefüggései.

Budapest, 1995. február 14. DM, az FM Erdészeti Hivatal elnöke

DM: Tájékoztató az Országos Erdészeti Alap 1994. évi működéséről
(Erdészeti Lapok 1995/12)

A bevételi előirányzat módosítását az erdők kárpótlásával összefüggő többletfeladatokra a Mezőgazdasági Fejlesztési Alaptól átvett kamatmentes kölcsön indokolta, melyet a Miniszterelnöki Hivatal kezdeményezett. A bevételek, de a kiadási oldal esetében is, a teljesítést két módon kell értékelnünk az Alap sajátos működése miatt.

Az Alap bankszámláján csak a tényleges pénzmozgás jelenik meg.

Év végén a tárgyévet követő év február 28-ig, ***a leltár és mérlegadatok alapján készül el a teljes (bruttó) elszámolás***.

A rendszer lényege, hogy év közben nem okoz likviditási problémát a gazdálkodóknál, és ***nemzetgazdasági szinten, de az egyes gazdálkodók esetében is feloldja azt az ellent- mondást, ami a hosszú fatermesztési ciklusban (15–120 év. fafajtól függően) csupán egyszer, a faanyag kitermelésekor jelentkező bevétel és a kitermelés után 8–25 évig tartó, csak ráfordításokat igénylő erdőfelújítási és erdőnevelési munkák költségeinek fedezete között fennáll***. Ily módon biztosítható az erdő folyamatos használata mellett az erdővagyon csökkenésének megakadályozása is, ami az emberiség egyetemes érdeke. ***Az Alap működtetése nélkül***, egyes gazdálkodók, pillanatnyi anyagi érdekeltségük miatt, a fa kitermelésekor a teljes tőkét kivonnák az üzemágból, ami a területek elkopárosodásához vezetne, és igen sokba kerülne az államnak az ***újratelepítés***, melyre számos történelmi példa van. …

Az Alapnak likviditási problémája nem volt, a támogatások folyósítása zökkenőmentes volt. A 2600 millió Ft eredeti, illetve a 2670 millió Ft módosított bevételi előirányzatra a teljesítés 2299,6 millió Ft (88, illetve 86%) volt. A tervezettnél kevesebb bevétel oka, hogy a kitermelhető 8 millió köbméter faanyag mennyiségnek csupán a 71%-ával (5707 ezer köbméter) éltek, illetve élhettek a gazdálkodók és a tulajdonosok. A 370 millió Ft bevételi elmaradás azonban nem jelentett hiányt a kiadási előirányzatoknál, mivel a mintegy 300–500 ezer hektár rendezetlen tulajdoni, használati jogú erdőterületen az erdőfelújítási tevékenység igen minimális vagy szünetel. A korábbi, évi 18–22 ezer hektár első kivitelű erdősítés 1994. évben 15,6 ezer hektárra (70–80%) csökkent, ami részben összefügg a fakitermelések csökkenésével is, de ilyen mérvű csökkenés nem indokolt.

A ***kölcsön visszafizetésének*** mikéntje azonban nem rendezett, illetve ***a két Alap 1995. évi összevonásával rendeződik. 1995. évben az elkülönített állami pénzalapokról szóló törvény módosításával az Országos Erdészeti Alap, mint önálló alap megszűnik, funkcióit a Mezőgazdasági és Erdészeti Alap veszi át***.

Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága – dr. Szili Katalin KTM politikai államtitkár Tájékoztatás *(Erdészeti Lapok 1994/11)*

Az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottság a szeptember 28-i ülésének főtémájaként dr. ***Szili Katalin KTM politikai államtitkár*** adott tájékoztatást a ***minisztérium*** feladat-, jog-, hatásköre és intézményeiről, a minisztérium tevékenységéről, valamint célkitűzéseiről.

Bemutatkozása, tájékozottsága, határozott hangja igen jó hatású volt.

Szakmánkat illetően a jövőre vonatkozóan a természeti erőforrások fokozottabb védelmének szándékát hangsúlyozta.

Ezt igyekezett támogatni a felszólalók között Hasznos Miklós rámutatva a ***tárca reputációjának arra a veszteségére, ami a vízügynek kiválásával érte. Ennek részbeni helyreállítását az erdészet irányításának átvállalásában látta*** azzal az indoklással, hogy a földművelésügy keretében amúgy is csak fatermelést folytat és az egészségvédelem, üdülés érdekében semmit sem tesz, ezek ott háttérbe szorulnak.

Egy másik felszólalás az erdészetnek elismerten jó szervezetével a feladat ellátásában párhuzamosságok megszüntetésének lehetőségére hívta fel a figyelmet.

Az államtitkár válaszában elismerte, hogy ***az erdő vagyonvédelmének átvállalására az elvi egyezség megvolt, de a feladat átvétele – de facto – nem történt meg***. Ezt majd a születő törvények megalkotásában kell tisztázni.

Kell, hogy egyesületünk ebben a tisztázásban hallassa hangját.

Első feltétele ennek, hogy a lap 282. oldalán közzétett Bizottsági közleményben foglalt regisztrációs kérelmét megtegye és a ***bizottság munkájában megfelelő személy delegálásával*** részt vegyen. *(JR)*

Az erdők állapota és a természetvédelem célkitűzései a KTM koncepciójában *(Erdészeti Lapok1994/12)*

Az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága első alkalommal tartott NYILT NAPON közreadta a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium által összeállított Nemzeti Környezet- és Természetpolitikai Koncepciót, és ***meghallgatást tartott a titkársága által regisztrált nem kormányzati szervek*** (társadalmi szervezetek és érdekképviseletek, vállalkozások) képviselői részére. A koncepció a Természetmegőrzési Politika fejezetében, mint természetvédelmi szempontból egyik legfontosabb élőhellyel foglalkozik ***az erdővel és állapotával***, a reá vonatkozó ***természetvédelmi célkitűzésekkel*** kapcsolatban a következőket tartalmazza.

A természetes vegetáció rekonstruált térképe szerint az emberi tevékenység kiszélesedése előtt ***Magyarország területének mintegy 70%-át erdő borította***, Ez az arány több fázisban csökkent a mai 18%-ra, bár meg kell említeni, hogy a II. világháború utáni években még ennél is jóval kisebb, mindössze 12%-os volt az erdősültség. ***A növekedés azonban nem járt együtt az erdők állapotának javulásával***. ***Természetközeli erdeink kiterjedése nem éri el az ország területének 9%-át***.

Az alacsonyra szabott vágásérettségi korok miatt ma még kedvezőtlenebb a kép, ha az idősebb állományok arányát tekintjük. Különösen az 1965–85 közötti két évtizedben igen sok, természetvédelmi szempontból nagy értékű, koros állományt termeltek ki, ami főleg ***bükköseink kiterjedését apasztotta***. Jelentős faállomány veszteségeket és termőhely-degradációt okozott a 70-es évek végétől kezdve az ún. ***új típusú erdőpusztulás***. További károkat okozott erdeink állapotában a talajvíz csökkenése, az erőteljes csúcsszáradás, a felújulás sikertelensége, illetve az újulat összetételének kedvezőtlen változása. Ezen túlmenően számos régiónkban (pl. homokterületeinken) az erdőtelepítés esélyeiben is lényeges romlás következett be.

Az erdőgazdaságok haszonérdekeltsége a gyors növekedésű fafajok és fajták telepítését helyezte előtérbe, ***értékes őshonos állományokat is ilyenekre cseréltek le***, pl. ártéri ligeterdőket nemesnyárasokra, homoki kocsányos tölgyeseket akácosokra és fenyvesekre, bükkösöket és tölgyeseket lucosokra, sőt helyenként erdei fenyvesekre is. Erdeink állapotromlásához jelentősen hozzájárult a ***túltartott nagyvadállomány***, különösen néhány tájidegen faj elszaporodása.

Erdeink termőhelyromlásához vezettek a különféle, erősen gépesített környezetromboló technológiák, a széles feltáró utak építése, a tenyészidőszakban végzett tarvágások, a kíméletlen közelítési módok, a tolólapos kituskózás, az ***újratelepítés*** előtti erős vegyszerezés stb.

Célul kell kitűzni, hogy az ***ország erdősültsége elérje a legalább 20 (később a 25) %-ot***. Az ország teljes területéhez viszonyítva a ***természetközeli jellegű erdők kiterjedésének is el kellene érnie a 12%-ot***. Ez csak abban az esetben tekinthető reális célnak, ha őshonos fafajaink bizonyos korú állományaira – a vágásérettségi korhatár felemelésével együtt – néhány évi ***fahasználati moratóriumot mondunk ki***.

Az ország területének 18%-a erdős, illetve erdősített és az ország természetvédelem alatt álló jelenleg 7,6%-os területének is csaknem 50%-a erdő. Az erdőkben él a hazai flóra kb. 45%-a és a különböző állatcsoportok tekintélyes része. Erdeinknek tehát ***a faji (genetikai) diverzitás fenntartásában kiemelkedő szerep jut***.

Elengedhetetlen, hogy az erdőgazdálkodás egész rendszere ***az eddiginél környezet- és természetkímélőbb szemléletet és gyakorlatot*** valljon és kövessen. Az erdővédelmi monitoring hálózat fejlesztését és működését folytatni kell.

Az erdők természetvédelmi jelentőségét növeli az a körülmény is, hogy európai viszonylatban (hazánktól nyugatra) természetesnek, illetve ***természetközelinek mondható erdők már nyomokban is alig találhatóak, ezért ezek megőrzése reánk hárul***.

Következetesen el kell választani mind az elméleti oktatásban, mind a gyakorlatban a ***természetközeli erdők művelését, és a haszonfa-ültetvényeken*** alkalmazott monokultúrás nagyüzemi fatermelést. Ezt a két tevékenységet ***önálló művelési ágként*** meg kell különböztetni. A rájuk vonatkozó technológiai és ***gazdasági normákat*** külön-külön meg kell állapítani.

Valamennyi erdőben biztosítani kell a gazdálkodás során a ***fenntartható használatot, azaz a tartamosságot és a biológiai sokféleség védelmé***t. Ennek megfelelően a védett természeti területeken lévő, valamint a zöld folyosó rendszer, illetve az ökológiai hálózat részét képező valamennyi erdő ***elsődleges rendeltetése a természet védelme***.

A biodiverzitás védelme néhol megköveteli a természetes szukcesszió, a beerdősödés elleni küzdelmet. Az ősi vegetációt hordozó természetes ***kopárok, gyepek, láprétek*** fásítását törölni kell az erdészeti programokból.

A kijelölt erdőrezervátum hálózatban a természetes erdőfejlődés újszerű ismereteinek bővítése érdekében folytatni kell az erdőrezervátumokra vonatkozó kutatásokat.

A nagyvadállomány – a termőhelyi adottságok figyelembevételével – egyes térségekben jelentős állománycsökkentésre szorul.

HL: Erdőgazdálkodás kontra természetvédelem? *(Erdészeti lapok 1994/6)*

Napjainkban, ha ez a két fogalom együtt jelenik meg, sajnos nagyon sokan csak a „két" szakterület vélt vagy valós szembenállására gondolnak. Való igaz, hogy léteznek ellentétek, helyenként kisebb, másutt nagyobb mértékben. Ezek többsége azonban mesterségesen felnagyított.

Jelen írásomban nem kívánok visszamenni a kezdetekig, nem kívánom részletezni, hogy – véleményem szerint – kinek miben van igaza vagy miben téved. Kizárólag a jövő érdekel, az erdő jövője. Keresem, keressük azokat, akik hajlandók az érdekek egyeztetésére, a közös cselekvésre. Mielőtt azonban rátérnék egy általunk javasolt megoldás alapjainak felvázolására, néhány közelmúltbeli lényeges történést és az azokra adott választ szeretném elemezni.

1. Privatizáció

Az egész erdésztársadalom egységesen (?) azon a véleményen volt, van (?), hogy a korábban állami tulajdonban lévő erdőterületeket továbbra is állami tulajdonban kell tartani. Sajnos, mindannyiunknak be kell látnia, hogy ez a megálmodás pillanatában sem volt reális, ma pedig erről már beszélni sem érdemes, hiszen ez már tény.

2. Finanszírozás, erdőfenntartás

Az erdő nem fagyár, a társadalom megváltozott igényeinek kiszolgálása korlátozza haszontermelő képességét és fokozza a környezet-természetvédelem szerepét. Megjegyzem, ez a megállapítás egybecseng a fenntartható-tartamos erdőgazdálkodással. Egy ilyen irányba történő elmozdulás helyett részvénytársasági formában működtetik az erdőgazdaságokat. Erről a formáról pedig köztudomású, hogy nem közalapítvány, amelyik közérdekű funkciót lát el, hanem keményen haszonérdekeltségű gazdálkodásra törekszik.

3. Fafajpolitika

Az erdeink helyén álló ültetvények egy jelentős része olyan helyen található, ahol a termőhelyi adottságok még ma is lehetővé teszik, tennék a természetszerű erdők kialakítását. Ezzel szemben könnyebben megszerezhető és a nagyobb haszon reményében lépten-nyomon az ültetvények térnyerését észleljük, amelyek biológiai értéke közelít a nullához.

4. Együttműködés az erdőkért

Sajnálatos módon az erdőt ismerő, féltő és abból élő szakemberek, valamint a társadalom erdőért felelősséget érző rétege között szinte minimális a kapcsolat. Ez a helyzet teszi lehetővé, hogy újabb és újabb területeket jelöljenek ki kárpótlásra, hogy a tartamos erdőgazdálkodás

lehetőségét is kizáró törpebirtokok jöjjenek létre stb. Másrészt ez a helyzet teszi lehetetlenné a közös fellépést is.

Tisztelt Magyar Erdészek!
Nem gondolják, hogy az elmúlt fél évszázadban elért eredmények – 600 000 hektár erdő, illetve faültetvény telepítése, nemzetközi sikerek stb. –, illetve a meglévő erdővagyon megőrzése miatt új koncepcióra, új módszerekre és új szövetségesekre van szükség? Remélem, ez ma már az Önök számára sem lehet kérdés! Bölcsebb a helyileg esetleg valóban meglévő érdekkülönbségek kezelése és feloldása mellett az egyébként azonos, vagy közel azonos célért harcolóknak összefogniuk! Szeretnék a magam szerény lehetőségei szerint ehhez néhány ötlettel és néhány kritikai észrevétellel hozzászólni annak ellenére, hogy nem vagyok erdőmérnök.

Vallom ugyanis – sokak számára vérlázító módon –, hogy **az erdő nem az erdészeké**, csakúgy, mint ahogy a kórház sem az orvosoké.

1. A privatizáció kérdésére

Vajon megtette-e mindenki a tőle telhetőt az erdő létét veszélyeztető folyamatok megakadályozása végett? Ha nem: miért, ha igen: nem lehet, hogy az eredménytelenség a rossz módszerekben, esetleg a szövetségesek hiányában keresendő? Nem célom itt most arról írni, hogy ki mennyit tett ez ügyben, és ki mindenkinek volt lehetősége tenni és mégsem tett semmit. Egy észrevétel azonban ide kívánkozik az „Erdészeket a Parlamentbe" című felhívás vagy óhaj kapcsán. Komolyan gondolták ezt? Tényleg azt hiszik, hogy az erdőkérdést csak az erdészek képesek képviselni a törvényhozásban? Maradva az előbbi példánál, ezen logikával a kórháztörvényt csak az orvosok lettek volna képesek megszavazni a Parlamentben? Nyilvánvaló, hogy nem. Ha az elmúlt négy év kormányát vagy országgyűlését nézzük, mindenki számára láthatók a visszásságok. A leköszönő kormánynak volt erdőmérnök tagja. Vajon mit tett az erdőkért, tett-e annyit, mint az a más szakmabeli képviselő, aki ki tudja hányszor interpellált az erdők – a kormányzat által irányított, rövid távú érdekeket szolgáló – privatizációja ellen. Mi lehet a megoldás? Szakmai együttműködést kialakítani azzal az ökológus társadalommal, amely tudja és érti az „erdő" ügyet, és szövetségre lépni azokkal a társadalmi szervezetekkel, amelyek a nyomásgyakorlás terén tehetnek valamit – nem is keveset – az erdőkért.

Ez egyben válasz a 4. pontban felvetettekre is. Tudomásul kell azonban venni azt is, hogy több mint 200 ezer új erdőtulajdonos van. Bizonyos, hogy döntő többségüknek nincs meg a szükséges szakmai ismeretük. Ez pedig önként kínálja az együttműködés lehetőségét. Nem lenne bölcsebb a sárdobálás helyett együttműködést keresni és kiépíteni? Nem összefogással tehetnénk a legtöbbet az erdőkért?

2. A finanszírozás, erdőfenntartás kérdéskörre

Az állami erdőt kezelő részvénytársaságok a múltban végrehajtott, rosszul előkészített és hibás döntésen alapuló beruházások sora miatt súlyos adósságterhet cipelnek. Az éves tőke- és kamattörlesztés – 10-100 millió Ft/Rt. – lehetetlenné teszi a talpraállást. Vajon meddig tartható ez az állapot, miközben a társadalom elvárásai a tartamosság irányában egyre erősebben jelentkeznek? Vajon nem az a kívánatos, hogy eltöröljék a 100%-ig állami tulajdonban lévő rt.-knek a kizárólagos vagy többségi állami tulajdonban lévő bankokkal szemben fennálló tartozását? Vajon megengedhető-e, hogy az éves kamatfizetési kötelezettségüknek az rt.-k úgy tegyenek eleget, hogy az ahhoz szükséges pénzt az erdőből veszik ki ahelyett, hogy a bevételt visszaforgatnák a fenntartásba. Vajon nem az erdővagyon gyarapítása a közös érdekünk? Készült-e ilyen értelmű pénzügyi, jogi részleteket feltáró szakmai javaslat? Tudomásom szerint nem. Pedig egy ilyenfajta rendezés megteremtené az erdőgazdálkodás és a társadalmi elvárások – benne a természetvédelem – érdekeinek közeledését. Egy ilyen megoldás feltételeket teremtene az új erdősítések, illetve a felújítások finanszírozásához, és nem ösztönözné a gazdálkodókat idő előtti fahasználatra, elfogadhatatlan méretű tarvágásokra stb. Az rt.-k által

évente a bankoknak fizetett kamat feléből finanszírozhatók lennének a felújítások és az új erdőtelepítések költségei is. Ezáltal lehetőség nyílna arra is, hogy a termőhelynek megfelelő, de esetleg drágábban kivitelezhető természetszerű erdőtelepítés feltételei pénzügyileg is megteremtődjenek, és ezáltal a fafajpolitikában is közelíthetnénk egy, a mainál jobb és biológiailag is kívánatosabb gyakorlat felé.

Nem volt célom, hogy minden részletkérdésre kitérjek, csak néhányat kívántam megemlíteni és ezek alapján érzékeltetni, hogy milyen tendenciák vezettek a mai helyzet kialakulásához. Nem elegendő az új erdőtörvény követelése, a külső akadályozó tényezők – vadlétszám, közgazdasági helyzet, talajvízszint-csökkenés – hangoztatása. Ki kell – kellett volna – dolgozni egy új erdőkoncepciót. Fel kell tárni a megvalósulás közgazdasági és jogi feltételeit. Békejobbot kell nyújtani a nem erdész társadalmi szervezeteknek, és végezetül tudomást kell venni a több mint 200 000 új erdőtulajdonosról.

A „**Természetért Csoport**” nevében kezdeményezzük a fentieket és az előkészítéshez szakmai segítséget kínálunk. A világosan megfogalmazott és közösen vállalható célkitűzések megalkotásában, majd azok megvalósításakor és a „kivitelezésében" is részt fogunk venni. Mindezek közben pedig remélhetőleg világossá válik, hogy a tartamos erdőgazdálkodás és a természetvédelem célkitűzései mennyire közel hozhatók, és persze az is, hogy a kettő ma még mennyire távol van egymástól.

GZ: Közösen talán többre mennénk! *(Erdészeti Lapok 1993/1)*

A WWF magyarországi képviselője számos kérdéssel (új erdőtörvény tervezete; erdőfelügyelet és erdészeti ágazat helye; erdész-közgazdász lobby stb.) szólította meg az erdészeti ágazatot.

E kérdések közül az erdőtelepítési programmal kívánok foglalkozni, és a szaksajtóban megjelent válaszokon kívül az alábbiakat tartom szükségesnek megjegyezni:

1) A dolgok erdőrészlet szintjén dőlnek el – mondják az erdészek. Ez igaz az erdőtelepítési programra is. A közösség (társadalom) elvárásai alapján a tulajdonlás korlátozása létünk egyes területein már érvényesül. Ha valaki a debreceni nagytemplom elé 12 emeletes bérházat terveztetne, valószínűleg nem kapna rá építési engedélyt.
   Véleményem szerint ne lehessen akárhová, akármilyen erdőt telepíteni. Ha az erdőt legalább olyan fontos „építmény”-ként tiszteljük, mint egy házat, akkor minden erdőtelepítésben gondolkodó ember (még az is, aki nem tart állami támogatásra igényt) erdőtelepítési tervet legyen köteles készíteni, készíttetni, amelyet az erre kijelölt hatóság (pl. erdőfelügyelőség) hagyjon jóvá.
2) Az országos jelentőségű védett természeti területeken a 8/1982. (III. 15.) MT. rendelet 20. §-a szerint a nemzeti park és természetvédelmi igazgatóságok, mint szakhatóság vesznek részt az erdősítési tervek elbírálásában. Védett területeken tehát az erdőtelepítéseknek a természetvédelmi elvárásoknak megfelelően kellene történniük.
3) Védett természeti területeken kívül is vannak olyan területek, amelyeknek természeti értéke jelentős és ezeket erdősíteni kívánják (kiszáradó holtágak, ősgyepek, nedves laposok stb.) Az élőlények és -helyek sokféleségének megőrzésére szükséges ezek jelen művelési ágban való megtartása. A területi természetvédelmi hatóságok bevonása az erdősítési pályázatok elbírálásába reményt keltene ezek megóvására.
4) Nem védett területen a természetvédelmi elvárások érvényesítését segítené egy Természetvédelmi Alap, amely a részleges támogatást kipótolva vagy egyedüli támogatóként finanszírozná az őshonos fafajú és kívánt szerkezetű állományok telepítését. (Pl. a szabolcsveresmarti víztározót, holtágakat, nedves laposokat ölelő szántók, legelők fásítását.)
5) Az erdősítésre váró közel 700 ezer hektárnyi terület csaknem fele gazdaságossági küszöb alatti 6–7. osztályú szántó. Ezeket a területeket évtizedeken át – ha kellett, ha nem – évente

szántották, vegyszerezték vagy más módon zavarták, bolygatták. Megítélésem szerint ehhez képest az erdősítés a maga minimum 15–20 éves vágásfordulójával még mindig a kisebbik rossz(?) a szántók további műveléséhez képest.

6) Az Alföldön a védett és védelemre érdemes területek zöme a folyószabályozás és a vízrendezés következtében szétszórtan és kis területüknél fogva szigetszerűen helyezkedik el. A szigetszerű területeken a genetikai sokféleség hosszú távon aligha tartható fent. A tartós fennmaradás általános szüksége: az ökológiailag értékes területek közti kapcsolat megteremtése (zöldfolyosók elve). Az esetek zömében a mai technikai-pénzügyi-szellemi feltételek mellett erről csak tervezgetni lehet (pl. Mohos-tó, Baktai-erdő, Bábtava, Nyírestó stb.). A felszíni vizek menti értékes területek azonban a víz által már összekötöttek, itt az árterek – a termőhelyi és gazdasági adottságok által meghatározott – erdősíthetősége szabja meg a zöldfolyosók szélességét (pl. Tisza, Túr, Szamos, Szipa-Csaronda, Lónyaicsatoma árterén).
7) A természetvédelmi elvárások szerint a telepítés őshonos fafajok kommersz szaporítóanyagával lenne ideális. (A helyi (öko)típus iránti igényt már nem is említem.) Térségünkben megesik, hogy a fehérnyár (szürkenyár) kommersz szaporítóanyag hiánycikk. A feketenyár-csemetéről még kedvezőtlenebb a kép, bár a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság a helyzet javítására lépéseket tett! Ezeken kívül lennének még kívánatos fafajok: magyar kőris, zselnice, hamvas éger, szőrös nyír, babérfűz, szilek stb. E csemeték hiányán belátható időn belül a WWF és a teljes körű támogatást elnyerő pályázó sem tud segíteni.
8) A tárcaközi egyeztetéskor az erdőtelepítési programtervezettel a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium illetékes államtitkára 1991-ben egyetértett. Ha a sajtóban felmerült elmarasztalások az egyeztetéskor hangot kaptak volna, akkor most nem tejszínhabcukrozó (E. L. 1992. 204. old.) fokon, hanem erdőrészletek szintjén vitathatnánk meg közös dolgainkat... *(GZ)*

Zárjuk le az erdővitát *(Erdészeti Lapok 1993/1)*

írja Haraszthy László, a Természetvédelmi Világalap (WWF) magyarországi képviselője a Népszabadság 1992. november 18-i számában. A nagyjából lapunk július-augusztusi számában ismertetett Alföldfásítási Konferencián kezdődött szakmai vitával kapcsolatos írásból a következőket idézzük: „A napilapokból is ismert, erdőkkel, illetve elsősorban az új erdők telepítésével kapcsolatos újkeletű vitát egy általam tartott sajtótájékoztatón elhangzottak váltották ki.

Azóta mind az erdészek, mind az ökológusok felsorakoztatták érveiket, illetve ellenérveiket... Sikerült vitát provokálni, most azonban tovább kell lépni. Ezért most azt javasoljuk, hogy a vitát – legalábbis ebben a formában – zárjuk le. Mindkét szakterület képviselői üljenek tárgyalóasztalhoz és keressék meg az optimális közös megoldást – lehetőleg a fentiek szellemében.”

Haraszthy László ezen nyilatkozatával egyetértünk és a vitát a lovagiasság szabályai szerint lezártnak tekintjük. A felkínált együttműködéshez szívből sok sikert kívánunk.

CsS: Zárjuk le az erdővitát *(Erdészeti Lapok 1994/12)*

Zárjuk le az erdővitát a címe annak a nyilatkozatnak, amelyet az Erdészeti Lapok 1993. januári számában HL, a Természetvédelmi Világalap (***WWF) magyarországi képviselője*** tett közzé; előzőleg a Népszabadság 1992. november 18-i számában is megjelent.

A nyilatkozat megjelenése óta szaklapunkban csakis a természetvédelem mellett érvelő írások jelentek meg. Tehát: az erdészek betartották az „***erdővita-stop***”-ot!

Nem így a természetvédelem!

Az Erdészeti Lapok 1994. júniusi számában ugyancsak HL a szerzője annak az írásnak, amely már címében (***Erdőgazdálkodás kontra természetvédelem?***) magában hordozza az összeférhetetlenség, az önteltség és a cinizmus tüneteit. Csak helyeselni lehet, hogy az Erdészeti Lapok szerkesztősége helyet adott fenti iránynak, még akkor is, ha az – ránk erdészekre nézve – megalázó, sértő és ismétlődő kinyilatkozásokat tartalmaz. Ugyanakkor valóságos képet kapunk arról, hogy a hozzá nem értés (dilettantizmus) mennyire kíméletlen és gátlástalan tud lenni.

Korosztályom tagjai (a hetven körüliek) nem tekintik az efféle viselkedést, magatartást vagy lekezelő modort újszerűnek, Mi átéltük a „káder-igazgatók", politikai erdőgondnok-helyettesek és az iparból érkezett személyzeti vezetők időszakát is; megedződtünk és sejtjük, hogy milyen hosszú lehet az átlagos időtartama az úgynevezett „dilettánsok diktatúrájá"-nak.

Az elmúlt, csaknem fél évszázad alatt két esetben került az erdészet válsághelyzetbe.

Először akkor, amikor az 1945-ben elkezdődött államosítások már csaknem befejezést nyertek és Barlai Ervin elnökigazgatót elmozdították az államerdészt éléről. (A mór megtette kötelességét...) Ezután megindult a szakképzett (erdőmérnökök) közép- és alsóbb szintű vezetők lecserélése is. Az erdőigazgatók helyére káder-igazgatók kerültek, a mai erdészetek elődjeihez szakképzetlen, politikai megbízatású erdőgondnok-helyetteseket irányított, illetve helyezett a hatalom. A „B-listázás" (elbocsátás), alacsonyabb munkakörbe helyezés és az áthelyezések nagymérvű fluktuációhoz vezettek. Sokan a fizikai munka vállalásával kényszerültek családjuk eltartása és a létbizonytalanság enyhítése miatt cselekedni.

Az erdők szeretete, a hivatástudat szilárdsága, valamint a felsőbb vezetési szintekre (OEF, Tervhivatal stb.) bekerült szakembereink szívósan kitartó munkájának tudható be, hogy szakmánk visszaszerezhette oktalanul elvett becsületét. Be kellett látnia a politikai-állami vezetésnek, hogy korszerű erdőgazdálkodás szakszerű irányításához és fejlesztéséhez, jól és magasan képzett erdész szakemberekre van szükség. A realitások alapján kibontakozó folyamatok indították el az országfásítás heroikus munkáját, az erdészeti tudományos kutatás kibontakozását, a gazdálkodás ipari jellegű fejlődését és nem utolsósorban a magyar erdészet-erdőgazdálkodás nemzetközi elismertségét.

Túljutottunk az első politikai, gazdasági és ágazati válságon, s talán a jelenleg is ismert (és elismert) eredményeink jobbak is lehetnének, ha a fejlődés évtizedei alatt kevesebb „átszervezés"-re került volna sor. Mindezek ellenére: a magyar erdővagyon területi, minőségi és mennyiségi értéke nem csökkent, de gyarapodott. Ezt így értékelik itthon és egész Európában, sőt a tengereken túli országokban is.

Az 1989–1990. években szükségszerűen bekövetkezett rendszerváltozás újabb és bonyolult helyzet elé állította a magyar erdészetet és valamennyiünket. Az állami erdőgazdaságok (átmenetileg?) részvénytársaságokká alakultak át.

Mintegy 700 ezer hektár erdő – kárpótlási alapon – magántulajdonba került. A több mint 200 ezer ***új erdőtulajdonos láncfűrészekkel „kezeli" az erdőt*** (tisztelet a kivételnek!). Akik nem jutottak erdőtulajdonhoz (rászorultak és spekulánsok), azok ott vágják a fát, ahol kedvükre való, mert az erdő MOST olyan energiaraktár, amelynek a „kulcsa minden bokor alatt megtalálható".

Erdőgazdaságaink és erdészeteink „privatizálták" faipari üzemeiket, gépparkjukat, székházaikat és minden „fölösleges"-nek minősített vagyontárgyukat. Munkavállalóik létszáma harmadára, negyedére csökkent. Fenti tényezők azok, amelyek az évszázad második felében, másodszor is válságba sodorták a magyar erdőgazdálkodást.

Válsághelyzetünket tovább fokozza és mélyíti a magyar természetvédők (zöldek?) által vallott és hangoztatott – erdőközpontú – megnyilatkozások kifejezési módja és tartalma. Azt igyekeznek bizonyítani, hogy szakmai tevékenységünk erdő- és természetellenes, sőt káros. Állítják, hogy a természetvédelmi mozgalmak biológus tagjai „tudják és értik az erdő-ügyet". Úgy vélik, hogy csakis ők jogosultak meghatározni azt, hogy hová, mikor és milyen fafajt

ültethet, s hol milyen erdőkezelést végeztethet az erdészet. Leplezetlen céljuk: átvenni az uralmat a magyar erdők felett, szétzilálni a magyar erdésztársadalmat, nem törődve azzal, hogy a FA még nagyon sok esetben helyettesíthetetlen nyersanyag, amire az ország lakóinak még számos formában szüksége van és lesz,

Megcáfolhatatlan igazság, hogy Magyarországon – 85 évvel ezelőtt – 1909-ben, Darányi Ignác miniszterelnök és Kaán Károly erdőmérnök szervezésével kezdte meg működését a hazai ***természetvédelem***. A Földművelésügyi Minisztérium és az Országos Erdészeti Egyesület keretein belül alakult meg az Országos Természetvédelmi Tanács (OTvT), amelynek javaslatai és határozatai alapján került sor erdőrezervációk kijelölésére, emlékhelyek és tárgyak, valamint a természeti ritkaságok védelmére, továbbá a „véderdők" üzemtervi elkülönítésére és kezelésére.

Az is az igazsághoz tartozik, hogy hazánk természetvédelemmel foglalkozó egyesületei, még csak egy évtizedes múltat sem tudnak „igazolni". Pedig létszámuk nem csekély. Az ÖKO folyóirat 1993. 4. számában azt olvashatjuk, hogy: „A Legfelsőbb Bíróság nyilvántartása szerint jelenleg az országban több mint 2700 környezetvédelmi egyesület és alapítvány működik". Ennek ellenére a folyók és tavak partjai, parkok, ligetek és erdők szélei, illetve belterületei továbbra is a környező lakosság „kedvelt" szemétlerakó helyei. Úgy értékelhető, hogy az egyesületi tagság nem a levegő, vizek, utak és települések tisztátlanságának a megszüntetésével foglalkozik.

Elhibázott lépés lenne, ha az állami vezetés (parlament, kormány) a Haraszthy-féle koncepciókat fogadná el jogalkotási alapul. Az általa vezényelt természetvédőknek nincs kellő „erdőtapasztalatuk"; megnyilatkozásaik nem az erdő élettanából erednek, hanem az ahhoz kapcsolódó, valamilyen szenvedélyükből (hobbi) származnak. Ilyenek: a rendszeres erdőtjárás, gombászás, botanika, horgászat, madarászat stb. stb,

Ismereteiket és tájékozódásukat az immár közkézen forgó környezetvédelmi sajtó-termékekből (Mérlegen a Föld, a Világ helyzete, ÖKO-folyóiratok stb.) „kölcsönzik". Értékes és érdekes tartalmú könyvek, amelyek azonban nem a kis Magyarország, hanem a Föld környezeti helyzetével, problémáival és jövőjével foglalkoznak. Az azokban felsorolt negatívumokat nem lehet, de nem is szabad – „egy az egyben" – a hazai erdő- és környezeti viszonyokra alkalmazni. A honi fakitermelések – még ha tarvágások is – nem azonosíthatók a brazíliai vagy etiópiai erdőirtásokkal. Erdőtelepítéseink nem rokoníthatók a trópusok tea, kávégyapot stb. ültetvényeivel. Az őshonos és külföldről származó fafajok „békés egymás mellett élését" el kell fogadni. Ne minősítsék a természetvédők még az őshonos nyírfát is „tájidegen"-nek, talán csak azért, mert az oroszok nemzeti fája is.

Az erdészek és természetvédők összefogása szükséges és kívánatos, mert az erdőnek-mezőnek számtalan ellenségét közös akarattal és összefogással rövidebb idő alatt lehetne hatástalanítani. Ennek alapfeltétele ama tény elismerése, hogy ***az erdők természeti, társadalmi és gazdasági életének első számú felelősei, csakis az erdészek lehetnek***.

Szakmai hovatartozástól függetlenül jó lenne, ha minden magyar állampolgár tudatában élne az alábbi és erdeinkhez szorosan kapcsolódó tudományos megállapítás, miszerint:

„A fák egyenként három-négyszáz ember oxigénszükségletét képesek megtermelni. Az autók egyenként nyolcszáz ember oxigénjét fogyasztják el."

Dr. Balogh János akadémikus mondotta mikrofonba a fenti igazságot a Magyar Nők Lapja (1993. 36. sz.) riporterének.

Az erdő nem az erdészeké!

Mi azt soha nem állítottuk, hogy miénk az erdő. Ilyen tartalmú megnyilatkozásokat azok tesznek az erdész felé, akik a megvesztegetési szándékukat így akarták sikerre vinni. S hogy ez valóság, azt szavak és írás nélkül is tanúsítja a soksok emléktárgy (kereszt, jelfa, emléktábla), amelyek mártír erdészeink önfeláldozó életének hősi halálát örökítik meg. Ők a társadalmi tulajdont képező magyar erdőkért áldozták életüket!

Bízunk abban, hogy a rövidesen megszülető új erdőtörvény autonóm erdészeti szervezetet hoz létre, és határvonalat húz a most még vitában álló két szervezet közé.

Befejezésként egy közismert és szókimondó magyar politikus beszédstílusához hasonlóan zárom hevenyészett írásomat:

Tisztelt Haraszthy László!

Kérem tisztelettel Önt, hogy szíveskedjék tudomásul venni azt a régi, de ma is időszerű paraszti mondást, hogy „Nem a farka csóválja a kutyát!” *(CsS)*

KÖZLEMÉNY – Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága *(Erdészeti Lapok 1994/9)*

Az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága folytatni kívánja a környezet- és természetvédelmi területen tevékenykedő társadalmi egyesületekkel és szervezetekkel kialakított együttműködését és azt ki kívánja terjeszteni az épített környezet, infrastruktúra, turizmus-idegenforgalom szakterületére is. A bizottság elhatározta, hogy bevezeti a fentiekben felsorolt valamennyi szakterületen működő egyesületek, klubok, szövetségek, kamarák, alapítványok regisztrálását. A regisztrálás célja a kapcsolatfelvétel, kapcsolatteremtés. A bizottság és albizottságai (építésügyi és infrastruktúra albizottság, turizmus-idegenforgalom albizottság, törvények végrehajtását ellenőrző albizottság) kéri a szervezeteket, hogy szíveskedjenek a bizottság titkárságával közölni levélben vagy telefaxon az alábbiakat:

1. A szervezet hivatalos megnevezése és székhelye.
2. A szervezet tevékenységének felsorolása (címszószerűen).
3. A szervezet címe.
4. A szervezet tagjainak száma.
5. A szervezet képviselője vagy megbízottja, akit a kapcsolattartással megbíznak.
6. A szervezet telefon- és telefax száma.

A regisztrációs kérelem az alábbi címre küldendő: Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága 1054 Budapest, V., Széchenyi rkp. 19. Telefax: 268-5968 Dr. Baráth Etele, elnök

Az Erdészeti Hivatal környezetvédelmi tevékenysége az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága előtt *(Erdészeti Lapok 1994/12)*

A Földművelésügyi Minisztérium környezetvédelmi tevékenységének keretében foglalkozott az országgyűlés novemberi ülésén az Erdészeti Hivatal munkájával. A minisztériumra vonatkozóan dr. Lovászi Csaba államtitkár számolt be a termőföld, a talaj és az állatok védelmét célzó intézkedésekről, elgondolásokról. Egy későbbi észrevételre válaszolva kifejtette, hogy a földvédelmi törvénynek azt a hiányosságát, mely szerint a művelési ág változtatása engedélyhez nem kötött, ellensúlyozható a föld jó karban tartási kötelezettségének érvényesítésével.

Az Erdészeti Hivatal részéről Dauner Márton, a hivatal elnöke adott tájékoztatást. Vázolta azokat a feladatokat, amelyeket Európára vonatkozóan a strasbourgi, a riói és helsinki egyezmények körvonalaznak. Rámutatott azokra a nehézségekre, amelyeket a gazdasági szerkezetváltás Magyarországon sújtja ezek teljesítését.

A legnagyobbat a ***kárpótlási törvény*** végrehajtása jelenti, amelynek következtében az erdők 40%-a mintegy négyszázezer magántulajdonos kezébe kerül. Ugyanakkor az ***erdőtelepítési kötelezettség*** is megnő az új földhasznosítási rendszerben. Mindez 20–30-szorosára növeli az igazgatási feladatot. Ezt az ***adott szervezet csak hathatós megerősítéssel*** láthatja el.

A továbbra is állami tulajdonban maradt erdőkre vonatkozóan egy hozzászólásban felmerült az észrevétel, hogy ezek ***kezelésére nem megfelelő a részvénytársasági forma***, feleslegesen terheli az elnökségi és felügyelőbizottsági költség, és az ***üzemvezetést profitorientálttá*** teszi. A kapott válasz szerint a kifogásolt költség nem az üzemet terheli, ***a gazdálkodási forma pedig***

nem sokban tér el a korábbi vállalatitól, mindkettőben megvan azonban a ***szakszerűség érvényesítésének*** a lehetősége.

A magántulajdonba kerülő erdőrészek szakszerű kezelésére vonatkozó aggályokat Dauner azzal igyekezett eloszlatni, hogy kifejtette ***a kezelés és tulajdon közötti különbséget***. A ***közös kezelést a hivatal igazgatási úton ösztönzi***, de a társas gazdálkodás kialakulását egyelőre akadályozza a csak lassan megvalósuló birtokbaadás. A továbbiakban a biztonságos működés jogi, pénzügyi és személyi feltételeinek megteremtését sürgette.

Dr. Hasznos Miklós bizottsági alelnök, tárgyalásvezető a mag a részéről megismételte korábban tett megjegyzését a ***termelési tevékenység eluralkodásáról az erdészetben, majd felemlítette a társadalom részéről megnyilvánuló igényt*** az erdészeti ügyek nyíltabbá tételére.

Ezt maga is osztva tájékoztatást kért azokról a társadalmi szervekről, amelyekkel az FM tárca – illetve a hivatal – kapcsolatot vett fel az erdészeti koncepció kialakításában, a törvénytervezet előkészítésében. Megfelelő lista összeállítására és rendelkezésre bocsátására az államtitkár késznek nyilatkozott.

A szakértői hozzászólások során kellemes benyomást keltett Szabó Gábor egyetemi tanár tájékoztatása a környezetvédelem gondolatának ma már az oktatás és nevelés minden szintjén elterjedt meggyökeresedéséről. *(JR)*

3.3. 1995–2007 | Az állami erdő tulajdonlásai – Az erdőgazdálkodás az ÁPV Rt.-ben – Nemzeti erdőstratégia és erdőprogram

OEE Közgyűlés – 1995. június 30. *(Erdészeti Lapok 1995/7-8)*

… Köszöntöm ***Gerely Ferencet, a most alakult ÁPV Rt. munkatársát***. …
Az 1995-ös év különösen gazdag felidézendő évfordulókban. Amint az egész magyar nép életében, úgy az erdészet életében is óriási változást hozott, roppant megrázkódtatást okozott

- a 75 éve, 1920-ban aláírt trianoni békediktátum;
- 70 éve, 1925-ben távozott az aktív erdészeti szolgálatból, 55 éve, 1940-ben pedig az élők sorából Kaán Károly erdőmérnök, földművelésügyi helyettes államtitkár. Egyesületünk egykori alelnöke, a 20. század legnagyobb erdészeti politikusa és egyben a magyar természetvédelem kimagasló úttörője;
- 50 éve, 1945-ben hoztak rendeletet (600/1945. M.E. sz.) a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földmíves nép földhöz juttatásáról. Ennek alapján a 100 *hektárnál* nagyobb erdőterületeket államosították a 10 és 100 *hektár* közöttieket pedig községi tulajdonba adás mellett állami ellenőrzés alá helyezték, így jött létre az állami erdőbirtok, a későbbi állami erdőgazdaságok alapja;
- 5 éve, 1969/70. fordulóján ment végbe a fagazdaság országos átszervezése, a vertikális, ágazati szervezet létrehozása. Ekkor kezdték meg működésüket az állami erdő- és fafeldolgozó gazdaságok.

A szakmai és egyesületi élet fő kérdése az erdészeti ágazat gazdasági-szerkezeti átalakulása volt.

Változatos összetételű elnökség alakult ki markáns és sok mindenben eltérő véleményekkel. Hosszú időt vett igénybe, míg megállapodtunk a legfontosabbnak ítélt témákban és azon belül a többség által elfogadott alapelvekben. Ezeket foglaltuk össze és véglegesítettük az 1995. januári emlékezetes választmányi ülésen „***Az OEE erdészetpolitikai irányelvei***” címmel 12 pontban. Azt gondolom, hogy ezen irányelvek magunkra nézve kötelező elfogadása után egy egységesebb arculatú egyesület kezdhetett intenzívebb munkát az időközben szintén „feltámadt” politikai-gazdasági közegben. Az Egyesület, mint eddig is mindig, jelen volt és hatótényező volt.

Irányelveink közül az elmúlt rövid időszakban leginkább előtérbe került témák a következők voltak:

- a jogszabályalkotás előkészítő szakaszában való részvétel;
- a társas és magánerdőgazdálkodás problémaköre;
- az állami erdők jövője;
- az erdő- és vadgazdálkodás kapcsolata.

E tevékenység másik része a hivatalosan megküldött jogszabály-tervezetek elemzésében, bírálatában ölt testet. Az idén is volt szép számmal belőlük (mg.-i alapokról szóló törvény, majd végrehajtási rendelete, vadászati törvény koncepció, privatizációs törvény stb.).

A volt Termelőszövetkezeti Szakosztályból szerveződött a Magán- és Társult Erdészeti Szakosztály. Az érdekvédelmi szervezetként alakult TEOSZ (Társult Erdőgazdálkodók Országos Szövetsége) elnökségének egyik tagja, egyben az OEE Elnökségének is tagja.

Az állami erdők jövőjét a privatizációs törvény kapcsán megint kissé borúlátóan szemlélhetjük. A „***két gazda***” megjelenése és aktivizálódása nem sok jóval kecsegtet. Mi azt fogalmaztuk meg, hogy az állami erdők tulajdonlását és szervezetét úgy kell kialakítani, hogy az teljes mértékben tegyen eleget az erdők közszolgálati feladatainak, a favagyon bővítésének és hasznosításának. A most kialakult helyzet ezt nem látszik garantálni. Az erdő- és vadgazdálkodás kapcsolata téma máig sem jutott nyugvópontra. Ki tudja hányadik vadászati

törvény koncepciót véleményeztük, és ebben megint a régi elemek, régi variációk jelentek meg. A közvélemény állandó nyomása és a szinte folyamatos törvény-előkészítő munka ellenére a vadászat terén mindmáig nem következett be lényegi változás. A jogi lehetőség ugyan adott az egész kérdés korszerű rendezésére, de – elsősorban a kedvezményezettek érdekeltsége és a vadászatban rejlő érdekérvényesítési lehetőségek miatt – az egész társadalom súlyos terheket kénytelen cipelni. A helyzet fonákságát jelzi pl., hogy a vadászati igazgatásban bejelentett ésszerű átszervezés nem valósulhatott meg, sőt az egészen más irányt vett. Mit tettünk? Újjászerveződött a Vadgazdálkodási Szakosztály, TV vitaműsorban vettünk részt, számos rádióriport és számtalan cikk, rendezvény témája volt ez a kérdéskör.

A változás abban van, hogy a szereplők köre kiszélesedett. Több és többféle hang jelenik meg, és hál' Istennek nemcsak az elnökség tagjai szólalnak meg. Itt gond csak akkor merül fel, ha egyesületi véleményként az alapelveinkkel ellentétes gondolatok kerülnek közlésre, esetleg alapelveinkkel ellentétes módon vagy stílusban. Ezzel a veszéllyel számolni kell, de emiatt semmiképpen sem akarjuk szűkíteni a megnyilatkozások lehetőségét. Hibaként azt kell megjegyeznem e tekintetben, hogy még ma sincs szervezett PR tevékenységünk.

Pénzügyi helyzetünkről nem kívánok szólni, mert ezt dr. Anda István ismerteti.

A lap kapcsán kell szólnom arról, hogy írásos megállapodás született az MTA Erdészeti Bizottsága, az EFE, az ERTI és az OEE között tudományos cikkek megjelentetése ügyében. Havi 4–8 oldal terjedelmet biztosítunk erre a célra. Az utóbbi időben sokasodtak a tudományos értékű cikkek megjelentetését igénylő észrevételek. Ezzel a megállapodással úgy vélem, ezek az igények teljesülnek.

OEE Közgyűlés – 1995 – Hozzászólások DM *(Erdészeti Lapok 1995/7–8)*

DM elnök, EFH —Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Kollégák!

A kívülről szemlélőknek és az erdészethez tartozóknak egyaránt a töretlen folyamatosságot példázza az erdészeti szakmai munkában és összetartásban az Országos Erdészeti Egyesület 1995. évi mecseki Vándorgyűlése is.

Kiemelt jelentősége van a szakmai munka folyamatosságának és a szakmai összetartozásnak egy olyan időszakban, amikor az alfát és ómegát megtestesítő erdők, a „Magyar Erdők" vonatkozásában korszakos változások indultak el, bonyolódnak és a rendhagyó folyamat még sajnos nem zárult le.

A folyamatot emlegetik néhányan a „***magyar erdők második Trianonjának***" is. A szélsőséges, túlzó megállapításnak kétségtelen van igazságtartalma is.

Hiszen ma már tény, hogy a magánosítással érintett 720–730 ezer ha erdőnek csak 30–40%-án folyik ***szakmai és jogi szempontból elfogadható gazdálkodás***.

Az 1990. előtt jellemző, koncentrált nagy erdőbirtokon történő gazdálkodás az erdőterület 40–45%-án nem lesz igaz. Sőt, az ***erdőtulajdonosok száma 260–300 ezer között fog alakulni, akiket 70–90 ezer erdőkezelő szervezet fog képviselni***. Megnövekedett az erdészeti igazgatás feladata, miközben szervezetében a státuszt, a létszámot 68 fővel kellett csökkenteni.

A folyamatnak itt még nincs vége. Sok erdő kezeletlenül és őrizetlenül maradt, amely mentén megnövekedtek a falopások. Az új tulajdonos tájékozatlansága miatt számos, indokolatlan szabálytalanságot követ el erdejében. Az erdész szakembernek jelen pillanatban is mérhetetlenül sok feladata és „különleges szakmai" küldetése van ebben a folyamatban.

Lényeges változás állt elő továbbá az ***állami erdők státuszával kapcsolatosan, az elfogatott „új" privatizációs törvény*** következtében. Mint ismeretes az állami erdők nem tartoznak a privatizációs törvény hatálya alá, hanem ***az államháztartási törvény alapján a tulajdonosi jogokat a pénzügyminiszter első helyi felelősséggel gyakorolja***.

Az ***állami erdészeti Rt.-ket 100%-os állami tulajdonlásban kell megtartani. A cégeket pedig az ÁPV Rt. szervezetébe sorolta be a törvény***.

Ez a helyzet lényegében – a sok javaslat mellett – a FAGOSZ Erdészeti Lapokban megjelent felvetéshez, javaslathoz hasonlít kis eltéréssel. Az is teljesült, hogy az FM ***szektorsemleges szakhatósági*** feladatot lásson el.

A „kis eltérés" valójában új helyzetet teremt és megoldása, mely egyébként nem lehetetlen, adja a legtöbb új, napi igazgatási feladatot.

Az állami erdő", amely ma már a kincstári vagyon körébe tartozik, szervezetileg és irányítási szempontból elválik az erdőkezelő erdőgazdasági Rt.-től, akiknek az ÁPV Rt. látja el a tulajdonosi felügyeletét.

Számos új feladat állt elő ebből a szervezeti helyzetből, melyek közül a ***vagyonkataszter rendezése***, a vagyon átadásán túl, a legfontosabb feladatként ***az erdő és az erdőkezelő szervezet közötti jogviszonyt*** kell minél előbb rendezni, annak érdekében, hogy ***az állami erdőgazdasági társaságok erdőgazdálkodóknak minősüljenek, természetesen jogi szempontból***.

Új helyzet elé állította ennek a feladatnak a megoldása az ***erdészeti Rt. menedzsmentjét*** is. Nagyon ***nehéz lesz ebből a pozícióból tartamos, fenntartható erdővagyon-gazdálkodásról beszélni, hiszen ez „sajnos" erdőhasználói vagy szolgáltatási jogviszonyt jelent csak***.

Az ***Erdészeti Hivatal*** a „szakhatósági pozíciója" ellenére is kötelességének érzi, hogy ebben a helyzetben segítséget adjon a PM-nek, a Kincstári Vagyonkezelőnek, az ÁPV Rt.-nek és az Erdőgazdasági Rt.-nek.

Tisztelt Kollégák! Csak érintőlegesen megemlítve az erdészeti ágazat, a gazdasági átalakuláshoz kapcsolódó új típusú feladatait látható, hogy az egyéni érdekektől mentes szakmai összefogásra továbbra is égetően szükség van. Ha a folyamatban lévő, lényeges, további feladatainkat is felsorolom az csak tovább indokolja. Ilyen kiemelt feladat: államháztartási reform, 1996. évi költségvetés előkészítése, igazgatási munka korszerűsítése, támogatási rendszer reformja, a szakmai törvények előkészítése stb.

Az erdész a hivatása megválasztásával ***szakmai szolgálatot vállalt, olyan hivatást és szolgálatot, amelynek igazi eredményei az erdőtulajdonosra és a köz vonatkozásában csak hosszú távon köszönnek vissza. Az erdésznek az erdő állít mindig emléket, mely magas erkölcsi és etikai hozzáállást kíván és feltételez mindannyiunktól***. Az erdész ezzel a hozzáállással lesz képes jó szolgája lenni az erdőnek, kiváló jószágigazgatója lenni az új erdőtulajdonosnak vagy tulajdonosoknak, jó menedzsere lenni a társaságoknak. Az erdész szakmának azért van ma szüksége szorosabb összefogásra, hogy ezeknek a normáknak magas szinten megfeleljünk és az új helyzetben is képesek legyünk időtálló, felelősségteljes javaslatainkat megfogalmazni és képviselni.

Az Erdészeti Hivatal és a Földművelésügyi Minisztérium számít a szakemberekre és az érdekképviseletekre jövőt illető feladatok szakmailag megalapozott megoldásában. Mindezekhez csak Kaán Károly által sokat idézett „Széchenyi-intést" kívánom idézni: „Sokat tenni, s keveset látszani, előállni és mégis másnak engedni az elsőséget, legtöbbet áldozni, s legkisebb köszönetet se várni, szívben hordani mélyen a hazáért buzgó vért, s ne csak ajkon pengetni a szót."

Köszönöm, hogy meghallgattak. *(DM)*

Az állami erdők jövőjéért érzett aggodalomnak is hangot adott az Országos Erdészeti Egyesület Pécsett tartott szombati közgyűlésén Szikra Dezső főtitkár. Beszámolójában kijelentette, hogy ***a privatizációs törvény kapcsán több gazdája is lett az állami erdőknek:***

- ***az erdészeti részvénytársaságok vagyona felett az ÁPV Rt.,***
- ***az állami erdők felett a PM, az FM és az ÁSZ rendelkezik.***

Az erdészek azért borúlátók, mert úgy érzik, hogy ez a helyzet nem biztosítja korábban megfogalmazott szakmai törekvésük megvalósulását, azt, hogy az állami erdők tulajdonlása és szervezete maradéktalanul feleljen meg az erdők közszolgálati feladatának, a favagyon bővítésének és hasznosításának is. (Új Magyarország)

Az állami erdőgazdálkodás fejlesztésének szempontjai *(Erdészeti Lapok 1997/4)*

A hazai erdők mintegy 50%-a középtávon várhatóan állami tulajdonban lesz. A magánerdők a jellemző birtoknagyság és birtokszerkezetből adódóan, valamint a tulajdonosi motiváltságból következően nem tudják teljeskörűen betölteni azt a szerepet, amit a tartamosság és a közcélúság tekintetében a közvélemény az erdőgazdálkodástól elvár. Az állami erdő éppen ezért felértékelődik, mivel szerepe nemcsak a fa termesztésben, hanem olyan közcélú feladatok ellátásában is jelentős, amelyek közvetve és közvetlenül a környezet és természet védelmét, valamint a szociális-üdülési szolgáltatások biztosítását is jelenti.

Az ÁPV Rt. erdőgazdasági portfoliójába tartozó 19 erdőgazdasági társaság, az ország erdőterületének legértékesebb, jórészt őshonos fafajokból álló természetszerű, állami tulajdonban levő erdeiben gazdálkodik. Ez az erdőállomány az ország egész területének mintegy 10%-a, 940 ezer hektár. További mintegy 100 ezer hektár állami erdőterületen más szervezetek gazdálkodnak, ezek közül a HM tulajdonában levő 0erdőgazdasági társaságok és az ÁPV Rt. portfoliójába tartozó, tartósan többségi állami tulajdonban maradó agrár társaságok a legjelentősebbek. Mivel az állami erdőgazdálkodás speciális kategóriája és feladatai révén ***különleges helyzetet foglal el a nemzetgazdaságban***, felmerül a kérdés: ***képes-e a jelenlegi tulajdonosi-vagyonkezelői rendszer hosszú távon kielégíteni a szektorral kapcsolatban jelentkező speciális igényeket***?

A vagyonkezelés alapelvei

Az erdőgazdasági társaságok működtetése tulajdonosi vagyonkezelés keretében valósul meg. Ennek folyamata még csak 4 évre nyúlik vissza. Az 1994-ben lefektetett alapelvek ma is érvényesek. A biztonságos működés érdekében azonban folyamatosan át kell tekinteni a feladatokat és a megvalósítás reális lehetőségeit. Kiindulva abból, hogy ***az állami erdők fenntartása a közhasznúság elvén alapszik***, az erdő és az erdőgazdasági társaságok vagyonkezelését az új követelményeknek megfelelően az alábbi koncepcionális alapelvek szerint kell megszervezni:

- Az állam tartós tulajdonában levő, az ÁPV Rt. vagyoni körébe sorolt erdőgazdasági társaságok által használt mintegy 940 ezer hektár erdőt ***osztatlan egységnek*** kell tekinteni.
- Az ***erdőtulajdonlást és az erdőgazdálkodást a lehető legszorosabb közelségbe kell hozni***, mert a gazdálkodó erdővagyon-érdekeltsége a leghatékonyabban így biztosítható. Ezt a ***vagyonkezelői jog*** intézménye biztosítja.
- Az ***irányítás korszerű, hatékony, közvetett gazdaságirányítási módszerekkel történjék***. A ***körülményekhez jobban alkalmazkodni tudó, társasági formában létrehozott vagyonkezelő szervezet működtetése hatékonyabb és kevesebb költséggel jár, mint az adminisztratív típusú irányító és ellenőrző szervezeteké***.
- ***Színvonalas erdővagyon-gazdálkodás csak jó helyzetben levő gazdálkodótól várható***. A jelenlegi hazai és európai gazdasági környezetben a ***vállalkozói típusú társaság*** tudja biztosítani az erdők fenntartásának és bővítésének hátterét, illetve gazdasági alapjait.
- Az erdőgazdálkodás évszázados léptékű jellegéből fakadóan nem viseli el a gyakori átszervezést. Az erdőgazdálkodók már a XXII. századnak dolgoznak. Ezért stabil, hosszú távon fennmaradni képes szervezet kialakítására van szükség.
- A korszerű állami erdőgazdálkodás működésének alapfeltétele ***az erdőgazdálkodás ösztönző jellegű szabályozási rendszerének*** korszerűsítése.

A vagyonkezelés új elemei

A ***társaságok jelenlegi szintű szervezeti elkülönültsége az önállóságból fakadó előnyök mellett hátrányokat is rejt magában***. A vagyonkezelés fejlesztése érdekében elsősorban olyan területeket kell felülvizsgálni, ahol a cégek tevékenységének összehangolása előnyt jelenthet

mind társasági, mind pedig portfólió szinten. Ilyenek többek között: a kereskedelem, a műszaki fejlesztés, ***a fafeldolgozás integrált nagyléptékű beruházásai***, ***az erdőtelepítés***, a társadalmi kapcsolatok (PR).

Az állami vagyonkezelés tehát új feladatokkal kell hogy bővüljön. Ez elsősorban a ***vagyonkezelői koordináció és szolgáltatás fejlesztését*** jelenti, ***érintetlenül hagyva a vállalkozások önállóságát***. A hatékonyság növelése ugyanakkor megköveteli egységes információ-rendszer kialakításai a társaságok és a vagyonkezelő között. A lenti típusú feladatok összefogása azért is célszerű, mivel a 19 társaság egységes, szervezetében „uniformizált" cég, és a tapasztalatok szerint igényt tartanak a vagyonkezelő aktív együttműködésére.

A szervezet fejlesztése

Az előrelépést tekintve nem kerülhető meg a szervezetfejlesztés kérdése. ***A javaslat részleteiben még nem kidolgozott, de vitára már alkalmas***. A vagyonkezelés előzőkben ismertetett szempontjai mellett a szervezetépítés alapköveit az állami erdőgazdálkodás feladatai jelentik. Figyelembe kell tehát venni:

- ***az erdőgazdálkodás szempontjait:***
  - a termőhelyi különbségek kiegyenlítését,
  - a birtokméret nagyságának jelentőségét,
  - az erdővagyon-gazdálkodás prioritását,
  - a hozam visszaforgatását az erdőtőkébe;
- ***a természetvédelem szempontjait:***
  - a feladat nagyságát és költségét.
  - a védett és nem védett erdő kezelésének egységét:
- ***az irányítás alapelveit:***
  - a szervezet vállalkozói jellegét,
  - a koordináció és ellenőrzés ***normatív gazdaságirányítási eszközökkel*** történő végrehajtását,
  - a vagyonkezelés átláthatóságát és nyilvánosságát,
  - a szervezet stabilitását.
  - a lehető legalacsonyabb költségszintet.

A szervezet kialakításának és működtetésének feltétele azonban a ***szabályozási környezet*** kialakítása. Ez egyes törvények és más jogszabályok módosítását igényli.

A szervezeti modell

A szervezet megválasztásához a Társasági Törvény több lehetőséget is kínál. ***Az eddigi vizsgálatok szerint a részvénytársaság, vagy a közhasznú társaság modellje a legmegfelelőbb***. Cél egy olyan jól működő, erős és nemzetközi viszonylatban is számottevő ***vállalatcsoport*** kialakítása, amelyik hosszú távon képes ellátni az állami erdőgazdálkodás feladatait, biztos kenyeret nyújtva.

Főbb elemei az alábbiak:

- Tulajdonosai: a privatizációért felelős tárca nélküli miniszter és a pénzügyminiszter.
- Felügyelő testületbe az FM, KTM, OEE delegál tagokat. Létrehozható esetleg egy külön szakmai felügyeletet ellátó szervezet is, pl. az Államerdészeti Tanács (az összes érdekelt részvételével az ***FM vagy a KTM*** miniszter irányítása alatt).
- Vagyona: a működéshez (üzemeltetés, fenntartás, beruházás) szükséges infrastruktúra és készpénz.
- Bevételei: a társaságoktól elvont osztalék, esetleg a társaságok által, illetve a társaságoknak fizetett vagyonkezelői díj/költség egyenlege. Mértéke nem haladhatja meg a ***MÁE Rt.*** évi költségeinek és a tartalékképzésnek összegét.
- Létszám: a vagyonkezelő szervezet létszáma nem haladhatja meg a 15–20 főt. Feladatát szakértő szervezetek bevonásával látja el.

A fenti javaslat teljes körű kidolgozása még nem történt meg. Ez csak az érintett szakmai és társadalmi körök véleményének ismeretében tehető meg. (Az 1996. évi Vonyarcvashegyi Konferencia alapján)

Nemzeti agrárprogram ERDÉSZET *(Erdészeti Lapok 1997/6)*

Nemzeti agrárprogram ERDÉSZET. A nemzeti agrárprogram erdészeti tézisei.

1 Az erdőgazdálkodás nemzetgazdasági céljának: megőrizve a magyar erdőgazdálkodás sajátosságait, építkezve az európai erdőkéit felelős miniszterek strasbourgi és helsinki határozataira, az erdőkkel szemben támasztott sokrétű gazdasági és társadalmi igénynek hosszú távon történő' biztonságos, a környezetvédelemmel, a földhasznosítás és a talajvédelem érdekeivel összehangoltan növekvő mértékű kielégítését kell tekinteni. E tétel garanciájaként legalább ***a jelenleg állami tulajdonú erdőterületeknek tartósan állami kézben kell maradni***.

2. Mivel az erdőgazdálkodást ***az agrárgazdaság*** egyik fontos részének tekintjük, ezért a fenti célokhoz forrást ebben a rendszerben kell megjelölni, ***kiemelve az erdő alternatív földhasznosításban, környezetvédelemben játszott szerepét***. Olyanformán, ***hogy az erdészeti, környezet- és természetvédelmi, ipari infrastrukturális és regionális érdekek egyensúlyban legyenek***. Az egyensúlyt mindig a leginformáltabb szinten hozott döntéssel lehet érvényesíteni. ***Nem elégséges az erdőgazdálkodók által szükségszerűen végrehajtott közcélú feladatok és infrastrukturális fejlesztések, valamint a működtető intézmény-rendszer folyamatos és biztonságos finanszírozása***. Az ***erdő immateriális szolgáltatásai közcélúak, ezért finanszírozásukról az erdővagyon értékének és az erdő funkcióinak megtartása érdekében a társadalomnak kell gondoskodni.***

3. Elfogadva ***az erdővel szemben támasztott komplex társadalmi igényt***, az erdőtelepítést és az erdőfelújítást ökológiai, ökonómiai és szociológiai igényeknek megfelelő – nemzeti léptékű beruházásnak kell tekinteni úgy, hogy nagyobb – folyamatosan bővülő – erdőterület esetén bővülhet a védelmi funkciót betöltő, illetve a védett erdők területe is.

4. Stratégiai cél Magyarország erdősültségének 25–27 százalékra emelése. Ennek érdekében EU támogatás esetében fokozatosan el kell érni a 2000. évtől a 20 000 ha/év erdőtelepítési ütemet. Ennek biztosítani kell anyagi, biológiai, műszaki, szellemi és szervezeti feltételeit. ***Ezen erdőtelepítési ütem esetén a kitermelhető fatömeg növekedésével számolhatunk. A faanyag korlátolt mértékben beszerezhető, elemi szükségletet kielégítő, mind előállítását, mind használatát tekintve környezetkímélő termék***. Az értékes fűrész- és lemezrönk részaránya 27-28% körül várható, az ipari fa részaránya meg fogja haladni a 31%-ot, a hazai feldolgozhatóság érdekében a feldolgozókapacitások fejlesztése támogatandó terület.

5. Szükséges az új magánerdő-tulajdonosok erdőgazdálkodási szándékainak megismerése ***(vagyongyarapítási céllal tartalékol; saját célra végez kitermelést, nem jelenik meg kínálatával a piacon stb***.). A célok megvalósítása érdekében ***tiszta tulajdonképet kell kialakítani, elő kell segíteni a birtokkoncentrációt, tesztüzem-hálózatot kell kialakítani a magántulajdonú, egyéni vagy társas erdőgazdálkodásban zajló gazdasági folyamatok megfigyelésére***. A felsoroltak különleges jelentőségűek, mivel ***a tervezett erdőtelepítések túlnyomó része magántulajdonon valósulhat meg***.

6. Jelenleg az új erdőtulajdonosok nem mindegyike rendelkezik elégséges szakmai, jogi, pénzügyi ismerettel. Társadalmi érdek azonban az erdők stabilitásának fenntartása, ezért – legalább addig, amíg életképes magántulajdonos-szervezetek nem működnek – az államnak vállalnia kell az erdészeti szaktanácsadás szervezését és finanszírozását, beleértve az integrációs tevékenység ösztönzését is. ***Távlatilag a szaktanácsadás vállalkozói tevékenységnek tekinthető***.

7. A pénzügyi szabályozásnál – a tulajdonlástól függetlenül – figyelembe kell venni, hogy az erdőgazdálkodás termelési ciklusának időtartama hosszú, ***a gazdálkodás során az emberi tevékenység és a biológiai folyamatok összefonódnak***, az újratermelési folyamaton belül az erdőfelújítás költségei csak évtizedek múlva realizálódnak, ugyanakkor a haszonvételek hozamai az évtizedekkel azelőtti befektetések alapján jelentkeznek.
8. Az iparpolitika részeként tudatos fanyersanyag-gazdálkodásra van szükség, mivel ***az erdő és a belőle kitermelhető nyersanyag*** – mint megújítható erőforrás – a ***nemzeti vagyon része***. A ***fafeldolgozó-ipar erdészeti fejlesztésekkel harmonizáló fejlesztése a cél, ugyanis jól működő fafeldolgozó-ipar nélkül nincs életképes erdőgazdálkodás***.
9. Szükségszerű az erdészeti politika, az ökológiai kérdések, a mezőgazdasági tevékenység, a térségi fejlesztések és az iparpolitika ökonómiai keretben, stratégiai szinten történő összehangolása, szintetizálása. DM a Fagazdasági Érdekegyeztető Tanács soros elnöke

Hazai vagyonkezelési megfontolások és tapasztalatok – 2001

Az alábbiakban az elmúlt tíz év erdészeti, szakmai gondolkodásának véleménycentrumát mutatjuk be.

1. Az erdők közel 60%-os (az összes terület 12%-os) állami tulajdonlása mellett döntő jelentőségű az állami erdő vagyonkezelése. ***Az állami erdővagyon kezelője a tulajdonos képviselője és az erdővagyon hozamának hasznosítója (az erdő használója) között áll***. Viszonyát a tulajdonoshoz és a használóhoz három változatban írja le OJ.
Az erdő kezelője:

- ***az erdő használójával azonos érdekeltségi rendszerben*** vagy **egy szervezetben**, ***bérlőként érdekkonfliktusban van a tulajdonos képviselőjével***;

  Hazánkban ***1968 óta az állami vállalatok kezelőként, kvázi bérlőként kezelték és használták az állami erdővagyont***. Az erdő tulajdonosa olyan vagyonkezelőre bízta az erdejét, amelynek érdekei ellenkeztek az akkori állam által is világosan megfogalmazott erdészetpolitikai célokkal.

  1989-ben a társadalmi-gazdasági változások során ***az erdővagyont és az erdőgazdálkodást nem emelték ki az általános rendszerből***: zavaros állapot és a céllal ellentétes irányú eltolódás következett be az érdekviszonyokban.

  Az erdővagyon tulajdonosi képviseletét és kezelését helyesen összevonták, majd 1995-től ezt is szétválasztották.
- az erdő tulajdonosával azonos érdekeltségi rendszerben vagy egy szervezetben ***piaci érdekkonfliktusban van az elkülönült használóval***;

  Logikai alapon a legkedvezőbb struktúrának az látszott volna, ha az erdő kezelőjének érdeke azonos a tulajdonoséval, míg az erdővagyon mindenkori hozadékának hasznosítását profitérdekelt, versenyző vállalat(ok)ra bízza. Ebben az esetben az állam tulajdonosi képviselője nem lehet az erdővagyon mai hozadékából közvetlenül részesülő személy vagy szerv. Az erdővagyont kezelő szervezet vezetőjének és tagjainak személyes jövedelme és a működés tárgyi feltételei ugyancsak nem függhetnek közvetlenül a rájuk bízott vagyon aktuális hozamától. Ezért ***állami költségvetésből finanszírozott szervezetnek kell lennie***.
- mind a tulajdonossal, mind a használóval azonos érdekeltségi rendszerben vagy egy szervezetben működik (***csak*** a munkaerő, vagy a munkafolyamokra vállalkozók, valamint a ***fatermékek és szolgáltatások piacával van érdekkonfliktusban***).

  Az erdővagyon megóvása, környezeti értékének előtérbe helyezése akkor biztosítható legjobban, ha a ***tulajdonos-kezelő-használó egyetlen, konfliktus nélküli érdekeltségi rendszerben végzi az erdőgazdálkodást***. Ennek a módszernek jelentős előnye, hogy az európai országokban ez a struktúra érvényesül az állami

erdőgazdálkodásban. A rendszer igen nagy előnye, hogy tisztázott jogi keretekben és egyszerű pénzügyi eljárással oldható meg a rendkívül eltérő természeti különbségek allokációja.

2. **Az 1995. évi változásokkal kialakult helyzet feszültségeinek oldását Szabados és társai gondolataival jellemezzük**:

A privatizációs törvény hatályba lépéséig az állami erdők az ÁV Rt. induló vagyoni köréhez tartoztak, az ÁV Rt. alaptőkén felüli vagyonának részét képezték. E szabályozási modell egy „kézben" helyezte el tehát az erdőgazdasági Rt.-t, mint társaság és az általa hasznosított erdőterületek „tulajdonlását", az állam egy szervezete gyakorolta a tulajdonosi jogokat a társaság és az általa hasznosított erdővagyon felett.

Az 1995-ben hatályos szabályozási modell megszűntette ezt az egységet, kettéválasztotta a 100%-ban állami tulajdonban lévő erdőgazdálkodó társaságok és az általuk hasznosított erdővagyon tulajdonlását, ***a társaság az ÁPV Rt.-hez tartozik***, míg ***az erdő tekintetében a tulajdonosi jogokat a pénzügyminiszter, a KVI, illetve jelenleg az FVM – NFA is gyakorolja***.

A versenyeztetés nélküli vagyonkezelésbe adás problémás pontja, ha a tulajdonosi joggyakorló szakmailag megalapozatlan nagyságú ellenérték fejében engedi át a vagyonkezelői jogot az erdőgazdálkodó részére. A szakmailag megalapozott vagyonkezelési díjakat csak az Rt-k portfolió vagyonkezelésének információ-bázisán lehet megállapítani.

A vagyonkezelési struktúra fogalmai

Állami erdővagyon: az erdőről és az erdő védelméről szóló törvény alkalmazásában azon erdőnek minősülő életközösség, erdőterület, erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterület és erdőterületen található létesítmény, melynek tulajdonosa a magyar állam vagy a 100%-ig állami tulajdonban lévő erdészeti részvénytársaság (utóbbiak az Rt.-k tőketartalékában szereplő utak, erdőtörvény hatálya alá tartozó létesítmények).

Vagyonkezelés: megállapodás vagy kijelölés alapján ellátott tevékenység, amelynek során a megbízott a tulajdonosi jogok korlátozott gyakorlására felhatalmazva gondoskodik a vagyon értékének és állagának megóvásáról, hozamának biztosításáról, főszabályként térítés ellenében.

Használat: a más tulajdonában álló dolog (vagyon) polgári jogi szerződés (vagy jogszabály) alapján történő birtoklása, használata és hasznainak szedése. A használó a rendes gazdálkodás szabályai szerint köteles eljárni. Viseli a dolog fenntartásával járó terheket, a rendkívüli javítások és helyreállítások kivételével, terhelik a dolog (vagyon) használatával kapcsolatos kötelezettségek, közterhek. A használat másnak nem engedhető át.

Koordináció: a portfolió vagyonkezelés eszközével gyakorolt, de annak szokásos mértékét meghaladó tevékenység, amely esetünkben a 960 ezer ha egységes erdővagyon osztott használatából származó hátrányok és veszteségek kiküszöbölését, illetve csökkentését szolgálják.

Az erdészeti vállalkozások nagyfokú autonómiája mellett a koordináció az alábbiakra korlátozódna:

- csoportcélok és stratégiák kialakítása, vezetésfejlesztés, pénzügy, erdővagyon, költségszint-javítás, hitel- és osztalékpolitika,
- vezetési és pénzügyi ellenőrzés,
- marketing, PR koordinálása.

3. Az állami erdőgazdálkodó szervezetek európai típusait Illyés Benjamin (1995) tanulmányában szereplő csoportosításban is bemutatjuk, amelyben a magyar rendszer is elhelyezésre került.
   - „Egységes" integrált hatósági és gazdálkodási szervezet;
   - Elkülönült, költségvetési jellegű gazdálkodó szervezet;
   - Elkülönült, versenyszférában gazdálkodó szervezet.

Az elkülönült, versenyszférában gazdálkodó szervezet

Feladatai:

- Gazdálkodás az állami erdőkben
- Erdei és egyéb piaci termékek és szolgáltatások előállítása, feldolgozása és értékesítése
- Szolgáltatásként gazdálkodás, szaktanácsadás a privát és közösségi erdőkben
- A komplex erdőgazdálkodás mintaüzemeinek kialakítása

Jellemzői:

- Az állami költségvetéssel a kapcsolat közvetett
- A szervezet hierarchikus jellege gyengébb
- Decentralizált döntési folyamatok növelik az innovációs képességet
- A teljesítmény orientáció elősegíti az öntevékeny, kezdeményező, egymást értékelő emberi magatartás megerősítését.

Altípusok:

D) Speciális jogszabály szerint működő szervezet:
   a) cseh erdővagyon gazdálkodó szervezet,
   b) általános erdőgazdálkodó szervezet (norvég, lengyel, szlovák stb.).

E) Magánjogi szabályozás szerint működő szervezet (rt):
   a) egy központú szervezet (ír, svéd, osztrák stb.)
   b) egymással versenyző szervezetek (magyar),
   c) holding kezelésben működő szervezet.

F) Központi szabályozás szerint működő szervezet (*közhasznú társaság*)

4. Az erdővagyon-kezelő szervezeti rendszerének elméleti kritériumai

A mintegy 1050 ezer ha állami erdőt osztatlan egységnek kell tekinteni (a régiók kialakulása után dönthető el a területi egységek szervezete).

Stabil, hosszú távon fennmaradni képes szervezetrendszer kialakítására van szükség.

Az erdőgazdálkodók erdővagyon érdekeltségét fenn kell tartani, illetve fokozni kell.

A használat, illetve gazdálkodás végrehajtását önálló gazdasági tevékenységet folytató vállalkozó típusú szervezetekre kell bízni.

Az állami erdő éves tiszta hozamát az állami erdővagyon és az erdőgazdálkodás fejlesztésére kell visszaforgatni. A közfeladatok és a társadalmi elvárások ellátását költségvetési forrásból kell finanszírozni.

A szükséges koordináció és ellenőrzés hatékony legyen, objektív adatokon alapuló adottságokat figyelembe vevő elvárási és értékelési rendszer szükséges.

Az erdő vagyonkezelése a társadalom számára átlátható és nyilvánvaló legyen, valamint az érintett szaktárcák ráhatási és ellenőrzési lehetősége a rendszeren belül biztosított legyen.

Az állami erdővagyon kezelésének struktúrája

Tulajdonosi joggyakorló

⇩

Vagyonkezelő/koordináló

⇩

Erdőgazdálkodó/használó

A vagyonkezelés intézménye megfelel az állami erdővagyon tulajdonlási, kezelési és használati viszonyainak rendezésére és a fenti alapvető szempontokat is kielégíti. A vagyonkezelés jogintézménye teszi lehetővé, hogy a tulajdonosi jogok egy részének megállapodással történő átengedése révén az állami erdővagyonnal való vállalkozói tevékenység mind a közérdek, mind az operatív működés követelményének megfeleljenek.

Az állami erdők vagyonkezelése az erdőgazdálkodói tevékenységen keresztül érdemi és hatékony. Ezért a működés alapvető követelménye, hogy az állami erdőt és az erdészeti Rt-k vagyonát egységes szervezetrendszerben kezeljék. Az egységet a társasági jog keretei közötti tulajdonlással, vagyonkezeléssel és koordinációval lehet és kell biztosítani. Ezeken keresztül érvényesíthető az ágazati, illetve a közösségi kontroll is.

5. Prognózis elemek és javaslat

5.1. A jelenlegi szervezeti rendszerben lévő szervezeti adottságok

Az erdészetek eltérései

Az erdészeteket három jellemző (területnagyság, egységnyi területre eső fakitermelés, és az egységnyi területre eső erdőfelújítás) erdészeti portfolió összesített adatai 5-5 csoportba soroltuk, amelyek összevont átlaga jellemzi az erdészeteket, és az erdészetek csoportba kerülése alapján az erdészeti szervezetet.

Erdőgazdaságok belső és külső vállalkozási gyűrűje

- **Részvénytársaságok saját társaságai (leányvállalatok)**
  Az 1990-es években egyes elsősorban műszaki folyamatokat a részvénytársaságok gazdasági társaságokba szerveztek ki, ezeknek száma azonban elenyésző volt, és 2002-re számuk tovább csökkent.
- **Részvénytársaságok közös térségi-szakmai kapcsolatai**
  A részvénytársaságok nonprofit együttműködéseket, közös vállalatokat is működtetnek:
  - *Erdészeti Üdülők Közös Vállalat:* Zalaerdő Rt., Vértesi Erdő Rt., Szombathelyi Erdészeti Rt., SEFAG Rt., Pilisi Parkerdő Rt., Nyírerdő Rt., NEFAG Rt., MEFA Rt., KEFAG Rt., Ipolyerdő Rt., Gyulaj Rt., Egererdő Rt.
  - *Alföldi Erdőkért Egyesület:* Délalföldi Erdészeti Rt., NEFAG Rt., Nyírerdő Rt., KEFAG Rt.

  Térségi, szakmai együttműködés a vadgazdálkodás és a kereskedelem területén alakult ki.

HG – GJ – MK: NEP Magyarországon II. rész – Állami erdő és erdőgazdálkodás – 2003
(Erdészeti Lapok 2003/6)

Bevezetés

A II. Világháború előtt ***a magyar állam tulajdonában levő erdőterületek részaránya*** az összes erdőterülethez viszonyítva csekély jelentőségűnek tekinthető volt, hiszen ***1938-ban 4,6%-ot*** tett ki.

A II. világháborút követően több lépcsőben történt meg az erdők államosítása, amelynek eredményeképpen ***1990-re az állami erdőgazdálkodás mintegy 70%-os*** területi részarányt képviselt.

Az állami erdőgazdálkodást a rendszerváltás folyamatában a törvényi szabályozás átalakulása, ennek következtében a kárpótlás és a privatizáció hatásainak érvényesülése, illetve a ***gazdasági válság alatt az állami erdőgazdálkodás új helyzethez való alkalmazkodása határozta*** meg. Ez utóbbi esetében az elodázhatatlan belső átalakulás és a külső gazdasági ***környezet (piaci helyzet, illeszkedés a gazdasági rendszerváltás főbb áramlataiba) hatásainak érvényesülése jellemzi.***

Tagadhatatlan, hogy az események sodrása, a védekezési, a nagyobb problémák elhárításának kényszere számos ellentmondás kialakulásához, évtizedes problémák hurcolásához vezetett az állami erdőgazdálkodást illetően is.

A magyarországi erdőgazdálkodás alakulása és fejlődése szempontjából meghatározó volt a ***piacgazdaság útjára lépés. Az 1990-től felerősödött társadalmi és gazdasági változásoknak megfelelően az erdőgazdálkodás is igazodott az általános gazdaságpolitika új modelljéhez. Az*** erdők 40%-a magánkézbe került, ugyanakkor a központi irányítású nagy állami ***erdőgazdaságok 1993-94-es évek alatt részvénytársaságokká,*** igazi vállalkozásokká ***alakultak.***

1992-ben az akkor vállalati önkormányzat (vállalati tanács, dolgozók közgyűlése) által irányított állami erdőgazdaságok államigazgatási felügyelet, az Állami Vagyonügynökség alá kerültek. Ugyanebben az évben, az állami vagyon kezelésére és privatizációjára, megalakult az Állami Vagyonkezelő Részvénytársaság (ÁV Rt.). A létrehozásról rendelkező 1992. évi LIII. törvény és végrehajtási rendelete ***az ÁV Rt. induló vagyoni körébe sorolta az állami erdőt, valamint a 19 erdőgazdasági vállalatot***. 3 HM erdőgazdaságot pedig a Honvédelmi Minisztérium vagyon köréhez rendelt különleges feladatai miatt.

A Törvény alapján 1993-ban megkezdődött és 1994 tavaszára be is fejeződött az erdőgazdaságok részvénytársasággá alakulása. Ugyancsak a Törvény ezeket a társaságokat 50%+1 szavazat mértékig állami tulajdonba sorolta két 100%-os állami tulajdonba sorolt társaság kivételével.

Az átalakulás a vállalatoknál azonos szempontok alapján történt. Ennek tudhatóan az új részvénytársaságok gazdálkodásának alapjai rendezettek voltak.

Értékesítésre kerültek a felesleges, valamint a veszteséget hozó vagyonelemek, és elkülönítésre kerültek az erdőgazdálkodói tevékenységéhez szükséges vagyontárgyak is. A folyamat legfőbb szempontja az volt, hogy az állami erdőgazdálkodás alapegységeit, az erdészeti üzemek működését ne zavarja. Ennek köszönhetően az erdőgazdasági alaptevékenység az átalakulás során mindvégig folyamatos volt.

Az állami erdőgazdálkodás egészét jelentős mértékben érintette az állami erdő egy részének magánosításra, kárpótlásra történő kijelölése. A 22 erdőgazdasági társaság termelőalapjainak mintegy 14%-a, 150 ezer hektár került értékén alul magántulajdonba. ***A megmaradó állami erdővagyon az ÁPV Rt. tulajdonosi jogkörében maradt.***

1995-ben a két állami privatizációs szervezet összevonásával megalakult az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Részvénytársaság (ÁPV Rt.). Az államháztartásról szóló, többször módosított 1992. évi XXXVIII törvénynek az 1995. évi CV törvénnyel történt módosítása, valamint az állam tulajdonában lévő vállalkozói vagyon értékesítéséről szóló 1995. évi XXXIX. törvény szabályozta az állami erdővel kapcsolatos kérdéseket.

Ennek ***alapján a kincstári vagyon és az állam vállalkozói (termelői) vagyona különvált.***

Az állami erdők tulajdonosi jogosítványait a pénzügyminiszter kapta, megbízása alapján e feladatot a Kincstári Vagyoni Igazgatóság látja el.

A korábban az ÁV Rt.-hez tartozó erdőgazdasági társaságokat a törvény 100%-ig tartósan állami tulajdonba, és az ÁPV Rt.-hez rendelt vagyoni körbe sorolta. A HM erdőgazdasági társaságokkal lényegi változás nem következett be.

A hatékonyság növelésének igen jelentős eleme volt az erdei munkák vállalkozásba vitele. Kialakult egy stabil vállalkozói réteg, amely elsősorban a fakitermelés és a szállítás feladatait látja el. A vállalkozók tőkehiánya miatt azonban az elhasználódott eszközök pótlása gondot okoz, ezen a társaságok különféle konstrukciókkal igyekeznek segíteni. Nem minden esetben megfelelő továbbá a vállalkozók képzettsége, az alkalmazott technológiák és a munkavédelmi felszerelések színvonala, használata.

I. Az állami erdőgazdálkodás legfontosabb jellemzői

Az erdők használata Magyarországon hagyományosan korlátozott gazdálkodás keretében folyik. Erdeink fenntartása évszázados elvek alapján a tartamosság (újabban: fenntartható fejlődés) elvén alapszik. Az erdőgazdálkodás szigorúan szabályozott jogi és közgazdasági feltételek között folyik. ***Az állami előírások és az ellenőrzés a gazdálkodás minden szintjén közvetlenül hatnak.***

1997-ben lépett életbe az erdőgazdálkodásra meghatározó három törvény, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII törvény, ***az erdőről és az erdő védelméről*** szóló 1996. évi LIV törvény, és a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV törvény.

Az új szabályozás egyértelműen az erdőgazdálkodás biológiai szempontjait, a természetvédelmi erdőgazdálkodást és az őshonos fafajokkal történő erdőmegújítást helyezi előtérbe és a korábbiaknál hangsúlyosabb szerepet kap a természetvédelem szempontrendszere, mely együtt jár a korlátozások erősödésével, a többletköltségek növekedésével. Ez is az erdőgazdasági alaptevékenység részbeni átformálását követelte meg.

A szabályozás szigorodása a társaságok gazdálkodásában egyre nehezebb feltételeket jelentett. Az árbevétel a csökkentett fakitermelés és a leszorított árak mellett nem tudta követni az infláció mértékét, ugyanakkor a költségek és ráfordítások nagymértékben emelkedtek. A gazdaságok helyzete ennek ellenére stabilizálódott fizetőképességük megmaradt, illetve javult.

A mai napig nem rendezett a közcélú feladatok, többek között a természetvédelemből fakadó többletráfordítás ellentételezésre, a gazdaságtalan erdőfenntartás finanszírozásának kérdése. Erre az állami költségvetés csak minimális mértékben áldoz, holott ez a "befektetés" a környezet- és természetvédelem, valamint a szociális szolgáltatások közvetetten jelentkező hatásaiban sokszorosan megtérülne (oktatás, egészségvédelem, rekreáció stb.).

Az állami erdő tulajdonlása

Ma az ország 1,8 millió hektár erdejéből 1 141 5 ezer hektár állami erdő (59,4%, 2002). A kezelt erdőterületeket elsősorban lombos fafajok alkotják. Legfontosabbak ezek közül a tölgyek, a cser, a bükk, illetve az akác és a nyár. A természetszerű erdők mellett ***jelentős a kultúr erdők és a faültetvények*** kiterjedése is, főleg az akác és a nemesnyárak, fenyőfélék. A művelt erdőterület kb. 40%-a esik védett természeti területre, itt a természetvédelemi előírások figyelembevételével folyik a gazdálkodás. Az összes természetvédelmi korlátozás alá eső erdőterület 90%-a állami erdő (Gémesi, 2001).

Az állami erdőterület tulajdonosi jogait a Nemzeti Földalap (NFA) és a Kincstári Vagyonigazgatóság (KVI) jeleníti meg és gyakorolja.

Ez utóbbi a védett és védelemre kijelölt erdők feletti tulajdonosi jogosítvánnyal rendelkezik, mely utóbbi kategória egyáltalán nem meghatározott, jogilag nem értelmezhető.

Tulajdonosi koncepció a Nemzeti földalap esetében az erdőket illetően is megjelenik, amely a ***vagyonérdekelt tartamos erdőkezelés*** és hatékony birtokpolitika irányába mutat.

Az NFA létrehozásának célja az állami tulajdonú termőföld ingatlan egységes elveken alapuló gazdálkodás elősegítése, az ökológiai feltételek figyelembevétele, nem különben a gazdaságosság, jövedelmezőség szem előtt tartása volt. Végső célként a magyar termőföld megőrzése, a földből élők és a földet használók támogatása. a racionális hasznosítás elősegítése, (a rendszerváltozást követő helytelen földbirtok-politika hatásainak ellensúlyozása, egy általános földrendezés kedvezőtlen politikai hatásainak ellentételezése) volt.

Az állami erdővagyon NFA-ba vonása a tartamos erdőgazdálkodás feltételeit kívánta ezzel az eszközzel is megteremteni. A nemzeti Földalap vagyonkezelése és hasznosítása, a fölbirtok-politikai irányelvek szerint történik.

A földbirtok-politika erdőgazdálkodást is érintő főbb irányelvei:

- a fölhasználók helyzetének stabilizálása, fejlődésük elősegítése;
- a környezetbarát, a fenntartható fejlődést szolgáló termelés támogatása a földhasznosítás oldaláról;
- a Nemzeti Erdőtelepítési Programban foglaltak végrehajtásának támogatása;
- a racionális földtulajdonosi és bérleti rendszer kialakulásának elősegítése;
- a földpiac élénkítése és szabályozása;
- minőségi földcserék lebonyolításának megalapozása;
- termelési termékstruktúra átalakításának ösztönzése és befolyásolása,
- a mezőgazdasági művelésre leginkább alkalmas termőföldek mezőgazdasági termelési célú hasznosításának előtérbe helyezése,

- a mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas termőföldek, földterületek más irányú hasznosításának előkészítése, támogatása, esetenként végrehajtása,
- művelési ágváltoztatás támogatása;
- a nem művelt, vagy méretük és kialakításuk miatt gazdaságosan nem művelhető területek megvételének és hasznosításának állami kezdeményező szereppel történő meggyorsítása;
- pályakezdő agrárvállalkozók és mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú végzettséggel rendelkezők kedvezményezett támogatása;
- különleges rendeltetésű gazdaságok működéséhez kedvezményes termőföld biztosítás (pl. oktatás, kutatás, büntetés-végrehajtás).

A kezelői vagyon tulajdonosi rendszere

Az államerdőben az erdőgazdálkodást ***22 állami erdőgazdasági társaság, a Vízügyi szervek és a KvVM gazdálkodók****, ill. egyéb* ***állami intézmények, mint erdőgazdálkodók végzik (lásd 1. táblázat). (****A cikk a továbbiakban az államerdőt jellemzően kezelő erdőgazdasági társaságok tárgyalására korlátozódik (ÁPV Rt., HM).*)

Az állami erdőgazdasági társaságok feletti tulajdonosi jogkört az ÁPV Rt. Igazgatósága és a HM gyakorolja, bizonyos – ***törvényben meghatározott esetekben – a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter, a környezetvédelmi miniszter és a pénzügyminiszter egyetértésével.*** Az erdőgazdaságok belső szervezeti rendszerének legfontosabb eleme az ***erdészeti üzem, közismerten az erdészet, ami a gyakorlati erdőgazdálkodás napi feladatait látja el. Nagysága általában 4 000–12 000 hektár*** között van. Az erdőgazdálkodás legkisebb szervezeti egysége az erdészkerület, amelyért a kerületvezető erdész felelős. Nagysága az adottságoktól és a feladattól függően 300–1000 hektár.

Az erdőgazdálkodásban a különböző ágazatok egymásra épülnek. A mag- és csemete-termelés, az erdőtelepítés, az erdőfelújítás, a ***fakitermelés, a fafeldolgozás***, a vadgazdálkodás és vadászat a fő tevékenység folyamatát jelentik. Mind az erdőtelepítés, mind a mesterséges erdőfelújítás alapja a megfelelő csemete. A társaságok nagyüzemi csemetekertjei saját gyűjtésű és vásárolt magokból, dugványból évente mintegy 150 millió darab csemetét állítanak elő. Az új erdők telepítése társaságainknál nem jelentős, mivel nem rendelkeznek erre alkalmas földterülettel. Az erdőtelepítést, főként integrációs tevékenységükön belül, vállalkozásban végzik magán-földtulajdonosok számára.

A kitermelt erdő felújítását a törvény szigorúan előírja. A kedvező gazdasági helyzetben levő erdőgazdasági társaságok az erdőfelújítást magas színvonalon végzik, az erdőfelújítási hátralék ma már elenyésző az elvégzett erdősítésekhez viszonyítva.

A fakitermelés éves mértéke nem éri el az erdőben évente megtermő faanyag mennyiségét, az állami erdők fakészlete gyarapszik. Az erdészeti hatóság által megállapított éves fakitermelési lehetőséggel a társaságok általában csak mintegy 70-80%-ig élnek, ami részben fakitermelési korlátozásokra, részben piaci okokra, vezethető vissza.

A fafeldolgozás elsősorban az erdőgazdasági társaságok által kezelt erdőkben megtermelt, kevésbé kedvezően értékesíthető faanyagra épül. Általában alacsony készültségű fűrészipari termékek készülnek. Kedvező tendencia, hogy folyamatosan nő a magasabb feldolgozottságú késztermékek aránya, mint pl. a raklap, a parketta, lemezipari termékek.

A melléktevékenységek közül legnagyobb jelentőségű a vadgazdálkodás és a vadászat. Az új vadászati törvény következtében a vadászterületek átrendeződtek. Az erdőgazdaságok alig több mint 1,2 millió hektár területen gyakorolják a vadászati jogot. A hazai világhíres nagyvadállomány legnagyobb része és legértékesebb populációi elsősorban ezeken a területeken találhatók. A vadászat árbevétele főként a szarvas, a dámvad, az őz, a vaddisznó vadászatából származik. Az apróvad, mint a nyúl és fácán, inkább mezőgazdasági területeken tenyészik. Egyes helyeken a túlszaporodott nagyvadállomány károkozása ellen az erdők felújítását, a fiatal faállományokat, kerítésekkel védik.

Az erdő az ország legnagyobb parkja, üdülőterülete. A törvény – néhány kivétellel – biztosítja az erdőben való szabad mozgást, pihenést. Az erdőgazdasági részvénytársaságok által kezelt közjóléti erdőterület nagysága 31 ezer hektár. E területen a részvénytársaságok üdülő-erdőket, parkerdőket, erdei pihenőhelyeket, sport- és egyéb berendezéseket hoztak létre, többségében a 70-es 80-as évek során. Fenntartásukra és új létesítmények megvalósítására azonban a közpénzek szűkössége miatt csak szerény lehetőség van.

Külön meg kell említeni, hogy az erdészeti részvénytársaságok és jogelődjeik mentették át és üzemeltetik a tulajdonukban levő, és a legfőbb turisztikai vonzerővel rendelkező erdei kisvasutakat. Mintegy 200 km-es pályahosszon van lehetőség erdei vasúton utazni.

Az erdőterület télen és nyáron egyaránt otthont ad a természethez közelálló sportoknak is. Az erdőgazdaságok sípályákat üzemeltetnek, otthont adnak a sítúrázóknak, tájékozódási futóknak, kerékpárosoknak és lovasoknak, akiknek szabályozott körülmények között módjuk van kedvenc sportjuk űzésére.

A hazai erdészeti kutatás tekintetében az állami tulajdonú társaságok a gyakorlati életben, a gazdálkodásban közvetlenül hasznosítható kutatások anyagi hátterét biztosítják.

Az erdőt valamilyen formában a lakosság minden tagja igénybe veszi. Ez a gyalogos túrizmustól a faanyag hasznosításán keresztül sajnos a nem engedélyezett szemétlerakásig értendő. Nagyon fontos számunkra, hogy az erdőhöz kapcsolódó biológiai folyamatokat, emberi tevékenységet minél többen és lehetőleg fiatal korban megismerjék. Ennek érdekében valamennyi erdőgazdasági részvénytársaság erdei iskolát működtet, ahol hozzáértő erdészek és pedagógusok foglalkoznak a gyerekekkel. Ezt a célt szolgálják a bemutató házak, a tanösvények, valamint a különböző erdei bemutatóhelyek. A kulturáltság igényét jelzi az a sok millió forint is, amit erdőgazdaságaink az erdők tisztántartására költenek.

Az állami erdőben gazdálkodó szervezetek területi áttekintő adatai, 2001

Gazdálkodó	**Terület** (10^3 ha)	**Területhányad** (%)	**Gazdálkodók száma** (db)	**Átlagos terület** (ha/db)
ÁPV Rt. Erdőg. Rt-k	971,7	50,6	19	51 140
HM Erdőg. Rt.	89,0	4,6	3	29 674
Vízügyi szervek	13,3	0,7	31	430
KvVM gazdálkodók	20,9	1,1	24	869
Egyéb	46,6	2,4	184	253
Összes állami	**1 141,5**	**59,4**	**261**	**4 373**

Forrás: Állami Erdészeti Szolgálat, 2003.

Az erdőgazdasági társaságok önálló piaci szereplők, hagyományosan nagyüzemek és 1993/1994 óta részvénytársaságként működnek. Gazdálkodásukat az ÁPV Rt., illetve a HM a ***tulajdonosi vagyonkezelés*** oldaláról,

az erdészeti és a természetvédelmi hatóság pedig az ***erdőállomány-gazdálkodás*** oldaláról szabályozza és ellenőrzi.

1996 óta **ideiglenes vagyonkezelői szerződéssel** (speciális vagyonkezelői joggal) rendelkeznek.

A gazdálkodásuk és ez által az erdőfenntartás legfontosabb bázisa jelenleg a megtermelt faanyag értékesítéséből származó árbevétel. Meghatározóan ez a forrása az erdőfelújításnak, a természetvédelmi erdők fenntartásának, az infrastrukturális beruházásoknak, a közjóléti üzemeltetésnek. A fakitermelés éves mértéke nem éri el az erdőben évente megtermő faanyag mennyiségét, az állami erdők fakészlete gyarapszik.

(Az erdészeti hatóság által megállapított éves fakitermelési lehetőséggel a társaságok általában nem több, mint 70-80%-ig élnek, ami részben fakitermelési korlátozásokra, részben tervezési és piaci okokra, vezethető vissza. Az ÁPV Rt. erdőgazdasági társaságai által kezelt erdőkben az 1986. január 1-én megállapított 187 millió m^3-rel szemben 10 év után, tehát 1998-ban 198 millió m^3 volt a fakészlet. Az 1 hektárra eső fatömeg 1986-ban 192 m^3 volt, ma 208 m^3. Az elmúlt 10 év alatt a fakészlet tehát 11 millió m^3-rel, az egy hektárra eső fakészlet 16 m^3-rel gyarapodott (Gémesi, 2001).)

Az erdőgazdaságok mintegy 1,2 millió hektár területen gyakorolják a vadászati jogot. Jellemzően a túlszaporodott nagyvadállomány károkozása ellen a felújításokat és a fiatal erdőállományokat kerítésekkel kell védeniük.

Az ÁPV Rt. vagyonkezelési stratégiája

Az ÁV Rt. erdészettel kapcsolatos stratégiája annak ellenére, hogy a holding feladata egyértelműen a privatizáció felé tolódott, az induló filozófiára épült. A 19 erdőgazdasági társaság portfoliója viszonylagos stabilitást élvezett. ***A stratégia lényege, hogy az ÁV Rt.-nek, mint az állam tulajdonosi képviselőjének a rábízott erdővagyon felelős őrzőjeként eleget kell tennie tulajdonosi kötelezettségének, mindezt versenyhelyzetben levő cégekkel, üzleti alapon, közvetett vagyonkezelési beavatkozás keretében.*** Ez a filozófia az ÁPV Rt.-hez történő besorolás után sem változott annak ellenére, hogy az állam vagyonának szétválasztása a társaságok tulajdonosánál csak közvetett felelősségi helyzetet teremtett. Eredményt elérni csak az erdőgazdasági társaságok működésének feljavításával, a versenyképesség biztosításával, a szakmai érdekeltség megteremtésével lehetett.

A társaságok versenyképességének alapjait az átalakulás során kialakított vagyonstruktúra, a ***felesleges és nem működő vagyonelemek értékesítéséből (decentralizált privatizáció) származó bevétel visszaforgatása***, az eredménytartalék növelése és a reorganizációs intézkedések teremtették meg. A lehetőségeket a vállalati menedzsment általában jól kihasználta. Az önállóságból fakadóan a vállalkozói szellem nagymértékben megerősödött. A hajdani központi irányítású állami nagyüzemek jól működő vállalkozások lettek.

A stratégia elemei között fontos megemlíteni a több lábon állást. Az erdőgazdálkodás jövedelmezősége önmagában általában nem elegendő a feladatok ellátására, a faanyag feldolgozásából nyerhető többletjövedelemre is szükség van. Ennek megfelelően a tulajdonosi jogkört gyakorló ÁPV Rt. támogatta a faipari és egyéb beruházások megvalósulását.

A legfontosabb elemek a következők:

1. Az állami vagyon gyarapítása

Hazánk ökológiai stabilitása szempontjából mindenek előtt a tartamos erdőgazdálkodás keretein belül az állami erdővagyon állapotát kell tovább javítani. Eleget kell tenni egyidejűleg a természetközeli erdőgazdálkodás és a természetvédelem igényeinek is. A gazdasági teljesítmények fokozásán keresztül az állami tulajdon másik fontos elemének, a termelővagyonnak gyarapítása, minőségi jellemzőinek javítása hasonlóan fontos feladat. A tőkeösszetétel változásainak, megújulásának az erdővagyon stabilitását és a piaci teljesítmények jövedelmezőségét egyaránt szolgálnia kell.

2. Több lábon álló, eredményszemléletű állami erdészet megerősítése

Magyar viszonyok közt csak sokrétű termékszerkezettel lehet a jövedelmezőséget megőrizni, ezért a társaságoknak több lábon kell állniuk. Ezt szolgálja a tulajdonos által nyújtott ***reorganizáció*** is, amely ***a szezonalitásból eredő hullámvölgyeket, illetve az alaptevékenységtől jobb jövedelmezőségű vállalkozások megvalósítását szolgálja***. Ezek eredménye pedig visszaforgatásra kerül az állami erdők állapotának javítása, védelmi és turisztikai teljesítményének fokozása érdekében.

3. Piaci termékek és szolgáltatások jövedelmezőségének fokozása

Alapvető törekvés az intenzív marketingmunkán keresztül a vevő igényeinek megismerése, teljesítése, új termékek és szolgáltatások szükségleteinek feltárása és piacának megteremtése a végső felhasználók igényeiből kiindulva. ***Ezek alapozzák meg a vertikalitást szolgáló helyes döntéseket***. A favagyon jobb hasznosítása, a magasabb jövedelmezőségű termékszerkezet kialakítása érdekében a ***sarangolt faanyag hazai feldolgozásában*** és ***energiacélú hasznosításában*** fokozottan részt kívánunk venni.

4. Környezet- és természetvédelmi, rekreációs funkciók fejlesztése

Az állami erdészeti részvénytársaságok ökológiai felelősségtudattal kezelik a gondjaikra bízott erdőket. Az ***erdővagyon gyarapítása*** visszatükrözi ezt a magatartást és egyúttal tartalmazza a védelmi és üdülési teljesítmények fejlesztését.

A törvényi keretek és a gazdasági adottságok közt azonban napjainkban e téren jelentős feszültségek vannak. Az Rt-k jövedelme az erdővagyon és a termelőtőke megújításán kívül szolgálja a közhasznú funkciók teljesítését is. Ezeknek azonban reális határát jelenti az elért jövedelem.

Cél, hogy az illetékes hatóságokkal, aktív civil szervezetekkel együttműködve mielőbb kialakuljanak a különböző védett területek kezelési tervei, működtetésük gazdasági feltételei.

5. Közreműködés az ország regionális fejlesztésében

Az állami erdészet az ország teljes területén jelen van, hatást gyakorol az erdős területek településeinek, kis régióinak, megyéinek és a kialakuló nagyobb közigazgatási régiók életére. Mint jól szervezett szakmai bázis, ***szolgáltatásként kell bekapcsolódni*** a kibontakozó erdőtelepítési programba, a ***magánerdők*** kezelését szolgáló intézkedések megvalósításába.

A foglalkoztatási gondok enyhítése érdekében erősíteni kell a stabil, kiszámítható és felkészült ***magánvállalkozói*** hátteret. Az erdészeti infrastruktúra fejlesztése legyen összhangban a területfejlesztési elképzelésekkel.

6. Teljesítményorientált, innovatív munkatársi magatartás erősítése

A magyar állami erdészet alkalmazottainak szakképzettsége, mentalitása magában hordozza az öntevékeny, innovációs hajlamú, teljesítményorientált emberek együttműködésének lehetőségét. A szervezeteknek szüksége van a célokat felvállaló, értük aktívan cselekvő munkatársi gárdára. Ez a feltétele az előbbiekben felsorolt újszerű feladatok eredményesebb megoldásának.

7. Aktív, céltudatos PR politika

Elmúlt az az idő, amikor egy szakma a maga teljesítményével elégedetten kívül maradhatott a ***társadalmi kommunikáción***. Ki kell jobban alakítani azt az információs hátteret, mely lehetővé teszi ***az egyes társaságokon belüli***, a ***tulajdonosi szervezet és a társaságok közti***, valamint a ***társadalommal*** folytatott eredményesebb párbeszédet. Ezen az úton lehet a nyilvánosságot fokozni, a különféle szintű döntések megalapozottságát növelni és megvalósításukat meggyorsítani, az elért eredményeket az érdeklődő állampolgárokkal megismertetni.

Az állami erdőgazdálkodás helyzetével, mozgáspályájával, azt befolyásoló külső és belső gazdasági környezetével determináltan számos elvi és gyakorlati probléma megoldása még várat magára. Egyebek között ez is indokolta, hogy a nemzeti erdőstratégia megalkotásakor kiemelt figyelmet szenteljünk e területnek. A tervezési folyamatban is számos megoldási javaslat merült fel, amelyeket ajánlati programelemekként 2002 szeptember 11-én tártunk a szakmai és a társadalmi nyilvánosság elé.

A Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram szakértői fázisának programjavaslatai az állami erdővel kapcsolatosan 2002.05 – II. *(Erdészeti Lapok 2003/03)*

Az állami erdőgazdálkodással foglalkozó szakértői munkacsoport első ülését 2002.05.30.–06.01. között tartotta Fehérvárcsurgón a VADEX Rt.-nél. A résztvevők ***a FVM EH, ÁPV Rt. és Erdőgazdasági Rt-k, ERTI, WWF, NyME-EVGI*** képviselői voltak. A munkacsoport javaslatait illesztettük a teljes társadalmi vitára bocsátott tervezetbe a közös vitaülést követően, ahol helyet kaptak a különböző részterületeket kidolgozó és érdekeket képviselő szakértői csoportok.

A Részletesen kimunkált anyagból csak jelzésszerűen a megvalósításához szükséges eszközök alkalmazásának elemzése nélküli változatot szerkesztettük be. Evvel is inspirálva a társadalmi vita szereplőit. A 2002. szeptemberében elkezdődött és több helyszínen és csoportban végrehajtott viták során e kérdéshez érkezett a legtöbb vélemény. Ez utóbbi is tükrözi azt a tipikus jelenlegi szemléletet, amelynek fókuszában még ma is az állami erdőgazdálkodás van.

A szakértői csoportok operatív programjavaslatai:

A. Állami erdővagyon megőrzése, az erdő értékeinek gyarapítása
B. Az állami erdőgazdálkodás hosszú-távú működőképességének biztosítása a közcélok fokozottabb érvényesítése érdekében

A. Állami erdővagyon megőrzése, az erdő értékeinek gyarapítása

Az erdészeti és agrárpolitika egyik legaktuálisabb kérdése a nemzeti erdővagyon védelme, tartamos hasznosítása, fejlesztése. A tartamos (fenntartható) erdőgazdálkodás feltétel és ellenőrzési rendszerének működése a vagyonérdekelt erdőgazdálkodás (erdővagyon-gazdálkodás) kulcskérdése. (***Erdővagyon-gazdálkodás: Az erdővagyonnal való olyan gazdálkodás, amely tartamosan biztosítja az erdő több célú használatát és az erdő szerkezetének, minőségének egy kedvezőnek ítélt célállapot felé közeledését*** (Király, L. (1986)).

Az állam, mint tulajdonos nem csupán magának őrzi meg természeti környezetünk e szegmensét, hanem az erdő összes vagyonelemét tekintve felelős a társadalom minden tagja felé. ***Minden erdő közerdő jelleget mutat, de ez különösen markánsan jelenik meg az állami tulajdon esetében***. Alapvető feltétel az állami erdővagyon és sokrétű szolgáltatásainak megőrzése, tudatos fejlesztése. Az ***állami erdők a fa és más nem fa erdei terméken kívül a közjavak és externáliák széles skáláj***át nyújtják a társadalom számára.

A tulajdonosnak kötelessége az erdőgazdálkodás alá vont területek minél szélesebb körű hasznosításának elősegítése élve a tulajdonosi jogokkal az erdészeti haszonvételen túli ***piacosítható és nem piacosítható javak és szolgáltatások*** minél hatékonyabb hasznosítására. Az erdővagyont célszerűen csak annak elemeit ismerő, avval a társadalmi elvárások szerint egységes szellemben a páneurópai kritériumrendszernek megfelelő tevékenységet folytató megfelelő szakértelemmel és tulajdonosi jogosítványokkal rendelkező szervezet tud megfelelni.

Kellő érdekérvényesítő képesség is elvárt ahhoz, hogy hatékonyan képviselhesse az államot akár saját az erdőfenntartásra, gazdálkodásra hatást gyakorló tulajdonosi vagy igazgatási szervezeteivel szemben is.

A vagyonkezelés folyamatában a tulajdonos érdekében lehetőséget kell biztosítani arra is, hogy a ciklikus erdőtervezések során speciális, a vagyonra vonatkozó mutatók is megállapításra kerüljenek. támogatva a vagyonérdekelt gazdálkodást. Az állami erdővagyonnal kapcsolatos tulajdonosi döntések meghozatalánál törekedni kell a komplex, minden lehetséges számba vehető elemet tartalmazó értékelések eredményeire.

A program megvalósítása során prioritást élvez a ***meglévő vagyon minden lényegi vagyonelemére vonatkozó megtartása***, az állami birtoktestek megőrzése, szerkezetének a társadalom igényeihez való illesztése.

Megfelelő birtokpolitikai irányelvek alkalmazásával ***állami kézben kell tartani mindazon erdőtesteket, amelyek célszerűen az egész társadalom érdekeit szolgálják és közérdekből fokozottan fenntartandók, vagy hozzájárulnak gazdaságos működésük révén a veszteségesen fenntartható, de számos nem piaci értéket nyújtó és ennek okán mindenképpen fenntartható erdőknek. Ezen elv figyelembevételével törekedni kell a teljes vagyon megtartására és egy kézben való kezelésére, hiszen minden megosztási kísérlet fokozza a kedvezőtlen hasznosítás és vagyonvesztés kockázatát***. Az állami erdők tulajdonosát célszerűen nagy tapasztalattal rendelkező megfelelő jogosítvánnyal rendelkező szervezet tehet eleget.

Minden kísérletezés újabb szereplők bevonására fokozott kockázati tényezőt jelent, hasonlóan az erdők privatizálására irányuló törekvésekhez. Nem felejthetjük el annak ellenére, hogy ***Hazánkban kivételesen az erdőállomány legjobb része van állami tulajdonban, a jövedelmet termelő erdők magánosítása a szűkös források további csökkentését, esetlegesen a visszafordíthatatlan nem vagyongazdálkodási szempontok szerinti célszerűtlen vagyonvesztést eredményezhet***. Magas társadalmi értéket jelentő védett és egyéb közcélokat szolgáló erdők esetében pedig értelmetlen tevékenység.

Az állami erdők természeti járadéka a legfontosabb forrása az erdők fenntartásának. Nem lehet azonban egyetlen forrása, hiszen köztudott, hogy a közgazdasági környezet és a az érvényben lévő jogi szabályozás egyértelműen eredményelvonást jelent ezen a területen. Hasonló szolgáltatások fenntartásáért az állam nem vár el más területeken kizárólagos belső finanszírozást, hanem saját költségvetési forrásait egyéb vagyonelemei megőrzésére tudatosan fordítja. A természetvédelem vizes és gyepterületek élőhelyeinek megőrzésére jelentős állami forrást fordíthat, de hasonló a helyzet a műemlékvédelem vagy az agrár környezetvédelem területén is. Persze a korlátozott források felhasználásában az e területeken is jelentkező pénzhiány nem jelent egyúttal elvi elutasítást is, mint esetünkben.

A program fokozott figyelmet szentel az ***erdők természetességi állapotának javításának*** összhangban a természetvédelmi és erdővédelmi programokkal. Fokozni kívánja a diverzitást és az őshonos fafajok esetében alkalmazható természetközeli erdőművelési eljárásokkal hasznosítható értékes keménylombos állományokra összpontosít. Fenn kívánja tartani azonban azokat az erdőket is, amelyek társadalmi értékében a ***környezetbarát faanyag megtermesztése*** játssza a fő szerepet.

A ***nemzeti erdővagyon területi bővítésének*** kézzelfogható lehetősége az állami területek erdősítése. Ez a tevékenység csak nemzeti forrásból támogatható és csak tudatos tulajdonosi magatartással végezhető eredményesen. Az elmúlt időszakban ezen a területen a magyar erdőgazdálkodás kiváló eredményeket ért el, nagy kár lenne ezeket a tapasztalatokat veszni hagyni.

Az operatív program megvalósulása elősegíti:

- Az egyes vagyonelemek differenciált kezelését;
- Az egyes vagyonelemek és az egész állami erdővagyon helyes társadalmi megítélését;
- A tartamos erdőgazdálkodás kritériumait kielégítő erdőgazdálkodás megvalósulását;
- A hosszú távú vagyon- és a rövid távú eredményérdekeltség közötti ellentmondások feloldását;
- A helyes tulajdonosi magatartás kialakulását.

B. Az állami erdőgazdálkodás hosszú távú működőképességének biztosítása a közcélok fokozottabb érvényesítése érdekében

A magyar társadalom túlnyomó része nem rendelkezik erdőtulajdonnal, de ettől függetlenül és ***többnyire térítés nélkül igényli az erdő szolgáltatásait. Az erdő, mint megújítható természeti erőforrás és ökoszisztéma társadalmi fontossága kiemelkedő***.

Az állami erdőnél a közcélok biztosítása közérdek, a társadalom számára nyújtott szolgáltatásai sokszor nem fejezhetők ki pénzben, hisz a jelenlegi körülmények között még nem piacosíthatók.

Az államnak, mint tulajdonosnak felvállalt kötelezettsége a közcélok érvényesítése, akkor is, ha a közcélok érvényesítése nem csupán állami feladat ***és az állami tulajdon egy olyan speciális forma, ami hosszútávon kisebbségbe kerül az összes erdő egészét tekintve.*** A fatermék termesztésen kívül, a különböző közcélok biztosításában különösen fontos a biológiai sokféleség megtartása, szélesítésének kiterjesztése, a vízkészlet megóvása, a természetvédelmi igények kielégítése, az erózió és defláció elleni védelem és a szociális szolgáltatások nyújtása, valamint a szakmai oktatási-kutatási feladatok segítése.

Az állami erdő közcélú feladatainak megvalósítását önálló, gazdasági szempontból hosszú távon stabil, életképes szervezet tudja biztosítani. Ez Magyarországon hagyományosan az állami erdőgazdálkodás intézményrendszere.

Az önálló gazdálkodás a közvetlen érdekeltség összes előnyét nyújtja. Így lehetőséget teremt a racionális erdőkezelésre. Az állami tulajdonlás az erdő és a kezelő szervezet szempontjából különösen fontos, hiszen az ***erdőgazdálkodás jövedelmezősége (a piacon értékesíthető termékekhez kötődően) rendkívül alacsony***. Az állami erdő teljes körű hasznainak biztosításához a gazdasági stabilitás elengedhetetlen, amit viszont csak az ***állami finanszírozási szerepvállalás*** tud hosszú távon biztosítani.

Az erdőterületek eltérő adottságai és a hozzájuk kötődő feladatok differenciált erdőgazdálkodást igényelnek.

a) A faanyagtermesztéssel és egyéb szolgáltatások teljesítésével kapcsolatos kiadások fedezetét alapvetően a termékek árbevétele biztosítja. Ahol ez megvalósul, ott egyéb forrás nem szükséges.
b) A ***faanyag termesztés szempontjából gazdaságtalan erdőterületek kezeléséhez*** és a ***faanyagtermesztésen kívüli szolgáltatások teljesítéséhez szükséges kiadások fedezéséhez a költségvetésnek a szükséges mértékig hozzá kell járulnia.***

Ebben az esetben nem a támogatás, hanem a feladat meghatározás és az ehhez szükséges források biztosítása a jó megoldás.

Szükséges erdészetpolitikai eszközök:

- Fontos feltétel az erdőgazdálkodást közvetlenül érintő törvények (1996. évi LIII, LIV, LV.) és a hozzájuk kötődő rendeletek koherenciája.
- Az erdőtervezés és az erdőfelügyelet gyakorlata igazodjon a differenciált erdőgazdálkodás követelményeihez.
- Az erdőgazdálkodásban ***normatív, teljesítményhez kötött támogatási rendszert kell működtetni***.
- Az ***állami erdőt kezelő szervezet kezelői díjat ne fizessen***.
- ***Szervezet:***
- Az ***állami erdő és az azt kezelő gazdasági társaság tulajdonosi funkcióit ugyanaz a szervezet lássa el***.
- ***A költségtakarékos, hatékony és a szakmai igényeknek megfelelő gazdasági társasági forma hosszú távon biztosítja a társadalom erdővel szembeni igényeinek kielégítését.***
- A gazdasági stabilitást növeli az ***optimális üzemnagyság*** kialakítása.

Innováció:

Az optimális üzemnagyság az alapja a hatékony vállalatirányítási rendszer kialakításának.

Az innováció egyéb területei:

- génmegőrzés,
- nemesítés, elit szaporítóanyag,
- műszaki fejlesztés (termék és termelési rendszer),

- a beszállító vállalkozói kör versenyképességének növelése,
- az alkalmazottak szakmai tudásának és általános műveltségének növelése,
- minőségbiztosítás és erdőtanúsítás.

Közönség kapcsolatok:
Az erdő közcélú feladatainak ellátásról és annak az egyes feladatokhoz kötött költségeiről a társadalmat folyamatosan tájékoztatni kell.

A Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram társadalmi vita fázisának eddigi tapasztalatai az állami erdővel kapcsolatosan – V. *(Erdészeti Lapok 2003/11)*

Az eddig lefolytatott viták során minden esetben felmerült az állami erdőgazdálkodás jó néhány kérdése, attól függetlenül, hogy a résztvevők mely érdekcsoportokhoz tartoztak.

Sok esetben fogalmaztak meg szigorú elvárásokat az állami erdő tulajdonosával és a kezelői vagyon tulajdonosával szemben, ***gyakran gondolatilag sem különválasztva az állam eltérő tulajdonosi szerepeit***.

Hasonlóképpen nem vált el sok esetben az eddigi véleménycserék során az ***állami tulajdonosi és igazgatási*** feladatokért felelős szerepe.

Hasonlóképpen az állami ***közfeladatoknak a finanszírozása és a gazdaság szereplőinek nyújtható támogatások sok esetben keveredtek***, mutatva azt, hogy az állam eltérő szerepvállalásainak képe még nem alakult ki a szakmai közvélemény előtt sem.

Különösen homályos ez a kép a társadalmi szervezetek és az egyszerű állampolgárok esetében. ***A véleményt alkotók sokszor információ hiányban szenvednek***. Kiemelten érvényes ez a megállapítás az Európai Uniós csatlakozás erdészeti hatásaira nézve. Sok esetben nem is értenek egyet a felszólalók azzal az alapfelfogással, hogy az ***Unió*** csak magánszemélyeket és azok társaságait támogatja, a piaci folyamatokra nem kíván mesterségesen beavatkozni.

Nem ismert teljeskörűen az sem, hogy ***az erdőgazdálkodás alapvetően piaci viszonyok között működik és ennek megváltoztatására – bár az erdők piacon kívüli széleskörű hasznai mindenhol elismerik – nincs reális lehetőség***.

A felmerült kérdéseket két csoportot kiemeltünk, mivel az alábbi területeken mindenképpen egyértelmű válaszokat várnak az érdeklődők és a legfontosabb érdekcsoportok a Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram kidolgozása során.

Az államerdő tulajdonlási, szervezeti kérdései
A program eddigi szakértői fázisain és a társadalmi vitán egyértelműen megfogalmazódott vélemény volt, hogy ***az állami erdőt az elmúlt évtizedek fejlődési pályáját és az erdőgazdálkodás és a társadalom jelen helyzetét alapul véve állami tulajdonban célszerű tartani***. Ez erdészetpolitikai és társadalmi stratégiai cél, a jelen racionalitása emellett szól.

Általános véleményként szűrhető le, ***hogy a tulajdonlás jelenlegi módja túlságosan bonyolult módon érvényesül a gyakorlatban. A tulajdonlási rendszer széttagoltsága a tulajdonosi jogok gyakorlásának módjából következik, ami a joggyakorlókat külön szervezetekként definiálja***.

Alapvető probléma jelentkezik, hogy az állami erdőgazdálkodás esetén a ***kezelői vagyon és az erdőtulajdon elválik egymástól. Ez például a vagyonkezelési szerződések megkötése*** révén forráskivonást jelent a gazdálkodásból.

Nem látja annak a racionalitását a közvélemény, hogy ***miért szükséges az államnak olyan szervezeti struktúrát fenntartania, ami bonyolult és nehezem érvényesíthető szerződések közbeiktatásával végső soron forrást von el a szektorból ahelyett, hogy az állami feladatokat megfinanszírozná. Ennek a kérdésnek a megoldására különféle modellek léteznek a nemzetközi gyakorlatban***, ill. a XX. századi ***magyar gyakorlat is az egységes tulajdonlás elvét követte egészen az a 1990'-es évek közepéig.***

Veszélyként és a közérdekre káros folyamatként ítélik meg a felszólalók azt a tendenciát, amely az egyazon területen különböző új szervezetek kialakulásához vagy az állami erdőgazdálkodásba való bekapcsolódáshoz vezethet. Alapvető fontosságú az, hogy ***különböző törvények rendelkezései érintik ugyanazon erdőterületet, pl. a természetvédelmi törvény hatálya alá eső erdőkben, nem vezethet a tulajdonosi és kezelői vagyon szerepét ellátó szervezetek számának növeléséhez***. Ezt a feladatot ***egy szervezetnek célszerű ellátnia, mely gazdálkodási alapú, de a közcélok biztosításának költségvetési finanszírozásával is rendelkezik***.

A szervezetburjánzás nemcsak az eddig megszerzett tapasztalatok elvesztéséhez, parciális érdekek érvényesüléséhez vezet, hanem rendszer burokratizálásának növelésével a teljes szektort érintően a hatékonyság csökkenésével járhat. Egyszerű és világos a tulajdonos érdekeihez, jogainak és kötelezettségeinek ellátáshoz célszerűen illeszkedő szervezeti struktúra kialakítása kívánatos.

A ***mai állami erdőgazdálkodói rendszer racionalizálása mindenképpen szükséges***, amelyben a társadalom erdőgazdálkodással kapcsolatos érdekei nem parciálisan, vagy peremterületekre szorulva jelennek meg, hanem az állam legnagyobb tartósan állami tulajdonban maradó birtoktestének és annak sokrétű jelentőségének megfelelő súllyal. Pl. ami az ***NFA állami erdészeti holdinggá történő alakításával, vagy egységes államerdészeti szervezet kialakításával érhető el stb.***

Kifejezésre került az is, hogy ***az erdészeti és faipari részvénytársaságok számos vonatkozásban különböznek a részvénytársasági általános jellemzőitől is, ami a gazdasági problémák egyik forrása***.

Az erdőtulajdonlást és az erdőgazdálkodást, mint állami feladatot az európai gyakorlat eltérően módon oldja meg, de összehasonlítást téve az alábbi lényeges megállapításuk kijelenthetők (Lett B. – Hegedüs A, – Mészáros K. 2003):

- Az Európai Unióban az állami erdőgazdálkodás szervezeti felépítésére nem találunk általánosan alkalmazott formát, sőt a csatlakozni kívánó országok államerdészeti modelljei is különböznek egymástól.
- Valamennyi szervezeti formára jellemző, hogy ***az erdő állami tulajdonban van***, és az ***állami erdőket kezelő, abban gazdálkodó szervezeteket a nem-piaci és a piaci irányultság is jellemzi***.
- Az állami erdőket kezelő szervezetek ***lehetnek vállalatok és gazdasági társaságok***, azonban leginkább a részvénytársasági forma a jellemző.
- Az erdőkezelő cégek ***profitorientáltak, de szinte kivétel nélkül ellátják az erdők védelmével, rekreációs tevékenységge***l kapcsolatos feladatokat is.
- Az erdőgazdasági ágazatra jellemző a ***széleskörű vertikum kiépítése***, amibe az erdőgazdálkodáson túl az ingatlan- és vagyonkezelés, a rekreáció, a természetvédelmi területek kezelése, a bányászat is beletartozhat, ***miközben a vadgazdasági ágazat integrációjával csak nagyon ritkán találkozhatunk.***
- Magyarországon a jelenlegi, állami erdőgazdasági részvénytársaságok szervezeti rendszerének jellemzői leginkább az elkülönült állami erdőgazdálkodó vállalkozások (kereskedelmi társaságok) modelljét közelítik meg.

Magyarországon az állami erdőgazdálkodás szervezetének felülvizsgálatát egyéb sajátosságok is tovább árnyalhatják:

- Amíg a világpiacon ***Európa országaiból szinte kizárólagosan csak egy állami erdőgazdálkodó jelenik meg, addig Magyarországon 22 önállóan gazdálkodó és egymással is versengő részvénytársaság*** működik.
- Nyugat-Európában az ***állami erdőgazdálkodás kezelésében jellemzően a kevésbé jövedelmező, védelmi, kutatási célokat szolgáló erdőterületek vannak, ezzel szemben Magyarországon az állam kezelésében túlnyomó részben az egy tömbben lévő, folyamatos üzemmenettel és gazdaságosan működtethető erdővagyon*** maradt.

- Európa állami tulajdonú erdőgazdálkodóinál az éves beszámolókban nem találni utalást jelentősebb, ***pótlólagos állami forrás*** felhasználására. Ilyen összeg, ha létezik, feltehetően az egyéb bevételek között szerepelhet. ***Magyarországon a 22 részvénytársaság 1997. és 1999. között állami forrásból összesen 13,1 milliárd forintot használhatott fel, amit az ÁPV Rt. tőkejuttatás és kamatátvállalás címén 5,1 milliárd forinttal; az FVM agrártámogatási rendszere 8,0 milliárd forinttal biztosított.***
- Az állami erdőgazdálkodók részbeni vagy teljes privatizációja ellen szól az a feloldhatatlan konfliktus, hogy a magántulajdon nyereségérdekeltsége miatt a társadalom bizonyos rétegei eleshetnek az erdő közjóléti, rekreációs és szociális szolgáltatásaitól.

A viták során majd mindenhol felmerült az állami erdőgazdálkodás rendszerének megújításának igénye, amely a ***vagyonkezelési stratégia világos megfogalmazását és célszerű, a feladatokkal összhangban kialakítandó szervezeti struktúra újragondolását jelenti***. Ez utóbbi kérdés nemcsak a szakmai közvélemény oldaláról fogalmazódott meg, hiszen lépések történtek az NFA és az ÁPV Rt. vezetői részéről is a stratégiai munkacsoportok felállításával, illetve a meghirdetett pályázati felhívással.

Az állam költségvetési támogatási rendszerének kérdése

Az egész erdészeti ágazat támogatásának elégtelenségére majdnem minden esetben rámutattak a vitában résztvevők. Nem csupán a juttatott források alacsony voltára, hanem annak szerkezetére vonatkozóan is kritikus megállapítások hangoztak el. Ugyanakkor nem vált egyértelművé a vitákban résztvevők számára, hogy az ***európai uniós források*** csak korlátozottan állnak rendelkezésre és azok is csak kivételesen (pl. természeti károk) használhatók fel az állami erdőgazdálkodás rendszerében.

Többször elhangzott az ***Uniós támogatások állami erdőgazdálkodásra való fordításának igénye***. Nem ismert, hogy *az* 1257/1999/EK tanácsi rendelet szerint ***támogatásból kizárt erdők a központi vagy regionális kormányzatok, vagy állami tulajdonú vállalatok tulajdonában lévő erdő*** vagy egyéb fás terület. Bár ez a megállapítás nem tartható, de mindenképpen jelzi, hogy a jelenlegi forráshiány az állami erdőgazdálkodás esetén is fennáll és a gazdálkodási feltételek folyamatos biztosítása érdekében ezen a területen is sok a tennivaló.

Kiemelten sok észrevétel és javaslat hangzott el a hazai gazdasági szabályozási rendszerrel kapcsolatosan. Eszerint az állami erdészeti támogatások rendszerének alapvető reformja szükséges az eddigi vitafórumokon elhangzottak alapján. Megjelent a nemzeti támogatásokon belül az állami erdőgazdálkodás támogatásának igénye. A résztvevők a magánerdő-gazdálkodás képviselőinek kivételével természetesnek tartották, hogy a nemzeti támogatásokért azonos rendszerben szükséges eljárni. A meglévő tapasztalatok és pályázati rutin előnyeit természetesnek tartották. Több esetben viszont hangot adtak annak a véleménynek, hogy az államnak tulajdonosként más eszközöket kell alkalmaznia az állami erdő finanszírozására, mint a korábbi gyakorlat során megszokott volt.

Minden esetben felmerült az ***ágazat alulfinanszírozottságának*** kérdése. A NES-NEP-ben eddig megfogalmazott erdészetpolitikai célokkal ez az aránytalanság nincs összhangban. A javaslatok szerint változtatandó. A jelenlegi támogatási politika a jelenlegi ***erdőtelepítésekre koncentrál, holott ez alapvetően nem erdészet-, hanem tágabb agrárpolitikai célkitűzés***.

A prioritásokat tekintve az ágazta számára ***lényegesebb a meglévő erdővagyon működőképességének biztosítása, mint annak a területi gyarapítása***. Ez utóbbi viszont csak ezer Ft/ha-os nagyságrendben áll rendelkezésre. Külön kiemelésre kertült, hogy a feladatok finanszírozásához szükséges összegek abszolút értékben igen csekély megterhelést jelentenek a nemzetgazdaság számára, hiszen néhány milliárd Ft-ot tesznek ki. Kiemelésre került, hogy viszonylagosan csekély összegekkel igen nagy területen lehet hozzájárulni a kívánt kedvező állapot eléréséhez. (Az ország területének közel 20%-án 10 milliárd Ft-os nagyságrendű támogatási összegek megnyugtató rendezést jelentenének. Ebből az állami erdő, amely stratégiai vagyon kb. 11%-ot tesz ki, amelyre a felelős döntéshozóknak évente rá kellene szánni e csekély összegeket.)

Vitatott az erdőfelújítás finanszírozásának jelenlegi rendszere is. Bár a felújítás támogatását és annak biztonságának szavatolását kiemelt kérdésnek tekintik, nem megfelelően működik, a vélemények szerint forrásokat von el az állami erdőgazdálkodástól a jelenlegi rendszer. A zavarokat jelzi a magánerdő-gazdálkodás által be nem fizetett 1 milliárd Ft nagyságrendet kitevő kintlevőség is, aminek károsultja az állami erdőgazdálkodás is.

Összefoglalás, következtetések

Az erdőgazdálkodás célja nem csupán gazdasági fejlesztés, alapvető az ágazati fejlődés hosszú távú tartamosságának megalapozása. Ez ökológiai, gazdasági és társadalmi-közösségi szinten értendő, megvalósítása országosan és regionálisan történik. A társadalom igénye, az ország hosszú távú érdeke a környezeti és természeti állapot megőrzése.

A magyar erdőgazdálkodás jövőjét az állami erdőgazdálkodás helyzetének megnyugtató rendezése alapvetően befolyásolja. A vagyon megőrzésére és gyarapítására vonatkozó, illetve a tartamos gazdálkodás feltételeinek komplex biztosítását célzó programok integrálását a Nemzeti Erdőprogramba továbbra is megfelelőnek tartjuk, azok részletes kimunkálásával, a megvalósítást lehetővé tevő eszközrendszerének (jogi, gazdasági szervezeti, innovációs és közönségkapcsolati elemek) hozzárendelésével.

Van azonban néhány alapvető fontosságú kérdés, melyeknek tisztázása elengedhetetlen a tervezés ebben a szakaszában, és megegyezés esetén következetes alkalmazásuk elkerülhetővé teszi az állami erdőgazdálkodás pillanatnyi érdekek szerinti sodródását.

Ennek érdekében különösen fontosnak tartjuk az alábbiak figyelembevételét:

Az erdővagyon – legyen az bárki tulajdona – bizonyos mértékben korlátozott és feladatokkal terhelt. Különösen így van ez az állami erdők esetében azért, hogy ezek a korlátozások minél kisebb mértékben érintsék a magántulajdont. Ez az oka annak, hogy az állami erdészet közcélú szerepvállalása minden országban a legnagyobb arányt képviseli az erdőtulajdonosok között. Ezért sorolta az állami erdőt az Országgyűlés a tartós állami tulajdon (kincstári) körébe és ezért tartja az erdőgazdasági társaságokat is a 100% állami tulajdoni körbe. Ezt a jogi helyzetet továbbra is fenn kell tartani, ugyanis az indokok ma is helytállóak.

Ugyanakkor ***célszerű lenne, ha az állami erdő és az azt kezelő társaságok részvényei felett a tulajdonosi jogokat egy szervezet gyakorolná, kellő eszközrendszer biztosításával***. Többek között valóra válhatna, hogy ***az erdővagyon gyarapítás, az erdővel való szakszerű gazdálkodás, a társasági vagyongyarapítás és az eredményesség azonos mércével kerülne elfogadtatásra***.

Az erdő vagyonnevesítése, kárpótlásba való bevonása mára már befejeződött. Rendkívül szerteágazó birtokszerkezetek alakultak ki. Célszerű lenne az állami birtokkoncentrációt a lehető legrövidebb időn belül megvalósítani. A jogszabályok oldásával tulajdonosi hovatartozástól függetlenül a ***területek cseréje*** megvalósulhatna. Fontos lenne, ***hogy a társaságok az állam nevében állami pénzből erdő(föld)területeket vásárolhassanak és a gazdálkodás centrumától távol eső kis különálló erdőterületektől pedig megszabadulhassanak.***

A komplex állami erdőgazdálkodás csak a jövedelmezőség fenntartása és az önfinanszírozó képesség javítása mellett valósítható meg.

Ennek fontos eszközei:

- új technológiák elterjesztése és hatékony működtetése az erdőfelújításban és a fakitermelésben,
- ***a magasabb feldolgozottság termékek arányának növelése,***
- ***„több lábon állás" lehetőségeinek kihasználása,***
- a marketing munka javítása.

A korszerű tartamosság természetszerűen tartalmazza az ökológiai célok megvalósítását is. Ezek az általános erdőgazdálkodástól eltérő igények teljesítését jelentik, melyek általában jelentősebb hozam kiesésekkel és többletköltségekkel járnak.

Addig, míg e munkáknak a ***piacosítása*** nem történik meg az államnak kell az ellentételezést biztosítani. Ebbe a körbe tartoznak a közcélú munkák, a természetvédelem különleges igényei és a korlátozások, tiltások ellentételezése.

Az erdőfenntartás pénzügyi finanszírozásának rendszere, az elvonó-kirovó rendszer a piacgazdaság bevezetésével és az erdők magánkézbe adásával szerepét betöltötte, új rendszer bevezetése indokolt, hiszen jövedelmeket csoportosít át tulajdonosok és szektorok között. A tisztán piaci kategóriát jelentő jövedelmek hatósági úton történő átcsoportosítása nem piackonform, nem felel meg az EU normáknak sem.

Az állami erdők esetében a vállalkozói és a kincstári vagyon egy kézben történő tulajdonlása esetén ***a különböző adottságú erdőterületek kezelői közötti különbségek kiegyenlítésére a tulajdonos által egyszerű módon lenne lehetőség***.

Az állami erdőgazdálkodás közcélú feladatainak veszteséges részeit az állami erdészeti társaságok saját költségvetésükből fedezik. A jövőben ezt állami forrásból kell biztosítani. Fontos az is, hogy a gazdaságtalan erdők fenntartására állami szerepvállalással normatív rendszert kell működtetni.

A vázolt javaslataink számos egyéb kérdés felvetésével és programba illesztésével gazdagíthatók, amihez várjuk hazánk hagyományosan probléma érzékeny erdészeti szakközönségének és minden véleményét vállaló állampolgárnak további hozzászólását, az általunk felvetettek véleményezését a programok együttes kimunkálására.

Irodalomjegyzék

BENKŐ, P., 2003: Az erdőgazdálkodás szervezeti változásai. PhD. Szigorlati dolgozat. NYME EMK.

BENEDEK, F. 2003: A nemzeti Földalap szerepe az állami termőföldvagyon kezelésében. X. WoodTech Erdészeti Szakmai Konferencia, Sopron 7-9 o.

GÉMESI, J. 2001: Állami erdőgazdálkodás – NEP tanulmány. Budapest

GEMESI, J 2002 : Az Állami Erdőgazdálkodás Fejlesztése. X. WoodTech Erdészeti Szakmai Konferencia, Sopron 132-141 o.

LENGYEL A., MÉSZÁROS K., 2000: Ajánlás Magyarország Nemzeti Erdőprogramjának elkészítéséhez. NYME, Erdővagyon-gazdálkodási Intézet. Tanulmány. Sopron.

LENGYEL A., MÉSZÁROS, K. 2002: NEMZETI Erdőstratégia és Erdőprogram Magyarországon X. WoodTech Erdészeti Szakmai Konferencia, Sopron 26-33 o.

LETT B., HEGEDŰS A. 2003: Európai Uniós Erdészeti Felkészítő Program. NYME EVGI. Sopron. . X. WoodTech Erdészeti Szakmai Konferencia, Sopron, 157-172 o.

LETT B., HEGEDŰS A., MÉSZÁROS K. 2002: Az erdőgazdálkodás gazdasági szabályozásának lehetőségei az EU csatlakozás tükrében.

NEMZETI ERDŐPROGRAM PROGRAMIRODA, FVM ERDÉSZETI HIVATAL 2002: Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram – Társadalmi és információs vitaanyag (FEHÉR KÖNYV). Sopron.

3.4. 2008–2014 | Új – újabb szervezetek az erdészetben

BF: MNV Zrt. – Az állami erdők tulajdonosi joggyakorlása és vagyonhasznosítása – 2008

A Nemzeti Földalapról szóló 2001. évi CXVI. törvény új szervezetet hozott létre az állam tulajdonában lévő termőföldvagyon kezelésére, abból a célból, hogy a Nemzeti Földalap birtokába kerülő állami tulajdonban lévő termőföldvagyont a birtokpolitikai céloknak megfelelően a legrövidebb időn belül hasznosítsa.

A Nemzeti Földalap, mint a kincstári vagyon része, az állam tulajdonában álló folyamatosan változó mennyiségű és elhelyezkedésű termőföldek, valamint – kivételesen – a mezőgazdasági termelést szolgáló, vagy ahhoz szükséges kivett földek összessége.

Az állam ezeket a földeket mező- és erdőgazdasági céllal részben vagyonkezelés útján, részben más jogcímen történő használatba adással hasznosítja, illetve valamely közcél érvényesítése érdekében eladja.

A tavalyi évben lépett életbe az állami vagyonról szóló 2007. évi CVI. törvény (a továbbiakban Vagyontörvény), mely ***a Nemzeti Földalapkezelő Szervezetet, a Kincstári Vagyoni Igazgatóságot és az ÁPV Zrt.-t*** egyesítette ***Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. (MNV Zrt.)*** néven. A törvény rendelkezései szerint az állami vagyon feletti tulajdonosi jogokat a ***Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács*** gyakorolja.

Az állami tulajdonban lévő (Nemzeti Földalapba tartozó) termőföldek hasznosítása céljából – figyelembe véve a földbirtok politikai irányelveket, a Nemzeti Fejlesztési Tervet, továbbá a Vagyontörvény előírásait – az MNV Zrt. éves tervet készít, az agrárpolitikáért felelős miniszter egyetértésével.

A Magyar Állam tulajdonába és a Nemzeti Földalapba tartozó, erdő művelési ágú termőföldek Magyarország erdőterületének 57,81%-át teszik ki:

Magyarország erdőterülete (E ha)		Magyar Állam tulajdonában álló erdő termőföld (E ha)	
Összes erdőtervezett terület	1983	Erdőtervezett terület	1146,33
Ebből gazdasági erdő	1261		
Ebből védelmi, egészségügyi, szociális stb. erdő	722		
Tényleges erdőterület	1853	***Tényleges erdőterület***	***1071,14***
Magyarország összes területe	9303	***Földterület összesen***	***2576,73***

A fennmaradó erdő művelési ágú termőföldek egyéni, illetve önkormányzati kezelésben vannak.

Az állami erdővagyonnak több, értékelési szempontból elkülöníthető eleme van, a következők szerint (Lett B.):

- erdőföld,
- élőfakészlet,
- vadállomány,
- egyéb állat és növényfajok,
- az erdei ökoszisztéma, mint egységes értékobjektum,
- az erdő rekreációs (üdülési) hatása, és
- védelmi szolgáltatásai, amelyek közül kiemelt jelentőségűvé váltak az erdei ökoszisztémákban megtestesülő természeti értékek.

Az állami erdővagyon hasznosulása szempontjából ***célszerű különválasztani a gazdasági rendeltetési (önfinanszírozó) erdőket a közérdekből fenntartandóktól***. Az erdővagyon egyes elemei elkülöníthetők felhasználásuk szempontjából aszerint, hogy ***az erdőgazdálkodás teljesítménye a piaci folyamatokban pénzügyi ellenszolgáltatásban részesül-e, vagy nemzetgazdasági szinten jóléti funkcióként bocsátják a társadalom (gazdálkodók, lakosság) rendelkezésére***. (Lett B.).

A Nemzeti Földalap vagyonkezelése és hasznosítása

a) A Nemzeti Földalap az állami beavatkozás, szabályozás és befolyásolás intézménye, amely az alábbi szempontok figyelembevételével valósítja meg a földbirtok-politikai irányelvekben foglaltakat:

b) a földtulajdonon és a haszonbérleten alapuló gazdálkodás arányának befolyásolása érdekében az Nemzeti Földalap vagyonkezelésében lévő földek eladása vagy haszonbérbe adása;

c) a termőföld pályáztatással történő haszonbérbe adása, illetőleg díjmentesen vagy a hasznosítás jellege szerint támogatással történő használatba adása;

d) a Nemzeti Földalap földvagyonának kialakulásánál a vásárlás szempontjainak meghatározása (pl. gyenge minőségű földek megvásárlásának előtérbe helyezése; nem művelt vagy méretük és kialakításuk miatt gazdaságos művelésre alkalmatlan földterületek megvételének elsődlegessége; meglévő bérleti viszonyok megszüntetésének, illetve lezárásának meggyorsítása);

e) a földeladás során érvényesítendő szempontok rangsorolása (pl. kisméretű birtokok növelése; nagyméretű birtokok gazdaságilag indokolt felső birtokhatárának elérése; kezdő agrárvállalkozók földhöz juttatása);

f) az átmenetileg eladással vagy haszonbérlettel nem hasznosított, a Nemzeti Földalap kezelésében lévő földterületek művelési, illetőleg kultúr állapotban tartási feltételeinek meghatározása;

g) a termőföld adásvétele esetén a szerződésben vállalt hasznosítási kötelezettség visszavásárlási jog kikötésével történő biztosítása.

A Magyar Állam tulajdonában álló erdőterületek vagyonkezelése

A Magyar Állam tulajdonában álló erdő művelési ágú termőföldek hasznosítását 19 erdőgazdasági társaság, illetve „állami terület I” megjelölésű területeknél további három társaság végzi. Ezen állami tulajdonban lévő erdészeti társaságok az 1996. november 1-től érvényben lévő „ideiglenes vagyonkezelési szerződések” keretében végzik tevékenységüket. Az MNV Zrt. célja az erdőgazdaságok vagyonkezelési szerződéseinek megkötése, azaz a jelenleg érvényben lévő un. ideiglenes vagyonkezelési szerződések véglegesítése és a jelenleg hasznosítatlan, illetve életjáradék ellenében állami tulajdonba került erdőterületek használati jogának rendezése.

Az erdőgazdasági társaságoknál mind a személyi, mind a technikai feltételek adottak a hosszú távú, tartamos erdőgazdálkodás folytatására.

Az erdőtörvény hatálya alá tartozó többi földterületen – a jogelődök által kötött haszonbérleti szerződések alapján – a kezelési feladatokat a haszonbérlők látják el. Több erdőterület (pl. az életjáradéki szerződéssel állami tulajdonba került erdők egy része) esetében a használati jog rendezése folyamatban van. Ez utóbbi vagyoni kört érintően számos probléma merül fel, elsősorban az osztatlan közös tulajdonban lévő erdőterületek hasznosíthatósága tekintetében.

Az állami erdővagyon hasznosítása élőfakészlet, valamint vadállomány (vadászati jog) szerint hasznosítása

Az állami erdővagyon elemei közül az élőfa készlet hasznosításával kapcsolatosan rendelkezünk pontos számadatokkal. A 19 erdőgazdasági társaság fakitermelési tevékenység eredménye 2007. évben, 953 364 hektár állami terület vonatkozásában 3 435 634 nettó m^3 volt, ami összesen 36 717 224 Ft bevételt eredményezett.

A Magyar Állam önálló vadászati jogát nyilvánosan meghirdetett pályázat útján haszonbérbe adással vagy vagyonkezelői szerződéssel hasznosítja. Ebben az esetben a vadászati jog jogosultjának a haszonbérlőt, illetőleg a vagyonkezelőt kell tekinteni.

Társult vadászati jog esetén – törvény vagy kormányrendelet eltérő rendelkezése hiányában – a Magyar Államot megillető vadászati jog hasznosításával kapcsolatos jognyilatkozatokat az állam nevében a tulajdonosi jogokat gyakorló szerv – a miniszterrel, valamint védett természeti területek esetében a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben – teszi meg. A tulajdonosi jogokat gyakorló szerv e jog gyakorlását az állami tulajdonban levő és kincstári vagyon részét képező termőföld, illetve erdő esetében a kincstári vagyon kezelőjére átruházhatja.

Társult vadászati jog esetén a vadászterület mindenkori tulajdonosának döntési jogkörébe tartozik többek között a tulajdonosi képviselet formájának, a képviselő személyének meghatározása, a vadászterület határának megállapítása, megváltoztatása, a vadászati jog gyakorlásának, illetőleg a hasznosítás módjának, feltételének kidolgozása, mely jogosultság a vadászati jog haszonbérbeadása esetén a haszonbérleti szerződés időpontjának lejártáig, egyébként a vadgazdálkodási üzemterv érvényessége idejéig köti.

A vagyonhasznosítási tevékenység alapvető célja a Magyar Államot, mint tulajdonost megillető, a vadászati jog hasznosításából származó bevétel realizálása, azaz a jogszabály által rögzített jogosultság alapján ki kell dolgozni azokat a szempontokat, amelyek alapján a mindenkori tulajdonosi képviseletet ellátó szervezet a vadászati jog hasznosításából származó bevételt realizálhatja.

Engedjék meg, hogy előadásom végén méltassam ***Prof. Dr. Mészáros Károly Igazgató Úr***, a Nyugat-magyarországi Egyetem Erdővagyon-gazdálkodási Intézetének tavaly elhunyt Igazgatója személyét és munkásságát.

Az Igazgató Úr. a „Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram” kidolgozásával maradandót alkotott. A Nemzeti Földalapkezelő Szervezet részére elkészített erdő-értékelési irányelv elkészítésével, továbbá az elkészített értékelési felülvizsgálatokkal nagyban segítette az MNV Zrt. egyik jogelődje, az NFA munkáját, melyért köszönettel tartozunk.

J/10671. számú Jelentés a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács 2008. évi működéséről és az állami vagyonnal való gazdálkodásáról

2. A 2008. II. negyedévében hozott főbb döntések

- az MNV Zrt. és a Honvédelmi Minisztérium között a HM Budapesti Erdőgazdaság Zrt., a HM VERGA Veszprémi Erdőgazdaság Zrt., és a HM KASZÓ Erdőgazdaság Zrt. feletti ***tulajdonosi jogok gyakorlásának átengedése*** érdekében döntés a vagyonkezelési szerződésről és részvény átadás-átvételi megállapodásról (aláírva 2008. május 29-én);

4. A 2008. IV. negyedévében hozott főbb döntések

A Tanács több döntést hozott az erdészeti társaságokat érintően, így:

- alapítói határozatot adott ki a társaságok 2009. évi üzleti terveinek elfogadásáról;
- a ***társaságok egységes számviteli, ügyviteli, szakmai és vezetői információs rendszerének*** kialakítására kiírt közbeszerzési eljárást eredményesnek nyilvánította. A nyertes a Sagem Kft. 1,5 milliárd Ft-os ajánlata lett;
- a társaságok részére 200 millió Ft-ot ítélt meg ***környezetvédelmi kármentesítési- és beruházási célokra,*** melyből a Nyírerdő Zrt. 49 millió Ft-tal, a Pilisi Parkerdő Zrt. 151 millió Ft-tal részesült;
- az év folyamán összesen ***1,8 milliárd Ft tőkeemelésről*** döntött;
- 8 társaság részére ***196,3 millió Ft támogatást nyújtott az erdőállományban keletkezett károk ellensúlyozására***;

- a ***többcélú hasznosítást célzó közjóléti és erdőművelési tevékenység*** támogatása érdekében az erdészeti társaságok részére ***1,5 milliárd Ft vissza nem térítendő támogatást*** biztosított 2008 decemberében a következők szerint:
  - **2009. évi erdőtelepítési program előkészítésére** 346,84 millió Ft;
  - ***téli erdőművelési közmunkára*** 300 millió Ft;
  - **közjóléti tevékenységre** 644 millió Ft;
  - Mátra ***Turisztikai program*** III. ütemére (Egererdő) 155 millió Ft;
  - ***bábolnai rontott erdők rehabilitációjára (Vérteserdő)*** 44 millió Ft.

Jelentős *tőkeemelések*:
- Volán cégcsoport: 8 milliárd Ft,
- ***erdőgazdasági társaságok:*** ***1,7 milliárd Ft***,
- RFH Zrt.: 6 milliárd Ft,
- Kisvállalkozásfejlesztő Zrt.: 1 milliárd Ft.

A volt szovjet ingatlanok esetében kármentesítési, utó-monitoringozási feladatokra 912 millió Ft került felhasználásra.

Tulajdonosi forrásjuttatásra 3,6 milliárd Ft került kifizetésre. Az éves forrásjuttatásból ***legnagyobb mértékben az erdőgazdasági társaságok részesültek (2,4 milliárd Ft).*** 260 millió Ft támogatásban részesült a Bábolna Nemzeti Ménesbirtok Kft., 210 millió Ft-os támogatás nyújtására került sor a Mezőhegyesi Állami Ménesbirtok Kft. részére.

Az MNV Zrt. rábízott vagyon nyitómérlegében szereplő, a Nemzeti Földalap vagyoni körébe tartozó ingatlanok összesítése (2008. nyitó)

Jogelőd szervezet megnevezése/ Folyamat megnevezése	MNV Zrt. kezeli			
	hrsz (db)	**Terület** (E ha)	**E AK**	**Érték** (Mrd Ft)
Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFSZ)	59 506	***427,2***	7 640	93,7
ÁPV Zrt.	213	1,1	15	0,2
KVI	1 858	4,7	44	0,7
Kiinduló összesen:	**61 577**	**433,0**	**7 699**	**94,6**
NFA mérlegben 0 Ft-on szereplő ingatlanok értékének meghatározása az NFSZ-nél jelzett adatból	8 147			3,1
A közhiteles ingatlan-nyilvántartás adataiból megállapított, az NFA-ba tartozó ingatlanok, melyek eddig nem szerepeltek az NFSZ nyilvántart.-ban, azonban állami tulajdonúak, NFA-ba tartozóak	30 764	127,0	1994	49,9
Mindösszesen az NFA-ba tartozó ingatlan	**92 341**	**560,0**	**9 693**	**147 ,6**

Jogelőd szervezet megnevezése/ Folyamat megnevezése	MNV Erdészet kezeli			
	hrsz (db)	**Terület** (E ha)	**E AK**	**Érték** (Mrd Ft)
Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFSZ)	20 371	420,2	1 893	164
ÁPV Zrt.	0	0,0	0	0
KVI	0	0,0	0	0
Kiinduló összesen:	**20 371**	**420,2**	**1893**	**164**
NFA mérlegben 0 Ft-on szereplő ingatlanok értékének meghatározása az NFSZ-nél jelzett adatból				0
A közhiteles ingatlan-nyilvántartás adataiból megállapított az NFA-ba tartozó ingatlanok, melyek eddig nem szerepeltek az NFSZ nyilvántart.-ban, azonban állami tulajdonúak, NFA-ba tartozóak	12 302	390,9	1626	152

Folyamat megnevezése	MNV Erdészet kezeli			
	hrsz (db)	Terület (E ha)	E AK	Érték (Mrd Ft)
2008. évi nyitó tétel:	**32 673**	**811,1**	**3 520**	**316**
Mindösszesen az NFA-ba tartozó ingatlan bekerülés	38	0,0	0	0
Mindösszesen az NFA-ba tartozó ingatlan kikerülés	17	0,0	0	0
2008. évi záró tétel:	**32 694**	**811,1**	**3 520**	**316**

Folyamat megnevezése	Más kezelésében			
	hrsz (db)	Terület (E ha)	E AK	Érték (Mrd Ft)
2008. évi nyitó tétel:	**54 843**	**551,7**	**3 444**	**164**
Mindösszesen az NFA-ba tartozó ingatlan bekerülés	1 033	0,1	1	0
Mindösszesen az NFA-ba tartozó ingatlan kikerülés	22	0,1	0	0
2008. évi záró tétel:	**55 854**	**551,9**	**3 445**	**164**

Folyamat megnevezése	Összesen nyilvántartási érték			
	hrsz (db)	Terület (E ha)	E AK	Érték (Mrd Ft)
2008. évi nyitó tétel:	**179 857**	**1 922 ,5**	**16 657**	**627**
Mindösszesen az NFA-ba tartozó ingatlan bekerülés	6 092	5,0	64	2
Mindösszesen az NFA-ba tartozó ingatlan kikerülés	1 606	10,2	211	2
2008. évi záró tétel:	**184 343**	**1 917,3**	**16 510**	**627**

A NEMZETI FÖLDALAP – 2010/09

Művelési ág	Terület		Érték
	E ha	E AK	Mrd Ft
Erdő, Fásított terület	527,6	2 236	201,5
Vegyes	981,1	7 565	315,7
Összesen	1 801,8	15 038	595,9

Az MNV Vagyon kimutatása 2008.12.31.

Új erdőértékelési megrendelés hiányában a szervezetek a korábbi 1995-ös adatokhoz nyúltak vissza, azt mutatták be 2008-ban még számszerűen is.

	Terület	AK	Érték	Érték / Terület
	E ha	E AK	Mrd Ft	M Ft/ha
Szántó	365,2	8 194,4	103,5	0,28
Gyümölcsös	6,6	221,2	2,8	0,42
Kert	0,2	5,2	0,1	–
Szőlő	4,0	205,2	2,8	0,70
Gyep	263,2	1 799,3	47,8	0,18
Erdő	**1 043,3**	**4 513,0**	**393,8**	**0,38**
Fásított t.	0,4	1,4	0,1	–
Halastó	10,6	–	4,1	0,39
Nádas	20,6	270,2	6,1	0,30
Kivett	105,3	–	35,4	0,34
Vegyes**	102,3	1 422,3	31,1	0,30
Összesen	***1 922,0***	***16 632,3***	***627,5***	***0,33***

A kimutatás az állami tulajdonú (MNV-hez tartozó) erdőre is tartalmaz értéket, közel 400 Mrd Ft összegben. Az állami erdő területben és értékben is jelentős részét teszi ki az agrár állami vagyonnak, így megfelelő figyelmet indokolt fordítani értékelésére, értékváltozására.

A későbbieknek ennek részletezéséről (vagyonkezelők), a további szervezetek számára való átadásról nincs információnk, pedig ezek segítenének a folyamatosság és a változások kezelésében.

Az erdővel, erdővagyonnal kapcsolatos joggyakorlással, erdőgazdálkodással kapcsolatban az ÁSZ többször végzett vizsgálatot, vagy a vizsgálatnak eleme volt az erdő és erdőgazdálkodás is. Az ÁSZ-nak és vizsgálatainak kezdeményező és koordináló szerepe a 2015. évi országos figyelmet kiváltó jelentései alapján elképzelhető, de a korábbiak alapján nem nyilvánvaló.

I. Erdész-közgazdász Találkozó – Mészáros Károly Emlékülés Sopron 2008. június 26-27.

Az állami erdészeti társaságok vagyonkezelésének főbb feladatai:

- nőjön az állami tulajdonban lévő erdővagyon értéke;
- az állami erdők és az erdőgazdálkodás megfeleljenek a társadalom sokrétű követelményeinek, az erdőből származó javak mellett többek között olyan közösségi céloknak is, mint a természetvédelem, a pihenés, az oktatás, az esztétikum és a testedzés;
- és mindeközben nőjön az erdészeti társaságcsoport vagyona és az erdőgazdasági társaságok, erdőkezelő egyéb szervezetek teljesítménye legyen hitelesen mérhető és értékelhető.

A fenntartható erdőgazdálkodást, mint közérdekű célt az ENSZ 1997. évi közgyűlésén az alábbiak szerint fogadták el

Az ENSZ 1997. évi közgyűlésén elfogadták, hogy a fenntartható erdőgazdálkodás olyan kiemelkedően fontos közérdekű célok megvalósítását szolgálja, mint a:

- a klímaváltozás hatásainak mérséklése,
- a biológiai sokféleség védelme,
- a fa, mint megújuló nyersanyag, és energiaforrás biztosítása,
- a vidéki lakosság munka- és megélhetési lehetőségeinek javítása.
- a termőtalaj, a mezőgazdasági területek védelme,
- az ivóvízbázisok védelme,
- az ország lakossága testi-lelki felüdülésének biztosítása, azaz az élet minőségének javítása.

Az erdészeti társaságok működtetését érintő fontosabb dokumentumok, jogszabályok

Az erdővel és erdőgazdálkodással kapcsolatos tevékenység során kiemelt figyelemmel kell lenni a korábbi nemzetközi szerződésekben vállaltak teljesítésére, melyek közül is a legfontosabbak:

- a Nemzeti Erdőstratégia (NES),
- a Nemzeti Erdőprogram (NEP).

Folyamatban van az 1996. évi LIII. tv., az „erdő” törvény módosítása, amely – a módosítások száma miatt valószínűleg új törvény lesz. Az előkészítő egyeztetéseken az MNV Zrt. képviselője részt vesz.

A 2082/2007. (V. 15.) Korm. határozat és a 2233/2007. (XII. 12.) Korm. határozat szerint:

A Kormány az állami vagyongazdálkodás szervezeti rendszerének átalakítása keretében szükségesnek tartotta az állami erdőgazdálkodás jelenlegi szervezeti és gazdálkodási rendszerének felülvizsgálatát és az egységes állami erdőkezelés rendszerének kialakítására vonatkozó javaslat elkészítését.

Az egységes állami erdő- és vagyonkezelés megteremtése

1) Erős központi koordináció és ellenőrzés minden területen.
2) A vagyonnyilvántartás megteremtése (ezzel egyidejűleg a tulajdonviszonyok rendezése).

3) Az egységes vagyonkezelői szerződések megkötéséhez a szükséges egyeztetések elvégzése, a végleges vagyonkezelői szerződések megkötése.
4) A közcélú, és közérdekű feladatok meghatározása, és a finanszírozás megteremtése
5) Az egységes elszámolási rend bevezetése (egységes számviteli, ügyviteli és informatikai rendszer kialakításával).
6) Az egységes információs és kontrolling rendszer kialakítása és működtetése. Ehhez illeszkedően a nyilvántartási, elszámolási és bizonylatolási rendszerek standardizálása, egységesítése.
7) A beruházás, beszerzés stratégiai koordinálása, a kiemelt szállítókkal cégcsoport szintű megállapodások megkötésének elősegítése.
8) Vagyonvédelem erősítése (Kiépíteni, illetve megerősíteni az erdőőri hálózatot).
9) A kezelt erdőterület bővítése az ÚMVP (Új Magyarország Vidékfejlesztési Program) keretében.

Vagyonkezelési szerződés

Az állami erdőgazdasági társaságok a mai napig is (tizenkét éve) csak ideiglenes vagyonkezelési szerződéssel rendelkeznek az állami tulajdonú erdőterületekre vonatkozóan. A végleges vagyonkezelői szerződések megkötését a 2008. évben tervezi az MNV Zrt., ezt nagy mértékben megkönnyíti az a tény is, hogy mind az állami tulajdonú erdőterületek, mind az erdőgazdasági társaságok vagyonkezelése az MNV Zrt. szervezetén belül, a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács döntési kompetenciájába tartozik. Jelenleg folyamatban van a szerződés előkészítése.

A vagyonkezelői díj meghatározása 1.

A vagyonkezelő irányába támasztott egyik, legfontosabb követelmény a tartamos erdőgazdálkodás megvalósítása. Ezt a követelményt a vagyonkezelői díj (vagyonkezelési térítés) is kell, hogy közvetítse a kezelő felé.

Jelenlegi javaslatok alapján a jövedelmezőség kategóriái közül az erdőgazdálkodás természeti járadéka lehet célszerűen a vagyonkezelő díj megállapításának az alapja. A természeti járadék megállapítása az egyes célállományok (fafaj csoportok) modellezett korszaki jövedelmének meghatározásából indul ki. A korszaki jövedelmet indokolt csökkenteni az erdőt kezelő szervezet normatív jövedelmének elismerésével (ez nyújt fedezetet a szervezet és eszközeinek szinten tartásához, illetve szükséges mértékű minőségi fejlődéshez). A normatív jövedelmet pl. a fakitermelés árbevételének meghatározott százalékában lehet megadni.

A vagyonkezelői díj meghatározása 2.

A természeti járadék meghatározott, százalékban kifejezett hányada adja az alap vagyonkezelői díjat. Az így megállapított értéket módosíthatják korrekciós tényezők, úgy mint:

- a faanyagon kívüli, egyéb haszonvételek jövedelme,
- a természetvédelemmel összefüggő feladatok ellátása,
- a vízgazdálkodással összefüggő feladatok és
- az ún. közjóléti feladatok.

A közcélú és a közérdekből elvégzendő feladatok meghatározása 1.

A közérdekből elvégzendő feladatokat az alábbiak szerint csoportosíthatók:

a) Közcélú feladatok:

- az erdő természetes, illetőleg mesterséges felújítása (tuskózás, mélyforgatás is), valamint a fiatal erdők ápolása és nevelése, nyiladékok és határjelek karbantartása,
- erdőszerkezet átalakítás,
- a közcélból fenntartott, gyenge termőhelyi adottságú erdők felújítása,
- az erdészeti hatóság javaslata alapján a miniszter által elrendelt közérdekű erdővédelmi munkák,

- a kijelölés alapján végzett erdőgazdálkodási tevékenység,
- az erdei természeti rendszerek, az erdő természeti egyensúlyának és egészségi állapotának megőrzése, az erdészeti ismeretterjesztés, oktatás, kutatás.

A közcélú és a közérdekből elvégzendő feladatok meghatározása 2.

b) Közérdekű feladatok:

- *Erdőterület bővítése (új erdők telepítése)*
- *Közjóléti feladatok*
  - a jóléti és a parkerdő-fenntartás
  - üdülő- (pihenő-, séta- és kiránduló) erdők, erdei táborok, valamint a lakóterületeket és kirándulóközpontokat összekötő zöldfolyosók műszaki létesítményei, berendezései, – az erdei vasutak működtetése,
  - turisztikai célt szolgáló gépkocsi utak és autóspihenők,
  - arborétumok, botanikus kertek,
  - illegális hulladék összegyűjtése,
  - egyéb közjóléti célt szolgáló műszaki létesítmények üzemeltetése és fenntartása.
- *A természetvédelmi területen lévő erdőkben a védett természeti értékek megőrzése, fejlesztése.*

Közjóléti tevékenység

- A társaságok mintegy 20 ezer ha üzemtervezett parkerdőt kezelnek.
- Közjóléti feladatokkal fokozottan érintett terület mintegy 100 ezer ha.
- Az erdőgazdaságok közjóléti eszközeinek értéke (utak nélkül) 5,1 Mrd Ft.
- Néhány példa a társaságok közjóléti eszközeiből:
  - erdei iskola szállással 15 db, szállás nélkül 14 db,
  - 14 erdei vasút, 157 km pályahossz
  - erdei múzeum, kiállítás 27 db, arborétum 27 db (838 ha),
  - kilátó 56 db, erdei sétaút 1.538 km, történelmi emlékhely 91 db.
- A közjóléti szolgáltatások évente mintegy 770 M Ft veszteséget okoznak.

A védett természeti területek kezelése

Az erdészeti társaságok az országosan védett erdők mintegy 90%-át kezelik, ami az általuk kezelt erdők több mint egyharmada. A NATURA 2000 programmal még további területek kerültek valamilyen szintű természetvédelmi korlátozás alá. A program kapcsán az MNV Zrt. 19 erdészeti társasága által vagyonkezelt erdőkből összesen 526 ezer hektár erdő (a vagyonkezelt terület 54%-a) kijelölése történt meg.

Az erdészeti társaságok a természetvédelmi feladatokkal összefüggésben 540 M Ft becsült többlet ráfordítással számolnak a tervekben.

A közcélú és a közérdekű feladatok finanszírozása

Szükségesnek tartjuk, hogy a közcélú és a közérdekű feladatok pontos, egységes és szakszerű meghatározása megtörténjen az erdőgazdasági társaságok közreműködésével. Ezt követően a közcélú és a közérdekű feladatok kerüljenek lehatárolása a társaságok alaptevékenységéről bizonylatokkal alátámasztottan.

A társaságok a közcélú és a közérdekű feladatokat az MNV Zrt. által kiadott évenként megújításra kerülő megbízás vagy az MNV Zrt-vel kötött megállapodás alapján végezzenek. A megbízásokat vagy a megállapodásokat praktikusan az üzleti tervek elfogadásakor javasolt évente megújítani.

A megbízásnak vagy a megállapodásnak a feladatok mellett a költségek viselésére és a költségek biztosítására is egyértelműen ki kell térnie.

Az erdészeti társaságok egységes számviteli, ügyviteli, szakmai és vezetői információs rendszere

Az erdőgazdasági részvénytársaságok különböző egységekből tevődnek össze, illetve ugyanazokat a tevékenységeket is eltérő szervezetben és formában végzik, az eltérő adottságú, eredményű erdészetek halmaza, sajátos belső átcsoportosítási, szabályzó és ösztönző rendszerekkel rendelkeznek. Ennek következtében a bármilyen jellegű részvénytársasági összesített adatok vagy/és mutatók nem jellemzik teljes körűen a valóságos folyamatokat. Az új rendszer bevezetésének célja a hatályos jogszabályok keretei között gazdálkodó társaságok elszámolási rendszerének egységesítése.

A portfolió teljesítményének növelésében tartalékként jelentkezik az adottságokkal adekvát teljesítményelvárások kitűzése és a végrehajtás eredményének az elemzése, a megfelelő következtetések levonása és teljesítményelvárás korrekciója.

Az új egységes elszámolási rendszer keretében a társaságoknál módosul:

- a számviteli politika,
- a számlarend, számlakeret,
- az informatikai rendszer,
- a szakmai, pénzügyi kontrolling jelentések.

Az erdőterület bővítése

Az NFA földvásárlási tevékenységének köszönhetően jelentős állami területek kerülhetnek beerdősítésre a következő években. A hazai erdőterületek további bővítése, a gyenge adottságú szántó területek művelés váltásával szakmailag is és a klímaváltozás ütemének csökkentése érdekében is indokolt.

Meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy az állami erdőgazdasági társaságok közvetlen állami támogatást is kaphassanak a cél elérése érdekében. Ebben nagy szerepe lehet az MNV Zrt. és a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács érdekérvényesítő és forrásteremtő képességének, és az Új Magyarország Vidékfejlesztési programnak.

Munkahelyeket teremt az erdő

- Az elmúlt évben az erdészeti társaságok közel 6000 főnek adtak közvetlenül munkát, továbbá 10 ezer vállalkozásnak és 40 ezer családnak biztosítottak közvetve megélhetést.
- A közmunka programban 2004–2008 években mintegy 9100 fő foglalkoztatása valósul meg.
- A 2007. évi közmunkaprogramban
  - több mint 470 településről,
  - átlagosan 2180 regisztrált állástalan dolgozott,
  - 1917 milliárd Ft-os projektköltséggel,
  - OKJ továbbképzésben 365 fő részesült.
- A 2008. évi közmunkaprogramban mintegy 2000 fő, 5–7 hónapos időszakban kerül foglalkoztatásra.

Köszönöm a figyelmet!

Benedek Fülöp agrárportfolióért felelős vih. – Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.

Civilek az erdőkért kiásták a csatabárdot *(ForestPress 2008/8)*

Amint azt jeleztük, a védett erdők kezelői jogáért folyó vita kormányzati-szakmai körökben (is) zajlik. A ForestPress birtokába került alábbi elaborátum a zöld civil szervezetek álláspontját volna hivatott képviselni. A szakmai érveket és demagógiát egyaránt tartalmazó vitairatot azzal adjuk közre, hogy várjuk az ellenérdekelt fél, az erdészek válaszát. Tekintettel arra, hogy a zöldek kiásták a csatabárdot.

Civilek az erdőkért (Vitaanyag)

1) A kormányzati munkamegosztásban az erdészeti ágazat képviselete – területi aránya és jelentősége ellenére – megalázóan alul képviselt. Hazánk területének közel 20%-át borítja erdő, ez jóval nagyobb érdekképviseletet érdemel!

Az erdészeti igazgatás és kezelés ebben a vitairatban felsorolt elvek mentén történő átalakítása 2006-ban, már a Kormány megalakulásának napján szerepelt a Parlament honlapján, mint a ***KvVM*** feladatainak egyike. Aláírók voltak: Gyurcsány Ferenc, Hiller István, Lendvai Ildikó és Kuncze Gábor, Tehát a politikai szándék egyszer már megvolt!

Mi történhetett az ezt követő 1 órában a Kormány megalakulásáig?

Az történt, ami közel két évtizede folyamatosan történik! A részvénytársaságokban összekovácsolódott erdészeti lobby – kiegészülve egyéb érdekkörökkel – megakadályozta a ***társadalom széles rétegeinek igényét kifejező, az erdők közjóléti szerepét a gazdasági elé helyező döntés*** érvényre juttatását.

Véleményünk szerint a ***Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium területi szerveiként működő zöld hatóságok tevékenységébe az erdészeti hatósági tevékenység egyszerűen és jelentős megtakarítással integrálható lenne***. Ezzel megszűnne a párhuzamos hatósági feladatellátás 350 000 hektár védett erdőterületen. Így valóban egy „zöld", külterületi ügyekkel foglakozó hatóság jöhetne létre, melynek kibővítése jelentős személyi ***konfliktussal sem járna, hiszen csak az erdészeti igazgatás központi egységeit kellene a tárca regionális központjaihoz átcsoportosítani***, esetleg kirendeltségeik érintetlenül hagyásával.

Ez a modell megfelelne a szolgáltató állam célkitűzéseinek is, hiszen az egy hatóság keretében végzett tevékenység számos felesleges szakhatósági eljárást kiküszöbölne, csökkentve az adminisztrációt és az engedélyezési eljárás idejét is. Ezen felül további előnye lenne, hogy ***egy eljárásban lehetne kezelni a víz, az élővilág és az erdők kérdését, melyek a természetben elválaszthatatlan egységet képeznek***. Tekintettel arra, hogy ezen élőhelyek a Magyar Állam tartósan állami tulajdonban maradó stratégiai fontosságú területei, indokolt volna egy minisztérium alá vonásuk.

A kiegészülő ***KvVM-en belül önálló képviselete lenne a környezetvédelmi, a természetvédelmi, a vízügyi és az erdészeti ágazatnak is***, szakállamtitkár vezetésével.

Mi a közös a tervezett minisztérium alá tartozó területekben és ezek irányításában:

- tartósan állami tulajdonú területeket kezelnek, valamely speciális szakmai ismeretek alapján,
- ezen területek elidegenítési tilalmát törvények garantálják,
- ezen területek stratégiai fontosságú árvízvédelmi, természet- és élőhelyvédelmi, közjóléti célokat, szolgálnak,
- az összes terület túlnyomó része külterületen található, így egy „zöld", külterületi ügyekkel foglakozó hatóság és kezelőszervezet jöhetne létre,
- sokszor jelentős szakmai átfedések vannak egy területre vonatkozó ügyek között, így az ügyfélnek külterületi kérelmével egy hatóságot kellene csak megkeresnie, s ott az összes szempont szerinti engedélyhez hozzájuthat (egy ablakos ügyintézés).

A KvVM mai szerkezete nagyobb részben már kész erre a feladatra, hiszen a NP Igazgatóságok és a VÍZIG-ok már ilyen elvek mentén működnek! Létre lehet mellettük hozni ***egy Erdészeti Igazgatóságok hálózatát, mely a nem védett állami erdőt kezelné***.

Így a KvVM területi szervei által kezelt területek nagysága és természetvédelmi súlya jelentősen megnő és a kialakult feszültségek illetve ellentmondások csökkennek, mert:

- A NP Igazgatóságok vagyonkezelésében van jelenleg 300 000 ha védett terület;
- A NP igazgatóságok vagyonkezelésébe kerül 350 000 ha védett állami erdő;
- Vízügyi Igazgatóságok vagyonkezelésében van 170 000 ha állami terület;
- Az Erdészeti Igazgatóságok kezelnek majd 630 000 ha állami erdőt;
- Együttesen 1 450 000 ha terület közcélú hasznosítása valósul meg.

2) Az erdészeti igazgatás súlyos ellentmondásait fel kell oldani. ***Tarthatatlan, hogy az erdészeti hatóság egyben tervező és az erdőterveket jóváhagyó funkciót is ellát***, az adott tervekben ***az erdőgazdálkodó és a helyi társadalom igényeit*** nagyrészt figyelmen kívül hagyva.

A magyarországi erdészeti irányítás és gyakorlat azonban messze elmarad a társadalmi elvárások teljesítésétől, és jelenleg nem szolgálja a társadalom igényeit. Mindezek mind a mai napig úgy valósulnak meg, hogy az állam felesleges kiadásokat vállal magára, illetve olyan feladatokat is ellát, amit semmi sem indokol, azok a magánszférában is megvalósíthatók lennének.

Ma az ***erdészeti ágazat szakmai irányítását*** a ***FVM Erdészeti Osztálya*** végzi, miközben ugyanez a szervezeti egység egyúttal ellátja ***a másodfokú hatósági feladatokat*** is. Itt még tehát nem valósult meg a modern állammal szemben elvárható követelmény, hogy minisztériumok ne foglalkozzanak hatósági engedélyezési ügyekkel.

Az erdészeti ***elsőfokú hatósági*** feladatokat az ***Állami Erdészeti Szolgálat látja el, melyet látszólag beolvasztottak a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatalba***. A természetvédelmi oltalom alatt álló mintegy 350.000 hektár erdőterületen e feladat ellátása teljességgel felesleges, hiszen ezeken a természetvédelmi hatóság is jelen van.

Mindezeken felül az ***erdészeti hatóság látja el az erdőtervezési feladatokat is***, amit semmi sem indokol. ***Az egy intézményen belüli hatósági és tervezési feladtok eleve megkérdőjelezhetők***.

(A vízügyi igazgatóságok 1990-ben történő szétválasztása pont ezen elvek szerint történt.) Sokkal fontosabb azonban ennél az, hogy az ***erdőtervezést*** az államnak nem saját apparátussal, hanem a tervezés szabályainak megteremtésével kellene ellátnia, maga a tervezés pedig tipikusan magánszféra által ellátandó tevékenység. Az így, közpénzen készített erdőtervek közérdekű adatnak minősülnek, tehát nyilvánosak.

Ennek ellenére a közpénzen készített erdőterveket a gazdálkodók, de még az ezzel foglalkozó társhatóságok is több millió forintért kénytelenek megvenni, még egyszer kifizetni.

Hihetetlen ellentmondás a ma viszonyok között, hogy a védett természeti terület kezelési tervét 60 napra közszemlére ki kell függeszteni ezzel kell biztosítani társadalom véleményezési lehetőségét a védett terület sorsával kapcsolatban, a körzeti erdőterveket pedig még a tulajdonos is csak akkor ismerheti meg, ha kifizette!

Az ***erdészeti tervek készítését a magánszféra kell, hogy végezze***, úgy mint azt más szakterületeken (környezetvédelem, természetvédelem, vízügy, bányászat stb.). Ebben az esetben sem kerülne többe a gazdálkodóknak az erdőtervezés, de azt valódi piaci alapokra helyezné, a versenyszférába, ahol a Megrendelő tudja, miért fizet, és megszűnne a közpénzek átláthatatlan felhasználása e területen. Fontos érv az átcsoportosítás mellett az is, hogy a ***természetvédelmi oltalom alatt álló erdőkre kettős tervezési kötelezettséget írnak elő a jogszabályok, mivel azokra tízéves erdőtervet is kell készíteni, illetve a védett természeti területekre is kell egy kezelési tervet készíteni, melyei tízévente felül kell vizsgálni***. A párhuzamos tervezési rendszer felesleges állami kiadásokat keletkeztet.

Megjegyezzük, hogy volt idő a közelmúltban, amikor az agrár minisztériumban miniszter helyettes, majd önálló Erdészeti Hivatal irányította az erdészeti ágazatot. Ma az FVM-nél egy osztályvezető-helyettes felel az erdőkért! (Ő sem erdész!)

3) Elfogadhatatlannak tartjuk, hogy az ***állami tulajdonban lévő erdőket – amelyek egyértelműen a társadalom igényeit kellene, hogy szolgálják – részvénytársaságok kezeljék és ezzel elsősorban a részvénytársaságok (és vezetőik) érdekeit szolgálják***.

Az erdők jelentős része, mintegy 1 millió hektár, van állami tulajdonban. A természetvédelmi oltalom alatt álló erdők esetében ***2008-ig a tulajdonosi jogokat a Kincstári Vagyoni Igazgatóság látta el, míg a nem védett erdők esetében a Nemzeti Földalap Kezelő Szervezet***.

A vagyonkezelői feladatok azonban még ennél is megosztottabbak voltak, mert ezt 19 (az ÁPV Zrt vagyoni körébe tartozó 100% állami tulajdonban lévő) Zrt. látta el. További kezelő

még a Honvédelmi Minisztériumhoz tartozó 3 ún. HM Erdészeti Zrt., de kezelnek állami erdőket a vízügyi igazgatóságok, illetve a nemzeti park igazgatóságok is.

Az ***erdészeti Zrt.-nek nincs érvényes vagyonkezelési szerződésük a KVI-vel*** (és a jelenlegi tulajdonossal sem), csak ún. ideiglenes vagyonkezelési szerződés alapján látnak el feladatokat. Az ideiglenes vagyonkezelési szerződésnek azonban mind a mai napig nincs jogszabályi alapja. Ezt a fogalmat azért találták ki, hogy elkerüljék a környezetvédelmi tárca kötelező hozzájárulásának beszerzését. ***2008. január 1-től az összes állami erdőterület és az erdészeti társaságok feletti tulajdonosi jogokat a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt*** látja el, amely készül az új hosszú távú vagyonkezelői szerződések megkötésére.

Az erdészeti ágazat hazánk ***nemzeti jövedelmének 0,1%-át termeli***, így a gazdasági jelentősége túlhangsúlyozott, miközben az erdők pihenésre, felüdülésre stb. történő hasznosítása folyamatosan csorbát szenved az éves fakitermelési tervek teljesítése miatt.

Az állami erdők 35%-a védett természeti területen található, azaz nemzeti park, tájvédelmi körzet része. Nincs talán a világon sem még egy olyan ország, amelynek kormánya ***nemzeti parkokat létesített volna állami erdőben, és azoknak a kezelését utána profitorientált állami részvénytársaságokra bízná***. Ennek a problémának a kezelése sürgősen megoldandó feladat, annál is inkább, mert mára lehetetlen helyzet alakult ki azzal, hogy ***az erdészeti részvénytársaságok a természetvédelmi érdekből elrendelt korlátozással szemben kárigényt fogalmaznak meg, és számos ilyen igény ügyében bírósági per van folyamatban***. Ez esetleg azt is eredményezheti – ha a bíróság a Zrt.-nek adna igazat – hogy a magyar állam tulajdonában lévő részvénytársaság pert nyer a magyar állam legmagasabb szintű közakaratával, a Parlament törvényével szemben. Vajon ez elfogadható-e egy normálisan működő országban, vajon tényleg ez-e a racionálisan működő állam ismérve? (A perek egy részét a Zrt.-k elvesztették a többi ideiglenesen fel van függesztve).

Mindennek eredményeként a védett és a gazdasági célú erdők megjelenése, erdőképe között alig tapasztalható különbség Magyarországon – tisztelet azoknak az erdésznek, erdészeteknek, amelyek kivételt jelentenek ez alól. Nemzeti parkjaink védett területein jobbára gazdasági célú erdőgazdálkodás folyik.

Védett erdeinket az intenzív erdőgazdálkodás nélkül is épp elég más veszély is fenyegeti:

- a különböző behurcolt és robbanásszerűen terjedni képes, ún. invazív fajok – az akác, a zöld juhar, az amerikai kőris – jelentősen degradálják az életközösségeket
- a klímaváltozás egyelőre nehezen előre jelezhető és modellezhető, de valószínűleg jelentős hatást gyakorol az erdők egészségi állapotára, fafajösszetételére, valamint a biodiverzitásra is,
- víz- és anyagforgalmi egyensúly megváltozása,
- illegális fakitermelés,
- az erdei technikai sportok terjedése,
- intenzív turizmus hatásai (szemétkupacok, védett növények gyűjtése stb.),
- defláció és erózió hatásai, (a Kárpátok letarolt erdőségei miatti árvizek, de hasonló jelenségek tapasztalhatók az utóbbi években Észak-Magyarországon is).

4) ***Több nyilvánosságot kíván az Rt-k eddigi gazdálkodása is***. Az üvegzseb törvény és a közbeszerzés szabályai, mint 100%-ban állami tulajdonú cégekre, rájuk is vonatkozzon, és akkor megtudhatjuk, hogy a sok milliárdos árbevétel és az 1-–2 milliárd adózott eredmény közötti hatalmas pénzkülönbséget mire fordítják.

Az erdészeti társaságok közzétett adatai alapján kiszámolható, hogy 1,6 milliárd Ft adózott eredményt produkáltak 970.000 ha területen, tehát ez hektáronként 1649 Ft, amikor csak az erdős területek ***vadászati bérletéből származó bevétel*** is ennek többszöröse. De található még ennél érdekesebb adat is: Minden egyes hektárhoz 4246 Ft ***értékpapír*** tartozik, tehát hasonló eredményű (2006) évek esetén 2,6 év teljes eredménye értékpapírokban található, ahelyett, hogy a társaságok azt közcélú alaptevékenységükre fordították volna vagy befizették volna a

közös államkasszába. Ha már játszunk a számokkal, ez az összeg Magyarország mindért polgárára 160 Ft terhet ró, tehát ennyivel megváltható volna az összes állami erdő nyereség-centrikus kezelése. Ez ma másfél gombóc fagylalt, vagy egy üveg sör ára. Ha azonban csak azokat az erdőket nézzük melyeket a társadalom vagy belföldi, külföldi szakértők különlegesnek ítéltek és ezért védettnek nyilvánítottak úgy ez az összeg még csekélyebb. Az erdészeti Zrt-ok közzétett jövedelemtermelő képessége a közelmúltban emelkedett 1,8-ról 3,2%-ra.

Van olyan Zrt. melynek az adózás előtti eredménye 2005-ben 1474 millió Ft nettó árbevételből mindössze 34,2 millió Ft, ami a nettó árbevétel 2,3%-a egy 50 000 ha kiterjedésű élőhelyen. Tehát játszunk el a gondolattal: ha ezt a pénzt egy elkötelezett mecénás vagy a társadalom kifizetné, akkor nem kellene sok száz ha kiterjedésű erdős élőhely fáinak az erőműben végezni, hogy pár perces ellobbanásával 3 Ft-nyi pluszpénzt termeljen KW-onként valakiknek. De szerencsénkre ez az elkötelezett mecénás létezik a Magyar Állam képében, e pénz megvan, hiszen azt olvashatjuk az erdészeti társaságok honlapján, hogy e pénzt sem kellett befizetniük, hiszen az „ÁPV Zrt a tulajdonosi elvárások teljesítése érdekében ... nem von el osztalékot, azt visszahagyja az erdővagyon kezelési feladatok színvonalasabb végzésére". Mindezek alapján joggal gondolhatjuk, hogy a társadalom kifizette és folyamatosan fizeti az erdők gondozásáért járó összeget, így csak az van hátra, hogy meghatározza azt, hogy ezért mit vár el. Amennyiben ***a társadalom nem elsősorban fát kér az erdészektől, hanem árnyat, csendet, élőhelyet, vadbúvót, kirándulóhelyet*** úgy a ***Magyar Erdészek képesek ennek biztosítására is***. Csak eddig nem kértük hangosan és érthetően Tőlük! Most ennek van az ideje!

5) Az ***állami tulajdonban lévő természetvédelmi oltalom alatt álló erdők kezelését természetvédelemért felelős tárcához tartozó nemzeti park igazgatóságokra kell bízni***.A rendszerváltást követő időkben több egymásnak ellentmondó jogszabály is megjelent a védett természeti területekkel kapcsolatban ***1993-ban az AB kinyilvánította a társadalmi érdek elsődlegességét a gazdasági érdekkel szemben***.

Az AB az egészséges környezethez való alkotmányos jogból vezette le, hogy a védett területek a NP Igazgatóságok vagyonkezelésébe kell, hogy kerüljenek. Ennek szellemében született ***az 1995 évi XCIII tv. a védettségi szint helyreállításáról, melynek eredményeként mintegy 150.000 ha védett természeti területet vásárolt meg a Magyar Állam több tízezer embertől***. E területek között nagy kiterjedésben ***találhatók erdők is***.

Ugyan ennek az AB döntésnek a szellemében kellett volna átkerülni a védett állami erdőknek a NP Igazgatósásokhoz, de ez a mai napig nem történt meg. Mi a különbség egy TSz vagy magán, valamint a Magyar Állam tulajdonában levő védett erdő között? Semmi, csak az Állam (illetve képviselői) a könnyebb ellenállás irányába érvényesítette saját törvényeit. Könnyebb volt több tízezer emberen keresztülvinni földjeik megvásárlását, mint egy párszáz fős érdekközösséget alkotó erdőgazdasági lobbin az állami föld társadalmi célú hasznosítását.

A hatályos törvények érvényre jutásának több mint egy évtizede történő kijátszása (ideiglenes vagyonkezelői szerződés) valamint a párhuzamosan elfogadott két törvényből (a természet védelméről és az erdőről) csak az erdészeti igazgatási döntésekből fakadó termeléskiesés elfogadása, a természetvédelmi érdekből elrendelt korlátozások jogszerűségének folyamatos megkérdőjelezése mind-mind a rendszerben rejlő hatalmas ellentmondásokat feszültségeket, valamint azt is jelzi, hogy nem lehet pusztán igazgatási eszközökkel megteremteni a hatályos törvények érvényre juttatását. Ha lehetne, akkor az eltelt 12 év alatt miért nem működött?

Küszöbön áll az új vagyonkezelői szerződések megkötése, melyek aláírásával az erdészeti részvénytársaságok e vagyonértékű jogot hosszú távra (50 évre) kapnák meg.

Az erdészeti részvénytársaságok esetleges privatizálásával, vagy egyéb gazdasági befolyás alá helyezésével e vagyon értékű jogok is elvileg megszerezhetők különböző érdekcsoportok számára.

Ennek még a lehetőségét is ki kell zárni. Amennyiben e vagyonkezelői szerződések aláírásra kerülnek, úgy 50 évre megszilárdul a mostani gazdálkodói forma és a gazdálkodás rendszere is. Most jött el az ideje, hogy új, a társadalom és a minket körülvevő élőhelyek javára, hosszú távú érdekeinek megfelelő döntések szülessenek.

Véleményünk szerint a védett erdőknek a funkcióját természetvédelmi és közjóléti vagy idegenforgalmi célokat szolgáló területekként kell meghatározni, mivel az elpusztításukból származó bevétel jóval kevesebbet hoz hosszú távon, mint fennmaradásuk esetén a természetvédelmi kezelés részeként végzett oktatás és idegenforgalmi hasznosítás. Ha olcsóbb és kifizetődőbb életben hagyni valamit, mint elpusztítani, akkor inkább ezt tegyük. A turisták és az állampolgárok ugyanis sokkal szívesebben hallgatják a madárdalos erdő zúgását, mint a motorfűrészekét. Ha pusztán közgazdasági szempontok szerint nézzük, akkor is jó és hosszú távú befektetés ezen erdők hasznosításának újszerű és a társadalom igényeivel összhangban álló megváltoztatása, rekreációs térségekké történő átminősítése.

A védett területeken történő speciális természetvédelmi kezeléssel, a természetkímélő fahasználati módok alkalmazásával, az idegenforgalmi, rekreációs hasznosítással a helyi lakosság bevonható a védett terület kezelésébe, nő a munkahelyek száma és az erdők jövedelemtermelő képessége, valamint erősödik a környezeti tudatosság is. A tájidegen erdők átalakítása – védett területen – kiemelt feladat, amelyet az igazgatóságokra kell bízni.

A javasolt változtatások ***jelentős költségvetési megtakarítást*** keletkeztetnek azáltal hogy: Nem kell a 19 zrt vezérigazgatóját és helyetteseit, igazgatótanácsát, felügyelő bizottságát és könyvvizsgálóját fizetni.

Megszűnik a szakmán belüli ellentét és párhuzamosság, ami jelentős állami megtakarítást eredményez. A tervezés a privát szférába kerül, amely hatékonyabb, gyorsabb lesz, szakszerűségéről az állam szabályozó tevékenységének keretében tud gondoskodni.

Megszűnik a párhuzamos tervezés, jelentős költségmegtakarítást eredményezve.

Az intézkedés várható politikai előnyei:

- a társadalom hite térhet vissza a döntés végrehajtásával, hiszen egyszer azt láthatja, hogy a jó ügy is győzhet (népmesékbe vetett hit)
- a közhangulat javulása a társadalmi igények jobb kiszolgálása által,
- szolgáltató állam egyik kézzelfogható megvalósulási formája,
- állami költségek keletkeztetése nélkül a közjó szolgálata.
- Környezetvédő civil szervezetek évek óta folyamatos kérésének, követelésének teljesítése, bátor politikai lépés, amelynek kedvező hatása lehet e szervezeteken keresztül olyan intézkedések elfogadtatására, amelyek kevésbé lesznek népszerűek.
- Nemzetközi elvárások teljesülnek.

6) Hazánk erdőterületeinek csak a 20%-a áll természetvédelmi oltalom alatt, ezért elvárjuk, hogy ezen a területen elsősorban a természetvédelmi értékek védelme (***fenntartás és megőrzés***) kapjon elsőbbséget. A nem védett erdőterületen pedig többcélú és tartamos erdőgazdálkodást folytathatnak továbbra is az erdész szakma képviselői.

Az európai társadalmak igényei az erdőkkel szemben az elmúlt évezred vége felé alapjaiban változtak meg. Az erdők materiális javaival (kitermelt fa, mellékhaszonvételek) szemben mára fontosabbá vált az erdők közcélú – védelmi, közjóléti, természetvédelmi – szolgáltatása.

Magyarországon a társadalmi elvárásoknak megfelelő erdészeti igazgatás, kezelés még nem alakult ki, sőt, még a megszületett törvények alkalmazása is folyamatosan csorbát szenved az erdészeti igazgatási és gazdálkodói csoportok érdekei miatt. Az évtizedeken átnyúló halogató taktika az erdésztársadalmon belül is feszültségeket okozott.

Ezzel egy időben a nem védett erdőkben és fásításokban lehetőség van a korszerű és gazdasági célú erdőgazdálkodásra.

7) Az utóbbi néhány évben a tűzifa termelés és a hőerőművek kiszolgálása arányaiban nagyságrendekkel megnőtt. Szükségesnek látjuk a helyi lakosság tűzifa igényének kielégítését előtérbe helyezni az erőművekben történő elégetéssel szemben.

Szabad-e az erdőnek egy hosszú idő alatt létrejött életközösség elpusztításának ennyire rövid távú, pillanatnyi érdeket szolgálni a harmadik évezredben, ráadásul védett területeken?

Az erőművekkel kapcsolatban ugyanaz történik, mint korábban, csak jelentős munkaerő kihagyásával. Korábban a kemény lombos erdőkből kikerült fatömeg egy jelentős része bányafaként feldolgozva lekerült a föld alá, s a felhozott szenet tüzelték el az erőművekben. Ma a termeléshez arányosan ugyanez a famennyiség egyenesen az erőművekbe kerül; egy-egy hektár erdő pár perc alatt eltűnik a levegőben, a belőle mesterséges értékrend alapján képződött haszon pedig egy szűk érdekcsoport zsebébe kerül.

Az Aggteleki Nemzeti Park Bioszféra rezervátumának területe azért nem kerülhetett át a NP vagyonkezelésébe, mert az ott termelt tűzifa mennyisége szükséges volt a Kazincbarcikai Hőerőművel kötött szerződés teljesítéséhez.

A megfogalmazott kormányprogramban kiemelt helyen szerepel az idegenforgalom fejlesztése, melyhez jelentős források állnak rendelkezésre a 2008-2013 közötti időszakban. E beruházások jelentős része a legkiemelkedőbb természeti és kultúrtörténeti értékeket magukban foglaló nemzeti parkokban várható. Képzeljük el, hogy mit ér, hogyan tölti be szerepét, és hogyan térül meg egy olyan erdős területen történt beruházás, ahol pár év múlva egy tarra vágott terület fogadja a látogatókat.

A világban mindenhol ***felértékelődtek az erdők védelmi és közjóléti szolgáltatásai, amelyek értéke legóvatosabb becslések szerint is négy-ötszöröse a kitermelhető faanyagnak. Az élő erdő sokkal többet ér, mint a kivágott erdő!***

8) Elismerés illet minden erdész szakembert, akik az állami erdők érdekében szolgáltak és szolgálnak.

Meggyőződésünk, hogy ***e szolgálat a közcélú erdőgazdálkodás keretében még eredményesebben végezhető. A kerületvezető erdészek visszakapnák az erdő védelméhez szükséges alapvető jogaikat és a társadalmi életben korábban megszolgált egzisztenciájukat***!

9) Örömmel tapasztalható, hogy ***az erdészeti felsőoktatás már felismerte az erdőkkel kapcsolatos társadalmi változásokat, hiszen 2007-ben már több természetvédelmi mérnök végzett Sopronban, mint erdőmérnök***.

10) Felhívjuk az erdők sorsáért aggódó állampolgárokat és közösségeket, hogy csatlakozzanak a ***Civilek az erdőkért*** mozgalomhoz!

Különösen számítunk a települési önkormányzatokra, természetvédő környezetvédő szervezetekre, a természetjáró mozgalomra a tájékozódási futókra, kerékpárosokra, lovasokra, íjászokra, falusi és ökoturizmusban, erdei iskola szolgáltatásban érdekeltekre, az erdőkért aggódó vadászokra, város és faluvédő egyesületekre, települési közösségekre stb.

11) Civilek az erdőkért kezdeményezésünket megküldjük a közjogi méltóságoknak a minisztériumok vezetőinek, valamint a média képviselőinek!

Kelt: *Csákváron, 2008.08.*

A környezetvédelmi tárca célja, hogy a 10 magyarországi nemzeti park területén lévő teljes, összesen 150 ezer hektárnyi erdőterület a parkokhoz kerüljön.
A tárca e folyamat első, fontos lépésének tekinti a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács (NVT) döntését arról, hogy csaknem *8000 hektár erdő kerül át az állami erdőgazdaságoktól a nemzeti parkok vagyonkezelésébe*.

„**A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium üdvözli a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács döntését**” – áll a tárca csütörtöki ***közleményében***.

Következő lépésként a tárca az *Aggteleki, a Körös-Maros és a Fertő-Hanság nemzeti parkok területén lévő mintegy 20 ezer hektár átadását készíti elő*. A tervek szerint *az erdészeti részvénytársaságok kezelésében marad a tájvédelmi körzetek területén levő 180 ezer hektárnyi erdő, itt vagyonkezelési szerződésben biztosítanák a természetvédelmi szempontok érvényesülését*.

A szakminiszter ezzel a lépéssel kívánja biztosítani azt, hogy a nemzeti parkok megfeleljenek a nemzetközi gyakorlatnak, és az erdőkben olyan *természetgazdálkodás valósuljon meg, amelynek elsődleges célja a biológiai sokféleség megőrzése.*

Egy non-profit – nemzeti parki – erdőgazdálkodási rendszerben ugyanis lényegesen könnyebb egy természetvédelmi szempontú erdőkezelést megvalósítani, mint a jelenlegi erdőgazdasági érdekeltségi rendszerben. A környezetvédelmi miniszter ezen kezdeményezése a köztársasági elnök és a zöld ombudsman is támogatását is élvezi.

A mostani döntés alapján gazdát cserélő erdők legnagyobb része a *Kiskunsági és a Hortobágyi nemzeti parkok* területén van, ezzel az intézkedéssel a két nemzeti park a területén levő teljes erdőterület kezelőjévé válik.

Az NVT szerdai ülését követően közölte, hogy 7 859,0202 hektár – védett és védelemre tervezett – erdőterület vagyonkezelői joga az erdőgazdaságok vagyonkezeléséből *térítésmentesen* a terület fekvése szerint illetékes nemzeti park igazgatóságok vagyonkezelésébe kerül.

Az ingatlanokhoz szervesen kapcsolódó társasági vagyont értékesítik.

Az FVM és a KVVM között zajló állami erdővagyonnal kapcsolatos egyeztetések helyzetéről *(ForestPress 2008/7)*

Ismeretes, hogy 2008. július 14-én a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumban tartott sajtótájékoztatón elhangzott, hogy Szabó Imre miniszter egyeztetést kezdett a földművelésügyi miniszterrel annak érdekében, hogy *a nemzeti parkok területén levő erdők a parkok vagyonkezelésébe kerüljenek, így biztosíthatnák, hogy azok gazdasági helyett közhasznú céllal klímavédelmi-jóléti funkciót tölthessenek be*.

Emellett Szabó Imre a jelenlegi erdészeti szabályozást is felülvizsgálná annak érdekében, hogy elejét lehessen venni az erdők egyre inkább elszaporodó tarvágásának.

Egyes médiumokban olyan híradások jelentek meg, amelyek szerint Gráf József miniszter egyetértett volna a védett erdők Nemzeti Park Igazgatóságok kezelésébe adásával.

A fentiekkel kapcsolatban megkértük a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium illetékesét, hogy foglaljon állást a kérdésben.

Kiss János, a Természeti Erdőforrások Főosztálya vezetője az alábbi nyilatkozatban tájékoztatta a ForestPress-t.

A KVVM megkereste az FVM-et, hogy támogatását kérje további erdőterületek Nemzeti Parki kezelésbe vonásához. Több egyeztetés történt az utóbbi hónapokban, melynek vége felé közeledünk. Itt hangsúlyoznunk kell, hogy *a vagyonkezelésről szóló döntés nem az FVM-ben születik, hanem az MNV Zrt-ben és az azt felügyelő PM-ben*.

Abban egyetértünk, hogy *a védett területek leendő vagyonkezelői szerződéseinek figyelembe kell vennie a védettségből adódó korlátokat, ezt az államnak el kell ismernie*. Az MNV Zrt. részéről az OEE Vándorgyűlésen Benedek Fülöp úr előadásában adott tájékoztatás szerint ez meg fog történni. Ennek tudatában elmondható, hogy *a védett erdőkben a gazdálkodás megnyugtató módon fog folyni, az erdőgazdálkodó személyétől függetlenül*.

Az FVM az egyeztetések során nem képviselt olyan álláspontot, hogy a Nemzeti Parkok törzsterületén lévő összes védett erdő kerüljön Nemzeti Parki kezelésbe. Véleményünk szerint *az elvárások pontos meghatározásával és az ennek keretet adó feltételrendszer kialakításával a jelenlegi kezelők képesek leginkább az állam által elvárt tevékenységek elvégzésére*.

Budapest, 2008. július 22.

Tárcát vált a védett erdő *(Népszabadság 2008/9)*

2008. augusztus 21. - **Civil szervezetek a profitorientált gazdálkodás beszüntetését sürgetik**

Közcélú erdőgazdálkodás kialakítását szorgalmazza az állami erdőkben folyó profitorientált gazdálkodás helyett tizenegy természetvédő szervezet Gyurcsány Ferenc miniszterelnökhöz intézett levelében.

A Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács (NVT) múlt szerdai ülését követően hozta. nyilvánosságra, hogy 7859 hektár – védett és védelemre tervezett – erdőterület vagyonkezelői joga az erdőgazdaságoktól térítésmentesen a terület fekvése szerint illetékes nemzeti park igazgatósága vagyonkezelésébe kerül. A gazdát cserélő erdők legnagyobb része a Kiskunsági és a Hortobágyi Nemzeti Park területén van.

A környezetvédelmi tárca célja, hogy a tíz nemzeti park területén lévő teljes, összesen 150 ezer hektárnyi erdőterület a parkokhoz kerüljön, a tárca e folyamat első, fontos lépésének tekinti az NVT döntését – olvasható a minisztérium közleményében. A következő lépésként az Aggteleki, a Körös-Maros és a Fertő-Hanság Nemzeti Parkok területén lévő mintegy húszezer hektár átadását készítik elő. A tervek szerint az erdészeti részvénytársaságok kezelésében marad a tájvédelmi körzetek területén levő 180 ezer hektárnyi erdő, ott vagyonkezelési szerződésben biztosítanák a természetvédelmi szempontok érvényesülését.

A döntést követően 11 természetvédő szervezet Gyurcsány Ferenc miniszterelnökhöz intézett levélben rálicitált a minisztérium álláspontjára. Az állami tulajdonban lévő, természetvédelmi oltalom alatt álló erdők kezelését (körülbelül 350 ezer hektár) szakszemélyzetükkel és a hozzájuk tartozó infrastruktúrával együtt a természetvédelemért felelős tárca irányítása alatt a nemzeti parki igazgatóságokra kell bízni – írják levelükben. A civil természetvédő szervezetek tehát nemcsak a nemzeti parkok területén lévő, hanem valamennyi, egyéb védettségi kategóriába tartozó erdő kezelését a földművelési tárcától a környezetvédelmi tárca fennhatósága alá helyeznék át. A KVM-hez kellene tartoznia elképzelésük szerint az erdészeti szakigazgatásnak is.

A levélírók úgy látják, meg kell változtatni a természetvédelmi oltalom alatt nem álló erdőkben folyó gazdálkodást is. Az állami erdők profitorientált részvénytársasági formában való kezelését meg kell szüntetni – írják, s ehelyett az erdők közcélú kezelésének bevezetését javasolják. A megszüntetendő zrt.-k helyett ugyancsak a környezetvédelmi tárca felügyelete alatt működő állami erdészeti igazgatóságok létrehozását javasolják.

„A közcélú állami erdőkben a tűzifatermelés és a hőerőművek kiszolgálása aránytalanul megnőtt. Szükségesnek látjuk a helyi lakosság tűzifaigényének kielégítését, de elfogadhatatlannak tartjuk, hogy védett területekről a 80-100 évig nevelt, gazdag élőhelyeket jelentő erdők faanyagát erőművekben égessék el pillanatok alatt. Nem hisszük, hogy ez a megújuló energia előállításának korszerű módja” – indokolják kérésüket a zöldszervezetek. *(FK)*

Az erdőterületek az illetékes nemzeti parkokhoz kerülnek *(MTI/ForestPress 2008/7)*

Budapest – A Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács intézkedése szerint *7 859,0202 hektár – védett és védelemre tervezett – erdőterület* vagyonkezelői joga az erdőgazdaságok vagyonkezeléséből térítésmentesen a terület fekvése szerint illetékes nemzeti park igazgatóságok vagyonkezelésébe kerül.

Az NVT szerdai ülését követően tájékoztatta az MTI-t arról, hogy az ingatlanokhoz szervesen kapcsolódó társasági vagyont értékesítik. Szabó Imre környezetvédelmi és vízügyi miniszter július közepén javasolta azt, hogy *a nemzeti parkok területén lévő erdők kezelői joga a profitorientált erdőgazdaságoktól kerüljön át a nemzeti parkokhoz*.

Szabó Imre akkor azt mondta, hogy *Sólyom László köztársasági elnök is támogatta javaslatát*, de korábbi tárgyalásain egyetértett kezdeményezésével Gráf József földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter is.

Ismert, hogy a fenti határozat és az azt megelőző kormánydöntés jóval korábban született, amint azt Benedek Fülöp, az MNV ZRT vezérigazgató-helyettese a ForestPress-nek adott interjúban elmondta, „a lehető leggyorsabban át fogjuk adni az elmúlt évi kormányhatározatban kijelölt területeket".

Amint azt korábban megírtuk, az FVM illetékes vezetőjének nyilatkozata szerint Gráf József földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter véleménye a következő: „*Az FVM az egyeztetések során nem képviselt olyan álláspontot, hogy a Nemzeti Parkok törzsterületén lévő összes védett erdő kerüljön Nemzeti Parki kezelésbe. Véleményünk szerint az elvárások pontos meghatározásával és az ennek keretet adó feltételrendszer kialakításával a jelenlegi kezelők képesek leginkább az állam által elvárt tevékenységek elvégzésére.*"

Kapcsolódó: A környezetvédelmi miniszter tárgyalásai a védett erdők megszerzése érdekében (ForestPress)

A zöldtárcához az erdőket! *(Napi Gazdaság 2008/8)*

2008. augusztus 21. – A környezet- és természetvédő szervezetek ***erdőkkel foglalkozó csoportja nyílt levélben fordult*** a miniszterelnökhöz**, *mivel – indokolták lépésüket – napirenden van az erdőtörvény módosítása és a tartósan állami tulajdonban lévő erdők vagyonkezelési jogának rendezése.***

Határozottan kérjük – fogalmaznak a szervezetek –, hogy az erdészeti szakigazgatást, melyet jelenleg csak egy osztály képvisel a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumban, a természet és környezet védelméért felelős tárcához helyezzék át. Így létrejöhet a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumhoz (KvVM) tartozó egységes zöld hatóság, melyhez az összes külterülethez kapcsolódó igazgatási ügy tartozhatna.

Az állami erdők profitorientált részvénytársasági formában való kezelését meg kell szüntetni. A levélírók meggyőződése, hogy a részvénytársasági forma a tartósan állami tulajdonban lévő állami erdők közcélú kezelésére nem megfelelő. Magyarországon ugyanis nemzetközi hírű és évtizedes hagyományai vannak a közcélú állami erdőgazdálkodásnak, amelynek megvalósítására és működtetésére a jelenlegi erdésztársadalom kiválóan alkalmas.

A szervezetek az állami tulajdonban lévő természetvédelmi oltalom alatt álló erdők kezelését (ez a teljes erdőterület ötöde, mintegy 350 ezer hektár) – szakszemélyzetükkel és a hozzájuk tartozó infrastruktúrával együtt – a természetvédelemért felelős tárca irányítása alatt a nemzeti parkok igazgatóságaira bíznák.

A nem védett állami erdőket a ***KvVM-en belül létrehozott erdészeti igazgatóságok kezelhetnék. Ennek eredményeként valósulhatna meg a tartósan állami tulajdonban álló stratégiai fontosságú területeket kezelő közcélú állami szervezetek egységes rendszere (nemzeti parkok, vízügyi és állami erdészeti igazgatóságok***), mely gondoskodna a közvagyon magas szintű kezeléséről.

A közcélú gazdálkodás révén keletkező bevételeknek pedig az erdők fenntartását, új erdők telepítését kellene szolgálniuk, így önfenntartó rendszerként nem szorulnának a központi költségvetés támogatására.

ALÁÍRÓK

Magyar Természetvédők Szövetsége,
Nimfea Természetvédelmi Egyesület,
Bihar Közalapítvány,
Tiszatáj Közalapítvány,
Csemete Egyesület.
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület,
Kerekerdő Alapítvány,
Somogy Természetvédelmi Szervezet,
Baja Ifjúsági Természetvédelmi Egyesület,

A környezetügy középtávú stratégiájáról *(2008/3)*

A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium 2008 januárjában ***elkészítette***, majd márciusban ***közzétette*** „A környezetügy középtávú stratégiája" című vitaanyagot, melyben az erdőkkel kapcsolatos célkitűzések és megállapítások is olvashatók. Az egyik ilyen célkitűzés, hogy gondoskodni kell arról, hogy ***az alföldi nemzeti parkok (Hortobágyi, Kiskunsági, Körös-Maros, Fertő-Hanság Nemzeti Park***), illetve az Aggteleki Nemzeti Park állami tulajdonban lévő területei – a Kormány 2082/2007. (V. 15.) számú határozatának megfelelően – minél előbb a ***nemzeti park igazgatóságok*** vagyonkezelésébe kerüljenek

Nemzeti park neve	***Erdőterület***	***Ebből fokozottan védett***	Fokozottan védett arány
	E ha	E ha	%
Aggteleki Nemzeti Park	16,6	4,1	24,8
Bükki Nemzeti Park	41,7	6,2	14,9
Hortobágyi Nemzeti Park	4,1	0,2	5,3
Kiskunsági Nemzeti Park	12,6	6,2	49,4
Körös-Maros Nemzeti Park	6,2	0,1	1,7
Duna-Ipoly Nemzeti Park	52,0	9,1	38,1
Balatoni Nemzeti Park	20,5	2,6	12,8
Duna-Dráva Nemzeti Park	34,2	13,0	38,1
Fertő-Hanság Nemzeti Park	6,2	2,3	36,7
Őrségi Nemzeti Park	29,0	2,8	9,8
Összesen	***223,1***	***46,6***	***20,9***

A vitaanyagra – csakúgy, mint az erdőtörvény-tervezetre – az OEE, a FAGOSZ, és a MEGOSZ [A MEGOSZ a magán erdőtulajdonosok és erdőgazdálkodók gazdasági, szakmai érdekképviselete, az egyéni erdőtulajdonosok és gazdálkodók mellett az erdészeti integrátorokat is magába foglalja. A FAGOSZ az erdőgazdálkodók (magán és állami), faipari, fakereskedelmi és az ezekhez beszállító cégek gazdasági, szakmai, munkaadói érdekképviselete. Az OEE az erdészek, valamint az erdők és az erdőgazdálkodás iránt érdeklődő személyek egyesülete, ugyanakkor e szervezetnek pártoló tagjai az erdészeti zrt.-k.] ***közös állásfoglalást készített***, melyben többek között kifejtik, hogy a 100 százalékosan tartós állami tulajdonban lévő erdészeti társaságok által kezelt erdőterületeknek a nemzeti park igazgatóságok (költségvetési szervezetek) vagyonkezelésébe történő ***lehetséges áthelyezésével nem értenek egyet***.

Szerintük e cél megvalósítása ***alapjaiban megingatná az érintett cégek gazdálkodását, továbbá az ország számára jelentős költségvetési többletkiadást okozna***.

Felhívják a figyelmet az Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MGSZH) Erdészeti Igazgatóságainak mérlegbeszámolóira, melyekből az olvasható ki, hogy ***az erdőgazdaságok szakmai munkája jó, illetve kiváló***, és arra is utalnak, hogy ugyanakkor a nemzeti park igazgatóságok erdőkezelési munkájával kapcsolatban több esetben is szakmai kifogások merültek fel, sőt erdővédelmi bírságot is szabtak ki rájuk nem megfelelő erdőkezelésért.

Amennyiben a cél az állami tulajdonú erdőterületek minél hatékonyabb és szakmai szempontból is megfelelő vagyonkezelése, akkor a három véleményező szervezet szerint lényegesen ***célravezetőbb megoldásnak látszik a mintegy 20 ezer hektárnyi, a nemzeti park igazgatóságok vagyonkezelésében lévő erdők átadása vagyonkezelésre a térségben működő állami erdészeti társaságoknak***.

Ezek együttesen közel egymillió hektár erdő művelési ágú területen gazdálkodnak. Ha már a kezelői jog átadása szóba kerülne, sokkal célszerűbb lenne a 2–3 százaléknyi részt a 100 százalékhoz csatolni, mint az utóbbiból bármennyit az előzőhöz.

További észrevétel, hogy a stratégiát leíró vitaanyagból hiányzik a hivatásos természetvédők által – más esetekben – szorgalmazott hatástanulmány, nincs számítási anyag arra, hogy bármely mértékű erdőgazdasági erdőterület nemzeti park igazgatóság általi kezelésbe vétele milyen következményekkel járna a ***fakitermelésben, a foglalkoztatásban és a gazdálkodás eredményeiben***.

Az átvenni szándékozott, a most kezelésükben lévő területhez képest többszörösen nagyobb erdőterület kezelésére a nemzeti parkok nincsenek felkészülve, sem megfelelő szakembergárdával, sem megfelelő tapasztalattal, sem megfelelő eszközállománnyal – olvasható az állásfoglalásban.)

Forrás: http://www.fagosz.hu/fataj/2008/03/260/200803260_velemeny-a-Kornyezetugyi-Strategiahoz.php 2008. március 26.

További 142 ezer hektárnyi védett kincstári erdő átadását kéri a nemzeti parkok számára a környezetvédelmi minisztérium

Az eddigi ***nyolcezer hektár átadása anomáliákkal járt: a nemzeti parkoknak például meg kell venniük az erdőgazdaságok javait, ingatlanjait***.

Közel nyolcezer hektárnyi erdőterület kerül át az állami erdőgazdaságoktól a nemzeti parkokhoz a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács múlt havi döntése nyomán.

A tanács tervei szerint a következő lépésken00t ***további húszezer hektár átadása várható az Aggteleki, a Körös-Maros és a Fertő-Hanság Nemzeti Parkoknak***. A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium azt várja a határozattól, hogy a ***nemzeti parkok megfeleljenek a nemzetközi gyakorlatnak***. A tárca állítása szerint **egy nonprofit – nemzeti parki – rendszerben** lényegesen könnyebb a ***természetvédelmi szempontú erdőművelést*** megvalósítani. A minisztérium nem elégszik meg ennyivel: közleményükben ***a teljes, összesen százötvenezer hektárnyi természetvédelmi oltalom alatt álló erdőterület átadását kérik***. Az eddig odaítélt **nyolcezer hektár** átadása ugyanakkor korántsem zajlik zökkenőmentesen. A döntés szerint ***az erdészeti részvénytársaságoknak megvételre (!) kell felajánlaniuk a védett erdőkhöz tartozó társasági vagyonrészt***, ami azt jelenti, hogy ***az állami beruházásból épített utakat, épületeket a szintén állami tulajdonban lévő parkoknak kell megvenniük az állami tulajdonú erdészetektől***.

A ***rendelkezés célja egyelőre homályos***.

További kérdést vet fel, hogy ***ki nyújt fedezetet a parkoknak az újonnan átadott területek karbantartására***. A környezetvédelmi minisztérium állítása szerint a költségvetésben rendelkezésre áll a megkapott területeken folytatandó erdőgazdálkodás fedezete. Az ***erdészeti alap megszűnésével viszont komoly kifizetési problémákkal küzdenek az erdőtársaságok is***, így kérdés, hogy mitől javulna a helyzet az átadás után.

A Hortobágyi Nemzeti Park most 1200 hektárnyi erdővel lett gazdagabb. Erre még van emberi és anyagi kapacitásuk, de Gyarmathy István igazgatóhelyettes elmondta, jobbára külső vállalkozókkal dolgoznak majd.

Figeczky Gábor, a ***WWF Magyarország*** ***természetvédelmi igazgatója úgy fogalmazott, nem az a fontos, hogy kinek a kezelésében vannak az erdők, hanem az, hogy milyen formában kezelik őket***. Ha a gazdálkodási móddal szemben az elvárás ugyanaz marad, akkor nem lesz áttörés. A WWF azt szorgalmazza, hogy ***a fokozottan védett erdőterületeken ne legyen fakitermelés, és szeretnék elérni, hogy a többi védett területen történjen meg az átállás a szálaló erdőgazdálkodásra, amely többletköltséggel nem, vagy csak esetenként jár.***

Az azonban nem valószínű, hogy a mostani helyzetben erre a nemzeti parkok pluszfedezetet kapnak – nyilatkozta lapunknak Figeczky.

Lapunk korábban olyan forgatókönyvről is beszámolt, amely a védett területektől megfosztott, de még így is hatalmas területen gazdálkodó erdészetek ***privatizálásáról*** szólt. ***GD***

Civilek és szakértők a védett erdőkért *(ForestPress 2008/8)*

Ismert, hogy a közelmúltban mintegy nyolcezer hektár védett erdő kezelési jogát a Nemzeti Vagyonkezelő Tanács a nemzeti park igazgatóságokra ruházta. Ezt az aktust a sajtó (többek között a Magyar Távirati Iroda) úgy igyekezett föltüntetni, mintha az, szoros összefüggésben lett volna a környezetvédelmi miniszter augusztus 11-ei, ominózus nyilatkozatával. Ezzel szemben a valóság az, hogy az erre vonatkozó kormánydöntés már korábban megszületett, mint azt Benedek Fülöp, az MNV Zrt vezérigazgató-helyettese a FP-nek adott interjúban elmondta.

A közlemények azt is megemlítik, hogy Gráf József a zöldminiszterrel folytatott tárgyalásain további védett erdők kezelésének átadásával is egyetértett. Amint arról korábban beszámoltunk, ezt az FVM illetékes vezetője cáfolta.

Szintén a közelmúltban mintegy tucatnyi zöld szervezet Civilek az erdőkért címmel, fórumot szervezett Csákvárott, ahol többek között az állami erdészeti társaságok kezelésében lévő védett erdőkről esett szó.

A szervezők állítása szerint az állami tulajdonban lévő védett erdők sorsát a rendszerváltás óta nem sikerült rendezni. Álláspontjuk szerint különösen nyugtalanító, hogy a nemzeti parkok területéhez tartozó állami erdőket részvénytársaságok kezelik, ráadásul, a Magyar Állam tulajdonában lévő erdőket, több mint egy évtizede jogtalanul, azaz „ideiglenes" vagyonkezelői szerződés alapján kezelik.

Ezek az ideiglenes vagyonkezelői szerződések – várhatóan a közeljövőben – „felülvizsgálatra, megújításra" kerülnek. A Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.-nél már készítik elő az új szerződéseket.

A fentieken kívül leszögezték, hogy a **vagyonkezelés** kérdése csak egyike a legaktuálisabb témáknak. Ezen kívül az **erdőtörvény felülvizsgálata, az erdészeti igazgatás és a kormányzati munkamegosztás ellentmondásainak** feloldása is megoldásra vár.

„Sürgősen fel kell lépnünk, és minden lehetőséget ki kell használnunk a tarthatatlan helyzet megváltoztatására. El kell érnünk, hogy a nemzeti parkokban elhelyezkedő védett állami erdőket az Igazgatóságok vagyonkezelésébe adják." – fogalmaznak a szervezők.

Az ellenérdekelt – **erdészeti – oldalon a civil szervezetek egyelőre nem hallatják hangjukat.**

A ForestPress úgy tudja, ezen a héten a két tárca között államtitkári szinten egyeztetések kezdődtek, majd szakértői szinten folytatódnak. A jövő héten pedig találkozik a két érintett miniszter, Gráf József, valamint Szabó Imre.

A találkozót megelőzően várhatóan dr. Pethő József, az Országos Erdészeti Egyesület elnöke is tárgyal az agrárminiszterrel.

A KVM üdvözli a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács döntését az erdőgazdálkodásról *(MTI)*

A környezetvédelmi tárca célja, hogy a 10 magyarországi nemzeti park területén lévő teljes, összesen 150 ezer hektárnyi erdőterület a parkokhoz kerüljön. A tárca e folyamat első, fontos lépésének tekinti a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács (NVT) döntését arról, hogy csaknem 8000 hektár erdő kerül át az állami erdőgazdaságoktól a nemzeti parkok vagyonkezelésébe. A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium üdvözli a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács döntését" – áll a tárca csütörtöki közleményében.

A következő lépésként a tárca az Aggteleki, a Körös-Maros és a Fertő-Hanság nemzeti parkok területén lévő mintegy 20 ezer hektár átadását készíti elő. A tervek szerint az erdészeti részvénytársaságok kezelésében marad a tájvédelmi körzetek területén levő 180 ezer hektárnyi erdő, itt vagyonkezelési szerződésben biztosítanák a természetvédelmi szempontok érvényesülését.

A szakminiszter ezzel a lépéssel kívánja biztosítani azt, hogy a nemzeti parkok megfeleljenek a nemzetközi gyakorlatnak, és az erdőkben olyan természetgazdálkodás valósuljon meg, amelynek elsődleges célja a biológiai sokféleség megőrzése. Egy non-profit – nemzeti parki – erdőgazdálkodási rendszerben ugyanis lényegesen könnyebb egy természetvédelmi szempontú erdőkezelést megvalósítani, mint a jelenlegi erdőgazdasági érdekeltségi rendszerben. A környezetvédelmi miniszter ezen kezdeményezése a köztársasági elnök és a zöld ombudsman is támogatását is élvezi.

A mostani döntés alapján gazdát cserélő erdők legnagyobb része a Kiskunsági és a Hortobágyi nemzeti parkok területén van, ezzel az intézkedéssel a két nemzeti park a területén levő teljes erdőterület kezelőjévé válik.

Az NVT szerdai ülését követően közölte, hogy 7 859,0202 hektár – védett és védelemre tervezett – erdőterület vagyonkezelői joga az erdőgazdaságok vagyonkezeléséből térítésmentesen a terület fekvése szerint illetékes nemzeti park igazgatóságok vagyonkezelésébe kerül. Az ingatlanokhoz szervesen kapcsolódó társasági vagyont értékesítik.

FAGOSZ vélemény Erdészeti Holding témában *(Fatáj 2009/6)*

Az érintettek és az érdeklődők körében közismert a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt-nek azon kezdeményezése, hogy a hozzárendelt vagyonába tartozó 19 volt ÁPV Zrt-s erdészeti részvénytársaságot ***Magyar Erdészeti Holding Zrt***-be tömörítse. E folyamat májusra érkezett olyan szakaszba, hogy a ***FAGOSZ*** célszerűnek látta e témában ***véleményét kifejteni***.

A FAGOSZ elnöke május végén az alábbi szövegű levelet írta **prof. dr. Nagy Jánosnak**, az MNV Zrt. Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanácsa elnökének és **Tátrai Miklósnak** az MNV Zrt. vezérigazgatójának.

„Az MNV Zrt. erdészeti társaságaival kapcsolatban közismert az a most formálódó kezdeményezés, mely szerint e cégeket egy holdingba szerveznék át. E szervezetbe, mint önálló jogi személybe olvadna a most önálló 19 erdészeti társaság, továbbá e cégek önállóságuk egy részét elvesztenék azzal, hogy bizonyos funkciókat a holding venné át. A holding működési költségei a csoport számára többletköltségként jelennének meg.

E 19 állami erdészeti társaság közül 16 tagja a FAGOSZ-nak, ezért az eddig megismertek alapján elkészítettük a „***Gondolatok az állami erdészeti társaságok holding szervezetbe rendezéséről***” című véleményt, melyet szíves tájékoztatására mellékelek.

E cégcsoport a hazai fapiac meghatározó szereplője. A rajta kívüli hazai faipar és fakereskedelem számára is gyökeres változást hozna egy államerdészeti holding létrejötte. E döntés az egész hazai fagazdaság kapcsolati és áruforgalmi viszonyait jelentősen átrendezné, így nem pusztán a közvetlenül érintett 16 cég, hanem összes tagunk és a szakterület egésze érdekében ***kérjük: a végső döntés előtt legalább a szűkebb szakmai kör megismerhesse e koncepció részleteit, illetve örömmel vennénk részt azzal kapcsolatban társadalmi konzultáción, vagy hívnánk meg Önt elnökségünk e témával foglalkozó ülésére***.”

E kísérőlevelek mellett mindkét címzett megkapta a ***„Gondolatok az állami erdészeti társaságok holding szervezetbe rendezéséről”*** című három oldalas részletesebb anyagot is, melynek szövege e kapcsolóról ismerhető meg. *(FAGOSZ titkárság)*

Gondolatok az állami erdészeti társaságok holding szervezetbe rendezéséről – *2015/1*

Bevezetés

A korábban önálló állami vállalatokként funkcionáló erdőgazdaságok ***1992–93-ban alakultak át – az általuk ellátott részben közszolgáltatási jellegű feladatokra (az erdők közcélú, társadalmi funkcióira) tekintettel – 100%-os állami tulajdonban álló részvénytársaságokká***. (Először 50%+1)

A működési modell sikeresnek bizonyult, a 19 (+ 3 db HM irányítású) cég esetében veszteséges üzleti év alig-alig fordult elő. Pénzügyi helyzetük stabil, együttes éves adózás előtti nyereségük 2,5 – 3,5 milliárd Ft, az államháztartással szembeni pozíciójuk nettó befizető, évi 6–7 milliárd Ft, miközben ***az általuk kezelt állami erdővagyon bővül***, a közcélú feladatok ellátása pedig elismerten magas szintű.

A társaságok az MNV Zrt-hez tartoznak, működésük megszervezésében kellően önállóak, a ***döntési kompetenciák tekintetében viszonylag közel állnak a klasszikus – versenyszférába tartozó részvénytársaságokhoz***, így kellő rugalmassággal tudnak reagálni az üzleti környezet felgyorsult változásaira.

Az utóbbi hónapokban – főleg a gazdasági sajtóban – jelentek meg negatív hírek az erdőgazdaságok devizaügyletekkel kapcsolatos veszteségeiről, ebben azonban több a szenzáció, mint a valóság. Tény, hogy egy cég esetében történtek hatásköri túllépések az ügyletkötések kapcsán, veszteség is várható, az azonban, hogy egy vezető rosszul látta el feladatát, nem jelenti azt, hogy a rendszer rossz, változtatásra szorul.

A holdingosítás lényege

A kiszivárgott elképzelések szerint ***a cégek az MNV Zrt-től az erdőgazdasági holding portfoliójába kerülnének át, jogi önállóságuk megtartásával, döntési kompetenciáik beszűkítésével***. A holding – működésének jellegéből adódóan – önfenntartó szervezet lenne, szemben az MNV Zrt-vel, melynek költségvetése az állami költségvetés része. A tervezett ***átalakulás számtalan negatív konzekvenciával kódoltan terhelt***.

A változás várható hatásai

1) Az erdészeti zrt-k jelenleg évi ***százmillió Ft-os nagyságrendben*** fizetnek vagyonkezelői díjat az általuk vagyonkezelt erdőterületek után, ami költségvetési bevétel, teljes egészében a társadalom számára közvetlenül hasznos kiadási célok fedezetére fordítódik. A tervek a vagyonkezelői díj egy nagyságrenddel történő (2 milliárd Ft) emelésével számolnak, melynek következtében:

- ***lényegében eltűnik a zrt-k nyeresége***. Ez lehetne akár teljesítménykényszer fokozó is, abban azonban közmegegyezés van, hogy mivel az erdőgazdálkodás jövedelmezősége általában (nemzetközileg is) igen alacsony (töredéke a versenyszférának), nem alapvető fokmérő a cégek nyereségességének mértéke, hanem ***elsődleges a vagyonérdekeltség, az erdővagyon mennyiségének, minőségének növelése***.

A növekvő elvonásokra a cégek

(i) ***elbocsátásokkal válaszolhatnak, ami különösen azért veszélyes, mert a kerületvezető erdészek száma is csökkenne***, gyengítve az erdővagyon közvetlen őrzésében – hatósági személyként – betöltött, lényegében kizárólagos szerepüket,

(ii) működőképességük megtartása érdekében ***növelnék a fakitermelést, egyik oldalról kizsarolva a nemzeti erdő-, illetve favagyont, növelve ugyanakkor ezáltal a fapiaci kínálatot, ami az árak csökkenésén keresztül visszahatva csökkentené – egy negatív spirált elindítva – még tovább a cégek jövedelmezőségét***,

(iii) kevesebb költséget fordítanának a jelenleg is ***saját költségvetésükből megoldott közcélú feladataikra, rombolva egyrészt a társadalom közjó érzetét, másrészt mérsékelve a természetvédelemben betöltött szerepüket***.

- ***a cégek egy része mesterségesen az ellehetetlenülés állapotába jutna***. A társaságok jövedelmi helyzete ugyanis az átlag mögött erősen polarizált, a gyengébb természeti adottságokkal bíró cégek ma is csak igen szerény eredményesség elérésére képesek. A megnövelt vagyonkezelői díjak megfizetése számukra kilátástalan, ***ezért a holding kénytelen lenne egy mesterséges jövedelemátcsoportosító rendszert működtetni a cégei között*** (a magasabb nyereséget elvonná és transzferálná a veszteségesekhez).

Ennek következtében

(i) ***nagymértékben visszaesne a jobb adottságú, illetve esetleg hatékonyabb működésű cégek érdekeltsége a hatékony üzemi működés fenntartásában***,

(ii) csökkenne a gyengébb cégek érdekeltsége a hatékonyság növelésében,

(iii) ***a jövedelem transzfer rendszer fenntartása fölösleges többletköltségeket indukálna***.

A cégek ugyanis abban lennének érdekeltek, hogy a saját javuk érdekében működjön a rendszer, amelynek kiküszöbölése – ***egy kvázi „igazságos" rendszer kiépítése – komoly, független adminisztrációs-információs struktúra/apparátus kiépítésére sarkallná a holdingot***.

- az előző pont egy másik vetületeként, gyakorlatilag ismételten be kellene vezetni a 2008-tól, törvénymódosítással megszüntetett – ***mind a működtető FVM, mind az érintett cégek által idejétmúltnak, versenyrombolónak tartott – erdőfenntartási járulék kirovó, állami támogatást felosztó/folyósító rendszert, ami közgazdasági szabályozási tekintetben mérhetetlen visszalépést jelentene***.
- ***a vagyonkezelői díj meghatározó hányada egy felesleges holding szervezet fenntartására (működési költségvetésére) kerülne felhasználásra, aminek a társadalmi hasznossága egyáltalán nem mutatható ki***.

6) Egészen nyilvánvaló, hogy az állami vagyonkezelés koncentrációja – az ÁPV Rt, majd az MNV Zrt létrehozása – pozitív döntés volt, ***javította a társaságokban megtestesülő vagyon kezelésének hatékonyságát***. Egy ezzel a folyamattal ellentétes – ***vagyonkezelési dezintegráció*** – irányába mutató döntés sérti az egységességet, és ***különösen káros, költségpazarló lehet egy olyan bonyolult gazdálkodási struktúra viszonylatában, mint az erdőgazdálkodás***, melyhez kötődően a vagyonkezelés igen szerteágazó szempontrendszer alkalmazását feltételezi.

7) Felmerül a kérdés, ***ki fog diszponálni a cégek által vagyonkezelt erdővagyon felett***? Amennyiben a holding, az ***az állami földek egységes kezelésének (MNV Zrt) elvét sérti***, amennyiben továbbra is az ***MNV Zrt, akkor a cégvagyon (részvények) és a kezelt földek vagyonkezelése válik szét***, sértve ezzel az MNV Zrt létrehozásával elért egységességet.

8) Az érintett cégek 70 milliárd Ft nagyságrendű együttes árbevétele, illetve ezt közelítő saját vagyona ***túlzottan kicsi gazdasági potenciált képvisel ahhoz, hogy egy önálló holding költségvetéséhez elegendő jövedelem koncentrációját biztosítsa***.

9) Az elképzelés azzal számol, hogy az operatív döntések egy része – export tevékenység, vadászatok értékesítése, általában a faanyag-kereskedelem, a szerződéskötés – ***a holdingban összpontosul***, illetve részben ***egy-egy céghez kerülne annak cégcsoport szintű megszervezése***. Ennek nyomán

- a szegmentáltabb döntési folyamat miatt ***általában lassulna a döntéshozatal, ami gyengítené a cégek rugalmas alkalmazkodóképességét, csökkentve hatékonyságukat, ezen keresztül, jövedelemtermelő-képességüket***,
- azzal, hogy általában elkerülnének döntési ***kompetenciák az információk keletkezésének helyéről (zrt-k), az információk felesleges továbbítása önmagában is fokozná a redundanciát, ami informatikai költségtöbbletet okoz***,
- azok a cégek, ahol bizonyos döntéstípusok koncentrálódnának, a többletinformációk miatt az adott szakterületen kerülnének előnyösebb üzleti pozícióba, míg mások más vonatkozásokban, ami ***fokozná egyik oldalról a cégek közötti bizalmatlanságot***, másrészt a ***teljesítményekben mutatkozó – de nem objektív alapokon nyugvó – polarizációt***.

6) A tervek között szerepel a beszerzésekre – különösen a beruházásokra – vonatkozóan a holding szintű döntéshozatal, alapvetően ***közbeszerzésekre*** épülve.

- Közismert, hogy jelenleg a közbeszerzések lassítják a beszerzési folyamatokat és sok esetben magasabb költségeket eredményeznek, mint a hagyományos keretek.
- ***A természetföldrajzi, termőhelyi és piaci, üzleti környezetüket tekintve esetenként alapvetően eltérő adottságok miatt az egyes cégek esetében komoly károkat okozhat a felülről vezérelt uniformizálódásra törekvés***.
- Megjegyezzük, kifejezetten nagy értékű, azonos célokat szolgáló fejlesztések esetében a múltban is ***kedvező tapasztalatokat hozott a közös, csoport szintű fellépés, melynek hatékony koordinációja tehát nem indokolja önálló szervezet létrehozását***. A cégek alapító okirata jelenleg is lehetővé teszi – mint bármely más zártkörű részvénytársaság esetében –, hogy a részvénytulajdonos (vagy azok közössége), bármilyen típusú döntést a menedzsmenttől a saját hatáskörébe vonjon.

10) Több olyan, elnagyolt elképzelés került napvilágra (pld.: ***faipari üzemek leválasztása a zrt-ről és egy szervezetté alakítása*** – feltehetőleg az ágazatot érintő válság kapcsán –, ***likvid pénzeszközök elvonása a zrt-ről*** és átcsoportosítása a holdinghoz, stb.), amelyek ***megvalósítása igen bonyolult, rendkívül nehezen képzelhető el a társasági törvény, a számviteli és a különféle adótörvények sérelme nélkül***, ugyanakkor hozadékuk legalábbis kétséges, mindazonáltal ***kiskorúsítja az elmúlt időszakban cégvezetési rátermettségüket bizonyító cégmenedzsmenteket***.

11) Az előzőekben érintett problémakör másik vetülete, hogy ***a korábbi decentralizáció elvét felrúgva a döntéssel tovább polarizálódik a hazai gazdaság egypólusú jellege – a Budapest központúság dominanciája***.

12) Komoly ***aggályokat vet fel a döntés időzítése***. Úgy tűnik, hogy export kitettségük ellenére várhatóan nem okoz súlyos gazdasági problémákat az erdészeti zrt-k működőképességében a ***globális recesszió***. Berendezkedésük tehát alkalmas lehet az új kihívások kezelésére. Jelentős szervezeti változtatások végrehajtására – lévén önmagában is működési zavarokat okoz – ***alkalmas hátteret találni konjunktúra időszakban lehet***. ***Recessziós viszonyok mellett nagy a veszélye a kockázatok multiplikálódásának.***

Végül néhány megjegyzés

A társaságok gazdálkodását alapvetően meghatározza az időjárás és a gazdálkodás természetvédelem általi időbeli korlátozása. ***Napi, helyi döntések szükségesek az egyensúly megteremtéséhez***.

A ’70-es években már volt egy próbálkozás az erdőgazdálkodás központi vezérlésére az akkori „középirányító” feladattal létrehozott ***Fagazdasági Országos Központ (FAGOK)*** által. Ez azonban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket (kiderült: ***a természet nem tűri a standardizálást, az uniformizálást***) és rövid időn belül megszüntették.

Az ***„egységesítés”-nek nem feltétlenül kell együtt járnia szervezeti átalakításokkal***. A tulajdonos jogosítványa: egységes elveken nyugvó elvárások meghatározása.

A társaságok jelenleg is a ***kiszámlázott vagyonkezelői díjnál lényegesen nagyobb terhet viselnek***, hiszen a ***saját forrásaik terhére végzik el közcélú és közérdekű feladataikat***.

Az erdővagyon is veszélyben *(Fatáj 2009/6)*

Ezzel a címmel jelent meg 15-én behajtás fölötti címlapi cikk a Magyar Nemzetben. A cikk párhuzamot vont a „vízmű-privatizációs modell" és az erdőgazdaságokkal kapcsolatos holding törekvés között.

Az alábbiakban egy helyre gyűjtöttük az e témában az elmúlt napokban megjelenteket, mondottakat. A gyűjtemény könnyen lehet, hogy nem teljes, de már ennyiből is látható, hogy e téma erős érdeklődést váltott ki.

A FATÁJ 06-05 "Erdészeti holding" című, 10 nappal korábbi cikkében jeleztük, hogy a **FAGOSZ** az MNV vezetőinek írt május 19-i levelében jelezte: **nem ért egyet** ilyen holding létrehozásával.

Ugyanakkor figyelemre méltó az új, július 10-én hatályba lépő **Erdőtörvény** (cikk: FATÁJ 05-28) 9.§ (2) bekezdése, mely szerint *"Állami tulajdonú erdő és erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterület vagyonkezelését csak költségvetési szerv vagy száz százalékos állami tulajdonú gazdálkodó szervezet végezheti."*

Ebből következik, hogy ha valamely meglévő állami erdészeti társaságnak az u.n. Vagyontörvény szerinti 100%-os tartós állami tulajdoni pozícióját meg is változtatnák és utána annak bármely csekély tulajdonrészét magánkézbe eladnák, vagy az állami erdőcégek fölé elgondolt holdingból adnának el részvényt, akkor az új Erdőtörvény értelmében e szervezet többé nem vagyonkezelhetne állami erdőt. A cikkben említett privatizációs szándék így törvényellenes lenne, tehát e folyamatba ebből a célból felesleges belekezdeni.

A Magyar Nemzet cikknek az erdőgazdaságokra vonatkozó része az alábbi keretben látható, a cikk egésze pedig itt letölthető (pdf).

„A kormány – a vízvagyonhoz hasonlóan – ***nem közvetlenül akarja az ország erdővagyonát privatizálni, hanem az erdőgazdaságok feletti tulajdonosi jogok átadásával akarja átjátszani magántulajdonba*** a víz melletti másik értékes nemzeti kincsünket, ***az erdőket***.

Az országban jelenleg 19 állami erdőgazdaság működik. A kialakított működési rendszerük sikeresnek bizonyult, hiszen a 19 cég esetében veszteséges üzleti év alig-alig fordult elő. Pénzügyi helyzetük stabil, együttes éves, adózás előtti nyereségük 2,5–3,5 milliárd forint. Az államháztartásba évente nettó 6–7 milliárd forintot fizetnek be, miközben az általuk kezelt állami erdővagyon bővül, a közcélú feladatok ellátása pedig elismerten magas szintű.

A társaságok a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.-hez tartoznak, működésük megszervezésében kellően önállók, a döntési kompetenciák tekintetében közel állnak a klasszikus – versenyszférába tartozó – részvénytársaságokhoz, így kellő rugalmassággal tudnak reagálni az üzleti környezet felgyorsult változásaira. Ezt a bizonyítottan jól szervezett és eredményesen működő rendszert akarják Bajnaiék – az Oszkómodell alkalmazásával – ésszerűsítésre és a hatékonyság növelésére való hivatkozással átalakítani.

Létrehoznának egy úgynevezett vagyonkezelő holdingot, amely megszerezné a 19 állami erdőgazdaság vagyonkezelői jogát. A koncepció amellett, hogy törvénysértő – ugyanis a gazdasági társaságokról szóló törvény szerint részvényeken nem lehet vagyonkezelési jogot létesíteni –, ***egyértelműen az erdővagyon speciális privatizációját készíti elő***.

A 19 erdőgazdaság feletti tényleges tulajdonosi és döntési hatalom a csúcsszervként működő vagyonkezelő holding kezébe kerülne. A későbbiekben ***az államnak nem kell a holdingot formálisan eladnia, elegendő lesz a holding feletti vagyonkezelői jogot átjátszania egy magánbefektetőnek, amivel megvalósul a magyar erdővagyon privatizációja***.

Bajnaiék azonban az erdők bújtatott magánosítása mellett a ***nyílt privatizációtól*** sem riadnak vissza. A kormány tervei között szerepel ugyanis az erdőgazdaságokhoz tartozó tevékenységek némelyikének kiszervezése, ***privatizációja profiltisztítás címén a faipar és vadhúsfeldolgozás*** területén.

Az állami tulajdonban álló, Nyugat- és Észak-Európába szállító, három nagy – a zalahápi, csurgói, gyöngyösi parkettagyárat – először egy cégbe akarják koncentrálni, majd az így létrejövő, jelentős, 3–4 milliárd (!) forint tőkéjű faipari feldolgozó társaságot eladni.

A tervezett privatizáció másik területe a vadhúsfeldolgozás. Az erdőgazdaságok évente 2000 tonna nagyvadat értékesítenek 780 millió forint értékben. A kormány az Öreglaki Vadhúsfeldolgozó Kft.-ben és a Vadex Zrt.-ben folyó vadhús-feldolgozási tevékenységet akarja – a parkettaüzemekhez hasonlóan – koncentrálni, majd privatizálni. A Magyar Nemzet birtokába került dokumentum 2010 januárjáig terjedő időszakra – naptári napokra lebontva – tartalmazza a kormány tervezett privatizációt előkészítő lépéseit."

A PM azonnal cáfolta a víz- és erdővagyon privatizációt érintő hírt a „Nincs napirenden sem a víz-, sem pedig az erdővagyon privatizációja. (június 15.)„ című sajtóközleményében.

15-én *Medgyasszay László* (KDNP) **a Parlamentben** kérdezte (RealPlayer video 2:06) Katona Tamás pénzügyminisztériumi államtitkárt a fenti cikkre hivatkozva az állami erdőgazdaságok és erdők privatizációs szándékáról. *Katona Tamás* válaszában (RPvideo 2:05) cáfolta a hírt és kijelentette, hogy az MNV Zrt. ***nem tervezi sem a társaságok, sem az állami erdők privatizációját***.

Medgyasszay László erre reagálva (RPvideo 1:04) azt mondta, hogy nem kapott egyértelmű választ: ***lesz holding, vagy sem, lesz-e átszervezés***, nem kerülhet-e magánkézbe ebből valami. Katona Tamás viszontválaszában (RPvideo 1:09) erre nem adott igen-nem jellegű választ, hanem emlékezetbe idézte, hogy a Vagyontörvény mellékletében a tartós állami körbe tartozók között szerepelnek az állami erdőgazdaságok is, illetve felsorolt néhány szempontot, amit e cégcsoporttal kapcsolatban a vagyontanács különösen fontosnak tart.

16-án **Medgyasszay László** (KDNP) sajtótájékoztatón tett kérése: A kormány ***állítsa le az erdővagyon eladásának előkészítését és állítsa le az erdőgazdaságokhoz kapcsolódó egyéb tevékenységek kiárusítását***. mno.hu 06-16

18-án: Az **MNV Zrt.** szóvivője **Száraz Gábor** nyilatkozata szerint felesleges az aggodalom az állami erdővagyon jövője miatt, sem az erdőket, sem az erdészeti társaságokat nem privatizálják, ezek tartós állami tulajdonban vannak és maradnak. A szóvivő egyebek mellett arra reagált, hogy az **Országos Erdészeti Egyesület** jelezte: ellenez mindenféle magánosítási törekvést, amely az erdészettel kapcsolatos, legyen szó az állami erdőterületekről, vagy az állami erdészeti részvénytársaságokról.

Az Országos Erdészeti Egyesület elfogadhatónak tartana egy, a környező országok gyakorlatához hasonló megoldást, amelyben ***az erdészet gazdasági szervezete egy központi holdingból és kisebb szervezeti egységekből, vállalatokból épül föl***, de csak akkor, ha nem lesz kiindulópontja egy esetleges **privatizációnak**.

Száraz Gábor hangsúlyozta: a holdingszerű átalakításról készült ugyan egy koncepció, ezt azonban a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács (NVT), az MNV döntéshozó szerve nem is tárgyalta, napirendjére sem tűzte még. ***A holdinggá alakítást a szóvivő azzal indokolta, hogy ebben a formában lehetne a leggazdaságosabban irányítani a sokszínű erdőgazdaságokat***. Hozzátette: ez nem jelenti, és nem is jelentheti a privatizációt, mivel az erdővagyon és az erdőtársaságok is tartós állami tulajdonban vannak. A holding kialakítása sem jelentheti a privatizációt, mert egy ilyen társaság létrehozása a vagyontörvény módosítását is jelentené egyben. A holdingot fel kell venni a tartósan állami tulajdonban tartandó társaságok listájára, a vagyontörvény mellékletébe – fogalmazott. mno.hu 06-18

A témában **Pethő Józsefnek, az OEE elnökének álláspontja** 19-én jelent meg az OEE honlapján:

Az utóbbi napok sajtóközleményei, a képviselők parlamenti felszólalásai miatt az Országos Erdészeti Egyesület elnöke fontosnak tartotta, hogy kifejtse álláspontját az állami erdőtulajdonnal, a magyar államerdészettel kapcsolatban.

A hazai erdők magánosításának szándéka időről-időre bekerül a híradásokba.

2007-ben, amikor a magyar erdészeti ágazat számos feszítő gondja miatt fordult az Országos Erdészeti Egyesület elnöksége Gyurcsány Ferenc akkori miniszterelnökhöz az április 16-án kelt levélben, amelyben többek között arról írtunk, hogy a kormány napirendjén van az állami vagyonkezelés új rendszerének kialakítása.

Kértük, hogy valósuljon meg az állami erdők egységes vagyonkezelése.

Kértük, hogy az állami erdők közül az emberek életét közvetlenül és hosszú távon befolyásoló, több emberöltőn át tenyésző, nagy kiterjedésű állami erdők vagyonkezelését továbbra is csak 100 százalékos állami tulajdonú erdészeti vagyonkezelő gazdasági szervezetek végezhessék. Ezen erdők és gazdasági szervezetek bármilyen fokú privatizációja megengedhetetlen – írtuk levelünkben.

Ma, 2009-ben úgy tűnik, ismét napirendre került ez a – reményeink szerint – már nyugvópontra jutott ügy.

Napjaink gazdasági válsága, az ország szűkös pénzügyi helyzete adhat a gyanúnak alapot, hogy az egyik utolsó állami vagyontest, az állami erdőtulajdon, az államerdészet is dobra kerülhet.

A helyzetet bonyolítja, hogy ***az állami erdőtulajdon nem azonos az erdőket kezelő állami erdészeti (zártkörűen működő) részvénytársaságokkal***. Tovább árnyalja a képet, hogy ***a társaságok fafeldolgozó üzemeket (pl. parkettagyárakat) működtetnek, vadhúsfeldolgozást végeznek. Ezek a vállalatrészek kínálkoznak az önálló értékesítésre***.

Hasonló folyamaton évtizedekkel ezelőtt már átment az ágazat, s az utóbbi időben ***nagy erőfeszítésekkel, új beruházásokkal, jelentős állami forrásokkal kellett ismét megteremteni az elsődleges fafeldolgozás feltételeit***.

Kár volna az immár jól működő, jövedelmező, és ez által a több lábon állást biztosító üzemeket piacra dobni.

Az állami erdészeti társaságok történetük során, számos átszervezésen mentek keresztül. ***A környező országok gyakorlata*** azt mutatja, hogy az erdészet gazdasági szervezete egy központi – ha úgy tetszik – ***holding***ból és kisebb szervezeti egységekből, vállalatokból épül föl. ***Ez a formáció hazánkban is fölmerült, de csak akkor fogadható el, ha nem lesz kiindulópontja egy esetleges privatizációnak.***

Ezért az ilyen szándékok ellen az Országos Erdészeti Egyesületnek is föl kell emelnie szavát.

Az 1851-ben alapított, 4100 tagot számláló **Országos Erdészeti Egyesület tehát ellenez mindenféle magánosítási törekvést, amely az erdészettel kapcsolatos, legyen szó az állami erdőterületekről vagy az állami erdészeti részvénytársaságokról.**

06.19.: **Herbály Imre** (OGy Mezőgazdasági bizottság alelnöke, Erdészeti albizottság elnöke) tájékoztatása szerint, aki a héten tárgyalt az MNV Zrt. vezetésével és az Erdészeti Igazgatóság vezetőjével, **nincs szó erdő és társasági privatizációról**, hiszen az új Erdőtörvény ezt nem teszi lehetővé.

Nincs szó továbbiakban egyéb nyereségérdekelt ágazatok magánosításáról sem.

(Forrás: OEE) Összeállította: MM

OB: Törvény az állami vagyonról (T/35) – *(2010/6)*

Az Országgyűlés elfogadta

Az Országos Erdészeti Egyesület, mint szakmai érdekképviselet kötelessége figyelemmel kísérni a 2010. évi programjában szereplő, a Küldöttközgyűlés által elfogadott program végrehajtása során az országban zajló átalakulási folyamatokat, a törvényhozás munkáját. Szükség esetén javaslatokkal is kell élni. Az elmúlt időszakban az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága Erdészeti Albizottsága megalakításán fáradoztunk, reményeink szerint sikerrel.

Az Országgyűlés 2010. június 7-én és 8-án T/35 szám alatt tárgyalta az állami vagyonnal kapcsolatos kormányzati elképzeléseket. Ez ***a törvénytervezet közvetlenül érinti az állami erdőgazdasági társaságok jövőjét,*** és ennek közvetlen kihatása lehet az erdészeti oktatásra és Egyesületünk jövőjére is.

Az Országgyűlés a T/35 szám alatt „Az állami vagyonnal való felelős gazdálkodás érdekében szükséges törvények módosításáról, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról" 2010. június 8-án hozott törvényt.

A törvényt az Országgyűlés 257 igen, 108 nem és tartózkodás nélkül fogadta el. A kormány kérte a törvény sürgős kihirdetését, melyet az Országgyűlés 256 igen, 107 nem és tartózkodás nélkül megszavazott.

A törvény jelenleg az Országgyűlés Elnökének aláírására vár, majd ezt követően kerül a Köztársasági Elnök úr elé aláírásra. Ez a folyamat egy-két héten belül lezajlik és ezt követően a törvény végrehajtása következik.

Az Országgyűlés által elfogadott T/35 számú törvény a módosító javaslatokkal egységes szerkezetben az alábbiakban olvasható:

Az állami vagyonnal való felelős gazdálkodás érdekében szükséges törvények módosításáról, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról. …

3.5. 2014-től | Az erdőgazdálkodás megítélése

Nyereséget hoztak az állami erdőgazdaságok *(vg.hu 2017/6)*

Megjelent: 2017. június 28. szerda, 00:20

2017.06.27. – ***Árbevételüknél erőteljesebben emelkedett az agrártárca vagyonkezelésébe tartozó huszonkét állami erdészeti társaság adózott eredménye tavaly.***

A ***Zalaerdő Zrt., a Nyírerdő Zrt. és a Sefag Zrt***. volt 2016-ban a három legnagyobb eredményt elérő állami erdészet a Földművelésügyi Minisztérium (FM) által felügyelt erdőgazdaságok közül. A három cég együtt a huszonkét erdőtársaság adózott eredményének 47 százalékát hozta össze, miközben árbevételük csupán az összes 24 százalékát tette ki.

Az ***agrártárca 2014 júliusa óta gyakorolja a tulajdonosi jogokat*** huszonkét állami erdészeti társaság felett. E társaságok összesen 1,083 millió hektáron gazdálkodnak, melyből 956 ezer hektár az erdőművelési ágba tartozik. Ez az összesen 1,156 millió hektár állami tulajdonú erdő 83,4 százaléka.

Az FM több stratégiai célt is meghatározott a vagyonkezelésében lévő erdészeti cégeknek. Ilyen például az ***ökológiai értékük és a stabilitásuk***, valamint

- a ***maximális hozamtermelő képességük folyamatos fenntartása és gyarapítása***,
- ***a fenntartható erdőgazdálkodás megteremtése*** – közölte az agrártárca a Világgazdaság érdeklődésére. Az FM hangsúlyozta, hogy ***a fakitermelést az üzemtervek maximális betartása mellett folytatják***, illetve, hogy a társaságok gazdálkodásuk során kiemelt figyelmet fordítanak a ***természet- és környezetvédelmi*** feladatok ellátására.

Az erdőgazdaságok számára előírt fontos stratégiai célnak nevezte az agrártárca a ***vidéki foglalkoztatást***. A társaságok ***5700 munkavállalót*** alkalmaznak,

- a ***vállalkozási tevékenység keretében foglalkoztatottakkal*** együtt pedig körülbelül 40 ezer fő megélhetését biztosítják.
- részt vesznek a ***közfoglalkoztatási programokban***, ami évente több ezer munkanélkülinek biztosít munkavégzési lehetőséget.

Stratégiai cél az ***erdők közjóléti tevékenységének erősítése*** és a **turisztikai beruházások** megvalósítása. Ezekre az FM szerint a társaságok jelentős összegeket fordítanak, ***elsősorban saját forrásból, tulajdonosi tőkeemelésből, illetve pályázatokból***. Példaként az Országos Kékkör teljes vonalának megújításában való részvételt, a különböző kiállításokat és eseményeket, valamint az erdei turizmus népszerűsítését említette meg a tárca. Ezenfelül az állami erdészetek a szociális célú tüzelőanyag-pályázati programban is részt vesznek.

Az FM szerint az erdőtörvény módosítása miatt az állami erdészetek gazdálkodási lehetőségei lényegében nem változnak. Továbbra is kiemelt feladat lesz az állami tulajdonú erdők védelmi – ideértve egyebek mellett a természet-, talaj- és vízvédelem mellett a honvédelmet is – és közjóléti funkcióinak, illetve szolgáltatásainak megfelelő biztosítása.

A tárca ugyanakkor az ***erdőgazdálkodás kiszámíthatóságának növeked***ésére és ***költségcsökkenésre*** is számít, ami – miként a Világgazdaságnak küldött válaszukban fogalmaztak – a ***hatékony természetvédelmi eszközök alkalmazásának eredménye lehet***. A felszabaduló forrás pedig a ***védelmi és a közjóléti funkciók*** ellátására fordítható.

Az FM ugyanakkor a Világgazdaság kérdésére sem közölte, milyen konkrét eredménytervet írt elő erdőgazdaságai számára, csupán annyit, hogy az üzleti tervek elfogadásakor „***szakszerű, fenntartható, az erdő hármas funkcióját szem előtt tartó és eredményes erdőgazdálkodást vár el***”. *(KZ)*

A WWF Magyarország rablógazdálkodásnak minősíti a fakitermelést könnyebbé tevő kormányrendeletet *(2022. augusztus 8.)*

Finoman szólva is megosztó lett a kormány energiaválság miatt hozott fakitermelési rendelete. A WWF végzetes pusztításról, az Agrárminisztérium válságkezelésről, hosszú távú erdőgazdálkodásról és a tartalékok felszabadításáról beszél.

A ***WWF Magyarország*** is beszállt a fakitermelést könnyítő kormányrendelet körül kialakult adok-kapokba. Az augusztus 5-én életbe lépett rendelet gyakorlatilag felfüggeszti a tarvágás tilalmát, eltörli a tölgy- és bükkerdők vágáskorát (azaz fiatal fákra is vágási engedélyt ad), a vegetációs idő vágási tilalmát (bármikor lehet kitermelni), illetve – az akácosok és idegenfajú fák esetében – a természetes erdőtakaró helyreállítási kötelezettségét, még abban az esetben is, ha védett területről van szó.

WWF: ettől minden rosszabb lesz

Első pillantásra valóban több aggályos pontja van a rendeletnek, ezeket nem is hagyta szó nélkül a WWF Magyarország, amely közleményében súlyosan aggályosnak és ***a rablógazdálkodás elindításának nevezte*** a rendeletet.

GL, a szervezet Erdő programjának vezetője szerint válságidőszakokban a megoldás érdekében növekedhet ugyan a fakitermelés volumene, ha azonban a rendelet alkotói ezt válogatás nélküli, minden szakmai szempontot nélkülöző kitermelésként értelmezik, akkor a jövő nemzedékek lába alól rántják ki az erdőgazdálkodás alapjait.

„Mindezzel együtt a természeti értékek – köztük egész tájegységek élővilága – is kiheverhetetlen károkat szenvedhetnek, amelyek feláldozása rövid távon sem segít az energiaválság megoldásában” – tette hozzá.

A WWF közleményében jelzi: értetlenül áll az olyan korlátozások előtt, amelyek a már kitermelt erdő felújításának feltételeit egyszerűsítik, miután annak nincs szerepe a tűzifahiány mérséklésében, ám lemond a természetes erdők helyreállításáról a védett területeken, amelynek egyenes következménye a klímaváltozás hatásaival szembeni védelem drasztikus csökkenése lesz. *„**A tarvágások tilalma alá eddig is kevés erdő tartozott**. A természetvédelmi szempontból értékes állami erdőkben e nélkül is hozzá lehetett jutni a faanyaghoz, így kérdéses, hogy mi indokolja a tarvágások visszaállítását”* – fogalmaz a szervezet.

A WWF azt is nehezményezi, hogy a lakossági energiahatékonysági program lyukait ezzel a módszerrel akarja betömni a kormány.

Mint fogalmaznak: *”Ott tartunk, hogy nem csak tűzifát, de tüzelőberendezést is már csak nehezen lehet kapni. Vagyis a trend világos: aki eddig nem fűtött fával, most az is kiépíti ennek a lehetőségét. Ráadásul a frissen vágott fát nem is szabadna tűzifának hívni, mivel a hatékony égéshez 20% nedvességtartalom kell, amit 1–2 év szárítással lehet csak elérni. Az ezzel való fűtés pedig csak tovább fogja súlyosbítani a fűtési szezon alatt tapasztalható rossz levegőminőséget”.*

A szervezet összességében és részleteiben is példátlanul kockázatos lépésnek tartja a fakitermelés fokozását.

*„A jó természeti állapotú erdőterületek segítik a klímaváltozás hatásaival szembeni védekezést, csökkentik a villámárvizek kialakulásának kockázatát, szerepük van a táji vízmegtartásban, védenek a talajerózió ellen. **A fenntarthatatlan mértékű fakitermeléssel mindezek elvesztését kockáztatjuk, és a későbbi évtizedek erdőgazdálkodásának alapjait ássuk alá**”* – hangsúlyozta a WWF Magyarország.

Minisztérium: a rendelet nem veszélyezteti az erdőgazdálkodást, csupán a tartalékot teszi elérhetővé

Egy nappal a WWF közleménye után az Agrárminisztérium is ***kommentálta a rendeletet***. NI tárcavezető úgy fogalmazott: a háború és a brüsszeli szankciók miatt kialakult energiaválság miatt komoly veszélybe került Európa gázellátása, ezért kellett megteremteni azt a lehetőséget,

hogy ahol nincs más megoldás, ott gáz helyett fával fűtsenek, és ezért kellett enyhíteni a fakitermelés szabályain. Hangsúlyozta, hogy a könnyített szabályok nem veszélyeztetik a fenntartható erdőgazdálkodást, nem jár erdőirtással, nem csökkenti az erdőterületet, és nem rontja az erdők természeti állapotát sem, de a fűtési időszakra biztosít annyi tűzifát a piacon, amely az igényeket ki tudja elégíteni.

NI rámutatott: az ország kétmillió hektár erdeje hazánk legfontosabb természeti erőforrásaink egyike. *"Ezért elkötelezettek vagyunk abban, hogy az erdőgazdálkodás hosszú távon fenntartható legyen. Semmiben sem változnak az erdő- és a természetvédelmi törvény azon alapvető rendelkezései, hogy az erdők területe és természetességi állapota nem csökkenhet. A* ***faanyag az egyetlen újratermelhető nyersanyagunk, amelyből évtizedek óta kevesebbet hasznosítunk, mint amennyit az erdők évente teremnek****. Ezt a több százezer köbméternyi tartalékot tesszük szükség esetére elérhetővé úgy, hogy magát az erdőt, mint zöld tőkét semmiképpen se veszélyeztessük"* – mondta.

A tárcavezető arra is rámutatott, hogy a hazai erdők évente stabilan, megújuló módon mintegy 3,5 millió köbméter tűzifát biztosítanak az országnak, ezt a mennyiséget pedig – éppen az erdészeti jogszabályoknak köszönhetően – fenntartható módon és hosszú távon lehet előállítani. Aláhúzta: az agrártárca kiemelt feladatának tekinti a meglévő erdők szakszerű kezelését, fenntartását és az ország fával borított területének növelését.

„Hazánkban – európai léptékben – az egyik legnagyobb erdőtelepítési és fásítási program zajlik. Két év alatt 44 ezer hektár új erdő telepítésére adtunk támogatást" – mondta, hozzátéve, hogy ezzel párhuzamosan folyik a rendszerváltás óta megvalósított legnagyobb belterületi fásítási kezdeményezés, a Településfásítási Program is, melynek részeként a tízezer fő alatti települések földlabdás parkfákat és az ültetéshez szükséges eszközöket igényelhettek. *„A kezdeményezés részeként két év alatt 36 ezer sorfát ültettek el mintegy 1400 településen"* – mondta a miniszter.

4. Vállalkozás – Részvénytársaság – FAGOSZ

4.1. 1990-ig | Vállalkozás – Részvénytársaság – FAGOSZ

EPMA – Erdészeti politikánk megújításának alapelvei *(AZ ERDŐ 1989/11)*

III. A magyar erdészeti politika megújításának irányai

Joggal merül fel a kérdés, hogy a folyamatban levő, világszerte megfigyelhető és hazai társadalmi, gazdasági és szemléletbeli változások ismeretében mi az, ami az utóbbi négy évtized erdészetipolitikájának elveiből és gyakorlatából a mai viszonyok között is fenntartható, mit kell módosítani vagy elhagyni.

Négy olyan kérdést találtunk, amelyek az eddigi erdészeti politika, ill. eszközrendszerének felülvizsgálatát indokolhatják:

l) ***A társadalmi igény erőteljesen nőtt és folyamatosan növekszik az erdők társadalmi szolgáltatásai, jóléti és környezetvédelmi funkciói iránt, miközben feladata továbbra is a nyersanyagtermelés***. Az ***erdő és a fa mint megújítható erőforrás, illetve újratermelhető nyersanyag és energiahordozó, egyre számottevőbb szerepet tölt be a magyar társadalmi életben***.

Céltudatos erdőtelepítési politikán kívül közrejátszott ebben az ökológiai mozgalom is, amely a világ számos államában, elsősorban Európában és Észak-Amerikában, a természeti környezet alkotóelemeinek (talaj, víz, levegő, élővilág) az ember életében betöltött szerepét az utóbbi másfél-két évtizedben gyors ütemben felértékelte és a természeti erőforrásokkal folytatott gazdálkodás ügyét az általános társadalompolitika síkjára emelte.

Ennek következtében az erdő nyersanyagtermelő képessége mellett felértékelődött az ún. immateriális haszna is, amilyen pl. a földi élet feltételeinek biztosításában, az ember testi-lelki regenerálódásában, egészségmegőrzésében betöltött szerepe.

Ez a folyamat egyre erősebb nyomatékkal ráirányítja a társadalom széles köreinek, elsősorban a jövőért is felelősséget érzőknek a figyelmét az erdőkre és az erdőgazdálkodásra, annak minőségére. Ezek a folyamatok már eddig is (a jövőben pedig várhatóan még inkább) súlyponteltolódást vontak maguk után az erdők hármas funkciójának érvényesítése terén.

Tapasztalható, hogy a közvélemény olykor többre értékeli az erdők immateriális hasznát és szolgáltatásait, mint a gazdasági szempontból elsődlegesnek tekintett fatermelési funkciót. Ezekből a társadalmi tendenciákból azt a következtetést kell levonni, hogy az eddiginél *erőteljesebb humánökológiai orientáltságú erdészeti politikát* kell megvalósítani.

Nem tagadva meg az erdőnek az anyagi termelésben betöltött szerepét, az erdőgazdaságnak – az elsődleges faiparral, az erdészet integráns részével együtt – lehetőségeihez mérten hozzá kell járulnia a népgazdaság fejlődéséhez, fával és fatermékkel való ellátásához, a konvertibilis exporthoz stb.

Az erdőgazdálkodást a rendszerszemléletben megszervezett komplex tájgazdálkodás fontos, szerves alkotóelemének kell tekinteni. Így ***az erdészeti politika célja*** az agroökológiai potenciál maximális kiaknázása a jelen és a közeljövő, ugyanakkor konzerválása és fejlesztése a távolabbi jövő számára.

E politika az erdőtőke mennyiségi bővítése, illetve az erdő hozadékának növelése útján valósul meg.

Mind a faanyagszükségletnek, mind az erdők immateriális szolgáltatásai iránti növekvő igényeknek kielégítését, valamint az agroökológiai potenciál ésszerű és maximális kiaknázását továbbra is – a ***mezőgazdaság által gazdaságosan nem használható földekre*** – új erdők telepítése, s ezáltal az erdővagyon mennyiségi bővítése, másrészt a kitermelt erdők felújításakor az erdőszerkezet tudatos átalakítása, s így az erdővagyon minőségi növelése révén kell megvalósítani. Emellett az ***erdőtőke hozadékának folyamatosságát*** is biztosítani kell.

Az erdőgazdálkodásnak elvileg

- ***környezetbiológiai értelemben*** olyan végtelen folyamatnak kell lennie, amely az erdő életében átmenetileg sem okoz tartós vagy irreverzíbilis változással járó megszakítást,
- ***ökonómiai értelmezésben*** a tartamosság általában a fakitermelés, a fahozam állandó szintjét vagy egyenletesen emelkedő tendenciáját jelenti – nem csupán mennyiségben, hanem értékben is.

2) ***A gazdasági reform mai fokán élesen felvetődik a társadalmi*** tőkével való gazdálkodás javítása, s ***tőketulajdonosi érdekeltség*** kibontakozása. Könnyű belátni, hogy a szocializmus gazdaságának általános vagyonérdekeltségi problémái az erdővagyon esetében minden másnál feszítőbbek. Okai a következők:

A fa rendkívül hosszú termelési ciklusa. Legértékesebb fafajainknál meghaladja az egy évszázadot. A 30%-ot elfoglaló, gyorsan nővő fafajaink esetében is 15—30 esztendő.

Az erdőgazdálkodás igen nagy nemzeti vagyont kezel. Csupán erdeink ***faállományának értéke százmilliárd forintokban*** mérhető. E felett van még ***az erdők felbecsülhetetlen immateriális értéke***, valamint a termelőeszközök és ingatlanok. Ez a hatalmas vagyon egyenletesen adja hozadékát – ha helyesen gazdálkodunk. Gazdálkodási hibák következtében a hozadék hosszabb-rövidebb időre jelentős mértékben lecsökken.

A jelen hibái a jövő évtizedeiben fognak súlyos népgazdasági gondokat okozni, amikor a hibák okozói esetleg már nincsenek is életben.

Az ilyen hibák kijavítása csak több évtized, esetleg évszázad alatt lehetséges. Az erdőben levő nemzeti vagyon károsodásának veszélyét súlyosbítja, hogy a hosszú termelési ciklus miatt a jövő felélése, a ***társadalom hosszú távú érdekének*** károsodása a jelenben csak nehezen érzékelhető.

Az ***erdőgazdálkodásban lehetőség van arra, hogy a jelenben értékesítsük azt a terméket, amely csak hosszú évek vagy évtizedek múlva kerülhetne sorra***. Ilyen lehetőség az iparban vagy a mezőgazdaságban nincs.

A termékszerkezet megváltoztatása csak az erdőállományok sok évtizedes nevelése során érhető el. Így aztán a piaci hatások (kereslet) érvényesülése is eltér az olyan népgazdasági ágakétól, amelyek egy vagy néhány év alatt képesek termékszerkezetüket lényegesen átalakítani.

Végül máshol nem létező sajátossága az erdőgazdálkodásnak, hogy gyakorlatilag nincs alternatívája.

A fentiekre tekintettel, a reformfolyamattal összhangban az erdőgazdálkodást indokolt az utóbbi évtizedek szellemétől eltérő módon definiálni, és ezzel népgazdasági illeszkedésére új következtetéseket levonni.

A faültetvények kivételével, az erdőgazdálkodás a nemzetgazdaság rendszerében nem hosszú termelési ciklusú növénytermesztés, hanem az erdővel, mint tőkével (vagyonnal) történő gazdálkodás.

Az „erdő" tehát nem egymást követő „munkafolyamatok" terméke, hanem hozadékot adó „termelő tőke". Az erdőgazdálkodás célja a szabályozott, hosszú távon folyamatos – ameddig lehetséges folyamatosan növekvő – ***tőkehozadék nyerése***.

Ezért az erdőgazdálkodás csak olyan gazdálkodási (területi, szervezeti, tőkepiaci, végső soron érdekeltségi) keretekben folyhat, amely e célnak megfelel. A vagyonérdekeltség itt nem szűkíthető le a megtérülésben versenyképes tőkehozadék elérésére (sőt e cél prioritása káros!),

hanem az erdővagyon évtizedek múlva térülő befektetéseinek kell – a szervezeti és szabályozórendszer eszközeivel – elsőbbséget biztosítani.

Az ***erdő*** nemcsak termelő tőke, hanem az emberi környezet fontos eleme; környezet- és természetvédelmi vagyon is. Ezért a ***vállalkozó*** számára az erdő jellemzően nem konvertálható versenyképesebb hozadékú tőkévé.

Következésképpen ***a gazdálkodót vagy ki kell vonni a vállalkozás versenyszférájából***, vagy ***a társadalomnak központi forrásból, differenciáltan meg kell térítenie a vállalkozó számára a versenyképesen nem térülő, de a fenntartáshoz szükséges ráfordításokat***.

A tulajdonosi érdekeltség megoldása semmiképp nem indokolja a magántőke szerepének növelését az erdővagyon tulajdonviszonyaiban.

Ezzel szemben ***az erdőgazdálkodás és fafeldolgozás munkáiból részt vállaló magántőke nagyon hasznos lehet.*** A felaprózott magánerdőknél nemzetközi viszonylatban már régóta valamilyen ***integrálódási törekvés*** figyelhető meg.

A tulajdonviszonyok mai szintjén Magyarországon nem lehet vonzó a magántőke számára az ***évtizedek múlva esedékes*** – világviszonylatban alacsony rátájú megtérülés.

Kivételt képezhetnek a ***magánerőből létrejövő faültetvények***. A termelő (álló) tőke, illetve környezet- és természetvédelmi tőke szemléletű erdőgazdálkodástól célszerű elválasztani a mezőgazdasági növénytermesztés rendszerébe illeszthető, azzal versenyképes faültetvények létesítését, illetve üzemeltetését. Ez esetben a gazdálkodás cél- és eszközrendszere megegyezik a mezőgazdasággal.

3) A gazdaság reformja következetesen ***a társadalmi tulajdont használó vállalkozói közösségek önállóságának fokozására*** törekszik. A kérdés szorosan összefügg az előzővel: a két törekvés a szocializmusban nehezen egyeztethető. ***A vállalkozói és a tulajdonosi érdekeltség jellemzően nem azonos***. Az iparban a két érdekeltség közelítése nem reménytelen és erre több koncepció született már (***részvénytársaság, holding stb***.).

A természeti erőforrásokkal történő gazdálkodás esetében azonban a konfliktus igen éles, az ipar esetében alkalmazott módszerekkel feloldhatatlan. Tovább növeli a megoldás nehézségét, hogy a természeti erőforrások kiaknázása terén a társadalmi és magántulajdonosi érdek konfliktusát kapitalista környezetben sem oldja meg a szabadpiaci gazdálkodás, ott is állami beavatkozást alkalmaznak.

Mivel a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás feszültségei az erdő esetében a legsúlyosabbak, a központi, kormányzati beavatkozások – a szervezet és a szabályozás terén – elengedhetetlenek. Nem indokolt tehát általánosítva a beavatkozás mértékének csökkentésére törekedni, de ugyanakkor a jobb népgazdasági illeszkedést kell célul kitűzni. A helyes irány az, ha ***az erdővagyonra jellemző döntéseket az eddiginél is jobban kivonjuk a vállalkozói szférából***, míg

az erdőtőke hozadékának a bővített újratermelésében (a bővített tőkevisszapótláshoz) szükséges hányadán felüli részének hasznosításában teljes szabadságot biztosítunk a vállalkozói versenynek.

4) A túlszaporodott vadállomány károsítása, ill. a vadgazdálkodás szabályozásának hiányosságai. Az ***erdő- és vadgazdálkodás*** közötti összhangot végre a valóságban is meg kell teremteni. Teljes körű és igaz információkkal fel kell tárni a helyzetet, amely sokszor rendkívül rossz.

A vad, mint az erdő szerves része, tulajdonilag sem választható el az erdőtől. Nem vadászati célú erdőben vadgazdálkodást csak az erdő fenntartásáért felelős szerv folytathat. A vadászati jog az erdőterület tulajdonosát illeti. Állami erdőben a tulajdonos vadászati jogát az erdő kezelőjén keresztül gyakorolja.

A tulajdonjog fentiek szerinti rendezése esetén a vadászatra jogosult teljes anyagi felelősséggel tartozik a vad által az erdőben okozott, hosszabb távon jelentkező károkért (növedékkiesés, fafajeltolódás, értékcsökkenés stb.).

Ha a jelenlegi tulajdonviszonyokban lényeges változás nem lesz, ezen felül az erdőgazdálkodó teljes kártalanítását is vállalnia kell a vadászati jog gyakorlásából származó haszon élvezőjének, ***objektív felelősség*** alapján. Minden erdőben biztosítani kell az elsődleges rendeltetés feltétlen primátusát. Az elsődleges fatermesztésre kijelölt erdőkben csak a szakszerű erdőgazdálkodást nem gátló, az erdő vadtűrő képességének megfelelő vadállományt szabad fenntartani. Ezen a határon belül törekedni kell mindenütt a kulturált vadászatot és az erdő és vad együttes, maximális hozamát biztosító vadállomány jelenlétére.

Összefoglalva az I. fejezetben foglaltakat, a felsorolt 4 tényező egyike sem teszi szükségessé eddigi erdészeti politikánk alapelemeinek megváltoztatását, inkább megerősítésüket, ill. kiegészítésüket igényli. Továbbra is fenn kell tartani az eddigi erdészeti politikánk következő alapelemeit:

- A társadalom hosszú távú érdekeinek megfelelő, a rövid távú gazdálkodói érdekeknek ki nem szolgáltatott ***erdőterv*** készítésére vonatkozó kötelezettség.
- Az ***erdő- (üzem-) terv*** szerinti gazdálkodás kötelezettsége.
- A mennyiségi és minőségi bővített újratermelés, racionális földhasználat, az erdőterület növelése, a termőhelyi adottságoknak legjobban megfelelő fafajok telepítése. Az újratermelés folyamatossága a tartamosság, szakszerű felújítás, szerkezetátalakítás.
- Erdővédelem.
- Műszaki fejlesztés, oktatás, kutatás meggyorsítása.
- Széles körű társadalmi ellenőrzés kialakítása és biztosítása.

A megváltozott körülményeknek megfelelően, nagyobb súlyt kell adni erdészeti politikánk következő elemeinek:

- az erdők humánökológiai szerepének,
- ***az erdővagyon-gazdálkodás és az ehhez tartozó érdekeltség megteremtésének,***
- a vadgazdálkodás összehangolásának az erdőgazdálkodással.

IV. Az erdészeti politika eszközrendszere

A vázolt irányok és célkitűzések megvalósításához az ***erdőgazdálkodás érdekeltségi rendszerét*** kell alapos vizsgálat alá venni. Keresni kell azokat a szervezeti és (jogi, közgazdasági) szabályozási módokat, amelyek a célokat úgy közelítik meg, hogy ugyanakkor az ágazat a népgazdaság irányítási rendszerébe megfelelően illeszkedjék. Az ***érdekeltség*** megoldására több változat jöhet szóba:

2) ***Az erdő tulajdonosi funkcióját a társadalmi tulajdont kezelő (használó) vállalat, szövetkezet gyakorolja***. Változatai:
   e) ***Központi finanszírozással beépíteni az erdő készletérték-változásait a vállalati mérlegekbe***. A készletváltozást csak megközelítő pontossággal tudjuk meghatározni.
   f) ***Mobil erdőpiac***, ahol évtizedek múlva térítheto befektetések és várható járadékok az egyes erdőparcellák mai értékét (a kamatok figyelembevételével) meghatározzák. Az ilyen szintű tőkepiac feltételei még nincsenek meg Magyarországon (tőkés viszonyok között is beszűkült).
   g) Megteremteni ***a gazdálkodó kollektívák dolgozóinak közvetlen és tartós*** (adásvételi ügyletek, örökösödés tárgyát is képező) ***tulajdonosi érdekeltségét a hosszú távú és pozitív erdővagyon-gazdálkodásban***, a vagyon tárgyát képező erdőtőke fejlesztésében. Mivel az erdő kisparcellás, egyéni művelésre nem alkalmas, a magántulajdoni érdekeltségre nem építhetünk.
   Az ***össztársadalmi tulajdonnak a döntésekben részt vevők (vezetők, dolgozók) társadalmi tulajdonába adása az erdőtőke megőrzésére nem alkalmas érdekeltség***.
   h) Mérsékelni ***az erdőgazdálkodó kollektíváknak (mindenekelőtt az állami erdőgazdaságok dolgozóinak) a gazdálkodás jövedelmezőségéhez közvetlenül fűződő anyagi érdekeltségét az ágazatnak a versenyszférából történő kivonásával, közszolgáltató üzemként***.

Ez azt jelentené, hogy ***a jövedelemtermelő képessége, feladata megmaradna***, de azt nem fizetné be az állami költségvetésbe az adózás fennálló szabályai szerint, hanem ***elsősorban az önfinanszírozásra és önfejlesztésre fordítaná*** (beleértve az erdők immateriális szolgáltatásaival kapcsolatban felmerülő költségeket is).
Ez a rendszer – a tapasztalat és a logika szerint – az ***ágazat pénzügyi pozíciója*** tekintetében előnyös, de az érdekeltségi viszonyokra csak közvetve hat (a szükség kényszere a vagyon felélésére kisebb).

2) ***Az erdőtulajdonos funkcióját versenyszférán kívüli szervezet gyakorolja***. Ez esetben az alábbi változatok merülnek fel:

c) Az egész ***mai erdőgazdasági vertikum*** az állami szektorban, az államhatalomhoz kapcsolódó ***hivatali szervek által, közvetlen irányításúvá válik az állami költségvetésen keresztül*** (A régi kincstári és az 1968. előtti modell.) Nem illeszkedik a mechanizmusba és az ágazat fejlődésére vélhetően káros (költségvetési korlát, bürokrácia).

d) A ***tulajdonosi funkciók gyakorlásának rendeleti, felügyeleti korlátozása a vállalatoknál. Ez a mai modell, amelyet lehet javítani, tökéletesíteni***. Ha ennél a megoldásnál maradunk, erősíteni kell az ***erdőterv jogi hátterét***, amelyet csak a vállalkozóktól anyagilag és erkölcsileg teljesen független szervezet ***készítheti***, az erdőtervek minőségét, adatainak megbízhatóságát ***átütően fokozni kell***, nagyobb anyagi ráfordítások árán is; növelni kell az erdőfelügyelet kapacitását és tekintélyét.
Hátránya, hogy a ***rendszer kevéssé illeszkedik a mai mechanizmusba*** és így a konfliktusok a piactól függetlenül, szubjektív megítéléssel vagy bürokratikusán oldhatók meg.

d) ***Az erdő művelése kiválik a vállalati szférából és a közszolgáltató vállalatokhoz hasonló keretben működik***.
Szolgáltatása a társadalom hosszú távú érdekeit szolgáló erdőkomplexum.
Bevétele a **vágásérett erdőrészek értékesítéséből és feldolgozásából** származik.
Hátránya a munkafolyamatok szétválásának konfliktusa.
Érdekeltségi viszonyai a ***költségvetésen keresztül*** beállíthatók a vagyonérdekeltségbe.

e) ***Az erdőtulajdonosi funkciót a közszolgáltató beruházó vállalatokhoz hasonló költségvetési és/vagy önfinanszírozó szervezet gyakorolja***.
Az erdőművelési munkát kivitelező vállalkozónak kiadja, a vágásérett fát tőárért eladja.
Speciális érdekeltsége beállítható a vagyongazdálkodásba. Itt a termelési folyamat nem válik szét, de a vállalkozói piac kialakulása, mozgása kockázatos.

A jelenlegi körülmények és ezek várható alakulása miatt az ***1/d) és a 2/c), d***) változatok látszanak elfogadhatónak, ezért ezek részletes kidolgozását javasoljuk. Nem vitatható, hogy a megvizsgálásra javasolt változásokkal kapcsolatban sok tekintetben nincsenek tapasztalatok. Mivel azonban a jelenlegi megoldás nem megnyugtató, ezért kénytelenek vagyunk a sajátosságainknak megfelelő rendszert tovább keresni. Bármelyik változat mellett dönt a kormányzat, az erdőtörvény és végrehajtási utasításai alapos, tartalmi átdolgozásra szorulnak.

A vadászati, ill. vadgazdálkodási jogszabályok gyökeres átdolgozása pedig semminemű halasztást nem tűr.

Hazánk ***jelenlegi és hosszabb távon is bizonyosra vehető faanyaghiánya arra kötelez bennünket, hogy maximális fahozamra törekedve***, minél nagyobb területen, szakszerű erdőgazdálkodást folytassunk.

Az ehhez szükséges anyagi alapot csak a kitermelésre kerülő faállományok különbözeti járadékának (a kitermelési költséggel és normatív nyereséggel csökkentett, piaci áron számított primer árbevétel) teljes koncentrálásával lehet garantálni.

Az így képzett, minden bizonnyal jelentős nagyságrendű ***Erdőfenntartási Alap*** első részéből egyenlő eséllyel kellene indítani minden erdőfelújításra kötelezett vagy vállalkozó gazdálkodót.

A maradék összeget pedig nyilvános pályázat alapján ott kellene kizárólag az erdőgazdálkodás fejlesztésére befektetni, ahol legmagasabb kamatra lehet számítani.

Addig is, amíg az új érdekeltségi rendszer bevezetésre kerül, az erdők felújításához és a fiatalkori erdőnevelési munkák elvégzéséhez szükséges pénzügyi alapot továbbra is központilag kell képezni és kezelni úgy, hogy a gazdálkodó egységek általános helyzetüktől függetlenül biztosítsák az erdők újratermelésének fedezetét.

Budapest, 1989. január hó (Az 1989. január 31-i elnökségi ülés után átdolgozott anyag.)

IB: Erdeink hasznosítása a változó igények kielégítésére *(Az ERDŐ 1988/3)*

„***Erdő a változó világban***" c. nemzetközi konferencián elhangzott korreferátum.

Az erdész szakemberek már régóta megfogalmazták, hogy az erdőgazdálkodás célja a faanyag és egyéb termékek, valamint a környezetvédelmi és üdülési szolgáltatások iránti társadalmi szükségletek minél teljesebb, tartamos, hatékony kielégítése. Meggyőződésem, hogy ezt a célt valamennyien elfogadjuk, mindennapjainkban ennek megvalósítására törekszünk.

Tény, hogy ugyanakkor erdeink hasznosítása és a társadalmi igények közt mind erősebb ellentmondás létezik. Az okok közül előadásomban a közgazdasági jellegűekre visszavezethetőkkel foglalkozom elsősorban, nevezetesen:

- az erdőgazdálkodás célja tartalmi megváltozásával;
- az élőfaállománnyal, magával az erdővel való gazdálkodással és
- a népgazdasági és vállalati gazdálkodással kapcsolatos, újszerű követelményekkel és feltételekkel.

Az erdőgazdálkodás céljának tartalmi változásait illető ***konfliktusok a részcélok egymáshoz viszonyított súlyának éltérő megítélésére*** vezethetők vissza.

Igen nehéz a tisztábban látás, mert az átrendeződés ***az üdülési és a környezetvédelmi funkciók*** fokozatos előtérbe helyeződésével kezdődött. A szakemberekben és a társadalomban is megfogalmazódtak azok a nézetek, hogy a funkciókkal szemben ***az erdő nyersanyagtermelő szerepe háttérbe szorul***. Ugyanakkor napjainkban és hosszabb távon is valamennyi funkció iránt egyidejűleg nőttek a társadalmi igények, ezek együttes, minél teljesebb kielégítésére kell törekednünk. Ezzel kapcsolatosan kettős feladatunk van:

Először is minél pontosabban meg kell ismerni a társadalom változó igényeit.

Aktívabb szerepet kell vállalnunk a társadalom erdei környezettel kapcsolatos tudatának formálásában is.

Megdöbbentő az az információhiány, mely az erdőgazdálkodásról szóló különféle nyilatkozatokban és cikkekben tükröződik.

Ebben valamennyien hibásak vagyunk. A jövőben még szívósabban kell törekednünk az erdőgazdálkodás céljainak, ezek megvalósítása hazai lehetőségeinek és feltételeinek széles körű megismertetésére és társadalmi elfogadtatására.

Ebben az OEE-nek meghatározó szerepet kell vállalni.

Céljaink tartalmának tisztázása szakmánkon belül is újszerű feladatokat jelent. Nyitottaknak kell lennünk a külső igényekkel szemben, azokat minél hamarabb egyeztetnünk kell a szakmai és társadalmi lehetőségeinkkel.

Törekednünk kell arra, hogy azokat a társadalmi szükségleteket, melyek nem jelentenek többletköltséget, csupán más stílusú munkával teljesíthetők, minél teljesebben valósítsuk meg.

A többletköltséggel járó feladatoknál viszont a finanszírozási lehetőségek feltárására és megragadására összpontosítsunk. A környezetvédelmi és üdülési funkciók jelentős részének

előállításához, újra termeléséhez napjainkban és a távlatokban is társadalmi ráfordítások szükségesek, ezek elismertetésére és biztosítására kell törekednünk. Ehhez természetesen az is szükséges, hogy a kutatások mielőbb tisztázzák a környezetvédelemmel és üdülési szolgáltatásokkal kapcsolatos, naturális folyamatokat.

A ***többcélú erdőgazdálkodás szemléletéből kiinduló, a teljes hozamok és veszteségek reális ismerete, rendszeres ütköztetése nélkül még csak remény sincs a finanszírozás fejlesztésére***. Enélkül a rendelkezésre álló pénzügyi lehetőségeket racionálisan nem tudjuk felhasználni, az önálló vállalatoktól sem várhatók el a teljesítmények. Márpedig ***e tevékenységeknek be kell illeszkedniük vállalataink döntési rendszerébe***.

Nagyobb aktivitással kell ezeket az igényeket egyrészt teljesíteni, másrészt az eredményeket és az ágazati, vállalati szinten megoldhatatlan problémákat a társadalom felé jelezni. Ez is egyik eszköze a társadalmi tudat és a szakmai ismeretek intenzívebb, célratörőbb formálásának.

Mielőtt ***az élőfaállomány-gazdálkodás, valamint a népgazdasági és vállalati erdőgazdálkodás problémáival foglalkoznék***, egész röviden emlékeztetek népgazdaságunk jelenlegi helyzetére, a kibontakoztatással kapcsolatos feladatokra.

Ma már széles körben elfogadott, hogy napi gondjainktól céltudatos, hosszú távú munkával tudunk megszabadulni és egyúttal a társadalmi-gazdasági élet magasabb szintjére emelkedni. E folyamatban a külkereskedelmi és népgazdasági egyensúly követelményeit kielégítve kell a szélesebb körben értelmezett gazdasági szerkezetátalakítás feladatait megoldani. E tekintetben nem csak a termékszerkezet módosításáról van már szó, el kell érni a termelőeszközök, a munkaerő, a pénzügyi alapok hatékonyabb és rugalmasabb kombinációját, egészségesebb szabályozási és szervezeti megoldások mielőbbi bevezetését.

Ebben a kibontakozási folyamatban a maga objektív súlyának megfelelően, az erdőgazdálkodásunk jelentős, sőt növekvő szerepet játszik.

A ***népgazdasági egyensúlyi feltételek*** szolgálatában ***felértékelődik a nyersanyagtermelő funkció, az életminőség javítása érdekében pedig fokozódik a környezetvédelmi és üdülési funkciók jelentősége***.

Teljesen újszerű megközelítéssel tudjuk csak a ***változó igényeket és erdeinkben rejlő lehetőségeket*** úgy egyeztetni, hogy az ne sértse a ***társadalom távlati érdekeit*** sem.

Az élőfaállomány-gazdálkodással kapcsolatos problémák jelenlegi helyzetét – úgy gondolom – valamennyien ismerjük. Értékeljük az erdőművelésben, a fakitermelésben, a fafeldolgozásban, az import-export egyenleg kedvezőbb alakulásában több évtized alatt szívós munkával elért eredményeket. Látjuk azonban az erdők fokozottabb igénybevételére utaló jeleket is. Mindez az **erdőterv** ***szerinti gazdálkodás, a fejlett erdőfelügyeleti hálózat és az önálló vállalati gazdálkodás*** keretei között történt.

Népgazdaságunk fő fejlődési irányai, a piaci gazdálkodás, a vállalati önállóság fokozását jelzik. Nemzetközi tapasztalatok – és a hazai, 60-as évekből származó, személyes benyomásaim – azt támasztják alá, hogy ***nem jelent igazi megoldást, ha vállalatainkat áttereljük egy költségvetési szemléletű gazdálkodásba***.

Súlyos gazdasági helyzetben teljesítményünk, a szükséges ráfordítások társadalmi elismertetése, az igények reális szinten tartása e keretek közt még nehezebb feladat lenne.

Meggyőződésem, hogy ***a kiutat az erdőterv kereteit pontosan betartó, ezen belül a jelenleginél még önállóbb vállalati gazdálkodás jelenti***.

Ez egyúttal azt is megköveteli, hogy az ***erdőterv szerinti gazdálkodás tartalmát is pontosabbá*** tegyük. Elengedhetetlen, hogy a 12–16 évre szóló ***erdőtervek egy hosszabb távlatot átfogó, optimális erdőállomány-fejlesztési tervvel legyenek összhangban, a jelenleginél következetesebben tartalmazzák a többcélú hasznosítás*** lehetőségeit és követelményeit. E vonatkozásban igen biztatóak Király professzor vezetésével és az Erdőrendezési Szolgálat keretében elért kutatási eredmények.

Az ökonómiai szabályozás feladata az erdőterv szerinti gazdálkodás gazdasági ösztönzése. Az Erdőrendezési Szolgálattal összehangolva előre haladtunk ezen a téren.

A ***jelenlegi finanszírozási rendszert célszerű kiegészíteni az egész erdővagyon-gazdálkodásra vonatkozó intézkedésekkel. Ismeretes, hogy az egész népgazdaságban is erősíteni kívánják a vagyonérdekeltséget***.

Ennek szellemében keressük azt a módszert, amely az erdőgazdálkodás sajátosságait érvényre juttatva, illeszkedik az általános rendszerhez.

A földértékelési kutatások eredményei lehetővé teszik az erdőtervnek megfelelő, normatív jövedelmek levezetését, melyeket a tényleges teljesítményekből számított jövedelmekkel összevetve, mód nyílik az erdővagyon-gazdálkodás reális értékelésére. Előzetes elképzelések ötévenkénti helyzetfelmérést és ehhez kapcsolódó ökonómiai következményeket tartalmaznak. Ezen az alapon kívánjuk az erdőfenntartási járulék elvonást is továbbfejleszteni.

Megfelelő táblázatokkal az erdőfelügyelők erdőrészletenként differenciáltan állapíthatják meg az erdőfenntartási alappal kapcsolatos kötelezettségeket és támogatásokat.

Az erdőfelújítás és erdőtelepítés finanszírozásánál a szankciók fenntartása mellett növelni kell a minőségi munka gazdasági elismerését. Kiváló erdősítések revízió utáni felára ezt a célt szolgálhatná, egyúttal módot adna egy speciális prémiumrendszer gyakorlati alkalmazására. Növelni kell az erdőszerkezet átalakításában a vállalatok érdekeltségét, hiszen ez is sajátos termékszerkezet-váltás, melynek előnyeit utódaink élvezik. Az erdőterv előírásait tiszteletben tartó, még önállóbb vállalat is csak az erdőfelügyelet társadalmi ellenőrző szerepének növelésével egyidejűleg bontakoztatható ki. Valamennyi társadalmi és állami szervezettel el kell fogadtatni ennek jelentőségét.

Egyidejűleg **újszerű szakmai ismeretek** kialakításával és mielőbbi átadásával kell az erdőfelügyelőket e feladatok hatékonyabb ellátására felkészíteni. Személyes véleményem, hogy ***az erdőfelügyeleti és az erdőrendezőségi funkciót a jövőben is célszerű élesen elkülöníteni.***

A népgazdasági és vállalati gazdálkodásban is minőségileg új helyzettel kell számolnunk.

A ***piaci gazdálkodás szerepét erősítő, az önálló vállalati gazdálkodást*** kibontakoztató folyamatok azt jelentik, hogy az erdőgazdálkodáson belül ***az élőfakészlet bővített újratermelése szférájában növekszik a közvetlen állami irányítási és ellenőrzési tevékenység jelentősége***.

Az ***erdőfelújítás, az erdőtelepítés, a környezetvédelmi és üdülési funkciók teljesítése nem illeszkedik automatikusan az erdőgazdasági vállalatok piaci érdekeltségébe***.

Ezeknek a tevékenységeknek megvalósítási és megtérülési ideje meghaladja a gazdálkodók által érzékelhető időhorizontot; finanszírozási lehetőségük is túllépi egy-egy gazdálkodó lehetőségeit; ***az egész vertikumra gyakorolt hatást sem képesek a vállalatok közvetlenül érzékelni***.

Az ***élőfakészlet bővített újratermelési területén indokolt a közvetlen állami ellenőrzés és beavatkozás fenntartása***. Ez ***egyúttal az erdőfelügyelet mellett az Erdőfenntartási Alap megőrzését*** is jelenti.

Árrendszerünk a 80-as években forradalmi változásokon ment át. E vonatkozásban ***lényegesebb változások nem várhatók, hiszen ágazatunkban a valóságban kibontakozottak a piaci viszonyok***, a világpiaci árak felső korlátként szerepelnek. Várható, hogy az egyéb erdei termékek hazai és külföldi értékesítési lehetőségei kedvezőbbé válnak, erre is fel kell készülni vállalatainknak.

Sajátos termékszerkezet-módosítást jelent a környezetvédelmi és üdülési szolgáltatások fokozottabb figyelembevétele. Az új technológiáknak ebből a szempontból is korszerűeknek kell lenni. Természetesen az ezzel kapcsolatos finanszírozási feladatokat is meg kell oldani.

Az árrendszer vonatkozásában azonban tisztán kell látnunk, hogy ágazatunkon belül lényeges, elvi változások nem várhatók. A ***gazdaságosság*** növelésének egyedüli forrását a termékskála bővítése, a ***feldolgozottság fokának és minőségi színvonalának emelése*** jelentheti.

A ***költségcsökkentés lehetőségei ágazatunkban igen korlátozottak***. A szabályozórendszer módosításából következően elsősorban a ***munkaerővel*** kapcsolatos költségekre lesznek érzékenyebbek vállalataink, emiatt a műszaki fejlesztésben való érdekeltségük várhatóan nő. A munkaerő-takarékos technológiák szélesebb körű elterjesztése közvetlen vállalati érdek lesz. Ez nyomást gyakorol az ***erdőművelési munkákban foglalkoztatottak létszámára***, ami viszont – egyéb intézkedések nélkül – veszélyezteti a minőségi erdőművelési teljesítményeket.

E tekintetben egyik megoldásnak tűnik a ***természetszerű gazdálkodás szerepének erősítése a művelésben***. Ez egyébként összhangban van a ***többcélú erdőgazdálkodás*** követelményével is.

A ***másik*** irányzat a ***munkák koncentrálásával és hatékonyabbá tételével*** oldja meg a feladatokat. (Méretes szaporítóanyag ritkább hálózatú ültetése, nevelővágások időpontjának a fafaj és termőhely függvényében történő, tudatosabb differenciálása, vágáskorok ésszerűbb megválasztása.) A fahasználat területén ugyancsak jelentős, szervezéssel felszínre hozható tartalékok rejlenek. Kibontakoztatásukhoz a kutatóintézetek aktívabb részvételével megteremtett vállalatközi együttműködés szükséges.

A vállalati önállóság és a piac szerepének erősítése egyúttal elengedhetetlenné teszi, hogy a népgazdasági szintű irányítás gazdasági eszközökkel is támogassa a műszaki fejlesztés egységes koncepciójának megfelelő vállalati törekvéseket.

Különösen az ***erdőművelés területén kell ennék feltételeit megteremteni az Erdőfenntartási Alap szerepének tudatos bővítésével***.

Ellentmondásos folyamat zajlik le a vállalatok szervezeti felépítésében is. A termékszerkezet átalakítása, új technológiák alkalmazása növeli a beruházási szükségletet. ***Ez a tény a nagy vállalatok fennmaradását indokolja***. Ezek ***az önálló vállalatok az utóbbi években saját érdekük minél teljesebb érvényesítésére törekedtek. Az új viszonyok közt ez nem lesz elegendő***. A világpiac csak az önálló vállalatok közti fejlett kooperáció esetén fogja a teljesítményeket elismerni. Növelni kell tehát a ***kölcsönös érdekek figyelembevételén alakuló*** együttműködést gazdálkodó szervezeteink között. Természetesen egyes esetekben a nemzetközi kooperáció bővítésére is törekedni kell.

Vállalatainkon belül is lényegesen meg kell változtatni a belső szervezeti és érdekeltségi rendszert. Két út közül kell választani: az ***egyik*** lehetőség, hogy ***kisebb egységekre*** oszlik a nagyvállalatok szervezete. Ez ellentmond a tőkekoncentráció igényének.

A másik lehetőség, ha a ***vállalatok növekvő önállóságú belső vállalkozásokra építik szervezetüket***. E folyamatok megindultak, napjainkban megfigyelhető ***az alulról felépített, önálló nyereségcentrumokként működő, kooperatív együttműködésen alapuló szervezeti egységek, „kisvállakozások" kialakulása***. Így remélhető a munkateljesítmény fokozásában érdekelt munkavállalók kedvezőbb elismerése. A ***belső vállalkozások tudatos fejlesztése elősegíti a személyiség gazdagításából, a tulajdonosi érzületből fakadó teljesítménymotivációk megteremtését***.

A vezetéssel szemben is alapvetően megváltoztak a követelmények. Újításokra és a változások elfogadására orientált értékrendszert kell kialakítani. Ennek fő mércéje a világpiacon is gazdaságosan elfogadható termék, technológia előállítása. Emellett tudományos ismeretanyag gazdagítása is fontos követelmény. Felértékelődik egy elméleti felismerés gyakorlati alkalmazására való képesség.

A belső vállalkozások szerepének fejlesztésével pedig e teamek munkájának tökéletesebb megszervezésére és az egymás közti együttműködés szervezettségének fokozására irányuló vezetői képesség súlya növekszik. ***Nagyvállalataink keretén*** belül támogatni kell a kísérletezéseket, természetes legyen a sokféleség elismerése, egyúttal a hibák bizonyos mértékű elfogadása is követelmény az új megoldások feltárását, megvalósítását ösztönző környezetben. ***Az egyének számára*** viszont biztosítani kell a folytonos tanulás lehetőségét. Csak így lesznek képesek egy magasabb szintű munkakultúra kialakítására és folyamatos fejlesztésére, a csoportmunkára való képességre, a konfliktusok magasabb szintű kezelésére és megoldására.

Az újításra és változásokra motivált munkavállalók a belső vállalkozások kereteit kihasználva, a köztük fokozatosan kialakuló, mind fejlettebb együttműködést erősítve várható, hogy vállalataink a jelenleginél magasabb fokon, rugalmasan alkalmazkodva lesznek képesek a többcélú erdőgazdálkodás igényeinek magasabb szintű kielégítésére, erdeink távlati társadalmi érdekeket is figyelembe vevő fejlesztésére.

OEE 1989 – HI: Megnyitó – Kombinát *(AZ ERDŐ 1989/11)*

Közgyűléseink „vándor" jellege azt a célt szolgálja, hogy a szaktársadalom más-más vidék erdőgazdálkodását ismerje meg, azok sikereiből és gondjaiból okuljon.

Már évek óta várunk erre a lehetőségre, hogy az egyesület tagsága megismerhesse a szakmának nagyságban és összetételben egyedülálló vállalatát. Nem lehet feladatom, hogy értékeljem a látottakat. Elég talán annyit mondani, hogy velem együtt valószínűleg sokan sajnálják, hogy nincs kéthárom ilyen ***kombinátunk***.

Csak ***a legnagyobb elismerés hangján lehet beszélni arról az alkotóerőről, tervezői kreativitásról és fegyelmezett munkáról, amely mindezt létrehozta. Jó volt látni a magas színvonalú, fegyelmezett szakmai munkát***. A magam részéről elsősorban ezt ajánlom a tisztelt közgyűlés figyelmébe.

Nem kevésbé figyelemre méltó az a szemlélet, amelyet Schmidt vezérigazgató kialakított és következetesen megvalósított: ***a tartamosság elvére épülő erdőgazdálkodás alapja és biztosítéka a prosperáló fafeldolgozás, mert a vállalat nincs rászorulva, hogy felélje jövőjét***. Voltak, akik szívesen követték volna a szombathelyi példát és nem csak rajtuk múlott a sikertelenség. A minőségi változásokat – amilyen ez a kombinát is – mindig szakmán belüli mozgalmak előzik meg, amelyek valamilyen célt tűznek ki és ennek helyességéről kívánják meggyőzni a közvéleményt. Eközben kölcsönhatás jön létre a mozgalom szóvivői és a szaktársadalom, valamint a megvalósításhoz szükséges erőforrások birtokosai között. Ez nélkülözhetetlen a mozgalom sikere érdekében, mert egyébként nehéz megtalálni a cél elérésének reális útját. A mozgalmak kialakulásának előfeltétele, hogy az élénk egyesületi élet alkalmakat teremtsen az eszmecserékre. Eltekintve korunk túlhajszoltságától, ez csak akkor jöhet létre, ha elismerik és becsülik az egyesület közvéleményt összegző és formáló szerepét. Ha ez nem így van – esetleg éppen ellenkező a törekvés – akkor a döntéshozók természetesen nem igénylik a degradáló szervezet véleménynyilvánítását.

Egyesületünk múltjában mindig voltak olyan gazdasági vezetők, akik átlátták az egyesületben folyó élet gazdaságra gyakorolt előnyeit, és lehetőségeit mindannyiunk javára használták ki. Az egyesület – alapszabályának megfelelően – mindig is a fejlődést szolgáló mozgalmak helye volt. Itt kell kialakulnia annak a közmegegyezésnek, amelyre biztosan lehet alapozni minden jogalkotást., Itt kell kialakulnia annak a közszellemnek, amely rendeletek nélkül is helyes cselekvésre kényszerít. Ez a közszellem az elsődleges, mert ha ez hiányzik, akkor a legjobb jogalkotás is hatástalan. Örömmel állapíthatom meg, hogy évek óta folyó vitáink első eredményeként a MÉM-EFH olyan erdészetpolitikai megújítást irányzott elő, amely figyelembe vette az OEE elnöksége által elfogadott anyagot. Az OEE és a főhatóság közötti, évtizedekig meglevő jó együttműködés látszott ébredezni.

Az erdőtörvény teljes titokban előkészített, részleges módosítása sajnos olyan mértékű aggodalmakat ébresztett, hogy választmányunk jónak látta az Országgyűlés elnökétől a törvényjavaslat visszavonását kérni. Megértették kérelmünket és a javaslatot visszavonták. Itt is hangsúlyozni szeretném, hogy nem a törvényhozás akadályozásáról van szó, csupán azt szeretnénk kérni, hogy a szaktársadalom által megvitatott előterjesztések kerüljenek a törvényhozás elé.

Az erdészetpolitikai irányelvek példája bizonyítja, hogy meg lehet találni az összhangot és ez mindennél jobban szolgálja az előterjesztő tekintélyét. Folyamatban van az ***erdőtörvény***

teljes szövegének előkészítése. ***Véleményünk szerint alapos vizsgálatokkal és sok vitával lehet csak kialakítani az új erdőtörvény időtálló szövegét és ehhez idő kell***. Korábban egyetértettünk a MÉM-EFH-val abban, hogy 1990 végén lehet egy jól előkészített törvényjavaslatot benyújtani. Egyre inkább látom, hogy az egész erdőgazdálkodás kardinális elve a ***„tartamosság", ezért erre kell az erdőtörvényt is alapozni.***

Az erdőgazdálkodás értékelése és illeszkedése a reformfolyamatokba (Vitaindító gondolatsor)

Az Országos Erdészeti Egyesület elnöksége 1989 januárjában elfogadta ***az erdészeti politikánk megújításának alapelveit*** (***EPMA*** – lásd: AZ ERDŐ 8. sz., Egyesületi Közlemények között).

Ebben már – mindenki mást megelőzve – foglalkozott az ***ágazat tulajdoni és szabályozórendszerének illeszkedési*** lehetőségeivel, figyelembe véve a népgazdaságban kialakuló rendszert. A ***szervezeti rendszer az előbbi kettő függvénye, ezért ez a kérdés fő témaként nem merült még fel***. A kérdéskomplexum megvitatása egyre sürgetőbbé válik, mert nyilvánvalóan megelőzi az erdőtörvény megszövegezését. A teljesség igénye nélkül szeretném felvázolni a törvényszerűségeket és lehetőségeket, amelyek meghatározzák, hogy mit és milyen keretek között tehetünk, mit szabad tennünk.

Az alábbi összefoglalást egy kis létszámú kollektíva készítette. Nem tudományos értekezés, nem állásfoglalás, nem tervezet. Célja a viták megalapozása és az időtálló döntések tényezőinek áttekintése abban a felfogásban, ahogy napjainkban a gazdasági kérdéseket vizsgálják. Ha egyesületünk tagsága részben vagy teljesen egyetért ezzel az anyaggal, ill. az itt felvetett kérdésekben állást fog foglalni, akkor a már elfogadott EPMA részévé fog válni.

I. Az erdőgazdálkodás fogalma és célja

Az erdőgazdálkodást minden mértékadó államban ***külön nemzetgazdasági ágazatként*** kezelik. Ennek okaival az EPMA-ban már foglalkoztunk. A napjainkban kialakult fogalmazással:

Az erdő természeti erőforrás, egyúttal az emberi környezet nélkülözhetetlen elemeként működő, különleges „tőke". A cél a tőke anyagi és immateriális hozadékának folyamatos (örökös) fenntartása, ill. fokozatos bővítése, a lehetséges határig.

A cél tehát a „tartamosság", amely az erdőgazdálkodás lényege, elsődleges nemzetgazdasági célja. Az erdőgazdálkodás reformját erre az elsődleges célra kell alapozni. A „tartamosság" előtérbe helyezése ugyanis megőrzi az erdővagyont anélkül, hogy a jelen társadalmát fosztaná meg az arányos tőkehozadéktól. ***Nem a tőkét akarjuk felhalmozni*** a jövő generáció számára, csupán a tőke jövőbeni hozadékát (kamatát) akarjuk mai beavatkozással fenntartani vagy lehetőleg növelni.

Ez még akkor is hosszú távú társadalmi kötelesség, ha adott időszakban és helyen az ehhez szükséges befektetések nagyobbak a pillanatnyi hozadéknál. A mai érdekviszonyok negatív hatásainak kivetítése a több évtizedes jövőre, súlyos társadalmi bűn.

A „tartamosság" kiemelését erősíti, hogy ez megfelel egyúttal az erdő környezetvédelmi szerepének is. Azt is deklarálni kell, hogy az „erdőföld" nem „termőföld", mint ahogy a nyílt színi bánya, az ipari üzem, a kórház stb. által elfoglalt földterület sem termőföld.

Nem kell tehát azzal azonos tulajdoni szabályokat hozni. Mivel az erdőgazdálkodás kiemelt célja nem azonosítható más ágazatokéval, logikus követelmény ***a különleges eszközrendszer***. Az erdőgazdálkodás illeszkedését a gazdaságirányítási rendszerbe sem a nyersanyag-kitermelés, sem a környezetvédelem eszközrendszere nem biztosíthatja. Az illeszkedés éppen akkor lesz jó, ha az ***ágazat specialitásaira*** építjük. Ezért külön kell elemezni az erdőgazdálkodás

- jövedelemviszonyait és
- tulajdonosi érdekviszonyait.

II. Az erdőgazdálkodás jövedelemviszonyai

1) Az erdőgazdálkodás jövedelme függ termékeinek mennyiségétől és minőségétől, valamint a piaci viszonyoktól függő árbevételétől. Ha csak a legfontosabb tényezőket emeljük ki. A termékek – itt elsősorban az erdei választékokra gondolunk – átlagosan jó munka feltételezésével, ***a termőhelyi viszonyoktól függnek. Az erdőgazdálkodásban a termőhelyi adottságok hatása az évtizedek alatt felhalmozódott fában halmozottan jelentkezik***. Az ***erdőgazdálkodás ugyanakkor nem tudja befolyásolni a rövid távú bozadéktermelő képességet*** a tudomány és a technika eszközeivel, mint a mezőgazdaság.

   Ezért – már az átlagosan versenyképes erdőgazdálkodás esetében is – ***a kedvezőtlen természeti adottságok között gazdálkodók*** nem érdekeltek az erdőgazdálkodásban. Ha az erdőtőke hozadéktermelő képességének folyamatos fenntartása az elsődleges társadalmi cél, akkor – bármilyen tulajdoni, szervezeti és szabályozórendszerbe illeszkedne is – ***az államnak érdekeltséget kell teremtenie a kedvezőtlen adottságú erdőgazdálkodás számára***. Ez történhet külső, pótlólagos forrásból, de a különbözeti járadék progresszív adóztatása és újraelosztása útján is. A beavatkozást itt fokozni, illetve finomítani kell az állami gazdaságirányítás visszavonulása, a piacgazdaság erősödése esetében is.

3) A ***világpiaci faárak „centrumát”*** döntő súllyal a gazdaságilag elmaradott és ezért kizsákmányolt térségekben végrehajtott erdőirtásokból, őserdő-kitermelésekből származó fanyersanyag határozza meg.

   Ez ***az árcentrum nem fedezi a magas árú munkaerővel dolgoztató fejlett térségekben folyó, növekvő tőkevisszapótlást igénylő „tartamos” erdőgazdálkodás költségeit***. Ezért például az erdőgazdálkodásban mindig is élenjáró NSZK-ban az erdőterület egyharmadát birtokló állami erdőgazdaság évtizedek óta veszteséges; a magánerdők esetében pedig egyértelmű, hogy az erdő átlagosan a befektetett tőkét versenyképesen nem téríti.

   Ilyen körülmények között az erdészeti gazdaságpolitika három út közül választhat;
   - védővámokkal az importfát a hazai költségek szintjére emeltetni;
   - a mezőgazdasághoz hasonlóan, ***állami támogatást kérni***;
   - a ***társadalom számára nélkülözhetetlen erdő fenntartásáért ellenszolgáltatást követelni***.

Az első megoldás a nemzetközi piacon szerkezeti torzulásokra vezet. A második esetben az adófizetők tiltakoznak az olyan gazdasági tevékenység ellen, mely nem versenyképes. A ***harmadik irány a helyes, mert szükségessége az állampolgár számára nélkülözhetetlen tevékenység ellenszolgáltatásáról***. A nyugat-európai országok közadóként hajtja be az állam.

Nagyon fontos, hogy világossá tegyük, hogy ***itt nem az erdőgazdálkodás támogatásáról van szó, hanem a társadalom minden tagja számára nélkülözhetetlen tevékenység ellenszolgáltatásáról***. A nyugat-európai országok erre az útra léptek, különösen a környezeti károk miatti, tömeges erdőpusztulás sokkoló hatására.

Magyarországon a világpiaci faárszint és az eltorzított bérszint közötti rés következtében (a viszonylagosan kedvező fakereslet mellett) az erdőgazdálkodás az elmúlt öt évben versenyképes volt. A bérek fokozatos terhelése, a bérrendszer várható reformja azonban a piacgazdaság nemzetközi normáit várhatóan megteremti, és így a kimagaslóan magas élőmunka-arányú erdőgazdálkodás hamarosan törvényszerűen elveszíti versenyképességét. Erre rendszerileg fel kell készülni. A környezetvédelmi alaptól elkülönítetten, külső forrásból is táplálni kell az erdőtőke befektetési pénzalapját. Erre bármilyen tulajdoni, szervezeti és szabályozórendszerben szükség van, ha a világpiaci illeszkedésünk megfelelő szintre jut. A hazai erdőpusztulás ezt az igényt itt is előrehozza, sürgeti, mert a fahozadék jövedelmezőségét számottevően rontja.

III. Az erdőgazdálkodás tulajdonosi érdekviszonyai

Az erdőgazdálkodás tartamossága, a hozadék egyenletessége nem az egyetlen lehetséges gazdálkodási cél. Elvileg és a gyakorlatban is ***háromféle cél*** lehetséges:

- ***Tőkeáthelyezés*** nagyobb hozadékot adó területre, működő vagy banktőke formájában. Ilyenkor a már piacképes választékot adó faállományt kitermelik, a belőle származó jövedelmet máshol fektetik be. A visszamaradó erdőterület hosszú időre elértéktelenedik.
- ***Tőkefelhalmozás***. Akkor sem termelik ki a faállományt, amikor már lehetséges lenne. Oka lehet: ***nem fatermesztés az elsődleges cél***, vadászat vagy más, üdülési, hobbiterület stb. A társadalom indokolt esetben se jut hozzá a faterméshez. Nyugaton egyre gyakoribb, főként, ha a tulajdonos nem az erdőből él. Az erdő presztízsvagyonná válik. ***Kényszerű*** tőkefelhalmozás folyik azoknál a magánbirtokosoknál, ahol a fakitermelésre szükségszerűen csak nagy megszakításokkal kerülhet sor, mert az erdőterület kicsi.
- ***Az egyenletes tőkehozadék kitermelése, a tartamosság elvén alapuló gazdálkodás***.

A tulajdonviszonyok lényeges hatást gyakorolnak arra, hogy a fentiek közül melyik forma alakul ki.

A magántulajdon hatása lényegesen eltérő lehet a kis vagy nagy területű erdőbirtoknál, ill. a társasági tulajdonnál.

A kis erdőbirtokkal rendelkező tulajdonos nem tudja erdőgazdálkodását a folytonos tőkehozadékra építeni, hiszen 30–140-szer akkora terület kell ehhez, mint amekkorán évente arat. Ez esetben, vagy a pillanatnyi vagyoni érdekei szerint aknázza ki az erdőt, vagy a lehetőség legvégső határáig igyekszik felhalmozott erdővagyonát megőrizni, mivel nem ebből él.

A társadalom számára kívánatos, tartamos erdőgazdálkodáshoz tehát egy minimális terület szükséges, ezért a legfejlettebb erdőgazdálkodás minden változatában az állam közvetve vagy közvetlenül akadályozza az erdőterület felaprózását és ösztönzi az apró területek egyesítését (közös vagyonkezelés, szövetkezet, társaság stb.). Az erdők tulajdonosi szétosztása ellentétes a mai történelmi folyamattal, a kiemelt társadalmi céllal, a tartamossággal.

Ha az előzőeket nem fogadnánk el és ragaszkodnánk az erdők szabad tőkepiacához, akkor helyrehozhatatlan torzulások keletkeznének. Előre jelezhetők:

- egyrészt a vágásérett állományokra korlátozódó piac, amely az egy-egy tulajdonos birtokában levő erdők állományszerkezetét eltávolítja a kívánatostól,
- másrészt a magántulajdonú zöld környezet, amely az ország fahozamát csökkenti és a társadalomban ellenérzést vált ki.

A ***magántulajdonú nagy erdőbirtok*** – nagyságánál fogva, a „tartamosság” elsődlegességével biztos megélhetést nyújthat jelenlegi tulajdonosának és utódainak is. Itt a társadalom és az egyén érdeke jellemzően egyezik.

Ezzel szemben a ***társasági tulajdon*** vagyonérdekeltsége nem azonos sem az öröklődő magántulajdonú, sem a társadalmi érdekeltséggel. Történelmi példák és soksok rontott erdő bizonyítja a részvénytársaságok, közbirtokosságok gazdálkodási hibáit. A magántulajdonú vagyon megőrzése, végtelen időhorizontú bővítése helyett itt a tőkehozadék versenyképessége a legfőbb motiváció kapitalista viszonyok között is. A tulajdonosok társasága a tőke leggyorsabb megtérülését keresi, nem kötődik az adott működő tőkéhez, az erdőhöz. Ezen okok miatt a társasági vagyonfelosztás nem célravezető az erdőgazdálkodásban.

Bármilyen tulajdonú erdőt lehet ***bérlővel*** is kezeltetni, ami semmiben sem különbözik attól, amikor ***állami tulajdont vállalatok*** kezelnek. Mindkét esetben a mai eredményekben érdekeltek és a távlati társadalmi érdeknek nem lehet hatása, akár tőkés, akár szocialista rendszerről van szó.

Évszázados tapasztalat, hogy a nem vállalkozásba kiadott állami tulajdon jellemző érdekeltsége a tartamosság. Sokszor felmerül a kérdés, hogy egy, mai magyar állami

erdőgazdaság szakszemélyzete miért nem teszi ugyanazt, amit korábban Eszterházy herceg vagy a korábbi kincstár vagy a mai nyugatnémet állam vagy nagybirtokos alkalmazottai.

A válasz egyszerű: ***a menedzserek a kenyéradó érdekét képviselik, mert egzisztenciájuk ettől függ, így volt ez régen, így van ez most is***. Ez természetes. ***Akkor a tulajdonos vagyonérdekeltsége hatott***.

Ma, Magyarországon, az ***állam „haszonbérbe" adta az erdőt a szakszemélyzetnek***, és – mint versenyző vállalkozót – a mai hozadék minimalizálásában tette érdekeltté, míg ***a tőke kizsarolása ellen csak korlátokat állított***. A következetesen ható és erősödő gazdasági érdekeltség azonban 20 év alatt kikezdi a korlátokat, esetleg még a szakmai etikát is. A hiba a nemzetgazdaság tulajdoni és érdekviszonyaiban alkalmazott egysíkúság, voluntarizmus volt.

Szólni kell még a ***vagyonkezelés*** esetéről, amely bármelyik tulajdonformánál előfordulhat. A vagyonkezelő a tulajdonosi jogokat gyakorolja. ***Az állami tulajdonú tőkének független vagyonkezelő szervezetekre bízása ma a vagyonérdekeltség megoldásának egyik, előtérben levő változata. Ez a vagyonkezelő nem kötődne a működő tőke jellegéhez (ágazathoz, tevékenységhez***), hanem éppen abban érdekelt, hogy ***a tőkét – versenyeztetéssel – oda áramoltassa, ahol annak a legnagyobb a hozadéka***. Ez a korlátos természeti erőforrások kezelésére nem alkalmas forma.

*A **természeti erőforrásokra specializált vagyonkezelő szervezeteket indokolt létrehozni, ahol éppen az a cél, hogy a tőke jellegének megfelelő társadalmi érdek kerüljön előtérbe, és ennek teljesülése legyen a vagyonkezelő személyes érdekeltsége***.

Vita tárgyát képezheti, hogy a föld, amelyen a faállomány áll, a tulajdonos résztulajdona, a földet és a faállományt egyesítő folytonos (tartamos) hozadékú erdőtőkének a tulajdonos területén keletkező aktuális hozadékrésze ugyancsak a földtulajdonost illeti, de az erdőtőke egésze felett a vagyonkezelő rendelkezik.

IV. Következtetések

A tulajdonviszonyok és az ezzel összefüggő érdekeltség felülvizsgálata és (esetleg) újrarendezése a reform során elkerülhetetlen. Nem szabad azonban megismétlődni annak a ***szemléletbeli hibának, amely más ágazatok tapasztalatai alapján kialakított elveket úgy alkalmazza az erdőgazdálkodásban, hogy figyelmen kívül hagyja sajátosságait***. Pedig ezek a sajátosságok és a velük összefüggő tapasztalatok esetenként egészen más megoldást indokolnának.

1. Az erdőgazdálkodás társadalmi kiemelt célja a tartamos gazdálkodás, az erdőtőke hozadékának folyamatos fenntartása. A „Földtörvény" és az „Erdőtörvény" korszerűsítése kapcsán tudatosítani kell, hogy az erdővel borított földrészlet olyan lekötött eszköz, amely önmagában nem működőképes (mint egy gépalkatrész), csak abban a nagy területi rendszerben, amely a tőkehozadék végtelen folytonosságát, a „tartamosságot" biztosítja. Ezért az erdővel borított földrészletek adásvételét csak a tulajdoni koncentráció irányába szabad megengedni, illetve kell elősegíteni.
2. Egy gazdálkodó rendszeren belül nem szabad szembe állítani a személyes érdekeltséget az erdőtőke jelenlegi hozadékának kiaknázásában (a tartamossággal). Az erdővagyon kezelőjének személyes érdekeltsége a vagyon, a tőke tartamos hozadéka fenntartásában, ill. növelésében legyen.

   Az ***erdővagyont – az általános iránytól eltérően – egyre nagyobb mértékben ki kell vonni a versenyző vállalkozók döntési köréből***:

   a) Az 1. és 2. pontnak magántulajdonú, nagy erdőbirtok megfelel. Ilyenek életre hívása kétféle módon történhet:
      - Azoknál az erdőknél, amelyek korábban is magántulajdonban voltak, birtokba helyezhető a régi tulajdonos vagy örököse.

- Kiszemelt személyek magántulajdonába is adható az állami erdő. Mindkettő súlyos politikai döntést igényel, melynél a pszichológiai tényezőket nem lehet figyelmen kívül hagyni. Sikerük kétséges.

b) Szervezetileg elválasztható az erdőtőkével folyó gazdálkodás, az abból származó jelenlegi hozadék hasznosításától (vagyonkezelő szervezet). Ez esetben a hozadék-hasznosításban korlátlanul érvényesülhetnek a piacgazdaság törvényszerűségei, a szabad vállalkozás lehetőségei.

3. ***Erősíteni kell az erdővagyonba történő állami beavatkozás törvényességét és a központi pénzügyi beavatkozásokat***. Ez utóbbin belül:
   - ***külső forrásból*** is hozzá kell járulni a társadalom számára nélkülözhetetlen erdő fenntartásához, a környezeti károk kivédéséhez, az erdővagyon későbbi hozadékának növeléséhez,
   - a természeti feltételek különbségéből származó ***különbözeti járadékot az eddiginél nagyobb mértékben kell újra elosztani***.
4. Mindez azt jelenti, hogy az erdőgazdálkodás sajátosságai olyan mértékűek, hogy a társadalmi cél megvalósítása csak ***független irányító szervezettel*** valósítható meg. Tárcán belül egy, közvetlenül a miniszternek vagy miniszterhelyettesnek alárendelt, mindenki mástól függetlenített, az ágazat sajátosságai szerint gazdálkodó szervezet megnyugtató módon oldhatná meg az ágazat problémáit.

Befejezésül szeretném hangsúlyozni, hogy feltétlenül külön kell megvizsgálni a tsz-ek erdeit, a faültetvényeket és a magántulajdonba kerülő erdők esetét. Ezeknek elemzésére az anyag nem tért ki. Ezt sürgősen pótolni kell.

Ugyancsak szükséges megvitatni azt is, hogy valamely erdőterület milyen feltételekkel szolgálhat kölcsön fedezetéül.

Budapest, 1989. július hó Közreadta HI *(OJ)*

OEE 1990 – GHG Főtitkár *(AZ ERDŐ 1990/5)*

A hazánkban lezajló, mindenki által ismert, a politikai és a gazdasági rendszert alapjaiban módosító változások természetesen kihatottak ágazatunkra, egyesületünkre is.

A minden területen központosított állami irányítási rendszer, mely az egyesületek felett is igen szigorú ellenőrzést és irányítást gyakorolt, fokozatosan gyöngült, majd leomlott. A társadalmi szervek, egyesületek visszanyerték függetlenségüket és most önállóan, az állam befolyásától mentesen alakíthatják ki véleményüket, szólhatnak bele a politikai és gazdasági kérdésekbe.

A gazdasági életben a változások csak lassan vagy alig következtek be.

Az összeomlás határára került népgazdaság teljes erejével igyekezett fenntartani magát és minden eszközzel, köztük a személyi érdekeltséggel, a vállalati profitok növekedését szorgalmazta, elhanyagolva a fenntartás és a bővített újratermelés kívánalmait. Soha nem látott pénzügyi eredményeket és exportárbevételeket értek el a vállalataink, de az erdőfenntartási munkák háttérbe szorultak. Nemcsak a bővített újratermelés, de az egyszerű újratermelés is veszélybe került.

Így alakultak ki a profitérdekelt állami vezetés és a már állami irányítást letudó egyesületek között azok az ellentétek, amelyek jellemezték az utóbbi évek egyesületi életét. Ebben a feszült légkörben kellett az egyesületnek szót emelni a felelőtlenül túlhajszolt profitérdekeltség ellen, az állami erdők elherdálása ellen az erdő, a jövő társadalma érdekében. E nem várt és súlyos feladatot a szakmai közvélemény, a tagságunk többségének és a társadalom széles rétegének egyetértésével végeztük.

A szakmai konferenciák mottói voltak, időrendi sorrendben:

- „Minőségi gazdálkodásért”;
- „Erdő, víz, természetvédelem”;
- „Több erdőt a jövőért”;
- „***A hatékony erdőgazdálkodás alapja a korszerű faipar***”.

A választmány évente meghallgatta a MÉM-EFH vezető személyeinek beszámolóját az erdőgazdálkodás helyzetéről, időszerű kérdéseiről. Ezt évről évre élénk vita, egyre határozottabb kritikai észrevételek követték. A választmány határozatai alapján bizottságok alakultak és állásfoglalásokat, javaslatokat dolgoztak ki. A választmányi üléseken a választmányi tagok 70–80%-a vett részt, aktivitásuk megfelelő volt, észrevételeik, javaslataik, határozataik döntően hozzájárultak az egyesület eredményes munkájához.

A szakmát érintő kérdések körében megtárgyalta és értékelte az ágazat helyzetét, vizsgálta az MSZMP gazdaságpolitikai bizottsága és az Állami Tervbizottság ágazatunkkal kapcsolatos állásfoglalásainak teljesülését, megvitatta és elfogadta az ad hoc bizottság által kidolgozott „Erdészetpolitikai alapelvek”-et.

4.2. 1991–1994 | Állami erdő – Vállalkozás – Részvénytársaság

DM: Ágazatunk helyzete, tennivalói *(Erdészeti Lapok 1991/3 – Erdészeti politika)*)

Az erdőgazdálkodási ágazat ***1990-ben*** – igazodva a normatívák által kijelölt speciális erdőállomány-gazdálkodási követelményekhez – tevékenységét ***folyamatosan romló jövedelmi helyzet*** mellett folytatta. Az ágazat bevételi pozíciója nem javult, nem tudta követni az inflációt és a költséghatások növekményét.

A nettó árbevétel 9%-kal, ezen belül az export árbevétel 25%-kal nő. Az anyag, de elsősorban az energiahordozók áremelkedése és a megnövekedett kamatterhek következtében a költségek a bázisidőszakhoz viszonyítva 16–20%-kal emelkednek.

A fokozódó pénzhiány, az általános fizetőképesség romlása folyamatos finanszírozási gondot jelentett, néhány vállalatunk önfinanszírozó képessége a mélypontra került, az ágazat eredménye várhatóan 40%-kal csökken. Az ágazatban foglalkoztatottak létszáma kb. 2–3%-kal csökkent; a bér-, illetve keresetfejlesztés éves várható mértéke átlagosan 15–20% között alakul.

Az 1991. év feladatait egy középtávú, 2–3 éves terv sorába illesztve kívánom vázolni. Alapfeltétel, hogy az elkövetkezendő időszakban ***az erdőgazdálkodás és elsődleges faipar területén a növekvő gazdasági-társasági igényeknek megfelelő erdőállomány-gazdálkodás feladatainak ellátásához, valamint a piaci szempontok alapján folytatott termelési és forgalmazási tevékenység hatékony elvégzéséhez kell igazodni***. Tovább nő a speciális természeti kincs, a bővítetten újratermelhető erdő, és annak produktuma, a faanyag, valamint az erdőállomány közjóléti és környezetvédelmi szolgáltatása iránti gazdasági-társadalmi igény.

A gazdasági rendszerváltás (tulajdoni, kezelői, szervezeti, érdekeltségben változások stb.) számtalan bizonytalansági tényezőt hordoz. Úgy látjuk, hogy a megjelölt feladategyüttesnek ***a jelen helyzetben változatlan szervezeti felépítésben vállalataink középtávon nem képesek megfelelni***. Mindezt a tevékenységet, tevékenységhalmazt egy működési filozófiára épített érdekeltségi rendszerben, a ***vertikum keretein belül hosszú távon nem lehet megvalósítani***. A megállapítást igazolják a ***vállalati saját kezdeményezésű átalakulások, privatizálások***. Ezt a folyamatot a főosztály egységes elvekre alapozva kívánja összefogni, koordinálni. Erről még külön szólok.

A konkrét feladatok – ***Műszaki fejlesztési*** tevékenységben olyan elképzelések támogatása indokolt, ami az alacsonyabb értékű választékok kiegyensúlyozottabb, tartós hasznosítását teszi lehetővé. (Energetikai beruházások, cellulózpapíripari fejlesztések.)

A faalapanyag-feldolgozó iparban, annak struktúraváltozásában két jól érzékelhető irány figyelhető meg: az egyik a sík- és idompréselt rétegelt lemez- és bútoralkatrész-gyártás növekedése, a másik a forgácslemez-gyártás bővülése. Az alapanyaggyártó fűrésziparban már megindult korszerűsítések a minőségi termékek előállításában ígérnek növekedést úgy, hogy az összes feldolgozó kapacitás változatlan marad, esetleg csökken. ***Az irányzatot a privatizáció, a szervezeti elkülönülés gyorsulása és a magántőke fokozottabb bevonása meggyorsíthatja***.

Exportpiaci feltételek A rubel-dollár konverziónak a magyar forgalmazásban részben mennyiségi, de jelentősebb mértékben az értékfolyamatokra lesz hatása. Úgy ítéljük meg, hogy a szovjet fatermék-import határparitásos ára legkedvezőbb esetben a jelenlegi KÜTEFA-val terhelt beszerzési és a jelenlegi árszint közé fog emelkedni. A várható belföldi áremelkedés hatására a felhasználás minden bizonnyal csökkenni fog. A rubel-dollár konverzió hatását – figyelembe véve az import csökkenését is – 1 milliárd Ft-ra becsüljük és azzal számolunk, hogy – a mai árfolyam-arányokat feltételezve – a fatermékek külkereskedelmi egyenlege az utóbbi néhány év többlete helyett a null-szaldó körül fog alakulni. Jelentős változás van, illetve lesz a jugoszláv papírfa-forgalmunkban. A Papíripari Vállalat likviditási gondjai és a szovjet cellulózszállítások változtatásának hatására a Jugoszláviából származó cellulózimportunk az államközi

egyezményben szereplőnél alacsonyabb szinten valósul meg. Emiatt ugyanebben a relációban részben meghiúsulnak a nyár-papírfa eladásaink. Összességében azzal kell számolni, hogy a mainál több sarangolt árut nem lehet eladni, ami egyben tehát az előbb jelzettekhez kapcsolódva azt jelenti, hogy a hazai fakitermelést is korlátozni fogja, mert ilyen rövid távon nem lehet számolni a felvevő piac bővülésével. A feldolgozott faáruk piacán korlátokkal nem számolunk. A fatermékek export-struktúrája az elmúlt évek exportbővítő pályázatai keretében létrehozott üzemek hatására érzékelhetően eltolódott a feldolgozottibb áru felé, e téren jelentős előre lépéssel nem lehet számolni. A faforgalom liberalizálása érdekében – 1–2 kivétellel – a forgalomkorlátozó intézkedéseket megszüntettük. A fenyő-egycsatorna 1991. január 1-jével megszűnt. A piaci mechanizmusok működését elősegítő eszközrendszer összehangolt működtetésére az ez évben kialakított agrárpiaci rendtartás keretében kerül sor.

Speciális közgazdasági szabályozás területére vonatkozó lépések A faárrendszer liberalizálása keretében célszerűnek tartjuk az összes adminisztratív megkötés feloldását. A támogatási rendszeren belül 1991-ben továbbra is fennmarad az erdőgazdálkodást érintő beruházások jelenlegi támogatási szintje (erdőtelepítés 100%; erdőfeltárás 40%). A megfelelő erőforrások hiánya miatt a tartamos erdőgazdálkodás érdekében javaslatot tettünk a jelenlegi egységes 40% helyett az erdőfeltárás 40–90%-os differenciált támogatására, amelyet az állami költségvetés jelenlegi helyzete most nem tett lehetővé. Az erdőkárok megnövekedése miatt a jelenlegi támogatási rendszert javasoltuk kiterjeszteni a tölgyerdőkön kívül más fafajokra is. Az 1991. évben azonban ez változatlan marad.

Az átlagos minőségű erdőterületeken gazdálkodókra kialakított gazdasági szabályozás hatékonysági követelményei túl magasak a szélsőséges területeken gazdálkodók részére. Ez indokolja a kedvezőtlen természeti adottság kritériumának újbóli áttekintését, a szükséges támogatási rendszer kialakítását.

Az 1991. év a kényszerű kompromisszumok éve lesz. Az adóterhek nem csökkennek, ágazatunkat érintően az adómértékek, illetve kedvezmények megmaradtak.

Az 1991. évben várható inflációs hatások, a tovább növekvő kamatterhek és a költségnövekedés áthárítására a faárakban teljes mértékben várhatóan nem lesz lehetőség. Határozottan törekedni kell a takarékosabb költséggazdálkodásra, a veszteségforrások megszüntetésére.

Néhány gondolat a privatizációról Az ***ágazathoz tartozó vállalati körbe tartoznak olyan vagyonok, kapacitások, szolgáltatási struktúrák, amelyek tiszta profilú, tiszta profitorientált tevékenységi körűek. Ezek privatizálása és átalakítása az általános eljárási szabályok szerint lebonyolítható***. A döntések alapja mindenkor a privatizálás, illetőleg az átalakulás körébe bekerült vagyonának az állam szempontjából a lehető legjobb értékesítésének biztosítása. A döntések meghozatala rendkívül sok változatú végső állapotra ad lehetőséget. Például:

- első menetben **zárt körű állami tulajdonú részvénytársaság**;
- többlépcsős privatizálás úgy, hogy: az első menetben karcsúsítás, vállalatrészekkel történő eladással;
- a második menetben **részvénytársaság-alakítás és onnan részvényekkel tőzsdére vitel**, s végcél: **a vegyes tulajdonú vállalat**;
- teljes mértékű **eladás külföldinek**;
- **dolgozói** részvényekkel, dolgozói tulajdonú vállalatalakítás;
- mind ezeknek vegyes változata is előállítható.

Természetesnek tartjuk, hogy ***az átalakulás, privatizálás vállalati kezdeményezésű is lehet***.

Az optimális vállalati működés a mozgató mag, ami domináns és meghatározza a többit. Ezt képviseli a vállalati vezetés, ennek érdekében szükséges a forrásbevonás műszaki fejlesztésre, új piacok meghódítására.

A vegyes profilú vertikumban működő erdőgazdasági vállalatoknál ***az erdészeti politika, a tárcaelképzelés és a kormányprogram az állami erdőt nem tartja a privatizálandók körébe***

sorolhatónak. Ugyanakkor a vállalati vagyonban vannak részek, amelyek igenis a privatizálandók körébe tartoznak. Ezt egyébként a működtetés eltérő szervezeti, gazdálkodási filozófiája is indokolja.

Másként kell az erdővagyon-gazdálkodás szervezeti, irányítási rendszerét, elszámolási, pénzügyi, belső érdekeltségi rendszerét felépíteni, mint a privatizálandó profil szervezetét.

Ezt az induló állapotból kiindulva a végső stádiumig eljutva először is folyamatában kívánjuk kezelni. Nem látszik célszerűnek azonnal egyetlen határozattal intézkedni, hiszen értékesítési (vagyon), működtetési különbség van vállalataink között. Más és más a likvid-, vagyoni- és eredményhelyzetük. Vállalataink átalakítása bonyolult, összetett kérdés.

Az első menetben a végső állapotot kívánjuk felvázolni.

Az erdőtörvény-tervezet tartalmazni fogja a szervezeti elképzelést. A bizottság a gondnoksági, üzemigazgatósági szervezeti rendszert javasolja. A gondnokságok önállóságának nagyobb lehetőséget kíván biztosítani a mostani erdészetinél a kereskedelem és pénzgazdálkodás terén. Az átalakulás menetét koordinálni és irányítani kell. ***Indokolt tehát az államigazgatási irányításba vétel***.

A mód és forma tekintetében két alapvető változat javasolható:

– ***részleges és folyamatos privatizálás***;

– ***a két szervezetre választás***.

A bizottság az utóbbira tett javaslatot. Amennyiben a vállalat saját maga kezdeményezett eddig privatizálást és az elvárási körbe belefért, nem gátoltuk.

Nem támogatjuk azonban az erdészetek külön vállalattá történő kiválási szándékát. Gazdálkodásuk, likvidhelyzetük miatt csak nagyon rövid ideig képesek önállóan működni. ***Nem gátoljuk ugyanakkor az egyes egységeken (erdészeteken) belüli tevékenységek szétválasztását vagyongazdálkodói és vállalkozói részre***. Mindezekre vonatkozóan a főosztály javaslatát FM vezetői értekezletre viszi, és utána, annak hozzájárulásával, társadalmi vitára.

Dauner Márton beszámolója után az erdőfelügyelőségek vezetői adtak tájékoztatást az Irányításuk alá tartozó térségek helyzetéről: … Az erdőművelésnél gondot jelent, hogy a művelőket ki akarják szorítani a beleszólásból. A nyereségérdekeltségi rendszer rossz.

Az mgtsz-ek nem használják ki a termelési lehetőségeket. … a vadkárosítás fokozódik.

Sok a panasz az új polgármesterek részéről a fakitermelések miatt, és sokan követelik ezek leállítását. A terv szerinti vágásokat nem lehet leállítani, mert nem lesz erdőfenntartási alap.

A fokozódó vadkár miatt az erdőgazdaságok növelték a vadkilövést.

Nagy a gond az erdőfelújítással, a hatalmasra duzzadt vadállomány miatt.

Csökken a fakitermelési lehetőség. A képviselők itt is esetenként a fakitermelés leállítását kérik, így igen sürgős lenne a vonatkozó törvények megalkotása. … Sok a vad.

A tsz-erdőgazdálkodás összeomlás előtt áll. Hiányoznak az alaptörvények, és az erdőfenntartási alap sem egyértelmű. Válságkezelő program keli. A rendszerváltás eddig nem sok jót hozott az ágazatnak.

Az erdész-szakember nincs döntési pozícióban, az erdőfelügyeletnél egzisztenciális zavarok tapasztalhatók.

A gond az erdőgazdaságoknál van, ahol csak kevesebbet termelnek. A felújítási hátralék emelkedett, s ennek javítása nehezen kezelhető. A borsodi ipartelepek konkrétan kimutatható területeken hatalmas károkat okoznak, sok száradékot termeltek ki. A vadlétszámot apasztani kell.

Ha nem lesz erélyes vadlétszámapasztás és a piaci helyzet sem javul, súlyos gondok várhatók.

A fapiac beszűkülése miatt bizonytalan a jövő.

A nagyvadgazdálkodás üzemi területeken folyik, így Önöknek kell a legtöbbet tenni ezen a téren.

OEE – Szakértői értekezlet – Gyarmatpuszta *(Erdészeti Lapok 1992/4)*

A rendszerváltás egyesületünkben az 1990. évi vezetőségválasztással indult. Az új választmány határozatot hozott az erdőgazdálkodás új rendszerének meghatározására. Az intézkedéseket késleltette a megkezdését alapozó országos politikai helyzet kialakulatlansága, alapvető törvények meghozatalának elhúzódása.

A bizottság 1992. januárban Gyarmatpusztán tartotta értekezletét és azon jött létre a következő ***állásfoglalás***:

Helyzetértékelés:
A magyar erdőgazdálkodás kritikus helyzetbe került. ***Az állami erdőgazdaságok többsége veszteséges***, a jelentős erdőterületeket is kezelő Állami Gazdaságok jórészt megszűnnek, a termelőszövetkezetek átalakulása során, megváltoznak a tsz erdők tulajdoni és kezelési viszonyai.

Az ***Erdőfenntartási Alap*** tartalékai elfogytak.

A helyzet kialakulásához vezető ***ágazaton belüli okok***:
A magyar erdészet hibás választ adott a hetvenes évek második felétől az ágazatban és annak gazdasági környezetében felhalmozódott kérdésekre. A hibás intézkedések következtében – ***az eredménynövelések érdekében erdeinkben túltermelések voltak***.

- A ***többletbevétel jelentős részét a faiparban*** és egyéb területen használták fel. (Az előző vezetés az Alapból mintegy 550 millió Ft-ot költött nem erdőfenntartási munkákra.)
- A túltartott nagyvadállomány okozta erdőfelújítási (szakmai, anyagi) nehézségek felhalmozódtak.
- Az ***Erdőfenntartási Alap*** képzése és felhasználása közt súlyos ellentmondások keletkeztek.
- ***Megváltozott az erdőállomány korosztályösszetétele, a vágásérettségi kort (indokoltan) fel kellett emelni***.
- Az ***éves eredményérdekeltség egyoldalúan előtérbe kerülhetett***, melynek következtében erdeink egy részét a kitermelések túlzottan megterhelték.
- A ***felduzzadt személyi állomány költségének nincs fedezete***.
- Az elmúlt időszak hibáiért a felelősség – a korábbi politikai és gazdasági rendszer jellegéből adódóan – a szakmát legfelső szinten irányítókat terheli, de a felelősségben osztoznia kell az erdőrendezésnek, a felügyeletnek és a gazdálkodó szervezeteknek is. A közös szakmai felelősség alól nem lehet felmenteni az erdészeti kutatást és oktatást sem.

Ágazaton kívüli okok:

- Növekvő költségek, nem emelkedő faárak, a bankhitel magas kamatszintje, kölcsönös eladósodás.
- ***A támogatási rendszer megváltozása.***
- Túlszaporított nagyvadállomány.
- Aszályos évek és az erdők egészségi állapotának jelentős romlása.

A bizottság leghatározottabb véleménye, hogy a politikai és gazdasági rendszer megváltozásával szükségessé vált az ***erdészeti tulajdon*** és intézmény átalakítása is.

A ***korábbi valós értékek megőrzése és megerősítése mellett az új fontossági sorrendek tudomásulvétele*** és az erdészet tervezési, gazdálkodási és felügyeleti gyakorlatába való beillesztése ***az erdésztársadalom létérdeke***. Nem szabad megengedni, hogy a személyes egzisztenciákhoz való ragaszkodás befolyásolhassa az erdők sorsát érintő felsőbb vagy intézményi (vállalati) szintű döntéseket.

Az erdő és a társadalom
A társadalom erdőképe ma már más, mint néhány évtizeddel ezelőtt volt, és az igény az erdők immateriális szolgáltatásával kapcsolatban jelentősen megnőtt. Ennek az igénynek az

elsődlegessége egyértelműen megnyilvánul a tömegkommunikációban, a zöld mozgalmak és a természetvédelem elvárásaiban.

Ezt ***az igényt az új erdőkép kialakításánál az erdészeknek is figyelembe kell venni***. De azt is – a szakmailag szegényes tájékoztatás miatt –, hogy a fa kitermelése olyan képzeteket kelt, hogy az immateriális szolgáltatás ezzel veszélybe kerül.

Tudatosítani kell, hogy a korszerű erdőművelési elvek szerint kezelt erdő döntően kielégíti a környezetvédelmi, üdülési funkciókat is.

Az erdészek által szükséges tennivalók elemzését haladéktalanul meg kell kezdeni a ***természetvédő, közgazdász és erdész*** szaktekintélyek bevonásával.

Az erdésztársadalomnak és a felső irányításnak fokozott figyelmet kell fordítania arra, hogy a szakmailag helyes erdőkezelés nem korlátozódhat a gazdaságos faanyag nyerésre, mert ez a munka egyben alapvető természet-, környezetvédelmi és rekreációs tevékenység is.

Ahhoz, hogy a szakmai érveken alapuló erdőgazdálkodást társadalmi megegyezéssel, támogatással folytathassuk, el kell ismernünk, ***el kell ismertetnünk a legszélesebb társadalmi szinten az erdők immateriális értékének elsőbbségét***.

A tartamosán működő és szolgáltatásokat adó erdei ökoszisztéma fejlesztése, fenntartása, e munkák ***finanszírozása*** nem lehet a fatermesztés eredményességének függvénye.

A társadalom által igényelt, az erdő szakszerű fenntartásával nyújtott szolgáltatás árát a társadalomnak kell fizetnie, mert a környezetvédelmi, közjóléti feladatok teljesítése ***a növekvő költségigények*** miatt összességében csak ráfizetéssel hajtható végre.

A pénzügyi támogatás elmaradásával várható az erdei ökoszisztéma sérülése és a társadalom közérzetének további romlása.

Az erdőgazdálkodás célja és alapelvei

Az erdőgazdálkodás célja: az erdők fenntartása és bővítése ***a társadalom változó igényeinek figyelembevételével***. Az erdőnek, mint életközösségnek – és élettelen környezetének – fenntartása, a közérdekű szolgáltatások biztosítása és az erdei termékek hasznosítása.

A cél elérése érdekében

- Az erdőket a természetvédelmi előírások figyelembevételével, a természetszerű erdők és őshonos fafajok előtérbe helyezésével kezelni kell.
- Az erdőkben a gazdálkodás úgy folytatható, hogy az termékeivel és létéből fakadó szolgáltatásaival egyaránt megfeleljen a többcélú hasznosítás és az ökológiai tartamosság elveinek.
- Meg kell határozni – ***erdőrészletenként*** – Magyarország erdeinek újrafogalmazott ***elsődleges rendeltetését***.
- Létre kell hozni az ágazat új információs rendszerét.
- A kitermelt erdőket fel kell újítani.
- ***Ki kell dolgozni az erdők kezelésének várható költségeit, meg kell állapítani a bevételeihez való viszonyát***.
- Új alapokra kell helyezni a vadgazdálkodást.
- A társadalmi igények legteljesebb kielégítése érdekében az ***erdők állami tulajdonlását*** a jelenlegi területtel fenn kell tartani.
- ***Az erdészetet tulajdonviszonyoktól függetlenül egységes nemzetgazdasági ágazatnak kell tekinteni.***
- Felsőszintű hatósági irányítását egy helyen kell összefogni.

Törvénykezés, jogi szabályozás

- Az erdők szakszerű kezelésének ***tulajdoni, szervezeti, gazdasági és jogi*** feltételeit magasszintű jogszabályokban, törvényekben kell rögzíteni.
- A föld-, környezet- és természetvédelmi, erdő- és vadászati törvényeket ***egymással összhangban*** kell megalkotni. A törvényalkotások minden fázisában az ***erdő érdekeit*** érvényesíteni kell.

- Az erdőfelújítás és fenntartás pénzügyi garanciáit törvényben kell biztosítani. (A magánerőből kivitelezett erdőtelepítések pénzügyi támogatását külön kell szabályozni.) Az új erdőtörvénynek az erdők fenntartását, gyarapítását minél szélesebb körű társadalmi hasznosulást biztosító és ***minden erdőtulajdonosra érvényes előírásokat*** kell tartalmaznia.
- A fásításokra vonatkozó előírások ne tartozzanak az erdőtörvény hatálya alá.
- Jogi és gazdasági szabályozással kell megakadályozni ***a nem állami erdők területének csökkenését és ökológiai leromlását***.

Az erdőgazdálkodás feltételrendszere:

- Az ökológiai követelményeknek megfelelő erdőgazdálkodás csak az ***erdőtervek*** készítésével és a hatósági felügyelettel valósítható meg.
- A ***törvény előírásainak*** figyelembevételével az erdőgazdálkodás ***szakmai feladatait*** úgy kell meghatározni, hogy azok ***összhangban legyenek a ráfordítási lehetőségekkel***.
- Fel kell tárni a környezet állapotának javítását célzó nemzetközi pénzügyi alapok igénybevételének lehetőségét.
- A haszonvételek a tartamosságot nem veszélyeztethetik.
- A haszonvételek korlátozása, valamint a változó gazdasági feltételekhez való szükségszerű alkalmazkodás következtében ***az államerdészet személyi és eszközállományát csökkenteni kell***.
- Az alaptevékenység jelenleginél kedvezőbb adózási feltételeinek megteremtésével és hatékonyabb szervezeti rendszerrel az állami erdővagyon tartamos kezelését biztosítani lehet.
- Az erdők területi bővítése az ágazat eredményéből nem biztosítható.
- Az erdőtelepítések folytatása környezetvédelmi, gazdasági és foglalkoztatási szempontok miatt rendkívül fontos. Ehhez nélkülözhetetlen az állami támogatás. Minden egyéb külföldi tőke bevonásának lehetőségét fel kell tárni.
- Az államerdészeti vagyon hatékonyabb működtetése és a közérdekű célok fokozottabb érvényesítése érdekében ***az államerdészeti szervezeti rendszert*** meg kell változtatni.
- A ***tulajdonosi jogok gyakorlását egy központi csúcsszervre kell bízni, melynek területi szervei látnák el a szakkezelési feladatok irányítását***.
- ***Vagyongazdálkodási szempontból az állami erdőt oszthatatlan vagyonnak*** kell tekinteni.

Az erdőgazdálkodást egységesen kell szabályozni.

- Az államerdészeti szervezet erdővagyongazdálkodási vagy más gazdálkodási célból vállalkozói vagyont működtethet és vállalkozásokban részt vehet, azonban ***a vállalkozói tevékenységet szervezetileg is el kell különíteni az alaptevékenységtől***.
- Az alaptevékenység és a vállalkozási tevékenységből származó ***bevételeket elkülönítetten kell kezelni és felhasználását eltérő módon kell szabályozni***. Az alaptevékenység fejlesztését a vállalkozási eredményből adókedvezménnyel célszerű támogatni.

Fenntartási Alap

- A tartamos környezetvédelmi szemléletű erdőgazdálkodás pénzügyi feltételeit, képzését és felhasználását illetően normatív alapokon, egységesen szabályozott (természeti) járadékelvonás elvén működő, központilag kezelt ***erdőfenntartási alap*** tudja biztosítani. Létrehozása esetén kezelését egy **erdőbankra** kell bízni.
- Ha egy ilyen erdőfenntartási alap létrehozásának fettételei nem biztosíthatók, akkor az ***erdőtulajdonosokat saját erdőfenntartási alap képzésére kell kötelezni***.
- Az államerdészet esetében ezt egy tulajdonosi csúcsszervnek kell kezelni.
- Az egyéb erdőtulajdonosoknak saját bankszámlán elkülönített – az erdőfelügyelet által jogszabályokban rögzített normatívák által megállapított – erdőfelújítási tartalékot kell képezni.

Erdőrendezés

- Minden erdőt erdőterv szerint kell kezelni.
- Az erdőterv szerepét az erdőtörvény határozza meg.
- ***Az erdőtervezés szolgáltatás, állami feladat.***
- Az erdőrészlet szintű leltározás és az erdők egészségi állapotának felmérése ***az állam feladata***, melyet az ***állam erdőrendezés*** útján lát el.
- Az erdőleltár adatai ***állami alapadatnak*** minősülnek.
- A 10 évenként megújítandó erdőterveket az erdőleltár adatainak felhasználásával az Erdőtervezési Szabályzat alapján, meghatározott szakképzettséggel rendelkező szakemberek készíthetik.
- ***Az erdőtervet a minisztérium hagyja jóvá.***
- Az erdőterv jóváhagyás előtti felülvizsgálata az állami erdőrendezés feladata.
- Az erdőtervben érvényesíteni kell a természetvédelem, táji erdőgazdálkodás követelményeit, ***fel kell tárni ezek hatását a hozamokra és költségekre***.
- Az erdőleltárban kell meghatározni a természetes vadeltartó képességet.
- Ha az erdőtelepítés erdőtörvény hatálya alá esik, független a beruházás forrásától (állami, magán) – szakszerű kiviteli terv alapján végezhető.
- ***Magánerdőkben nagyobb kezelési egységek létrehozását kell szorgalmazni, melyek kezelése az erdőterv alapján történik***.
- 1,0 ha alatti fás területre nem kötelező erdőtervet készíteni.
- ***Az erdőterveknek, az eljárásnak alkalmasnak kell lenni az erdővagyon változásának értékelésére***.

Az erdőfelügyelet

- Az erdőtörvény és az erdőterv szerinti gazdálkodást hatósági jogkörénél fogva biztosítja és ellenőrzi.
- Az erdőgazdálkodás felügyeletét ***valamennyi tulajdonformában egységesen kell szabályozni***.
- Célcsoportos állami beruházások pénzügyi bonyolítását és felhasználásának szakmai ellenőrzése.
- ***Az erdő forgalmazásával kapcsolatos hatósági jogkört gyakorolja.***
- Az erdőtulajdonost területén megillető vadászati jog gyakorlásával összefüggő feladatokat ellátja.

  Az erdőművelés erdőfelügyeleti elszámolási rendszerét új alapokra kell helyezni.

Madas László – Izgató kérdések – Szakpolitika *(Erdészeti Lapok 1991/7-8)*

(3) Az elemzés során feltárt problémák harmadik, de talán egyik legjelentősebb forrása ***a rövid távra korlátozott, a hosszú távú társadalmi érdekek ellen ható éves vállalati, illetve egyéni anyagi érdekeltség***.

Idézünk Halász A. munkájából: „A ***tervlebontásos irányítási rendszer első időszakában, az 1950-es évek első felében***, amikor még a mennyiségi tervfeladatok teljesítése volt a fő követelmény, s a nyereségérdekeltség a szakmai követelmények és a hosszú távú érdekek érvényesítését nem befolyásolta, az erdőgazdálkodás fejlődése még jórészt problémamentes volt. A fakitermelés túlteljesítését megtiltották, a vágásfelújítás túlteljesítését azonban – a régi vágásfelújítási hátralékok felszámolása érdekében – szorgalmazták. ***A vállalati tervben előírt és jóváhagyott pénzügyi veszteséget automatikusan megtérítették a vállalatoknak, a nyereséget pedig teljes egészében elvonták. Így az erdőgazdaságban az éves és a távlati érdekek összhangja gyakorlatilag biztosítva volt***. Már abban az időben is problémaként jelentkezett azonban a felújítások elhúzódása és a pótlások mértéke. A tulajdonképpeni gondok

az ***1950-es évek második felében*** kezdtek jelentkezni, amikor a ***mennyiségi feladatok mellett „minőségi követelmény”-ként a pénzügyi eredményterv teljesítését és túlteljesítését*** is megkövetelték.

Az ***1960. évi*** tervfeladatok teljesítésével kapcsolatos felhívásban az OEF már előírta, hogy „Az erdőgazdaságok igazgatóinak elsőrendű kötelessége, hogy „elejét vegyék és megakadályozzanak olyan intézkedéseket, amelyek ***a rendkívül feszes önköltségi tervelőírások teljesítését a jövő kárára, az állományok rovására igyekeznének megoldani***”. Abban az időben ezeket a problémákat az élüzem célkitűzésekbe „kizáró okok”, a nyereségrészesedés és a vállalatfejlesztési alap képzését szabályozó rendelkezésekbe pedig az eredményt helyesbítő „negatív korrekciós tényezők” beépítésével még jórészt meg lehetett oldani, vagy legalább mérsékelni. Az 1958. évi élüzem célkitűzésekben a befejezett erdőfelújítások és telepítések előírásainak nem teljesítését, az 1965. éviben pedig az engedély nélküli, üzemtervtől eltérő fahasználatokat is kizáró oknak minősítették. Az OEF kollégiuma – az 1965/66. gazdasági év munkájának értékelése során – megállapította, hogy „...egyes területeken a pénzügyi eredményekkel együtt szakmai téren a jövő érdekeit esetleg károsan érintő jelenségek mutatkoznak. Figyelmet kell szentelni például annak, hogy a hektáronkénti véghasználati fatömeg növekszik, csökken a gyérítések területe és csökken a fakitermelésben a rontott erdők aránya. Ezeknek a jelenségeknek bizonyos mértékig elfogadható indokát is lehet adni, azonban ezek alapján különösen a jövőben attól is tartani lehet, hogy ***egyes erdőgazdaságok a pillanatnyi előnyök érdekében elhanyagolják a jövő célkitűzéseit***”.

A ***gazdaságirányítás 1968. évi reformja***, majd a vállalati törvény megalkotása ezeket a problémákat tovább élezte. A nyereséges gazdálkodásnak, az évi nyereség növelésének sematikusan a népgazdaság minden területén, a gazdálkodás jellegétől, a termelés átfutási idejétől függetlenül, az eredményesség egyedüli fő követelményévé tétele, ezzel egyidejűleg a vállalati önállóságot korlátozó minden beavatkozásnak törvénytelenné nyilvánítása a népgazdaság más területein is, de főleg az erdőgazdálkodásban, veszélyes következményekkel járt.

A vállalati törvény az állami vállalatok vezetőit gyakorlatilag tulajdonosi jogokkal ruházta fel, anélkül azonban, hogy az igazi tulajdonos valóságos, a vagyon hosszú távú gyarapítására irányuló érdekeit érvényesítette volna. Ellenkezőleg, a vagyonnal való felelős gazdálkodás követelményeit teljesen kikapcsolta, azokat alárendelte a rövid távú, pillanatnyi érdekeknek. Igy nem véletlen, hogy az új irányítási rendszerre való áttérés 1967. évi előkészítése során egyes ***szakembereink a 10 éves üzemtervek alapján való gazdálkodás követelményét, s annak számonkérését a vállalati önállóságot sértő, az eredményes gazdálkodást korlátozó, megengedhetetlen beavatkozásnak minősítették. Az üzemtervkészítést, s annak alapján, vagy annak figyelmen kívül hagyásával történő gazdálkodást a vállalat szuverén jogaként akarták elismertetni***. Tiltakoztak ***az erdőművelés elszámolási rendszere, s az Erdőfenntartási Alap működtetése*** révén a vállalat gazdálkodásába való beavatkozás ellen, s annak megszűntetését követelték.

Ennek alapján végleg nyilvánvalóvá vált (s ez a jövőre vonatkozólag is figyelmeztető!), hogy a ***távlati célok érvényesítése*** nélkülözhetetlenül megköveteli az erdőgazdálkodás három alappilérének:

- a gazdálkodói érdekeknek ki nem szolgáltatott üzemtervkészítésnek,
- az üzemtervek szerinti gazdálkodás független hatósági szervezet útján történő ellenőrzésének, valamint
- az Erdőfenntartási Alap működtetése révén az erdőfelújítás és fenntartás területén a közvetett központi beavatkozás fenntartását.

Az **1970-es években az Erdőfenntartási Alap** működtetésével a problémákat némileg sikerült enyhíteni.

Az erdőfelügyelőségek eredményes működését azonban a vadászatra épült, az erdőgazdálkodás hosszú távú követelményeit semmibe vevő helyi összefonódások gyakorlatilag lehetetlenné tették. Ezért a helyzet tovább súlyosbodott.

Az 1980-as években aztán az ágazat felső vezetése azt a szemléletet sugározta, hogy a rövid és a hosszú távú érdekek összehangolása csupán szűk látókörű szakmai igény, ***fő érdem az évi nyereség és az export növelése***, a jövő érdekeit e célból sértő gazdálkodás bocsánatos bűn, melyet nem büntetni, hanem soronkívüli fizetésemeléssel, magas pénzjutalommal és kitüntetéssel kell jutalmazni.

Ennek hatására a káros tendenciák, főleg a fakitermelésben, felerősödtek. A korábban csak helyenként észlelt ***minőségi túlhasználat*** átalánossá vált, több erdőgazdaságnál számottevő ***mennyiségi túlhasználat*** is jelentkezett.

Csak néhány lelkiismeretes szakember helytállásának és kitartásának köszönhető, hogy pl. a ***16/1985 MÉM-PM-ÁH*** sz. együttes rendelet megalkotása révén a tendenciákat sikerült lefékezni és legalább az erdőművelés és erdőfelújítás terén némi javulást elérni.

A közel három és fél évtizedes tapasztalat és különböző próbálkozások eddigi eredménytelensége mégis arra utal, hogy a mi viszonyaink között, ahol az ember és az erdő kapcsolatát még a szakemberek körében is eltorzíthatja a rövid távú anyagi érdekeltség, ott az erdőgazdálkodást még a gazdálkodás három alappillérének fenntartása mellett sem lehet tartósan kitenni a rövid távú nyereségorientáció szemlélettorzító hatásának.

Ezért nem lehet tovább halasztani a döntést:

- vagy az ***éves és a távlati érdekek*** szerves összekapcsolására képes ***vagyonérdekeltségi*** rendszert kell a jelenlegi rendszer helyett életbe léptetni,
- vagy ***az állami erdőgazdaságokat ki kell vonni a versenyszférából, s át kell állítani a költségvetési gazdálkodási rendszerre***."

…

(5) Az utolsó csoportba tartoznak olyan izgató kérdések, mint ***az erdővagyon-gazdálkodás, a privatizáció és az átszervezés***.

Erdővagyon-gazdálkodás – ennek a fogalomnak az értelmezését keresve az utóbbi öt esztendő idevágó irodalmát átrostálva sem találtunk egyszerűbb és világosabb meghatározását, mint Kaán Károly fogalmazványát: „évszázados országos tapasztalatok, s a tudományos kutatások eredményeként megállapítható, hogy ***a nemzetháztartási érdekeknek az az erdőgazdálkodás felel meg a legjobban, mely az erdőtalaj jó karbantartása, sőt fokozatos és céltudatos javítása, s az erdők faállománya állagának nem csak minden időre való fenntartása, de mennyiségi és minőségbeli emelése mellett az erdőt a köz-, és magángazdasági érdekek javára minél hasznosabbá, s egyben jövedelmezőbbé tenni tudja***".

Vagyonérdekeltségű erdőgazdálkodás pedig azt jelenti, hogy a gazdálkodónak anyagi érdeke fűződik az erdővagyon megőrzéséhez, sőt növeléséhez. A ***vagyonérdekeltségű erdőgazdálkodás helye véleményünk szerint a tő mellett van, és első számú letéteményese a kerületvezető erdész***. Az ő felkészültségén, lelkiismeretességén, találékonyságán, szorgalmán és elszántságán múlik a gondjaira bízott erdővagyon sorsa. Ő tartózkodik legtöbbet az erdőben, utána a lelkes természetjáró és sorrendben csak ezután következik az erdészeti ranglétrán felette állók sora.

Erdővagyon-gazdálkodást – most már teljesen érthető okokból – ***nem lehet szakosított szervezetben megvalósítani, pláne, ha eltörlik az erdészkerületeket is***. ***A szakosítás szelleme időnként visszatér***. Megbukott rövid idő alatt egyetemi oktatásunkban, megbukott különböző változataiban a gyakorlatban, és vélhetően most hosszabb időre eltűnik.

Privatizáció. Ahogy a pártpolitika küzdőteréről lassan a gazdasági élet felé irányul a figyelem, érezhető a jelszavak takarta tartalom változása is. Ma már (***1991) egyetértés*** alakult ki, hogy

privatizálni szükséges, de egyértelműnek tűnik, hogy a privatizáció nem cél, hanem eszköz, és hiba lenne tőle azt várni, hogy önmagában megoldja a gazdaság gondjait. Tisztában kell lenni azzal, hogy sokak számára a privatizációs folyamat hátrányos következményekkel jár, és félő, hogy ezek kezelésére a társadalom még nincs igazán felkészülve. „Tökéletes privatizáció nincs, valaki mindig át van verve (Kupa Mihály pénzügyminiszter 1991. február)".

Ezek után nézzük meg az ágazatunk helyzetét ebben a kérdésben. Főhatóságunk álláspontját idézzük (Erdészeti Lapok 1991. március) Dauner Márton főosztályvezető beszámolójából: Azzal a megállapítással, hogy az „erdészeti politika, a tárca-elképzelés és a kormányprogram ***az állami erdőt nem tartja a privatizálandók körébe***" (gondoljunk csak vissza a saját főhatóságunk 1989-es törvénymódosítási javaslatának lidércnyomására), ma már szinte valamennyien egyetértünk. A beszámolóból nyerhető további információk azonban változatlanul bizonytalanságban tartják a szakközvéleményt. Azt olvashatjuk, hogy: „***a vállalati vagyonnak egy részét igenis privatizálni kell***", de nem találjuk azoknak a vagyonrészeknek a felsorolását, amelyek ebbe a kategóriákba tartoznak, csupán ilyen általánosságban, hogy: „vagyonok, kapacitások, szolgáltatási struktúrák, amely tiszta profilú, tiszta profitorientált tevékenységi körűek."

Megtudjuk, hogy „át kell alakítani a vegyes profilú vertikumban működő vállalatokat, mert ***a privatizálandó profil szervezetét másképp kell működtetni, mint az erdővagyon-gazdálkodás szervezetét.*** Vállalataink átalakítása bonyolult, összetett kérdés. Az átalakulás menetét koordinálni és irányítani kell. ***Indokolt tehát az államigazgatási irányításba vétel***."

Ezek után a jelenleg teljes bizonytalanságban működő erdőgazdasági vállalatoknál természetesnek tartja a főhatóság, hogy „***az átalakulás, privatizálás vállalati kezdeményezésű is lehet***, az ***optimális vállalati működés a mozgató mag***, ami domináns és meghatározza a többit". Az optimális vállalati működés melyik szervezetre értelmezendő, a bizonytalan maira, vagy a nem is ismert holnapira? Majd folytatja: „***amennyiben a vállalat saját maga kezdeményezett eddig privatizálást és az elvárási körbe belefér, nem gátoltuk***". De ezt az „elvárási kört" eddig még nem hozták nyilvánosságra. Miután nem támogatja a főhatóság az „erdészetek külön vállalattá történő kiválási szándékát", valószínűleg ez az akció már nem fér bele az „elvárási körbe".

Tovább folytatva: „nem gátoljuk ugyanakkor ***az egyes egységeken (erdészeteken) belüli tevékenységek szétválasztását, vagyongazdálkodói és vállalkozói részre***", teszi ezt akkor, amikor az erdészeteknek fogalmuk sincs arról, hogy milyenek lesznek a fejük felett lógó átszervezés után. Talányos az a megfogalmazása is az átalakulásnak, hogy „mód és forma tekintetében két változat javasolható: ***részleges és folyamatos privatizálás, – vagy két szervezetre választás***", majd folytatja: „a bizottság az utóbbira tett javaslatot". Ezek szerint van egy bizottság, amelyik a szövegben idáig nem jelentkezett, amelyről nem tudni, hogy milyen felhatalmazású és tulajdonképpen már nincs is választási lehetőség, mert már a bizottság javasolta az egyiket.

Különben sem értelmezhető pontosan mit jelent „a részleges és folyamatos privatizálás" és mit a „két szervezetre választás" kifejezése. Érdemes idéznünk az Igazságügyi Minisztérium helyettes államtitkárának a privatizációs törvény kidolgozásáról 1991. júniusában tett nyilatkozatából: „...a magyar privatizáció külön privatizációs törvény nélkül – a társasági és az átalakítási jogszabály alapján indult meg 1989-ben. ***Hibát követtek el a korábbi politikai rendszer jogalkotói, amikor olyan látszatot keltettek, mintha az átalakulási törvény csupán technikai kiegészítése lenne a társasági törvénynek***. A társadalmat figyelmeztetni kelleti volna arra, hogy az átalakulási törvény hatálybalépésével megindul a privatizáció. A mulasztás következtében beinduló spontán privatizációt 1990 nyarán az Állami Vagyonügynökség hatáskörének kiszélesítésével próbáltuk visszaszorítani... Az Igazságügyi Minisztérium felelős a jogi szabályozás színvonaláért és úgy gondolom, hogy egyáltalán nem megnyugtató az a mostani helyzet, hogy a privatizációval összefüggő joganyag 5–6 különböző törvényes

csaknem 30 jogszabály „összeolvasásával” ismerhető meg. Már csak a szakmai visszaélések kiküszöbölése végett is szükség van általános privatizációs törvény megalkotására. A privatizációs munkát nagyban gátolja a spontán privatizációt erőltető lobbyk jelenléte, akik a spontán privatizálásban szakértőként vesznek részt, s anyagilag érdekeltek abban, hogy ne kerüljön sor a joganyag egységesítésére... A privatizációs törvény, úgy gondolom ősszel készül el, még december előtt napirendre tűzheti a parlament”. Nos ezek után ne csodálkozzunk azon, hogy a legkülönbözőbb hírek terjednek szakmán belül is. Úgy hírlik pl., hogy az egyik EFAG milliárdos értékű fafeldolgozó üzeme 100 millió Ft-ra becsült értékkel „elkülönült gazdasági egységgé” vált, amelyből egy idő múlva rt. lesz, és nagy a valószínűsége annak, hogy akkor már csak néhány részvényes lesz a tulajdonosa ennek a leértékelt, de a valóságban igen korszerű üzemnek – és valóban egy ügyvéd állította össze azt a forgatókönyvet, amely szerint el lehet jutni „törvényesen” A-ból a B-be, de amely forgatókönyvnek a határideje csak 1991. december 31-ig érvényes. Ilyen körülmények között cseppet sem megnyugtató Vidovszky Ferenc privatizációról szóló cikkének (1991. május) összefoglalója: „megnyíltak a privatizációs lehetőségek” éljünk velük! Fordítsuk előnyeit az ország, az erdő és az egyének hasznára. — Terveinket jól készítsük elő, és a végrehajtásban legyünk határozottak.”

Átszervezés

A már idézett ***törvénytervezetben*** pontosan megfogalmazódott az ***állami erdők kezelésének szervezeti formája***. Idézzük:

XI. Az állami erdők kezelése ***Az Állami Erdők Vagyonfelügyeleti Kollégiuma***

84. §. (1) A Kormány ***az állami erdővagyon védelme a társadalom hosszú távú érdekeinek megfelelő erdővagyon-gazdálkodást ellenőrző, annak biztosítására javaslattevő és véleményező szerveként létrehozza az Állami Erdők Vagyonfelügyeleti Kollégiumát*** (továbbiakban: Kollégium).

(2) A Kollégium feladata, hogy javaslatot tegyen ***az állami tulajdonban lévő erdők erdővagyon gazdálkodásának kezelőszervtől és tárcairányítástól független ellenőrzése alapján***:

a/ az erdővagyon-gazdálkodás alapelveinek meghatározására,
b/ erdőbirtok-rendezések, területi változások, privatizáció elveinek megállapítására,
c/ az erdővagyon-gazdálkodás időszakonkénti felülvizsgálatára.

(3) További feladata:

a/ a társadalomnak az erdőkkel és az erdővagyongazdálkodással kapcsolatos igényének figyelemmel kisérése,
b/ javaslatok kidolgozása az erdők ökológiai egyensúlyát veszélyeztető jelenségek és tevékenység elhárítására.

85.§ (1) A Kollégium tagjait a ***földművelésügyi miniszter, valamint a környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter javaslatára a miniszterelnök nevezi ki***. A Kollégium ***elnöki tisztét a környezetvédelmi és településfejlesztési miniszter*** tölti be.

(2) A kollégiumi tagok számát, a működésére vonatkozó eljárási szabályokat a Kormány határozza meg, illetve hagyja jóvá.

Az államerdészet szervezete, az állami erdők kezelése

86. § (1) Az állami erdők tulajdonosi jogait az ***Állami Erdők Főigazgatósága*** (továbbiakban Főigazgatóság) útján a ***földművelésügyi miniszter*** gyakorolja.

(2) A Főigazgatóság a ***földművelésügyi miniszter felügyelete alatt álló jogi személyiséggel rendelkező költségvetési szerv***.

(3) A Főigazgatóság feladata az állami erdőkben ***a társadalom hosszú távú érdekeinek megfelelő tartamos erdővagyon-gazdálkodás*** irányítása.

(4) A Főigazgatóság szervezetének költségvetését el kell különíteni a Főigazgatósághoz tartozó állami vagyon nyilvántartásától, valamint a Főigazgatóság bevételeitől és kiadásaitól.

(5) A földművelésügyi miniszter az erdővagyon-gazdálkodásról az Országgyűlés illetékes bizottságának köteles évenként beszámolni.

89. §. E törvény alapján a Főigazgatósághoz tartoznak:

a/ az állami tulajdonban lévő forgalomképtelen, kincstári erdők, és hozzá tartozó egyéb ingatlanok, infrastrukturális és műszaki létesítmények,

b/ a gazdasági társasággá átalakult állami vállalatok és egyéb gazdálkodó szervek vagyonából a mindenkori jogszabályok alapján az államot illető vagyonrész,

c/ a b/pont alá nem tartozó gazdasági társaságokban működő az a vagyon, amely már az Átalakulási Törvény hatálybalépése előtt az állam tulajdonában volt, és a törvény hatálybalépésekor is az állam tulajdonában van,

d/ az erdőgazdálkodó szervezetek felszámolása után az állam tulajdonában maradó vagyontárgyak, továbbá minden olyan erdőgazdasági vagyon, amit törvény vagy országgyűlési határozat a Főigazgatósághoz utal.

90. § (1) A Főigazgatóság gyakorolja a 89. §-hoz tartozó vagyon tekintetében a ***tulajdonost megillető — rendelkezési, birtoklási, használattal és hasznok szedésével*** összefüggő jogokat.

(2) A Főigazgatóság feladatai:

a/ az állami erdővagyon átvétele, nyilvántartása,

b/ az alapító szervet megillető jogok gyakorlása,

c/ gondoskodás az állami erdővagyon hasznosításáról, hasznosulásának méréséről, ellenőrzéséről,

d/ gazdálkodói feladatok ellátása,

e/ az állami vagyonkezelői szervezetet megillető jogok gyakorlása,

f/ közvetlen vagyonkezelő feladatok ellátása,

g/ államigazgatási felügyelet alá vont erdőgazdálkodást folytató vállalatok gazdasági társasággá alakításának előkészítése,

h/ vállalati tanács, illetőleg a dolgozók közgyűlése (küldöttgyűlése) általános vezetésével működő, erdőgazdálkodást folytató vállalatok államigazgatási felügyelet alá vonása,

i/ az állami vagyon értékesítésével összefüggő vizsgálatok elvégzése, döntés-előkészítés, végrehajtás.

91.§ (1) Az ***államerdészet szervezetét a földművelésügyi miniszter alakítja ki, irányítását a Főigazgatóság útján gyakorolja***.

(2) A Főigazgatóság az ***egységes államerdészeti szervezet*** útján gyakorolja a gazdálkodói tevékenységét.

(3) Az államerdészeti szervezet a hosszú távú társadalmi érdekeknek megfelelő, erdővagyont fenntartó és bővítő, a vagyon gyarapításában érdekelt szervezet. Működésének forrása a saját tevékenységéből származó bevétel, és amennyiben bevételei nem fedezik a feladata ellátásához szükséges kiadásokat, az állami költségvetés.

(4) Az államerdészeti kezelésben levő erdők ***önálló gazdasági szervezeti egysége az erdészkerületekre épülő erdőgondnokság***. Vezetője a legalább tíz év erdészeti üzemi és ebből őt év erdőkezelő gyakorlattal rendelkező, felsőfokú erdészeti szakképzettséggel és állami szolgálatra jogosító szakvizsgával bíró erdőgondnok, akit nyílt pályázat alapján az erdőigazgató javaslatára az erdészeti főigazgató nevez ki.

(5) Az ***erdőgondnokságok és az Országos Erdészeti Főigazgatóság közötti pénzügyi-szakmai kapcsolatot az erdőigazgatóságok biztosítják***. Az erdőigazgatóság vezetője az erdészeti főigazgató által kinevezett, legalább tíz év erdészeti üzemi és ebből öt év erdőkezelő gyakorlattal rendelkező, felsőfokú erdészeti szakképzettséggel és állami szolgálatra jogosító szakvizsgával bíró erdőigazgató.

(6) „***Az államerdészet szakszemélyzetének tagjai közalkalmazottak***”. Az egyes szervezeti egységek nagyságára vonatkozó információk szerint ***az erdészkerületeket 500 ha, az erdőgondnokságokat 5 000 ha, az erdőigazgatóságokat 100 000 ha körüli nagyságúnak*** tervezik.

Úgy hírlik, hogy ebben az évben ***sem az erdészeti- sem a vadászati törvény nem*** kerül az Országgyűlés elé. Ettől függetlenül, a színfalak mögött egészen biztos, hogy fontos sakkhúzások történnek. Kíséreljük meg majd figyelemmel kísérni ezeket. A várható átszervezésben közreműködő valamennyi főtisztviselő és szakértő szíves figyelmébe ajánljuk a magyar erdészet ***1950. évi átszervezésének*** tanulságait.

Mi történt akkor? Ez alkalommal az erdészet sok évtizedes, kipróbált és jól működő szervezetét alapjaiban rombolta széjjel a gyanakvás, a rosszindulat és a hozzá nem értés szelleme. Teljesen összekuszálódtak a rendezett szálak: 16 megyei erdőgazdasági egyesülés, 78 állami erdőgazdaság és 560 üzemegység szerveződött. Költözködtek a hivatalok, költözködtek az emberek, szinte semmi és senki nem maradt a helyén. Családok szakadtak széjjel évekre, régi sikeres és megszokott munkahelyeket kellett felcserélni bizonytalan újakkal, szinte megbélyegzetten vándoroltak legjobb szakembereink is egyik helyről a másikra, irodaházak váltak lakatlanná, máshol újakat kellett építeni. Az egyik erdőgazdaság új székházául pl. a városka volt „nyilvánosházát” jelölték ki, ahová még hónapokig jártak vissza a régi „kuncsaftok”.

Alig lehet felbecsülni, mekkora anyagi és erkölcsi veszteség érte az akkori erdésztársadalmat, amely azonban híven és sikeresen szolgálta a magyar erdők ügyét a gyökeresen megváltozott körülmények megpróbáltatásai között is.

De szinte azonnal megindult a használhatatlan szervezet csendes visszarendeződése és 1954 végére már ismét az eredetihez közelítő erdészeti szervezet működött.

Végül fel kell tenni a kérdést, mit tegyünk?

Rendezze az Országos Erdészeti Egyesület a sorait és álljon az élére erdésztársadalmunknak abbeli törekvésében, hogy közös erővel, biztos ítélettel alakítsuk ki az átmeneti idő erdészeti politikáját, praktikus politikai érzékkel, egyesületünk tekintélyével és megingathatatlan állhatatossággal igazítsuk a kibontakozás és a fejlődés útjára erdőgazdálkodásunkat.

Vállaljon részt fiatal és öreg, kerületvezető és igazgató, állami és szövetkezeti erdőket szolgáló valamennyi tisztes szándékú egyesületi tag, ebben a jövőnket alakító munkában.

Tíz tanács az OEE részére

- Készítse el az „átmeneti idő” erdészeti stratégiáját.
- Legyen az erdészet legfőbb irányító személyének döntéshozó rangja a minisztérium hierarchiájában.
- ***Világos programja legyen az erdővagyon-gazdálkodás és a fafeldolgozó ipar kapcsolódására.***
- Egyértelmű álláspontja legyen az erdőgazdálkodás és a privatizálás viszonyában.
- Vezesse sikerre az erdőgazdálkodás és a vadászat érdekeit egyeztető törekvéseket.
- Hatékonyan vegyen részt mind az erdőtörvény, mind a vadászati törvény kidolgozásában.
- Legyen fáradhatatlan kovácsa a társadalom erdő iránti jóindulata felizzításának.
- Illeszkedjék be az ágazat érdekvédelmi rendszerébe, mint szakmai érdekvédelmi és érdekképviseleti szerv.
- Legyen az OEE a szakma élő lelkiismerete, a szakmai alapelvek és az erdésztisztesség legfőbb őre.
- ***Zárószóul*** ismételjük meg Bedő Albert intő szavait: – „most és mindörökké igazság az, hogy az összetartás kis dolgokat is naggyá nevel, míg a meghasonlás a nagyokat is romlásba tereli... szeressük hazánkat, nemzetünket és szakmánkat hűséggel, egyetértéssel és összetartással.”

IB: Kelet- és nyugat-európai véleménycsere az átmenet időszerű erdészeti kérdéseiről
(Erdészeti Lapok 1991/12)

1991. szeptember 25-27 között Sopronban ülésezett az IUFRO „Erdészeti intézmények és szervezetek" munkacsoportja. A szimpózium a bécsi Agrártudományi Egyetem Erdészeti Politikai és Üzemgazdaságtani Intézete és az ERTI Soproni Kísérleti Állomása Erdészeti Gazdaságtani Osztálya közti szoros munkakapcsolat egyik eredményeként valósult meg. A bécsi Max Krott professzorral egyetértésben merült fel az a gondolat, hogy az átmenet aktuális erdészetpolitikai kérdéseiről több éve folytatott rendszeres osztrák-magyar eszmecserét célszerű lenne az IUFRO keretében kiszélesíteni. A rendezvényen közel 40 nemzetközileg elismert elméleti és gyakorlati szakember vett részt.

A tanácskozás az állami erdőgazdálkodás kapcsán széles körben foglalkozott általános erdészetpolitikai kérdésekkel is. így például a privatizáció erdészeti problémái körül igen tanulságos véleménycsere bontakozott ki. A nyugat-európai kollégák tájékoztatóiból kitűnt, hogy a tulajdonviszonyok az erdőgazdálkodásban államonként igen sokrétűek és változatosak. A magánerdők célszerű arányára nincs általánosan elfogadható recept.

A kelet-európai országokban lezajlik egy természetes privatizációs folyamat. Ezen túlmenően azonban nem indokolt az állami erdőterületeket kis magánparcellákra osztani. Az ***erdőgazdálkodás a tulajdonos és a társadalom különböző rétegei számára nagyobb területi egységben*** folytatható hatékonyan. ***Környezetvédelmi és üdülési funkciók előtérbe kerülése az állami erdőtulajdon nagy területi egységekben történő kezelését továbbra is indokolja***.

A tartamosság és nyereségesség is számos problémát vet fel. A szakemberek egyöntetűen fejezték ki véleményüket a tartamosság korszerű értelmezéséről. A jövőben elengedhetetlen az anyagi jellegű termékek mellett a környezetvédelmi és rekreációs produktumok folyamatos fenntartása. Ezt az ***egyoldalú profitérdekeltség*** veszélyeztetheti. Különösen veszélyes, ha a rövid távú egyéni, csoport- vagy állami érdekek az ***élőfakészlet túlzott igénybevételéhez*** vezetnek. A társadalommal folytatott párbeszéddel, a megfelelő erdőtörvénnyel, független szakfelügyelettel és az állami költségvetéssel óvhatják meg a szakemberek Kelet-Európa erdőgazdaságát a kedvezőtlen jelenségektől.

Különösen az átmenet időszakában alapvető fontosságú a céltudatos erdészeti politika kialakítása és gyakorlati érvényesítése. E témához kapcsolódva élénk vita bontakozott ki a komplex ***erdőgazdálkodás finanszírozásáról.***

A nyugateurópai szakemberek számára természetes a nem piaci jellegű erdészeti szolgáltatások költségvetésen keresztül történő támogatásának szükségessége. Kiegyensúlyozott gazdasági helyzetben a speciális erdőgazdasági támogatások viszonylag kis súlya mellett álláspontjuk természetes. A kialakult demokrácia keretei közt minimumra csökkenthető az állami szakapparátus központi jellegű elosztásának szubjektivitása. Kelet-Európában viszont ***fölmerült egy olyan speciális pénzügyi alap szükségessége***, mely egyrészt biztosítja az erdők újratermelését, másrészt ***megteremti a környezetvédelmi és rekreációs szolgáltatások pénzügyi hátterét***. Ennek szükségessége az átmenet gazdasági nehézségei között különösen egyértelmű. Képzésében a költségvetésnek is szerepet kell vállalnia. ***Felhasználásának módját a piacgazdaság követelményeivel összhangba kell hozni***.

A közvélemény formálása az átmenet időszakában különleges fontosságú. A szakmai tudás önmagában kevés, az ***állampolgárokkal való kapcsolattartás*** meghatározó lesz. Csak ezen a réven erősödhet az erdészet politikai helyzete, és így védhetők meg az erdők a rövid távú, különféle szintű érdekek egyoldalú érvényesítésétől. Mind nagyobb jelentőségű a lakosság széles rétegével a kapcsolattartás.

A résztvevők ismertették az állami erdőgazdálkodás szervezetének különféle megoldásait és a fejlesztési elképzeléseket. A szimpóziumnak ez a része megalapozza a különféle szervezeti megoldások elmélyült vizsgálatát szolgáló kutatásokat.

A klasszikus költségvetési jellegű szervezettől kiindulva a részvénytársasági formáig számtalan variációt ismerhettünk meg.

E témában is érvényes az a megállapítás, hogy nincs általánosan alkalmazható megoldás.

Közös az a törekvés, hogy ***csökkentsék a szervezeten belül a hierarchikus kapcsolatokat, növeljék az erdőt kezelők felelősségét és önállóságát elsősorban a piaci kapcsolatokban***, a termelés racionalizálásában.

Az állami tulajdon természetéből kiindulva azonban a legtöbb előadó hangsúlyozta ***a hierarchikus szervezeti egységek ellenőrző és innovációt kezdeményező szerepének fontosságát***. A jövőbeli fejlesztést illetően két jellegzetes megoldásra célszerű felfigyelni.

- Az egyik **a *többcélú erdőgazdálkodás feltételeit a fakitermelési költségeknek a költségvetési támogatáson keresztül történő kiegészítésével*** teremti meg.
- A másik megoldás ***egyértelműen jövedelmező fakitermelésre törekszik és emellett külön pénzügyi forrásból teljesíti az infrastrukturális*** igényeket.

Az ***erdőfelügyelet*** szerepének fontosságát sok résztvevő hangsúlyozta. Közös álláspont, hogy elsősorban az erdőtörvény érvényesítése területén van feladatuk. A nyugat európai kollégák a tanácsadó szerepüket hangsúlyozták. Németországban az államerdészet szakemberei a legtöbb esetben erdőfelügyelőként is tevékenykednek, más országokban e funkciók általában elkülönülnek. ***A piacgazdaság erőteljesebb kibontakozása a külön erdőfelügyeleti szervezet kialakítását, illetve megőrzését indokolja Kelet-Európában***. A jövőben az erdőfelügyelők meghatározó szerepet kapnak az infrastrukturális igények felmérésében, a finanszírozási döntések előkészítésében és a megvalósítás ellenőrzésében. A lakossággal való kapcsolattartás fontosságát is hangsúlyozták.

A ***magánerdők*** az egyes országokban igen eltérő arányúak. Nyugat-Európában sajátos problémát jelent a ***kis birtoknagyságú magánerdőgazdaság***. Az ***állami támogatásnak*** igen nagy szerepe van a szakszerű erdőgazdálkodás elősegítésében. Szaktanácsadás, a pénzügyi támogatás különféle formái segítik a célok megvalósítását. A tapasztalatok szerint ***igen nehéz feladat a kis parcellák közös erdőgazdálkodásának megteremtése***. Erre inkább Észak Európában találunk jó példát. A résztvevők többen hangsúlyozták az ***erdőbirtokosságunkhoz*** hasonló szervezeti formák jelentőségét a magánerdő-gazdálkodásban.

Fontos alapelv: magánerdő-tulajdonost a közösség csak akkor korlátozhat, ha az ebből származó károkat megtéríti. Erre épül egy erős állami támogatási rendszer, mely egyúttal a tulajdonosok önálló döntését közvetetten befolyásoló eszközként is szerepel. Számolni kell azzal, hogy az átmenet időszakában a magántulajdonos saját érdekei rövid távon felerősödnek. E szférában az erdőfelügyelet és ***a helyi önkormányzati szervek tulajdonosokkal való korrekt információs kapcsolata igen fontos lesz*** Kelet-Európában.

A találkozó a szakemberek nyílt véleménycseréjével elősegítette a kelet-európai problémák megoldását, egyúttal hozzájárult egy ***ökocentrikus, piackonform erdőgazdálkodás alapjainak*** megteremtéséhez. A rendezvény alkalmat adott új szakmai kapcsolatok megteremtéséhez és ezen keresztül egy szélesebb körű nemzetközi együttműködés kialakításához.

A résztvevők nem adtak és nem vártak megoldási recepteket. A tanácskozás információi felhasználhatók azonban arra, hogy az egyes országok szakértői sikeresebben törekedjenek problémáik sajátos megoldásainak megvalósítására IB

Kelet- és nyugat-európai véleménycsere az átmenet időszerű erdészeti kérdéseiről 1991. szeptember 25–27 között Sopronban ülésezett az IUFRO „Erdészeti intézmények és szervezetek” munkacsoportja.

IB: Többcélú erdőgazdálkodás ökonómiai feltételrendszere *(Erdészeti Lapok 1992/4)*

Magyarországon az átmenet időszakában sajátos gazdasági és társadalmi problémák keletkeznek. Ezeket súlyosbítják a ***környezet állapotának romlásában jelentkező ökológiai feszültségek***.

Az új fejlődési pálya egyik követelménye e ***három*** terület harmonikus kezelése.

A termelés hatékonysága emelésének egyik feltétele, hogy az állam a piaci szférából minél teljesebben kivonuljon. Az adózási és támogatási rendszer radikális átalakítása e követelményeknek megfelelően folyamatban van.

A másik döntő feltétel ***az állami tulajdon arányának csökkenése, az egyéni vállalkozások szerepének növekedése.***

A szociális és ökológiai problémák kezelése csupán piaci folyamatokkal nem oldható meg. Az állam szerepe e területen továbbra is meghatározó lesz.

Hazai tapasztalataink azt tanúsítják, hogy nem elég az állam kezében összpontosítani az ehhez szükséges pénzügyi eszközöket, felhasználásukra minőségileg új mechanizmusokat kell kialakítani.

A szociális problémák kezelésére a nyugat-európai módszerek jó eligazítást adnak. A törvénykezési, a pénzügyi és az intézményi rendszer lehetővé tette a szociális piacgazdaság eredményes működését. A redisztribúció folyamatának elemzéséből levonható az a következtetés, hogy a kormányzati szerveknek elsősorban az egységes, normatív szabályozás kialakítása a fő feladata. Ennek kereteit az állampolgár, az adófizetők és a vállalkozók öntevékenyen töltik meg tartalommal.

Napjainkban keresni kell az ökológiai problémák piacgazdasággal egybevágó megoldását.

Az erdőgazdálkodásban igen nagy szerepe van azoknak a nem piaci termékeknek és szolgáltatásoknak, melyek befolyásolják a környezet állapotán keresztül életünk minőségét. Megfelelő pénzügyi alapokat, versenyhelyzetet teremtő döntési mechanizmust kell kialakítani e szféra finanszírozására.

A ***többcélú erdőgazdálkodás*** kezdeti szakaszát hazánkban a következők jellemezték:

- szűkös pénzügyi erőforrások,
- a felhasználást az állami irányító szervek konkrét döntései határozták meg,
- a környezetvédő mozgalmak elsősorban egyes elszigetelt területekre irányuló, fokozódó aktivitása,
- a vállalatok egyoldalú éves nyereségérdekeltsége.

Az alapvető nézeteltérések a két utolsó pontra vezethetők vissza.

- A pénzügyi források hiányára hivatkozva a vállalatok nem fordítottak figyelmet az ökológiai szempontokra, a szűkös erőforrások központi döntéseket igényeltek.
- A környezetvédő mozgalmak a jogos kritika mellett nem törekedtek a pénzügyi feltételek megteremtésére.

Az új fejlődési szakasz miatt ennek feloldására kell törekedni. Az alapvető feltételek a következők:

- a hazai és nemzetközi piaci feltételek torzítás nélküli érvényesítése a piaci termékek és szolgáltatások vonatkozásában;
- ***az ökológiai szemléletű, többcélú erdőgazdálkodás jogi, közgazdasági és intézményi rendszerének kialakítása.***

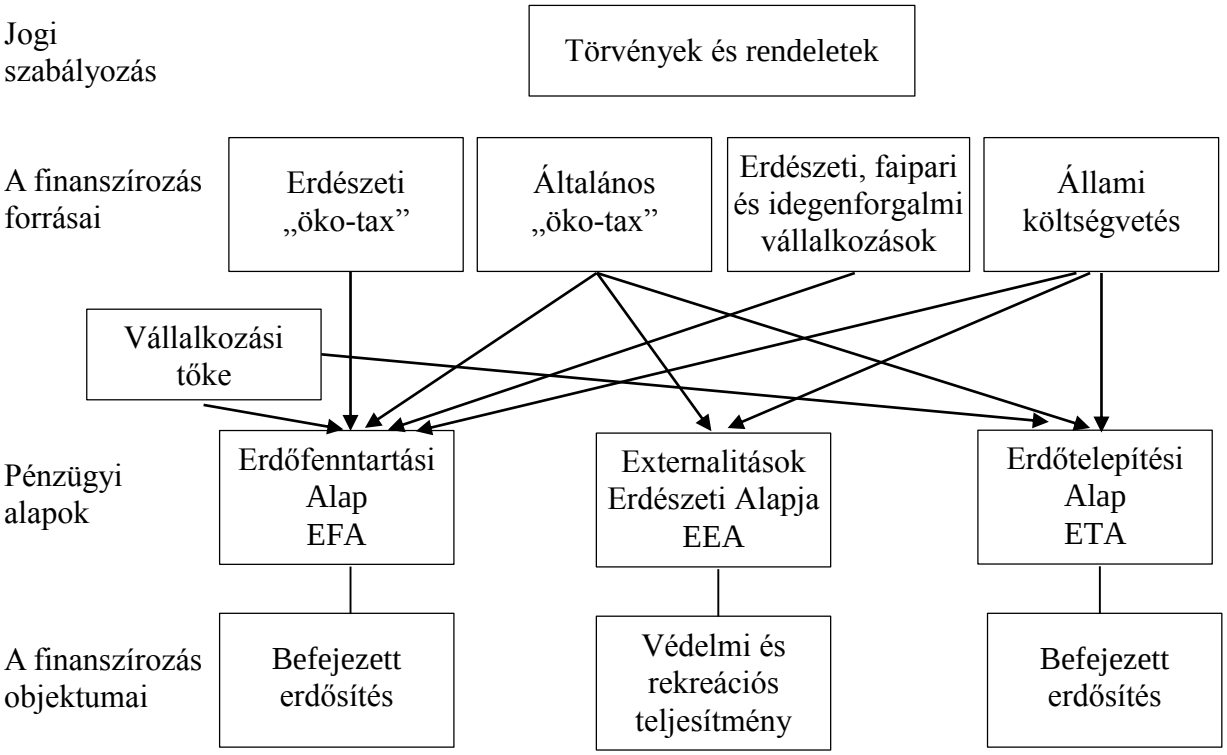

A többcélú erdőgazdálkodás finanszírozása

Magyarországon a szabadpiaci viszonyok kialakítása az erdőgazdálkodásban előrehaladott állapotban van. A piaci termékek árai a kereslet-kínálat függvényében alakulnak, dotációt gyakorlatilag nem tartalmaznak. ***A valódi piaci működésekhez az állami vállalatok monopol jellegű szervezetének átalakítása*** szükséges, mely egyúttal lehetővé teszi az egyéni vállalkozások megjelenését és a valódi piac működését.

A szociális piacgazdaság feltételei a társadalmi és gazdasági átalakulással kapcsolatban az erdőgazdálkodás vonatkozásában is megteremtődnek.

Az ökológiai gazdálkodás feltételeinek kialakításában azonban nemzetközi szinten sincsenek kialakult megoldások, új megközelítésre van szükség. Az ***ökológiai erdőgazdálkodás*** követelményei csak úgy érvényesülhetnek, ha a tulajdonosok és vállalkozások tevékenységét e nem piaci jellegű termékek és szolgáltatások érdekében az állam korlátozza és egyidejűleg támogatja, így előírható például az ökológiailag alkalmas fafajokkal történő erdősítés megvalósítása, természetvédelmi területek speciális kezelése stb.

Fontos alapelv: az erdőtulajdonosok és vállalkozók csak akkor korlátozhatók az ökológiai követelmények alapján, ha az ebből származó veszteséget a társadalom megtéríti számukra. E támogatásoknál előnyben kell részesíteni azokat, akik a legtöbb erőfeszítésre is vállalkoznak e célok eléréséért.

A pénzügyi feltételek biztosításában meghatározó szerepük lesz a természeti erőforrások használati díjának, az ún. öko-adóknak (öko-tax). A természeti erőforrások újratermelési költségeinek fedezésére indokolt a természeti adottságokra visszavezethető jövedelmek egy részének elvonása és speciális pénzügyi alap létesítése (Samuelson, Nordhaus, 1987). Adókedvezményekkel, a vállalkozási tőke felhasználásának megkönnyítésével és az állami költségvetés részvételével együttesen kell elősegíteni környezetünk állapotának fokozatos javítását.

Viszonyaink között az ***erdőtervezés*** továbbra is fontos szerepet játszik. A tartamos, az ökológiai erdőgazdálkodásnak megfelelő ***erdőtervek készítése állami költségvetésből fedezhető***. Az így ***készített tervek csak a tulajdonos számára hozzáférhetők***. Alapinformációt

jelentenek viszont a társadalmi szükségletek és lehetőségek felmérésére alapozott országos döntések számára. Az **erdőfelügyelet** az erdőtörvény betartását ellenőrzi, elsősorban az egységes elvek alapján készített erdőtervek segítségével.

A **jogi szabályozás** az erdőtörvényen keresztül biztosítja az ökológiai erdőgazdálkodás pénzügyi és intézményi feltételeit. Szabályozza a társadalmi korlátozások módját, rendelkezik a pénzügyi alapok képzéséről és felhasználásáról, meghatározza az erdőtervezés tartalmát és az erdőfelügyelet szerepét.

Az ökológiai erdőgazdálkodás pénzügyi feltételei közt meghatározó szerepe lesz az Erdőfenntartási Alapnak. Alapvető rendeltetése a tulajdon gazdasági helyzetétől függetlenül biztosítsa az erdők újratermelését. Fontos szempont, hogy az újratermelés az ökológiai követelményeknek megfeleljen. Az ezzel kapcsolatos korlátozások (pl. fafajmegválasztás) többletköltségeit is finanszírozni kell. Az Erdőfenntartási Alap pénzügyi forrását alapvetően az ***erdőjáradék*** képezi. E járadék képződése a természeti adottságok eltéréseire vezethető vissza. A fakitermelés árbevételének és költségeinek, valamint az újraerdősítés költségeinek különbségeként határozható meg. Az állam az erdőjáradék egy részét sajátos ökotaxként elvonhatja, hogy a pénzügyi alapból fedezze az ökológiai követelményeknek jobban megfelelő erdők létesítésének, ápolásának többletköltségeit. Az állam törvényekkel szabályozza a felhasználás szabályait.

Az erdőfelügyelők szervezik meg ezek alapján a konkrét igénybevételt, majd a teljesítmények elismerését és ennek függvényében a pénzeszközök átutalását. A felhasználás nem a jelenlegi egységáras szemléleten nyugszik, hanem többletköltség-kiegyenlítő jellegű.

A felhasználás objektuma: az ökológiai követelményeknek megfelelő kész erdősítés, befejezett ápolás, elvégzett nevelővágás.

Magyarországon tervezik az általános öko-tax bevezetését is. Ezt valamennyi vállalkozó fizetné attól függően, hogy milyen mértékben veszi igénybe az adott természeti erőforrást. Véleményem szerint ebből a pénzügyiforrásból egyrészt kiegészítendő az ***Erdőfenntartási Alap*** (pl. az erdőpusztulás következményeinek finanszírozására), másrészt finanszírozandó az ***Externalitások Erdészeti Alapja***. Indokolt az ***Erdőtelepítési Alap*** kiegészítése is ebből a forrásból. Az Externalitások Erdészeti Alapja fő feladata a nem piaci jellegű erdészeti termékek és szolgáltatások finanszírozása. Az általános öko-taxon kívül meghatározó szerepet vállal képzésében az állami költségvetés. Emellett a vállalkozásokat is érdekeltté kell tenni adókedvezményekkel az Alap gyarapításában.

A tervezésben és a felhasználásban az ***erdőfelügyeletnek*** nagy szerepet kell adni. Az erdőtervi adatokra támaszkodva az önkormányzatok segítségével felmérik a szükségleteket. A különféle társadalmi szervezetekkel konzultálva versenyeztetik az igényeket. E folyamatban meghatározó feltételt jelent a ***többcélú erdőgazdálkodás különféle teljesítményeinek összehangolt értékelése***. Ezek segítségével rangsorolhatók az igények és szembeállíthatók a költségek. Az erdészeti kutatás e módszerek fejlesztésében nagy segítséget nyújthat. Metodikai irányelvek birtokában az erdőfelügyelet a tervezésben és a felhasználásban nem bürokratikus szervezetként, hanem különféle döntési szintek közti információcsere szervezőjeként vesz részt. Ez remélhetőleg új alapokra helyezi a környezetvédő szervezetek, az önkormányzatok és az erdészeti szakmai szervezetek kapcsolatát. A finanszírozás tárgya: az erdőfelügyelet által szakmailag igazolt, nem piaci jellegű erdészeti teljesítmény.

Hazánkban a marginális mezőgazdasági területek erdősítése kiemelt fontosságú feladat. Jelentősége az európai fejlődés szempontjai alapján fokozódik. Az elkövetkezendő 10 évben mintegy 150 ezer hektár új erdő létesítése a célkitűzés. Pénzügyi feltételeinek megteremtése végett indokolt egy decentralizált pénzügyi alap, az ún. Erdőtelepítési Alap létrehozása. Főforrása: az állami költségvetés. Emellett az általános öko-tax is finanszírozzon olyan munkákat, melyek speciális környezeti problémákat új erdők létesítésével enyhítenek. Egyéni vállalkozások kedvezményesen vehessenek részt az új erdők telepítésében. így e forrás is

kiegészíti az Erdőtelepítési Alapot. A felhasználás tárgya: az erdőfelügyelők által szakmai normatívák által átvett sikeres erdősítés. Az igények felmérésben itt is szerepet játszik az erdőfelügyelet. (Olyan módszerekre van szükség, amelyek segítségével rangsorolhatók az igények és az eredmény visszacsatlakoztatható az önkormányzatokhoz, valamint az állampolgárokhoz. Ökonómiai kutatásunk dolgozik egy ilyen szakértői rendszeren.)

A három pénzügyi alap véleményem szerint hosszú távon biztosítja az ***ökológiai többcélú erdőgazdálkodás*** feltételeit. Működtetése alulról építkező információ-áramláson és az állampolgárok részvételén nyugszik. Az állami hatósági szervezetek főként közvetítőként vesznek részt a folyamatban. A szakmai irányelvek és normatívák a minimumra csökkentik a szubjektív döntések lehetőségét. Az intézményi rendszer olyan átalakítására kell törekedni, mely a törvények keretei közt maximálisan elősegíti az állampolgárok öntevékeny vállalkozásait. Az erdőtörvényen kívül ebben a folyamatban a szakmai irányelveknek és normatíváknak nagy jelentősége van.

Fontos feltétel a gazdálkodó szervezetektől független erdőfelügyelet működtetése. Tanácsadó és ellenőrző tevékenységük tulajdonformától függetlenül az egész erdőterületre kiterjed. Különösen fontos szerepük lesz a nem piaci jellegű erdészeti teljesítmények rangsorolásában, az állampolgárok és az állami szervezetek közti információcsere megszervezésében, a rendelkezésre álló pénzügyi keretek ésszerű felhasználásában. Tevékenységük kapcsolatot teremt az állampolgárok, a környezetvédő szervezetek, az önkormányzatok és az állami irányító szervezetek között. A jogi, a közgazdasági és az intézményi rendszer ismertetett átalakítása előfeltételét jelenti a piacgazdasággal azonos ökológiai alapokon nyugvó erdőgazdálkodásnak, és egyúttal módot ad a vállalkozások térhódítására a nem piaci jellegű erdészeti teljesítmények területén.

GJ: Nemzeti Erdőstratégia részanyaga – Állami erdőgazdálkodás – *AEG-EGRT – 1992 (2001)*

1. Az állami erdők vagyonkezelését végző erdészeti társaságok kialakulása

A magyarországi erdőgazdálkodás alakulása és fejlődése szempontjából meghatározó volt a piacgazdaság útjára lépés. Az 1990-től felerősödött társadalmi és gazdasági változásoknak megfelelően az erdőgazdálkodás is igazodott az általános gazdaságpolitika új modelljéhez. Az erdők 40%-a magánkézbe került, ugyanakkor ***a központi irányítású nagy állami erdőgazdaságok 1993–94-es évek alatt részvénytársaságokká, igazi vállalkozásokká alakultak.***

Az erdőgazdasági ágazatot több hatás nagymértékben befolyásolta. A hivatalos és nem kormányzati természetvédők egyre nagyobb mértékben befolyást szereztek az erdőgazdálkodás szabályozásában, a társadalmi vélemény formálásban. Új elemként jelentkezett a vállalati vagyon egy részének értékesítése, valamint a kárpótlás folyamata révén az állami erdőterület csökkenése.

1.1. Az átalakulás

1992-ben az akkor vállalati önkormányzat (vállalati tanács, dolgozók közgyűlése) által irányított állami erdőgazdaságok államigazgatási felügyelet, az Állami Vagyonügynökség alá kerültek. Ugyanebben az évben, az állami vagyon kezelésére és privatizációjára, megalakult az Állami Vagyonkezelő Részvénytársaság (ÁV Rt.). ***A létrehozásról rendelkező 1992. évi LIII. törvény és végrehajtási rendelete (126/1992-Korm.r.) az ÁV Rt. induló vagyoni körébe sorolta az állami erdőt, valamint a 19 erdőgazdasági vállalatot. 3 HM erdőgazdaságot pedig a Honvédelmi Minisztérium vagyon köréhez rendelt különleges feladatai miatt***.

A Törvény alapján 1993-ban megkezdődött és 1994 tavaszára be is fejeződött az erdőgazdaságok részvénytársasággá alakulása. Ugyancsak a Törvény ezeket a társaságokat 50%+1 szavazat mértékig állami tulajdonba sorolta két 100%-os állami tulajdonba sorolt

társaság (A DEFAG és a FALCO cégekből az erdőgazdálkodást államigazgatás alá vonták) kivételével.

Az átalakulás a vállalatoknál azonos szempontok alapján történt. Ennek tudhatóan az új részvénytársaságok gazdálkodásának alapjai rendezettek voltak. ***Értékesítésre kerültek a felesleges, valamint a veszteséget hozó vagyonelemek, és elkülönítésre kerültek az erdőgazdálkodói tevékenységéhez szükséges vagyontárgyak is***. A folyamat legfőbb szempontja az volt, hogy az állami erdőgazdálkodás alapegységeit, az erdészeti üzemek működését ne zavarja. Ennek köszönhetően az erdőgazdasági alaptevékenység az átalakulás során mindvégig folyamatos volt.

Az állami erdőgazdálkodás egészét jelentős mértékben érintette az állami erdő egy részének magánosításra, kárpótlásra történő kijelölése. A 22 erdőgazdasági társaság termelőalapjainak mintegy 14%-a, 150 ezer hektár került értékén alul magántulajdonba.

1995-ben a két állami privatizációs szervezet (ÁVÜ-ÁVRt) összevonásával megalakult az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Részvénytársaság (ÁPV Rt.). Az államháztartásról szóló, többször módosított 1992. évi XXXVIII törvénynek az 1995. évi CV törvénnyel történt módosítása, valamint az állam tulajdonában lévő vállalkozói vagyon értékesítéséről szóló 1995. évi XXXIX. törvény szabályozta az állami erdővel kapcsolatos kérdéseket.

Ennek alapján a ***kincstári vagyon és az állam vállalkozói (termelői) vagyona különvált.***

Az állami erdők tulajdonosi jogosítványait a pénzügyminiszter kapta, megbízása alapján e feladatot a Kincstári Vagyoni Igazgatóság látja el.

A korábban az ÁV Rt.-hez tartozó ***erdőgazdasági társaságokat a törvény 100%-ig tartósan állami tulajdonba és az ÁPV Rt.-hez rendelt vagyoni körbe sorolta.*** A HM erdőgazdasági társaságokkal lényegi változás nem következett be.

(A hatékonyság növelésének igen jelentős eleme volt az erdei munkák vállalkozásba vitele. *Kialakult egy stabil vállalkozói réteg, amely elsősorban a fakitermelés és a szállítás feladatait látja el. A vállalkozók tőkehiánya miatt azonban az elhasználódott eszközök pótlása gondot okoz, ezen a társaságok különféle konstrukciókkal igyekeznek segíteni. Nem minden esetben megfelelő továbbá a vállalkozók képzettsége, az alkalmazott technológiák és a munkavédelmi felszerelések színvonala, használata.)*

1.2. A vagyonkezelés stratégiája

A társadalom igénye, az ország hosszú távú érdeke a környezeti és természeti állapot megőrzése. Ebben az állami erdők, amelyek az erdőterület mintegy 60%-át teszik ki, nagy szerepet játszanak.

Az ÁV Rt. erdészettel kapcsolatos stratégiája annak ellenére, hogy a holding feladata egyértelműen a privatizáció felé tolódott, az induló filozófiára épült. A 19 erdőgazdasági társaság portfoliója viszonylagos stabilitást élvezett. A stratégia lényege, hogy az ÁV Rt.-nek, mint az állam tulajdonosi képviselőjének a rábízott erdővagyon felelős őrzőjeként eleget kell tennie tulajdonosi kötelezettségének, mindezt versenyhelyzetben levő cégekkel, üzleti alapon, közvetett vagyonkezelési beavatkozás keretében. Ez a filozófia az ÁPV Rt.-hez történő besorolás után sem változott annak ellenére, hogy az állam vagyonának szétválasztása a társaságok tulajdonosánál csak közvetett felelősségi helyzetet teremtett. Eredményt elérni csak az erdőgazdasági társaságok működésének feljavításával, a versenyképesség biztosításával, a szakmai érdekeltség megteremtésével lehetett.

A társaságok versenyképességének alapjait az átalakulás során kialakított vagyonstruktúra, a felesleges és nem működő vagyonelemek értékesítéséből (***decentralizált privatizáció***) származó bevétel visszaforgatása, az eredménytartalék növelése és a ***reorganizációs intézkedések*** teremtették meg. A lehetőségeket a vállalati menedzsment általában jól kihasználta. ***Az önállóságból fakadóan a vállalkozói szellem nagymértékben megerősödött. A hajdani központi irányítású állami nagyüzemek jól működő vállalkozások lettek.***

A stratégia elemei között fontos megemlíteni a többlábon állást. Az erdőgazdálkodás jövedelmezősége önmagában általában nem elegendő a feladatok ellátására, ***a faanyag feldolgozásából nyerhető többletjövedelemre is szükség van. Ennek megfelelően a tulajdonosi jogkört gyakorló ÁPV Rt. támogatta a faipari és egyéb beruházások megvalósulását***.

1.3. A szabályozási környezet

Az erdők használata Magyarországon hagyományosan korlátozott gazdálkodás keretében folyik. Ennek oka az, hogy hazánk mintegy 18%-os erdősültsége nem éri el az európai átlagot, és ezért az erdőterületek mennyiségi és minőségi megőrzése alapvető cél. Erdeink fenntartása hagyományosan ***a tartamosság (újabban: fenntartható fejlődés)*** elvén alapszik. Az erdőgazdálkodás szigorúan szabályozott jogi és közgazdasági feltételek között folyik. Az állami előírások és az ellenőrzés a gazdálkodás minden szintjén közvetlenül hatnak.

1997-ben lépett életbe az erdőgazdálkodásra meghatározó három törvény, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII törvény, az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény, és a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény.

Az új szabályozás egyértelműen az erdőgazdálkodás biológiai szempontjait, a természetvédelmi erdőgazdálkodást és az őshonos fafajokkal történő erdőmegújítást helyezi előtérbe és a korábbiaknál hangsúlyosabb szerepet kapnak a természetvédelem szempontjai, melyek együtt járnak a korlátozások erősödésével, a többletköltségek növekedésével. Ez az erdőgazdasági alaptevékenység részbeni átformálását követelte meg.

A szabályozás szigorodása a társaságok gazdálkodásában egyre nehezebb feltételeket jelentett. Az árbevétel a csökkentett fakitermelés és a leszorított árak mellet nem tudta követni az infláció mértékét, ugyanakkor a költségek és ráfordítások nagymértékben emelkedtek. A gazdaságok helyzete ennek ellenére stabilizálódott fizetőképességük megmaradt, illetve javult. ***A mai napig nem rendezett a közcélú feladatok, többek között a természetvédelemből fakadó többletráfordítás ellentételezésre, a gazdaságtalan erdőfenntartás finanszírozásának kérdése.*** Erre az állami költségvetés csak minimális mértékben áldoz, holott ez a „befektetés” a környezet- és természetvédelem, valamint a szociális szolgáltatások közvetetten jelentkező hatásaiban sokszorosan megtérülne (oktatás, egészségvédelem, rekreáció stb.).

1.4. Az állami erdőgazdálkodás jelenlegi szervezete

Az államháztartási törvény által 1995-ben kialakított állami tulajdonlási struktúra az erdőgazdálkodási ágazatnál bonyolult helyzetet idézett elő. Az állami erdő és az erdőgazdasági társaságok kapcsolatrendszere bonyolulttá vált.

A törvény hatálybaléptéig az erdő felelős őrzője az erdőgazdasági társaságok tulajdonosi jogosítványait ellátó ÁV Rt. volt, a változás után az ***állam kincstári vagyona és vállalkozói vagyona tulajdonosi felelősség szempontjából megosztásra került a pénzügyminiszter és a privatizációért felelős miniszter között***.

A kapcsolat a kincstári erdő tulajdonosi jogait gyakorló Kincstári Vagyoni Igazgatóság és az erdőgazdasági társaságok között kötendő **vagyonkezelői szerződésben** kellene, hogy megtestesüljön. E szerződéseket a mai napig csak ideiglenes jelleggel kötötték meg.

Az erdőgazdasági társaságok feletti tulajdonosi jogkört az ÁPV Rt. Igazgatósága gyakorolja, bizonyos – törvényben meghatározott esetekben – a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter, a környezetvédelmi miniszter és a pénzügyminiszter egyetértésével.

A részvénytársaságok belső szervezettsége nagyjából azonos. Tevékenységüket 5–7 tagú igazgatóság irányítja. A vállalat első számú vezetője a vezérigazgató. Az igazgatóság és a vezérigazgató munkáját a 3–6 tagú felügyelő bizottság, a gazdálkodás törvényességét könyvvizsgáló ellenőrzi.

Az erdőgazdaságok belső szervezeti rendszerének legfontosabb eleme az erdészeti üzem, közismerten az erdészet, ami a gyakorlati erdőgazdálkodás napi feladatait látja el. Nagysága

általában 4–8000 hektár között alakult ki. Az erdőgazdálkodás legkisebb szervezeti egysége az erdészkerület, amelyért a kerületvezető erdész felelős. Nagysága az adottságoktól és a feladattól függően 300–1000 hektár. (KVI-NFA-1995)

2. Gazdálkodás a kincstári erdővagyonnal

Az ország 1,9 millió hektár erdejéből a 22 ÁPV Rt. erdőgazdasági társaság 1063 ezer hektár állami erdőt és egyéb földterületet kezel. Feladatuk a kincstári erdők fenntartása, a közcéloknak is megfelelő tartamos erdőgazdálkodás keretében.

Határaikat az erdőtájakhoz és a megyékhez alakították ki. Hagyományosan többnyire e határokhoz igazodik az állami erdőfelügyelet területi struktúrája is.

A kezelt erdőterület 35%-a esik védett természeti területre, itt a természetvédelem követelményeinek megfelelő gazdálkodás folyik. Az összes természetvédelmi korlátozás alá eső erdőterület 90%-át az erdőgazdasági társaságok kezelik.

Magyarországon valamennyi (nemcsak állami) erdőterület ***üzemtervezett***. A gazdálkodás az Állami Erdészeti Szolgálat által 10 évenként elkészített, illetve megújított erdőgazdálkodási (erdészetekre vonatkozó) üzemtervek alapján történik. Az üzemterveket és az éves erdőgazdálkodási terveket védett területek esetében a természetvédelmi hatóság véleményének figyelembevételével hagyja jóvá az erdészeti hatóság.

A 19 erdőgazdasági részvénytársaság mindegyike autonóm társaság, önálló piaci szereplő. Ezek a gazdaságok hagyományosan nagyüzemek és 1993/94 óta részvénytársaságként működnek. Gazdálkodásukat az ÁPV Rt., illetve a HM a tulajdonosi vagyonkezelés oldaláról, az erdészeti és a természetvédelmi hatóság pedig az erdőállomány-gazdálkodás oldaláról szabályozza és ellenőrzi.

A gazdálkodás a kincstári tulajdonba sorolt erdőkben folyik. *Ezek fő adatai az alábbiak:*

Erdőgazdálkodás alá vont terület	*1063*	*ezer ha*
Védett természeti területen lévő erdő	*335*	*ezer ha*
Az összes kezelt erdő élőfakészlete (1996. 01.01.)	*198*	*millió m^3*
A kezelt erdők éves fanövedéke	*7,1*	*m^3/ha*
Létszám (1998. 12. 31.)	*9600*	*fő*

Az erdővagyon fő mérőszáma a fakészlet. Az ÁPV Rt. erdőgazdasági társaság által kezelt erdőkben az 1986. január 1-jén megállapított 187 millió m^3-rel szemben 10 év után, tehát 1998-ban 198 millió m^3 volt a fakészlet nagysága. Az egy hektárra eső fatömeg 1986-ban 192 m^3 volt, ma 208 m^3. Az elmúlt 10 év alatt a fakészlet tehát 11 millió m^3-rel, az egy hektárra eső fakészlet 16 m^3-rel gyarapodott.

A kezelt erdőterületeken elsősorban lombos fafajok találhatók. Legfontosabb fafajaink a tölgy, a cser, a bükk az akác valamint a nyár. Az állami tulajdonú erdők esetében az őshonos fafajokból álló ún. természetszerű erdő aránya nagyobb, mint a nem állami erdőkben. A természetszerű erdők mellett jelentős a faültetvények kiterjedése is, főleg az akác, és a nemesnyárak azok a fafajok, amelyek többnyire nemesített fajtáit intenzív módon termesztik. Egyes, elsősorban szélsőségesen száraz termőhelyeken jelentős tért hódított a fenyő.

A gazdálkodás, és ezáltal az erdőfenntartás legfontosabb bázisa a megtermelt faanyag értékesítéséből származó árbevétel. Meghatározóan ez a forrása az erdőfelújításnak, a természetvédelmi erdők fenntartásának, az infrastrukturális beruházásoknak, a közjóléti üzemeltetésnek. A gondos és tartamos gazdálkodás keretében az erdészek munkája által az erdő úgy teremti meg ezeket a javakat, hogy közben gyarapszik és biztosítja sokrétű szolgáltatásait.

Az erdőgazdálkodásban a különböző ágazatok egymásra épülnek. A mag- és csemetetermelés, az erdőtelepítés, az erdőfelújítás, a fakitermelés, a fafeldolgozás, a vadgazdálkodás és vadászat a fő tevékenység folyamatát jelentik. Mind az erdőtelepítés, mind a mesterséges erdőfelújítás alapja a megfelelő csemete. A társaságok nagyüzemi csemetekertjei saját gyűjtésű és vásárolt magokból, dugványból évente mintegy 150 millió darab csemetét állítanak elő. Az

új erdők telepítése társaságainknál nem jelentős, mivel nem rendelkeznek erre alkalmas földterülettel. Az erdőtelepítést, főként integrációs tevékenységükön belül, vállalkozásban végzik magán-földtulajdonosok számára.

A kitermelt erdő felújítását a törvény szigorúan előírja. A kedvező gazdasági helyzetben levő erdőgazdasági társaságok az erdőfelújítást magas színvonalon végzik, az erdőfelújítási hátrálék ma már elenyésző az elvégzett erdősítésekhez viszonyítva.

A fakitermelés éves mértéke nem éri el az erdőben évente megtermő faanyag mennyiségét, az állami erdők fakészlete gyarapszik. Az erdészeti hatóság által megállapított éves fakitermelési lehetőséggel a társaságok általában csak mintegy 70-80%-ig élnek, ami részben fakitermelési korlátozásokra, részben piaci okokra vezethető vissza.

A fafeldolgozás elsősorban az erdőgazdasági társaságok által kezelt erdőkben megtermelt, kevésbé kedvezően értékesíthető faanyagra épül. Általában alacsony készültségű fűrészipari termékek készülnek. Kedvező tendencia, hogy folyamatosan nő a magasabb feldolgozottságú késztermékek aránya, mint pl. a raklap, a parketta, lemezipari termékek.

A melléktevékenységek közül legnagyobb jelentőségű a vadgazdálkodás és a vadászat. Az új vadászati törvény következtében a vadászterületek átrendeződtek. Az erdőgazdaságok alig több mint 1,2 millió hektár területen gyakorolják a vadászati jogot. A hazai világhíres nagyvadállomány legnagyobb része és legértékesebb populációi elsősorban ezeken a területeken találhatók. A vadászat árbevétele főként a szarvas, a dámvad, az őz, a vaddisznó vadászatából származik. Az apróvad, mint a nyúl és fácán, inkább mezőgazdasági területeken tenyészik. Egyes helyeken a túlszaporodott nagyvadállomány károkozása ellen az erdők felújítását, a fiatal faállományokat kerítésekkel védik.

3. Az erdőgazdasági társaságok a természet gondozói

A magyar természetvédelem bölcsője az erdészet. Mind az oktatás, mind pedig a gyakorlat terén az erdészek fogékonysága a természetvédelem iránt nagyon erős. A hivatásos természetvédők csapatában is meghatározó az erdész végzettségű szakemberek száma.

Az erdőgazdasági társaságok által kezelt erdők több mint 35%-a, 335 ezer hektár esik védett természeti területre. A természetvédelmi korlátozások alá eső erdőterületek mintegy 90%-át az állami erdőgazdasági társaságok vagyonkezelik. A védelem szempontjainak megfelelően ezeken a területeken az erdőgazdálkodás módja sok esetben eltér a hagyományostól. Ennek a feladatnak az ellátásához nem elegendő a hatósági előírás, ehhez felkészültség, természetszeretet és anyagi háttér is szükséges. A szakembergárda felkészültsége adott, ugyanakkor állami ellentételezés hiányában a társaságok viselik ma a természetvédelemből adódó erdőgazdálkodói többletköltségek, illetve veszteségek terhét.

Magyarország területén valamennyi erdőt az erdőgazdálkodás valamilyen formában már érintett. A természetszerű erdőkben az erdő felújítása, nevelése során az alkalmazott technológiák többnyire utánozzák a természetes folyamatokat. Ezen technológiák kialakulása részben évszázados tapasztalaton, részben kutatásokon alapszik. A leginkább egészséges faállomány, a legjobb minőségű faanyag csak optimális, a természetestől nem idegen körülmények között jöhet létre. Ezért a helyesen alkalmazott erdőgazdálkodási módszerek az esetek többségében megfelelnek a természetvédelem követelményeinek.

4. A közjóléti szolgáltatások

Az erdő az ország legnagyobb parkja, üdülőterülete. A törvény – néhány kivétellel – biztosítja az erdőben való szabad mozgást, pihenést. Az erdőgazdasági részvénytársaságok által kezelt közjóléti erdőterület nagysága 31 ezer hektár. E területen a részvénytársaságok üdülőerdőket, parkerdőket, erdei pihenőhelyeket, sport- és egyéb berendezéseket hoztak létre, többségében a 70-es 80-as évek során. Fenntartásukra és új létesítmények megvalósítására azonban a közpénzek szűkössége miatt csak szerény lehetőség van.

Külön meg kell említeni, hogy az erdészeti részvénytársaságok és jogelődjeik mentették át és üzemeltetik a tulajdonukban levő, és a legfőbb turisztikai vonzerővel rendelkező erdei kisvasutakat. Mintegy 200 km-es pályahosszon van lehetőség erdei vasúton utazni.

Az erdőterület télen és nyáron egyaránt otthont ad a természethez közelálló sportoknak is. Az erdőgazdaságok sípályákat üzemeltetnek, otthont adnak a sítúrázóknak, tájékozódási futóknak, kerékpárosoknak és lovasoknak, akiknek szabályozott körülmények között módjuk van kedvenc sportjuk űzésére.

5. Oktatás, kutatás, természetszeretetre nevelés

Az erdőgazdaságok feladatainak ellátásához jól képzett szakemberekre, megfelelő tudásra van szükségük. Az ország négy középfokú és egy felsőfokú oktatási intézményében folyik a szakemberek megfelelő színvonalú képzése. A társaságok a szakemberképzést nemcsak anyagilag, hanem a gyakorlati oktatás feltételeinek biztosításával is elősegítik.

A hazai erdészeti kutatás tekintetében az állami tulajdonú társaságok a gyakorlati életben, a gazdálkodásban közvetlenül hasznosítható kutatások anyagi hátterét biztosítják.

Az erdőt valamilyen formában a lakosság minden tagja igénybe veszi. Ez a gyalogos túrizmustól a faanyag hasznosításán keresztül sajnos a nem engedélyezett szemétlerakásig értendő. Nagyon fontos számunkra, hogy az erdőhöz kapcsolódó biológiai folyamatokat, emberi tevékenységet minél többen és lehetőleg fiatal korban megismerjék. Ennek érdekében valamennyi erdőgazdasági részvénytársaság erdei iskolát működtet, ahol hozzáértő erdészek és pedagógusok foglalkoznak a gyerekekkel. Ezt a célt szolgálják a bemutató házak, a tanösvények, valamint a különböző erdei bemutatóhelyek. A kulturáltság igényét jelzi az a sok millió forint is, amit erdőgazdaságaink az erdők tisztántartására költenek.

6. Kapcsolat a magánerdőkkel

Az elmúlt években történt társadalmi-gazdasági változások miatt a hazai erdők tulajdonosi struktúrája jelentős mértékben megváltozott.

A privatizáció előtt a magánerdők mindössze 0,5%-ot tettek ki (állami erdők: 68,5%, szövetkezeti erdők: 31%).

A privatizációt követően az állami erdők aránya 60%-ra csökkent, a többi erdő magántulajdonba került.

Az új tulajdonviszonyok következtében jelentősen megnőtt az erdőtulajdonosok és az erdőgazdálkodók száma. Amíg az állami (kincstári) erdőknél 1063 ezer hektár erdő 22 erdőgazdasági társaság (ezekből 19 az ÁPV Rt., 3 a Honvédelmi Minisztérium felügyelete alatt áll) kezelésében van.

Egy erdőgazdaságra átlagosan 48 ezer hektár terület esik. A magánerdők esetében egy egyéni erdőtulajdonos átlag 1,5 hektár erdőt birtokol, de ezeknek az erdőknek jelentős részével erdőbirtokossági, erdőszövetkezeti keretben, átlagosan 20 hektár közös birtoknagyságú területen gazdálkodnak.

Jelenleg az új erdőtulajdonosok nem mindegyike rendelkezik az erdő kezeléséhez szükséges szakmai ismeretekkel, eszközökkel. Társadalmi érdek azonban az erdők stabilitásának fenntartása, ezért az életképes magántulajdonos szervezetek kialakulásáig az államnak vállalnia kell a magánerdőkkel kapcsolatos szaktanácsadási és szolgáltatási feladatok egy részét.

***Az erdőgazdasági társaságok a magánerdő-gazdaságoknak és tulajdonosoknak részben ezért, részben üzleti megfontolásból szolgáltatást nyújtanak mind az erdőkezelés, mind a faanyag értékesítése terén**. A szakmai szempontok és a piac stabilitása e kapcsolatok révén biztosítható.*

Új erdő telepítésére alkalmas földterületekkel az állam csak igen korlátozott mértékben rendelkezik. Új erdőt ezért elsősorban a jövőben magánszemélyek fognak tudni telepíteni. Ezért – a prognózisok szerint – a magánerdők aránya a hazai erdők 60%-át is elérheti. A nagymértékű erdőtelepítésben a rendelkezésre álló szellemi és gépi kapacitások birtokában vállalkozóként, az erdőgazdasági társaságok már ma is szerepet vállalnak és kívánnak vállalni a jövőben.

7. Az erdőfenntartás finanszírozása

Az Állam ma az erdőfelújítást a gazdálkodóktól a kitermelt fa után befizetett, erdőfenntartási járulékként elvont pénzeszközökből normatív módon támogatja.

Az „erdészeti alap" olyan elvonó-kirovó rendszer, amelynek szerepe ilyen formában a piacgazdaság bevezetésével és az erdők magánkézbe adásával befejeződött. Nem korszerű mivel jövedelmeket csoportosít át tulajdonosok és szektorok között. A magánerdő tulajdonosok befizetései elválnak a számukra támogatásként adott összegtől. A tisztán piaci kategóriát jelentő jövedelmek hatósági úton történő átcsoportosítása nem piackonform, ugyanakkor nem felel meg az EU normáknak sem.

Az állami erdők esetében a vállalkozói és a kincstári vagyon egy kézben történő tulajdonlása esetén a ***különböző adottságú erdőterületek kezelői közötti különbségek kiegyenlítésére a tulajdonos által egyszerű módon lenne lehetőség***. Tekintettel a közel 1 millió hektár állami erdő hozamának kiegyenlítettségére és a tőkeháttérre, ebben az esetben nem indokolt az erdőfelújítás garanciális pénzeszközeinek lekötése.

A magánerdők esetében az erdőfelújítás garantálásához pedig ***célszerű lenne*** *bevezetni a saját számlás alapot, amely lényege, hogy a fakitermelés bevételeiből az erdőtulajdonos erre a célra létrehozott számlán tartaná az erre a célra a felújításhoz szükséges pénzmennyiséget, amit az erdészeti hatóság hozzájárulásával használhat fel.*

Ugyanakkor az állami erdőgazdálkodás közcélú feladatainak veszteséges tevékenységét az állam ma már nem fedezi. A gazdaságtalan erdők fenntartásának normatív rendszere hiányzik. Egyelőre a hiányzó összeget a társaságok saját pénzeszközeiből biztosítja.

8. A cégcsoport tulajdonosi stratégiája

A tartós állami vagyonkezelés hazai és nemzetközi irányzataival is összhangban áll a vállalkozó állami erdészet ***szervezete.*** A kitűzött célok hatékonyabb teljesítése a gazdálkodás fejlesztése azonban több intézkedést is szükségessé tesz.

8. Az állami vagyon gyarapítása

Hazánk ökológiai stabilitása szempontjából mindenekelőtt a tartamos erdőgazdálkodás keretein belül az állami erdővagyon állapotát kell tovább javítani. Eleget kell tenni egyidejűleg a természetközeli erdőgazdálkodás és a természetvédelem igényeinek is. A gazdasági teljesítmények fokozásán keresztül az állami tulajdon másik fontos elemének, a termelővagyonnak gyarapítása, minőségi jellemzőinek javítása hasonlóan fontos feladat. A tőkeösszetétel változásainak, megújulásának az erdővagyon stabilitását és a piaci teljesítmények jövedelmezőségét egyaránt szolgálnia kell.

9. **Többlábon álló, eredményszemléletű** *állami erdészet megerősítése*

Magyar viszonyok közt csak sokrétű termékszerkezettel lehet a jövedelmezőséget megőrizni, ezért ***a társaságoknak több lábon kell állniuk***. Ezt szolgálja a tulajdonos által nyújtott ***reorganizáció is, amely a szezonalitásból eredő hullámvölgyeket, illetve az alaptevékenységtől jobb jövedelmezőségű vállalkozások megvalósítását szolgálja***. Ezek eredménye pedig visszaforgatásra kerül az állami erdők állapotának javítása, védelmi és turisztikai teljesítményének fokozása érdekében.

10. Piaci termékek és szolgáltatások jövedelmezőségének fokozása

Alapvető törekvés az intenzív marketingmunkán keresztül a vevő igényeinek megismerése, teljesítése, új termékek és szolgáltatások szükségleteinek feltárása és piacának megteremtése a végső felhasználók igényeiből kiindulva. Ezek alapozzák meg a vertikalitást szolgáló helyes döntéseket. A favagyon jobb hasznosítása, a magasabb jövedelmezőségű termékszerkezet kialakítása érdekében ***a sarangolt faanyag hazai feldolgozásában és energiacélú hasznosításában fokozottan részt kívánunk venni***.

11. Környezet- és természetvédelmi, rekreációs funkciók fejlesztése

Az állami erdészeti részvénytársaságok ökológiai felelősségtudattal kezelik a gondjaikra bízott erdőket. Az erdővagyon gyarapítása visszatükrözi ezt a magatartást és egyúttal tartalmazza a védelmi és üdülési teljesítmények fejlesztését. A törvényi keretek és a gazdasági adottságok közt azonban napjainkban e téren jelentős feszültségek vannak. Az Rt.-k jövedelme az erdővagyon és a termelőtőke megújításán kívül szolgálja a közhasznú funkciók teljesítését is. Ezeknek azonban reális határát jelenti az elért jövedelem. Cél, hogy az illetékes hatóságokkal, aktív civil szervezetekkel együttműködve ***mielőbb kialakuljanak a különböző védett területek kezelési tervei, működtetésük gazdasági feltételei***.

12. Közreműködés az ország regionális fejlesztésében

Az állami erdészet az ország teljes területén jelen van, hatást gyakorol az erdős területek településeinek, kis régióinak, megyéinek és a kialakuló nagyobb közigazgatási régiók életére. ***Mint jól szervezett szakmai bázis, szolgáltatásként kell bekapcsolódni a kibontakozó erdőtelepítési programba, a magánerdők kezelését szolgáló intézkedések megvalósításába. A foglalkoztatási gondok enyhítése*** érdekében erősíteni kell a stabil, kiszámítható és felkészült magánvállalkozói hátteret. Az erdészeti infrastruktúra fejlesztése legyen összhangban a területfejlesztési elképzelésekkel.

13. Teljesítményorientált, innovatív munkatársi magatartás erősítése

A magyar állami erdészet alkalmazottainak szakképzettsége, mentalitása magában hordozza az öntevékeny, innovációs hajlamú, teljesítményorientált emberek együttműködésének lehetőségét. A ***szervezeteknek szüksége van a célokat felvállaló, értük aktívan cselekvő munkatársi gárdára***. Ez a feltétele az előbbiekben felsorolt újszerű feladatok eredményesebb megoldásának.

14. Aktív, céltudatos PR politika

Elmúlt az az idő, amikor egy szakma a maga teljesítményével elégedetten kívül maradhatott a társadalmi kommunikáción. Ki kell jobban alakítani azt az információs hátteret, mely lehetővé teszi az egyes társaságokon belüli, a tulajdonosi szervezet és a társaságok közti, valamint a társadalommal folytatott eredményesebb párbeszédet. Ezen az úton lehet a nyilvánosságot fokozni, a különféle szintű döntések megalapozottságát növelni és megvalósításukat meggyorsítani, az elért eredményeket az érdeklődő állampolgárokkal megismertetni.

9. A belső és külső környezet összefoglaló elemzése a SWOT-analízis segítségével

A feltárt tényezők, jellemzők akcióorientált összefoglalására jól alkalmazható az Erősségek, Gyengeségek, Lehetőségek és Veszélyek (rövidítve SWOT) elemzésre kidolgozott.

Erősségek	**Gyengeségek**
– ***Szakmai elvárások és a profitszemlélet optimális ötvözése;*** – *Egész földrajzi térséget lefedő szervezeti és információs struktúra;* – *Térségfejlesztésben aktív részvétel lehetősége;* – *Szakmai hozzáértés, elhivatottság;* – *Magas innovációs készség;* – *Rugalmas alkalmazkodás a piaci körülményekhez;* – *Stabil piaci pozíció, bejáratott üzleti kapcsolatok.*	– *Az **erdőgazdálkodás alacsony profittermelő képessége;*** – *Erősödő és ellentételezés nélküli természetvédelmi korlátozások;* – ***Költségvetési támogatások alacsony volumene;*** – *Alvállalkozók gyenge és/vagy korszerűtlen eszközellátottsága;* – ***A fafeldolgozás bizonyos szegmenseinek hiánya, illetve szűk kapacitása;*** – *Természetes versenyhátrány a szürkegazdasággal szemben;* – *Külpiactól való nagy távolság, illetve a főtermékek szállítási költségérzékenysége;* – *Külső környezeti és belső kommunikációs készség alacsony színvonala.*
Lehetőségek	**Veszélyek**
– *Együttműködés a magánerdő szektorral;* – *Stratégiai szövetség, speciális integráció a szektoron belül a határ melletti országokkal;* – *Korszerű erdőgazdálkodási (természetközeli) módszerek meghonosítása;* – ***Növekvő állami források az EU csatlakozási folyamat során;*** – ***Közcélú feladatok arányának növekedése** és annak **piacosítása;*** – *Természeti tudatformázásban aktívabb részvétel, PR tevékenység fokozása;* – *Idegenforgalom, vadászati turizmus fejlesztésében rejlő lehetőségek.*	– *A környezet további romlásával az erdők stabilitásának csökkenése, természeti károk veszélyének fokozott növekedése;* – ***A természetvédelmi erdőterületek folyamatos növekedése és nagy aránya**, illetve **erősödő ellentételezés nélküli természetvédelmi korlátozások;*** – *EU csatlakozás piacvédelmi intézkedései;* – *Vadállomány élőhely egyensúlyának kedvezőtlen változása;* – *Export piacoktól való nagy távolság, illetve e vevők alkupozíciójának erősödése,* – *Forint árfolyam sávjának tartós kiszélesítése;* – *Alvállalkozók helyzetének kedvezőtlen változása;* – *Erdészeti dolgozók alacsony kereseti színvonala.*

Javaslatok

1. Az erdővagyon – legyen az ***bárki tulajdona*** – bizonyos mértékben korlátozott és feladatokkal terhelt.

Különösen így van ez az állami erdők esetében azért, hogy ezek a korlátozások minél kisebb mértékben érintsék a magántulajdont.

Ez az oka annak, hogy az állami erdészet közcélú szerepvállalása minden országban a legnagyobb arányt képviseli az erdőtulajdonosok között. Ezért sorolta az állami erdőt az Országgyűlés a tartós állami tulajdon (kincstári) körébe és ezért tartja az erdőgazdasági társaságokat is a 100% állami tulajdoni körbe. Ezt a jogi helyzetet továbbra is fenn kell tartani, ugyanis az indokok ma is helytállóak. Ugyanakkor ***célszerű lenne, ha az állami erdő és az azt kezelő társaságok részvényei felett a tulajdonosi jogokat egy szervezet gyakorolná***, kellő

eszközrendszer biztosításával. Többek között valóra válhatna, hogy ***az erdővagyon gyarapítás, az erdővel való szakszerű gazdálkodás, a társasági vagyongyarapítás és az eredményesség azonos mércével*** kerülne elfogadtatásra.

2. Az erdő vagyonnevesítése, kárpótlásba való bevonása mára már befejeződött. Rendkívül szerteágazó birtokszerkezetek alakultak ki. Célszerű lenne az állami birtokkoncentrációt a lehető legrövidebb időn belül megvalósítani. A jogszabályok oldásával tulajdonosi hovatartozástól függetlenül a területek cseréje megvalósulhatna. ***Fontos lenne, hogy a társaságok az állam nevében állami pénzből erdő(föld)területeket vásárolhassanak és a gazdálkodás centrumától távol eső kis különálló erdőterületektől pedig megszabadulhassanak***.

3. A komplex állami erdőgazdálkodás csak a jövedelmezőség fenntartása és az önfinanszírozó képesség javítása mellett valósítható meg.

Ennek fontos eszközei:

- új technológiák elterjesztése és hatékony működtetése az erdőfelújításban és a fakitermelésben,
- ***a magasabb feldolgozottság termékek arányának növelése,***
- ***„több lábon állás" lehetőségeinek kihasználása***,
- a marketing munka javítása.

A korszerű tartamosság tartalmazza az ökológiai célok megvalósítását is. Ezek az általános erdőgazdálkodástól eltérő igények teljesítését jelenti, melyek általában jelentősebb hozam kiesésekkel és többletköltségekkel járnak. Addig míg e munkáknak a piacosítása nem történik meg az államnak kell az ellentételezést biztosítani. Ebbe a körbe tartoznak a közcélú munkák, a természetvédelem különleges igényei és a korlátozások, tiltások ellentételezése.

4. Az erdőfenntartás pénzügyi finanszírozásának rendszere, az elvonó-kirovó rendszer a piacgazdaság bevezetésével és az erdők magánkézbe adásával szerepét betöltötte, új rendszer bevezetése indokolt, hiszen jövedelmeket csoportosít át tulajdonosok és szektorok között. A tisztán piaci kategóriát jelentő jövedelmek hatósági úton történő átcsoportosítása nem piackonform, nem felel meg az EU normáknak sem. Az állami erdők esetében a vállalkozói és a kincstári vagyon egy kézben történő tulajdonlása esetén ***a különböző adottságú erdőterületek kezelői közötti különbségek kiegyenlítésére a tulajdonos által egyszerű módon lenne lehetőség***.

Az állami erdőgazdálkodás közcélú feladatainak veszteséges részeit az állami erdészeti társaságok saját költségvetésükből fedezik. A jövőben ezt állami forrásból kell biztosítani. Fontos az is, hogy a gazdaságtalan erdők fenntartására állami szerepvállalással normatív rendszert kell működtetni.

Budapest, 2001. november 19. *(GJ)*

GF: „Piacgazdálkodás az erdőgazdaságban" *(Erdészeti Lapok 1991/11)*

Munkaértekezlet az ***erdőgazdaság szervezetéről és Irányításáról a piacgazdaság*** körülményei között Budapest, ***1991. szeptember – A FAO/ECE/ILO*** Erdészeti Vegyesbizottsága elhatározta, hogy ***segítséget nyújt az átalakulásban levő közép- és kelet-európai országoknak***. A segítségnyújtás formáját a ***szakmai tudás és tapasztalatok*** átadásában határozták meg. Ennek megfelelően három ún. munkaértekezlet (workshop) megtartását vették tervbe a „Piacgazdálkodás az erdőgazdaságban" c. témakörben:

- az erdőgazdaság szervezete és irányítása a piacgazdaság körülményei között,
- a faanyag felhasználásának kereskedelmi és közgazdasági szempontjai a piacgazdaság körülményei között;
- az erdészeti munkaerővel kapcsolatos kérdések piacgazdasági körülmények között.

Az előadások keretében ismertető hangzott el a ***piacgazdaság működéséről***, az átalakulás alatt álló országok erdőgazdálkodásának jelenlegi helyzetéről, a különböző piaci viszonyokkal

rendelkező országok erdőgazdálkodási szervezeteiről, a vállalkozók motivációjáról és az ezzel kapcsolatos gyakorlati kérdésekről, a faanyag értékesítésének módjairól, valamint ***az erdészet társadalmi kapcsolatairól***.

A résztvevők tanulmányi kirándulás keretében ismerkedhettek meg a Kiskunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságnak a piacgazdasághoz illesztett tevékenységével, valamint a Kecskeméti Erdőfelügyelőség és az FM Erdőrendezési Szolgálat korszerű adatkezelő rendszereivel.

Összefoglaló következtetésként megfogalmazható, hogy az érintett országok erdőgazdálkodásának átalakításakor ***a piaci szempontok általános érvényesítésére kell törekedni***, ugyanakkor meg kell őrizni az erdőgazdálkodásnak azokat a hagyományos elemeit, és erősíteni kell azok funkcióját, amelyek a ***tartamos erdőgazdálkodást tulajdonviszonyoktól függetlenül biztosítják***.

Alapvető szerepet kell, hogy kapjon az állam erdészeti irányításának szervezete (***erdészeti szolgálat***), amelyik az erdőgazdálkodás felügyelete mellett segítséget nyújt az erdészeti politika kialakításában, ösztönzi a szakmailag kívánatos erdészeti beavatkozásokat és folyamatokat, felelős az erdészeti kutatás és gyakorlati képzés irányításáért, valamint szerepet játszik a szaktanácsadásban, és a társadalmi kapcsolatok kialakításában, ápolásában. *(GF)*

SZJ: Nemzeti vállalat helyett részvénytársaságok *(Erdészeti Lapok 1992/12)*

A helyzet

Az Országgyűlés ***1992. június 22***-én döntött a tartósan állami tulajdonban maradó vállalkozói vagyonról. Az ebben kapott felhatalmazás alapján a kormány kiválasztotta azt a 160 gazdálkodó szervezetet, amelyek a jövőben ***az Állami Vagyonkezelő Részvénytársasághoz (ÁV Rt.) tartoznak. Ezek közé került a 19 állami erdőgazdaság is. A 3 HM Erdőgazdaság a Honvédelmi Minisztériumnál maradt.*** Meghatározta a kormány – gazdálkodók szerint differenciálva – azt a legkisebb mértéket is, amely alá nem csökkenhet az állami tulajdon részaránya.

Átmenetileg az állami erdő is tulajdonosra talált az új szervezetben; mindaddig, amíg a kincstári törvényt el nem fogadja a törvényhozás. Nem gazdája azonban az ÁV Rt. a HM erdőknek, a privatizálandó állami gazdaságok által kezelt erdőknek, vízügyi és egyéb állami erdőknek.

Az ÁV Rt. 100%-ig állami tulajdonban lévő holdingszervezet. Felsőszintű döntéshozó szerve egy 11 tagú igazgatótanács, operatív döntéshozók az ügyvezetők. A 19 erdőgazdaság és az Érdért Vállalat egy ***önálló vagyonkezelési egységet, az ún. portfoliót*** alkotja. A munkák összefogását személyemben erdőmérnökre bízta az Rt. vezetése.

Az erdőgazdaságin kívül hat vagy hét szakmai portfolióban fogja kezelni a holding a hozzávetőlegesen ***1450 milliárd forint értékű állami vagyont***.

Ebből 16,5 milliárd forint az erdőgazdaságok vagyona és 135 milliárd a föld és erdő értéke.

A tennivalók

Az ÁV Rt. feladatai a következők:

a) ***Az erdőgazdaságok gazdasági társasággá alakítása*** és a tisztségviselőknek az földművelésügyi miniszterrel egyeztetett megválasztása. Gazdaságonként 5–7 tagú igazgatóságot és 3–5 tagú felügyelőbizottságot fog az alapító tulajdonos kinevezni. Általában a külső tagok (akik nem alkalmazottai a társaságnak) lesznek többségben.
b) A részvényesi jogok alapján a tulajdonosi jogok gyakorlása. Részvétel és szavazás a közgyűlésen.
c) A vagyon eredményes működtetéséhez szükséges nyilvántartási és értékelési rendszer kialakítása.

A vállalatok feladatai a következők:

a) a folyamatos működés fenntartása;
b) az átalakulás előkészítése (vagyonmérleg-tervezet, átalakulási terv készítése);
c) a privatizáció folytatása a vagyonvédelmi előírások betartása mellett.

A következmények

A következmények előrejelzésénél sok szempontot kell figyelembe venni. Nehezíti a prognózist, hogy az erdő és a jogutód erdőkezelő társaságok kapcsolata még nem tisztázott. Ma csak azt lehet biztosan tudni, hogy az erdővagyon nem lesz a társaságok vagyonában. Előbb-utóbb tehát szerződést kell kötnie a társaságnak az erdő tulajdonosi jogait gyakorló szervezettel. Ebben az erdő kezelésének, használatának feltételeit, a jogokat és kötelességeket, a szerződés felmondásának körülményeit, díját, időtartamát stb. kell rögzíteni. A szerződés tartalma döntő lehet a társaságok működése és az erdőkezelés minősége szempontjából.

A legfontosabb kérdés:

- Lehet-e és hogyan lehet érvényre juttatni a ***hosszú távú vagyongazdálkodási motivációt?***
- Közgazdasági szabályozó elemek és a kezelői szerződések kombinációjával ellensúlyozható-e a társaságok ***éves nyereségérdekeltsége***?
- ***Hogyan „piacosíthatók" a társadalomnak az erdővel kapcsolatos turisztikai, közjóléti, védelmi szolgáltatások iránti igényei?***
- ***Milyen hatással lesz az erdész szakma társadalmi megítélésére a társasági formában való erdőgazdálkodás?***

Ezekre a kérdésekre csak a kincstári törvény elfogadása után kísérelhetjük meg a válasz megkeresését. Ugyanis ebben a törvényben tisztázódik a kincstári erdő tulajdonosi irányításának megoldása.

Az értékelés A kialakult helyzetet értékelni kell. Kiindulásként idézek dr. Madas Andrásnak 1989-ben a „Forstarchiv" (NSZK) szeptemberi számában megjelent cikkéből. A tanulmány Magyarország aktuális erdészetpolitikai problémáiról szól.

„A legnagyobb gond az, hogy mi legyen az állami erdőkkel a jövőben... Az erdészek a legegyszerűbb változatra gondolnak, nevezetesen, hogy ***az erdők állami tulajdonban maradnak, mint a már száz éve működő kincstári erdők***, csak modernebb, rugalmasabb formában, ***nagyobb függetlenséggel az állami költségvetéstől***, központi igazgatósággal, minisztériumon kívül, de annak ellenőrzése alatt."

Ennek a felfogásnak azonban sajnos kevés kilátása van a „sikerre" (kiemelés tőlem Sz.J.). A cikk megjelenése óta három év, a szabad választások óta két és fél év telt el.

A helyzet ellentmondásos. ***Az állami erdők zöme állami (kincstári) tulajdonban maradt és várhatóan marad is***. A szervezeti megoldásban azonban az erdészek által gondolt modern és rugalmas forma helyett az ***általános érvénnyel kötelezővé tett társasági forma győzött***.

A gazdasági kényszer oltárán fel lettek áldozva a szakmai szempontok és a sémához való alkalmazkodás kényszere az egyszerű megoldást szorította ki. A társasági kezelés legnagyobb negatívuma ugyanis a ***bonyolult tulajdonos – vagyonkezelő – szakkezelő (erdőgazdálkodó) – vállalkozó kapcsolatrendszerből*** fakad. Nem véletlen, hogy ehhez hasonló nehezen átlátható rendszer sehol nincs Európában. Igaz, olyan rendszer sem volt sem Keleten, sem Nyugaton az állami erdőkezelésben, mint a miénk. Ennek terhét – úgy tűnik – még cipelnünk kell évekig.

Meddő dolog azonban megrekedni a múltnál és keseregni a kedvezőtlen döntések miatt. Mert tény, hogy a társasági formában való állami erdőkezelés megnehezíti az erdészeti politika célkitűzéseinek érvényesítését, de nem teszi azt lehetetlenné. Vegyük számba inkább a pozitívumokat Az erdeink nagy része kincstári tulajdonba kerül, az állami erdőkezelés többségi állami tulajdonnal gazdálkodók kezében marad. Ott, ahol a szaktudás és tapasztalat felhalmozódott. ***Végre különvált szervezetileg az állami tulajdonos a tulajdon hasznosítására vállalkozóktól***. Ki kell használni a társasági formának azt a lehetőségét, hogy az eltérő

érdekeltségben működtethető vagyonok külön szervezetbe rendezhetők. Ki kell használni, hogy ***a privatizálásból befolyó jövedelmek helyben is felhasználhatók.***

Összegzés

Az erdészeti politika érvényesítésének legfőbb eszközei a szakgárda kezében vannak. Egy korszerű, új erdőtörvény, tekintéllyel bíró és ütőképes erdőfelügyelet, az erdőtervezés rendszere és szervezete, és remélhetőleg a gazdasági szabályozók mind-mind ellensúlyozhatják a társasági formában való erdőkezelés negatív következményeit. A vállalatok vezetőinek az. átalakulás során arra kell törekedni, hogy az elvárt eredményesség és a szakmai lelkiismeret konfliktusát világos, átlátható szervezeti megoldásokkal és az ***eltérő ösztönzést igénylő tevékenységek szétválasztásával oldják fel***.

A tulajdonos képviselőinek pedig különbséget kell tenniük állami vagyon és állami vagyon között abból a szempontból, hogy a hozam, vagy a megőrzés az elsődleges. A két törekvés eredőjeként – megfelelő keretfeltételek között – talán megteremthető az összhang a társasági erdőkezelés érdekeltsége és az erdőgazdálkodás nemzetgazdasági célja között.

SzJ: Az állami erdészet alakulása 1992–95 1-2 rész *(Erdészeti Lapok 1997/4)*

Bevezetés

A kelet-középeurópai országokban a 80-as évek végére felgyorsultak a gazdasági, társadalmi és politikai változások. Magyarországon az 1990-ben tartott szabad választások eredményeként létrejött a többpárti parlament és fokozatosan kiépült a demokratikus intézményrendszer. A demokratikus intézmények kialakulás a teremtette, illetve teremti meg a feltételét, hogy a Magyarországon már korábban megkezdett piacgazdaságra való áttérés végbe mehessen.

Az 1967-ben indított, úgynevezett új gazdasági mechanizmus, majd a 80-as években felgyorsult reformfolyamatok mind lényegében az állam szocialista rendszert jellemző központi hatalom gyengítését és a decentralizációt célozták a gazdasági élet területén. A 80-as évek végére azonban világossá vált, hogy gazdasági pluralizmust politikai pluralizmus nélkül, piacgazdaságot pedig túlnyomó magántulajdon nélkül nem lehet létrehozni.

Érthető tehát, hogy az 1990-ben a magyar törvényhozásban szerepet kapott pártok között egyetértés volt abban, hogy elsősorban a gazdaságban csökkenteni kell az állam szerepvállalását. Ennek a célnak legfőbb eszköze a privatizáció.

A hazai magánosítás sajátossága, hogy a diktatúra törvénytelen államosításait nem reprivatizáció, hanem részleges kárpótlás útján orvosolja. Ebben a kérdésben azonban a társadalom rendkívül megosztott.

Ez a körülmény az állami erdészet 1992–95 közötti alakulására is hatással volt. A magyar politikai változásokat előkészítő mozgalmak között jelentős szerepet játszottak a ***különféle környezetvédelmi csoportok***. A dunai vízlépcső elleni tiltakozások a rendszerváltoztatás kiemelkedő eseményei voltak. Ennek is köszönhetően ***a szabad választások előtt az ökológiai értékek elsőbbségét zászlajukra tűző civil szervezetek és politikai mozgalmak jelentős közvéleményformálási lehetőséghez jutottak a médiában***. Ezért a parlamentbe bekerült pártok mögött erős „***zöld lobby***” működött és befolyásukat a törvényhozásban is érvényesítették.

Ezért – elsősorban az erdőprivatizáció terén – ellensúlyt jelentettek a radikális magánosítás híveivel szemben. Befolyásuk negatív hatásaként azonban ***túlzott és indokolatlan természetvédelmi igényeket támasztva zavart és erdőgazdálkodás ellenes hangulatot is gerjesztettek***.

Az erdészeti ágazat és ezen belül az állami erdészet alakulására ezek a tényezők (***privatizáció, kárpótlás és környezetvédelem***) gyakoroltak döntő hatást. Az átalakulás előtti helyzet elemzése 1990 tavaszán az új országgyűlés által megkezdett rendszerváltoztató folyamatok a gazdasági törvénykezésben csak lassan érvényesültek, így a jogszabályok és a közgazdasági környezet 1991 végén, 1992 elején meglehetősen ellentmondásos volt.

Jogszabályi környezet

A kárpótlási törvény, valamint a szövetkezetek átalakulásának jogszabályai a termőfölddel együtt az erdők egy részének privatizálására is megteremtették a lehetőséget. Ezért az állami erdőt fel kellelt szabadítani a Ptk.-ba n rögzített forgalomképtelenség korlátja alól. A forgalomképességgel együtt azonban (*ERTI Kutatási projekt (CIPA-CT93-0225) keletében készült tanulmány) elmaradt az állami erdők elidegenítése feltételeinek és a tulajdonost a polgári jogi ügyletekben megtestesítő személy (szervezet) meghatározása.

Ez jogbizonytalanságot és esetenként az állam közhatalmi és tulajdonosi jogosítványainak összekeveredését okozta.

A gazdasági társaságokról szóló törvény, valamint az átalakulási törvény már a rendszerváltozás előtt lehetőséget teremtett az állami vállalatoknál a privatizációra, ami 1989-ben el is kezdődött. A spontán folyamatot csak 1990-ben korlátozták az állami vagyon védelmére vonatkozó szabályok, amelyek az Állami Vagyonügynökséget felruházták ellenőrzési és jóváhagyási jogkörrel. Hiányzott az egységes privatizációs joganyag, 5–6 különböző törvény és csaknem 30 jogszabály együttes ismerete nyújtott eligazodást a privatizációs ügyletekben. Ez a jogszabályi helyzet lehetőséget teremtett „gyanús” privatizációs tranzakciókra, amely részben társadalmi tiltakozáshoz, részben elbizonytalanodáshoz vezetett.

Közgazdasági környezet

A liberalizáció, a hatósági árak megszűnése, a támogatások csökkenése, az infláció és ennek következtében emelkedő kamatok mind a korábbi gazdasági környezet szigorodását eredményezték. A keleti piacok összeomlása, a belső piac drasztikus szűkülése olyan kényszereket jelentett a vállalkozások számára, amit a hagyományos eszközökkel már nem lehetett megoldani. A szakmai közvélemény szinte egységesen az **Erdőfenntartási Alapban** látta azt a „csodaszert”, amely a megszorító gazdasági intézkedések közepette az erdőfenntartás finanszírozásinak garanciája lehet. Pedig közismert volt, hogy az Alap kiürült és a teljes ágazat (szövetkezeti, magán és állami) önfinanszírozására kevés a remény. Ezért az 1992-től törvényi szintre emelt Országos Erdészeti Alap is, a tervgazdálkodás körülményei között bevált járuléktámogatás filozófiára épült. Lényeges különbség volt azonban, hogy az erdőfelújításnak nem a teljes költségét, hanem annak csak egy hányadát fedezte az Alap. ***Zavarokat okozott a későbbiekben, hogy a fejlesztési támogatásként megítélt forrás csak beruházásra volt felhasználható, ezért az erdőfelújításokat a vállalatoknak aktiválniuk kellett***.

Az 1992-re kialakult helyzet értékelése

Az erdőgazdasági vállalatok működését, belső érdekeltségi rendszerét általános gazdasági változások, illetve törvényi szintű jogszabályok alakították.

Az „új gazdasági mechanizmus „ (1968) bevezetése, a vállalati törvény reformja (1977) és a vállalati tanácsok intézményének létrehozása (1984) olyan meghatározó intézkedéseket jelentett, amelyek következtében 1969-re a legfőbb prioritás az éves nyereség és a konvertibilis export maximalizálás a lett.

A jogi keretek és a szakhatósági gyakorlat nem zárták ki a vállalati vezetők állami vagyon (és így az állami tulajdonú erdő) feletti rendelkezésének lehetőségét. Nem érvényesült, illetve hiányzott a valódi tulajdonos követelményeket támasztó, azt tárgyszerűen számonkérő funkciója. A nyereségérdekeltségi rendszer ugyanakkor ösztönözte a vállalkozási kedvet és egy, a korábbinál költségérzékenyebb gazdálkodásra szorította a vállalatokat, ami pozitívan értékelendő.

A negatív hatások azonban erősebbek voltak.

Egyik legsúlyosabb következmény az lett, hogy a kevésbé jövedelmező vagy veszteséges erdőgazdálkodási alaptevékenység, az erdőművelés háttérbe szorult és az ösztönzés a vállalkozások felé terelte a vezetőket.

Az elsősorban fapipari vállalkozásokhoz kapcsolódó beruházásokra, befektetésekre általában nem volt jellemző a költségérzékenység, mivel a kedvező hitelfelvételi és támogatási lehetőségek „puha" környezetet teremtettek.

A vezetők egyrészt tulajdonosként rendelkeztek a tőke átcsoportosításáról, másrészt viszont hiányzott ***a tulajdonosi felelősség*** a beruházási döntéseknél.

A valódi tulajdonos hiány a következtében az állami erdőgazdálkodásban is a rövid távú és helyenként a csoportérdek érvényesült az erdővagyon rovására.

Ez konkrétan a következőkben jelentkezett:

- ***csökkentek a tartalékok, az erdőfenntartási alap kiürült (1980–88 között – a fakitermelési csúcsok idején – az Alapban a felhalmozott mintegy 600 millió forint tőkét különböző fejlesztési célokra kiosztották, nem számolva azzal, hogy évek múlva művelési csúcsok következnek be)***;
- háttérbe szorult az erdővagyon (az erdőfelújítási hátralék rekordszintre emelkedett);
- leromlott az infrastruktúra (utak, épületek karbantartása elmaradt, útépítések visszaszorultak); – ***néhány cég a felhalmozott adósságállomány következtében csődhelyzetbe került***.

A rendszerváltozást követően rohamosan érvényesülő valódi piacgazdasági hatások (liberalizáció, árfelszabadítás, támogatás-csökkenések), valamint az infláció következtében a fatermékek hazai piaci kereslete beszűkült, a termelési költségek növekedtek, az ipari beruházásokra felvett hitelek kamatterheit nem fedezték a fejlesztés eredményeként várt többletnyereségek. Ehhez járult a fapiac európai mélyrepülése, ami az exportban jelentett eredménykiesést.

Mindezek együttes hatásaként az ágazat jövedelmezősége rohamosan csökkent. *Ezt a táblázat adatsora is bizonyítja.* A vázolt gazdasági hatásokra az egyes vállalatok a hatás mértéke, a vállalat struktúrája, vezetési színvonala, belső tartalékai és a külső lehetőségek függvényében eltérően reagáltak. ***Szinte minden vállalat csökkentette azonban a létszámot*** és több helyen a struktúra átalakításához is hozzáfogtak.

Lényegében a ***vertikális integráció mértéke csökkent*** 1991-ben. 1992. január 1-jével ***ipari üzemek, üzemrészek önállósodtak***, illetve ***tiszta profilú erdőgazdaságok váltak ki (Szombathelyi Erdőgazdaság, Délmagyarországi Erdőgazdaság néven) a két túlnyomórészt faipari tevékenységet folytató gazdaságból***. Az 1991. december 31-i állapot szerint az FM irányítású erdőgazdasági vállalati kör összesen 141 erdőterületet kezelő erdészetből és 68 ipari tevékenységet folytató, ugyancsak önelszámoló egységből állt. A 141 önelszámoló erdészetbe integrálva 70 kisebb ipari üzem működött, amelynek egy része szüneteltette tevékenységét.

A szervezetkorszerűsítés szakmai előkészítése

Az ***állami erdészet szervezeti kérdései*** 1989-től a szakmapolitikai viták, műhelymunkák fókuszában álltak. Részben ezzel magyarázható, hogy egyéb fontos és aktuális ügyekben (például kárpótlás, magán-erdőgazdálkodás stb.) nem volt kidolgozott szakmapolitikai stratégia.

A szakközönség elsősorban az államerdészetre készült. Széles körben uralkodott az a nézet, hogy az aktivitást a legnagyobb értéket képviselő – az állami erdőgazdaságok által kezelt – erdőkre kell koncentrálni, és ezek szakszerű fenntartásának szervezeti kereteit kell kidolgozni és elfogadtatni a törvényhozókkal. Konszenzus alakult ki abban, hogy változtatásra van szükség.

A vélemények három alapkérdésben tértek el. Ezek;

- ***az új szervezet versenyszférához való viszonya,***
- ***az új szervezet jogalanyisága (egy szervezet vagy a meglévő szervezetek továbbélése),***
- ***a vertikális integráció (fafeldolgozással való kapcsolat).***

A vélemények egyik pólusán az egy jogi személyiségű, tiszta erdőgazdálkodási profilú költségvetési szerv állt, melyet a köznyelv kincstári erdőgazdálkodásnak nevezett.

A realistább felfogást egy, a költségvetéstől független, a vertikumot fokozatosan leépítő MÁLLERD-típusú, egyedileg szabályozott, de vállalkozásorientált szervezet testesítette meg. Ez a modell az osztrák államerdészetet is felhasználta mintaként.

A jól működő vállalatok közép – és felső vezetői között pedig sokan érveltek az önálló vállalati státus és a vertikum fennmaradás a mellett, de a korlátozott versenyszféra előnyeiről ők sem mondtak volna le.

A szakmai előkészítő munka során két olyan javaslat született, amelyet a szakmai közvélemény is megismerhetett.

- Az egyik az ***1991. közepén az Erdészeti Lapokban is nyilvánosságot kapott törvény-tervezet-szöveg, amely az új Erdőtörvényben tervezte szabályozni az államerdészet szervezetét***. Ez egy korlátozott versenyszférában gazdálkodó szervezet volt az elképzelés szerint. Működésének forrása a saját tevékenységéből származó bevétel, és amennyiben bevételei nem fedezik a feladat ellátásához szüksége s kiadásokat, azt az állami költségvetés pótolja.
- A másik elgondolás egy évvel később, ***1992 májusában ugyancsak az Erdészeti Lapokban jelent meg***. Ez az elgondolás a szervezetalakítást rendszerszemlélettel közelítette meg. Alapelveket rögzített, célrendszert fogalmazott meg és igyekezett gazdaságpolitika általános irányelveihez igazodni. Így hangsúlyozta a ***költségvetéstől független nemzeti vállalat jelleget, az erdészeti tevékenységek egy részének és a faipar privatizálásának szükségességét***, az állam közhatalmi és tulajdonosi funkciójának szervezeti szétválását. Nagy hangsúlyt kapott az elképzelésben az átmenet sajátosságainak figyelembevétele és a változások fokozatos végrehajtása.

A struktúra – hasonlóan a korábbi elképzeléshez – háromszintű és a szervezet egy jogalanyiságú lett volna.

Nagyobb szerepet kapott az erdészkerületre épülő önállóan gazdálkodó erdészeti üzem-egység. A középirányító szerv, az elképzelés szerint, koordináló és ellenőrző szerepe mellett szolgáltatói és üzemtervezési tevékenységet is ellátna. A Központ – hasonlóan a korábbihoz – a vagyonkezelési és privatizálási jogosítványok segítségével irányítana. Nyomatékosan szerepelt az elképzelésben, hogy **a privatizációs bevételeket az átmeneti likviditási gondok megoldására és az erdőfenntartás forráshiányának pótlására kell felhasználni**.

Hasonlóan az 199l-es elképzeléshez, ennek a modellnek a megvalósítása is ***önálló törvény vagy törvényszakasz*** elfogadását feltételezte.

Az állami erdészeti szervezetek egyedi szabályozásnak reményét az az ***1992. év elején hozott 3084. számú kormányhatározat*** alapozta meg, amely kimondta: „...***az állami tulajdonú erdők kezelését ellátó korszerű, egységes államerdészeti szervezetnek a kialakítása és működésének szabályozása szükséges. Az új szervezet kialakításához új költségvetési forrás nem igényelhető***."

Noha a kormányhatározat végrehajtására több előterjesztés is készült a Földművelésügyi Minisztériumban, ezek nem kerültek a Kormány elé. Ennek okát utólag már könnyű rekonstruálni.

A Kormányban, illetve a Gazdasági Kabinetben 1991 áprilisa óta folyó előkészítő munka és éles viták eredményeként ***1992 áprilisára körvonalazódott az az állami vagyon kezelésére és privatizálására vonatkozó stratégia, amely júniusban az LIII. és LIV., úgynevezett privatizációs törvények elfogadásával az elkövetkező három évre meghatározta az állami erdészet alakulását is***.

Az erdészeti szervezet alakulás a szempontjából ennek a stratégiának a legfontosabb elvei **a** következők voltak:

- ***különválik a tartós állami vagyon és a privatizálandó vagyon*** kezelése,
- a minisztériumi vagyonkezelés csak kivételesen marad fenn,

- ***a tartós állami tulajdonú vagyon kezelésére nemzeti holding (az Állami Vagyonkezelő Részvénytársaság, ÁV Rt.)*** jön létre,
- az állami vállalatok átalakulásával ***automatikus jogutódlás*** következik be,
- ***általános érvénnyel a társasági törvény szerint történik a tulajdonosi irányítás, ennek keretei között kell a szakmaspecifikus kérdéseket megoldani, tehát nincsenek egyedi szervezeti megoldások.***

Az átalakulás 1992 júniusában a vállalati tanács, illetve dolgozók közgyűlése által irányított vállalatok államigazgatási felügyelet alá kerültek és irányításukat a korábban ***FM irányítás*** alá tartozó hét vállalattal együtt egy rövid időre az *Állami Vagyonügynökség* látta el.

Részben felmentés, részben nyugdíjazás következtében megürült hat igazgatói helyre az ÁVU 1992. december 31-éig privatizációs biztosokat nevezett ki. Az ÁVÜ – ideiglenes szerepének tudatában – csak a legszükségesebb vagyonvédelmi feladatokat látta el a néhány hónap alatt. ***Ezenkívül előírta a vállalatok számár a decentralizált privatizációs terv elkészítését.*** A határidő éppen az új gazda, az Állami Vagyonkezelő Részvénytársaság (ÁV Rt.) működésének megkezdése időpontjára esett.

A szakközönséget váratlanul, szinte sokkolóan érte az 1992. évi LIV. törvény, illetve ennek végrehajtására kiadott 126/1992. (VIII. 31.) számú kormányrendelet.

A kormányrendelet az állami erdőt – ideiglenesen – az ÁV Rt. induló vagyoni körébe sorolta és a 19 erdőgazdasági vállalatot is a nemzeti holding tulajdonosi felügyelete alá rendelte. A három HM erdőgazdaság a Honvédelmi Minisztérium felügyelete alatt maradt. Noha a törvény egyértelműen előírta, hogy az állami vállalatoknak legkésőbb 1993 végéig társasággá kell alakulnia, olyan ***nagy volt a szakmai ellenállás, hogy az politikai üggyé vált.***

Így került sor 1993. február 24-én az I. Országos Erdész Gyűlésre, amelynek kezdeményezője az MTA Erdészeti Bizottsága volt. A fővédnökséget Antall József miniszterelnök vállalta, aki a megnyitó beszédet is tartotta. A gyűlés legfőbb témája az államerdészet jövőképe és szervezeti hovatartozás a volt.

Ezzel kapcsolatban a miniszterelnök úr a következőket mondta: „Az ***ÁVRT szerepe ... hogy ellássa azokat a feladatokat, amelyeket az államnak, mini tulajdonosnak piaci körülmények között el kell látnia***. ... azért hoztuk létre a tartós állami vagyont kezelő (szervezetet)..., ***mert gondoskodnunk kellelt arról, hogy ami tartósan állami tulajdonban marad, az is gazdasági-pénzügyi szempontból úgy legyen kezelhető, mintha magántulajdont alkotna*** ... Tehát az adminisztratív és túlzottan bürokratikus rendszernek a kiiktatását (akartuk)...”

A gyűlés által végül elfogadott állásfoglalás öt pontja közül három az állami erdővel és erdészeti szervezettel foglalkozik. Ezek:

„1. ***Az állami erdők egységét meg kell őrizni***.

2.

3. ***A tartósan állami tulajdonban maradó erdők tulajdonosi jogainak érvényesítésére egy olyan önálló, 100%-ig állami tulajdonú kezelő szervezetet kell kialakítani, amely az Országos Erdészeti Hivatal felügyelete alá rendelve működik***.

4. ***A részvénytársasági formát átmeneti megoldásnak kell tekinteni***.”

5. …

A részvénytársasággá történő átalakulásba – ha ideiglenes jelleggel is – a szakmai közvélemény beletörődött. Megkezdődhetett a 19 vállalatnak a törvény előírásai szerinti átalakítása. (A Honvédelmi Minisztérium irányítás a alá tartozó három erdőgazdaság részvénytársasággá alakítását a HM 1993 elején végrehajtotta. Mivel mindhárom 100%-ig állami tulajdonban maradt, az átalakítás vagyonértékelés nélkül történt.)

A társasággá alakítás elvi alapjai

Az 1992. évi LIII. é s LIV. törvény átalakulásra vonatkozó paragrafusai alapvetően meghatározták a teendőket és egyúttal megadták a lehetőséget, hogy az átalakulás a tő melletti, gyakorlati erdészmunkát ne érintse hátrányosan. A legfőbb szempont az volt. hogy az állami erdőgazdálkodás

alapegységeit, az erdészeti üzemeket az átalakulás ne bolygassa meg. Mindenáron el kellett kerülni az átszervezésekkel járó anyagi és erkölcsi veszteségeket. Ennek egyik biztosítéka az volt. hogy a döntések egy részét a helyi vezetők ismeretére és tapasztalatára támaszkodva kellett meghozni.

Természetesen voltak olyan kérdések, amelyek nem képezhették mérlegelés tárgyát.

Ilyen volt az átalakulás lényegét érintő ***vagyonértékelés filozófiája és a társaságok új tőkeszerkezetének*** megállapítása. Mivel üzleti alapon történő erdőkezelésre kellett felkészülni, ugyanakkor a tulajdonosi feladatok közül az állami vagyon védelme volt a legfontosabb, meg kellett találni az eszközalapú és az üzleti alapú vagyonértékelés közötti középutat. Fő szabályként az eszközalapú értékelést kellett alkalmazni, de a jogszabály adta kereteken belül ezt korrigálni lehetett a tőkeszerkezet kialakításakor.

Mivel minden cég elkülönítette azokat a vagyontárgyait, amelyeket az erdőgazdasági alaptevékenység ellátásában feleslegesnek ítélt, ki lehetett jelölni az értékesítésre szánt vagyonelemeket. Az úgynevezett ***decentralizált privatizációra*** jelölt eszközöknél általában az üzleti érték figyelembevételével korrigált vagyonérték került be a mérlegbe. Ezek az eszközök nem képezték a jegyzett tőke részét, ugyanúgy, mint a kincstári erdővagyonhoz fizikailag kapcsolódó, de a vállalatok mérlegében szereplő ingatlanok. Ezeket a vagyontárgyakat (utak, vasúti pályák, közjóléti eszközök stb.) ugyancsak a tőketartalékban kellett számításba venni, mivel ***korlátozott volt a forgalomképességük. Az úgynevezett kincstári vagyon meghatározásakor az erdészeti hatóságok véleménye volt a döntő***.

Az átalakításnak az új vagyonmérleg és helyes tőkeszerkezet kialakítása mellett lényeges eleme volt a testületek (igazgatóság, felügyelőbizottság) személyi összetételének meghatározása. Itt is szükség volt elvi alapokra, a nemkívánatos politikai befolyás elkerülésére. Az erdészeti portfolió a következő elveket kívánt a érvényesíteni:

- a vezérigazgató és legalább még egy vezető alkalmazott tagja legyen az igazgatóságnak,
- minden igazgatóságban a külső tagok között is legyen erdész szaktekintély (Egyetem, ERTI),
- szükség van közgazdász és jogász képzettségű' tagokra is a testületekben, ezek lehetőleg helyi szakemberek legyenek,
- a felügyelőbizottságokban vagy az Erdőfelügyelőség, vagy az Erdészeti Hivatal képviselőjének szerepet kell kapnia.
- az igazgatóságok öttagúak, a felügyelőbizottságok háromtagúak legyenek.

A fenti elvek többé-kevésbé érvényesíthetők voltak.

Az ÁV Rt erdészeti stratégiája

Az ÁV Rt. fennállása két és féléves időszakában mindvégig küszködött azzal a kérdéssel, hogy mi is a holding feladata, voltaképpen mi is az ÁV Rt. Erre a tartósan állami tulajdonban maradó vállalkozói vagyon kezeléséről és hasznosításáról szóló 1992. évi LIII. törvény csak részben és ellentmondásosan adott útmutatást. Ezért a holding vezetése a megalapítás pillanatától megkísérelte misszióját megfogalmazni és azt a döntéshozókkal elfogadtatni. Kezdetben a holding legfontosabb feladatának egyértelműen a vagyonkezelést, ezen belül a vállalatok feljavítását tekintette. (*ERTI Kutatási projekt (CIPA-CT93-0225) keretében készült tanulmány.)

Az 1992/1993-as éves jelentésben – vezetőváltást követően – már így fogalmazza meg „küldetését” az ÁV Rt.: „Az Állami Vagyonkezelő Rt. arra kapott megbízást, hogy a portfoliójába tartozó vagyon értékét maximalizálja, osztalékot fizessen tulajdonosának, a Magyar Köztársaságnak, eközben vagyonának közel 50%-át 1996 végéig privatizálja.”

1994 márciusában – közvetlenül a választások előtt – a tulajdonosi jogokat gyakorló miniszter már kifejezetten arról beszél a holdinghoz tartozó társaságok vezérigazgatói és vezető tisztségviselői előtt, hogy a legfontosabb feladat a magánosítható állami vagyonrészek értékesítése. A holding identitászavarai a kormány vagyonpolitikai célkitűzéseinek bizonytalanságától, illetve a kormánytagok ezzel kapcsolatos eltérő szándékaiból következtek. Ezzel

magyalázható, hogy a holding számára támpontot jelentő éves vagyonpolitikai irányelveket – mint szinte minden évben – 1993-ban is csak novemberben fogadta el az Országgyűlés.

Ebben a hektikus környezetben a 19 erdészeti vállalkozást összefogó erdészeti portfolió viszonylagos stabilitást élvezett. Noha az állam függőben hagyta erdeivel kapcsolatos távlati szándékának kinyilvánítását (hiszen az erdő csak ideiglenesen tartozott az ÁV Rt.-hez), az erdészeti portfolió az induló filozófiára épített saját stratégiáját mindvégig meg tudta őrizni. Ennek lényege az volt, hogy az ÁV Rt.-nek, mint az állam tulajdonosi képviselőjének, a rábízott erdővagyon felelős őrzőjeként eleget kell tennie tulajdonosi kötelezettségeinek, mindezt azonban üzleti alapon, és közvetett irányítási módszerekkel.

Az erdészeti részvénytársaságokkal szemben támasztolt elvárásaiban tehát az erdővagyon megőrzése, védelme, gyarapítása kapott prioritást, és csak ezt követték a jövedelmezőségi követelmények. Mivel kezdettől nyilvánvaló volt, hogy magas szintű erdővagyon-gazdálkodást csak pénzügyileg stabil, erős gazdasági pozícióban lévő társaságok tudnak folytatni, kiemelt szerepet kapott a ***társaságok feljavítása, reorganizációja***. Noha három kivételtől eltekintve az erdészeti társaságokban lévő állami tulajdoni hányad maximum 49 százaléka privatizálható vagyonrész volt, az értékesítés komoly formában nem merült fel.

Az ÁV Rt. erdészeti stratégiájából következett, hogy a holding vezetése határozottan ellenállt az állami erdővagyon felaprózására és értéken aluli átadására tett kísérleteknek, így az ÁV Rt. az Erdészeti Hivatallal egyetértésben kezdeményezte a 60 ha feletti erdőtömbök kárpótlási kijelölésének tiltását. Az ÁV Rt. igazgatóságára erős politikai nyomás nehezedett, hogy az állami vagyonból vonzóbb kínálatot teremtsen a kárpótlási jegyek ellenében, azok értékvesztésének megakadályozására. Néhány profitábilis ipari és szolgáltató társaság részvényein kívül a papírok iránt nem volt kereslet. Nagy föld- és erdőéhség alakult ki. különösen azért, mert a törvényadta lehetőséggel élve a licitálásokon általában megegyeztek a minimál árban (az erdő esetében átlagosan 2000 Ft/ha). Ezért a kárpótlási földalap bővítése, illetve a kárpótlási jegyek tömegének csökkentése céljából különböző technikák alkalmazására születtek javaslatok. Egyik ilyen technika volt két brókercég által kidolgozott „erdőbefektetési alap koncepció”. Ennek lényege az volt, hogy az állam értékes nagy erdőbirtokot (kb. 100–150 ezer hektár) ingyenesen átad egy ingatlanbefektetési alap vagyonába és a kibocsátott befektetési papírokat lehet kárpótlási jegyre cserélni. A javaslat kidolgozói azzal érveltek, hogy ezen technika segítségével elkerülhető a nagy erdőbirtokok felaprózódása, ugyanakkor az állam a kárpótoltakat közvetve erdőtulajdonhoz juttatja. Az erdő alacsony jövedelmezősége és az alanyi jogon kárpótlási jeggyel rendelkezők közvetlen erdőtulajdonlási igénye miatt ez a technika nyilvávalóan csak a piacon lévő. feltételezhetően spekulációs céllal megvásárolt kárpótlási jegyek csökkenését eredményezte volna. Ez beláthatatlan következményekkel járt volna, hiszen az Alap tulajdonosainak és főleg kezelőinek az Alap csődbevitele és felszámolása, végeredményben az erdőbirtok értékes területeinek eladása árán valósult volna meg spekulációs számításuk. Ezért az ÁV Rt. igazgatósági határozatban foglalt állást erdőterületek ingatlanbefektetési alapba történő átadása ellen. A befektetési alap elleni „harcban” oroszlánrészt vállalt az igazgatóság akkori alelnöke, dr. Hajtó Ödön (jelenleg a Mérnöki Kamara elnöke), de csatlakozott hozz á többek között Horn Péter akadémikus, dr. Kocsis István, Nógrádi László és az igazgatóság elnöke, dr. Bakay Árpád is. A fentieknek köszönhető, hogy az átvett 1 millió hektár erdőből az ÁV Rt. jóváhagyásával csak 50 ezer ha-t jelöltek ki kárpótlásra, illetve ennyivel csökkent az ÁV Rt. vagyonába került állami erdőterület.

Összegzésképpen megállapítható tehát, hogy az ÁV Rt. induló filozófiája az erdészeti stratégiában a holding két és féléves fennállása alatt végig érvényesült. Ennek lényege az volt. hogy az államnak felelős tulajdonosnak kell lennie, de piaci viszonyok között csak ugyanolyan eszközökkel élhet, mint a magántulajdonosok. Nem keverhető össze tehát ***az állam tulajdonosi joggyakorlása a közhatalmi szerepkörrel***. A stratégia arra az alapfeltevésre épült, hogy az

állami vagyonkezelés – a fenti elvek betartásával – alkalmas arra, hogy ***a közérdekű erdőgazdálkodás számára megteremtse a korlátozott versenyszféra feltételeit***. A továbbiakban vizsgáljuk meg, hogy hogyan érvényesültek ezek a stratégiai célok a vagyonkezelési gyakorlatban.

A stratégia gyakorlati megvalósítása

A társasági erdőkezeléssel szemben leggyakrabban felhozott érv az volt, hogy a társaság, mint piaci szereplő, csődbe mehet, felszámolási helyzetbe kerülhet. Ugyanakkor az erdő nem maradhat kezelő nélkül. Emiatt ***az állami erdőt még 100%-ig állami tulajdonú társaságba sem célszerű apportálni***. Másrészt viszont a szervezeti stabilitás alapvető tulajdonosi érdek egy olyan ágazatban, ahol a termelési ciklus 15–120 év. Ezért az erdészeti társaságok vagyonkezelésében a megelőző magatartásnak kulcsfontossága van. Nem juthat a vagyonkezelő tudta nélkül egyetlen társaság sem kritikus pénzügyi helyzetbe. Ehhez olyan kontrolling rendszer kiépítésére volt szükség, amelyik a havi ellenőrzést és szükség esetén a beavatkozást lehetővé tette. Ez az ÁV Rt.-nél rövid idő alatt korszerű formában kiépült. Az ÁV Rt. azonban kritikus pénzügyi helyzetben lévő cégeket is „örökölt". A társasággá alakítás feltétele volt ezek feljavítása, hiszen felszámolás alatt lévő céget a törvény sem engedett átalakítani.

A stratégia megnyilvánulása az átalakulás előtt

Átalakulás előtt lényegében két eszközzel élt a vagyonkezelés. A rossz likviditású, eladósodott, de folyó fizetési kötelezettségeinek eleget tevő cégek esetében a ***decentralizált privatizáció*** volt a reorganizáció eszköze. A felesleges vagy az alaptevékenységben nélkülözhető eszközök (ingatlanok, üzemek, üzemrészek) értékesítésére két okból volt szükség. Az értékesítésből befolyt összeg csökkentette az adósságállományt és ezáltal megszűnt vagy mérséklődött a kamatfizetési teher, másrészt az erdőfelújítások finanszírozása miatt is szükség volt pótlólagos forrásbevonásra. Ezért az ÁV Rt. kezdettől ösztönözte a decentralizált értékesítést és minden esetben hozzájárult a bevételek reorganizációra és erdőfenntartási célra való felhasználásához.

Ez azonban nem mindig volt elegendő. Az adósságteher mértéke vagy az értékesíthető vagyontárgyak iránti kereslet hiánya, gyakran mindkettő együttesen, három vállalat esetében külső segítség nyújtását tette szükségessé. Az adósságok ***csődegyességben*** való átütemezése mellett szükségessé vált a rövid lejáratú hitelek, közép- vagy hosszú lejáratúvá konvertálása. Ezen hitelek felvételéhez készfizető kezességet vállalt az ÁV Rt. Két vállalat – az Ipolyvidéki EFAG és a Nagykunsági EFAG – csődegyezség létrejöttét követően kérte a garanciát. A több évre előremutató üzleti terv alapján kockázatelemzés készült mindkét kezességvállalásra és a kis kockázat alapján 99, illetve 125 millió forint középlejáratú hitel felvételére garanciát vállalt az ÁV Rt. (Mindkét cég rendben kifizette mind a kamat, mind a tőketartozást, így a garancia érvényesítésére nem volt szükség.) A Felsőtiszai EFÁG sikertelen privatizációs tranzakciói és felgyülemlett köztartozásai miatt közvetlen felszámolási helyzetbe került 1993. év közepére. A felszámolás megakadályozás a céljából az ÁV Rt. 250 millió forintos kötvénykibocsátás kamat és tőketartozásaira vállalt készfizető kezességet. A kezességvállalást követően kinevezett vállalati biztos feltáró munkája alapján 1993 novemberében világossá vált, hogy a 250 millió forint hitel a céget nem stabilizálta. Megoldásnak a hitelezőkkel való csődegyezség megkötése és annak sikeres teljesítése mellett is 300–350 millió forint külső forrás bevonása látszott. A számítások és elemzések ugyanakkor azt is alátámasztották, hogy az 50 ezer ha állami erdő fenntartásának garantálásához minden más megoldás többe kerül. A felszámoláskor, illetve végelszámoláskor bekövetkező nagy vagyonvesztés mellett a gazdátlanná váló erdőt ért veszteség még nagyobb lett volna, nem szólva a maga s színvonalú szakmai kultúrát ért erkölcsi veszteségről. Ezért az ÁV Rt. támogatta a csődegyezség létrejöttét és igéretet tett, hogy a kötvény lejártakor a 150 millió forintot és kamatait – a jegyzett tőke egyidejű megemelésével – kifizeti. (Ezt az ígéretet már az ÁPV Rt. teljesítette 1995-ben.) Az 1994 végén átalakult erdőgazdaság eddigi eredményei teljes mértékben igazolták az ÁV Rt. döntéseinek helyességét, és egyúttal annak előnyét, hogy a vagyonkezelő az erdőnek és a vállalatnak is tulajdonosa.

A stratégia megnyilvánulása átalakulás után

Az eltérő termőhelyi, piaci és pénzügyi adottságok között működő erdőgazdaságok átalakítása időben elhúzódott. Néhány vállalatot – visszamenőleges hatállyal – már 1993. január 1-től részvénytársaságként bejegyzett a cégbíróság, noha a legkorábbi átalakulási döntés csak 1993 júniusában született meg. A cégek zöme 1993. június 30-i dátummal alakult át, de még 1994-re is áthúzódott átalakulás. A Felsőtiszai EFAG átalakulása – a már említett okokból – csak 1994. szeptember 30-án történt meg. Az átalakulás után a stratégia a gazdasági társaságokról szóló törvény (GT) adta kereteken belül a részvényesi jogok gyakorlásán keresztül érvényesült. Tekintettel arra. hogy mind a 19 erdészeti részvénytársaság 100%-os állami tulajdonban maradt, valamennyi tulajdonosi jogosítványt – amit a GT a részvényesek közgyűlésének hatáskörébe utal – az ÁV Rt. gyakorolta. A társaságok ügyvezetési feladatait a közgyűlés által kinevezett igazgatóságok, az ellenőrzési feladatokat a felügyelőbizottságok, illetve a könyvvizsgálók látják el. A felelősség és a hatáskör a társaságok alapító okiratában pontosan szabályozott.

Az ÁV Rt. a vagyoni körébe tartozó erdő tulajdonosi irányítását csak közvetve, a társaságok erdőgazdálkodásának üzleti szabályozásán keresztül látta el, mivel ***az állami erdő nem kerülhetett a társaságok vagyonába***.

1994 elején készült egy javaslat, miszerint az ***ÁV Rt. kössön a társaságokkal vagyonkezelői szerződést, amely polgári jogi eszközökkel szabályozná az erdőállomány használatát, illetve annak védelmét***.

A javaslat szerint egy hosszú távú keretszerződés rögzítette volna a jogokat és kötelezettségeket, illetve ***évente megállapodtak volna egyrészt a társaságok által fizetendő használati díj, másrészt az ÁV Rt. által fizetendő vagyonkezelői (megbízási) díj összegében***.

A szerződés volt hivatva kiváltani az Erdészeti Alap különbözeti járadékelven működő keresztfinanszírozási funkcióját. Az éves díjak a költség-hozam elemzéseket is tartalmazó normatív járadékkülönbség-számításra épülnek. Az egyezség megkötésénél természetesen figyelembe kellene venni a kezelt erdő értékét, a változó piaci feltételeket, a tulajdonos speciális igényeit és a társaságok éves mérlegadataiból nyerhető információkat is. A szerződés mellett szól, hogy egyértelmű és hosszú távon tervezhető feltételrendszert teremt az erdőgazdálkodó számára anélkül, hogy figyelmen kívül maradna a külső (például piaci) körülmények változása.

Mivel ezt a javaslatot az ÁV Rt. ügyvezetése elvetette, maradt a közvetett irányítás eszköze: az ötéves stratégiai és az éves üzleti tervek. Az éves beszámolók felülvizsgálatakor az erdőfelügyelőségek erdőállomány-gazdálkodási jelentésére támaszkodva történt a minősítés, az eredményfelosztás és a következő évi üzleti terv jóváhagyása.

Üzleti tervek, éves beszámolók

A tulajdonos az üzleti tervek elfogadásán felül konkrét követelményekben fogalmazta me g éve s elvárásait. Kiemelt szerepet kaptak az erdővagyon-gazdálkodás színvonalát meghatározó erdőművelési munkák, valamint a közcélú feladatok, azok forrásai, az esetleg ebből származó veszteségek adatai.

Az erdőgazdálkodásra 1992–95 között érvényesített sajátos elszámolási szabályok miatt az erdőfelújítás költségei nem jelentkeztek veszteségként a mérlegben. A számvitelben kimutatott, valójában azonban fiktív nyereség után adózási kötelezettség állt fenn, illetve látszólagos osztalékalap jelent meg a mérlegekben. Ezért az erdészeti rt.-knél a szokásosnál nagyobb jelentősége volt az üzleti tervek naturális adatainak. Az erdőfelújítási lemaradások csökkentésére tett erőfeszítéseket oly módon ismerte el az ÁV Rt., hogy esetenként az emiatt bekövetkezett „vagyonvesztést” is tudomásul vette. (***Az éves mérlegben nem jelentkezett a vagyoncsökkenés, hiszen az erdőfelújítások aktiválási kötelezettsége elfedte az eszköz-értékesítésekből befolyt összegek erdővagyonba történő befektetése miatt bekövetkező társasági vagyoncsökkenést***.) A decentralizált privatizáció bevételeinek felhasználása és az erdőfelújítás forrásszükséglete közötti összefüggést jól érzékelteti az alábbi kimutatás:

Az erdészeti portfolió összesített adatai M Ft-ban

Megnevezés	1993	1994	Össz
EF költség	**1982**	**2445**	4427
EF Normatív támogatás	1107	1245	2352
Eltérés (Saját forrás)	875	1200	2075
Decentr. priv. érték	1409*	816	2225

* 1992. évi értékesítéssel együtt

Az erdőfelújítások elszámolási gyakorlata ugyanakkor megnehezítette, hogy az üzleti tervekről, illetve a beszámolókról normatív pénzügyi követelmények alapján döntsön a tulajdonos.

Mivel a cégek az 1995-ös mérlegből a tőketartalék terhére egy összegben kivezették a korábbi években felhalmozott fiktív eszközértéket (az erdőfelújítások értékét), és mivel 1996-tól az erdőfelújítást költségként kell elszámolni, lefektethetők egy egzaktabb vagyon-kezelői követelményrendszer alapjai.

Osztalékpolitika

Az előző pontokban kifejtett „fiktív nyereség" tényét, valamint a közcélú feladatokat az ÁV Rt. mind az 1993, mind az 1994-es osztalék megállapításakor messzemenően figyelembe vette. 1993-ban a portfoliószintű 240 millió Ft-os adózás előtti nyereség mellett 43 millió Ft, 1994-ben a 325 millió Ft nyereség után 57 millió Ft ***osztalékot*** kellett a társaságoknak befizetni. Az adózott nyereség átlagosan 70–80%-a az alaptevékenység fejlesztése céljából a társaságoknál maradt.

Tulajdonosi elvárás, vezetői minősítés, motiváció Az ÁV Rt. erdővagyonnal kapcsolatos stratégiai céljaival a vállalati céloknak is összhangba kellett kerülnie. Valamennyi rt. középtávú stratégiai tervet nyújtott be, amelyet az ÁV Rt. elfogadott, és erre építette az éves üzleti tervben megfogalmazott tulajdonosi elvárásait. Ezek teljesítése képezte a vezetők minősítésének és premizálásának alapját. A tulajdonosi elvárások között minden esetben kiemelt szerepet kapott az üzemterv szerinti és az erdőfelügyelőségek egyetértésével folytatott maga s szintű erdőállomány-gazdálkodás. Ennek a motivációnak is köszönhetően az erdőfelügyelőségek 1993. és 1994. évi erdőállomány-gazdálkodásáról készült beszámolóiban szinte kivétel nélkül elismerik az Rt.-k szakmai tevékenységét.

Képzés és koordináció

Az ÁV Rt. kezdetben erőteljesen hangsúlyozta a képzés fontosságát. A vezető tisztségviselőktől elvárta, hogy a társaság és a tulajdonos érdekeinek egyidejű képviseletét felkészülten és helyes szerepfelfogással lássák el. Tisztában kellett lenniük a tagságból fakadó felelősséggel és hatáskörrel, meg kellett ismerni a céget és a tulajdonos irántuk támasztott elvárásait. Az erdőgazdasági portfoliónál az állami erdővagyon összehangolt kezelése miatt ennek még sokkal nagyobb volt a jelentősége, mint más területen.

Kritikusan kell szólni ezzel kapcsolatban a negatívumokról. A képzési elképzelések csak részben realizálódtak, így egyenetlen volt az egyes testületek teljesítménye. Nem jutott elegendő energia és figyelem azoknak a tapasztalatoknak a felhasználására, amelyeket a jól működő testületektől át lehetett volna venni.

Hiányzott, illetve nagyon csekély volt ***portfolió szinten a koordináció***. Egyedüli sikeres közös fellépés a kedvezményes MÁV tarifák bevezetése érdekében történt. Nagy szükség lenne a koordinációra még az export, a közös befektetések és a vezetők képzése terén.

Az állami tulajdonon való osztott erdőkezelés az elmúlt években sok előnnyel járt, helyet adott az egyéni kezdeményezőkészségnek, a versenyhelyzet miatt jobb teljesítményre ösztönzött, segítette a piaci gondolkodást.

Vannak azonban hátrányai is az osztottságnak. Ezért a koordinációra nagyobb hangsúlyt kell fordítani az alábbi területeken:

- a stratégiai célok folyamatos alakítása,
- vezetésfejlesztés,
- pénzügy,
- erdővagyon,
- fafeldolgozás,
- költségszintjavítás.
- hitel- és osztalékpolitika,
- marketing.

Következtetés

Az 1994–95. években a 19 részvénytársaság ***egyre javuló pénzügyi*** helyzetben egyre színvonalasabb erdőállomány-gazdálkodást folytatott. Beigazolódott, hogy az állam az erdőgazdasági társaságokat nemcsak profitszerzésre, hanem elsősorban az állami erdő vagyonkezelésére hozta létre.

A vagyont azonban nem igazgatási, hanem gazdálkodási megfontolások alapján kell kezelni. Ezáltal biztosított az erdő fennmaradása és ***értékének*** a közjavára történő takarékos növelése. Közérdek tehát, hogy az állami erdészet sorsát alakítók a létrehozott értékekre alapozva, felelős módon döntsenek az állami erdészet jövőjéről.

1995 – Az Államerdészet szervezeti rendszere (Változatok – SzJ) – Erdővagyon-kezelő

Feladat	Jogosult	
	A kincstári erdő vagyon tekintetében	A vállalkozói (Rt.) tekintetében
A.		
Tulajdonosi joggyakorlás	PM, KVI	ÁPV Rt. Ágazati M
Vagyonkezelés	Önálló erdészeti vagyonkezelő	
Koordináció	Önálló erdészeti vagyonkezelő	
Használat	Erdészeti Rt.-k	–
B.		
Tulajdonosi joggyakorlás	PM, KVI	ÁPV Rt.
Vagyonkezelés	Erdészeti Rt.-k	ÁPV Rt.
Koordináció	–	ÁPV Rt.
Használat	Erdészeti Rt.-k	–
C.		
Tulajdonosi joggyakorlás	PM, KVI	ÁPV Rt. (Ágazati M.)
Vagyonkezelés	Erdészeti Rt.-k	Önálló erdészeti vagyonkezelő
Koordináció	–	Önálló erdészeti vagyonkezelő
Használat	Erdészeti Rt.-k	

Hivatkozások, felhasznált irodalom

1. ÁV Rt.: Éves jelentés 1992/93.
2. I. Országos Erdész Gyűlés (FM Erdészeti és Faipari Főosztály, 1993)
3. Madas L.: A magyar erdészeket izgató néhány kérdésről (Erdészeti Lapok, 1991)
4. Merkel G.: Az erdőfenntartási alap múltja, jelene – jövője? (Erdészeti Lapok, 1991)
5. Niesslein, E.: Zur Staatswaldorganisation in Ungarn (Vitaanyag, 1994)
6. Elgondolás új, államerdészeti szervezet létrehozására (Erdészeti Lapok, 1992)
7. Szabados J. – Gerely F.: A vagyonkezelés szerepe a közcélú erdőkezelés ösztönzésében („INTACT '95" Konferencia. Budapest)
8. Voszka É.: Az agyaglábakon álló óriás (Pénzügykutató)

OEE 1993 – SzJ ÁVRT *(Erdészeti Lapok 1993/9)*

Mindenekelőtt az ***ÁV Rt.*** elnök-helyettes vezérigazgatójának, Szekeres Szabolcsnak a közgyűléshez küldött üdvözletét szeretném tolmácsolni. Immár tízhónapos tapasztalat alapján is állíthatom, hogy az ÁV Rt. ügyvezetése ***az erdőgazdálkodást és az erdészeket nem a 19 társaság tőkéjének nagysága szerint***, hanem ***az egymillió hektár állami erdő felbecsülhetetlen értékének*** arányában becsüli meg. Ugyanez elmondható az ÁV Rt. legfőbb döntéshozó testületének, a 11 tagú igazgatóságának tagjairól is. A szakmánk iránti fokozott érdeklődést tanúsítja, hogy az igazgatóság egyik tagja, dr. Hajtó Ödön úr, a Magyar Mérnöki Kamara elnöke is itt ül közöttünk, megtisztelve közgyűlésünket.

Schmotzer elnök úr a bevezetőjében, mint az erdőgazdaságok átalakulásáért felelős személyt mutatott be. Ezért sokan talán most azt várják tőlem, hogy az átalakulásról adok tájékoztatást. Mégsem ezt teszem, mert véleményem szerint a vándorgyűlést, ezt az évente egyszeri alkalmat nem a napi aktualitások, hanem a szakmánkat foglalkoztató távlatosabb kérdések fórumául kell felhasználni. Másrészt az átalakulásokat a piacgazdaságra való áttérés olyan szükségszerű lépésének tartom, amely csak egyik eszköze a korábbi előadásokban már részletesen kifejtett szakmai célkitűzéseknek. Ezért – noha pillanatnyilag fontos feladat – én nem a vállalati átalakításokat tartom a szakmapolitikánk minden meghatározó kulcskérdésének. Napjaink – véleményem szerint – két legégetőbb gondjáról szólok röviden.

Az első a vállalatok pénzügyi helyzete. Ma a legfontosabb rövidtávú erdészetpolitikai cél az erdőgazdasági vállalatok likviditásának megőrzése és a felszámolások elkerülése. Hiszen a különböző okokból pénzügyileg ellehetetlenült erdőgazdasági vállalatok által végzett erdőkezelésnek ma nincs alternatívája.

Az állami erdőnek is folyamatosan kezelőre van szüksége, és ennek személyi, technikai és szervezeti feltételei jelenleg csak azoknál az erdőgazdaságoknál vannak meg, amelyek az adott területen működnek, függetlenül attól, hogy pénzügyileg milyen helyzetbe kerültek. Ebből a meggondolásból döntött úgy az ÁV három erdőgazdaság esetében is, hogy megelőzendő a felszámolást garanciát vállal kedvező kamatozású hitelfelvételhez. Ebben a döntésben a tulajdonosnak az a szerepé érvényesül, amelyről kevesebb szó esik, amikor a társasági formáról beszélünk. Jelesen a tulajdonosnak a vagyonért való felelőssége. A tulajdonlás ugyanis nemcsak a profithajhászást jelenti. Különösen nem akkor, ha az állam a tulajdonosa, amelynek a nyereség mellett egyéb prioritásra is tekintettel kell lennie.

A második égető szakmai gondunk az állami erdő kárpótlásra történő kijelölése

Az elmúlt három évben mi erdészek sokat beszéltünk az erdő állami tulajdonlásának egyedül üdvözítő voltáról. Kevesebbet arról, ami pedig szakmapolitikánk legsarkalatosabb kérdése, a jelentőségéről. Mára világossá vált, alakulása a rendszerváltás éveiben, mindenek előtt politikai átalakulás, komoly kihívást jelentett és jelent ma is az erdőgazdálkodás számára.

Mindezek mellett azt is szükséges látni, hogy a globális ökológiai egyensúly megbomlása a természetes környezet nagymértékű veszélyeztetettsége és a biológiai erőforrások jelentőségének további növekedése miatt a fejlett gazdaságok átfogalmazták erdészeti politikájukat. Természetesen a megfelelő gazdaság háttér lehetővé is tette ezen országokban, hogy az erdőfunkciók értékrendjét a védelmi és szociális szolgáltatások irányába mozdítsák. Ugyanakkor a színvonalas és jövedelmező faanyagtermesztést a jogi szabályozás, tervezés, monitoring, szakhatóság, tanácsadás, szankciók, támogatások területén ezen követelmények elsődleges figyelembevételével biztosítsák. Ezen nemzetközi folyamathoz csatlakozóan a hazai erdészeti politikában is – az előbb említett feladatok rendezése mellett – tovább kell, hogy ***erősödjenek az erdő-: és természetvédelemmel, közjóléttel kapcsolatos szempontok.***

2. Tulajdoni, kezelői viszonyok változása – törvény

Az önkormányzatok vagyonáról szóló jogszabály a korábbi tanácsi kezelésű erdők önkormányzati tulajdonba adásáról rendelkezik, mely összességében 10 ezer ha erdőt érinthet.

Sajnálatos tényként kellett megállapítani, hogy sok esetben a Vagyonátadó Bizottságok és maga a Belügyminisztérium is eltérő módon értelmezi a vonatkozó törvényt és az erdőt beépítetlen földingatlannak minősíti. Tény az, hogy ezen az úton számos, az erdőgazdálkodásra nézve hátrányos tulajdonátadás történhet meg. Ennek a folyamatnak a felülvizsgálatát több hónappal ezelőtt kezdeményeztük és reméljük, többszöri szakértői egyeztetés után a következő hetekben közös egyetértéssel véglegesen lezárhatjuk.

A szövetkezeti, valamint a szövetkezeti átmeneti törvény egyszerre jelölte ki ***a vagyon felosztását osztatlan szövetkezeti vagyonra, tagi tulajdonra és kárpótlási alapra***. Ugyanakkor megjelöli a tulajdonosi és kezelői közösséget jelentő új szövetkezeti formára a működési szabályokat. Ez a tulajdonképpeni vagyon- és birtokrendezési folyamat a korábbi ***mintegy 550 ezer ha termelőszövetkezeti kezelésű erdőre érvényes***. Kétségtelen tény, hogy ez a folyamat számtalan új típusú kérdést vet fel, ugyanakkor jelentős többletfeladatot ró a szakhatóságra, így az erdőfelügyeletre, de az erdőtervezésre is. Ilyen többek között a csődbement, vagy jogutód nélkül megszűnő szövetkezetek vagyoni kérdései, különös tekintettel az erdőre, továbbá a törvény által előírt osztatlan közös kezelés elvének általános érvényesítése, valamint az új tulajdonosok erdőtervi dokumentációkkal történő ellátása. A vagyonnevesítés, átalakulás, működés és megszűnés szabályozását az említett szövetkezeti átmeneti törvények megadják; ***az erdőben az osztatlan közös kezelés elvének teljesülését az erdőfelügyelet ellenőrzi; az erdőtervi dokumentációk biztosítását az FM Erdőrendezési Szolgálat látja el.***

A föld magántulajdonlás kialakulásának másik meghatározó törvénye a kárpótlási törvénycsomag, mely egyszerre ad lehetőséget a kárpótlási jeggyel részleges jóvátételre és a kijelölt kárpótlási földalapra történő licitálásra, tehát a földtulajdon szerzésre. Mint közismert, a kárpótlásnak része az erdő is. Ennek következtében kárpótlási földalapkijelölést egyaránt kell végezni un. a szövetkezeti kezelésű és állami erdőterületen. Induláskor, az előzetes felmérések alapján azzal számoltunk, hogy a kárpótlás folyamatában minteg 250–300 ezer ha erdő tulajdon viszonyaiba történhet közvetlen változás, mely változás mértéke az állami erdők 100–150 ezer ha-ral részesednek.

OEE 1993 – SchA *(Erdészeti Lapok 1993/1)*

Tisztelt Tagtársak! Nem búcsúztathatjuk el az évet anélkül, hogy ne végeznénk számadást és nem kezdhetjük el az új esztendőt anélkül, hogy ne fogalmaznánk meg vágyainkat.

Szigorúan szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy megtettünk-e mindent a megtehetők közül, vagy talán szárny szegve, feladva a reményt, búnak adtuk fejünket? Bizton állíthatom. hogy a reményt nem adtuk fel, sőt, a látszólagos (és tényleges) kudarcok is tovább erősítették bennünk jószándékú elhatározásainkat. Lássuk tehát, mik voltak a kudarcok, és mik voltak a sikerek?

Legfőbb kudarcunk, hogy nem sikerült a rendszerváltozáskor kínálkozó előnyöket érvényesíteni a szakmánkban.

A szakma irányítása átvészelte ugyan a Földművelésügyi Minisztériumon belüli átszervezést olyan áron, hogy nem darabolták szét a főosztályt különböző helyettes államtitkárok alá tartozó blokkokba, hanem közvetlenül a közigazgatási államtitkár alá került. Ez látszólag az ágazat megbecsülését és sikerét jelentette, valójában azonban kétes értékű elismerés. Nem lehet feladata az államtitkárnak a mai nehéz mezőgazdasági átalakulási helyzetben, hogy az erdészet „apró” ügyeivel foglalkozzon.

Világossá vált, hogy ma sincs szakmánknak a döntési körben megfelelő képviselője (legalább helyettes államtitkári rangban). Messze vagyunk attól a céltól, amelyet egyesületünk választmánya megfogalmazott, miszerint ***egy minisztérium irányítása alatt kell a szakmát egyben tartani, megfelelő döntési hatalommal felruházott vezetővel***.

Gyakran mondják, hogy az államigazgatási munka során a különböző elképzelések az előkészítés időszakában megfelelő titkosságot követelnek, hogy miért, az talán érthető, mivel egy rendelet vagy törvény előkészítési munkája egy folyamat, és számtalan alternatíva vetődhet fel, az előkészítés során ezt „külsőkkel" nem illik vitatni. Meggyőződésem, hogy ez teljesen téves felfogás, mivel mindaz, amiről két magyar ember tud, már nem titok, így „titkos" ügyiratként láttak napvilágot különböző „nem publikus" elképzeléseket tartalmazó anyagok.

Nem lehet sikere a szakmánknak, hogy ***a kárpótlási törvények esetében az erdőállomány értéke nem érvényesül a licitálások során, annak ellenére, hogy ennek elméleti részét szakmai főosztályunk kiválóan kidolgozta***.

Miért kellett az állami erdőgazdaságoknál kárpótlási erdőalapot kijelölni? Mint ismeretes, a törvény csak állami gazdaságokról rendelkezik. Mikor ebből eredően felveti a szakma. hogy jelöljük ki a dolgozói föld- (erdő) alapot, akkor már széles tiltakozásba kezdenek az illetékesek, hogy ez a rendelkezés csak az állami gazdaságokra vonatkozik.

Tiszteletre méltó gondossággal készítette elő a főosztály a kormányhatározat felhatalmazása alapján az ***államerdészet szervezetéről*** az előterjesztést. A végső szakaszban külső szakmai vélemények meghallgatására is volt lehetőség. Szeptember hónapban ***kerekasztal***-megbeszélést folytattunk e témáról (minisztérium, FAGOSZ, OEE, MDF szakértői kör, szakszervezet). Sajnálatos, hogy a befektetett munka gyümölcse nem érett meg, ugyanis kétszer került ***minisztériumi értekezlet*** elé az anyag, azonban érdemi döntést ezen testület nem hozott. Bízunk benne, hogy a ***már több éve érlelt és többszörösen átdogozott erdőtörvény-tervezetre*** – amelyben hatalmas munka fekszik már ezidáig – ***nem vár hasonló sors***.

Az 1992-es év az erdőgazdasági vállalatok esetében sikeres évnek volt mondható, vállalataink államigazgatási felügyelet alá kerültek. A szerencsésebbeknek egy év alatt négy gazdája volt (***Vállalati Tanács, FM, AVÜ, ÁV Rt***.). Ez a folyamat csak 19 állami erdőgazdasági vállalatot érintett, a három honvéd erdőgazdaságot nem. A Honvédelmi Minisztérium „stratégiai" okokból még mindig igényt tart ezen erdőterületekre.

„Természetes" következménye volt a folyamatnak, hogy a ***„gazdák"*** közötti átmeneti időszakban „***meglepetésszerű" vezetőváltozásokra*** is sor került. Mivel ennek nem adhattunk kellő nyilvánosságot, egyre több tagtársunkban fokozódott a bizonytalanság érzése.

Lehetne még folytatni a sort, de nem nyugtathat meg az a vélemény, hogy más ágazatokban és szakmákban még rosszabb a helyzet!

Az 1992. évben anyagi helyzetünk stabilizálódott, amelyhez az egyéni és jogi tagdíjakon kívül hozzájárultak a már említett külföldi csoportok szervezéséből adódó bevételek. A jogi tagvállalatok támogatását ezúttal tisztelettel megköszönöm.

Az óév során minden idők legnagyobb országos és helyi sajtója volt szakmánknak, ha nem is mindig pozitív megítéléssel. Sok tagtársunk fogott tollat és nem elvtelenül, dc meggyőződéssel válaszolt, vagy vetett fel gondolatokat szakmánk jobbítása érdekében.

Sikerült szinte valamennyi politikai párttal kontaktust teremtenünk, mert rá kellett jönnünk arra, hogy a döntéshozókon múlik a szakmai törvények sorsa és szakértőként a magyar erdők ügyéért „pártoktól függetlenül" felsorakozni kötelességünk.

Vágyainkat illetően, bízom benne, hogy az újesztendő újabb sikerek, ***a szakmai törvényalkotások éve lesz, hogy a Parlament elfogadja az erdő-, a természetvédelmi és a vadászati törvényeket***. A vállalati gazdálkodók esetében pedig reményeink szerint az ÁV Rt. jó gazdának fog bizonyulni.

E gondolatok jegyében kívánom valamennyi tagtársunknak, hogy az új esztend6t bizakodó reménnyel és egymást megbecsülő szemléletünk erősítése mellett sikeresen, szeretett szakmánk érdekében és egyben hazánk gyarapodásán munkálkodva éljük meg békében és egészségben.

Üdv az erdésznek! SchA elnök

OKB KTM – SzK *(Erdészeti Lapok 1994/12)*

Az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottság a szeptember 28-i ülésének főtémájaként dr. Szili Katalin KTM politikai államtitkár adott tájékoztatást a minisztérium feladat-, jog-, hatásköre és intézményeiről, a minisztérium tevékenységéről, valamint célkitűzéseiről.

Bemutatkozása, tájékozottsága, határozott hangja igen jó hatású volt.

Szakmánkat illetően a jövőre vonatkozóan a természeti erőforrások fokozottabb védelmének szándékát hangsúlyozta. Ezt igyekezett támogatni a felszólalók között Hasznos Miklós rámutatva a ***tárca reputációjának arra a veszteségére, ami a vízügynek kiválásával érte. Ennek részbeni helyreállítását az erdészet irányításának átvállalásában látta*** azzal az indoklással, hogy a földművelésügy keretében amúgy is csak fatermelést folytat és az egészségvédelem, üdülés érdekében semmit sem tesz, ezek ott háttérbe szorulnak.

Egy másik felszólalás az erdészetnek elismerten jó szervezetével a feladat ellátásában párhuzamosságok megszüntetésének lehetőségére hívta fel a figyelmet.

Az államtitkár válaszában elismerte, hogy ***az erdő vagyonvédelmének átvállalására az elvi egyezség megvolt, de a feladat átvétele – de facto – nem történt meg***. Ezt majd a születő törvények megalkotásában kell tisztázni.

MTA állásfoglalása – Az állami erdőgazdálkodás átalakítása *(Erdészeti Lapok 1993/1)*

Az MTA Agrártudományok Osztálya Erdészeti Bizottsága állásfoglalása az ***állami erdőgazdálkodás*** átalakítása tárgyában

Az erdőgazdálkodás tevékenységi köre a szorosan vett fatermesztésen kívül több olyan közhasznú feladatot is magában foglal (természet- és környezetvédelem, rekreáció stb.), amely sajátos gazdálkodási eszközrendszert, illetve szervezeti keretet követel.

Az állami tulajdonú erdővagyon kezelését ellátó erdészeti szervezet legfontosabb feladatai:

- az erdő, mint természeti erőforrás fenntartása és hasznosítása a sokoldalú társadalmi igények szerint;
- az erdővagyon mennyiségének gyarapítása és értékének növelése; a piacgazdasággal való összhang megteremtése úgy, hogy a tartamosság elve maradéktalanul érvényesüljön.

A vázolt feladatok ellátására ***legmegfelelőbb a társasági törvények alól kivont állami erdészeti szervezet***. Ez az államtitkári előterjesztésben azon változatnak felel meg, vagyis az „***egységes, profiltiszta állami gazdálkodó szervezetnek***”. A tiszta profilba beleértendő az ***erdőgazdálkodástól elválaszthatatlan elsődleges faipari és vadászati tevékenység is***. A gazdálkodás részét képezik az. ehhez szükséges üzemi építmények, létesítmények, berendezések.

Ezen szervezet bevezetéséből származó ***előnyök***:

- mint ***nem költségvetési szerv***, flexibilisebb szervezeti felépítés alakítható ki,
- az erdő erőforrásaival való gazdálkodás **bevételei a sokoldalú hasznosítás költségeit fedezik**, a jelenlegi állami erdőgazdálkodás szervezetéből (erdészetek) aránylag egyszerűen kialakítható,
- a gazdálkodó egységként működő ***erdészet (erdőgondnokság) a piacgazdasághoz közvetlenül illeszkedik***,
- a szervezet lehetőséget ad arra, hogy a sokoldalú társadalmi elvárások (természet- és környezetvédelem, a biológiai sokszínűség, az emberi egészség védelme stb.) teljesítése, illetve ***kiegészítő állami finanszírozás*** hatékonyan valósuljon meg,
- lehetővé az erdő- és vadgazdálkodás összhangjának megteremtését,
- biztosítható ***a nem állami erdőterületeken folyó tartamos erdőgazdálkodás felelősségének szükség szerinti átvállalása***, az oktatás és kutatás feltételeinek megteremtése,
- az Európai Közösséghez való jövőbeni csatlakozásunk esetén ez a szervezeti forma az általános európai normatíváknak megfelel,
- amennyiben a ***kincstári gazdálkodás*** bevezetésének szükségessége egy későbbi időpontban felmerül, ez a szervezeti forma alakítható át legkönnyebben.

CzK: Erdőgazdálkodni csakis nyereségesen, és lehetőleg tulajdonosként
(Erdészeti Lapok 1994/7-8)

Az elmúlt négy évben a társadalom és a gazdaság egész területén is megindult a rendszerváltásként emlegetett kapitalizálódás, melynek két fő pólusát ***a jövedelem, azaz a nyereség szabadsága és a magánbefektetések lehetősége jelentette***.

A háború előtt – a ritka kivételektől eltekintve – ***az erdészek soha nem voltak tulajdonosi pozícióban***, hanem mindenkor ***az erdőtulajdonost szolgálták***, bár ezt önérzetesen nem szeretjük bevallani, inkább csak az ***erdő szolgálatáról*** beszélünk.

Az elmúlt negyven évben az erdészek ugyan kvázi tulajdonosai voltak az erdőknek, de a tulajdonoshoz hasonló jogosítványa inkább csak az erdőgazdasági igazgatóknak volt.

Az elmúlt négy év konzerválta, vagy legalábbis igyekezett konzerválni az állami tulajdonosi viszonyokat, amelyben új gazdaként az ÁV Rt. jelent meg.

Ez a látszólagos új rend gyakorlatilag semmi változást nem jelentett, hiszen ***a szélesebb szakmai kör továbbra is csak szolgál, azaz nem vált tulajdonossá***, az erdőgazdaságokkal szembeni nyereségelvárás pedig szakmailag és közgazdaságilag is megalapozatlan, meglepő és irreális összegekre növekedett.

Sokan voltunk Kecskeméten a nyíri erdészháznál ez év május 2-án. Két éven belül másodszor volt ilyen magasrangú vendégköre az erdészeti tanácskozásnak, de igen kevés konkrétumot hallottunk tőlük. Vagy azért, mert óvatosak voltak a választások előtt, vagy azért, mert nem volt mondanivalójuk számunkra ennyi meg nem született (vadászati, környezetvédelmi, erdő- stb.) törvény után.

Találkozhattunk viszont egymással, és érezhettük azt a feszültséget, amelyet a gazdálkodásunk pénzügyi lehetetlenülése okoz, és találkozhattunk azzal a félelemmel is, amelyet a még kiszámíthatatlan újabb tulajdonosi változások, a nyereségelvárások vagy a kíméletlen versenyhelyzet jelenthet. Erdészek százai vannak már ma is munka nélkül, mert a tsz-erdőket felosztották, és nem egyértelmű, hogy kell-e vagy sem erdészeket alkalmazni az új társulati formációkban, és erdészek százai kerülhetnek utcára majd akkor is, ha ilyen vagy olyan bérletekké válnak az erdők.

A Nyíri-erdőből hazafelé – az iszonyatos porfelhő után – önkéntelenül is adódik a kérdés, hogy merre tovább? Vissza a Nyíri-erdőbe legfeljebb csak a kiváló szervezésért, a szép tájért vagy a finom ebédért lenne érdemes, a szakmai és megélhetési kérdésekben viszont a kor szellemének megfelelően ideje lenne már nagyon gyorsan előre haladnunk. Nem lenne helyes a bölcsek kövét egycsapásra felfedezni, hiszen azt csak egy 20–50 fős szakmai fórum tehetné meg, a rendezőelvekre viszont érdemes lenne javaslatainkat megfogalmazni

A legelső, hogy erdőgazdálkodni csak nyereségesen szabad.

A bevétel és a kiadás rovatok könnyen tisztázhatók, egyetlen bevételi rovatot kivéve, éspedig, hogy ***ki fizesse a nem gazdasági erdők kezelési költségeit***, és hogy mennyi is ez a költség?

Ha az erdeinket okosan, politikusán és gyorsan fel tudnánk osztani gazdasági(-os) és nem gazdasági(-os) erdők között, mondjuk 50–50% arányban, akkor mindjárt lenne helye a kirándulóknak, a vadnak (még a vadkárnak is) és a természetvédelemnek is.

Ha azt is meg tudnánk fogalmazni, hogy a nem gazdasági-(os) erdők fenntartása mennyibe kerül évente, mondjuk 1000 Ft/ha-ba, akkor azt is meg tudnánk fogalmazni, hogy mit kérünk vagy követelünk a költségvetéstől, nem könyöradomány, hanem jogos járandóság formájában, mint ahogyan az egészségügy, az oktatás vagy a honvédelem is igényt tart a finanszírozására. Ráadásul az erdők másik fele adótermelő és -fizető, tehát elvben ki is termelheti a támogatásához szükséges pénzalapokat.

A nyereség után a második rendezőelvként az erdészek tulajdonosi pozícióba juttatása lenne kívánatos. Természetesen itt nem a 20–30 aranykoronás erdőjuttatásra gondolok, bár talán az sem ártott volna, hanem az erdőterületek tartós bérleti lehetőségére az erdészszakmai körök számára. Nem hiszem, hogy szentségtörés lenne, ha az erdészeti egységeket

10-20-50 évre bérbe vehetnék erdészek vagy erdészeti közösségek, ahol tartamosán, nyereségesen és kiegyensúlyozottan gazdálkodhatnának, ***hiszen a tartós bérletek szinte tulajdonosi pozíciót jelentenek***, és a tényleges tulajdonosoknak is előnyösebb lenne a kiegyensúlyozott, szakszerű gazdálkodás, mint a vezetők időszakos cserélgetése.

Hogy miért írtam le mindezeket? Bár ne lenne igazam, de érzékelhető, hogy rövidesen megjelennek a tőkés bérlők, akiknek csakis a befektetések hozama vagy a bérleti díj felett elérhető nyereség lesz az érdekes, és akkor az erdeinkről már két bőrt kellene lehúznunk, az pedig az erdők tönkretételét jelentené, még erős erdőfelügyelet esetén is.

Ha pedig a tőkés bérlők mégis megjelennek, akkor hiába emlegetünk holmi szakmai és hívatás béli szempontokat, újra jelentenünk kell majd és szolgálni, és nem csak az erdőt.

Ha nem vigyázunk és nem lépünk, akkor újra szegények és cselédek leszünk, kollégák!

SzJ – CzK: Erdőgazdálkodás nyereségesen és lehetőleg tulajdonosként
(Erdészeti Lapok 1994/11)

CzK erdőmérnök kollégánk az Erdészeti Lapok július-augusztusi számában kiváló érzékkel szakmai „Achilles-sarkunkat” célozta meg „Erdőgazdálkodás nyereségesen és lehetőleg tulajdonosként” c. cikkében. Megjegyzéseinek ugyan nem lényegi eleme, de a hiteles tájékoztatás úgy kívánja, hogy reagáljak arra a megjegyzésre, miszerint „az erdőgazdaságokkal szembeni nyereségelvárás szakmailag és közgazdaságilag is megalapozatlan, meglepő és irreális összegekre emelkedett.” A cikk azt sugallja, hogy az ***új gazda***, az ÁV Rt. támaszt megalapozatlan követelményeket.

Ezzel a megállapítással szemben a tények a következőit: Az ÁV Rt. működésének első tulajdonosi évében, 1993-ban nem határozott meg sem reális, sem irreális nyereségelvárását. Ez vitatható döntés volt, de figyelembe kell venni, hogy a cégek átalakulása ebben az évben történt, ami – legalábbis a mérleg szerinti eredmény előírását – értelmetlenné tette. 1993-ban a nyereséges társaságok adózás előtti nyeresége 240 millió Ft volt (ez zömében féléves működés eredménye), amelyből differenciáltan ***43 millió Ft osztalékot fizettek*** a részvénytársaságok az ÁV Rt.-nek. Ez összesítve kevesebb, mint a korábbi állami vagyon utáni 25%-os osztalék. Sok esetben egyáltalán nem, jellemzően pedig ***a nyereség 10%-ában határoztuk meg az osztalékot***. 1994-re az ÁV Rt. összesen 190 millió Ft nyereséget írt elő a 18 erdészeti részvénytársaság számára (a FEFAG nélkül). Ez a saját tőke arányosan 0,8%, jegyzett tőke arányosan pedig 1,9%, adózás előtti nyereségelvárást jelent. Ebből 0,3–0,8% részvény utáni osztalék fizethető a tulajdonosnak, ami a banki kamat töredéke. Az 1994. évi I. féléves eredmény tényszáma 630 millió Ft. Mindebből látszik, hogy a nyereségelvárás valóban irreális volt, irreálisan alacsony. Ehhez az elváráshoz azonban kapcsolódik az erdővagyon megőrzés, gyarapítás, az erdőfelújítások szakmai követelményeinek betartási kötelezettsége, amelyet a vezérigazgatókkal szemben alkalmazott szankciókkal érvényesít az ÁV Rt. Az osztalékfizetés megállapításakor, valamint a nyereség előírásakor csökkentő tényezőként vettük figyelembe az Erdőfenntartási Alapnak történő befizetések likviditásra gyakorolt negatív hatását.

Összességében tehát a „szélesebb szakmai kör” (idézet Czerny kollégától) nem szolgált mohó gazdát. Kár, hogy a szerző értékes gondolatait ellenőrizetlen és valótlan információval vezeti be. Teljes mértékben egyetértek Czerny kollégával abban, amit ***a gazdasági és nem gazdasági erdők közötti különbségtétel szükségességéről és a közfeladatok állami támogatásáról*** ír. Ennek azonban logikus következménye, hogy az OEA rendszerének meg kell változnia, hiszen jelenleg az Alapon keresztül a gazdasági erdők hozamából pótoljuk a közfeladatokra jutó szűkös forrásokat.

Amivel érdemben vitatkozni szeretnék Czerny Károllyal, az az erdészek tulajdonosi pozíciójával kapcsolatos gondolatmenete. A gondolatmenet kiindulási pontjának helyességét vitatom, azt tudniillik, hogy szolgálni csak cselédként, megalázott és elszegényedett helyzetben lehet.

Mindenekelőtt az erdőbérletről: Általában ***kerülendőnek tartom az erdőbérleti jogviszonyt, függetlenül attól, hogy a bérlő tőkés vagy erdészek közössége***. A bérlő motivációi ugyanis nem a szakképzettségtől függenek. A haszonbérlő – hiszen nyilván erről van szó – nem érdekelt a hosszú távú gondolkodásban. A tulajdonos, különösen az erdőtulajdonos azonban nemcsak a haszonban, hanem a vagyonmegőrzésben, gyarapításban is mindig érdekelt.

Az alkalmazott viszont a ***gazdája*** elvárásainak kell, hogy megfeleljen. A motivációk alapján ***a gazda inkább tulajdonos, mint bérlő legyen***. A tulajdonos a hozzáértő, jó szakembert megbecsüli, és nem tekinti cselédnek. Az elszegényedés mértékét tehát nem az erdészek státusa, hanem a költségvetés állapota, a közfeladatok finanszírozásának lehetősége határolja be. Ideális helyzet az, amikor az erdőtulajdonos egyúttal szakember is. Ám a kapitalizmusban, különösen az eredeti tőkefelhalmozás idején nem jellemző, hogy a vagyon és a szakértelem azonos személyek birtokában legyen.

Nem hiszem, hogy az erdészek iránti társadalmi szimpátiának használna egy olyan törekvés, amely az állami erdővagyon kedvezményes vagy ingyenes megszerzésére irányulna a szakértelemre hivatkozva.

Éppen a vállalati tanácsi irányítás – amely kvázi tulajdonosi jogokat adott – rontott sokat a szakmánk megítéltetésén és csökkentette az erdészek általában önzetlen, közérdekre apelláló, erdővagyonféltő kritikáinak hitelét.

Végül szívből kívánom, hogy minél több erdészkolléga legyen erdőtulajdonos, lehetőleg ne törpebirtokon, és minél többen szolgáljanak tisztességesen megfizetett alkalmazottként. A két szerep összetévesztésétől azonban – különösen állami alkalmazottak esetében – óvakodni kell, nem utolsósorban szakmánk presztízse miatt. *(SzJ)*

OEE – FAGOSZ – Az erdőgazdálkodás helyzetével, gondjaival kapcsolatos állásfoglalás
(Erdészeti Lapok 1993/2)

Az erdőgazdálkodás helyzetével, gondjaival kapcsolatos állásfoglalás

A megbeszélést szervezte az Országos Erdészeti Egyesület és a Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség. Ezt a megbeszélést a FAGOSZ és az OEE azért kezdeményezte, hogy a különböző politikai, társadalmi, érdekképviseleti, tudományos és gazdasági szervezetek erdőgazdálkodással kapcsolatos véleménye egyeztethető legyen.

Az alulírott szervezetek az ágazatpolitikát meghatározó aktuális kérdésekben alakítottak ki közös álláspontot.

1. Az erdő sokrétű rendeltetésének teljes körű érvényesítése, a közhasznú feladatok mindenkori ellátása érdekében ***az erdőgazdálkodás és vadgazdálkodás szakmai felügyelete és irányítása mindenkor – az ágazatot megillető önállósággal – egy miniszter felelős vezetése alatt összpontosuljon***. Ugyanitt kell megoldani az erdőfelügyelet és erdőrendezés, mint állami funkció megnyugtató finanszírozását is.
2. Az említett ***közhasznú funkciók legteljesebben elégséges mennyiségű, hosszú távon is állami tulajdonban maradó erdőterületekkel érvényesíthetőek***, ezért javasoljuk, hogy a jelenleg állami tulajdonban lévő erdőterületek – leszámítva a már kárpótlásra kijelölteket – feltétlenül maradjanak továbbra is állami tulajdonban.
3. Ezen területek kezelésére – a ***3084/1992***. Korm. rendelemek megfelelően – mielőbb ***egységes, profiltiszta, állami gazdálkodó szervezeteket*** kell létrehozni. A tiszta profilba beleértendő az ***erdőgazdálkodástól elválaszthatatlan vadgazdálkodási tevékenység***. A gazdálkodás részét képezik továbbá az ehhez szükséges üzemek, építmények, létesítmények, berendezések.
4. ***Az ÁV Rt. vagyonkezelésébe utalt erdőgazdálkodó egységek rt.-vé alakítását*** oly módon kell végrehajtani, hogy alkalmasak legyenek a tartós állami tulajdonban maradó erdők kezelését ellátó, **elsődlegesen nem profitorientált, állami erdészeti szervezetek** kialakítására. Jogszabályba kell foglalni az erdők kezelésbe adásának feltételrendszerét.

5. Az erdők jelen gyakorlatnak megfelelő kárpótlása össztársadalmi érdeket sért, az erdőterületek felaprózódását, minőségi és mennyiségi csökkenését eredményezi. Ezért szükséges, hogy:
   - legalább az erdőterületek kárpótlására vonatkozó négyszeres szorzó érvényesüljön a licitálások során is, azaz az induló kikiáltási ár is négyszeres (azaz 12 000 Ft) legyen erdő esetén.
   - Az **erdőterületek valóságos értékét** érvényesítő rendelkezések meghozataláig szüneteltessék állami erdőterületek további kárpótlásra jelölését.
   - ***A kárpótlás során érvényesüljön a közös, osztatlan kezelés elve: a licitálás tulajdoni részaránya történjék***.
   - A privatizált állami gazdaságok állami tulajdonban megmaradt erdejei kerüljenek az AV Rt vagyonkezelésében lévő erdőgazdaságokhoz.
6. Az erdőtelepítési egységárakat, illetve a támogatások mértékét a költségek növekedéséhez igazodóan folyamatosan emelni kell.
7. Az erdőterületeken ***a nem önfinanszírozó, de közérdekből szükséges tevékenységek*** költségeit, illetve fedezethiányát ki kell mutatni és ennek mértékét a társadalommal szembeni többletigényként a Parlamentnek be kell mutatni a költségvetésbe beépítés érdekében.
8. ***Az erdő – mint egységes ökológiai rendszer – működőképessége és viszonylagos egyensúlyi állapota csak összes alrendszerének, elemének összehangolt működtetésével tartható fenn. Ezért a vadgazdálkodás és vadászati jog is csak területhez, földtulajdonhoz kötötten gyakorolható felelősséggel***. A fenti elemeket is figyelembe véve ki kell dolgozni az új tulajdonszerkezethez, költség és piaci viszonyokhoz is igazodó, pénzügyi értelemben alátámasztott ***erdészeti politikát***.

FAGOSZ – SzJ: Fakereskedelmi konferencia 1993

Az állami erdőgazdaságok átalakulásával létre jövő új cégstruktúra, az ebből várható privatizációs lehetőségek és ezek fakereskedelemre kihatásai.

I. Tulajdonváltás

Mindenki által ismert, hogy nehéz, bonyolult gazdasági-politikai helyzetben van az ágazat. ***Alapvető mozgató erők a tulajdonváltás, reorganizáció és a privatizáció.***

Az állami tulajdoni irányítás megváltozása hatását leginkább a tartósan állami tulajdonban lévő értékekre fejti ki. Az **AV Rt. 1992. november 1-től működik**. Az azóta eltelt idő nem volt elég, hogy az Rt. meg tudja határozni saját küldetését. Legfőbb célja az, hogy nemzetgazdaság számára stratégiai jellegű szféra működőképességét üzleti alapon szervezze meg. Nem tisztázott még az Rt. vagyona utáni osztalék sorsa.

Az Rt.-hez tartozó 19 EFAG és az ERDÉRT speciális helyzetben vannak. Egyenként Rt.-vé kell alakulniuk, mert nem értelmezhető az AV Rt. tulajdonosi jogosítvány állami vállalat felett. További probléma, hogy az AVÜ gyakorlatában normális eszközök (államigazgatási határozat) az AV Rt.-nél nem működnek, jogilag nem értelmezhetők. Az AV Rt.-nek ki kell gazdálkodnia a fennmaradáshoz, garancia vállalási alaphoz, befektetéshez szükséges pénzt.

Az EFAG-ok speciális helyzetét meghatározó tényező, hogy a vagyonukban a legfontosabb erőforrása az erdő nem, szerepel. Ennek következtében az átalakult cégek nem a társasági jog, hanem a polgári jog keretében egy ***haszonbérleti szerződés*** szabta korlátok között fognak gazdálkodni.

Az üzleti terv ezen nagyon fontos eleme tisztázatlan. ***Jogi rendezés szükséges, hogy az 1994. évet már szerződések birtokában lehessen megkezdeni***.

Az FM által kidolgozott tervezet szerint az erdőgazdaságok és a fagazdaság privatizációs stratégiája nem más, mint ***szervezet átalakítási stratégia***, ahol ***a privatizációt a folyó működésnek kell alárendelni***.

„***Állami tulajdonban marad,," mindaz, ami az erdő fogalmába beletartozik***, a többi átalakítható, de ***az erdőgazdálkodás és faipar nagyon hosszú ideig összeköttetésben marad***.

Olyan működőképes üzleti egységeket kell létrehozni, melyek önálló piaci szereplők.

II. Privatizáció

A privatizáció alatt egyrészt az Rt.-k részvényeinek eladását, másrészt a decentralizáció során leválasztható vagyontárgyak eladását kell érteni.

Az erdőgazdaságok részvényei esetében nem valószínű, hogy rövid-középtávon komoly érdeklődésre lehet számítani.

Az, hogy a 85–90% tervezett állami tulajdonhányad sorsa mi lesz a későbbiekben átadás, önkormányzatok, kárpótlás, ez politikai döntésektől függ.

Cél, a vállalatok olyan ***tőkeszerkezettel alakuljanak át, hogy az eladható (ipari) részek a Tőketartalékban és ne a Jegyzett tőkében jelenjenek meg. Ezáltal az erdőgazdasági rt.-k is aktív eladóként vehetnek részt.***

Kereskedelem

A decentralizáció, privatizáció során sok termelő és kereskedő jelent meg. Igy színesebb cégstruktúra alakul. Ez az egyetlen esély a piaci helyzet megteremtésére.

A jelenleg készülő, PHARE által finanszírozott, Wood Sector Study rész jelentése szerint mintegy 7000-re tehető a fagazdaságban tevékenykedő gazdasági szervezetek száma.

Konzultáció, kérdések

Üzem, vagyontárgy eladásakor, abból mit kap vissza az erdőgazdaság?

Rt.-től elvonni csak az osztalékot lehet, vagyont nem. Meg lehet határozni, hogy mennyi a kötelező osztalékfizetés, de ez sem vagyonelvonás. A vezetéstől függ, hogyan csoportosítja a bevételeket.

A likviditás az elsődleges cél. A vagyonértékesítést ennek kell alávetni. Ez a lényeges különbség az ÁV Rt és az ÁVÜ között. Ott ugyanis van vagyonelvonás is.

Az eddigiekben az EFAG-ok vagyonáról volt szó. Mi a helyzet az erdővagyonnal? .

Sajnos ezzel összefüggésben több törvény is hiányzik. Ezeket bizonyos politikai döntések meghozatala után lehet csak megalkotni (pl. külföldi állampolgár szerezhet-e földtulajdon-jogot, földtörvény). Erdők esetében fokozottan érvényes a bizonytalanság.

Az állami gazdaságok szórvány erdeit ésszerű lenne kiadni.

Hogyan történhet az ÁG erdők átvétele?

Az EFAG-ok a helyileg illetékes erdőfelügyelőséggel kell kezdeményezzék az AVÜ- nél az ÁG-ok 6 ha-nál nagyobb összefüggő erdőterületeinek kezelési jogára vonatkozó átvételét, ha azzal mind a két fél egyetért. Ez nem államigazgatási eljárás. ***A kezelőváltást elrendelni nem lehet***.

Milyen a tartós vagyon és a privatizálandó vagyon aránya?

A vagyont alapvetően két részre lehet osztani, erdőkezeléshez feltétlenül szükséges, illetve nem feltétlenül szükséges vagyonra.

A gazdasági társaság megalakulása során más bontásban különülnek el a vagyontárgyak: I. jegyzett tőke, II. tőketartalék.

Nyilvánvaló, csak a tőketartalékban szerepelhetnek a privatizálható vagyontárgyak. Ennek mértéke 10–50% között mozog.

A küszöb alatti erdőkben való gazdálkodást ki fogja finanszírozni?

Az AV Rt erre vonatkozóan nem tud tenni semmit. Mindenképpen tisztázni szükséges, mit is jelent ez a fogalom? Egy magánember 2 ha-os tűzifa erdeje egy nagy cég számára küszöb alatti. Fontos, hogy a tulajdonosoknak ne csak haszonvételi, de felelősségi kötelezettsége is jelenjen meg.

Ha az állam közérdekből meg akar tartani erdőket, akkor piaci alapon lehetséges (ki vállalja kevesebbért).

Az EFAG Rt.-knél milyen tőkeemelésre van lehetőség?

Ebben a szektorban nem várható az állami tőkeinjekció. Sem külső bevonás, sem belső átcsoportosítás nem valószínű.

A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség állásfoglalása a fagazdaság helyzetével kapcsolatban *(Erdészeti Lapok 1993/12*)

A három éve folyamatban lévő rendszerváltás a fagazdaság területén is alapvető változásokat indított el. Nyilvánvaló, hogy az előző évtizedekben kialakult tulajdoni, termelési és szervezeti struktúra keretei hosszabb távon nem tarthatók, de a változás a gyakorlatban lassan történik.

A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség ebben az „Állasfoglalás”-ban a magyar erdőgazdálkodás és elsődleges faipar működésével és átalakulásával kapcsolatos jelentősebb problémákat gyűjtötte össze és az 1993. szeptember 15-i taggyűlésen megvitatva, az alábbiakban rögzítette.

I. Erdőtulajdonlás

A legnagyobb gondot az okozza, hogy az ágazat sorsát meghatározó alapvető törvények nem születtek meg (föld-, erdő-, vadászati, környezetvédelmi törvények). Az eddig megjelent önkormányzati, kárpótlási és számviteli törvények rendelkezései pedig sokszor nem veszik figyelembe a fagazdaság, de főleg az erdőgazdálkodási tevékenység sajátosságait. A folyamatban lévő kárpótlás erdőre vonatkozó szabályai nem egyértelműek. A gyakorlat feladta azt az eredeti kormányálláspontot, hogy az erdőterületek csak az első tételes visszaigénylés mértékéig vonhatók be a kárpótlásba. A több lépcsőben megjelent kárpótlási törvények szinte korlátlan lehetőséget adnak az állami erdőterületek kárpótlásba vonására. A gyakorlati végrehajtás rendkívül differenciált, de mindenütt egyértelműen olyan helyzet alakul ki, hogy a kárpótlásba bevont erdőterületek átmenetileg gazdátlanná válnak, azok védelme és őrzése nincs biztosítva. Ezen túlmenően a folyamatban lévő erdőfelújítási, erdőfenntartási munkákat senki nem végzi el, ami rendkívül káros az erdőállományok jövőjére és össztársadalmi érdekeket is sért. További bizonytalanság alakul ki a termelőszövetkezetben maradt tagok erdőtulajdonának kijelölésében, valamint a kárpótlással erdőtulajdonhoz jutott nem szövetkezeti tagok erdeiben való közös és szakszerű erdőgazdálkodás megszervezésében.

Az állami erdőkkel együtt bizonyos, az erdőben lévő tárgyi eszközök is (pl. utak, műtárgyak, erdészházak, vasutak) a kincstári vagyon részévé válnak. Sürgősen tisztázni kell ezek fenntartási, felújítási és bővítési feladatai elvégzésének forrását.

Javaslatok:

1) A természetes és természeteshez közel álló, valamint a környezetvédelmi és össztársadalmi szempontból kiemelt jelentőségű erdőterületeket a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Hivatala haladéktalanul jelölje ki és tegyen lépéseket annak érdekében, hogy a kárpótlásra kijelölésbe a Földrendező Bizottságok ezeket ne vonhassák be.
2) A termelőszövetkezetek átalakulása, valamint a kárpótlás kapcsán magántulajdonba kerülő sok kis területű erdő szakszerű kezelésének biztosítása érdekében sürgősen a Parlament elé kell terjeszteni a közösségi erdőhasználatról (erdőbirtokossági társulat) szóló törvény tervezetét.

3) Az új erdőtulajdonosok, illetve közösségeik részére az érvényes jogszabályokat és szakmai követelményeket ismertető tájékoztatókat, kiadványokat kell sürgősen szerkeszteni és ezeket díjmentesen terjeszteni.
4) Azonnal napirendre kell tűzni az országos erdészeti szaktanácsadói hálózat megszervezését.
5) Érvényt kell szerezni annak a törvényi előírásnak, hogy az erdőterületek kárpótlásra kijelölése és a birtokba adás közötti időszakban az eredeti tulajdonos, illetve kezelő köteles gondoskodni az erdő őrzéséről, védelméről.
6) Szükséges lenne megvizsgálni olyan rendelkezés kiadásának lehetőségét, amely kimondaná, hogy: állami erdőket csak akkor lehet bevonni a kárpótlásba, amikor már minden más művelési ágban lévő terület (szántó, rét stb.) elfogyott.

II. Általános erdőgazdálkodási problémák

Az erdőgazdálkodást nehezíti, hogy folyamatosan csökken a fakitermelés. Még súlyosabb, hogy ennek a csökkenő fatömegnek a piaca is beszűkült belföldön és külföldön is. Az összes fatömegen belül egyre nagyobb hányadot tesz ki a tűzifa, a rostfa és a papírfa aránya, melynek piaca az általánosnál is rosszabb. Ezért az erdőgazdálkodók bevételei a korábbi időszakhoz mérten apadnak. Az eredményeket rontja az utolsó évek aszályos időjárása, amely az erdőfelújítási kiadásokat rendkívül megnövelte, s ugyanakkor az egységárral elszámolható bevételeket csökkentette. Az erdőkkel szembeni társadalmi elvárások egyre növekednek, melyek teljesítése nem mindig számolható el központi források terhére.

Az erdőfelújítási és erdőtelepítési egységárak nem fedezik a ténylegesen jelentkező költségeket. Hasonlóan veszteséges tevékenység az első nevelővágások végrehajtása, és félő, hogy ezek a munkák elmaradnak.

A fentiek következtében is 1992-ben az erdőgazdálkodási tevékenységet folytatók összesített mérleg szerinti eredménye megközelítette a -300 millió forintot.

Az ***Erdészeti Alapról*** szóló törvény és annak végrehajtási rendelete között a költségfinanszírozási, illetve ezzel szemben a normatív (egységáras) elszámolási megoldást illetően ellentmondás van. Az Erdészeti Alapból pályázat útján elnyerhető támogatások forrása az előző fejezetben elmondottak miatt is (csökkenő kitermelés) teljesen bizonytalan. A ***szektorsemleges keresztfinanszírozás (jövedelemátcsoportosítás)*** a gyakorlatban egyre nehezebben működtethető. A szakszerű erdőgazdálkodás megfelelő úthálózat nélkül nem képzelhető el. A jelenlegi rendelet érthetetlenül a 40%-os (ami egyébként is kevés) állami támogatást csak a 100 millió forint termelési érték alatti gazdálkodónak biztosítja. Ezzel a 22 állami erdőgazdaságot kizárta a támogatásból. A kisebb erdőtulajdonosok pedig nem építenek utat.

Az erdőfelügyelet jelenlegi lehetőségei mellett hatósági feladatait nem tudja hatékonyan ellátni. A magánerdő-tulajdonosok számának növekedése miatt adminisztratív munkájuk egyre több lesz, és ez máris az erdőállományok védelmének rovására megy. A kárpótlási törvények alapján irreális igény jelentkezik, melynek oka kettős: részben nem ismerik az erdőgazdálkodás kötöttségeit; részben pedig az ***erdőterületek aranykorona értéke nagyon alacsony, és a faállomány értéke nem szerepel az induló árverési árban***.

Javaslatok:

1) Az AV Rt. Igazgatósága nagyon gyorsan fejezze be az erdőgazdasági vállalatok társasággá alakítását, egyértelműen rendezve az erdőterületek használati és kezelési jogát is.
2) Az illetékes szakhatóságok készítsenek javaslatot az erdők fenntartása érdekében az erdőgazdálkodási tevékenység általános támogatására, amelyet lehetőség szerint már az 1994-es költségvetésbe be kell építeni.
3) Az Erdészeti Alap szektorsemleges működtetéséhez már 1993-ra külső forrás igénybevételére van szükség.
   Erre a Földművelésügyi Minisztériumnak a Kormány által az agrártevékenység (és ebbe az erdőgazdálkodás is értelemszerűen beleértendő) támogatására biztosított keretből megvan

a lehetősége. Egyidejűleg fel kell oldani a Földügyi Alapokról szóló törvény és a vonatkozó miniszteri rendelet közötti ellentmondást úgy, hogy a törvényben szereplő álláspontot (ellenőrzött költségfinanszírozás) kell érvényesíteni.

4) Az erdőtelepítések támogatását 90-100%-ra kell emelni, és meg kell fogalmazni a faültetvények támogatási rendszerét is.
5) Az erdei feltáróút-építés állami támogatását a birtoknagyságtól, illetve a termelési érték nagyságától függetleníteni kell.
6) Az ***erdőtervek*** készítése állami kötelezettség maradjon, tekintettel az erdők általános társadalmi és környezeti szerepére, valamint az erdőtulajdonos jogainak a mindenkori erdőtörvény szerinti korlátozott érvényesíthetőségére.
7) Az erdőfelügyelőség jelenlegi hatósági intézkedéseinek a mainál határozottabban érvényt kell szerezni.
8) A kárpótlási törvények alapján kijelölhető erdőterületek mennyiségét legfeljebb az adott település területének művelési ág megoszlásának arányában indokolt meghatározni, de meggondolandó olyan állásfoglalás is, hogy állami erdőt csak akkor lehet kijelölni, ha minden egyéb terület már elfogyott.
9) A 60 hektár alatti erdőbirtokkal rendelkezők részére egyszerűsített erdőtervet és felügyeleti eljárást, továbbá termelőeszköz beszerzéseikre támogatási rendszert kell kidolgozni.
10) Az erdők szakszerű kezelése miatt szükséges fakitermelésből adódó papírfa exportjának támogatása szükséges normatív alapon, valamint intervenciós megoldásokkal kell segíteni a rostfa fokozott hazai felhasználását. Támogatni javasoljuk a tűzifa (mint kénmentes, a környezetet legkevésbé szennyező energiahordozó) hazai felhasználását is. Hosszabb távon: az iparpolitika részeként a fa lap- és lemeztermelés bővítését, valamint a fa alapú cellulózgyártás újbóli beindítását javasoljuk támogatni.

III. Fafeldolgozás és fakereskedelem

Az erdőgazdálkodás előző fejezetben vázolt gondjainak jelentős része abból is adódik, hogy a kitermelt faanyag hazai piaca, azaz. a fafeldolgozás (a fűrészipar, a fa csomagolóanyagok gyártása, a lap-lemezipar, a cellulózipar, az épületasztalos-ipar és a bútoripar) jelentősen visszaesett.

Másik ok, hogy exportálni is kevesebbet lehet az általános gazdasági visszaesés miatt.

A fatermékek és faáruk bel- és külkereskedelme gyakorlatilag teljesen liberalizált, s e téren a szabadpiac törvényszerűségei érvényesülnek.

Ugyanakkor egyre nyilvánvalóbb gazdálkodói érdek: az áru és árfolyamatok bizonyos mértékű kézben tartása, amihez önkéntes alapon az összes termék esetében jó keretet biztosíthat a ***Szakmai Szövetség***, az erdészeti termékekre pedig a jogszabály ***terméktanács*** hatósági elismerését is lehetővé teszi. Néhány feldolgozott faáru esetében, a hazai ipar védelme végett, az importkorlátozás módszereit is célszerű kidolgozni. A hazai faanyag-források vizsgálata alapján egyértelmű, hogy a papírfa, rostfa árukörben legnagyobb a kínálat. A fa energetikai célú felhasználásának növelésével, amely egyértelműen környezetkímélő, a fakitermelésünk 40-50%-át kitevő tűzifa piacát jelentősen bővíteni lehetne. A helyes ipari befektetési és kereskedelmi döntéseket nehezíti, hogy a gazdálkodók széles köre részére nem hozzáférhetőek a fagazdaság rövidebb-hosszabb távú tendenciáinak elemzésére alkalmas, feldolgozott, országos termelési, bel- és külkereskedelmi statisztikák.

Javaslatok:

1) Egyes faipari termékek esetében importkorlátozó iparvédelmi intézkedéseket kell alkalmazni.
2) Az erdészeti termékek területén további lépések szükségesek a termelést és forgalmazást befolyásoló önkéntes tagságon alapuló önálló terméktanács létrehozására, addig is a – megfelelő képviseleti arányt biztosító – Szakmai Szövetség láthatja el ezt a feladatot.

3) A fa alapú lap-lemezipar fejlesztését elősegítő állami intézkedések rendjét ki kell dolgozni és meg kell vizsgálni a fára alapozott hazai cellulóz- és félcellulóz-gyártás újbóli beindításának lehetőségeit.
4) Az alacsony értékű faanyag (tűzifa) energetikai felhasználását környezetkímélő volta miatt is preferálni szükséges.
5) Biztosítani kell, hogy a gazdálkodók hozzájuthassanak a fagazdaságra vonatkozóan a megfelelően részletezett és feldolgozott szakstatisztikákhoz.

OEE – HI: A kibontakozás kezdete *(Erdészeti Lapok 1994/7)*

Közeledik a vándorgyűlés napja. Hasznos lenne, ha a közgyűlés állást foglalna arról, hogy mi legyen az új elnökség legsürgősebb teendője. Az Erdész Fórumon elhangzott az, hogy a szakma „konfúzus állapotban" van.

A problémák felsorolása nélkül azt mondhatjuk, hogy a privatizáció és a piacgazdaságba való beillesztés körül találhatók gondjaink. Az utóbbi lehetőségét sokan tagadják, mégis azt kell mondanunk, hogy ***az erdőgazdálkodás a piacgazdálkodásba beilleszthető***.

Ehhez azonban a tartamosság céljának megfelelően törvénybe kell iktatni

- a tulajdonos jogainak minimálisan szükséges korlátozását;
- a ***magán- és állami erdőgazdálkodásban egyformán érvényes szabályozórendszer*** kialakítását (adózás, alapok, támogatások) a gazdaságpolitikának megfelelően,
- az erdőtervezési kötelezettségen belül a hozadékszabályozás ***minden erdőre érvényes alapelveit***, amelyek garantálják, hogy a végrehajtási utasítás nem adhat a céllal ellentétes lehetőséget;
- az erdőterületek feldarabolásának tilalmát, vagyis azt, hogy ***azon az erdőterületen, amelyről egy erdőterv készült, csak e szerint, egységesen szabad gazdálkodni***.

Ha több tulajdonos van, akkor ezek csak egy rt.-hez vagy egy társulathoz tartozhatnak. A privatizáció során keletkezett nagyobb erdőterületekre is ez vonatkozik. A közös kezelés előnyeit hazai és külföldi példák bizonyítják.

Ha az előbbiek szerint törvényhozással biztosítottuk az erdőgazdálkodást, megvédtük minden károsodástól, akkor a vele kapcsolatos törvények megalkotásának elhúzódása nem fog aggodalmat okozni.

Ha figyelmünket nem az előbbi kérdéscsoportra összpontosítjuk, hanem – a gyakorlati erdőgazdálkodásban egyébként igen fontos – más problémákon vitatkozunk, akkor olyan kiskapuk maradnak nyitva, amelyek a tartamosságot kétségessé teszi.

FAGOSZ – CzS: A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség Elnökségének javaslatai *(Erdészeti Lapok 1994/11)*

I. Az állami erdők tulajdonlása és használata – Erdészeti politika III.

A magyar erdők fenntartásának ***1995. január 1-től megvalósítandó pénzügyi rendszere***

A javaslat alapja az, hogy a kitermelt erdőket minden esetben fel kell újítani, kiemelten azért is, mert hazánk erdőterületének csökkenése közérdekből sem engedhető meg. Az ehhez szükséges pénzügyi rendszer 1995. évre megváltoztatásának ***alapvető indoka az, hogy a magyar erdők tulajdoni struktúrája átalakult az elmúlt években***. A korábbi elenyésző (2–3%) magántulajdoni hányad mára mintegy 40%-ra emelkedett. (Több mint 100 000 tulajdonos van.) A mostani rendszer alapvetően az erdőgazdálkodók járadék jellegű befizetéseiből működik és köztük ***jelentős mértékű keresztfinanszírozást (járadék- és jövedelemátcsoportosítást***) valósít meg. Ez ***sem az egyes magántulajdonosok között, sem az egyes tulajdonosi csoportok között (állami, önkormányzati, magán stb.***) nem tartható fenn a továbbiakban a tulajdonosi érdekek sérelme nélkül.

JAVASLAT

Fenntartva, hogy a kitermelt erdőket minden esetben fel kell újítani, a továbbiakban (1995. január 1-től) ***az általános elv az legyen, hogy minden egyes tulajdonos*** a ***saját letermelt erdejét közvetlenül a saját forrásai (köztük a kitermelés bevétele) terhére legyen köteles felújítani***. (Az ***erdőgazdálkodás bevételei egy részének központi alapba befizetése és onnan a pénzek átcsoportosított visszaosztása szűnjön meg***.)

Ugyanakkor – az ország termőhelyi és erdőállomány adottságai miatt sajnos a magyar erdők vélhetően mintegy egyharmadánál a kitermelés jövedelme a ***felújításra nem nyújt elegendő fedezetet***. (***Gazdaságtalan erdők***.)

Általános társadalmi érdekből ezeket az erdőket is kezelni, illetve felújítani kell;

- A katasztrófa méretű rendkívüli események (tűz, aszály rovarkárok és egyéb erdőkárok) következtében előálló felújítási és egyéb költségeket a tulajdonosok nem képesek fedezni, hisz ezekkel kitermelési bevételek sem állnak szemben.
- Az erdők természetvédelmi és közösségi (turizmus stb.) szolgáltatásából adódó költségek sem fedezhetők a gazdálkodás bevételeiből.

A fenti, az erdőgazdálkodás körében bevétellel nem fedezhető költségekre a forrást az ***agrártámogatás általános rendszerében javasoljuk megteremteni***, amire a pénzt alapvetően a ***központi költségvetésből***, valamint az erdészeti igazgatási jogszabályok keretében meghatározott befizetésekből (bírságok, területkivonások utáni befizetések stb.) kell biztosítani. E források felhasználása az agrártámogatások rendszerében általánosan kialakított feltételek szerint (pályázatok, erdőfelügyelőség, bírálóbizottság) történjen.

A támogatási célok a költségvetési forrás és az erdészeti igazgatási jogszabályokból adódó befizetések mértékétől függően a felújítások elősegítésén kívül más erdészetpolitikai célokkal is bővíthetők. E forrás ugyanakkor befolyásolja az egyébként gazdaságtalan tevékenységek elvégzésének mértékét. Indokoltnak látjuk, hogy az erdőtulajdonos, illetve az erdőtulajdonosok (ha az erdőt használatra egy vagy több gazdálkodónak, gazdálkodó szervezetnek átengedték, illetve, ha közvetlenül maguk gazdálkodnak benne) dönthessenek ***önkéntes erdőfelújítás finanszírozási rendszerek létrehozásáról***. Az ide való befizetések után illessék meg őket a megtakarításokra általában érvénye s mindenkori kedvezmények. A ***kezelés és a felhasználás módját a tulajdonosok saját körükben szabályozzák***. Az ilyen rendszerek létrehozása a gazdaságtalan és a katasztrófa sújtotta erdők felújítása, illetve a védelmi és közösségi szolgáltatások nyújtása esetén szükséges támogatási igényt nem befolyásolja**.**

Az erdőfelújítás elszámolásának számviteli technikáját a fent javasolt rendszerhez kell igazítani, tehát az 1994-ben érvényessel szemben a felújítás ráfordításait indokolatlan beruházásként kezelni. Az ***erdőfelújítási ráfordításokat az erdőgazdálkodás költségei között kell elszámolni***. Fenti javaslat – részletes számszaki kifejtés nélkül – az új megoldás elvi alapjait rögzíti és véleményünk szerint összhangban van az általános gazdaságpolitikai irányelvekkel. Természetesen elképzelhető minden olyan kompromisszumos megoldás is, amely valamennyi erdőtulajdonos és erdőgazdálkodó részére elfogadható formában a gazdaságtalan erdészeti tevékenységek támogatásának forrásait növelni tudja. Szeretnénk remélni, hogy az erdőfelújítás új pénzügyi rendszere végleges változata kialakításánál, illetve az előkészítő munkálatok során a Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség elnöksége is lehetőséget kap véleménye részletes kifejtésére.

EGY ÁLLÁSFOGLALÁS MARGÓJÁRA – Beszélgetés Czebei Sándorral, a FAGOSZ elnökével

Visszatekintve az elmúlt négy év szakmapolitikai fejleményeire, azt hiszem nem kerülhető meg személyed. Számtalan értekezleten, összejövetelen voltam, ahol hangot adtál véleményednek, melyet olykor-olykor enyhén szólva felszisszenés követett.

Mivel nem kaptam konkrét kérdést, gondolom véleményt kellene mondanom az elmúlt időszakról. Ez igen nehéz, hiszen az egészből kiragadva részproblémákat és azokat elemezve önkéntelenül is kapaszkodót adhatok azoknak, akik – ahogy Te említetted – felszisszentek. És ezt nem szeretném.

Ismeretes, hogy az egész rendszerváltásnak stratégiai témája volt a tulajdonviszony megváltoztatása. A magánosítás kérdése a kilencvenes évek legfontosabb problémája, mely nyilvánvaló, hogy ágazatunkat sem kerülhette el. E folyamat felismerése kézenfekvő volt. Az erdőgazdálkodási ágazatban – emlékezzünk – a nyolcvanas évek végére kialakult egy vélemény, mely a régi struktúrát, a vezetés tevékenységét deklaráltan elítélte, ugyanakkor nem vette tudomásul az új tulajdonosi struktúrával jelentkező követelményeket. A szakma legnagyobb problémájának azt láttam – s ez úgy tűnik bizonyossá vált – hogy amikor ***kinyilvánította az állami erdők megtartásának szükségességét***, nem vette figyelembe, hogy a megváltozott körülmények között más erdészeti politikára van szükség.

Az állami erdők megtartásának szándékát megfelelő indokokkal alá is tudtuk támasztani. Mert kétségtelen, hogy az össztársadalmi igényeket egy centrális irányítással – most nem a fatermelésre gondolok – a leghatékonyabban lehet kielégíteni. Ezzel én is egyetértek. Nem véletlen, hogy a nyugati országok irigyeltek bennünket. Tehát aki azt gondolja rólam, hogy én az állami erdőket legszívesebben szétosztanám és magántulajdonba adnám, az nagyon téved. Sőt! A leghatározottabban amellett voltam, hogy a lehető legnagyobb arányban fenn kell tartani. Azonban soha nem értettem egyet azzal, hogy egymillió hektár állami erdőnek kell maradni és azzal sem, amikor egy államtitkár azt mondta, hogy „***az erdészek jelöljék ki azt a háromszázezer hektárt, a természetszerű erdők egy részét, amit génbankként kezelnének és ahol példamutatóan gazdálkodhatnának,*** mutatva az erdőtulajdonosoknak a szakszerű erdőgazdálkodást.

Ezek szerint volt olyan elképzelés, hogy egy millió 400 ezer hektárt kell magántulajdonba adni?

Biztosan volt, de a szám nem pontos, mert a magyarországi 1,7 millió ha erdőből kb. 600 ezer ha 1990 előtt sem állami tulajdon volt. ***Ezek termelőszövetkezeti és egyéb erdők voltak, amelyek jogilag csoport- vagy egyéni tulajdont képeztek***. Ezeket most ***nevesítették és ténylegesen tulajdonba kerültek***. Ezzel kapcsolatban azt mondtam, s ma is állítom, hogy nem százezer hektárokban kell gondolkozni, hogy mennyit kell odaadni vagy megtartani, hanem meg kell határozni azokat az ismérveket, melyek alapján állami tulajdonba kell tartani az egyes erdőtömböket, vagy kisebb területeket is. Ezt a felismerést és ***kijelölést a világ legrészletesebb erdőleltára alapján, mellyel mi rendelkezünk el lehet végezni***.

Az általános erdészetpolitikai elvvel összhangban, melynek fejében azt reméltük, hogy ***meg tudjuk tartani privatizációmentesen az egymillió hektárt kincstári erdőnek*** meghirdettük, hogy ***le kell mezteleníteni az erdőgazdálkodást, a faipart le kell választani. Ezzel én soha nem értettem egyet***. És ennek hangot is adtam, mondván, hogy a célt és az eszközt nem szabad összetéveszteni. A gazdálkodásban egyetlen cél van, a hatékonyság. Ebből a szempontból megközelítve van a privatizációnak elsődlegessége, de nem ez az egyedül üdvözítő mód. ***Helytelen volt a vertikum kategorikusan meghirdetett szétverése***. Ezt a kérdést csak differenciáltan lehet és szabad megoldani – mint ahogy végül is így történt. Az erdőt ki lehet rabolni, vertikális integráció nélkül is, és integrációban sem törvényszerű.

Úgy tanultam, hogy a gyarmati országok exportálnak nyersanyagot.

Minél több értéket előállító munka van egy termékben, annál több nyereséget hozhat. Hát ez az. Azt a feldolgozóipart, mely a világpiacon eladható terméket gyárt, azt nem szabad eladni. Azt működtetni kell és nyereségéből segíteni a bővített újratermelést.

Úgy érzem, ***a kincstári erdőgazdálkodás filozófiájába nem illett bele a feldolgozás***, mert ha együtt marad, ***nem lett volna jogalapja a központi forrás igénylésének***. Az ***erdészek egy részének lelkes optimizmusa elhitette magával, hogy az államerdészeti struktúra reális lehetőség lesz, amennyiben a leválasztás megtörténik***. Csak hát a ***huszonvalahány milliárd dollár adósság is tényező volt, s most is az***.

És hogy látod a mai helyzetet?

Optimista vagyok és ez az optimizmusom már 1993 elejétől folyamatosan erősödik. Úgy látom, hogy ***a költségvetéses kincstári erdőgazdálkodás elutasításával egyidejűleg egyre általánosabb az a felismerés, hogy az ország erdeinek kb. 30%-a nem alkalmas hatékony és nyereséges erdőgazdálkodásra***.

De közérdekű (környezetvédelmi, egészségügyi, turisztikai stb.) szerepüknél fogva ezeket is fenn kell tartani, tehát ***kezelésüket államilag támogatni kell***.

Itt kapcsolódik a kérdéshez a FAGOSZ-állásfoglalás, a meglévő ***Erdészeti Alap*** ilyen célú szerepének kialakítására. ***Külön téma az alföldi erdők helyzete. Itt e régióban mindenféleképpen kell a támogatás***. Az erdőfelügyelőség felelőssége, hogy úgy döntsön részletkérdésben, ahogy az adottságot, lehetőséget adnak. Nem szabad maximalistának lenni ott, ahol láthatóan ***nem lehet teljes értékű erdőt nevelni***. Ezt csak a helyi viszonyokat ismerők dönthetik el. Ezt nem lehet központilag intézni.

A helyi felügyelőségeket meg kell erősíteni egzisztenciálisan és döntéshozás mozgásterében is. Különösen most, amikor a magánerdőtulajdonosok, az erdőbirtokosságok és egyéb új szerveződések gyerekcipőben járnak. Mentesíteni kell a felügyeletet attól a sziszifuszi munkától, amelyet ma az erdősítések műszaki átvételénél végeznie kell.

Az Erdészeti Alap (Erdőfenntartási Alap) igen jól működött, megtette kötelességét, de az utóbbi időben teljesen elszakadt egyrészt a tényleges költségektől, másrészt ***működési rendszere – különösen szektorsemlegesen – nem egyeztethető össze az általános gazdaságpolitikai (tulajdonosi) alapelvekkel***, tehát tovább nem tartható fenn. Ezért született a FAGOSZ ilyen értelmű állásfoglalása.

Milyen összegre gondolsz?

Nem szívesen mondok számot, mert sok minden befolyásolja a hatékony felhasználást, de az egymilliárd körüli összeg elég lenne. Ehhez jönne a szakszerűtlen gazdálkodás miatt kivetett szankciókból befolyt összeg, kb. 100 millió. A legszigorúbb fellépéssel kell büntetni az erdők felújítási kötelezettségének elmulasztását. Ebből a két forrásból kellene fenntartani a társadalom igényeit szolgáló gazdaságtalan erdőket. ***El tudok képzelni még a kitermelt nettó fatömeg utáni jelképes befizetést***, amely a fenti forrás-oldalt még 100-200 millió Ft-tal növelné, de ez a befizetőt semmire nem jogosítaná fel. A jó erdőterületen gazdálkodó ezt „kibírná”, a rossz területen gazdálkodó pedig szívesen befizetné abban a tudatban, hogy pályázata alapján befizetése többszörösét kapja vissza támogatásként. Természetesen ***az így létrehozott alap szektorsemlegesen működne, hiszen nem a tulajdonforma dönti el a támogatási jogosultságot***, megérett az idő, hogy ebben a kérdésben haladéktalanul döntsön. *(PG)*

TP: A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség Elnökségének javaslatai
(Erdészeti Lapok 1994/11)

I. Az állami erdők tulajdonlása és használata

Hazánk erdeinek ma körülbelül 60%- a (mintegy egymillió hektár) állami tulajdonban van és a kárpótlások lezárása után is mintegy 50% (0,8–0,9 millió ha) állami tulajdonban fog maradni. Ez a terület ma 22 erdőgazdasági részvénytársaság használatában van, melyek közül tizenkilencnél a tulajdonosi jogokat az ÁV Rt., háromnál pedig a Honvédelmi Minisztérium gyakorolja.

Közismert az, hogy ***az állami erdők az állam tartós vagyonaként kerültek rögzítésre és a kincstári törvény megalkotásakor egyértelműen az állam kincstári vagyonába sorolandók***.

A nyilvánosságra jutott kormányzati állásfoglalások szerint az ÁV Rt. leendő jogutódjának, az ÁPV Rt.-nek a feladata nem az állami tulajdon tartós működtetése, hanem annak értékesítése lesz.

Ezért a jelenleg az ÁV Rt.-hez tartozó 19 erdészeti részvénytársaság célszerűen nem sorolható az ÁPV Rt. vagyonkezelésébe. Helyette lehetővé kell tenni olyan szervezeti keret létrehozását, amelyben érvényesíteni lehet az erdő- és a cégvagyon tartós üzemeltetését, továbbá célként lehet meghatározni azok gyarapítását is.

A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség elnökségének álláspontja az, hogy ***a 19 erdőgazdasági részvénytársaságot, valamint az általuk használt állami erdőt*** – az ÁV Rt. átalakításával egyidőben – egy ***önálló erdőgazdasági holdingba*** kell besorolni, mely fölött a ***tulajdonosi jogokat célszerűen a Pénzügyminisztériumnak kell gyakorolnia***.

Természetesen az erdészeti szakhatósági felügyelet, valamint az Erdőtörvény szerinti működés ellenőrzése – ***tulajdonsemlegesen*** – továbbra is a ***Földművelésügyi Minisztérium*** hatáskörében kell maradjon. – Zamárdi, 1994. szeptember 14.

II. A birtokpolitikai rendezés

A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség Elnöksége legutóbbi ülésén áttekintette ágazatunk legsürgetőbb feladatait és ezek egyikéül az új erdőtulajdonosok gazdasági-, gazdálkodási tevékenységének beindítását tekintette, mert az a magánkézbe került erdőterületek mintegy 60%-án (350–400 ezer ha) mind ez ideig nem indulhatott meg.

Az ebből származó fatermékkiesés érezhető gondokat okoz a tűzifa és a fafeldolgozás alapanyag-ellátásában, másrészt az erdőápolások elmaradás a jelentős mennyiségű fiatal erdőállomány létét veszélyezteti.

A jogszerű gazdálkodás megkezdését elsősorban a tulajdonviszonyok birtokpolitikai rendezésének elhúzódása okozza. E rendezésnek a jelenleg érvényes szabályok melletti meggyorsítása azonban nemhogy elősegítené, hanem tovább hátráltatná azt az erdőgazdálkodásban különösen fontos követelmény kialakulását, hogy az engedélyezések és az ellenőrzések során a szakhatóság és a szakember is a ***valódi tulajdonossal*** alakíthasson ki tényleges kapcsolatot.

Közismert, hogy a kárpótlással és a szövetkezeti vagyon nevesítésével szerzett földtulajdon jelentős része már nem az eredeti tulajdonos birtokában van. A valóságos birtokos tulajdonosi bejegyzése a volt tulajdonosra azonban jövedelemadózási, az újra pedig illetékfizetési kötelezettséget róna, amelynek elkerülése érdekében mindkét fél érdekelt a tulajdonosváltozás tényének eltitkolásában. Megítélésünk szerint az ebből származó költségvetési bevételek különféle szerződéstechnikák folytán soha nem lesznek realizálhatók.

A nem valóságos tulajdonosok birtokosként rögzítése (földmérés, telekkönyvezés stb.) felesleges munkát és költséget, nem utolsósorban időpazarlást okoz.

E két tény alapján valószínűsíthető, hogy az alábbi javaslatunk elfogadása a költségvetésnek megtakarítást fog eredményezni, sőt mivel a jövedelmek a valóságos tulajdonos nevén fognak megjelenni, költségvetési többletbevételi lehetőséget jelentenek.

Fentiek előre bocsátásával javaslatunk az alábbi: Minden erdőtulajdonos, aki erdőtulajdonának eladását, vagy szerzését legkésőbb 1995. július 31-ig az arra illetékes hatóságoknak (Földhivatal, Erdőfelügyelőség) bejelenti, minimális eljárási illeték (területnagyságtól függően 2–5 E Ft) megfizetése mellett mentesüljön az ezzel kapcsolatos jövedelemadó, illetve a szerzési illeték megfizetése alól. Véleményünk szerint a kedvezményben az részesülne, aki rászorultságból vagy megtévesztésből megvált tulajdonától. A „spekuláló” érdekét éppen az szolgálja, hogy tulajdon- és jövedelem koncentrációjuk ne jusson a hatóságok tudomására.

Tekintettel arra, hogy javaslatunk elfogadása jogszabálymódosítást is igényel (a kárpótlásról, az illetékről és az SZJA-ról szóló törvények) kérjük támogatni és mielőbb érvényre juttatni.

A fenti javaslattal az újonnan alakult érdekképviselet, a ***Társas Erdőgazdálkodók Országos Szövetsége*** is egyetért. TP ***FAGOSZ alelnök, TEOSZ elnök***

Az állam tulajdonában levő erdők vagyonkezelése (tervezet) – Holding
(Erdészeti Lapok 1994/11)

1. Az erdőgazdálkodás főbb szempontjai

Az erdőgazdálkodás a világon szinte mindenütt a korlátozott gazdasági körbe tartozik. Oka, hogy az erdők természeti jelentősége ma már nagyobb, mint a fanyersanyag-termelés. Emiatt az erdészeti politikák elvei szerint a végrehajtásra hozott szabályozás számos olyan – még a magántulajdont is korlátozó – elemet tartalmaz, melynek révén biztosítható az erdők hosszú távú fennmaradása, fatermesztési, védelmi és szociális haszna.

Az állam tulajdonában tartósan maradó erdővagyon kiválasztásánál és fenntartásánál éppen ezért határozott szempont kell legyen, hogy ezek az erdők a magántulajdonban levő erdőket a korlátozások egy része alól tehermentesítse.

Az állam tulajdonában levő erdőkben folyó gazdálkodásnak számos modellje ismert, a szigorú költségvetési típusú szervezeti kerettől (pl. Németország) a liberális és vállalkozói típusú megoldásig (Svédország, ***Magyarország***). Európa jelenleg ez utóbbi irányába mozdul.

2. A vállalkozói típusú erdővagyon-kezelés

Az elmúlt egy év bebizonyította, hogy a vállalkozói típusú erdőkezelés keretében eleget lehet tenni a közcélú kívánalmaknak.

Az erdőgazdálkodó részvénytársaságok – erdőkezelői feladataik ellátása folyamán – képesek jövedelmezően gazdálkodni. Eredményességük átalakulásuk óta számottevően javult. Ennek oka a hathatós vagyonkezelés és a társasági formából adódó előnyök.

Mindezen eredmények romló gazdasági feltételek és kedvezőtlen szabályozás mellett születtek. Az, hogy az állami tulajdonban levő erdő kezelése minden tekintetben ***megfeleljen a közcéloknak***, az elsősorban a szabályozástól függ.

A vállalkozói típusú erdővagyon-kezelés sarokköve ugyanis, hogy a közcélból elvégzendő veszteséges feladatok anyagi forrása biztosított legyen. A jelenlegi szabályozás erre még nincs tekintettel.

3. Az erdővagyon kezelése ÁV Rt. típusú keretben

Az erdővagyon-gazdálkodás, ami a vagyon növelését és a társaságok pozíciójának javítását illeti, az ÁV Rt. eredeti koncepciójába beleillik. Bizonytalanság viszont abból adódik, hogy az állam szándéka a tulajdonában levő erdővel kapcsolatban még nem ismert. Emiatt sem magára az erdővagyonra, sem pedig a társaságokra privatizációs stratégiát kidolgozni nem lehet.

A GT hatálya alá tartozó szervezeti forma egyik fő előnye a döntéshozás decentralizációja és gyorsasága. Az ***erdőgazdasági társaságok látványos eredményjavulásában*** ez döntő szerepet játszott.

Az erdőgazdasági társaságok pozíciójának javítása ***nagyobb esélyt ad az állami erdővagyon szakszerű és a közérdeknek megfelelő kezelésére, mint egy költségvetési típusú szervezet működtetése***. Erre egy ÁV Rt. típusú keretben minden esély adott.

4. Az erdővagyon-kezelés minisztériumi keretben

Az erdővagyon-kezelés gazdálkodási kategória.

A minisztérium feladata: politika alkotás, szabályozás és szakhatósági tevékenység. Piacgazdaságban e kettő nem keverhető.

További korlátot jelent: vagyonkezelés a szaktárca részéről. Ez mind a leköszönt, mind pedig az új kormány koncepciójában a piacgazdasági normáknak megfelelően rögzített.

Amennyiben mégis szakminiszter felelősségi körébe utalják az állami erdőkezelést, gondosan ügyelni kell arra, hogy a szakhatósági apparátus az erdőgazdálkodó társasággal és annak vagyonkezelőjével csak a valamennyi gazdálkodóra érvényes rendszeren (első fokon az erdőfelügyelőség) keresztül lehet kapcsolatban.

Ha közvetlen (esetleg alárendeltségi) kapcsolat alakul ki az erdővagyon-kezelő és a szakhatóság között, a vállalkozói típusú vagyonkezelés esélye a minimálisra csökken (közvetlen utasítás, döntési mechanizmus lelassulása stb.), a piac többi szereplője (a magánszféra) pedig óhatatlanul hátrányos helyzetbe kerül.

A helyzet feloldására ez esetben kényszermegoldásként kizárólag ***költségvetési típusú erdőkezelő*** szervezet kialakítása révén van lehetőség. Ez a szervezeti forma ***az érdekeltség hiánya*** és a szervezet működtetése miatt az államháztartás bevételeit csökkenti és terheit növeli, ugyanakkor kisebb esélyt ad a közcéloknak megfelelő erdőkezelésre.

5. Értékelés és javaslat

Az erdőgazdasági társaságok, amennyiben az ÁP Rt. tulajdonában maradnak valószínűsíthető, hogy a kis hozamtermelő képességük miatt (a társaság befektetett vagyonának 1–3%-a évente) nem jelentenek vonzó befektetési lehetőséget.

Az erdőgazdálkodás, mint korlátozott gazdasági tevékenység csak abban az esetben lehet hosszú távon eredményes, ha a szabályozó rendszer a különlegességeket figyelembe veszi. Legfontosabb eleme e szabályozásnak, hogy a közcélból elvégzendő veszteséges feladatokat központi forrásból kell fedezni.

Az erdő maga, és az erdőgazdálkodás, mint tevékenység különlegességei indokolják, hogy ezeket figyelembe véve kerüljön a működési és szervezeti rendszer kialakítására. Az ipari, illetve a szűk értelemben vett élelmiszer-gazdasági szabályozás és ennek keretében történő működtetés sok esetben megoldhatatlan problémát jelent a gyakorlatban.

Ezért javaslatunk egy ***olyan autonóm, a piacgazdaságnak megfelelő szervezetre terjed ki, amely teljes mértékben beilleszthető a jelenlegi általános gazdasági struktúrába, ugyanakkor belső szabályozása révén megoldja azokat a problémákat, amelyek az erdővel kapcsolatos sajátosságokból erednek*** (pl. a 35–120 éves ciklus, a természettel kapcsolatos társadalmi követelmények stb.).

Javaslat az állam tartós tulajdonában maradó erdők kezelésének kereteiről

A javaslat olyan szervezeti és működési szerkezetet tárgyal, amelyik beleillik a jelenlegi, és várhatóan tartósan megmaradó hazai gazdasági rendszerbe.

Alapelve: decentralizáció, vállalkozás és korlátozott privatizáció.

Cél: Az állam tulajdonában maradó erdők gyarapítása, fenntartása, a közcélok érvényesítése, összességében: az állami erdőkkel kapcsolatos stratégiai célok megvalósítása.

Feladat: A tartósan állami tulajdonban maradó erdők vagyonkezelése; a privatizálásra kijelölt erdők és vagyon értékesítése; az állami erdőkben gazdálkodó erdőgazdasági társaságok vagyonkezelése, tulajdonosi feladatainak ellátása az állami tulajdoni részhányadnak megfelelően.

Szervezet: A ***holding részvénytársasági formában működő, elsősorban vagyonkezelő szervezet***, amely a speciális privatizációs feladatok végrehajtását is elvégzi.

Kapcsolódás, közellenőrzés: A **holding olyan korlátozottan önrendelkező rt., amelynél a tulajdonosi akaratba a közcélok érvényre juttatása is beépül**. A tulajdonos (a magyar állam) ezért az rt. igazgatóságába a ***gazdaságosság, tartamosság és közcélúság*** elveit képviselő szakértő tagokat delegál.

A holding felügyelő bizottságába politikai konszenzussal tagokat a Parlament delegál.

Az erdőkezelő szervezet elvi vázlatát az alábbi séma mutatja be:

Parlament

FM, KTM, PM, MTA, EFE

Igazgatóság – Felügyelő Bizottság

Erdő-holding (rt.)

Erdőgazdasági rt.

A szervezet kialakításának fő szempontjai – Holding

Az erdőkezelő holding kis létszámú (max. 10–15 fő) hatékony vagyonkezelő szervezet.

A holding tulajdonosi jogosítványait miniszter gyakorolja. A miniszter képviselője nem áll kapcsolatban az erdészeti irányítással.

A szakigazgatás és a gazdálkodás élesen különüljön el.

Találkozási pont csak erdőfelügyelőségi, erdőgazdálkodói (rt.) szinten.

Az erdőkezelő holding (rt.) igazgatósága és felügyelő bizottsága olyan tagokból áll, akik az állami erdőkkel kapcsolatos követelményeket képviselik, ugyanakkor segíteni képesek annak végrehajtását.

A holding megalakításának költségeit a tulajdonában álló társaságok képesek biztosítani. Kiadásait bevételeiből fedezi. Bevételei elsősorban egyes vagyonelemek értékesítéséből, bérleti díjaiból, osztalékból származnak.

A társaságok bevételei elsősorban a gazdálkodás árbevételéből, közcélú állami megrendelésekből, vagyonértékesítésből származnak.

Az erdő a holding vagyonában szerepel. Művelésére szerződést köt a tulajdonában levő erdőgazdasági rt.-vel. Erősen leegyszerűsítve, a különbözeti járadék elvének megfelelően összességében pozitív hozamú erdők esetében használati típusú, összességében negatív hozam esetében pedig megbízási típusú szerződést köt.

Az erdőgazdasági holding működése és szervezete

A holding az állam tartós tulajdonában maradó erdő és az azt használó erdészeti társaságok vagyonkezelő szervezete. Legcélszerűbb formája a részvénytársaság.

Az erdőgazdasági holding 100%-ig állami tulajdonban marad.

Az rt. indulásához szükséges eszközöket erdőhasználatidíj-előlegként az erdőgazdasági társaságok biztosítják.

Működési költségeit bevételeiből fedezi, melyek elsősorban a következők:

- a privatizációra kijelölt vagyon értékesítése;
- az erdőgazdasági társaságok által fizetett bérleti díjak;
- az erdőgazdasági társaságok által fizetett osztalék;
- pénzügyi befektetések.

Tőkeszerkezete:

	A tőke becsült összege (milliárd Ft)
Jegyzett tőke:	
• a tartósan állami tulajdonban maradó ***erdő*** és egyéb földterület, ingatlan	175
• az erdőgazdasági társaságok részvényeinek 76%-a	15
• az erdőgazdasági holding közvetlen működéséhez szükséges eszközök	1
Tartalék tőke:	
• a privatizálásra kijelölt erdő, földterület és ingatlan	30
• az erdőgazdasági társaságok részvényeinek 24%-a	5
Összesen:	226

Az erdőgazdasági holding feladata

Alapfeladat az rt. tulajdonában lévő erdővagyon kezelése. Minden más tevékenységet ennek kell alárendelni. Ennek megfelelően a legfontosabb tevékenységek a következők:

- az erdőgazdasági társaságokon keresztül az erdővagyon védelme, gyarapítása, minőségének javítása;
- a szakszerű erdőgazdálkodáshoz szükséges egyéb feltételek támogatása (pl. műszaki fejlesztés, oktatás, kutatás);
- a társadalmi kapcsolatok gondozása.

Az erdőgazdasági holding a legalább 75% + 1 szavazat erejéig tulajdonában levő erdőgazdasági társaságokkal szerződik az erdő használatára, illetve gondozására.

Alapvetően két típusú szerződés kerül megkötésre:

- az összességében pozitív járadékú erdőterületek esetén haszonbérleti típusú szerződés (az ***erdőgazdasági társaság használati díjat fizet***);
- az összességében negatív járadékú erdőterületek esetén megbízási típusú szerződés (az ***erdőgazdasági társaság megbízási díjat kap***).

Ezen a módon az eltérő termőhelyi adottságú területek közötti különbségeket a holdingon belül a különbözeti járadék elve alapján ki lehet egyenlíteni.

Az erdőgazdasági holding szervezeti felépítése

A szervezet kis létszámú (vezető és érdemi munkatárs összesen legfeljebb 12–15 fő), nagy hatékonyságú kell, hogy legyen, a döntési szintek decentralizálásával.

A feladat típusa elsősorban vagyonkezelés.

A szervezet felépítése és személyi összetétele révén alkalmas kell legyen a stratégia, valamint a tulajdonosi elvárások megfogalmazására, az átfogó koordinációra és a hatékony döntéshozatalra.

Ellenőrzési rendszere csak az ***erdővagyon változásaira***, a nagy léptékű vállalati döntésekre és az éves feladatok végrehajtására terjed ki. A holding munkáját tanácsadó cégek és megbízott szervezetek segítik.

A javasolt szervezeti vázlat:

Az Igazgatóság tagjai: az érintett miniszterekkel (elsősorban FM és PM) egyeztetett szaktekintélyek és az ügyvezetés tagjai.

A Felügyelő Bizottság tagjai: a parlament által delegált szakértők, politikusok.

Az Ügyvezetés tagjai: a vezérigazgató és az alábbi fő ügykörök felelős vezetői:

- vagyongazdálkodás (erdővagyon, tárasági vagyon, értékesítés és birtokpolitika);
- pénzügy (könyvszakértő, számvitel, pénztár, adatkezelő);
- jogi ügyek;
- általános (humánpolitika és etika, irattár, gondnokság).

Az érdemi munkatársak munkáját szakértők és szaktanácsadók segítik.

Ugyancsak megbízás keretében történik a könyvelés, valamint más szolgáltató tevékenység (pl. P+R) ellátása.

A szervezet-korszerűsítés hatása az erdőgazdasági társaságok működésére

A holding tulajdonában levő ***erdőgazdasági társaságok a jelenleginek megfelelő módon működnek, kapcsolatuk a holdinggal a jelenlegi kapcsolathoz képest nem változik, ezért a szervezet-korszerűsítés működésüket nem zavarja***.

ÁV Rt. Erdőgazdasági Portfolió tájékoztató *(Erdészeti Lapok 1994/5)*

Az ÁV Rt. tulajdonában levő erdőgazdaságok kezelésében a kárpótlást megelőzően kereken egymillió hektár erdő volt. Az erdőértékelés szerint e terület értéke 125 milliárd forint.

Az első és pótlólagos kárpótlási kijelölés összesen: 105 ezer hektár. A folyamat végén az ÁV Rt. tulajdonába sorolt állami erdők a hazai erdőterület 53%-át teszik ki. A Portfolióba 18 erdőgazdasági társaság, 1 erdő- és fafeldolgozó gazdaság, az ÉRDÉRT Rt. és a Faipari Kutató Rt. tartozik.

Saját tőke összesen: 29 628 millió Ft Jegyzett tőke összesen: 13 106 millió Ft

A részvénytársaságok közül 18 az elmúlt évben, 2 ez évben alakult. Egy erdőgazdaság pénzügyi helyzete miatt nem tud átalakulni. A vonatkozó kormányrendelet értelmében a társaságok közül kettő, a Szombathelyi és a Délalföldi Erdőgazdaság Rt. 100%-ig, ***kettő 25%-ig marad állami tulajdonban***.

A többi cég esetében az állami tulajdoni hányad 50%+l szavazat.

Az ÉRDÉRT Rt. és a ***VADEX Rt. részvényeinek értékesítésére már a közeljövőben, májusban nyílt pályázati kiírás várható.***

A társaságok közül 1993-ban az ÉRDÉRT Rt.-nél ***és a Felsőtiszai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságnál összesen 1 milliárd Ft veszteség várható, ez utóbbi felszámolás előtt áll***.

A többi társaság terv szerinti adózás előtti nyeresége összesen 200 millió Ft. A végleges mérlegzáró közgyűlések után lehet eredményt közölni.

A decentralizált privatizációra kijelölt vagyon értéke 4,7 milliárd Ft, ebből eddig mintegy 1,4 milliárd forint értékesítés teljesült. A decentralizált privatizációs bevételből a társaságok

- javítani tudták likviditási helyzetüket,
- fedezni tudják az erdőfenntartás költségeit az Országos Erdészeti Alap forráshiánya mellett (ez 1993-ban összesen 900 millió Ft saját pénzügyi eszközfelhasználást igényelt, hasonló összegre van szükség 1994-ben is);
- fejlesztési célokra fordítják.

Az erdőgazdálkodás közcélú feladatainak forrásigénye ma a költségvetésből csak részben biztosított, e feladatok egy részét a társaságok saját vagyonuk terhére végezték el. Ilyen feladatok többek között a véderdők kezelése, közjóléti létesítmények beruházása és fenntartása, aszálykár, tűzkár következményeinek felszámolása, erdővédelem.

Sajtóanyag ÁV Rt. Erdőgazdasági Portfolió tájékoztató

AT: A magyar faipar fejlődési irányai és lehetőségei *(Erdészeti Lapok 1993/11)*

Az előadás a klagenfurti faipari kiállításon szervezett rendezvényen hangzott el abból a célból, hogy a külföldi szakemberek előtt feltárja a magyar favagyon összetételét és azokat a lehetőségeket, amelyek irányában célszerű fejleszteni.

Magyarország erdősültsége a második világháború után alig haladta meg a 12%-ot, 1990-ben pedig már az ország területének 18,2%-át borította erdő. A növekedés a tudatos erdőtelepítési politikának köszönhető. 1946 és 1990 közölt 570 E hektár mezőgazdasági földterületei erdősítettek be a szakemberek.

A klimatikus viszonyok és a talajadottságok következtében a tűlevelű erdők aránya viszonylag alacsony, az erdőterület alig 16%-a. Magas a keménylombos fajok aránya, mint a tölgyé, a csere, az akácé.

A szomszédos országokban egészen más a helyzet, hiszen ott az erdősültség 26–36% közt van, ezen belül is a fenyők aránya 24–85% közt alakul.

A magyar erdők területeinek fafajösszetétele:

- Faállománnyal borított terület 1 551 400 ha,
  ebből
  - fenyő 15,7%
  - tölgy 23,0%
  - cser 11,4%
  - bükk 6,6%
  - gyertyán 6,1%
  - akác 18,8%
  - egyéb keménylombos 3,5%
  - nyár 9,6%
  - egyéb lágylombos 5,3%
- Az erdeinkből kitermelt faanyag választék-összetétele (1990):
  - Rönk és egyéb fűrészipari alapanyag 34,2% ebből lemezipari 1,5%
  - Papírfa, rostfa, tűzifa 65,8%
    ebből papírfa, rostfa 19,3% tűzifa 41,1%
  - egyéb 5,4%

A számok mutatják, hogy hazánk még napjainkban is erdőben, fában szegény ország, és hogy a fafajösszetétel, választék-összetétel az erdőgazdálkodást, a fafeldolgozó ipart különös feladatok elé állítja. Ilyenek:

- a kereskedelemnek különösen nagy mennyiségű fenyőalapanyagot kell importálnia;
- a faiparnak fel kellett készülnie a lombos faanyag
- különösen a keménylombos faanyag – feldolgozására.

E fafajokból viszonylag nagyarányú az export;

- magas a vékony választékok részaránya, mennyisége. Ezzel egyidőben arról sem szabad megfeledkezni, hogy az erdeinkben megtermelt faanyag jelentős részét elégetjük és nagyarányú a sok kézi erőt igénylő lombosfa feldolgozása;
- alacsony a feldolgozottsági fok és még az exportált terméken belül is jellemző az alapanyag és fűrészelt termékek exportja. Az összes faexporton belül mintegy 20%-ot tesz ki a késztermékexport.

A magyar fafeldolgozó ipar hatékonysága önmagában mérve, de nemzetközi összehasonlításban is alacsony. Az alacsony termelékenységnek több oka van, ezek közül néhány jellemző:

- kevés a cellulóz-, farost- és faforgácslapgyártó üzem a rendelkezésre álló alapanyaghoz képest. Az ilyen üzemek tudvalevőleg igen nagy termelékenységet produkálnak;
- erősen csökkent a jól gépesíthető, magas termelékenységű fenyő feldolgozás lehetséges,

Látható, hogy a rendelkezésre álló fatömeg alapján lehetőség lesz arra, hogy növekedjék az értékesebb tölgy-, bükk-, fenyőfa termelések aránya a gyengébb hasznosítású egyéb fafajokhoz képest.

Mi jellemzi a hazai faipart? A hazai fafeldolgozó ipar 1990-et megelőzően mintegy 140 vállalkozás 400 telephelyén 50 000 dolgozót foglalkoztatott. Nincsenek statisztikai adatok arra, hogy napjainkban miként alakult a vállalkozások és foglalkoztatottak száma.

A privatizáció nyilvánvalóan a fafeldolgozó iparban is megindult és jelentős szerkezeti változásnak vagyunk tanúi.

A hazai fűrésziparban a fenyőfeldolgozás korábban mintegy 13 vállalat kezében összpontosult. Ez a tevékenység esett át a legnagyobb változáson a korábbi Szovjetunióból importált fenyőrönk mennyiségének csökkenésével. Több nagyüzem leállt, illetve abbahagyta a fenyőfeldolgozást, vagy erősen redukálta a mennyiséget. Sok kis fűrészüzem állt rá a gyengébb és vegyes minőségű fenyőrönk feldolgozására. A fenyőfűrészáru piacát így az jellemzi, hogy nagyon sok építőipari minőségű áru található, jó minőségű asztalosáru pedig az osztályozás, választékolás és sok egyéb hiba miatt alig termelődik.

Korábban 17 nagyobb vállalat dolgozta fel a lágylombos, elsősorban nyárfa nagy részét. Termékeit a csomagolóeszköz-gyártás hasznosította. Jelenleg e feldolgozás szinte kizárólag kis fűrészüzemekben, kezdetleges körülmények közt zajlik.

A keménylombos rönkfeldolgozás 16 jelentősebb helyen történik. Ezekben az üzemekben szélezetlen fűrészáru, nyers parketta- és bútorléc keletkezik. Jellemző, hogy a jelenleg működő fűrészüzemekben nincs megoldva a faanyag optimális hasznosítása, nem megoldott a rönk célszerű osztályozása, sok helyen az elavult gépi berendezések rontják a kihozatalt.

A nagyobb állami fűrészüzemekben 1975–83 között komolyabb beruházásokat hajtottak végre. így több fűrészüzembe kerültek jó minőségű keret- és szalagfűrész gépek, több helyen építettek szárítókat. A megváltozott gazdasági, piaci viszonyok közt szükséges a fűrészüzemi kapacitások, gépi berendezések, szárítókapacitások felülvizsgálata és az alapanyag adottságok, illetve piaci lehetőségek összhangjában a műszaki fejlesztés továbbvitele.

A keménylombos faanyagot feldolgozó fűrészüzemekben jelentkezik legerőteljesebben a korszerűsítés igénye. Korszerűsítéssel mind több jó minőségű félkész- és késztermékет lehetne gyártani. ***Ehhez a vállalkozásoknak olyan partnerekre van szükségük, akik tőkével, know-how-val, piaccal rendelkeznek***.

A farostlemezgyártás erősen csökkentette kibocsátását. Az éves termelés mintegy 42 000 m^3. Annak ellenére, hogy az MDF (a termék német elnevezésének rövidítése) gyártásához elegendő alapanyag áll rendelkezésre és a MOFA vezetői több mint egy évtizede törekszenek a hazai MDF-gyártás beindítására, tőke hiányában ez mai napig sem valósulhatott meg. Magyarországon két helyen gyártanak forgácslapot, a FALCO Rt. szombathelyi, az Interspan Kft. vásárosnaményi gyárában.

A magyar furnérgyártás termelése 15,3 millió m^3/év. Itt a furnérgyártók száma növekedett, de még hiányoznak a választékból a speciális termékek, mint pl. élfurnér, kasírozott, csiszolt furnérok. Alacsony szinten stagnál a rétegeltlemez-gyártás, mintegy 5–10 ezer m^3/év.

Jelentős a parkettagyártó kapacitás. A kész mozaik-, csaphornyos és panelparketta termelése eléri a 2,2 millió m^2. Emellett jelentős a nyerspalettaléc-export. A kész parketta termelésének növelésével is jó esélyekkel léphetne be a privatizációs tőke.

A csomagolóanyag – raklapelem, raklap, láda – gyártása hagyományos Magyarországon. Jellemző a sok kis üzem, a nagyszámú munkaerő. A terméknek azonban nincs semmiféle különleges sajátossága, ezért nemzetközi versenyképessége nagyon gyenge. Beruházást, műszaki fejlesztést ez a terület nem bír el.

Milyen lehetőségei vannak a műszaki fejlesztésnek, a kereskedelmi és gyártási együttműködés szélesítésének? Abból kell kiindulnunk, hogy mindkét ország polgárainak érdeke a kereskedelmi kapcsolatok bővítése. Ennek kell meghatároznia a termék- és termelésfejlesztés irányait, ebből adódnak az együttműködés lehetőségei. A magyar fafeldolgozás és kereskedelem évekkel ezelőtt eljutott egy bizonyos szintre, de itt megrekedt és stagnál. Látni kell azt is, hogy mindig több és több vállalkozás akarja részét ugyanabból a kenyérből kihasítani. Ez senkinek sem hoz hosszabb távon előnyt. Előnyt az hozhat, ha a magyar fagazdaság adottságaira építve együttesen végzünk termék- és piacfejlesztést. A fejlesztési együttműködés során rövid távon elsősorban a minőség javítására, az áruválaszték és késztermékek arányának bővítésére, a különleges tulajdonságú termékek gyártására kell törekedni és nem a tömegszerű termelés bővítésére.

Stratégiai célkitűzésként javaslom tehát:

1. a termék minőségének javítását,
2. a magasabb értékű termékek gyártásának bővítését,
3. a választék szélesítését,
4. az exportpiac helyes felmérését és bővítését.

Komoly lehetőségeket látok

- a hazai keménylombos faanyagok késztermékké való tovább feldolgozásában,
- a különleges laptermékek gyártásában
- és a forgácslap-feldolgozás specializálásában.

A keménylombos faanyagból félkész és kész bútorelemek, bútorok, különleges furnértermékek, különleges padlóburkolatok gyárthatók. Különleges laptermékek alatt a hossz- és szélességtoldással előállított falapokat, bútorlapokat, zsaluzóelemeket, különleges lapszerkezeteket értek. Ide sorolható természetesen az MDF lapok, a vékony forgácslapok, az üreges forgácslapok gyártásának megvalósítása, ami bizonyos fokig tömegszerű gyártást jelent, ugyanakkor a laptermelés specializálódásával is jár. Magyarországon a forgácslapgyártás egysíkú, szinte kizárólag karbamidformaldehid műgyanta ragasztású bútoripari lapok készülnek. A szombathelyi cementkötésű forgácslapon kívül nem alakultak ki különleges minőségű és formájú termékek, melyeket a fejlett ipari országokban a járműgyártástól a csomagolóiparon keresztül a belsőépítészetig elterjedten alkalmaznak.

Nem szabad megfeledkeznünk két fontos területről, nevezetesen az energiatermelésről és környezetvédelemről. Az energiahordozók árának emelkedésével a fa is egyre nagyobb jelentőségű lesz. A hulladék faanyag gazdaságos, környezetkímélő elégetése energianyerés céljából valószínűleg még fontos kérdéssé és feladattá válik. A környezetvédelem területén a faiparban sok feladat van. Gondoljunk a por-, formaldehid-, zajemisszióra, a maradékanyagok kezelésére. Mindkét problémakör iparfejlesztési, beruházási lehetőséget ad tőkebefektetőknek. Az együttműködés hatására

- növelhető a késztermékek részaránya,
- lényegesen lehet javítani a faanyag teljes körű hasznosítását,
- csökkenthetők az anyagi és energiaveszteségek, és
- javítható a termékminőség.

Meggyőződésem, hogy ez a magyar iparpolitikának is az érdeke, és ez irányban fogja ösztönözni a vállalkozásokat.

4.3. 1995–2010 | Az ÁPV Rt. – Az MNV Zrt.

OEE 1995 – MA: Az erdészeti politika két időszerű kérdése *(Erdészeti Lapok 1995/7-8)*

Részletek a III. 21–24-én tartott INTACT '95 Környezetvédelmi Kongresszuson tartott előadás anyagából

A piacgazdaság

A rendszerváltás után áttértünk a piacgazdasági rendszerre, így szükséges, hogy pontosabban meghatározzuk annak a piacgazdaságnak a jellegét, melyet politikusaink 1990-ben, a rendszerváltás után választottak.

A rendszerváltás után hatalomra került pártok – kormánypártok és ellenzék egyhangúan – a ***korlátlan piacgazdaság*** modelljét választották. Ezt jól jellemezték az akkor általános politikusi vélemények, melyek minden ellenkezést türelmetlenül és fölényesen söpörtek félre azzal, hogy nem szükséges a piacgazdaságot jelzőkkel megcímkézni (***szociális piacgazdaság, ökoszociális piacgazdaság***); a piacgazdaság minősítések nélkül is automatikusan minden problémát megold. Ez a korlátlan piacgazdaság azonban világszerte egy évszázaddal ezelőtt volt uralkodó formája a gazdaságnak, amikor egyrészt a szociális terhek és kötelezettségek gyakorlatilag nem voltak érdemleges tényezők a gazdaságban, másrészt még senki sem gondolt arra, hogy a környezetünket súlyos károk érhetik a korlátozás nélküli gazdasági fejlődés nyomán.

A nyugati piacgazdaságok azonban az elmúlt évszázad folyamán alapvető változásokon mentek keresztül. A harmincas évek nagy gazdasági válsága nyomán Roosevelt elnök megalkotta és elfogadtatta a New Deal törvényt, ami az első rést ütötte a kizárólagos monetáris politikán, és legfontosabb kérdésnek tekintette a ***munkanélküliség*** fokozatos felszámolását, az addigi kizárólagos monetáris politika sérelme árán is. Hasonló céllal, de más módszerekkel számolták fel a diktatúrák is a munkanélküliséget, nem egyszer durván szakítva nemzetközi pénzügyi nyomással, gyakorlattal.

A háború után Európa nyugati felén kialakult az ún. ***szociális piacgazdaság*** rendszere, amelyik elismerte az állampolgárok jogát a szociális biztonságra, melyet széleskörűen értelmeztek (betegbiztosítás, nyugdíj, gyermeknevelési támogatások, munkanélküli segély, baleseti segély stb.), és amely ***erőteljes állami beavatkozást törvényesített a korlátlan piacgazdaság rendszeréhez képest***.

A 70-es évek első felétől társadalmi méretekben lépett előtérbe a ***környezet védelme***, ami – a növekvő társadalmi nyomás hatására – arra késztette a kormányokat, hogy elismerjék az állampolgárok jogát a környezet megóvására, a ***fenntartható fejlődésre*** is. Ez a korlátlan piacgazdaság második erőteljes korlátozását jelentette.

Ez a piacgazdaság már alapvetően különbözik a korlátlan piacgazdaságtól; az elnevezés maradt szociális piacgazdaság, de jellegét illetően tartalmazza az állampolgárok jogát a szociális biztonságra és a környezet megóvására, a fenntartható fejlődésre. A fejlett piacgazdaságú nyugati államokat azonban nemcsak az állampolgárok nyomása késztette a szociális és környezetvédelmi érdekek elismerésére, hanem az a tapasztalat is, hogy a legkorszerűbb technikán alapuló hatékony, versenyképes gazdaság csak egészséges, jól képzett és megelégedett emberekkel hajtható végre.

Ezzel szemben a jelenlegi magyar korlátlan piacgazdaság két területen rejt súlyos veszélyeket magában, mert nagymértékben érzéketlen:

– az állampolgárok szociális biztonsága iránt és
– a környezet állapota iránt.

Alig hiszem, hogy példákat kellene hoznom e két állítás alátámasztására. A korlátlan piacgazdaság mai szerepének túlértékelése részben a tervgazdálkodás hibáinak tapasztalataiból,

részben az első világháború előtti korlátlan kapitalizmus eredményei iránti nosztalgiából adódhattak. Kétségtelenül jelentős szerepe volt annak is, hogy az akkori ellenzéki, szélsőséges monetáris politikát valló, liberális párt gazdasági kérdésekben jobban felkészült volt és igen erős nyomást gyakorolt a gazdasági kérdésekben kevesebb tapasztalatokkal rendelkező akkori kormánypártokra, a korlátlan piacgazdaság bevezetésére. Legújabban tapasztalhatunk biztató jeleket.

A környezetvédelmi törvény parlamenti vitájában az MSZP vezérszónoka, a Parlament Környezetvédelmi Bizottságának alelnöke, a környezetvédelmi törvényjavaslat tárgyalásán a Parlamentben (1995. február 21.) felszólalásában hangoztatta az ***ökoszociális piacgazdaság*** megteremtésének szükségességét, mint az Európai Közösségbe való belépés feltételét.

Ez az első jel, hogy elinduljunk egy, a mai kornak megfelelő piacgazdasági rendszer törvényesítése irányába. Elsősorban a reálértelmiségnek kell sokkal aktívabban küzdenie egy ilyen piacgazdaság kialakításáért. Az MTESZ elnöksége – a környezetvédelmi bizottsága javaslatára – 1994-ben állást foglalt az ökoszociális piacgazdaság mellett, éppen a környezetvédelmi törvényjavaslat véleményezése kapcsán. Amíg az ökoszociális piacgazdaság rendszere, rendező elvei törvénybe és az Alkotmányba nincsenek iktatva és a korlátlan piacgazdaság az uralkodó forma, addig mindig ki van téve az erdészet annak a fenyegetésnek, hogy a legváratlanabb és legképtelenebb javaslatok fognak utat keresni maguknak, mint például a bróker cégek egy évvel ezelőtti, titokban tartott, de szerencsére meghiúsult akciója két erdőgazdaság megszerzésére – fillérekért felvásárolt kárpótlási jegyekért.

Birtokviszonyok

A rendszerváltás után hatalomra jutott parlamenti többség és kormányzat rendező elvei és jogszabályai közül kettő érintette alapvetően az erdőket:

– a társasági és az átalakítási jogszabály és

– a kárpótlási jogszabály.

A privatizációs törvényt 1991 decemberében akarták a Parlament napirendjére tűzni, de erre – öt év után! – még mindig nem került sor.

Az átalakulási törvény azt a látszatot keltette, mintha csupán technikai kiegészítése lenne a társasági törvénynek; valójában ennek alapján megindult a privatizáció. Az elmúlt 5 év során lezajlott privatizációs folyamat joganyaga 5–6 különböző törvény és csaknem 30 jogszabály „összeolvasztásával” ismerhető meg.

Ebből – a mesterségesen is táplált – jogi zűrzavarból ***súlyos hátrányok érték az erdőgazdaságot*** a következők miatt:

A társadalom hosszú távú érdekeit szem előtt tartó, több funkciót betöltő, vagyongyarapító erdőgazdálkodást ma Magyarországon elsősorban az állami erdőkben lehet biztosítani. De ha körülnézünk a fejlett nyugati államokban, láthatjuk, hogy az állam tulajdonában levő erdők jelentős részarányt képviselnek. Ahol ez az arány kicsi, ott pedig a közösségi erdők számos formájának aránya nagy, melyek – a nagymúltú demokráciákban – szintén hosszú távon gondolkoznak és gazdálkodnak.

Az említett két intézkedés következtében az erdőterület várható megoszlása a tulajdonrendezés után az alábbiakban valószínűsíthető: ***állami tulajdon 55%, önkormányzati tulajdon 0,5% magántulajdon 44,5%.***

A folyamatosan magánosításra kerülő, mintegy 720 000 ha erdőingatlanon várhatóan, mintegy ***250–300 ezer magántulajdonos*** fog megjelenni és az FM reméli, hogy ezek mintegy ***75 000 magángazdálkodó szervezetben*** kívánnak majd erdőgazdálkodást folytatni.

A végrehajtás egyik, teljességgel érthetetlen rendelkezése, hogy ***erdőterületek esetében is csak a talaj aranykorona értékét kell figyelembe venni, a területen levő faállomány értékét nem***. Ezzel jelentősen csökkentették a kárpótlásijegyek fedezetét, amelynek biztosítása a kormány egyik nagy gondja.

A végrehajtás során ***az erdők egy része eredetileg erdővel rendelkezők kezébe jutott***, akiktől remélhető, hogy erdeiket a ***jó gazda*** gondosságával kívánják kezelni.

Az erdők ***jelentős részét azonban spekulánsok szerezték meg***, akik harmad-, negyedáron felvásárolták a kárpótlási jegyeket idős emberektől, asszonyoktól, akik járatlanok voltak a kárpótlási dzsungelben. Jó részüknek ***sohasem volt erdejük, s egyetlen céljuk mielőbb busás haszonnal visszakapni a befektetett pénzük sokszorosát***. Amellett ***az egész kárpótlás – ki nem mondott – politikai célját sem érte el, amit az elmúlt választás igazolt***.

Ha megkérdeztek volna egy ***tapasztalt szakembert*** a privatizálás és kárpótlás végrehajtásának kidolgozásában, az – többek között – az alábbiakat ajánlhatta volna:

Az állami erdőkből kárpótlásra kijelölt területeket ***először át kellett volna alakítani közbirtokosságokká és azután az arányrészeket kellett volna licitálásra bocsátani***.

A most kialakult birtokstruktúrában teljesen ***hiányoznak az önkormányzati erdők***. A háború előtt ***Sopron, Budapest, Debrecen*** és más városok erdei ***az ország legjobban kezelt erdei közé*** tartoztak, melyek már fél évszázaddal ezelőtt ellátták az erdő valamennyi funkcióját, példát mutatva a mai kornak, így ***sokkal több állampolgár jutott volna tulajdonosi részesedéshez***.

Az ***állami erdők átalakítása részvénytársaságokká*** 100% állami tulajdonnal szintén elhibázott lépésnek tekinthető, mert ***az állami erdők feladatának*** – a társadalom elsődleges hosszú távú érdekeit tartva szem előtt – a vagyongyarapító gazdálkodást lehet csak tekinteni.

Az rt.-k ellenben profitszerzési céllal alakulnak; ha egy rt. veszteséges lesz, csődeljárás alá vonják és felszámolják.

De mi lesz a veszteséges erdőkkel? Értékesítik vállalkozóknak, akik letarolják és a fát eladják? Ha pedig nem ezt teszik, akkor a kincstárnak pénzügyileg támogatni kell. De ***mi szükség van kincstárilag támogatott rt.-kre, azok igazgatótanácsaira és ellenőrző bizottságaira és azok tetemes költségeire***? Működésük jelentős részben ***formális***.

A jelenleg kialakult helyzetben az alábbiakat lehet ***ajánlani:***

Az ***állami tulajdonban maradó erdőkre a kincstári tulajdon és gazdálkodás a legmegfelelőbb forma, melynek célja az erdővagyon gyarapítása***. ***Az erdőigazgatóság élén egy kiváló képzettségű és vezetésre alkalmas erdőigazgató áll teljes felelősséggel***; az ***ellenőrzést pedig elvégzik az erdőfelügyelőségek***.

Jelenleg is ***létezik egy Kincstári Vagyonkezelő Szervezet; ez alá kell az állami erdőknek besorolniuk***.

Az ***ÁV Rt. erdészeti portfolió vezetője szerint az erdészeti rt.-k ma vagyongyarapító gazdálkodást folytatnak, pénzügyi helyzetük lényegesen megjavult, mióta részvénytársaságokká alakultak; ha pedig valamelyik rt. veszteségessé válik, különböző pénzügyi intézkedésekkel rendbehozzák***. Ez örvendetes dolog, az aggodalom azonban nem múlt el, mert ez a kedvező helyzet egyik pillanatról a másikra megváltozhat. Az ***ÁV Rt. erdészeti vezetésének megkérdezése nélkül hozhatnak olyan döntéseket, melyek a jelenleg nemcsak az állami tulajdonban levő rt.-ket, de az állami erdők jelentős részét is más tulajdonformába juttatják***. Ez ellen a veszély ellen mégis csak nagyobb biztonságot nyújt a kincstári tulajdon.

Mivel mind a szakma, mind a kárpótlás eredeti célja szerint is súlyos hiba volt az ***önkormányzatok kihagyása a kárpótlásból – hiszen ennek révén sokkal több állampolgár jutott volna közösségi tulajdonhoz*** – meg kellene fontolni, hogy miképpen lehetne, legalább az egykor nagyobb erdőbirtokkal rendelkezett városokban, az önkormányzatokat bevonni a gazdálkodás irányításába. Például amíg rt.-k vannak, ***helyet biztosítani az ellenőrző bizottságban***.

A magánerdők átlagos területe nem éri el a három hektárt, ezeken ***tartamos erdőgazdálkodást folytatni nem lehet***. Ezért vissza kell térni az 1950-ben bevezetett ***községhatáros üzemtervek készítésére és községenként meghatározni a gazdálkodás alapfeltételeit***. Arra azonban számítani kell, hogy az új tulajdonosok, akiknek jó része soha nem volt tényleges gazdálkodó, ***nem fog egyetérteni az üzemtervi korlátozásokkal***.

Ezzel egy új feladatkör jelenik meg az erdészet vezetése számára; erre ma már mindenütt a ***„public relations”*** angol szakkifejezést használják. Ez egy ***adott hivatal, szervezet és az érintett nagyközönség rendszeres kapcsolatát*** jelenti. Ez a mi esetünkben egyrészt az Erdészeti Hivatal és szervei, másrészt az új magánerdő-birtokosok folyamatos kapcsolattartását teszi szükségessé. A hivatal megkezdte már a megfelelő brosúrák kiadását is; a kérdés, eljutnak-e ezek az új erdőbirtokosokhoz? De ezzel csak megkezdődött a munka; meg kell találni azokat a formákat, eszközöket, melyeken keresztül a kapcsolattartás folyamatossá tehető.

Hazai vagyonkezelési megfontolások és tapasztalatok – 2001

Az alábbiakban az elmúlt tíz év erdészeti, szakmai gondolkodásának véleménycentrumát mutatjuk be.

1. Az erdők közel 60%-os (az összes terület 12%-os) állami tulajdonlása mellett döntő jelentőségű az állami erdő vagyonkezelése. ***Az állami erdővagyon kezelője a tulajdonos képviselője és az erdővagyon hozamának hasznosítója (az erdő használója) között áll***. Viszonyát a tulajdonoshoz és a használóhoz három változatban írja le OJ.

Az erdő kezelője:

- ***az erdő használójával azonos érdekeltségi rendszerben*** vagy **egy szervezetben**, ***bérlőként érdekkonfliktusban van a tulajdonos képviselőjével***;

  Hazánkban ***1968 óta az állami vállalatok kezelőként, kvázi bérlőként kezelték és használták az állami erdővagyont***. Az erdő tulajdonosa olyan vagyonkezelőre bízta az erdejét, amelynek érdekei ellenkeztek az akkori állam által is világosan megfogalmazott erdészetpolitikai célokkal.

  1989-ben a társadalmi-gazdasági változások során ***az erdővagyont és az erdőgazdálkodást nem emelték ki az általános rendszerből***: zavaros állapot és a céllal ellentétes irányú eltolódás következett be az érdekviszonyokban.

  Az erdővagyon tulajdonosi képviseletét és kezelését helyesen összevonták, majd 1995-től ezt is szétválasztották.

- az erdő tulajdonosával azonos érdekeltségi rendszerben vagy egy szervezetben ***piaci érdekkonfliktusban van az elkülönült használóval***;

  Logikai alapon a legkedvezőbb struktúrának az látszott volna, ha az erdő kezelőjének érdeke azonos a tulajdonoséval, míg az erdővagyon mindenkori hozadékának hasznosítását profitérdekelt, versenyző vállalat(ok)ra bízza. Ebben az esetben az állam tulajdonosi képviselője nem lehet az erdővagyon mai hozadékából közvetlenül részesülő személy vagy szerv. Az erdővagyont kezelő szervezet vezetőjének és tagjainak személyes jövedelme és a működés tárgyi feltételei ugyancsak nem függhetnek közvetlenül a rájuk bízott vagyon aktuális hozamától. Ezért ***állami költségvetésből finanszírozott szervezetnek kell lennie***.

- mind a tulajdonossal, mind a használóval azonos érdekeltségi rendszerben vagy egy szervezetben működik (***csak*** a munkaerő, vagy a munkafolyamokra vállalkozók, valamint a ***fatermékek és szolgáltatások piacával van érdekkonfliktusban***).

  Az erdővagyon megóvása, környezeti értékének előtérbe helyezése akkor biztosítható legjobban, ha a ***tulajdonos-kezelő-használó egyetlen, konfliktus nélküli érdekeltségi rendszerben végzi az erdőgazdálkodást***. Ennek a módszernek jelentős előnye, hogy az európai országokban ez a struktúra érvényesül az állami erdőgazdálkodásban. A rendszer igen nagy előnye, hogy tisztázott jogi keretekben és egyszerű pénzügyi eljárással oldható meg a rendkívül eltérő természeti különbségek allokációja.

2. Az 1995. évi változásokkal kialakult helyzet feszültségeinek oldását Szabados és társai gondolataival jellemezzük:

A privatizációs törvény hatályba lépéséig az állami erdők az ÁV Rt. induló vagyoni köréhez tartoztak, az ÁV Rt. alaptőkén felüli vagyonának részét képezték. E szabályozási modell egy „kézben" helyezte el tehát az erdőgazdasági Rt.-t, mint társaság és az általa hasznosított erdőterületek „tulajdonlását", az állam egy szervezete gyakorolta a tulajdonosi jogokat a társaság és az általa hasznosított erdővagyon felett.

Az 1995-ben hatályos szabályozási modell megszűntette ezt az egységet, kettéválasztotta a 100%-ban állami tulajdonban lévő erdőgazdálkodó társaságok és az általuk hasznosított erdővagyon tulajdonlását, ***a társaság az ÁPV Rt.-hez tartozik***, míg ***az erdő tekintetében a tulajdonosi jogokat a pénzügyminiszter, a KVI, illetve jelenleg az FVM – NFA is gyakorolja***.

A versenyeztetés nélküli vagyonkezelésbe adás problémás pontja, ha a tulajdonosi joggyakorló szakmailag megalapozatlan nagyságú ellenérték fejében engedi át a vagyonkezelői jogot az erdőgazdálkodó részére. A szakmailag megalapozott vagyonkezelési díjakat csak az Rt.-k portfolió vagyonkezelésének információ-bázisán lehet megállapítani.

A vagyonkezelési struktúra fogalmai

Állami erdővagyon: az erdőről és az erdő védelméről szóló törvény alkalmazásában azon erdőnek minősülő életközösség, erdőterület, erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterület és erdőterületen található létesítmény, melynek tulajdonosa a magyar állam vagy a 100%-ig állami tulajdonban lévő erdészeti részvénytársaság (utóbbiak az Rt.-k tőketartalékában szereplő utak, erdőtörvény hatálya alá tartozó létesítmények).

Vagyonkezelés: megállapodás vagy kijelölés alapján ellátott tevékenység, amelynek során a megbízott a tulajdonosi jogok korlátozott gyakorlására felhatalmazva gondoskodik a vagyon értékének és állagának megóvásáról, hozamának biztosításáról, főszabályként térítés ellenében.

Használat: a más tulajdonában álló dolog (vagyon) polgári jogi szerződés (vagy jogszabály) alapján történő birtoklása, használata és hasznainak szedése. A használó a rendes gazdálkodás szabályai szerint köteles eljárni. Viseli a dolog fenntartásával járó terheket, a rendkívüli javítások és helyreállítások kivételével, terhelik a dolog (vagyon) használatával kapcsolatos kötelezettségek, közterhek. A használat másnak nem engedhető át.

Koordináció: a portfolió vagyonkezelés eszközével gyakorolt, de annak szokásos mértékét meghaladó tevékenység, amely esetünkben a 960 ezer ha egységes erdővagyon osztott használatából származó hátrányok és veszteségek kiküszöbölését, illetve csökkentését szolgálják.

Az erdészeti vállalkozások nagyfokú autonómiája mellett a koordináció az alábbiakra korlátozódna:

- csoportcélok és stratégiák kialakítása, vezetésfejlesztés, pénzügy, erdővagyon, költségszint-javítás, hitel- és osztalékpolitika,
- vezetési és pénzügyi ellenőrzés,
- marketing, PR koordinálása.

3. Az állami erdőgazdálkodó szervezetek európai típusait Illyés Benjamin (1995**)** tanulmányában szereplő csoportosításban is bemutatjuk, amelyben a magyar rendszer is elhelyezésre került.

- „Egységes" integrált hatósági és gazdálkodási szervezet
- Elkülönült, költségvetési jellegű gazdálkodó szervezet
- Elkülönült, versenyszférában gazdálkodó szervezet

Az elkülönült, versenyszférában gazdálkodó szervezet
Feladatai:

- Gazdálkodás az állami erdőkben
- Erdei és egyéb piaci termékek és szolgáltatások előállítása, feldolgozása és értékesítése

- Szolgáltatásként gazdálkodás, szaktanácsadás a privát és közösségi erdőkben
- A komplex erdőgazdálkodás mintaüzemeinek kialakítása

Jellemzői:

- Az állami költségvetéssel a kapcsolat közvetett
- A szervezet hierarchikus jellege gyengébb
- Decentralizált döntési folyamatok növelik az innovációs képességet
- A teljesítmény orientáció elősegíti az öntevékeny, kezdeményező, egymást értékelő emberi magatartás megerősítését.

Altípusok:

G) Speciális jogszabály szerint működő szervezet:
   a) cseh erdővagyon gazdálkodó szervezet,
   b) általános erdőgazdálkodó szervezet (norvég, lengyel, szlovák stb.).

H) Magánjogi szabályozás szerint működő szervezet (rt):
   a) egy központú szervezet (ír, svéd, osztrák stb.)
   b) egymással versenyző szervezetek (magyar),
   c) holding kezelésben működő szervezet.

I) Központi szabályozás szerint működő szervezet (közhasznú társaság)

4. Az erdővagyon-kezelő szervezeti rendszerének elméleti kritériumai

A mintegy 1050 ezer ha állami erdőt osztatlan egységnek kell tekinteni (a régiók kialakulása után dönthető el a területi egységek szervezete).

Stabil, hosszú távon fennmaradni képes szervezetrendszer kialakítására van szükség.

Az erdőgazdálkodók erdővagyon érdekeltségét fenn kell tartani, illetve fokozni kell.

A használat, illetve gazdálkodás végrehajtását önálló gazdasági tevékenységet folytató vállalkozó típusú szervezetekre kell bízni.

Az állami erdő éves tiszta hozamát az állami erdővagyon és az erdőgazdálkodás fejlesztésére kell visszaforgatni. A közfeladatok és a társadalmi elvárások ellátását költségvetési forrásból kell finanszírozni.

A szükséges koordináció és ellenőrzés hatékony legyen, objektív adatokon alapuló adottságokat figyelembe vevő elvárási és értékelési rendszer szükséges.

Az erdő vagyonkezelése a társadalom számára átlátható és nyilvánvaló legyen, valamint az érintett szaktárcák ráhatási és ellenőrzési lehetősége a rendszeren belül biztosított legyen.

Az állami erdővagyon kezelésének struktúrája

Tulajdonosi joggyakorló

⇩

Vagyonkezelő/koordináló

⇩

Erdőgazdálkodó/használó

A vagyonkezelés intézménye megfelel az állami erdővagyon tulajdonlási, kezelési és használati viszonyainak rendezésére és a fenti alapvető szempontokat is kielégíti. A vagyonkezelés jogintézménye teszi lehetővé, hogy a tulajdonosi jogok egy részének megállapodással történő átengedése révén az állami erdővagyonnal való vállalkozói tevékenység mind a közérdek, mind az operatív működés követelményének megfeleljenek.

Az állami erdők vagyonkezelése az erdőgazdálkodói tevékenységen keresztül érdemi és hatékony. Ezért a működés alapvető követelménye, hogy az állami erdőt és az erdészeti Rt.-k vagyonát egységes szervezetrendszerben kezeljék. Az egységet a társasági jog keretei közötti tulajdonlással, vagyonkezeléssel és koordinációval lehet és kell biztosítani. Ezeken keresztül érvényesíthető az ágazati, illetve a közösségi kontroll is.

5. Prognózis elemek és javaslat

5.1. A jelenlegi szervezeti rendszerben lévő szervezeti adottságok

Az erdészetek eltérései

Az erdészeteket három jellemző (területnagyság, egységnyi területre eső fakitermelés, és az egységnyi területre eső erdőfelújítás) erdészeti portfolió összesített adatai 5-5 csoportba soroltuk, amelyek összevont átlaga jellemzi az erdészeteket, és az erdészetek csoportba kerülése alapján az erdészeti szervezetet.

Erdőgazdaságok belső és külső vállalkozási gyűrűje

Részvénytársaságok saját társaságai (leányvállalatok)

Az 1990-es években egyes elsősorban műszaki folyamatokat a részvénytársaságok gazdasági társaságokba szerveztek ki, ezeknek száma azonban elenyésző volt, és 2002-re számuk tovább csökkent.

Részvénytársaságok közös térségi-szakmai kapcsolatai

A részvénytársaságok nonprofit együttműködéseket, közös vállalatokat is működtetnek:

Erdészeti Üdülők Közös Vállalat: Zalaerdő Rt., Vértesi Erdő Rt., Szombathelyi Erdészeti Rt., SEFAG Rt., Pilisi Parkerdő Rt., Nyírerdő Rt., NEFAG Rt., MEFA Rt., KEFAG Rt., Ipolyerdő Rt., Gyulaj Rt., Egererdő Rt.

Alföldi Erdőkért Egyesület. Délalföldi Erdészeti Rt., NEFAG Rt., Nyírerdő Rt., KEFAG Rt.,

Térségi, szakmai együttműködés a vadgazdálkodás és a kereskedelem területén alakult ki.

Az ÁPV Rt. – *(2005)*

Az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt. (ÁPV Rt.) a ***magyar állam vállalkozói vagyonának első számú gazdája***. Feladata a törvényben meghatározott vagyoni kör értékesítése, felelős, piaci alapú kezelése, illetve a korábbi privatizációs ügyletekkel kapcsolatos elszámolási és ellenőrzési feladatok végrehajtása.

Az állami vagyon tömeges magánosítására a kelet-közép-európai térségben, így Magyarországon is a 90-es évek elején lezajlott politikai rendszerváltoztatás teremtett lehetőséget. ***Az 1945 után szinte teljes egészében államosított nemzeti vagyon 15 év alatt, azaz történelmileg rendkívül rövid idő alatt került ismét magántulajdonba***.

A privatizáció meghatározó szerepet játszott a piacgazdaság kiépítésében, illetve újraélesztésében. A folyamat kezdetén az állami tulajdon aránya meghaladta a 85 százalékot, mára azonban döntően megváltozott a helyzet, hiszen a magyar gazdaság közel négyötöde magántulajdonban van.

Ami magát a privatizációt illeti: 1990-ben 1859 állami vállalat várt magánosításra, a cégek akkori könyv szerinti értéke 1670 Mrd Ft (1990. évi árfolyamon közel 26,5 Mrd USD) volt. 2004. december 31-én az ÁPV Rt. tulajdonosi felügyelete alatt már csak 137 társaság működött, amelyek könyv szerinti vagyona 702,4 milliárd forintot (3,9 Mrd USD-t) tett ki előzetes, nem auditált adatok alapján.

Ebből a cégcsoportból 38 társaság egészen, többségi vagy kisebbségi tulajdonrésze marad tartós állami tulajdonban. A fennmaradó kisebb vagy nagyobb állami cégek, továbbá számos ingatlan még hazai és/vagy külföldi befektetőkre vár.

Magyarország 2001-ig mind a privatizáció, mind pedig a zöldmezős beruházások tekintetében a nyugati befektetők elsőrendű célterülete volt a régióban.

Az állam, és így az ÁPV Rt. egyik legfontosabb feladata továbbra is az, hogy megszólítsa, informálja és megnyerje a befektetők azon körét, amelyek az eladásra kínált társaságok működését hatékonyan, hosszú távon biztosítani képesek.

További fontos feladata az ÁPV Rt.-nek, a rábízott tartós állami vállalkozói vagyon hatékony működtetése és kezelése.

Az ÁPV Rt. szervezete

A feladatok végrehajtását az ügyvezető igazgatók irányításával működő, elsődlegesen az ÁPV Rt. fő feladatai – vagyonkezelés, privatizáció előkészítése, privatizáció – alapján szervezett igazgatóságok látják el.

Tartós állami tulajdon, vagyonkezelés

A tartós állami tulajdon körének kijelöléséhez a Privatizációs törvény három alapszempontot határoz meg. Ide tartozik egy-egy vagyonelem, ha

- ***a vagyon, vagy az azt működtető társaság országos közüzemi szolgáltató,***
- nemzetgazdasági szempontból stratégiai jelentőségűnek minősül, illetve
- honvédelmi vagy más különleges célt szolgál.

A hatályos Privatizációs törvény fő szabálya, hogy az állami részesedés általában nem lehet kevesebb az 50% + 1 szavazatot biztosító hányadnál. Kivételesen azonban lehetőséget ad arra, hogy az állam tartósan ún. stratégiai kisebbségi pozícióban (25% + 1 szavazat, blokkoló kisebbség) maradjon a gazdasági társaságban.

A Privatizációs törvény emellett – bizonyos korlátozásokkal – lehetőséget biztosít különleges szavazat elsőbbségi részvény, ún. aranyrészvény kibocsátására is. Az ezekhez tapadó szavazati jogokat általában a társaságok alapszabálya rögzíti. Az EU csatlakozás következtében az aranyrészvény intézménye módosulni fog.

A tizenkilenc erdőgazdaság száz százalék állami tulajdonban van.

A vagyonkezelési tevékenység legfontosabb szempontja a lehető legnagyobb nyereség elérése. Az állami vagyonkezelés sajátossága, hogy emellett foglalkoztatás- és iparpolitikai, környezetvédelmi és biztonságpolitikai szempontokat is érvényesíteni kell, egyes ágazatoknál pedig biztosítani kell az állam ellátási kötelezettségét.

A privatizációs folyamat

A folyamat kezdetén a privatizáció érdekében a vállalatokat – a törvényi előírásoknak megfelelően – először társasággá kellett alakítani, hogy működési szabályaik megfeleljenek a modern piacgazdaság igényeinek. Az állami vállalatok többségének sikeres átalakításával és privatizálásával párhuzamosan – elsősorban a piaci körülmények kedvezőtlen alakulása miatt – számos állami cég jelentős veszteséget szenvedett el és közülük jó néhány sorsa a felszámolás vagy végelszámolás lett.

A magánosítási folyamat véghezviteléhez Magyarország a piaci alapú privatizációt választotta. E módszer azt jelentette és jelenti, hogy a vagyontárgyak értékét a piac értékítélete szabja meg. Az ingyenes vagyonhoz juttatással szemben a pályázattal kiválasztott, jelentős összeget kockáztató befektető felelőssége, érdekeltsége nagyobb abban, hogy a vagyont hatékonyan működtesse.

A privatizáció során az ÁPV Rt. esélyegyenlőséget biztosít az állami vagyonhoz történő hozzájutásban. Ezért a privatizáció és a vagyonkezelés során alkalmazott legátfogóbb elv a pályáztatás, az üzleti ajánlatok versenyeztetése. Az ellenőrizhetőség és átláthatóság érdekében a Privatizációs törvény és a Versenyeztetési Szabályzat rögzíti a pályáztatás szabályait és formai előírásait. A pályázatok elbírálásánál az ár mellett általában Fontosak a garanciavállalási kérdések, a fejlesztési- és foglalkoztatási kötelezettségvállalások és a környezetvédelmi, illetve környezeti kárelhárítási szempontok is.

Az 1945 után vagyonuktól megfosztottak kárpótlása Magyarországon az ún. „***kárpótlási jegyek***” fejében megszerezhető vagyonnal, nem pedig a vagyon fizikai formában történő visszajuttatásával történt. Ez alól egyedül az egyházak képeztek kivételt.

A magyarországi magánosítás négy szakaszra osztható:

1. Az állam 1994-ig egyrészt a viszonylag könnyen eladható, jól működő, piacképes cégeket értékesítette, másrészt igyekezett minél szélesebb hazai kisbefektetői kört tulajdonhoz juttatni.

2. 1995 és 1997 között került sor a stratégiai nagyvállalatok (közüzemi szolgáltatók, bankok, stratégiai jelentőségű cégek) gyorsított ütemű értékesítésére, a vevők főként szakmai befektetők voltak.

3. Az 1997-es esztendőtől kezdődően mindinkább előtérbe került a privatizáció tőkepiaci módszerekkel (nyilvános kibocsátás, tőzsdei értékesítés) történő megvalósítása, illetve a nehezebben értékesíthető kisebbségi tulajdonrészek eladása.

4. A 2002. évtől cél a privatizáció lezárása. A 2003. évben látványosan felgyorsult a privatizáció: lezárult a bankprivatizáció, a kárpótlási jegyek jelentős része bevonásra került.

A külföldi befektetők szerepe

A világ jelentős multinacionális termelővállalatai, biztosítótársaságai, bankjai váltak befektetőkké Magyarországon. A 90-es évek elejétől a világ legjelentősebb tanácsadó és könyvvizsgáló cégei segítették a privatizációs szervezet munkáját.

A külföldi befektetők részvétele a privatizációban nagyon intenzív. 2004. december végéig a legtöbb befektetés Németországból (23,4%) érkezett. Ezt követi az Amerikai Egyesült Államok (13,3%), Franciaország (8,3%), Ausztria (5,1%) és Belgium (4,3%). Figyelemre méltó, hogy a nemzetközi tőkepiaci részvénykibocsátások mintegy 33,4%-os szerephez jutottak a magyarországi privatizációban.

A nyugati cégek döntéseit kezdetben elsősorban a piacszerzés, a regionális jelenlét, valamint a kisebb termelési költségek motiválták.

Napjainkra ez azonban jelentősen megváltozott. Magyarország elsősorban azért vonzó a külföldi tőke számára, mert az ország politikailag stabil és kiépültek a jogállamiság intézményei, a jogbiztonság garanciái.

Gazdasági tényezők is szerepet játszottak: a magyar gazdaság fenntartható növekedési pályára állt, fejlett az oktatás, képzett és kreatív a munkaerő, fejlett az infrastruktúra és a bankrendszer, alacsony az ország-kockázat a külföldi hitelminősítő intézetek szerint, konvertibilis a forint és a profit szabadon felhasználható.

Az ország immár az Európai Unió, a NATO, az OECD és számos más nemzetközi szervezet tagja.

A külföldi befektetők szerepe a magyar privatizációs folyamatban 1990 és 2004 decembere között.

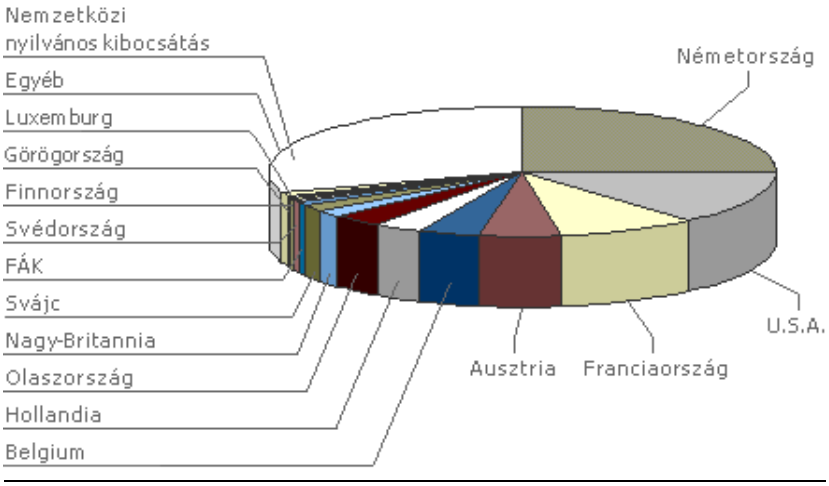

Az erdészeti társaságok új vagyonkezelési stratégiája egy 2003. évi sajtóközlemény alapján

Az állami tulajdonú erdőknek és kezelőiknek meg kell felelniük a társadalom elvárásainak, melyek között egyre hangsúlyosabb az erdő közcélú és közjóléti szolgáltatása iránti igény.

Az EU követelmények rendszere csak felerősíti az erdőgazdálkodás alapelveinek és stratégiai céljainak új szemléletét.

Alapelvek:

- Az erdőgazdasági társaságokat és azok elődjeit az állami erdők kezelésére alapították.
- ***Az állami erdőgazdálkodás stratégiáját a hazai és a nemzetközi környezethez igazodó vállalkozói típusú erdővagyon érdekeltségű erdőgazdálkodásra kell alapozni***.

Az alapvető stratégiai célok

- Azoknak a feladatoknak az ellátása, amiért az Állam az erdőgazdasági társaságokat alapította.
- A feladatoknak piaci körülmények között, üzleti alapon való végrehajtása.
- A tulajdonosi követelményrendszer és az objektív teljesítmény-mérés módszerének kidolgozása.
- Nemzetközi szinten is ütőképes szervezeti rendszer kialakítása.
- A tevékenységi struktúra korszerűsítése.

Ennek megfelelően az ÁPV Rt. a következőkben határozta meg feladatait.

- ***Az erdőgazdasági társaságok vagyonkezelői státusának*** biztosítása
- Az erdőfenntartás és a társadalmi szolgáltatások rendszerének korszerűsítése
- ***Az erdőgazdasági cégcsoport versenyképes rendszerének*** kialakítása
- A közönségkapcsolatok fejlesztése

Az erdőgazdasági társaságok 2004. évi gazdálkodásáról (2005. évi közlemény)

A cégcsoport együttesen teljesítette a 2004. évi tervét, veszteséges társaság nem volt, nettó árbevételük meghaladta az 50 milliárd forintot, ***az állami költségvetéssel szembeni befizetés és a kapott támogatás egyenlege nettó 6,5 milliárd forint***. Az ÁPV Rt. Igazgatósága úgy döntött, hogy ***a társaságoktól osztalékot az elmúlt évek gyakorlatához hasonlóan nem von el***.

Az erdészeti társaságok szakmai munkáját, a tartamosság biztosítását az erdészeti szakhatóság jónak értékelte, három társaságnak pedig kiváló minősítést adott. Ez az értékelés abból a szempontból is fontos, hogy az erdészeti társaságoknak az erdővel kapcsolatos valamennyi erdőművelési és fahasználati munkára a szakhatóság (erdészeti és természetvédelmi) engedélyét kell kérniük és annak előírásait minden vonatkozásban be kell tartaniuk. Az a vád, amely az utóbbi időszak nagy esőzései – ***árvizei*** – kapcsán felmerült a túlzott erdészeti beavatkozások (tarvágások) miatt, ez úton is visszautasítható, ugyanis az erdőben valamennyi munka tervszerűen, kizárólag szakhatósági engedéllyel történhet.

A tavalyi évi gazdálkodást alapvetően meghatározta a 2003-ban keletkezett aszálykárok teljes körű helyreállítása, ezt a társaságok maradéktalanul végrehajtották. Az erdészetek összesen csaknem 5 milliárd forint beruházást valósítottak meg, melynek 75%-át saját forrásból teremtették elő.

A társaságok piaci helyzete összetett volt: míg a fapiacon az un. rostfa, a papírfa és tűzifa iránt megnőtt a kereslet és ez az árban is megmutatkozott, addig a faipari termékek piaci lehetőségei továbbra is kedvezőtlenek voltak, nem kis mértékben a külföldi versenytársak megjelenése miatt.

A vadászati értékesítésében a külföldi vendégek számának csökkenésével visszaesés következett be, mivel az Európai Uniós belépésünkkel az export értékesítés „0" ÁFA kulcsa 25%-ra változott. Szerencsés körülménynek mondható, hogy a hazai bérvadásztatás növekvő tendenciát mutatott és a vadhús értékesítési piacának válsága kismértékben oldódott.

A természetvédelmi erdőterületek 90%-át az állami erdészeti társaságok kezelik. A természetvédelem egyre szigorodó feltételrendszerében a társaságok olyan közjóléti és természetvédelmi szolgáltatásokat végeznek, amelyek központi finanszírozása még nem megoldott. Az erdészetek eredményük terhére 2004-ben mintegy kétmilliárd forintot fordítottak erre a célra.

Tulajdonosi támogatás az erdőgazdaságok környezetvédelmére

Az ÁPV Rt. összesen 400 millió forint értékben környezetvédelmi támogatást ítélt meg a vagyonkezelésében lévő erdészeti társaságoknak a közelmúltban. Az ÁPV Rt.-hez tartozó, tartós állami tulajdonban lévő 19 erdészeti részvénytársaság 960 ezer hektár erdővel és ehhez kapcsoló egyéb földterülettel rendelkezik, melyek iránt a társadalmi, így a környezetvédelmi elvárások is egyre magasabb szinten fogalmazódnak meg.

Az ÁPV Rt. Igazgatósága 2004. októberében először 350 millió forintnyi támogatást ítélt oda az erre sikeresen pályázó hét erdészeti részvénytársaságnak működési biztonságuk megteremtése érdekében. A kapott pénzt azoknál a beruházásaiknál használhatják fel, amelyeknél a cél az EU normáknak megfelelően csökkenteni, majd megszüntetni a károsanyag-kibocsátást.

Mindenekelőtt szennyvíztisztító telepek építését és fűrészpor-leválasztó rendszerek létesítését oldhatják meg az elnyert pénzből. A támogatott beruházásokkal a társaságok gazdálkodásának környezetvédelmi jogszabályi feltételei hosszú távon rendeződnek.

A fennmaradó 50 millió forint 11 erdészeti részvénytársaság között került szétosztásra az általuk vagyonkezelt területeken található ***illegális hulladék felszámolására***. A kulturált környezet biztosítása érdekében elengedhetetlen a keletkezett hulladék folyamatos gyűjtése, elszállítása, valamint ***az illegális szemétlerakó-helyek megszüntetése***. Az erdőgazdaságoknak lehetőségük nyílik arra is, hogy fejlesztéseket (sorompók, árkok) végezzenek a kommunális, az építési és az egyéb törmelék lerakásának megakadályozása.

A támogatásokat az ÁPV Rt. a társaságok elkülönített számláira utalja át. Innen a projektek megvalósítását követően hívhatók le, ha a társaságok igazgatósága által készített és felügyelő bizottsága által véleményezett jelentést a tulajdonosi jogokat gyakorló ÁPV Rt. elfogadja.

Sopron, 2005.06.21. (MT IV. emh)

Az állami erdőgazdálkodás fejlesztésének szempontjai *(Erdészeti Lapok 1997/4)*

(Az 1996. évi Vonyarcvashegyi Konferencia alapján)

A hazai erdők mintegy 50%-a középtávon várhatóan állami tulajdonban lesz. A magánerdők a jellemző birtoknagyság és birtokszerkezetből adódóan, valamint a tulajdonosi motiváltságból következően nem tudják teljeskörűen betölteni azt a szerepet, amit a tartamosság és a közcélúság tekintetében a közvélemény az erdőgazdálkodástól elvár. Az állami erdő éppen ezért felértékelődik, mivel szerepe nemcsak a fatermesztésben, hanem olyan közcélú feladatok ellátásában is jelentős, amelyek közvetve és közvetlenül a környezet és természet védelmét, valamint a szociális-üdülési szolgáltatások biztosítását is jelenti.

Az ***ÁPV Rt. erdőgazdasági portfoliójába*** tartozó 19 erdőgazdasági társaság, az ország erdőterületének legértékesebb, jórészt őshonos fafajokból álló természetszerű, állami tulajdonban levő erdeiben gazdálkodik. Ez az erdőállomány az ország egész területének mintegy 10%-a, 940 ezer hektár. További mintegy 100 ezer hektár állami erdőterületen más szervezetek gazdálkodnak, ezek közül a HM tulajdonában levő erdőgazdasági társaságok és az ÁPV Rt. portfoliójába tartozó, tartósan többségi állami tulajdonban maradó agrár társaságok a legjelentősebbek. Mivel az állami erdőgazdálkodás speciális kategóriája és feladatai révén különleges helyzetet foglal el a nemzetgazdaságban, felmerül a kérdés: képes-e a jelenlegi tulajdonosi-vagyonkezelői rendszer hosszú távon kielégíteni a szektorral kapcsolatban jelentkező speciális igényeket?

A vagyonkezelés alapelvei

Az erdőgazdasági társaságok működtetése tulajdonosi vagyonkezelés keretében valósul meg. Ennek folyamata még csak 4 évre nyúlik vissza. Az 1994-ben lefektetett alapelvek ma is érvényesek. A biztonságos működés érdekében azonban folyamatosan át kell tekinteni a feladatokat és a megvalósítás reális lehetőségeit. Kiindulva abból, hogy az állami erdők fenntartása a közhasznúság elvén alapszik, az erdő és az erdőgazdasági társaságok vagyonkezelését az új követelményeknek megfelelően az alábbi koncepcionális alapelvek szerint kell megszervezni:

- Az állam tartós tulajdonában levő, az ÁPV Rt. vagyoni körébe sorolt erdőgazdasági társaságok által használt mintegy 940 ezer hektár erdőt ***osztatlan egységnek kell tekinteni***.
- ***Az erdőtulajdonlást és az erdőgazdálkodást*** a lehető legszorosabb közelségbe kell hozni, mert a gazdálkodó erdővagyon-érdekeltsége a leghatékonyabban így biztosítható. Ezt a vagyonkezelői jog intézménye biztosítja.
- Az irányítás korszerű, hatékony, közvetett gazdaságirányítási módszerekkel történjék. A körülményekhez jobban alkalmazkodni tudó társasági formában létrehozott vagyonkezelő szervezet működtetése hatékonyabb és kevesebb költséggel jár, mint az adminisztratív típusú irányító és ellenőrző szervezeteké.
- Színvonalas erdővagyon-gazdálkodás csak jó helyzetben levő gazdálkodótól várható. A jelenlegi hazai és európai gazdasági környezetben a vállalkozói típusú társaság tudja biztosítani az erdők fenntartásának és bővítésének hátterét, illetve gazdasági alapjait.
- Az erdőgazdálkodás évszázados léptékű jellegéből fakadóan nem viseli el a gyakori átszervezést. Az erdőgazdálkodók már a XXII. századnak dolgoznak. Ezért stabil, hosszú távon fennmaradni képes szervezet kialakítására van szükség.
- A korszerű állami erdőgazdálkodás működésének alapfeltétele az erdőgazdálkodás ösztönző jellegű szabályozási rendszerének korszerűsítése.

A vagyonkezelés új elemei

A társaságok jelenlegi szintű szervezeti elkülönültsége az önállóságból fakadó előnyök mellett hátrányokat is rejt magában. A vagyonkezelés fejlesztése érdekében elsősorban olyan területeket kell felülvizsgálni, ahol a cégek tevékenységének összehangolása előnyt jelenthet mind társasági, mind pedig portfólió szinten. Ilyenek többek között: a kereskedelem, a műszaki fejlesztés, a fafeldolgozás integrált nagyléptékű beruházásai, az erdőtelepítés, a társadalmi kapcsolatok (PR). Az állami vagyonkezelés tehát új feladatokkal kell, hogy bővüljön. Ez elsősorban a vagyonkezelői koordináció és szolgáltatás fejlesztését jelenti, érintetlenül hagyva a vállalkozások önállóságát. A hatékonyság növelése ugyanakkor megköveteli egységes információ-rendszer kialakításai a társaságok és a vagyonkezelő között. A lenti típusú feladatok összefogása azért is célszerű, mivel a 19 társaság egységes, szervezetében „uniformizált” cég, és a tapasztalatok szerint igényt tartanak a vagyonkezelő aktív együttműködésére.

A szervezet fejlesztése Az előrelépést tekintve nem kerülhető meg a szervezetfejlesztés kérdése. A javaslat részleteiben még nem kidolgozott, de vitára már alkalmas. A vagyonkezelés előzőkben ismertetett szempontjai mellett a szervezetépítés alapköveit az állami erdőgazdálkodás feladatai jelentik. Figyelembe kell tehát venni:

- ***az erdőgazdálkodás szempontjait:***
  - a termőhelyi különbségek kiegyenlítését,
  - a birtokméret nagyságának jelentőségét,
  - az erdővagyon-gazdálkodás prioritását,
  - a hozam visszaforgatását az erdőtőkébe;
- ***a természetvédelem szempontjait:***
  - a feladat nagyságát és költségét.
  - a védett és nem védett erdő kezelésének egységét:

- ***az irányítás alapelveit:***
  - a szervezet vállalkozói jellegét,
  - a koordináció és ellenőrzés ***normatív gazdaságirányítási eszközökkel*** történő végrehajtását,
  - a vagyonkezelés átláthatóságát és nyilvánosságát,
  - a szervezet stabilitását.
  - a lehető legalacsonyabb költségszintet.

A szervezet kialakításának és működtetésének feltétele azonban a szabályozási környezet kialakítása. Ez egyes törvények és más jogszabályok módosítását igényli.

A szervezeti modell

A szervezet megválasztásához a Társasági Törvény több lehetőséget is kínál. Az eddigi vizsgálatok szerint a részvénytársaság, vagy a közhasznú társaság modellje a legmegfelelőbb. Cél egy olyan jól működő, erős és nemzetközi viszonylatban is számottevő vállalatcsoport kialakítása, amelyik hosszú távon képes ellátni az állami erdőgazdálkodás feladatait, biztos kenyeret nyújtva.

Főbb elemei az alábbiak:

- Tulajdonosai: a privatizációért felelős tárca nélküli miniszter és a pénzügyminiszter.
- Felügyelő testületbe az FM, KTM, OEE delegál tagokat. Létrehozható esetleg egy külön szakmai felügyeletet ellátó szervezet is, pl. az Államerdészeti Tanács (az összes érdekelt részvételével az FM vagy a KTM miniszter irányítása alatt).
- Vagyona: a működéshez (üzemeltetés, fenntartás, beruházás) szükséges infrastruktúra és készpénz.
- Bevételei: a társaságoktól elvont osztalék, esetleg a társaságok által, illetve a társaságoknak fizetett vagyonkezelői díj/költség egyenlege. Mértéke nem haladhatja meg a MÁ E Rt. évi költségeinek és a tartalékképzésnek összegét.
- Létszám: a vagyonkezelő szervezet létszáma nem haladhatja meg a 15–20 főt. Feladatát szakértő szervezetek bevonásával látja el.

A fenti javaslat teljes körű kidolgozása még nem történt meg. Ez csak az érintett szakmai és társadalmi körök véleményének ismeretében tehető meg.

Erdőgazdálkodás gazdasági számai (M Ft.)

	N Árbevétel			N Árbevételből Export			Eredmény		
	1989	1990	1991	1989	1990	1991	1989	1990	1991
FM-19	22 735	25 084	25 329	6 338	8 163	8 942	1 865	648	–469
HM-3	1 030	1 085	1 267	194	293	445	192	115	61

Az erdőfelújítások elszámolási gyakorlata (M Ft)

	1993	**1994**	**Összesen**
EF költség	1982	2445	4429
EF Normatív támgatás	1107	1245	2352
Eltérés - Saját forrás	875	1200	2075
Decent. priv. érték	1409*	816	2025

* 1992. évi értékesítssel együtt

Jó kezekben a magyarországi erdők, az ÁVP Zrt. erdőgazdaságainak bemutatása *2007/6*

2007. június 21-én ***sajtótájékoztatót*** tartott az ÁPV Zrt. a 19 erdőgazdaságának eredményeiről a hazai erdők kezeléséről az Erdészeti Információs Központban. ***Koleszár István***, az ***ÁPV Zrt. Erdészeti és Agrárgazdasági Portfoliókezelő Igazgatóság*** ügyvezető igazgatója beszámolt az erdőgazdaságok eredményeiről.

Az idén most először léptek a nyilvánosság elé közösen az állami erdészeti társaságok és tulajdonosuk az ÁPV Zrt., azzal a szándékkal, hogy számot adjanak a kezelésükben lévő erdőkről, hogy mindenki részletesen megismerhesse tevékenységüket, és mindenki láthassa: náluk jó kezekben vannak a hazai erdők.

Hazánk erdőterülete az elmúlt 80 évben 1 millió hektárral, *500 ezer futballpályányi* területtel nőtt, és folyamatosan nő továbbra is. Az erdész szakemberek irányításával megvalósult nagyarányú erdőtelepítések, és fásítások eredményeként az 1921-ben még alig több mint 1 millió hektár erdőterületünk ma már meghaladja a 2 millió hektárt. Nemcsak európai viszonylatban, de a világon is egyedülálló ez a változás. Mindez a tradicionális, a fenntartható, tartamos erdőgazdálkodás mellett elkötelezett erdőkezelő szakembereknek, erdészeknek, erdőmérnököknek köszönhető.

Magyarország területének 20%-a erdő, s ennek több mint fele: 1,2 M ha állami tulajdonban lévő nemzeti kincs.

A jól teljesítő erdészeti társaságok 2006-ban 61,1 Md Ft nettó árbevételt, ***1,4 Md Ft üzemi eredményt és 1,8 Md Ft adózás előtti eredményt értek el, minden erdészeti társaság eredményesen gazdálkodott***. A saját tőke arányos jövedelmezőség mértéke a bázis időszaki 1,8%-ról 2006-ban 3,2%-ra nőtt.

Az erdészeti társaságok mindegyike önálló piaci szereplő. Az ÁPV Zrt.-hez tartozó 19 társaság hagyományosan nagyüzem és 14 év óta rt.-ként működik. 970 ezer ha, több mint ***1.000 Md Ft*** értékű állami erdőt kezelnek, 57 Md Ft saját vagyonnal.

A kezelt erdőterület közel ***40%-án különleges természetvédelmi szolgáltatásokat*** végeznek, valamint ***rendszeres közjóléti feladatokat látnak el a köz javára, mint például az erdei iskolák, erdei vasutak, pihenőparkok, sétautak, kilátók és berendezések*** üzemeltetése. ***E tevékenység mögött bevétel alig van, a költségek pedig jelentősek***. A közjóléti, a közhasznú feladatok ellátására külön ellentételezés nélkül 2006-ban mintegy 2,4 Md Ft-ot fordítottak. Mindezt a társaságok úgy biztosítják, hogy közben az erdővagyon tartamos kezelése, védelme, gyarapítása és fenntartható fejlődése, valamint az erdő biológiai egyensúlyának fenntartása mindenképpen megvalósuljon. Az ilyen sokrétű, különleges, a köz javára végzett – az üzleti alapú vállalkozáson túli – feladatok elvégzéséhez szükséges, hogy a cégcsoport pénzügyileg tartósan stabilan és jövedelmezően működjön.

Az ÁPV Zrt. a tulajdonosi elvárások teljesítése érdekében az elvégzendő feladatok közhasznúsága miatt évek óta és a most lezárt év után ***sem vont el osztalékot, azt visszahagyja*** az erdővagyon-kezelési feladatok színvonalasabb végzésére. Ezzel együtt a társaságok 2006. ***évi költségvetési befizetései 4,2 Md Ft-tal haladták meg a költségvetési támogatások összegét***.

Az elmúlt évben az erdészeti társaságok közel 6.000 főnek adtak közvetlenül munkát, ugyanakkor 10 ezer vállalkozásnak és így végül is 40 ezer családnak biztosítottak közvetve megélhetést.

Hamarosan (nyár végére) a hazai erdészeti társaságok közös kezdeményezésként a **www.erdő.hu** honlap létrehozásával kívánják folyamatosan tájékoztatni a nagyközönséget. A folyamatosan megújuló, friss tartalommal jelentkező honlapon bárki nyomon követheti majd hazánk erdeinek alakulását, megismerkedhet a felelősségteljes erdőgazdálkodással, és megtapasztalhatja, hogy „jó kezekben vannak a hazai erdők”.

Tájékoztatóját Koleszár István a kiemelt számok és gondolatok vetített bemutatásával fűszerezte.

A bemutatóból külön említést érdemel az állami erdészeti irányítás jelenlegi szervezete, amely az állami vagyonról szóló új törvény alapján hamarosan jelentősen átalakul. Ezért az alábbiakban – bár még külön soron – a többiekkel együtt érdemes a ma még úgynevezett HM erdőgazdaságok emblémáit is felsorolni. (Az alábbi emblémák kapcsolóiról elérhetőek a cégek kapcsolati adatai.)

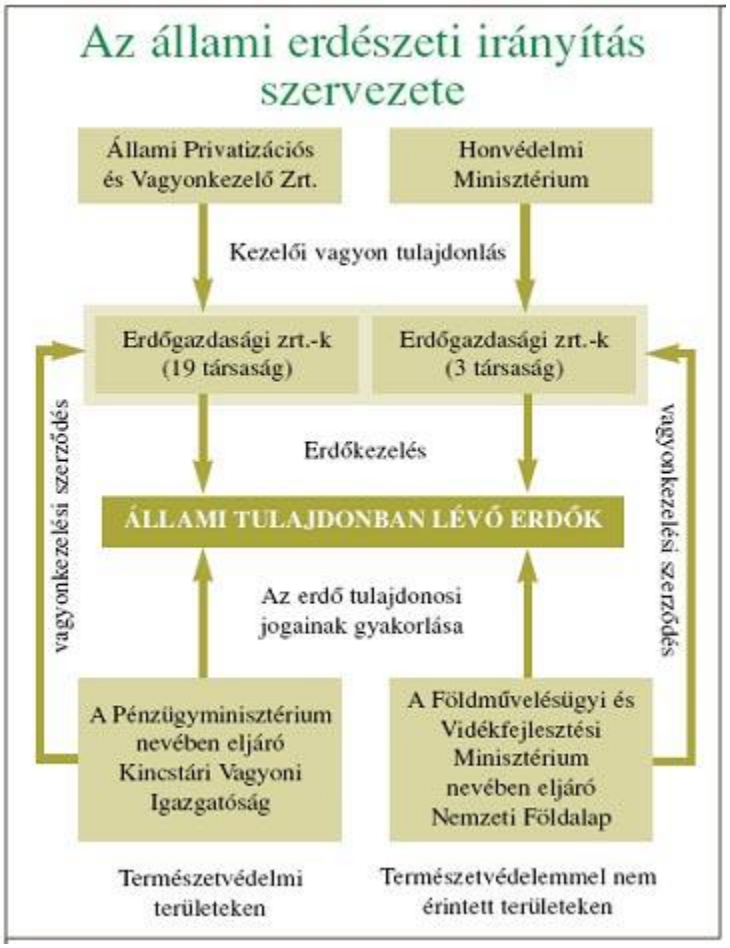

BF: Az erdészeti társaságok eredményt hoznak és értéket teremtenek
(ForestPress 2008/7)

Az a véleményem, hogy az irányításba be kellene vonnunk természetvédelmi szakembereket is.

Beszélgetés Benedek Fülöppel, az MNV ZRT vezérigazgató-helyettesével
A KvVM illetékes vezetője mondta, hogy ***a korábbi „csatavesztés" után sem mondanak le valamennyi természetvédelmi oltalom alatt álló erdő átvételéről.***

A vagyonkezelő ellen tud-e állni egy másik tárca nyomásának?

A megfogalmazás: „csatát vesztett", a háborúsdi…

Idézet volt…

Igen, de érzékelteti azt a légkört, ami az egész helyzetet jellemzi. Ezt kellene feloldani.

Nem háborúzni, hanem egy racionális platformot kell keresni. A vitának nem arról kellene folynia, hogy ki kezeli az erdőket, ki irányítja az erdőfelügyeletet. Nem abból kellene kiindulni,

hogy addig nem nyugszom, amíg a térképen berajzolt terület a természetvédelemhez kerül. Mindegyiknek megvan a maga racionalitása, élettere. És van az állam teherbíró képessége, amivel számolhatunk.

Az állami erdők mintegy 2,8 milliárd forint eredményt hoznak évente. Mindezt 60 milliárd forint fölötti árbevétel mellett. Ez nagyon nagy pénz, nem mondhatunk le erről, ezt a funkciót fenn kell tartanunk. A társaságok vezetői óriási vagyont kezelnek. Csak gondoljunk bele: az egy millió egyszázezer hektár föld értéke, ha szolidan számolom, közel egy millióval, az ezermilliárd forint, az erdő értéke még több mint ennyi. Tehát több ezermilliárd forintnyi értékű erdőt kezelnek, letesznek majd' százmilliárd forint árbevételt, és közel hárommilliárd forint tiszta hasznot. És közben eleget tesznek a különböző kötelezettségeknek.

Ha mondjuk kivonok ötezer hektárt közjóléti erdőnek egy társaságtól, akkor az hektáronként húszezer forint haszontól esik el. Ezt a százmillió forintot senki nem fizeti meg neki. Azt „le kell nyelnie" a gazdálkodásában.

Egyébként a lehető leggyorsabban át fogjuk adni az elmúlt évi kormányhatározatban kijelölt területeket. Az ehhez kapcsolódó árbevétel hiányát máshonnan kell pótolnunk. ***Az a véleményem, hogy az irányításba be kellene vonnunk természetvédelmi szakembereket is. Lehetne a vezérigazgatóknak egy természetvédelmi helyettesük, és helyben megoldhatnák a gondokat***. Ma papírok születnek, a vezetők egyeztetnek, ütköznek a vélemények, összevesznek, az ügyek hullámzanak, eljutnak ide. Nehezen megy előre, a megoldás felé. A kezelés lehetőségét le kell helyezni oda, ahol keletkeznek a gondok.

Az erdészeti paradigmaváltás során előtérbe kerül a közjóléti funkció. Ez annyiban is hasznos lehet az erdőgazdálkodóknak, hogy talán az egyetlen erdészeti tevékenység, amely a lakosság körében a pozitív megítélés kialakításában segíthet.

Természetesen én is támogatom a közjóléti funkciót, csak nem szabad elfeledni, hogy nagyon költséges dolog, viszi a pénzt. A közeljövőben mintegy száz kilométernyi turistautat építünk, és 500–1000 méterenként turista pihenőket alakítunk ki. Tűzrakó helyeket, forrásfoglalást, esőbeállót építünk. Mindenhol lesz környezetbe illő szemétgyűjtő is. Felújítjuk az erdei vasút hálózatot. Emellett bemutatjuk az erdészek munkáját is.

Tapasztalataim szerint ennek a rendeltetésnek a megítélése társaságonként eltérő. A nagyvárosok közelében, frekventált helyeken működő társaságok nem térhetnek ki előle. De vannak olyanok, ahol az igények nem olyan feszítőek. A vezetők minősítésének ma még nem része a közjóléti tevékenység értékelése. Összességében az erre a célra fordított összeg az elmúlt években nagyságrenddel növekedett.

Szóba kerültek az erdei vasutak. Megszűnhet az az áldatlan állapot, hogy időről időre a működésképtelenség állapotába jutnak?

Folyamatosan sorra kerülnek a felújítandó erdei vasutak, de most jönnek ki a korábbi elmaradt beruházások hiányosságai. A pályarekonstrukciók során már korszerűbb megoldásokat alkalmazunk. Így az idősebbeknek és a fiatalabbaknak is kényelmesebb utazást tudunk biztosítani. Ez is fontos része a jóléti erdőgazdálkodásnak.

Egyes társaságok évente tízmilliót meghaladó összeget költenek vagyonvédelemre. Tervez-e a vagyonkezelő e téren valamilyen áttörést? Tudja-e a törvényben előírt kötelezettségét teljesíteni?

Éppen a közelmúltban tárgyaltam az FVM államtitkárával és az illetékes főosztály-vezetőjével erről a kérdésről. A legnagyobb gondnak azt látom, hogy az erdőtulajdonosnak nincs meg a kellő jogszabályi felhatalmazása, hogy megfelelő hatékonysággal föllépjen a saját erdővagyona védelmében. Másrészt ez egy olyan szociális-társadalmi kérdés, amivel kell valamit kezdeni.

A vagyonkezelő támogatná egy egységes mezőgazdasági vagyonvédelmi szervezet felállítását?

Jelenleg van vadőr, erdőőr, halőr, mezőőr és a természetvédelmi őr. Az álláspontunk szerint ezeket racionalizálni kell, és össze kell vonni. Az erdők őreit is fel kell hatalmazni azokkal a jogosítványokkal, amelyekkel a természetvédők rendelkeznek. Vannak helyzetek, amikor a demokratikus népnevelő módszerek nem hatékonyak. Ilyenkor oda kell állni, és keményen kell föllépni.

Az utóbbi időben a turizmus terén sokat lépett előre a szakma, ökoturisztikai központok létesültek, a vadászházak nyitottá váltak. Folytatódik ez a tendencia?

Igen, az általános turisztikai ajánlatok között szerepelnek a vadászházak szolgáltatásai is. A kínálat már most is elég széles, a százfős lakodalmat is kiszolgáló vadászháztól kezdve az önellátó házig terjedően. A terveink szerint újabb panziókat és vendéglátóhelyeket nyitunk. Továbbá újabb oktatási központokat, erdei iskolákat és táborokat létesítünk. Erre is van kereslet. A célunk az, hogy a turisztikai bevételeink is növekedjenek.

A kommunikáció megítélésében is nagy különbségek vannak az egyes társaságok között.

Jelenleg ott tartunk, hogy a korábban elindított kommunikációs munkát, amelyet Káldy József koordinált, ***meg akarjuk újítani. Az ehhez szükséges forrást – mintegy tíz millió forintot – biztosítani fogjuk***. Egységesíteni akarjuk a kiadványaink arculatát is. Együtt kell bemutatnunk az erdei iskoláinkat, a vadállományunkat, a vadfeldolgozóinkat, a vendégházainkat, a turistaútjainkat. Úgy gondolom, hogy a második félévben ebből már kiadvány lesz.

És mi a helyzet az általános erdészeti kommunikáció szintjén? Oda jut-e forrás?

A tanulmányok, a kiadványok természetesen vonatkoznak az egész ágazatra. Ezen a téren össze kell fogni a magán-erdőgazdálkodókkal. Sok lehetőségük van a különböző pályázatokban.

Ez a szakmai kommunikáció. De lassan a szakma léte függ attól, hogy a közvélemény egyáltalán tudomást szerez-e az erdészekről, a munkájukról. Az ágazati kommunikáció összehangolatlan és gyenge.

Célcsoportokat kell kiválasztani, például a gyermekeket, a nyugdíjasokat és elmagyarázni az erdészek munkáját. E téren a természetvédők nem lépéselőnyben, hanem utcahosszal vannak előbbre. Csodálatos kiadványokban mutatják be a természeti értékeket.

Amiket az erdészek őriztek meg számukra is.

Pontosan. És azt sugallják, hogy mindezt ők csinálták.

Ügyes! De abban is lépéshátrányban vagyunk, hogy az erdők szélén jobbára csak a jól ismert ovális táblákat láthatjuk, s az arra járónak fogalma sincs, hogy éppen az X vagy az Y erdészeti társaság kezelésében lévő erdőben sétál.

Igaz, ezek a táblák hiányoznak. Pedig tudatnunk kell, hogy ő éppen melyik társaság munkájának jóvoltából élvezheti az erdő nyugalmát, szolgáltatásait. Ki kell találnunk, hogy az erdő „bejáratánál" mondjuk egy felirattal köszöntjük a betérőt, a területileg illetékes igazgató nevében.

Szerepel-e a terveik között egy olyan vezetői továbbképzés, amely egyrészt a személyes kommunikációt, másrészt a kommunikáció iránti érzékenységet fejleszti?

Egyelőre ott tartunk, hogy bevettük a minősítési szempontrendszerbe, a vezetők kötelesek kommunikálni a tevékenységüket. Túl kell lépnünk azon a szemléleten, hogy abból nem lesz baj, ha nem szólalok meg.

A nemzetközi kapcsolatokról is ejtsünk szót! Az az érzése a szemlélőnek, mintha titokban utaznának a vezetők. Ez a kitűnően kommunikálható terület egyelőre, fekete lyuk.

Nem kell szégyellni a vezetők külföldi útjait. Kitűnő kapcsolataink vannak nemcsak a szomszédos erdélyi, horvát, szlovák vagy ukrán szakemberekkel, hanem a kínai és a kanadai kollégákkal is. Van olyan társaság, amelyik külföldi képviseletet tart fönn. Erdélyben vegyes vállalatot hoztak létre. Egy jó lehetőségnek ígérkezik a tervezett Mária-út, Erdély és Ausztria között.

A '90-es években arra ösztönözték, kötelezték a vállalatokat, hogy szabaduljanak meg a fafeldolgozó üzemeiktől. Ma…

Tilos eladni, sőt az ellenkezőjére bíztatjuk őket. Elég nagy hiba volt, hogy az erdő közepében álló telepeket eladtuk külföldieknek, s most ott állnak kihasználatlanul, gondozatlanul. Terveink között szerepel, hogy két-három társaság együttműködésében elsődleges feldolgozó üzemet létesítünk.

A gazdasági logikának ellentmond, ha nem a hozzáadott értékkel növelt terméket adjuk el, hanem a rönköt.

Javítani igyekszünk a két parkettagyár együttműködését, és tervezzük a bútor-alapanyaggyártás elindítását is. Ebben együttműködünk a faipari szakemberekkel.

Ebben az évben az Erdészeti Tudományos Intézet rendezte az éves Vándorgyűlést. Az erdészeti kutatás nagyon gyenge lábakon áll, ami a finanszírozást illeti. A vagyonkezelő van abban a helyzetben, hogy megbízásokkal erősítse a működésüket. Számíthatnak-e megrendelésekre?

Az alkalmazott kutatásoktól nem függetleníthetjük magunkat. Ám a közhasznú alap-kutatások finanszírozása az FVM hatáskörébe tartozik. Az alkalmazott kutatások, amennyiben illeszkednek az erdőgazdálkodási programunkhoz, akkor akár közös pályázatok is elképzelhetőek. E téren várjuk a kutatók témaajánlásait.

A kérdés másik aspektusa az oktatás gyakorlati feltételeinek biztosítása. A közelmúltban tárgyalt a soproni egyetem rektora a vezérigazgatókkal, hogy bizonyos feltételekkel az egyetem és a társaságok olyan együttműködést alakítsanak ki, amely biztosítja az oktatási-kutatási hátteret.

Köszönöm a beszélgetést. ***ZZ***

Az interjú másik részét az Erdészeti Lapok 2008. júliusi-augusztusi számában olvashatják.

Abban többek között az erdészeti társaságok átszervezésével kapcsolatos várható intézkedésekről lesz szó.

BF: Csak egységes erdészeti politika képzelhető el Magyarországon
(Erdészeti Lapok 2008/7-8, ForestPress)

Beszélgetés Benedek Fülöppel, az MNV ZRT vezérigazgató-helyettesével

Az interjú első része már korábban megjelent a ForestPress-en.

A hazai erdőgazdálkodásban mi volt az elmúlt időszak legsúlyosabb gondja, illetve a legnagyobb sikere?

A legnagyobb gondunk az volt, hogy nem tudtuk ***az adottságokból következő különbségeket*** a rendszerbe illesztetten kezelni. Mások egy jó adottságú társaság piaci gazdálkodásának feltételei, mint a kedvezőtlenebb helyzetben lévőké. Arra törekszünk, hogy az egységes erdőgazdálkodás keretein belül a különbségeket kezelni tudjuk, mert megszűnt az erdőfenntartás finanszírozási rendszere, amely, mint ismert, ***ezt a célt szolgálta***…

Redisztribuciós eszköz volt…

Pontosan. Ehelyett az MNV Zrt-nek, a ***tulajdonosi jogok gyakorlójának, ezt egyedi támogatással kell helyettesítenie. Vagyis pénzt adnia. Ez nem jó, mert a „gazdagabb" erdészeti társaság úgy érzi, hogy elvesznek tőle, a kevésbé tehetős meg úgy tekinti, hogy „adományt" kap***. Ez nem a vezérigazgató hibája, mert ha leváltanánk, akkor is veszteséges maradna az erdőgazdaság a jelen adottságok mellett. ***Nem lehet külön szabályozást készíteni az alföldi társaságoknak és az „ezer éve" erdőt forgató, erdőklímában gazdálkodónak. Ezt kezelni kell, mert olyan belső feszültséget kelt az erdőgazdálkodók között, amit fel kell oldani***.

Megoldható ez egyáltalán valaha is?

Egy olyan központosított alappal, ami bizonyos visszaosztást lehetővé tesz. Ebből látható, hogy ***nem volt az erdőfenntartási járulék azért olyan rossz dolog***. Sokaknak ***nem tetszett, de működött*** a rendszer. A kedvezőtlenebb adottságú gazdaságokat a jogszabály szerint forrás-kiegészítésben részesítették.

Egy másik gond, hogy minden erőfeszítésünk ellenére sem sikerült olyan összhangot teremteni a ***természetvédők és az erdőgazdálkodók*** között, amit az erdő megérdemelne. Meggyőződéssel vallom, hogy az erdészek ezer év óta a legnagyobb természetvédők. Hisz' ha ők nem végezték volna áldásos tevékenységüket, akkor a legjobb erdeink nem lennének meg. A rendszerváltás kritikus időszakában az erdészek megőrizték az értékes erdőket. Ez vitathatatlan. Természetesen, mint mindenki, az erdészek is követnek el hibákat. Ezért le kell ülni egy asztalhoz, és amikor eljön az ideje a vélemények ütköztetésének, nem szabad kitérni előle. Emlékezzen, amikor az egyik napilap szervezésében zajlott az a vitafórum, azt mondták, a vezető erdészek, hogy minden rendben van. A folyosón már kérdőre vontak, hogy miért kell átadniuk a természetvédőknek azt az ominózus 8 ezer hektár erdőt. (Emlékezetes, hogy a KvVM már akkor 36 ezer hektár erdőt követelt az erdészeti társaságoktól – a szerk.) Miért is kell átadni? Azt én is vitatom, hogy a 14 éves nemesnyárast miért kellene átadni. Más a helyzet mondjuk az Aggtelek környéki természetvédelmi területen álló erdőnél.

6–8 pontban össze kellene foglalni az erdészek és a természetvédők közötti vitás kérdéseket, s nem a „ki kit győz le" elve szerint, hanem az együttműködésben való megállapodásra törekedve tárgyalni.

A harmadik fontos kérdés, hogy az erdőnek ma három – a gazdasági, a védelmi, a közjóléti és az oktatás-kutatási – funkcióját emeljük ki. Látni kell***, az ország nem bírja ki, hogy az egy millió 78 ezer hektár állami erdőben a gazdasági rendeltetés háttérbe szoruljon***. A közel egymillió hektárnyi magán-erdőgazdálkodó természetesen a gazdasági funkciót helyezi előtérbe. Ki kell alakítani egy egészséges arányt! ***Az állami tulajdonban maradó erdőknél vélhetően csökken majd a gazdasági célú erdők aránya, de ezeknek kell működtetniük, finanszírozniuk a védelmi és a közjóléti rendeltetésű erdőket. Tehát árbevételt kell produkálniuk***.

Az energiaárak emelkedésével ***nagyobb részt kell vállalni a biomassza előállításból. Nagyobb szerepe lesz a tűzifának is***. Természetesen ez cégcsoport szinten nem jelent több fakitermelést, hiszen a ***kitermelhető keretszámokat az erdőtervek meghatározzák. Ebből kell fedezni a véderdők és közjóléti erdők kieső jövedelmét. Ugyanakkor a természetvédők kezelésében lévő nemesnyárasokat is ki kell vágni, mert azért telepítették, hogy papírfa legyen belőle. Nem válhatnak különleges rendeltetésű erdőkké. Ebből következik, hogy csak egységes erdészeti politika képzelhető el Magyarországon***. Ennek pedig a törvény szerinti helye jelenleg az FVM-nél van. Ma vita folyik arról, hol legyen az erdészeti igazgatás – ez talán hatalmi kérdés is ….

Az egész „zöld téma" az…

Igen, az. De eltérnek a lényegtől. Ezért igyekeztem szakmai szempontból megközelíteni az erdőgazdálkodás jövőjének kérdését. Nem látom indokoltnak, hogy az erdőfelügyelet átkerüljön a KvVM-hez. Az összes állami tulajdonú erdőnek csak egy része (mintegy

egyharmada) védett erdő. Az erdészeti igazgatást lehet racionalizálni, de, hogy az ***erdészeti adattárat*** megszüntessük, az képtelenség. Hisz' arra épül a teljes, világhírű magyar erdőgazdaság. Ne feledjük, '56-ban a magyar erdészek olyan ismereteket vittek Kanadába, amit ott, akkor még nem tudtak. Ezeket, az Európa erdészeti tudományának bölcsőjéből, Selmecről származó értékeket nem szabad feladni.

Mi volt a sikertörténet?

Sikerként könyvelhető el, hogy az erdőgazdasági társaságcsoport 2007-ben is eredményes évet zárt. Az összesített adatok szerint (a HM erdőgazdaságok nélkül) az erdészeti társaságok 2007. évben egyre csökkenő költségvetési támogatás mellett, 65 567 M Ft nettó árbevételt,

1 881 M Ft üzemi eredményt és 2 474 M Ft adózás előtti eredményt értek el. Az elmúlt évben minden erdőgazdaság nyereségesen gazdálkodott. Az árbevétel arányos jövedelmezőség (adózás előtti eredmény/ árbevétel) mértéke a bázis időszaki 2,9 százalékról 2007. évben 3,8 százalékra nőtt. Valamennyi társaság szakmai munkájára az illetékes erdészeti hatóság pozitív értékelést adott. Sikeresen lezárult a 2007. évi közmunkaprogram, amely 2008-ban is folytatódik. Egyedi társasági sikerként értékelhetjük a ***Bakonyerdő Zrt. Tapolcai Parkettagyárának*** Magyar Termék Nagydíját. E mellett számtalan sikeres fejlesztést is kiemelhetek, például a SEFAG Zrt. Kardosfai Ökoturisztikai Központját.

*Milyen döntésnek bizonyult az **ÁPV Zrt., a KVI és az NFA összevonása**?*

Az, hogy az állami vagyont egy szervezetbe vonta össze a Parlament, ***a lehető legjobb lépést*** tette az állami vagyonnal való racionális gazdálkodás érdekében. Fontos, hogy a törvény nem privatizációt említ, hanem vagyongazdálkodást. Ebbe természetesen belefér, hogy eladok, veszek, cserélek, de nem ezen van a hangsúly. A nevesített 19+3 erdőgazdaságot nem szabad eladni. A történelem azt bizonyítja, hogy a királyi, a császári, az állami, a kincstári erdők éltek túl mindent.

Jelenleg három csoportja van az állami vagyonnak, a klasszikus kincstári vagyon, a társasági portfolió (az agrár-társaságok nélkül) és az agrár cégcsoport. Az erdőgazdasági társaságokat pedig úgy sorolja föl a törvény, hogy nem lehetnek tárgyai sem a privatizációnak, sem az Új Tulajdonosi Programnak.

*Az a kérdés még nem került nyugvópontra, hogy **a társaságok átszervezése milyen irányt vesz. Úgy tudom, háromféle alternatíva készült**.*

Általánosságban kimondhatjuk, hogy nem adunk el erdőt. Például a Bábolnai Mezőgazdasági Kombinát kétezer hektárnyi erdejét sem adtuk el, hanem odaadtuk a Vértesi Erdészeti és Faipari Zrt.-nek. Az ölbői 120 hektár erdőt sem adtuk el a Pannonhalmi Apátságnak, hanem a Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt.-hez csatoltuk. ***Az erdőgazdaságok integrációjáról szóló kormányrendeletek – például a 2233-as – arról szólnak, hogy az MNV ZRT az erdészeti társaságok – a 19+3 – racionalizálása érdekében tervet készít és végrehajtási, intézkedési tervet dolgoz ki.*** A három honvédségi társaságot illetően, még nem sikerült megállapodnunk, hogy melyek azok a területek, amelyeket ***honvédelmi célból*** meg kell tartaniuk. A nem honvédelmi célúakat át kell adniuk, de az egyeztetések még folynak.

Az ***erdőgazdaságoknál áttekintettük a belső működés jelenlegi rendszerét***, a szervezeti működési rendet, a nyilvántartást, a számvitelt, az informatikát és a belső elszámolás teljes rendszerét. Azt tapasztaltuk, hogy ez 19-féleképpen működik. Három-négy számítástechnikai rendszert alkalmaznak.

Az év elején kértük, hogy készítsenek egy korrekt tervet. Mindegyik gazdaság elkészítette, egyenként átbeszéltük, és ennek megfelelően teljesítik a gazdasági, védelmi és közjóléti feladataikat.

A szakmailag nagyjából azonos profilú társaságok közötti integrációt helyezzük előtérbe. Szó volt arról is, hogy meghatározott arányokat alakítsunk ki, tehát ne legyenek nagyon kicsi és nagyon nagy egységek.

Ezek csupán elvi szintű tervezetek. A konkrétumokig még nem jutottunk el. A civil szervezetekkel egyeztetve arra a következtetésre jutottunk, hogy ***az első lépcsőben az egységes számviteli, nyilvántartási és belső elszámolási rendszert kell kialakítani***. Ennek során már össze kell hangolni a fejlesztéseket, a vásárlásban és a kimenő áruk terén. Hasonlóan össze kell hangolni a nemzetközi kapcsolatokat, a vadgazdálkodást és vadfeldolgozást.

Az egységes informatikai fejlesztés terén már döntés is született az eljárásról. A civil szervezettekkel egyeztetve, a ***második lépcsőben lehet területi összevonásokról dönteni***. Mindezekre egy-két éven belül kerülhet sor. Ez meglehetősen bonyolult folyamat lesz, hisz' az érdemi munka döntő része az ***erdészeti igazgatóságokon zajlik, s ezekből 125 van*** az országban.

Ráadásul egészen más a területi és a gazdasági racionalitás…

Abban maradtunk, hogy az első lépcső végrehajtása után, egy megalapozott előterjesztéssel fogunk kilépni. A Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács elnöke a Mezőgazdasági Bizottság ülésén bejelentette, hogy a tevékenységek összehangolása és fokozatos átalakulás megy végbe.

A vezérigazgatói, vezetői karban ezek a folyamatok nyilván feszültséget keltenek, és a jelenlegi status quo megőrzése a cél.

A vezérigazgatók között nagyjából azonos súlyú az együttműködési készség és a konkurencia. Az a feladatunk, hogy a konkurenciát kiiktassuk, a személyes rivalizálást nem is említve. Mindez nem lesz egyszerű dolog. Azt sem szabad elfelejteni, hogy meglehetősen nagy önállósággal és nem kevés hatalommal rendelkező cégvezetőkről van szó.

A korszerűsítés és átszervezés folyamatában gondoltak-e arra, hogy egy szervezet-szociológiai átvilágítást végeztessenek a társaságoknál?

Az információgyűjtés időszakát éljük, és nem csupán szociológiai szempontok alapján kell elemezni a társaságokat. Gondolkodunk komplex szociológiai és szakmai elemző vizsgálatokban is. Ez kapcsolódik ahhoz a kommunikációs és sajtóakcióhoz, amit a közelmúltban Káldy József vezérigazgató koordinált. Amennyiben az átszervezés első lépcsője, az informatikai összehangolás megtörténik, akkor ***létrehozunk egy olyan kommunikációt működtető alapot, amely biztosítja a belső és a külső kommunikációt egyaránt***.

Ezt viszonylag gyorsan végre fogjuk hajtani.

A társaságok egy része szívesen kamatoztatná szellemi és anyagi erőit, ha lehetősége nyílna ***erdőtelepítésre****. Gondolkoztak-e ennek a lehetőségnek a megteremtésén?*

Igen. Már a legutóbbi vezérigazgatói értekezleten említettem, azon gondolkodunk, hogy az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programon belül meghatározott erdészetfejlesztési koncepció nem valósulhat meg az állami erdészetek közreműködése nélkül. Két dolgot kell elérnünk. Egyrészt, hogy azok is megkaphassák a támogatást, akikkel az állami erdőgazdaságok együttműködnek a mezőgazdasági területek erdősítésében. A négyes számú ***életjáradéki programban fölvásároltunk 15 ezer hektárt, és ezzel kívánjuk a területet biztosítani. Ezeket fölajánljuk a területileg illetékes társaság vezérigazgatójának, s amennyiben alkalmasnak tartja erdősítésre, akkor már az idén megkaphatja***. Két éven belül erdőt kell telepíteniük. Ugyanezt tervezzük az ötödik életjáradéki programmal is, sőt a Nemzeti Földalapnál lévő kis darab földeket is felajánljuk kezelésre.

Várhatóan ez mekkora terület lehet?

Ez összesen mintegy 30 ezer hektárt tehet ki.

*Köszönöm a beszélgetést..****(ZZ)***

Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. – Erdészeti szervezet *(2008/01/12)*

Felállt az állami erdővagyon kezelésének új szervezete

Az Erdészeti Lapok novemberi számának 375. oldalán, „Célban a vagyontörvény" címmel ismertettük a 2007. évi CVI. törvény nyomán addig megvalósult, az állami erdővagyon kezelését (is) érintő szervezeti változásokat. Tájékoztatást adtunk a ***Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács és a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. (MNV Zrt.)*** megalakításáról, valamint az új szervezetekben a már megnevezett vezető tisztségviselőkről, munkatársakról.

(Az Erdészeti Lapok októberi számának 318. oldalán hírt adtunk az állami vagyonról szóló törvény elfogadásáról. A lapzárta után tudomásunkra jutott információk: Az állami erdővagyon kezelését is alapjaiban érintő jogszabály a ***2007. évi CVI. törvény***, mely a Magyar Közlöny 121. számában jelent meg. A végrehajtásáról szóló rendelet a ***254/2007.*** (X. 4.) Korm. rendelet az állami vagyonnal való gazdálkodásról, mely a Magyar Közlöny 132. számában olvasható. (Természetesen mindkét jogszabály hozzáférhető a MK honlapján is.) Sólyom László köztársasági elnök ***2007***. október 10-én kelt határozatában – a miniszterelnök javaslatára – a ***Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács elnökévé dr. Nagy Jánost, az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Zrt. Igazgatóságának elnökét***, a Debreceni Egyetem prorektorát nevezte ki. A köztársasági elnök a Tanács tagjává nevezte ki:

- Baranyi Imrét, az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet Kht. Igazgatóját;
- Erdei Tamást, a Bankszövetség elnökét, a Magyar Külkereskedelmi Bank vezetõjét;
- Markó Andreát, a pénzügyi tárca szakállamtitkárát;
- dr. Roóz Józsefet, a Budapesti Gazdasági Főiskola volt rektorát;
- Tátrai Miklóst, a Pénzügyminisztérium államtitkárát (aki 2008. január 1-től az állami vagyon hasznosításáért felelős új csúcsszervezet, a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. vezérigazgatói tisztjét is ellátja egyben); és
- dr. Varga Gusztávot, a Ganz Híd-, Daru- és Acélszerkezet Zrt. vezérigazgatóját.

Az alakuló ülésén a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács (Tanács) döntést hozott ügyrendjéről és a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. megalakulásáig szóló döntési mechanizmusáról. A Tanács az állami vagyonról szóló 2007. évi CVI. törvény alapján, az abban meghatározott feladat és hatáskörrel, ***az állami vagyon feletti tulajdonosi jogok és kötelezettségek összességének a Magyar Állam nevében való gyakorlására***, továbbá az **MNV Zrt.** működésével kapcsolatos, a törvényben meghatározott jogok gyakorlására létrehozott, ***jogi személynek nem minősülő testület***.

A Tanács a Magyar Államot megillető tulajdonosi jogok gyakorlását ***2007. december hó 31. napjáig az ÁPV Zrt., a KVI, valamint az NFA útján látja el***. A folyó ügyeket december 31-ig az MNV Zrt.-be olvasztandó három szervezet vezetői – az ÁPV, illetve a Kincstári Vagyoni Igazgatóság esetében a vezérigazgató, a Nemzeti Földalapkezelőnél pedig az elnök – vigyék tovább. Vagyis az ÁPV-igazgatóság, a KVI vagyonhasznosítási tanácsa, valamint az agrártárca bizonyos jogait mostantól a Tanács gyakorolja. (Jogi Fórum online)

(A Tanács elnökének és tagjainak szakmai életútja a Jogi Fórum honlapján, a „Megalakult a nemzeti vagyongazdálkodási Tanács" c. cikkben elolvasható.)

Az új állami vagyonkezelőt (a Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.-t) három szervezeti egységre osztják. Ezek élén egy-egy vezérigazgató-helyettes áll majd:

- a földügyeket Benedek Fülöp, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium jelenlegi szakállamtitkára;
- a céges portfóliót Somkuti István, az ÁPV Zrt. jelenlegi portfólió-kezelő vezérigazgató-helyettese, egyben az MNV Zrt. átmeneti időre (december 31-ig) kinevezett vezérigazgatója;
- az egyéb ingatlanügyeket pedig Bodnár Terézia, a KVI mostani vezérigazgató-helyettese irányítja majd. (Világgazdaság)

- 2007 decemberében távozott posztjáról Koleszár István, az ***MNV Zrt.-be beolvadó ÁPV Zrt.*** erdészeti ügyekért felelős ügyvezető igazgatója – helyettese, Gémesi József pedig nyugdíjba vonult.
- 2008. január 1-től, az MNV Zrt. szervezetében az erdőgazdálkodás ügye Benedek Fülöp, az ún. agrárportfólióért felelős vezérigazgató-helyettes irányítása alatt, Horgosi Zsolt erdőgazdasági ügyvezető igazgató feladatkörébe tartozik.

(Az MNV Zrt. kiadott Szervezeti és Működési Szabályzata a Magyar Közlöny 2007. évi 171. számában olvasható.)

Az új ügyvezető igazgató munkáját helyettese, Klemm József erdőgazdasági ügyvezető igazgató-helyettes, valamint Károlyi Noémi vezető portfolió menedzser, Dalvári Vince, Dobó László portfolió menedzserek, Pintér Zoltán és Tölgyesi Krisztina menedzserek segítik.

(Forrás: MNV Zrt.)

Az új szervezet ágazatunkat érintő tevékenységéről az Erdészeti Lapok hasábjain rendszeres tájékoztatást fogunk adni.

BF: MNV Zrt. – Az állami erdők vagyonhasznosítása – *2008*

Benedek Fülöp agrárportfolióért felelős vezérigazgató helyettes MNV Zrt.

A Nemzeti Földalapról szóló 2001. évi CXVI. törvény új szervezetet hozott létre az állam tulajdonában lévő termőföldvagyon kezelésére, abból a célból, hogy a Nemzeti Földalap birtokába kerülő állami tulajdonban lévő termőföldvagyont a birtokpolitikai céloknak megfelelően a legrövidebb időn belül hasznosítsa.

A Nemzeti Földalap, mint a kincstári vagyon része, az állam tulajdonában álló folyamatosan változó mennyiségű és elhelyezkedésű termőföldek, valamint – kivételesen – a mezőgazdasági termelést szolgáló, vagy ahhoz szükséges kivett földek összessége.

Az állam ezeket a földeket mező- és erdőgazdasági céllal részben vagyonkezelés útján, részben más jogcímen történő használatba adással hasznosítja, illetve valamely közcél érvényesítése érdekében eladja.

A tavalyi évben lépett életbe az állami vagyonról szóló 2007. évi CVI. törvény (a továbbiakban Vagyontörvény), mely ***a Nemzeti Földalapkezelő Szervezetet, a Kincstári Vagyoni Igazgatóságot és az ÁPV Zrt.-t egyesítette Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. (MNV Zrt.) néven***. A törvény rendelkezései szerint az állami vagyon feletti tulajdonosi jogokat a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács gyakorolja.

Az állami tulajdonban lévő (Nemzeti Földalapba tartozó) termőföldek hasznosítása céljából – figyelembe véve a földbirtok politikai irányelveket, a Nemzeti Fejlesztési Tervet, továbbá a Vagyontörvény előírásait – az MNV Zrt. éves tervet készít, az agrárpolitikáért felelős miniszter egyetértésével.

A Magyar Állam tulajdonába és a Nemzeti Földalapba tartozó, erdő művelési ágú termőföldek Magyarország erdőterületének 57,81%-át teszik ki:

Magyarország erdőterülete (E ha)		Magyar Állam tulajdonában álló erdő termőföld (E ha)	
Összes erdőtervezett terület	1983	Erdőtervezett terület	1146
Ebből gazdasági erdő	1261		
Ebből védelmi, egészségügyi szociális, stb. erdő	722		
Tényleges erdőterület	1853	Tényleges erdőterület	1071
Magyarország összes területe	9303	Földterület összesen	2576

A fennmaradó erdő művelési ágú termőföldek egyéni, illetve önkormányzati kezelésben vannak.

Az állami erdővagyonnak több, értékelési szempontból elkülöníthető eleme van, a következők szerint *(Lett B.)*:

- erdőföld,
- élőfakészlet,
- vadállomány,
- egyéb állat és növényfajok,
- az erdei ökoszisztéma mint egységes értékobjektum,
- az erdő rekreációs (üdülési) hatása,
- és védelmi szolgáltatásai, amelyek közül kiemelt jelentőségűvé váltak az erdei ökoszisztémákban megtestesülő természeti értékek..

Az állami erdővagyon hasznosulása szempontjából célszerű különválasztani a gazdasági rendeltetési (önfinanszírozó) erdőket a közérdekből fenntartandóktól. Az erdővagyon egyes elemei elkülöníthetők felhasználásuk szempontjából aszerint, hogy az erdőgazdálkodás teljesítménye a piaci folyamatokban pénzügyi ellenszolgáltatásban részesül-e, vagy nemzetgazdasági szinten jóléti funkcióként bocsátják a társadalom (gazdálkodók, lakosság) rendelkezésére. *(Lett B.)*.

A Nemzeti Földalap vagyonkezelése és hasznosítása

h) A Nemzeti Földalap az állami beavatkozás, szabályozás és befolyásolás intézménye, amely az alábbi szempontok figyelembevételével valósítja meg a földbirtok-politikai irányelvekben foglaltakat:

i) a földtulajdonon és a haszonbérleten alapuló gazdálkodás arányának befolyásolása érdekében az Nemzeti Földalap vagyonkezelésében lévő földek eladása vagy haszonbérbe adása;

j) a termőföld pályáztatással történő haszonbérbe adása, illetőleg díjmentesen vagy a hasznosítás jellege szerint támogatással történő használatba adása;

k) a Nemzeti Földalap földvagyonának kialakulásánál a vásárlás szempontjainak meghatározása (pl. gyenge minőségű földek megvásárlásának előtérbe helyezése; nem művelt vagy méretük és kialakításuk miatt gazdaságos művelésre alkalmatlan földterületek megvételének elsődlegessége; meglévő bérleti viszonyok megszüntetésének, illetve lezárásának meggyorsítása);

l) a földeladás során érvényesítendő szempontok rangsorolása (pl. kisméretű birtokok növelése; nagyméretű birtokok gazdaságilag indokolt felső birtokhatárának elérése; kezdő agrárvállalkozók földhöz juttatása);

m) az átmenetileg eladással vagy haszonbérlettel nem hasznosított, a Nemzeti Földalap kezelésében lévő földterületek művelési, illetőleg kultúr állapotban tartási feltételeinek meghatározása;

n) a termőföld adásvétele esetén a szerződésben vállalt hasznosítási kötelezettség visszavásárlási jog kikötésével történő biztosítása.

A Magyar Állam tulajdonában álló erdőterületek vagyonkezelése

A Magyar Állam tulajdonában álló erdő művelési ágú termőföldek hasznosítását 19 erdőgazdasági társaság, illetve „állami terület I" megjelölésű területeknél további három társaság végzi. Ezen állami tulajdonban lévő erdészeti társaságok az 1996. november 1-től érvényben lévő „ideiglenes vagyonkezelési szerződések" keretében végzik tevékenységüket. Az MNV Zrt. célja az erdőgazdaságok vagyonkezelési szerződéseinek megkötése, azaz a jelenleg érvényben lévő un. ideiglenes vagyonkezelési szerződések véglegesítése és a jelenleg hasznosítatlan, illetve életjáradék ellenében állami tulajdonba került erdőterületek használati jogának rendezése.

Az erdőgazdasági társaságoknál mind a személyi, mind a technikai feltételek adottak a hosszú távú, tartamos erdőgazdálkodás folytatására.

Az erdőtörvény hatálya alá tartozó többi földterületen – a jogelődök által kötött haszonbérleti szerződések alapján – a kezelési feladatokat a haszonbérlők látják el. Több erdőterület (pl. az életjáradéki szerződéssel állami tulajdonba került erdők egy része) esetében a használati jog rendezése folyamatban van. Ez utóbbi vagyoni kört érintően számos probléma merül fel, elsősorban az osztatlan közös tulajdonban lévő erdőterületek hasznosíthatósága tekintetében.

Az állami erdővagyon hasznosítása élőfa készlet, valamint vadállomány (vadászati jog) szerint hasznosítása

Az állami erdővagyon elemei közül az élőfa készlet hasznosításával kapcsolatosan rendelkezünk pontos számadatokkal. A 19 erdőgazdasági társaság fakitermelési tevékenység eredménye 2007. évben, 953 364 hektár állami terület vonatkozásában 3 435 634 nettó m^3 volt, ami összesen 36 717 224 Ft bevétel eredményezett. (3,60m^3/ha, 10,7 E Ft/m^3, 38,5 E Ft/ha)

A Magyar Állam önálló vadászati jogát nyilvánosan meghirdetett pályázat útján haszonbérbe adással vagy vagyonkezelői szerződéssel hasznosítja. Ebben az esetben a vadászati jog jogosultjának a haszonbérlőt, illetőleg a vagyonkezelőt kell tekinteni.

Társult vadászati jog esetén – törvény vagy kormányrendelet eltérő rendelkezése hiányában – a Magyar Államot megillető vadászati jog hasznosításával kapcsolatos jognyilatkozatokat az állam nevében a tulajdonosi jogokat gyakorló szerv – a miniszterrel, valamint védett természeti területek esetében a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben – teszi meg. A tulajdonosi jogokat gyakorló szerv e jog gyakorlását az állami tulajdonban levő és kincstári vagyon részét képező termőföld, illetve erdő esetében a kincstári vagyon kezelőjére átruházhatja.

Társult vadászati jog esetén a vadászterület mindenkori tulajdonosának döntési jogkörébe tartozik többek között a tulajdonosi képviselet formájának, a képviselő személyének meghatározása, a vadászterület határának megállapítása, megváltoztatása, a vadászati jog gyakorlásának, illetőleg a hasznosítás módjának, feltételének kidolgozása, mely jogosultság a vadászati jog haszonbérbeadása esetén a haszonbérleti szerződés időpontjának lejártáig, egyébként a vadgazdálkodási üzemterv érvényessége idejéig köti.

A vagyonhasznosítási tevékenység alapvető célja a Magyar Államot, mint tulajdonost megillető, a vadászati jog hasznosításából származó bevétel realizálása, azaz a jogszabály által rögzített jogosultság alapján ki kell dolgozni azokat a szempontokat, amelyek alapján a mindenkori tulajdonosi képviseletet ellátó szervezet a vadászati jog hasznosításából származó bevételt realizálhatja.

Engedjék meg, hogy előadásom végén méltassam Prof. Dr. Mészáros Károly Igazgató Úr, a Nyugat-magyarországi Egyetem Erdővagyon-gazdálkodási Intézetének tavaly elhunyt Igazgatója személyét és munkásságát.

Az Igazgató Úr. a „Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram” kidolgozásával maradandót alkotott. A Nemzeti Földalapkezelő Szervezet részére elkészített erdő-értékelési irányelv elkészítésével, továbbá az elkészített értékelési felülvizsgálatokkal nagyban segítette az MNV Zrt. egyik jogelődje, az NFA munkáját, melyért köszönettel tartozunk.

OEE 2008 – Állásfoglalás az egységes állami erdővagyon kezelés koncepciójához
(Erdészeti Lapok 2008/3)

Az ***Országos Erdészeti Egyesület, a FAGOSZ együttműködésével állásfoglalást*** készített az egységes állami erdővagyon-kezelés koncepciójáról. Az állásfoglalást az OEE eljuttatja az illetékes döntéshozókhoz, politikusokhoz, erdészeti vezetéshez, közzé tesszi az Erdészeti Lapokban és a szakmai honlapokon, amihez most a FATÁJ is hozzájárul. Az állásfoglalást, mint javaslatot a folyamatos szakmai érdekérvényesítések során a tárgyaló partnereivel tárgyalások során, mint alapelvet képviseli.

Az állásfoglalást többszöri egyeztetés után lehetett véglegesíteni. A munkában részt vett az OEE és FAGOSZ elnöksége, az OEE Pártoló Tagi Tanácsa és számos egyesületi tag.

Az OEE kéri az állásfoglalásban foglaltak képviseletét, mert egységes fellépés eredményeként őrizhetők meg a hazai állami erdőgazdálkodás értékei és eredményei.

Az állásfoglalás megjelent március 20-án az OEE honlapján és teljes szövege az alábbi:

Állásfoglalás az egységes állami erdővagyon-kezelés koncepciójához

Köztudott, hogy folyamatban van az Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. Erdészeti Igazgatóságán az egységes állami erdővagyon-kezelés koncepciójának kidolgozása. Az Országos Erdészeti Egyesület, mint szakmai érdekvédelmi szervezet fontosnak tartja, hogy – a tagságtól beérkezett információk alapján – állást foglaljon az alapvető szakmapolitikai kérdésekben, segítve ezzel a koncepció kidolgozását.

Minden olyan javaslattal egyetértünk, mely

- az erdők fenntartható, közérdekű kezelését szolgálja,
- az erdők minőségének és értékének növelése mellett lehetővé teszi javaikhoz való hozzájutást,
- biztosítja a nemzetgazdaság számára a fát, mint megújítható nyersanyag és energiaforrást,
- szolgálja az erdők védelmi és közjóléti funkcióinak megvalósítását,
- javítja az állami erdőgazdálkodás hatékonyabbá tételét,
- megőrzi az erdőgazdálkodásban hasznos tevékenységet végző mérnökök, technikusok, fizikai dolgozók és vállalkozók munkahelyét,
- ***mindezt önfinanszírozó rendszer keretében – több milliárd forintos nettó költségvetési befizetőként -, lényegében költségvetési támogatás nélkül valósítja meg***.

A jelenlegi elsődleges feladatnak nem az erdészeti társaságok összevonását tartjuk, hanem az állami erdőgazdálkodás küldetésének világos megfogalmazását, a társaságok tartalékainak feltárását és egységes működésük kialakítását, gazdálkodásuk megerősítését.

Az állami erdőkezelés küldetésének tartjuk

- a kincstári erdők anyagi hozamainak, valamint szolgáltatásainak fenntartható, közhasznú kezelését;
- hozzájárulást a vidékfejlesztés céljaihoz,
- munkahelyek létrehozását és megtartását,
- a hatékony és gazdaságos állami erdővagyon-kezelés eredményeként pedig anyagi hozzájárulást a nemzeti célok megvalósításához.

Mindezt egy ***nemzeti erdőkezelési szervezet*** keretén belül tartjuk megvalósíthatónak, amely egységes szakmai és gazdasági működési rend kialakításával, a tartalékok feltárásával képes a magyar vidékfejlesztés állami erdőgazdálkodásra háruló feladatainak megoldására.

Ezen célok ***az állami erdőkezelő szervezet jelenlegi kereti között is megvalósíthatók***, ezért ***az állami erdészeti társaságok összevonását sem indokoltnak, sem időszerűnek nem tartjuk, mert***

- az állami erdészeti társaságok mindegyike eredményesen gazdálkodik,
- költségvetési ***támogatás nélkül működnek, ugyanakkor befizetői a költségvetésnek,***
- az összevonás a tartalékok feltárása ellen hatna, az összevont erdőgazdaságokban csökkenne a tartalékok feltárásának kényszere,
- közcélú feladataik megoldására jelen állapotukban képesek, alkalmasak a vidékfejlesztési feladatok, EU-s és kormányzati elvárások teljesítésére,
- az összevonások miatt hátrányos helyzetbe kerülő térségekben és önkormányzatoknál jelentős szakmai, társadalmi és politikai elégedetlenség lenne várható,
- az összevonások vidéki térségi foglalkoztatási feszültségeket okoznának elsősorban a felsőfokú képesítésű szakemberek körében, de hátrányosan érinthetik a képzetlen munkaerő foglalkoztatását és a közmunka programok megvalósítását is,
- ugyanakkor példák bizonyítják, hogy a szervezeti összevonások leggyakrabban csak egyszeri költségmegtakarítást eredményeznek.

A szakmai szempontokat vizsgálva is szükségtelen a társaságok összevonása, hiszen

- az erdészeti hatóság valamennyi erdészeti társaság szakmai munkáját megalakulásuk óta folyamatosan éves mérlegbeszámolójában magas szintűnek értékelte,
- a társaságok jelentős térségi, vidékfejlesztési, közjóléti feladatokat is ellátnak (erdőtelepítés, közmunkaprogram, parkerdők, erdei vasutak, ökocentrumok, erdei iskolák, stb.) a helyben élők megelégedésére,
- a szorosan vett erdőgazdálkodási munka mellett jelentős természetvédelmi tevékenységet is folytatnak, a vagyonkezelő feladataik keretében képesek az állami erdőkben természetvédelmi kötelezettségeik maradéktalan teljesítésére

Az erdészeti társaságok jövőbeni stabilitásának biztosítása a jelenlegi szervezeti keretek között is megoldható. A földrajzi és természeti adottságokból adódó gazdálkodási különbségeket a ***cégcsoporton belüli differenciált vagyonkezelői díj*** útján ***a tulajdonos*** saját hatáskörében kiegyenlítheti. Ezzel b***iztosítható a gyengébb adottságú, de a vidékfejlesztésben fontos szerepet betöltő társaságok gazdasági sebezhetőségének csökkentése***.

Az állami erdőgazdálkodás 1970-es sok vitát kiváltó átszervezésének hatásai a mai napig is élénken élnek az idősebb szakemberek emlékezetében. Kellő történelmi távlatból tekintve és elemezve a történéseket, meggyőződésünk, hogy a Kormányzat a jövő erdőgazdálkodását meghatározó döntéseket csak ***alapos hatástanulmány*** birtokában hozhat meg.

Megfontolandónak tartjuk, hogy a Nemzeti Erdőprogram szellemében törvény szülessen az állami erdőkről és azok kezeléséről. Ennek előkészítése során vizsgálható meg egy ***közhasznú Nemzeti Erdőkezelő Szervezet*** kialakítása a jelenlegi állami erdőkezelői rendszer bázisán. Erre alapot ad, hogy a ***Vagyontörvény 100%-os, tartós állami vagyoni körbe sorolja az állami erdészeti társaságokat és az általuk kezelt erdővagyont is***.

Budapest, 2008. március 19. Országos Erdészeti Egyesület

Civilek az erdőkért kiásták a csatabárdot *(ForestPress 2008/8)*

Amint azt jeleztük, a védett erdők kezelői jogáért folyó vita kormányzati-szakmai körökben (is) zajlik. A ForestPress birtokába került alábbi elaborátum a zöld civil szervezetek álláspontját volna hivatott képviselni. A szakmai érveket és demagógiát egyaránt tartalmazó vitairatot azzal adjuk közre, hogy várjuk az ellenérdekelt fél, az erdészek válaszát. Tekintettel arra, hogy a zöldek kiásták a csatabárdot.

Civilek az erdőkért (Vitaanyag)

1.) A kormányzati munkamegosztásban az erdészeti ágazat képviselete – területi aránya és jelentősége ellenére – megalázóan alul képviselt. Hazánk területének közel 20%-át borítja erdő, ez jóval nagyobb érdekképviseletet érdemel!

Az erdészeti igazgatás és kezelés ebben a vitairatban felsorolt elvek mentén történő átalakítása 2006-ban, már a Kormány megalakulásának napján szerepelt a Parlament honlapján, mint a ***KvVM*** feladatainak egyike. Aláírók voltak: Gyurcsány Ferenc, Hiller István, Lendvai Ildikó és Kuncze Gábor, Tehát a politikai szándék egyszer már megvolt!

Mi történhetett az ezt követő 1 órában a Kormány megalakulásáig?

Az történt, ami közel két évtizede folyamatosan történik! A részvénytársaságokban összekovácsolódott erdészeti lobby – kiegészülve egyéb érdekkörökkel – megakadályozta a ***társadalom széles rétegeinek igényét kifejező, az erdők közjóléti szerepét a gazdasági elé helyező döntés*** érvényre juttatását

Véleményünk szerint a ***Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium területi szerveiként működő zöld hatóságok tevékenységébe az erdészeti hatósági tevékenység egyszerűen és jelentős megtakarítással integrálható lenne***. Ezzel megszűnne a párhuzamos hatósági feladatellátás 350,000 hektár védett erdőterületen. Így valóban egy „zöld”, külterületi ügyekkel

foglakozó hatóság jöhetne létre, melynek kibővítése jelentős személyi ***konfliktussal sem járna, hiszen csak az erdészeti igazgatás központi egységeit kellene a tárca regionális központjaihoz átcsoportosítani***, esetleg kirendeltségeik érintetlenül hagyásával.

Ez a modell megfelelne a szolgáltató állam célkitűzéseinek is, hiszen az egy hatóság keretében végzett tevékenység számos felesleges szakhatósági eljárást kiküszöbölne, csökkentve az adminisztrációt és az engedélyezési eljárás idejét is. Ezen felül további előnye lenne, hogy ***egy eljárásban lehetne kezelni a víz, az élővilág és az erdők kérdését, melyek a természetben elválaszthatatlan egységet képeznek***. Tekintettel arra, hogy ezen élőhelyek a Magyar Állam tartósan állami tulajdonban maradó stratégiai fontosságú területei, indokolt volna egy minisztérium alá vonásuk.

A kiegészülő ***KvVM-en belül önálló képviselete lenne a környezetvédelmi, a természetvédelmi, a vízügyi és az erdészeti ágazatnak is***, szakállamtitkár vezetésével.

Mi a közös a tervezett minisztérium alá tartozó területekben és ezek irányításában:

- tartósan állami tulajdonú területeket kezelnek, valamely speciális szakmai ismeretek alapján;
- ezen területek elidegenítési tilalmát törvények garantálják;
- ezen területek stratégiai fontosságú árvízvédelmi, természet- és élőhelyvédelmi, közjóléti célokat, szolgálnak;
- az összes terület túlnyomó része külterületen található, így egy „zöld”, külterületi ügyekkel foglakozó hatóság és kezelőszervezet jöhetne létre;
- sokszor jelentős szakmai átfedések vannak egy területre vonatkozó ügyek között, így az ügyfélnek külterületi kérelmével egy hatóságot kellene csak megkeresnie, s ott az összes szempont szerinti engedélyhez hozzájuthat (egy ablakos ügyintézés).

A KvVM mai szerkezete nagyobb részben már kész erre a feladatra, hiszen a NP Igazgatóságok és a VÍZIG-ok már ilyen elvek mentén működnek! Létre lehet mellettük hozni ***egy Erdészeti Igazgatóságok hálózatát, mely a nem védett állami erdőt kezelné***.

Így a KvVM területi szervei által kezelt területek nagysága és természetvédelmi súlya jelentősen megnő és a kialakult feszültségek illetve ellentmondások csökkennek, mert:

- a NP Igazgatóságok vagyonkezelésében van jelenleg 300 000 ha védett terület,
- a NP igazgatóságok vagyonkezelésébe kerül 350 000 ha védett állami erdő,
- Vízügyi Igazgatóságok vagyonkezelésében van 170 000 ha állami terület,
- az Erdészeti Igazgatóságok kezelnek majd 630 000 ha állami erdőt,
- együttesen 1 450. 000 ha terület közcélú hasznosítása valósul meg.

2.) Az erdészeti igazgatás súlyos ellentmondásait fel kell oldani. ***Tarthatatlan, hogy az erdészeti hatóság egyben tervező és az erdőterveket jóváhagyó funkciót is ellát***, az adott tervekben ***az erdőgazdálkodó és a helyi társadalom igényeit*** nagyrészt figyelmen kívül hagyva. A magyarországi erdészeti irányítás és gyakorlat azonban messze elmarad a társadalmi elvárások teljesítésétől, és jelenleg nem szolgálja a társadalom igényeit. Mindezek mind a mai napig úgy valósulnak meg, hogy az állam felesleges kiadásokat vállal magára, illetve olyan feladatokat is ellát, amit semmi sem indokol, azok a magánszférában is megvalósíthatók lennének.

Ma az ***erdészeti ágazat szakmai irányítását*** a ***FVM Erdészeti Osztálya*** végzi, miközben ugyanez a szervezeti egység egyúttal ellátja ***a másodfokú hatósági feladatokat*** is. Itt még tehát nem valósult meg a modern állammal szemben elvárható követelmény, hogy minisztériumok ne foglalkozzanak hatósági engedélyezési ügyekkel.

Az erdészeti ***elsőfokú hatósági*** feladatokat az ***Állami Erdészeti Szolgálat látja el, melyet látszólag beolvasztottak a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatalba***. A természetvédelmi oltalom alatt álló mintegy 350.000 hektár erdőterületen e feladat ellátása teljességgel felesleges, hiszen ezeken a természetvédelmi hatóság is jelen van.

Mindezeken felül az ***erdészeti hatóság látja el az erdőtervezési feladatokat is***, amit semmi sem indokol. ***Az egy intézményen belüli hatósági és tervezési feladtok eleve megkérdőjelezhetők***.

(A vízügyi igazgatóságok 1990-ben történő szétválasztása pont ezen elvek szerint történt.) Sokkal fontosabb azonban ennél az, hogy az ***erdőtervezést*** az államnak nem saját apparátussal, hanem a tervezés szabályainak megteremtésével kellene ellátnia, maga a tervezés pedig tipikusan magánszféra által ellátandó tevékenység. Az így, közpénzen készített erdőtervek közérdekű adatnak minősülnek, tehát nyilvánosak.

Ennek ellenére a közpénzen készített erdőterveket a gazdálkodók, de még az ezzel foglalkozó társhatóságok is több millió forintért kénytelenek megvenni, még egyszer kifizetni.

Hihetetlen ellentmondás a ma viszonyok között, hogy a védett természeti terület kezelési tervét 60 napra közszemlére ki kell függeszteni ezzel kell biztosítani társadalom véleményezési lehetőségét a védett terület sorsával kapcsolatban, a körzeti erdőterveket pedig még a tulajdonos is csak akkor ismerheti meg, ha kifizette!

Az ***erdészeti tervek készítését a magánszféra kell, hogy végezze***, úgy mint azt más szakterületeken (környezetvédelem, természetvédelem, vízügy, bányászat stb.). Ebben az esetben sem kerülne többe a gazdálkodóknak az erdőtervezés, de azt valódi piaci alapokra helyezné, a versenyszférába, ahol a Megrendelő tudja, miért fizet, és megszűnne a közpénzek átláthatatlan felhasználása e területen. Fontos érv az átcsoportosítás mellett az is, hogy a ***természetvédelmi oltalom alatt álló erdőkre kettős tervezési kötelezettséget írnak elő a jogszabályok, mivel azokra tízéves erdőtervet is kell készíteni, illetve a védett természeti területekre is kell egy kezelési tervet készíteni, melyei tízévente felül kell vizsgálni***. A párhuzamos tervezési rendszer felesleges állami kiadásokat keletkeztet.

Megjegyezzük, hogy volt idő a közelmúltban, amikor az agrár minisztériumban miniszter helyettes, majd önálló Erdészeti Hivatal irányította az erdészeti ágazatot. Ma az FVM-nél egy osztályvezető-helyettes felel az erdőkért! (Ő sem erdész!)

3.) Elfogadhatatlannak tartjuk, hogy az ***állami tulajdonban lévő erdőket – amelyek egyértelműen a társadalom igényeit kellene, hogy szolgálják – részvénytársaságok kezeljék és ezzel elsősorban a részvénytársaságok (és vezetőik) érdekeit szolgálják***.

Az erdők jelentős része, mintegy 1 millió hektár, van állami tulajdonban. A természetvédelmi oltalom alatt álló erdők esetében ***2008-ig a tulajdonosi jogokat a Kincstári Vagyoni igazgatóság látta el, míg a nem védett erdők esetében a Nemzeti Földalap Kezelő Szervezet***.

A vagyonkezelői feladatok azonban még ennél is megosztottabbak voltak, mert ezt 19 (az ÁPV Zrt vagyoni körébe tartozó 100% állami tulajdonban lévő) Zrt. látta el. További kezelő még a Honvédelmi Minisztériumhoz tartozó 3 ún. HM Erdészeti Zrt., de kezelnek állami erdőket a vízügyi igazgatóságok, illetve a nemzeti park igazgatóságok is.

Az ***erdészeti Zrt.-nek nincs érvényes vagyonkezelési szerződésük a KVI-vel*** (és a jelenlegi tulajdonossal sem), csak ún. ideiglenes vagyonkezelési szerződés alapján látnak el feladatokat. Az ideiglenes vagyonkezelési szerződésnek azonban mind a mai napig nincs jogszabályi alapja. Ezt a fogalmat azért találták ki, hogy elkerüljék a környezetvédelmi tárca kötelező hozzájárulásának beszerzését. ***2008. január 1-től az összes állami erdőterület és az erdészeti társaságok feletti tulajdonosi jogokat a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt*** látja el, amely készül az új hosszú távú vagyonkezelői szerződések megkötésére.

Az erdészeti ágazat hazánk ***nemzeti jövedelmének 0,1%-át termeli***, így a gazdasági jelentősége túlhangsúlyozott, miközben az erdők pihenésre, felüdülésre stb. történő hasznosítása folyamatosan csorbát szenved az éves fakitermelési tervek teljesítése miatt.

Az állami erdők 35%-a védett természeti területen található, azaz nemzeti park, tájvédelmi körzet része. Nincs talán a világon sem még egy olyan ország, amelynek kormánya ***nemzeti parkokat létesített volna állami erdőben, és azoknak a kezelését utána profitorientált állami részvénytársaságokra bízná***. Ennek a problémának a kezelése sürgősen megoldandó feladat,

annál is inkább, mert mára lehetetlen helyzet alakult ki azzal, hogy ***az erdészeti részvénytársaságok a természetvédelmi érdekből elrendelt korlátozással szemben kárigényt fogalmaznak meg, és számos ilyen igény ügyében bírósági per van folyamatban***. Ez esetleg azt is eredményezheti – ha a bíróság az Zrt.-nek adna igazat – hogy a magyar állam tulajdonában lévő részvénytársaság pert nyer a magyar állam legmagasabb szintű közakaratával, a Parlament törvényével szemben. Vajon ez elfogadható-e egy normálisan működő országban, vajon tényleg ez-e a racionálisan működő állam ismérve? (A perek egy részét a Zrt.-k elvesztették a többi ideiglenesen fel van függesztve).

Mindennek eredményeként a védett és a gazdasági célú erdők megjelenése, erdőképe között alig tapasztalható különbség Magyarországon – tisztelet azoknak az erdésznek, erdészeteknek, amelyek kivételt jelentenek ez alól. Nemzeti parkjaink védett területein jobbára gazdasági célú erdőgazdálkodás folyik.

Védett erdeinket az intenzív erdőgazdálkodás nélkül is épp elég más veszély is fenyegeti:

- a különböző behurcolt és robbanásszerűen terjedni képes, ún. invazív fajok – az akác, a zöld juhar, az amerikai kőris – jelentősen degradálják az életközösségeket;
- a klímaváltozás egyelőre nehezen előre jelezhető és modellezhető, de valószínűleg jelentős hatást gyakorol az erdők egészségi állapotára, fafajösszetételére, valamint a biodiverzitásra is;
- víz- és anyagforgalmi egyensúly megváltozása;
- illegális fakitermelés;
- az erdei technikai sportok terjedése;
- intenzív turizmus hatásai (szemétkupacok, védett növények gyűjtése stb.);
- defláció és erózió hatásai, (a Kárpátok letarolt erdőségei miatti árvizek, de hasonló jelenségek tapasztalhatók az utóbbi években Észak-Magyarországon is);

4.) ***Több nyilvánosságot kíván az Rt.-k eddigi gazdálkodása is***. Az üvegzseb törvény és a közbeszerzés szabályai, mint 100%-ban állami tulajdonú cégekre, rájuk is vonatkozzon, és akkor megtudhatjuk, hogy a sok milliárdos árbevétel és az 1–2 milliárd adózott eredmény közötti hatalmas pénzkülönbséget mire fordítják.

Az erdészeti társaságok közzétett adatai alapján kiszámolható, hogy 1,6 milliárd Ft adózott eredményt produkáltak 970.000 ha területen, tehát ez hektáronként 1649 Ft, amikor csak az erdős területek ***vadászati bérletéből származó bevétel*** is ennek többszöröse. De található még ennél érdekesebb adat is: Minden egyes hektárhoz 4246 Ft ***értékpapír*** tartozik, tehát hasonló eredményű (2006) évek esetén 2,6 év teljes eredménye értékpapírokban található, ahelyett, hogy a társaságok azt közcélú alaptevékenységükre fordították volna vagy befizették volna a közös államkasszába. Ha már játszunk a számokkal, ez az összeg Magyarország minden polgárára 160 Ft terhet ró, tehát ennyivel megváltható volna az összes állami erdő nyereség-centrikus kezelése. Ez ma másfél gombóc fagylalt, vagy egy üveg sör ára. Ha azonban csak azokat az erdőket nézzük melyeket a társadalom vagy belföldi, külföldi szakértők különlegesnek ítéltek és ezért védettnek nyilvánítottak úgy ez az összeg még csekélyebb.

Az erdészeti Zrt.-k közzétett jövedelemtermelő képessége a közelmúltban emelkedett 1,8-ról 3,2%-ra.

Van olyan Zrt. melynek az adózás előtti eredménye 2005-ben 1474 millió Ft nettó árbevételből mindössze 34,2 millió Ft, ami a nettó árbevétel 2,3%-a egy 50 000 ha kiterjedésű élőhelyen. Tehát játszunk el a gondolattal: ha ezt a pénzt egy elkötelezett mecénás vagy a társadalom kifizetné, akkor nem kellene sok száz ha kiterjedésű erdős élőhely fáinak az erőműben végezni, hogy pár perces ellobbanásával 3 Ft-nyi pluszpénzt termeljen KW-onként valakiknek. De szerencsénkre ez az elkötelezett mecénás létezik a Magyar Állam képében, e pénz megvan, hiszen azt olvashatjuk az erdészeti társaságok honlapján, hogy e pénzt sem kellett befizetniük, hiszen az „ÁPV Zrt. a tulajdonosi elvárások teljesítése érdekében ... nem von el osztalékot, azt visszahagyja az erdővagyon kezelési feladatok színvonalasabb végzésére”.

Mindezek alapján joggal gondolhatjuk, hogy a társadalom kifizette és folyamatosan fizeti az erdők gondozásáért járó összeget, így csak az van hátra, hogy meghatározza azt, hogy ezért mit vár el. Amennyiben ***a társadalom nem elsősorban fát kér az erdészektől, hanem árnyat, csendet, élőhelyet, vadbúvót, kirándulóhelyet*** úgy a ***Magyar Erdészek képesek ennek biztosítására is***. Csak eddig nem kértük hangosan és érthetően Tőlük! Most ennek van az ideje!

5.) Az ***állami tulajdonban lévő természetvédelmi oltalom alatt álló erdők kezelését természetvédelemért felelős tárcához tartozó nemzeti park igazgatóságokra kell bízni***. A rendszerváltást követő időkben több egymásnak ellentmondó jogszabály is megjelent a védett természeti területekkel kapcsolatban ***1993-ban az AB kinyilvánította a társadalmi érdek elsődlegességét a gazdasági érdekkel szemben***.

Az AB az egészséges környezethez való alkotmányos jogból vezette le, hogy a védett területek a NP Igazgatóságok vagyonkezelésébe kell, hogy kerüljenek. Ennek szellemében született ***az 1995 évi XCIII tv. a védettségi szint helyreállításáról, melynek eredményeként mintegy 150.000 ha védett természeti területet vásárolt meg a Magyar Állam több tízezer embertől***. E területek között nagy kiterjedésben ***találhatók erdők is***.

Ugyan ennek az AB döntésnek a szellemében kellett volna átkerülni a védett állami erdőknek a NP Igazgatósásokhoz, de ez a mai napig nem történt meg. Mi a különbség egy TSz vagy magán, valamint a Magyar Állam tulajdonában levő védett erdő között? Semmi, csak az Állam (illetve képviselői) a könnyebb ellenállás irányába érvényesítette saját törvényeit. Könnyebb volt több tízezer emberen keresztülvinni földjeik megvásárlását, mint egy párszáz fős érdekközösséget alkotó erdőgazdasági lobbin az állami föld társadalmi célú hasznosítását.

A hatályos törvények érvényre jutásának több mint egy évtizede történő kijátszása (ideiglenes vagyonkezelői szerződés) valamint a párhuzamosan elfogadott két törvényből (a természet védelméről és az erdőről) csak az erdészeti igazgatási döntésekből fakadó termeléskiesés elfogadása, a természetvédelmi érdekből elrendelt korlátozások jogszerűségének folyamatos megkérdőjelezése mind-mind a rendszerben rejlő hatalmas ellentmondásokat feszültségeket, valamint azt is jelzi, hogy nem lehet pusztán igazgatási eszközökkel megteremteni a hatályos törvények érvényre juttatását. Ha lehetne, akkor az eltelt 12 év alatt miért nem működött?

Küszöbön áll az új vagyonkezelői szerződések megkötése, melyek aláírásával az erdészeti részvénytársaságok e vagyonértékű jogot hosszú távra (50 évre) kapnák meg.

Az erdészeti részvénytársaságok esetleges privatizálásával, vagy egyéb gazdasági befolyás alá helyezésével e vagyon értékű jogok is elvileg megszerezhetők különböző érdekcsoportok számára.

Ennek még a lehetőségét is ki kell zárni. Amennyiben e vagyonkezelői szerződések aláírásra kerülnek, úgy 50 évre megszilárdul a mostani gazdálkodói forma és a gazdálkodás rendszere is. Most jött el az ideje, hogy új, a társadalom és a minket körülvevő élőhelyek javára, hosszú távú érdekeinek megfelelő döntések szülessenek.

Véleményünk szerint a védett erdőknek a funkcióját természetvédelmi és közjóléti vagy idegenforgalmi célokat szolgáló területekként kell meghatározni, mivel az elpusztításukból származó bevétel jóval kevesebbet hoz hosszú távon, mint fennmaradásuk esetén a természetvédelmi kezelés részeként végzett oktatás és idegenforgalmi hasznosítás. Ha olcsóbb és kifizetődőbb életben hagyni valamit, mint elpusztítani, akkor inkább ezt tegyük. A turisták és az állampolgárok ugyanis sokkal szívesebben hallgatják a madárdalos erdő zúgását, mint a motorfűrészekét. Ha pusztán közgazdasági szempontok szerint nézzük, akkor is jó és hosszú távú befektetés ezen erdők hasznosításának újszerű és a társadalom igényeivel összhangban álló megváltoztatása, rekreációs térségekké történő átminősítése.

A védett területeken történő speciális természetvédelmi kezeléssel, a természetkímélő fahasználati módok alkalmazásával, az idegenforgalmi, rekreációs hasznosítással a helyi

lakosság bevonható a védett terület kezelésébe, nő a munkahelyek száma és az erdők jövedelemtermelő képessége, valamint erősödik a környezeti tudatosság is.

A tájidegen erdők átalakítása – védett területen – kiemelt feladat, amelyet az igazgatóságokra kell bízni.

A javasolt változtatások ***jelentős költségvetési megtakarítást*** keletkeztetnek azáltal hogy:

- Nem kell a 19 zrt vezérigazgatóját és helyetteseit, igazgatótanácsát, felügyelő bizottságát és könyvvizsgálóját fizetni.
- Megszűnik a szakmán belüli ellentét és párhuzamosság, ami jelentős állami megtakarítást eredményez. A tervezés a privát szférába kerül, amely hatékonyabb, gyorsabb lesz, szakszerűségéről az állam szabályozó tevékenységének keretében tud gondoskodni.
- Megszűnik a párhuzamos tervezés, jelentős költségmegtakarítást eredményezve.

Az intézkedés várható politikai előnyei:

- A társadalom hite térhet vissza a döntés végrehajtásával, hiszen egyszer azt láthatja, hogy a jó ügy is győzhet (népmesékbe vetett hit)
- A közhangulat javulása a társadalmi igények jobb kiszolgálása által.
- A szolgáltató állam egyik kézzelfogható megvalósulási formája
- Állami költségek keletkeztetése nélkül a közjó szolgálata.
- Környezetvédő civil szervezetek évek óta folyamatos kérésének, követelésének teljesítése, bátor politikai lépés, amelynek kedvező hatása lehet e szervezeteken keresztül olyan intézkedések elfogadtatására, amelyek kevésbé lesznek népszerűek.
- Nemzetközi elvárások teljesülnek.

6.) Hazánk erdőterületeinek csak a 20%-a áll természetvédelmi oltalom alatt, ezért elvárjuk, hogy ezen a területen elsősorban a természetvédelmi értékek védelme (***fenntartás és megőrzés***) kapjon elsőbbséget. A nem védett erdőterületen pedig többcélú és tartamos erdőgazdálkodást folytathatnak továbbra is az erdész szakma képviselői.

Az európai társadalmak igényei az erdőkkel szemben az elmúlt évezred vége felé alapjaiban változtak meg. Az erdők materiális javaival (kitermelt fa, mellékhaszonvételek) szemben mára fontosabbá vált az erdők közcélú – védelmi, közjóléti, természetvédelmi – szolgáltatása.

Magyarországon a társadalmi elvárásoknak megfelelő erdészeti igazgatás, kezelés még nem alakult ki, sőt, még a megszületett törvények alkalmazása is folyamatosan csorbát szenved az erdészeti igazgatási és gazdálkodói csoportok érdekei miatt. Az évtizedeken átnyúló halogató taktika az erdésztársadalmon belül is feszültségeket okozott.

Ezzel egy időben a nem védett erdőkben és fásításokban lehetőség van a korszerű és gazdasági célú erdőgazdálkodásra.

7.) Az utóbbi néhány évben a tűzifa termelés és a hőerőművek kiszolgálása arányaiban nagyságrendekkel megnőtt. Szükségesnek látjuk a helyi lakosság tűzifa igényének kielégítését előtérbe helyezni az erőművekben történő elégetéssel szemben.

Szabad-e az erdőnek egy hosszú idő alatt létrejött életközösség elpusztításának ennyire rövid távú, pillanatnyi érdeket szolgálni a harmadik évezredben, ráadásul védett területeken?

Az erőművekkel kapcsolatban ugyanaz történik, mint korábban, csak jelentős munkaerő kihagyásával. Korábban a kemény lombos erdőkből kikerült fatömeg egy jelentős része bányafaként feldolgozva lekerült a föld alá, s a felhozott szenet tüzelték el az erőművekben. Ma a termeléshez arányosan ugyanez a famennyiség egyenesen az erőművekbe kerül; egy-egy hektár erdő pár perc alatt eltűnik a levegőben, a belőle mesterséges értékrend alapján képződött haszon pedig egy szűk érdekcsoport zsebébe kerül.

Az Aggteleki Nemzeti Park Bioszféra rezervátumának területe azért nem kerülhetett át a NP vagyonkezelésébe, mert az ott termelt tűzifa mennyisége szükséges volt a Kazincbarcikai Hőerőművel kötött szerződés teljesítéséhez.

A megfogalmazott kormányprogramban kiemelt helyen szerepel az idegenforgalom fejlesztése, melyhez jelentős források állnak rendelkezésre a 2008–2013 közötti időszakban. E beruházások jelentős része a legkiemelkedőbb természeti és kultúrtörténeti értékeket magukban foglaló nemzeti parkokban várható. Képzeljük el, hogy mit ér, hogyan tölti be szerepét, és hogyan térül meg egy olyan erdős területen történt beruházás, ahol pár év múlva egy tarra vágott terület fogadja a látogatókat.

A világban mindenhol ***felértékelődtek az erdők védelmi és közjóléti szolgáltatásai, amelyek értéke legóvatosabb becslések szerint is négy-ötszöröse a kitermelhető faanyagnak. Az élő erdő sokkal többet ér, mint a kivágott erdő!***

8.) Elismerés illet minden erdész szakembert, akik az állami erdők érdekében szolgáltak és szolgálnak.

Meggyőződésünk, hogy ***e szolgálat a közcélú erdőgazdálkodás keretében még eredményesebben végezhető. A kerületvezető erdészek visszakapnák az erdő védelméhez szükséges alapvető jogaikat és a társadalmi életben korábban megszolgált egzisztenciájukat***!

9.) Örömmel tapasztalható, hogy ***az erdészeti felsőoktatás már felismerte az erdőkkel kapcsolatos társadalmi változásokat, hiszen 2007-ben már több természetvédelmi mérnök végzett Sopronban, mint erdőmérnök***.

10.) Felhívjuk az erdők sorsáért aggódó állampolgárokat és közösségeket, hogy csatlakozzanak a ***Civilek az erdőkért*** mozgalomhoz!

Különösen számítunk a települési önkormányzatokra, természetvédő környezetvédő szervezetekre, a természetjáró mozgalomra a tájékozódási futókra, kerékpárosokra, lovasokra, íjászokra, falusi és ökoturizmusban, erdei iskola szolgáltatásban érdekeltekre, az erdőkért aggódó vadászokra, város és faluvédő egyesületekre, települési közösségekre stb.

11.) Civilek az erdőkért kezdeményezésünket megküldjük a közjogi méltóságoknak a minisztériumok vezetőinek, valamint a média képviselőinek!

Kelt: *Csákváron, 2008.08.*

Az FVM és a KVVM között zajló állami erdővagyonnal kapcsolatos egyeztetések helyzetéről *(ForestPress 2008/7)*

Ismeretes, hogy 2008. július 14-én a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumban tartott sajtótájékoztatón elhangzott, hogy Szabó Imre miniszter egyeztetést kezdett a földművelésügyi miniszterrel annak érdekében, hogy ***a nemzeti parkok területén levő erdők a parkok vagyonkezelésébe kerüljenek, így biztosíthatnák, hogy azok gazdasági helyett közhasznú céllal klímavédelmi-jóléti funkciót tölthessenek be***.

Emellett Szabó Imre a jelenlegi erdészeti szabályozást is felülvizsgálná annak érdekében, hogy elejét lehessen venni az **erdők egyre inkább elszaporodó tarvágásának**.

Egyes médiumokban olyan híradások jelentek meg, amelyek szerint Gráf József miniszter egyetértett volna a védett erdők Nemzeti Park Igazgatóságok kezelésébe adásával.

A fentiekkel kapcsolatban megkértük a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium illetékesét, hogy foglaljon állást a kérdésben.

Kiss János, a Természeti Erdőforrások Főosztálya vezetője az alábbi nyilatkozatban tájékoztatta a ForestPress-t.

A KVVM megkereste az FVM-et, hogy támogatását kérje további erdőterületek Nemzeti Parki kezelésbe vonásához. Több egyeztetés történt az utóbbi hónapokban, melynek vége felé közeledünk. Itt hangsúlyoznunk kell, hogy ***a vagyonkezelésről szóló döntés nem az FVM-ben születik, hanem az MNV Zrt.-ben és az azt felügyelő PM-ben***.

Abban egyetértünk, hogy ***a védett területek leendő vagyonkezelői szerződéseinek figyelembe kell vennie a védettségből adódó korlátokat, ezt az államnak el kell ismernie***. Az MNV Zrt részéről az OEE Vándorgyűlésen Benedek Fülöp úr előadásában adott tájékoztatás szerint ez meg fog történni. Ennek tudatában elmondható, hogy ***a védett erdőkben a gazdálkodás megnyugtató módon fog folyni, az erdőgazdálkodó személyétől függetlenül***.

Az FVM az egyeztetések során nem képviselt olyan álláspontot, hogy a Nemzeti Parkok törzsterületén lévő összes védett erdő kerüljön Nemzeti Parki kezelésbe. Véleményünk szerint ***az elvárások pontos meghatározásával és az ennek keretet adó feltételrendszer kialakításával a jelenlegi kezelők képesek leginkább az állam által elvárt tevékenységek elvégzésére***.

Budapest, 2008. július 22.

Tárcát vált a védett erdő *(Népszabadság 2008/8)*

2008. augusztus 21. – ***Civil szervezetek a profitorientált gazdálkodás beszüntetését sürgetik***

Közcélú erdőgazdálkodás kialakítását szorgalmazza az állami erdőkben folyó ***profitorientált gazdálkodás helyett*** tizenegy természetvédő szervezet Gyurcsány Ferenc miniszterelnökhöz intézett levelében.

A Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács (NVT) múlt szerdai ülését követően hozta nyilvánosságra, hogy ***7859 hektár – védett és védelemre tervezett – erdőterület vagyonkezelői joga az erdőgazdaságoktól térítésmentesen a terület fekvése szerint illetékes nemzeti park igazgatósága vagyonkezelésébe kerül***. A gazdát cserélő erdők legnagyobb része a Kiskunsági és a Hortobágyi Nemzeti Park területén van.

A környezetvédelmi tárca célja, hogy a tíz nemzeti park területén lévő teljes, összesen 150 ezer hektárnyi erdőterület a parkokhoz kerüljön, a tárca e folyamat első, fontos lépésének tekinti az NVT döntését – olvasható a minisztérium közleményében.

A következő lépésként az Aggteleki, a Körös-Maros és a Fertő-Hanság Nemzeti Parkok területén lévő mintegy ***húszezer*** hektár átadását készítik elő. A tervek szerint az erdészeti részvénytársaságok kezelésében marad a ***tájvédelmi körzetek területén levő 180 ezer hektárnyi erdő***, ott vagyonkezelési szerződésben biztosítanák a természetvédelmi szempontok érvényesülését.

A döntést követően 11 természetvédő szervezet Gyurcsány Ferenc miniszterelnökhöz intézett levélben rálicitált a minisztérium álláspontjára. Az állami tulajdonban lévő, ***természetvédelmi oltalom alatt álló erdők kezelését (körülbelül 350 ezer hektár) szakszemélyzetükkel és a hozzájuk tartozó infrastruktúrával együtt a természetvédelemért felelős tárca irányítása alatt a nemzeti parki igazgatóságokra kell bízni*** – írják levelükben. A civil természetvédő szervezetek tehát nemcsak a nemzeti parkok területén lévő, hanem valamennyi, egyéb védettségi kategóriába tartozó erdő kezelését a földművelési tárcától a környezetvédelmi tárca fennhatósága alá helyeznék át.

A KVM-hez kellene tartoznia elképzelésük szerint az erdészeti szakigazgatásnak is.

A levélírók úgy látják, meg kell változtatni a természetvédelmi oltalom alatt nem álló erdőkben folyó gazdálkodást is. Az állami erdők profitorientált részvénytársasági formában való kezelését meg kell szüntetni – írják, s ehelyett az erdők közcélú kezelésének bevezetését javasolják. A ***megszüntetendő zrt.-k helyett*** ugyancsak a környezetvédelmi tárca felügyelete alatt működő ***állami erdészeti igazgatóságok*** létrehozását javasolják.

„A közcélú állami erdőkben a tűzifatermelés és a hőerőművek kiszolgálása aránytalanul megnőtt. Szükségesnek látjuk a helyi lakosság tűzifaigényének kielégítését, de elfogadhatatlannak tartjuk, hogy védett területekről a 80–100 évig nevelt, gazdag élőhelyeket jelentő erdők faanyagát erőművekben égessék el pillanatok alatt. Nem hisszük, hogy ez a megújuló energia előállításának korszerű módja” – indokolják kérésüket a zöldszervezetek. *(FK)*

FAGOSZ vélemény Erdészeti Holding témában *(Fatáj 2009/6)*

Az érintettek és az érdeklődők körében közismert a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.-nek azon kezdeményezése, hogy a hozzárendelt vagyonába tartozó 19 volt ÁPV Zrt.-s erdészeti részvénytársaságot ***Magyar Erdészeti Holding Zrt.***-be tömörítse. E folyamat májusra érkezett olyan szakaszba, hogy a ***FAGOSZ*** célszerűnek látta e témában ***véleményét kifejteni***.

A FAGOSZ elnöke május végén az alábbi szövegű levelet írta **prof. dr. Nagy Jánosnak**, az MNV Zrt. Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanácsa elnökének és **Tátrai Miklósnak** az MNV Zrt. vezérigazgatójának.

„Az MNV Zrt. erdészeti társaságaival kapcsolatban közismert az a most formálódó kezdeményezés, mely szerint e cégeket egy holdingba szerveznék át. E szervezetbe, mint önálló jogi személybe olvadna a most önálló 19 erdészeti társaság, továbbá e cégek önállóságuk egy részét elvesztenék azzal, hogy bizonyos funkciókat a holding venné át. A holding működési költségei a csoport számára többletköltségként jelennének meg.

E 19 állami erdészeti társaság közül 16 tagja a FAGOSZ-nak, ezért az eddig megismertek alapján elkészítettük a „***Gondolatok az állami erdészeti társaságok holding szervezetbe rendezéséről***” című véleményt, melyet szíves tájékoztatására mellékelek.

E cégcsoport a hazai fapiac meghatározó szereplője. A rajta kívüli hazai faipar és fakereskedelem számára is gyökeres változást hozna egy államerdészeti holding létrejötte. E döntés az egész hazai fagazdaság kapcsolati és áruforgalmi viszonyait jelentősen átrendezné, így nem pusztán a közvetlenül érintett 16 cég, hanem összes tagunk és a szakterület egésze érdekében ***kérjük: a végső döntés előtt legalább a szűkebb szakmai kör megismerhesse e koncepció részleteit, illetve örömmel vennénk részt azzal kapcsolatban társadalmi konzultáción, vagy hívnánk meg Önt elnökségünk e témával foglalkozó ülésére***.”

E kísérőlevelek mellett mindkét címzett megkapta a ***„Gondolatok az állami erdészeti társaságok holding szervezetbe rendezéséről”*** című három oldalas részletesebb anyagot is, melynek szövege e kapcsolóról ismerhető meg. *(FAGOSZ titkárság)*

Gondolatok az állami erdészeti társaságok holding szervezetbe rendezéséről – *2015/1*

Bevezetés

A korábban önálló állami vállalatokként funkcionáló erdőgazdaságok ***1992–93-ban alakultak át – az általuk ellátott részben közszolgáltatási jellegű feladatokra (az erdők közcélú, társadalmi funkcióira) tekintettel – 100%-os állami tulajdonban álló részvénytársaságokká***. (Először 50%+1)

A működési modell sikeresnek bizonyult, a 19 (+ 3 db HM irányítású) cég esetében veszteséges üzleti év alig-alig fordult elő. Pénzügyi helyzetük stabil, együttes éves adózás előtti nyereségük 2,5 – 3,5 milliárd Ft, az államháztartással szembeni pozíciójuk nettó befizető, évi 6–7 milliárd Ft, miközben ***az általuk kezelt állami erdővagyon bővül***, a közcélú feladatok ellátása pedig elismerten magas szintű.

A társaságok az MNV Zrt.-hez tartoznak, működésük megszervezésében kellően önállóak, a ***döntési kompetenciák tekintetében viszonylag közel állnak a klasszikus – versenyszférába tartozó részvénytársaságokhoz***, így kellő rugalmassággal tudnak reagálni az üzleti környezet felgyorsult változásaira.

Az utóbbi hónapokban – főleg a gazdasági sajtóban – jelentek meg negatív hírek az erdőgazdaságok devizaügyletekkel kapcsolatos veszteségeiről, ebben azonban több a szenzáció, mint a valóság. Tény, hogy egy cég esetében történtek hatásköri túllépések az ügyletkötések kapcsán, veszteség is várható, az azonban, hogy egy vezető rosszul látta el feladatát, nem jelenti azt, hogy a rendszer rossz, változtatásra szorul.

A holdingosítás lényege

A kiszivárgott elképzelések szerint ***a cégek az MNV Zrt.-től az erdőgazdasági holding portfoliójába kerülnének át, jogi önállóságuk megtartásával, döntési kompetenciáik beszűkítésével***. A holding – működésének jellegéből adódóan – önfenntartó szervezet lenne, szemben az MNV Zrt.-vel, melynek költségvetése az állami költségvetés része. A tervezett ***átalakulás számtalan negatív konzekvenciával kódoltan terhelt***.

A változás várható hatásai

1) Az erdészeti zrt.-k jelenleg évi ***százmillió Ft-os nagyságrendben*** fizetnek vagyonkezelői díjat az általuk vagyonkezelt erdőterületek után, ami költségvetési bevétel, teljes egészében a társadalom számára közvetlenül hasznos kiadási célok fedezetére fordítódik. A tervek a vagyonkezelői díj egy nagyságrenddel történő (2 milliárd Ft) emelésével számolnak, melynek következtében:

- ***lényegében eltűnik a zrt.-k nyeresége***. Ez lehetne akár teljesítménykényszer fokozó is, abban azonban közmegegyezés van, hogy mivel az erdőgazdálkodás jövedelmezősége általában (nemzetközileg is) igen alacsony (töredéke a versenyszférának), nem alapvető fokmérő a cégek nyereségességének mértéke, hanem ***elsődleges a vagyonérdekeltség, az erdővagyon mennyiségének, minőségének növelése***.

A növekvő elvonásokra a cégek

(i) ***elbocsátásokkal válaszolhatnak, ami különösen azért veszélyes, mert a kerületvezető erdészek száma is csökkenne***, gyengítve az erdővagyon közvetlen őrzésében – hatósági személyként – betöltött, lényegében kizárólagos szerepüket,

(ii) működőképességük megtartása érdekében ***növelnék a fakitermelést, egyik oldalról kizsarolva a nemzeti erdő-, illetve favagyont, növelve ugyanakkor ezáltal a fapiaci kínálatot, ami az árak csökkenésén keresztül visszahatva csökkentené – egy negatív spirált elindítva – még tovább a cégek jövedelmezőségét***,

(iii) kevesebb költséget fordítanának a jelenleg is ***saját költségvetésükből megoldott közcélú feladataikra, rombolva egyrészt a társadalom közjó érzetét, másrészt mérsékelve a természetvédelemben betöltött szerepüket***.

- ***a cégek egy része mesterségesen az ellehetetlenülés állapotába jutna***. A társaságok jövedelmi helyzete ugyanis az átlag mögött erősen polarizált, a gyengébb természeti adottságokkal bíró cégek ma is csak igen szerény eredményesség elérésére képesek. A megnövelt vagyonkezelői díjak megfizetése számukra kilátástalan, ***ezért a holding kénytelen lenne egy mesterséges jövedelemátcsoportosító rendszert működtetni a cégei között*** (a magasabb nyereséget elvonná és transzferálná a veszteségesekhez).

Ennek következtében

(i) ***nagymértékben visszaesne a jobb adottságú, illetve esetleg hatékonyabb működésű cégek érdekeltsége a hatékony üzemi működés fenntartásában***,

(ii) csökkenne a gyengébb cégek érdekeltsége a hatékonyság növelésében,

(iii) ***a jövedelem transzfer rendszer fenntartása fölösleges többletköltségeket indukálna***.

A cégek ugyanis abban lennének érdekeltek, hogy a saját javuk érdekében működjön a rendszer, amelynek kiküszöbölése – ***egy kvázi „igazságos" rendszer kiépítése – komoly, független adminisztrációs-információs struktúra/apparátus kiépítésére sarkallná a holdingot***.

- az előző pont egy másik vetületeként, gyakorlatilag ismételten be kellene vezetni a 2008-tól, törvénymódosítással megszüntetett – ***mind a működtető FVM, mind az érintett cégek által idejétmúltnak, versenyrombolónak tartott – erdőfenntartási járulék kirovó, állami támogatást felosztó/folyósító rendszert, ami közgazdasági szabályozási tekintetben mérhetetlen visszalépést jelentene***.

- ***a vagyonkezelői díj meghatározó hányada egy felesleges holding szervezet fenntartására (működési költségvetésére) kerülne felhasználásra, aminek a társadalmi hasznossága egyáltalán nem mutatható ki***.

10) Egészen nyilvánvaló, hogy az állami vagyonkezelés koncentrációja – az ÁPV Rt, majd az MNV Zrt létrehozása – pozitív döntés volt, ***javította a társaságokban megtestesülő vagyon kezelésének hatékonyságát***. Egy ezzel a folyamattal ellentétes – ***vagyonkezelési dezintegráció*** – irányába mutató döntés sérti az egységességet, és ***különösen káros, költségpazarló lehet egy olyan bonyolult gazdálkodási struktúra viszonylatában, mint az erdőgazdálkodás***, melyhez kötődően a vagyonkezelés igen szerteágazó szempontrendszer alkalmazását feltételezi.

11) Felmerül a kérdés, ***ki fog diszponálni a cégek által vagyonkezelt erdővagyon felett***? Amennyiben a holding, az ***az állami földek egységes kezelésének (MNV Zrt) elvét sérti***, amennyiben továbbra is az ***MNV Zrt, akkor a cégvagyon (részvények) és a kezelt földek vagyonkezelése válik szét***, sértve ezzel az MNV Zrt létrehozásával elért egységességet.

12) Az érintett cégek 70 milliárd Ft nagyságrendű együttes árbevétele, illetve ezt közelítő saját vagyona ***túlzottan kicsi gazdasági potenciált képvisel ahhoz, hogy egy önálló holding költségvetéséhez elegendő jövedelem koncentrációját biztosítsa***.

13) Az elképzelés azzal számol, hogy az operatív döntések egy része – export tevékenység, vadászatok értékesítése, általában a faanyag-kereskedelem, a szerződéskötés – ***a holdingban összpontosul***, illetve részben ***egy-egy céghez kerülne annak cégcsoport szintű megszervezése***. Ennek nyomán

- a szegmentáltabb döntési folyamat miatt ***általában lassulna a döntéshozatal, ami gyengítené a cégek rugalmas alkalmazkodóképességét, csökkentve hatékonyságukat, ezen keresztül, jövedelemtermelő-képességüket***,
- azzal, hogy általában elkerülnének döntési ***kompetenciák az információk keletkezésének helyéről (zrt.-k), az információk felesleges továbbítása önmagában is fokozná a redundanciát, ami informatikai költségtöbbletet okoz***,
- azok a cégek, ahol bizonyos döntéstípusok koncentrálódnának, a többletinformációk miatt az adott szakterületen kerülnének előnyösebb üzleti pozícióba, míg mások más vonatkozásokban, ami ***fokozná egyik oldalról a cégek közötti bizalmatlanságot***, másrészt a ***teljesítményekben mutatkozó – de nem objektív alapokon nyugvó – polarizációt***.

6) A tervek között szerepel a beszerzésekre – különösen a beruházásokra – vonatkozóan a holding szintű döntéshozatal, alapvetően ***közbeszerzésekre*** épülve.

- Közismert, hogy jelenleg a közbeszerzések lassítják a beszerzési folyamatokat és sok esetben magasabb költségeket eredményeznek, mint a hagyományos keretek.
- ***A természetföldrajzi, termőhelyi és piaci, üzleti környezetüket tekintve esetenként alapvetően eltérő adottságok miatt az egyes cégek esetében komoly károkat okozhat a felülről vezérelt uniformizálódásra törekvés***.
- Megjegyezzük, kifejezetten nagy értékű, azonos célokat szolgáló fejlesztések esetében a múltban is ***kedvező tapasztalatokat hozott a közös, csoport szintű fellépés, melynek hatékony koordinációja tehát nem indokolja önálló szervezet létrehozását***. A cégek alapító okirata jelenleg is lehetővé teszi – mint bármely más zártkörű részvénytársaság esetében –, hogy a részvénytulajdonos (vagy azok közössége), bármilyen típusú döntést a menedzsmenttől a saját hatáskörébe vonjon.

13) Több olyan, elnagyolt elképzelés került napvilágra (pld.: ***faipari üzemek leválasztása a zrt.-ről és egy szervezetté alakítása*** – feltehetőleg az ágazatot érintő válság kapcsán –, ***likvid***

pénzeszközök elvonása a zrt.-ről és átcsoportosítása a holdinghoz, stb.), amelyek ***megvalósítása igen bonyolult, rendkívül nehezen képzelhető el a társasági törvény, a számviteli és a különféle adótörvények sérelme nélkül***, ugyanakkor hozadékuk legalábbis kétséges, mindazonáltal ***kiskorúsítja az elmúlt időszakban cégvezetési rátermettségüket bizonyító cégmenedzsmenteket***.

14) Az előzőekben érintett problémakör másik vetülete, hogy ***a korábbi decentralizáció elvét felrúgva a döntéssel tovább polarizálódik a hazai gazdaság egypólusú jellege – a Budapest központúság dominanciája***.

15) Komoly ***aggályokat vet fel a döntés időzítése***. Úgy tűnik, hogy export kitettségük ellenére várhatóan nem okoz súlyos gazdasági problémákat az erdészeti zrt.-k működőképességében a ***globális recesszió***. Berendezkedésük tehát alkalmas lehet az új kihívások kezelésére. Jelentős szervezeti változtatások végrehajtására – lévén önmagában is működési zavarokat okoz – ***alkalmas hátteret találni konjunktúra időszakban lehet***. ***Recessziós viszonyok mellett nagy a veszélye a kockázatok multiplikálódásának.***

Végül néhány megjegyzés

A társaságok gazdálkodását alapvetően meghatározza az időjárás és a gazdálkodás természetvédelem általi időbeli korlátozása. ***Napi, helyi döntések szükségesek az egyensúly megteremtéséhez***.

A ’70-es években már volt egy próbálkozás az erdőgazdálkodás központi vezérlésére az akkori „középirányító” feladattal létrehozott ***Fagazdasági Országos Központ (FAGOK)*** által. Ez azonban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket (kiderült: ***a természet nem tűri a standardizálást, az uniformizálást***) és rövid időn belül megszüntették.

Az ***„egységesítés”-nek nem feltétlenül kell együtt járnia szervezeti átalakításokkal***. A tulajdonos jogosítványa: egységes elveken nyugvó elvárások meghatározása.

A társaságok jelenleg is a ***kiszámlázott vagyonkezelői díjnál lényegesen nagyobb terhet viselnek***, hiszen a ***saját forrásaik terhére végzik el közcélú és közérdekű feladataikat***.

Az erdővagyon is veszélyben *(Fatáj 2009/6)*

Munkatársunktól (Magyar Nemzet) 2009.06.24. 22:00

Bajnai Gordon a legtisztességesebb üzletember, akit ismerek – jelentette ki néhány napja a köztévében Dessewffy Tibor, Gyurcsány Ferenc bizalmasa. Bajnai Gordon miniszterelnök egy másik „legtisztességesebb” üzletember, Oszkó Péter által kidolgozott módszer segítségével arra készül, hogy egy kicsit titokban megszabadítsa a magyar embereket a víz- és az erdővagyonuktól. Ha a szándék megvalósul, akkor egy újabb hatalmas vagyonvesztést szenved el a magyar társadalom.

A Bajnai-kormány végjátékának utolsó óráit kizárólag arra használja fel, hogy az ország még megmaradt természeti kincseit – mint például a vizet, az erdőket – valamilyen módon kivonja az állam fennhatósága alól, és magántulajdonosok kezére játssza át. Bajnaiék az utolsó nemzeti erőforrásaink kiárusítását igyekeznek ugyan némileg leplezni, de az idő sürgetése miatt egyes esetekben már a látszatra sem képesek ügyelni.

Közismert, hogy a Gyurcsány-Bajnai-korszak elsődleges céljai között szerepel az ország vízvagyonának privatizációját lehetővé tevő intézkedések meghozatala. Oszkó Péter pénzügyminiszter – még ügyvédként – részt vett a vízművek privatizációs modelljének kidolgozásában. A konstrukció két részből állt. Első lépésként racionalizálásra és a hatékonyság növelésre történő hivatkozással létrehoznak egy csúcsvízműcéget, amely a többi vízműcég felett gyakorolja a tulajdonosi jogköröket. A második felvonásban a csúcs- vízműcég

részvényeinek vagyonkezelői jogát adnák át magánbefektetőknek. Vagyonkezelőként a magántársaság a vízműcsoport felett teljes körű döntési, irányítási és szinte kizárólagos tulajdonosi hatalmat gyakorolhat.

Az Oszkó-féle vízmű-privatizációs modell első fejezetét a kormány már megvalósította. A magánosítás befejezésére eddig feltehetően csak azért nem került sor, mert a Bajnai–Oszkó páros szándékai kiszivárogtak, és komoly, erőteljes társadalmi nyomás lépett fel a vízvagyon védelméért. Az Oszkó-konstrukciót azonban nemcsak a vízművek esetében akarja bevetni a hatalom, hanem egy másik, jelentős nemzeti vagyonrészünk, az erdők kiárusításának előkészítésénél is ezt a modellt kívánja alkalmazni. A kormány – a vízvagyonhoz hasonlóan – nem közvetlenül akarja az ország erdővagyonát privatizálni, hanem az erdőgazdaságok feletti tulajdonosi jogok átadásával akarja átjátszani magántulajdonba a víz melletti másik értékes nemzeti kincsünket, az erdőket.

Az országban jelenleg 19 állami erdőgazdaság működik. A kialakított működési rendszerük sikeresnek bizonyult, hiszen a 19 cég esetében veszteséges üzleti év alig-alig fordult elő. Pénzügyi helyzetük stabil, együttes éves, adózás előtti nyereségük 2,5–3,5 milliárd forint. Az államháztartásba évente nettó 6–7 milliárd forintot fizetnek be, miközben az általuk kezelt állami erdővagyon bővül, a közcélú feladatok ellátása pedig elismerten magas szintű.

A társaságok a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.-hez tartoznak, működésük megszervezésében kellően önállók, a döntési kompetenciák tekintetében közel állnak a klasszikus – versenyszférába tartozó – részvénytársaságokhoz, így kellő rugalmassággal tudnak reagálni az üzleti környezet felgyorsult változásaira. Ezt a bizonyítottan jól szervezett és eredményesen működő rendszert akarják Bajnaiék – az Oszkó-modell alkalmazásával – ésszerűsítésre és a hatékonyság növelésére való hivatkozással átalakítani. Létrehoznának egy úgynevezett vagyonkezelő holdingot, amely megszerezné a 19 állami erdőgazdaság vagyonkezelői jogát. A koncepció amellett, hogy törvénysértő – ugyanis a gazdasági társaságokról szóló törvény szerint részvényeken nem lehet vagyonkezelési jogot létesíteni –, egyértelműen az erdővagyon speciális privatizációját készíti elő. A 19 erdőgazdaság feletti tényleges tulajdonosi és döntési hatalom a csúcsszervként működő vagyonkezelő holding kezébe kerülne.

A későbbiekben az államnak nem kell a holdingot formálisan eladnia, elegendő lesz a holding feletti vagyonkezelői jogot átjátszania egy magánbefektetőnek, amivel megvalósul a magyar erdővagyon privatizációja.

Bajnaiék azonban az erdők bújtatott magánosítása mellett a nyílt privatizációtól sem riadnak vissza.

A kormány tervei között szerepel ugyanis az erdőgazdaságokhoz tartozó tevékenységek némelyikének kiszervezése, privatizációja profiltisztítás címén a faipar és vadhúsfeldolgozás területén. Az állami tulajdonban álló, Nyugat- és Észak-Európába szállító, három nagy – a zalahápi, csurgói, gyöngyösi parkettagyárat – először egy cégbe akarják koncentrálni, majd az így létrejövő, jelentős, 3–4 milliárd (!) forint tőkéjű faipari feldolgozó társaságot eladni.

A tervezett privatizáció másik területe a vadhúsfeldolgozás. Az erdőgazdaságok évente 2000 tonna nagyvadat értékesítenek 780 millió forint értékben. A kormány az Öreglaki Vadhúsfeldolgozó Kft.-ben és a Vadex Zrt.-ben folyó vadhús-feldolgozási tevékenységet akarja – a parkettaüzemekhez hasonlóan – koncentrálni, majd privatizálni.

A Magyar Nemzet birtokába került dokumentum 2010 januárjáig terjedő időszakra – naptári napokra lebontva – tartalmazza a kormány tervezett privatizációt előkészítő lépéseit.

Ezzel a címmel jelent meg 15-én behajtás fölötti címlapi cikk a Magyar Nemzetben. A cikk párhuzamot vont a „vízmű-privatizációs modell” és az erdőgazdaságokkal kapcsolatos holding törekvés között.

Az alábbiakban egy helyre gyűjtöttük az e témában az elmúlt napokban megjelenteket, mondottakat. A gyűjtemény könnyen lehet, hogy nem teljes, de már ennyiből is látható, hogy e téma erős érdeklődést váltott ki.

A FATÁJ 06-05 „Erdészeti holding" című, 10 nappal korábbi cikkében jeleztük, hogy a **FAGOSZ** az MNV vezetőinek írt május 19-i levelében jelezte: **nem ért egyet** ilyen holding létrehozásával.

Ugyanakkor figyelemre méltó az új, július 10-én hatályba lépő **Erdőtörvény** (cikk: FATÁJ 05-28) 9.§ (2) bekezdése, mely szerint *Állami tulajdonú erdő és erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterület vagyonkezelését csak költségvetési szerv vagy száz százalékos állami tulajdonú gazdálkodó szervezet végezheti.* Ebből következik, hogy ha valamely meglévő állami erdészeti társaságnak az u.n. Vagyontörvény szerinti 100%-os tartós állami tulajdoni pozícióját meg is változtatnák és utána annak bármely csekély tulajdonrészét magánkézbe eladnák, vagy az állami erdőcégek fölé elgondolt holdingból adnának el részvényt, akkor az új Erdőtörvény értelmében e szervezet többé nem vagyonkezelhetne állami erdőt. A cikkben említett privatizációs szándék így törvényellenes lenne, tehát e folyamatba ebből a célból felesleges belekezdeni.

A Magyar Nemzet cikknek az erdőgazdaságokra vonatkozó része az alábbi keretben látható, a cikk egésze pedig itt letölthető (pdf).

„A kormány – a vízvagyonhoz hasonlóan – ***nem közvetlenül akarja az ország erdővagyonát privatizálni, hanem az erdőgazdaságok feletti tulajdonosi jogok átadásával akarja átjátszani magántulajdonba*** a víz melletti másik értékes nemzeti kincsünket, ***az erdőket***.

Az országban jelenleg 19 állami erdőgazdaság működik. A kialakított működési rendszerük sikeresnek bizonyult, hiszen a 19 cég esetében veszteséges üzleti év alig-alig fordult elő. Pénzügyi helyzetük stabil, együttes éves, adózás előtti nyereségük 2,5–3,5 milliárd forint. Az államháztartásba évente nettó 6–7 milliárd forintot fizetnek be, miközben az általuk kezelt állami erdővagyon bővül, a közcélú feladatok ellátása pedig elismerten magas szintű.

A társaságok a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.-hez tartoznak, működésük megszervezésében kellően önállók, a döntési kompetenciák tekintetében közel állnak a klasszikus – versenyszférába tartozó – részvénytársaságokhoz, így kellő rugalmassággal tudnak reagálni az üzleti környezet felgyorsult változásaira. Ezt a bizonyítottan jól szervezett és eredményesen működő rendszert akarják Bajnaiék – az Oszkómodell alkalmazásával – ésszerűsítésre és a hatékonyság növelésére való hivatkozással átalakítani.

Létrehoznának egy úgynevezett vagyonkezelő holdingot, amely megszerezné a 19 állami erdőgazdaság vagyonkezelői jogát. A koncepció amellett, hogy törvénysértő – ugyanis a gazdasági társaságokról szóló törvény szerint részvényeken nem lehet vagyonkezelési jogot létesíteni –, ***egyértelműen az erdővagyon speciális privatizációját készíti elő***.

A 19 erdőgazdaság feletti tényleges tulajdonosi és döntési hatalom a csúcsszervként működő vagyonkezelő holding kezébe kerülne. A későbbiekben ***az államnak nem kell a holdingot formálisan eladnia, elegendő lesz a holding feletti vagyonkezelői jogot átjátszania egy magánbefektetőnek, amivel megvalósul a magyar erdővagyon privatizációja***.

Bajnaiék azonban az erdők bújtatott magánosítása mellett a ***nyílt privatizációtól*** sem riadnak vissza. A kormány tervei között szerepel ugyanis az erdőgazdaságokhoz tartozó tevékenységek némelyikének kiszervezése, ***privatizációja profiltisztítás címén a faipar és vadhúsfeldolgozás*** területén.

Az állami tulajdonban álló, Nyugat- és Észak-Európába szállító, három nagy – a zalahápi, csurgói, gyöngyösi parkettagyárat – először egy cégbe akarják koncentrálni, majd az így létrejövő, jelentős, 3–4 milliárd (!) forint tőkéjű faipari feldolgozó társaságot eladni.

A tervezett privatizáció másik területe a vadhúsfeldolgozás. Az erdőgazdaságok évente 2000 tonna nagyvadat értékesítenek 780 millió forint értékben. A kormány az Öreglaki Vadhúsfeldolgozó Kft.-ben és a Vadex Zrt.-ben folyó vadhús-feldolgozási tevékenységet akarja – a parkettaüzemekhez hasonlóan – koncentrálni, majd privatizálni. A Magyar Nemzet birtokába került dokumentum 2010 januárjáig terjedő időszakra – naptári napokra lebontva – tartalmazza a kormány tervezett privatizációt előkészítő lépéseit."

A PM azonnal cáfolta a víz- és erdővagyon privatizációt érintő hírt a „Nincs napirenden sem a víz-, sem pedig az erdővagyon privatizációja. (június 15.)" című sajtóközleményében.

15-én *Medgyasszay László* (KDNP) **a Parlamentben** kérdezte (RealPlayer video 2:06) Katona Tamás pénzügyminisztériumi államtitkárt a fenti cikkre hivatkozva az állami erdőgazdaságok és erdők privatizációs szándékáról. *Katona Tamás* válaszában (RPvideo 2:05) cáfolta a hírt és kijelentette, hogy az MNV Zrt. nem tervezi sem a társaságok, sem az állami erdők privatizációját. *Medgyasszay László* erre reagálva (RPvideo 1:04) azt mondta, hogy nem kapott egyértelmű választ: lesz holding, vagy sem, lesz-e átszervezés, nem kerülhet-e magánkézbe ebből valami. Katona Tamás viszontválaszában (RPvideo 1:09) erre nem adott igen-nem jellegű választ, hanem emlékezetbe idézte, hogy a Vagyontörvény mellékletében a tartós állami körbe tartozók között szerepelnek az állami erdőgazdaságok is, illetve felsorolt néhány szempontot, amit e cégcsoporttal kapcsolatban a vagyontanács különösen fontosnak tart.

16-án **Medgyasszay László** (KDNP) sajtótájékoztatón tett kérése: A kormány állítsa le az erdővagyon eladásának előkészítését és állítsa le az erdőgazdaságokhoz kapcsolódó egyéb tevékenységek kiárusítását. mno.hu 06-16

18-án: Az **MNV Zrt.** szóvivője **Száraz Gábor** nyilatkozata szerint felesleges az aggodalom az állami erdővagyon jövője miatt, sem az erdőket, sem az erdészeti társaságokat nem privatizálják, ezek tartós állami tulajdonban vannak és maradnak. A szóvivő egyebek mellett arra reagált, hogy a **Országos Erdészeti Egyesület** jelezte: ellenez mindenféle magánosítási törekvést, amely az erdészettel kapcsolatos, legyen szó az állami erdőterületekről, vagy az állami erdészeti részvénytársaságokról.

Az Országos Erdészeti Egyesület elfogadhatónak tartana egy, a környező országok gyakorlatához hasonló megoldást, amelyben az erdészet gazdasági szervezete egy központi holdingból és kisebb szervezeti egységekből, vállalatokból épül föl, de csak akkor, ha nem lesz kiindulópontja egy esetleges privatizációnak.

Száraz Gábor hangsúlyozta: a holdingszerű átalakításról készült ugyan egy koncepció, ezt azonban a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács (NVT), az MNV döntéshozó szerve nem is tárgyalta, napirendjére sem tűzte még. A holdinggá alakítást a szóvivő azzal indokolta, hogy ebben a formában lehetne a leggazdaságosabban irányítani a sokszínű erdőgazdaságokat. Hozzátette: ez nem jelenti, és nem is jelentheti a privatizációt, mivel az erdővagyon és az erdőtársaságok is tartós állami tulajdonban vannak. A holding kialakítása sem jelentheti a privatizációt, mert egy ilyen társaság létrehozása a vagyontörvény módosítását is jelentené egyben. A holdingot fel kell venni a tartósan állami tulajdonban tartandó társaságok listájára, a vagyontörvény mellékletébe – fogalmazott. mno.hu 06-18

A témában **Pethő Józsefnek, az OEE elnökének álláspontja** 19-én jelent meg az OEE honlapján:

Az utóbbi napok sajtóközleményei, a képviselők parlamenti felszólalásai miatt az Országos Erdészeti Egyesület elnöke fontosnak tartotta, hogy kifejtse álláspontját az állami erdőtulajdonnal, a magyar államerdészettel kapcsolatban.

A hazai erdők magánosításának szándéka időről-időre bekerül a híradásokba.

2007-ben, amikor a magyar erdészeti ágazat számos feszítő gondja miatt fordult az Országos Erdészeti Egyesület elnöksége Gyurcsány Ferenc akkori miniszterelnökhöz az április 16-án kelt levélben, amelyben többek között arról írtunk, hogy a kormány napirendjén van az állami vagyonkezelés új rendszerének kialakítása.

Kértük, hogy valósuljon meg az állami erdők egységes vagyonkezelése.

Kértük, hogy az állami erdők közül az emberek életét közvetlenül és hosszú távon befolyásoló, több emberöltőn át tenyésző, nagy kiterjedésű állami erdők vagyonkezelését továbbra is csak 100 százalékos állami tulajdonú erdészeti vagyonkezelő gazdasági szervezetek végezhessék. Ezen erdők és gazdasági szervezetek bármilyen fokú privatizációja megengedhetetlen – írtuk levelünkben.

Ma, 2009-ben úgy tűnik, ismét napirendre került ez a – reményeink szerint – már nyugvópontra jutott ügy.

Napjaink gazdasági válsága, az ország szűkös pénzügyi helyzete adhat a gyanúnak alapot, hogy az egyik utolsó állami vagyontest, az állami erdőtulajdon, az államerdészet is dobra kerülhet.

A helyzetet bonyolítja, hogy az állami erdőtulajdon nem azonos az erdőket kezelő állami erdészeti (zártkörűen működő) részvénytársaságokkal. Tovább árnyalja a képet, hogy a társaságok fafeldolgozó üzemeket (pl. parkettagyárakat) működtetnek, vadhúsfeldolgozást végeznek. Ezek a vállalatrészek kínálkoznak az önálló értékesítésre.

Hasonló folyamaton évtizedekkel ezelőtt már átment az ágazat, s ***az utóbbi időben nagy erőfeszítésekkel, új beruházásokkal, jelentős állami forrásokkal kellett ismét megteremteni az elsődleges fafeldolgozás feltételeit.***

Kár volna az immár jól működő, jövedelmező, és ez által a több lábon állást biztosító üzemeket piacra dobni.

Az állami erdészeti társaságok történetük során, számos átszervezésen mentek keresztül. ***A környező országok gyakorlata*** azt mutatja, hogy az erdészet gazdasági szervezete egy központi – ha úgy tetszik – ***holding***ból és kisebb szervezeti egységekből, vállalatokból épül föl. ***Ez a formáció hazánkban is fölmerült, de csak akkor fogadható el, ha nem lesz kiindulópontja egy esetleges privatizációnak.***

Ezért az ilyen szándékok ellen az Országos Erdészeti Egyesületnek is föl kell emelnie szavát.

Az 1851-ben alapított, 4100 tagot számláló **Országos Erdészeti Egyesület tehát ellenez mindenféle magánosítási törekvést, amely az erdészettel kapcsolatos, legyen szó az állami erdőterületekről vagy az állami erdészeti részvénytársaságokról.**

06.19.: **Herbály Imre** (OGy Mezőgazdasági bizottság alelnöke, Erdészeti albizottság elnöke) tájékoztatása szerint, aki a héten tárgyalt az MNV Zrt. vezetésével és az Erdészeti Igazgatóság vezetőjével, **nincs szó erdő és társasági privatizációról**, hiszen az új Erdőtörvény ezt nem teszi lehetővé. **Nincs szó továbbiakban egyéb nyereségérdekelt ágazatok magánosításáról sem**. (Forrás: OEE)

Vagyonvesztés az erdészeteknél *(Magyar Mezőgazdaság/Erdőgazdaság és Faipar 2009/6)*

2009. június 17. – Az Országgyűlésben folyó, agrárkérdésekkel kapcsolatos munkába betekintő összeállításunk ezen a héten ***az erdőgazdaságokban tapasztalt, a vagyongazdálkodás visszásságait*** firtató képviselői interpellációt, illetve a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium államtitkára által erre adott választ ismerteti.

KÉRDEZ: FEHÉRVÁRI TAMÁS (FIDESZ)

Fehérvári Tamás interpellációt nyújtott be a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszterhez: „***Milliárdos vagyonvesztés az erdészeti társaságoknál***?" címmel.

Az elmúlt hetek nagy port kavaró híre volt, hogy a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. milliárdos kárt okozó szabálytalanságok miatt vizsgálatokat rendelt el négy állami tulajdonú erdészeti társaságnál. Az ügy lényege, hogy a társaságok vezetői szabálytalanul, a saját belső szabályaikat is megszegve árfolyam-fedezeti ügyleteket kötöttek a rájuk bízott vagyonnal. A Kisalföldi Erdőgazdaság, a Kiskunsági Erdőgazdaság és a Bakonyerdő euró milliárdokat bukott a bankok közvetítésével nyélbe ütött ügyleteken. A Bakonyerdőnél egyenesen odáig fajult a helyzet, hogy a cég vagyonelemeinek csaknem száz százalékát terheli banki jelzálogjog. Mint a képviselő mondta, olyan ez, mintha valakik – egyfajta rejtett privatizációs céllal – elértéktelenítenék és így olcsón átjátszanak az állami vagyont a különböző magántársaságoknak.

Mi folyik itt, ebben az országban? Ugyan miféle állami ellenőrzési rendszer működik, már ha működik, ha ezeket az ügyleteket a belső szabályzatok ellenére meg lehet csinálni? Ezeknek az erdőgazdaságoknak az igazgatótanácsaiban és a felügyelőbizottságaiban az önök által delegált tagok ülnek. Nekik joguk és kötelességük is egyben, hogy ellenőrizzék a gazdaságok tevékenységét. Az ő szerepükkel ezekben az ügyekben két gond is van. Ha tudtak a kétes üzelmekről, akkor bizony őket is felelősség terheli, ha pedig nem tudtak róla, akkor nem alkalmasak arra a feladatra, amivel megbízták őket, hiszen át lehetett őket verni. Mindamellett felmerül a kérdés: nem lenne-e helyesebb az igazgatótanácsokba és a felügyelőbizottságokba a semmivel sem törődő, s csak a pénztárnál a tiszteletdíjukért sorban álló pártdelegáltak helyett valódi szakembereket kinevezni?

Ezek alapján kérdéseim a következők: milyen lépéseket tervez az ön által irányított minisztérium a milliárdos vagyonvesztés következményeinek mérséklésére? Hogyan, milyen módon tervezik a milliárdos vagyonvesztésért felelős vállalati vezetők felelősségre vonását? Vizsgálják-e ebben a körben az igazgatótanácsi és felügyelőbizottsági tagok felelősségét is? Végül, de nem utolsósorban: a vagyonvesztést már megint az állam nyeli le? A felelősök széttárják majd a kezüket, s megint továbbállnak, néhányan pedig megint jót kacagnak, zsebükben az adófizető polgárok pénzéből nyerészkedett milliárdokkal?

VÁLASZOL: GŐGÖS ZOLTÁN ÁLLAMTITKÁR

Fehérvári Tamás interpellációjára Gőgös Zoltán földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztériumi államtitkár válaszolt:

Lehet, hogy ön előtt nem teljesen világos, de az erdőgazdaságoknak csak a szakmai felügyelete, mármint a működési felügyelete tartozik az FVM hatáskörébe a hatóságaink által, a vagyonkezeléssel kapcsolatos felvetései alapvetően nem az FVM-et érintik, de miután nekünk címezte a kérdést, természetesen válaszolok rá.

Mindenekelőtt szeretném megjegyezni: a felkavaró hír nem az volt, hogy a Nemzeti Vagyonkezelő vizsgálatot rendelt el az erdészeti társaságoknál, hanem az, hogy ezeknél az erdészeti társaságoknál szabálytalanságokat követtek el a társaságok vezetői, és ez, ha talán nem is milliárdos, de jelentős vagyonvesztést okozott. Ismereteim szerint a Pénzügyminisztérium vezetése az állami vagyon védelmét alapvető fontosságú kérdésnek tartja, és megköveteli, hogy ennek a követelménynek a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. is hatékonyan érvényt szerezzen. Kormányzati szinten mindig elvárás, hogy az MNV teljes körű és mindenre kiterjedő vizsgálatot folytasson le az ügyben, és azokat, akik megszegték a társaságok szabályzatait,

figyelmen kívül hagyták a vagyonvédelem szempontjait, ha őket más módon felelősség terheli, felelősségre vonják. Egyébként, amint a tudomására jutott a magyar állami vagyonkezelőnek, hogy ilyen ügyletek megtörténtek, minden lehetséges intézkedést megtett a kár mérséklésére, illetve elhárítására. A többi között a pénzügyi szolgáltatásokat nyújtó bankokkal is felvették a kapcsolatot a kárcsökkentés érdekében, már csak azért is, mert nem kizárható, hogy ezek a bankok nem teljes körű, a tényleges kockázatokat nem feltáró tájékoztatást adtak az erdészeti társaságnak, tehát bizonyos felelősség őket is terhelheti.

Teljesen légből kapott és rosszindulatú az a felvetés, hogy a privatizációt valamilyen módon előkészítő értékcsökkentő akcióról lenne szó, már csak azért is, mert az erdőgazdaságoknak állami tulajdonban kell maradniuk, továbbá az, hogy vagyonvesztés történt, még nem feltétlenül jelenti azt, hogy valakik a saját zsebükre, a saját érdekükben terhelték volna le az állami vagyont. Ilyen megállapítást a vizsgálat eddigi eredményei alapján egyelőre nem lehet tenni, de elfogadom, hogy ez gondatlanság és felelőtlenség, és a gondatlanságnak is meg kell, hogy legyen a törvényes következménye.

A vizsgálat kiterjed mind a vállalatvezetők, mind a testületek esetleges felelősségére. A képviselő úr például konkrétan említi a Bakonyerdő Zrt.-t, ahol megállapították, hogy megsértették a szerződéskötésre vonatkozó belső szabályzatokat: a vétkes személyeket azonnali hatállyal felmentették. A Magyar Nemzeti Vagyonkezelő vezérigazgatóját a legalaposabb tényfeltáró vizsgálatra utasította a pénzügyminiszter úr, és elvárja, hogy az ügyben a tisztségviselők személyes felelősségre vonásáig terjedően minden szükséges intézkedésre sor kerüljön. *(H.GY.)*

4.4. 2011–2014 | MFB Bank

Közlemény az MFB tulajdonosi joggyakorlása alatt álló huszonöt cég vezetésének megújításáról – 2010

A ***Magyar Fejlesztési Bank Zrt***., a kormányprogramban meghatározott hatékony és takarékos működés céljából, 25 tulajdonosi joggyakorlása alatt álló cég vezetését a Gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény 247. § szerint átalakította.

A társaságok igazgatóságait megszüntette, annak tagjait visszahívta. A változtatással összesen 102 igazgatósági tagság szűnt meg véglegesen.

Az igazgatóság jogkörét mostantól mindenhol egyetlen felelős vezető – vezérigazgató, illetve ügyvezető – gyakorolja. A vezetői feladatokat mostantól a következő személyek látják el:

1. ITD Hungary Zrt. élén Denéné Tóth Mariann;
2. Mezőhegyesi Állami Ménes Kft. élén Pap István;
3. Bábolna Nemzeti Ménesbirtok Kft. élén Müller Béla;
4. ***Bakonyerdő Erdészeti és Faipari Zrt. élén Varga László;***
5. ***DALERD Dél-alföldi Erdészeti Zrt. élén Vass Sándor;***
6. ***Északerdő Erdőgazdasági Zrt. élén Zay Adorján;***
7. ***Gemenci Erdő- és Vadgazdasági Zrt. élén Csonka Tibor;***
8. ***GYULAJ Erdészeti és Vadászati Zrt. élén Göbölös Péter;***
9. ***Ipoly Erdő Zrt. élén Kiss László Tamás;***
10. ***Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt. élén Orbán Tibor;***
11. ***KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. élén Sulyok Ferenc;***
12. ***EGERERDŐ Erdészeti Zrt. élén Jung László;***
13. ***Mecseki Erdészeti Zrt. élén Keszi László;***
14. ***NEFAG Nagykunsági Erdészeti és Faipari Zrt. élén Dégi Zoltán;***
15. ***NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt. élén Szalacsi Árpád;***
16. ***Pilisi Parkerdő Zrt. élén Zambó Péter;***
17. ***SEFAG Erdészeti és Faipari Zrt. élén Barkóczi István;***
18. ***Szombathelyi Erdészeti Zrt. élén Bugán József;***
19. ***TAEG Erdőgazdasági Zrt. élén dr. Jámbor László;***
20. ***VADEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazdálkodási Zrt. élén Kisteleki Péter Károly;***
21. ***Vértesi Erdészeti és Faipari Zrt. élén Kocsis Mihály;***
22. ***Zalaerdő Erdészeti Zrt. élén Rosta Gyula;***
23. ***HM Budapesti Erdőgazdaság Zrt. élén Horváth Dénes;***
24. ***HM Kaszó Erdőgazdaság Zrt. élén Galamb Gábor;***
25. ***HM VERGA Erdőgazdaság Zrt. élén Tengerdi Győző.***

Megújultak a cégek felügyelő bizottságai is. Eddig 108 felügyelő bizottsági tagnak volt megbízatása, mégpedig díjazással és egyéb juttatásokkal**.** Az új felügyelő bizottság mindenhol háromtagú (összesen 75 tag), ők a tevékenységükért nem részesülnek tiszteletdíjban.

Budapest, 2010. július 14. **Magyar Fejlesztési Bank Zrt.**

Új vezetők az erdőgazdaságoknál – 2010

14 állami erdőgazdasági társaság élére új vezérigazgatót nevezett ki a Magyar Fejlesztési Bank.

Az MFB Zrt. az állami erdőgazdasági zrt.-k alapítói határozatait 2010. július 13-val visszavonta, illetve ugyanezen nappal új alapítói határozatokat adott e cégekre. Az új határozatokban az alábbi lista első oszlopa szerinti személyek szerepelnek, mint az adott erdőgazdaság vezérigazgatója. Egyszerűbben fogalmazva a 22-ből 14 erdőgazdaság élére új személyeket neveztek ki vezérigazgatónak e nappal.

A továbbra is a beosztásukban maradókat és az újonnan kinevezetteket 13-ára, a távozókat 14-ére kérették be az MFB központjába. (Utóbbiak munkaviszonyának megszűnéséről egyéni megállapodások születnek.)

Az erdőgazdaságok vezérigazgatói	július 13-tól	július 13-ig
Bakonyerdő Zrt	Varga László	Uzsoky András
DALERD Zrt.	Vass Sándor	Vass Sándor
EGERERDŐ Zrt.	PhD. Jung László	Pallagi László
ÉSZAKERDŐ Zrt.	Zay Adorján	Cserép János
GEMENC Zrt.	Csonka Tibor	Csonka Tibor
Gyulaj Zrt.	Gőbölös Péter	Fehér István
HM Budapest Erdőgazdaság Zrt.	Horváth Dénes	Lukács Sándor
HM Kaszó Zrt.	Galamb Gábor	Tamás János
HM VERGA Zrt.	Tengerdi Győző	Kulcsár Zolt
Ipoly Erdő Zrt.	Kiss László	Kiss László
Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt.	Orbán Tibor	Orbán Tibor
KEFAG Zrt.	Sulyok Ferenc	Kiss Béla
Mecseki Erdészeti Zrt.	Keszi László	Káldy József
NEFAG Zrt.	Dégi Zoltán	Bikkiné Tóth Ágnes
NYÍRERDŐ Zrt.	Szalacsi Árpád	Kaknics Lajos
Parkerdő Zrt.	Zambó Péter	Zambó Péter
SEFAG Zrt.	Barkóczi István	Barkóczi István
Szombathelyi Erdészeti Zrt.	Bugán József	Kronekker József
TAEG Zrt.	Dr. Jámbor László	Dr. Jámbor László
VADEX Mezőföldi Zrt.	Kisteleki Péter	Kisteleki Péter
Vértesi Erdő Zrt.	Kocsis Mihály	Dr. Széles Attila
ZALAERDŐ Zrt.	Rosta Gyula	Feiszt Ottó

Az MFB most összesen 25 hozzá tartozó cég vezetését alakította át: ***a társaságok igazgatóságait megszüntette, tagjaikat visszahívta***. A változtatással összesen 102 igazgatósági tagság szűnt meg véglegesen.

Az igazgatóság jogkörét mostantól mindenhol egyetlen felelős vezető, a vezérigazgató, illetve az ügyvezető gyakorolja. A fenti erdőgazdasági társaságokon túli további új vezetők:

az **ITD Hungary Zrt.*** élén Denéné Tóth Mariann;
a **Mezőhegyesi Állami Ménes Kft.** élén Pap István;
a **Bábolna Nemzeti Ménesbirtok Kft.** élén pedig Müller Béla.

Megújultak a fenti cégek ***felügyelő bizottságai*** is. Eddig 108 felügyelő bizottsági tagnak volt megbízatása, mégpedig díjazással és egyéb juttatásokkal. ***Az új felügyelőbizottság mindenhol háromtagú (összesen 75 tag), ők a tevékenységükért nem részesülnek tiszteletdíjban***.

Az MFB MTI-nek adott közlése alapján a hír több helyen is megjelent szerdán este, ugyanakkor az MFB közleményei között – ahol a korábbi más cégekkel kapcsolatos közlések vannak – e mostani változásról csütörtök délig még nem** jelent meg közlemény. Ott a legfrissebb közlemény július 9-i dátummal: „Az MFB Magyar Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság (1051 Budapest, Nádor u. 31., cg. 01-10-041712, a továbbiakban MFB Zrt.) tájékoztatja befektetőit arról, hogy igazgatósága kezdeményezte az MFB Zrt. Alapító Okirata 8. v) pontjának hatályon kívül helyezését."

* A hirtv.hu 07-14 szerint: „Teljes hírzárlat – leváltották a vezetőséget

Teljes hírzárlat van a Magyar Kereskedelemfejlesztési Zrt.-nél, ahová meglepetés-szerűen érkeztek ki a tulajdonosi jogokat gyakorló Magyar Fejlesztési Bank munkatársai és a teljes vezetőséget leváltották.

Hírügynökségi értesülések szerint a dolgozók mobiltelefonjait és laptopjait elvették, de megtiltották a telefonálást is. Az ITD Hungary a nemrég elfogadott vagyontörvény értelmében került az egyébként a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium által felügyelt Magyar Fejlesztési Bankhoz."

** 07-16-án pénteken délelőtt óta olvasható a Közlemény az MFB tulajdonosi joggyakorlása alatt álló huszonöt cég vezetésének megújításáról, amelynek dátuma 07-14.

MFB Bank – © MFB Zrt., Minden jog fenntartva! – 2011.03

Stratégiai csoport – Vagyonkezelési csoport

1. MFB Invest Zrt.
2. Corvinus Támogatásközvetítő Zrt.
3. Kisvállalkozásfejlesztő Pénzügyi Zrt.
4. MKK Magyar Követeléskezelő Zrt.
5. ITD Hungary Zrt.
6. Magyar Turizmus Zrt.
7. Hungarofest Nonprofit Zrt.
8. Beszállítói Befektető Zrt.
9. Regionális Fejlesztési Holding Zrt.

Agrárcsoport

1. Agrárgazdasági Vagyonkezelő Kft.
2. **Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Zrt.**
3. **Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt.**
4. **HM Budapesti Erdőgazdaság Zrt.**
5. **HM Kaszó Erdőgazdaság Zrt.**
6. **HM VERGA Veszprémi Erdőgazdaság Zrt.**
7. **IPOLY ERDŐ Zrt.**
8. **KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.**
9. **Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt.**
10. Magyar Lóversenyfogadást Szervező Kft.
11. **Mecseki Erdészeti Zrt.**
12. Mezőhegyesi Állami Ménes Kft.
13. **NEFAG Nagykunsági Erdészeti és Faipari Zrt.**
14. Nemzeti Lóverseny Kft.
15. **NYÍRERDŐ Zrt.**
16. **Pilisi Parkerdő Zrt.**
17. **SEFAG Erdészeti és Faipari Zrt.**
18. **Szombathelyi Erdészeti Zrt.**

19. **TAEG Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt.**
20. **VADEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazdálkodási Zrt.**
21. **Vértesi Erdészeti és Faipari Zrt.**
22. **Zalaerdő Erdészeti Zrt.**
23. Bábolna Nemzeti Ménesbirtok Kft.
24. **Bakonyerdő Erdészeti és Faipari Zrt.**
25. **DALERD Délalföldi Erdészeti Zrt.**
26. **EGERERDŐ Zrt.**
27. **ÉSZAKERDŐ Zrt.**

Infrastruktúra csoport

1. Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.
2. Állami Autópálya Kezelő Zrt.
3. Magyar Közút Nonprofit Zrt.

Pénzügyi csoport

1. Magyar Export-Import Bank Zrt.
2. Magyar Exporthitel Biztosító Zrt.
3. Garantiqa Hitelgarancia Zrt.
4. Diákhitel Központ Zrt.
5. MAG Magyar Gazdaságfejlesztési Központ Zrt.
6. Déli Áramlat Zrt.

Tarvágás az állami erdészetek vezérkarában *(Népszava – 2010/06)*2010. július 16. – július 13-a ugyan nem péntekre esett, de tucatnyi állami erdészeti vezérigazgatónak mégis balszerencsét hozott**:** a Magyar Fejlesztési Bank (MFB) azonnali hatállyal menesztette őket. Az akció során még a mobiltelefonjaikat is rögtön elvették. Az átadás-átvétel is megkezdődött és az állami bank átvilágítja az erdőgazdaságokat.

A leváltott vezetők közös megegyezéssel álltak fel székükből. Az erdész szakma értetlenül fogadta a tömeges személycseréket, mert ilyenre az elmúlt húsz évben még nem volt példa.

Az MFB most összesen 25 hozzá tartozó cég vezérkarát alakította át: a társaságok igazgatóságait megszüntette, tagjaikat visszahívta. A változtatással összesen 102 igazgatósági tagság szűnt meg véglegesen. Az igazgatóság jogkörét mostantól mindenhol egyetlen felelős vezető, a vezérigazgató, illetve az ügyvezető gyakorolja.

Az ***MFB Zrt. az állami erdőgazdasági zrt.-k alapítói határozatait 2010. július 13-ával visszavonta, illetve ugyanezen nappal új alapítói határozatokat adott e cégekre***. A 22-ből 14 erdőgazdaság élére új személyeket neveztek ki vezérigazgatónak július 13-tól. A továbbra is a beosztásukban maradókat és az újonnan kinevezetteket 13-ára, a távozókat 14-ére kérették be az MFB központjába. (Utóbbiak munkaviszonyának megszűnéséről egyéni megállapodások születnek.)

Az erdész szakma névtelenséget kérő képviselői megdöbbenéssel és értetlenül fogadták a villámgyors leváltási akciót. A lapunknak nyilatkozó szakemberek elmondták, eddig is minden kormányváltáskor voltak vezércserék az állami erdőgazdaságok élén, de azok mértéke messze elmaradt a mostani tömeges menesztésektől. Az elmúlt húsz évben nem volt példa ilyen léptékű tisztogatásra – jegyezték meg a szakma képviselői. Ráadásul azért mindig megfelelő végzettségű erdész került a cégek élére, most azonban – állították – az egyik gazdaságot egy matematika-testnevelő tanár irányítja majd, aki az egyik dunántúli megye közgyűlésének fideszes tagja és egyértelműen politikai kinevezettnek tekinthető.

A szakma nevében nyilatkozók persze nem rá gondoltak, amikor megjegyezték, az új vezetők között akadnak fiatal, tehetséges szakemberek is, de ez sem változtat azon a tényen,

hogy a legtöbb, évtizedek óta a magyar erdőkért dolgozó embert, gyakran hosszú vezetői múlttal a háta mögött, méltánytalanul, méltatlanul megalázó módon küldtek el, még egy köszönömre sem telt az eddigi munkájukért.

A tulajdonosi jogokat gyakorló MFB döntött a változásokról, nyilván szakmai megfontolásokból – említette Nyiri János. A fejlesztési bank szóvivője hozzátette, azért kellett ilyen hirtelen végrehajtani a vezetőcseréket, mert az átadás-átvételt nem lehetett húzni-halasztani. Kétségtelen, hogy begyűjtötték a céges eszközöket, így a mobiltelefonokat, bankkártyákat és az autókat is, amelyeket sok helyen újra ki fognak osztani, közölte Nyiri.

Ez az ügy túldimenzionált probléma, az igazi nagy változás, hogy ***a kollektív vezetést minden állami erdőgazdaságban megszünteti az MFB***, de ezt a tagjai tudták előre – jegyezte meg Nyiri. A szóvivő szerint ***semmi szükség sem volt öt-hat tagú igazgatóságokra, felügyelőbizottságokra.*** A testületek helyébe lép az ***egyszemélyi felelősséggel*** rendelkező vezérigazgató, ügyvezető. Nyiri úgy vélte, a változások a ***közvagyonnal való felelős gazdálkodást szolgálják***.

Az MFB a távozó erdőgazdasági vezetőknek a közös megegyezést ajánlotta fel – mondta a bank szóvivője. Természetesen, ha valakiről kiderül, hogy szabálytalanságok írhatók a számlájára akkor a rendkívüli felmondás a következmény. Boszorkányüldözésről azonban szó sincs – hangsúlyozta Nyiri János.

A közös megegyezésnek vannak peremfeltételei, de erről mindenkivel személyesen állapodnak meg az MFB ügyvédei. Eddig sikerült megegyezni, egyik volt vezérigazgató sem vitte kenyértörésre a dolgot – közölte a szóvivő. A szakmai közvélemény úgy tudja, először a közös megegyezésért a végkielégítésként járó összeg egyharmadát ajánlotta fel az állami pénzintézet, de többnyire ezt sikerült a felmentés esetére törvényesen járó pénz felére fölfelé alkudni. A felmondási időt a Munka Törvénykönyve szabályozza, de ettől esetenként természetes személyek esetében el lehet térni.

A szóvivő megemlítette, az erdőgazdaságokat az MFB átvilágítja, de ez a munka hosszabb időt vehet igénybe. Nyiri határozottan cáfolta azt a feltételezést is, hogy a vezetőváltásokra azért kerített sort a kormányzat, hogy az állami erdészetek területének egy részét Fidesz közeli vállalkozóknak privatizálja. Erre Baranyai László, az MFB elnök-vezérigazgatója nem is lenne hajlandó – erősítette meg a bank szóvivője.

Az egyik megkérdezett szakember elmondta, egyáltalán nem zárják ki a politikai indíttatású tisztogatást sem, de még ebben is következetlen a kormányzat, mert a szakmában baloldali elkötelezettségűnek elkönyvelt vezérigazgató is megtarthatta pozícióját. A szakember azt is hozzáfűzte, a korábbi gyakorlat az volt, hogy a leváltott vezérigazgató más vezető beosztásban tovább dolgozhatott az erdészeti gazdaságban, most azonban az utcára kerülnek a menesztett vezetők.

Azt a szakma sem gondolja, hogy az állami erdőket, illetve egy részüket privatizálná a kormány, de szerkezeti átalakításokra, erdőgazdaságok összevonására lehet számítani. Ezzel kapcsolatos tapogatózások már az előző kormány alatt is voltak, de végül nem sikerült keresztül vinni.

A megkérdezett szakemberek szakmailag semmiképpen sem tartják indokoltnak a tömeges vezetőcseréket. Olyan erőgazdasági vezérigazgatókat is felállítottak a székükből, akik bírják a teljes szakma elismerését és évtizedeket töltöttek a hazai erdők nevelésében.

Hajtóvadászat

Beletörődve válaszolták kérdésünkre a menesztett vezetők, hogy nem látták értelmét a jogi hadakozásnak. Emlékeztettek arra, hogy ***ez a „közös megegyezés" kicsit ahhoz hasonló, amikor többségük a múlt évi prémiumát „önként" felajánlotta az erdőtelepítési alapnak.***

A kérdésre, hogy szerintük a 14 erdőgazdasági vezérigazgató leváltása politikai célzatú volt-e, és az új kinevezettek vajon „párt ejtőernyősök-e", diplomatikusan csak annyit feleltek: az új vezérigazgatók jelentős része alkalmas arra, hogy ellássák feladatukat.

A leváltani kívánt személyektől azonnal elveszik a mobil telefonjaikat, lezárják a kommunikációs vonalakat és iratokat, számítógépeket foglalnak le. Úgy tesznek, mintha a posztjáról eltávolítani kívánt személy valamilyen bűncselekményt követett volna el. Pedig köztiszteletben álló szaktekintélyek elbocsátásáról van szó. Olyan szakemberek eltávolításáról, akik évek hosszú során bizonyították munkájukkal mind az emberei, mind a szakmai alkalmasságukat. A Fidesz-kommandó által meghurcolt személyek között szép számban akadnak nemzetközileg is elismert vezetők, akik az eddigi eredményes munkavégzésük miatt nem ilyen méltánytalan bánásmódot érdemeltek volna.

Tukacs István szerint a mostani lefejezési akciók során az új kabinet nem is mérlegeli sem pozíciójukból eltávolított vezetők szakmai képességeit, eredményeit, sem az újonnan kinevezettek rátermettségét, szakképzettségét. A kormányzó párt csupán egy szempontot vesz figyelembe a döntéseinél: az illető a Fidesz embere-e, vagy nem. Ez a háborús gondolkodásmód pedig oda vezet, hogy szakmailag teljesen alkalmatlan pártkáderek foglalhatnak el fontos posztokat. Ennek pedig előbb-utóbb az lesz a következménye, hogy a hozzá nem értő vezetés miatt rosszul működnek majd az állami vállalatok, illetve intézmények.

A szocialista szakpolitikus elképesztőnek tarja, hogy az Orbán-kabinet emberei cseppet sem törődnek a törvényességgel. Több esetben megfenyegetik, megzsarolják az áldozataikat. Mondván: abban az esetben, ha nem mondanak le önként a beosztásukról, illetve a javadalmazásuk nagy részéről, akkor megtorlásban részesülnek. Ez a hozzáállás, illetve viselkedési mód pedig messze áll a jogállami keretektől, illetve a demokráciától. Így egyre nagyobb visszatetszést kelt a közvéleményben is.

Tukacs István úgy véli: a Fidesz az „utolsó emberig” folytatja majd a hatalmi mámorban zajló ámokfutását. Addig, amíg a fontos és a nem fontos posztokon egyaránt csak az általa odahelyezett pártkatonák állnak majd.

Az erdőt szolgálták és sosem a pártokat

A lapunk által megkeresett 14 méltánytalan módon eltávolított erdőgazdasági vezérigazgató közül többen közölték, hogy amit mondanak, vállalnák bárki előtt – mert abban szerintük semmi titok nincs –, ám mivel az MFB-vel kötött közös megegyezés tartalmazta azt, hogy annak részleteiről nem beszélhetnek, így kérték névtelenségüket.

Többségük két-három évtizede szolgálta az erdőt, míg jelentős részük 10–20 éve elsőszámú vezetőként tevékenykedett.

Egyikük kifejtette: leginkább menesztésük stílusát tartotta érthetetlennek, és elfogadhatatlannak. Ez véleménye szerint emberi tartás, intelligencia, és stílus kérdése. Hiányolta ugyanis azt, hogy valaki az MFB-ből, vagy az agrártárcától legalább megköszönje azt a több évtizedes munkát, amelyet az erdők védelméért, az erdőgazdálkodásért, a környezet megóvásáért tett.

A leváltott erdészeti vezetők közölték: július 8-án faxon kaptak értesítést arról, hogy 13-án jelenjenek meg az MFB központjában az átadás-átvétel részleteinek megbeszélése miatt. A fax-ban említés sem volt arról, hogy leváltanák vezérigazgatói tisztségükből őket.

Az eljárást többen kicsit ahhoz a morbid katonai vicchez hasonlították, amikor az édesanyját elvesztett honvéddal úgy közölték a tragikus hírt, hogy akinek élnek szülei, azokat előléptették a sorból, majd a megárvult kiskatonának megparancsolták, hogy lépjen vissza a sorba.

Egy másik leváltott erdőgazdaság vezetője azt emelte ki: azzal semmi probléma sincs, hogy egy új politikai vezetés, új tulajdonosi megbízott nem vele képzeli el a jövőt. ***Többségük nem lepődött meg a leváltásán, mert számított rá***. A mindenkori állam által megbízott MFB vezető felelőssége, és dolga, hogy kivel akar dolgozni a jövőben. Ezt elfogadhatónak tartják a menesztettek.

Többen fájlalták, hogy a 22 állami tulajdonú erdészeti társaságnál a jövőben nem dolgozhat, legfeljebb a magánszférában helyezkedhet el. Volt olyan leváltott vezérigazgató, aki – bár több évtizede az erdészet ügye az élete – mégis elhagyja a szakmát, és egészen más szakterülettel kezd foglalkozni.

Többségük úgy nyilatkozott, hogy elsősorban erdészeti szakembernek tartja magát, és egész életében az erdőt szolgálta és sosem a pártokat.

Volt, aki azt mondta: az ellenségeskedést az erdészeti szakmában végre le kell zárni. Emlékeztetett arra, hogy az erdőkkel kapcsolatos korábbi kárpótlási törvény, vagy a vadászati törvény gyakran családokat, rokonokat tett ellenséggé, amit az elmúlt 2 évtizedben a politika még szított is.

Elégedettek a közös megegyezéssel?

Tukacs István, a parlament költségvetési bizottságának MSZP-s tagja kiemelte: Magyarországon a rendszerváltás óta még soha nem volt ilyen mértékű és ilyen gyorsaságú hajtóvadászat a cégek, intézmények vezetői ellen. A Fidesz-kormány minden gazdasági társaságot, szervezetet bűnözőnek tekint, ha ott nem a saját emberei foglalják el a kulcspozíciókat. Mi több, mostanra addig jutott a tisztogatási akció, hogy már nem csak a felső vezetőknek kell félniük, az egyszerű beosztottak sincsnek biztonságban. Az Orbán-kormány módszerei leginkább a Rákosi rendszert jellemző rajtaütésekre, vagy a modernkori kommandó akciókra hasonlítanak – emelte ki Tukacs.

Papcsák-lista

Halállistaként emlegetik az Index információi szerint azt a céglistát, amelyet a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő juttatott el a minisztériumokhoz Papcsák Ferenc elszámoltatási kormánybiztos kérésére. Utasították a tárcákat: csütörtök 5 óráig közöljék, hogy a felsorolásban szereplő cégekkel 2002 óta milyen szerződéseket kötöttek az állami vállalatok, intézmények és mennyit fizettek nekik. Az erősen koncepciósnak tűnő listát Papcsák szerint döntően az elmúlt évek sajtója alapján állították össze, és pusztán arról van szó, hogy szeretnék látni: az adott cégek milyen kapcsolatban voltak az állammal.

A lista – amelyen összesen 85 cég szerepel – két részre osztható. Az első 52 cég vegyes merítés, láthatóan némiképp esetlegesen, de meghatározott körre utazva rakták össze, az utolsó 33-at Gyurcsány Ferenc személye kapcsolja össze.

MFB eredmények, közte erdőgazdaságiak *(2013/7)*

Baranyay László, az MFB elnök-vezérigazgatója 2013. július 17-én bemutatta a sajtónak a Bank 2012. évi mérlegét, egyszersmind az MFB és a tulajdonosi irányítása alatt működő vállalatcsoport (az MFB stratégiai csoportja) hároméves munkájának eredményeit.

Az **MFB** üzleti eredménye 2012-ben meghaladta a 25 milliárd Ft-ot, mégis veszteséges a mérleg (–17,4 milliárd Ft), mert le kellett írni részint az Eximbank és a MEHIB más állami alrendszer részére történt térítésmentes átadását, részint 2010. előtti ügyletekre még pótlólagosan elszámolt értékvesztéseket. A Bank működési költsége (7891 millió Ft) a 2009. évinek a 88%-a, a dolgozók jövedelme a 2009. évinek a 90%-a volt tavaly. Baranyay László elnök-vezérigazgató bérköltsége az elődei 2009. évi bérköltségének a 21%-a volt tavaly is, mivel munkaszerződésének feltételei 2010. június óta változatlanok.

Az MFB stratégiai csoportjának cégei nagyszerű munkát végeztek az elmúlt három évben. Erről (és a Bank mérlegéről) is olvashatók részletek itt.

A sajtótájékoztató 2013.07.17. 24 oldalas vetítési anyagában az ***erdőgazdaságra*** vonatkozó rész az alábbi:

Forrás: MFB FB, mfb.hu 2013-07-17

FATÁJ kiegészítés:

A mai (július 18.) ingyenes METRO újság mellékeleteként mindkét oldalán nyomtatott A2 méretű (ez 8 A4-es oldal) kiadványt kaptak az olvasók, mely Baranyay László elnök-vezérigazgató köszöntő mondatait követően bemutatta az MFB Zrt.-t és cégcsoportját, így köztük az erdőgazdaságokat is.

Ahogy a banki cégcsoportban, úgy ezen bemutató anyagban is nagy részarányban vannak jelen az erdészeti, erdőgazdasági témák: különösen a közjólétre, az örökségmegőrzésre, a katasztrófa elhárításra és a kisvasutakra koncentrálva.

A gazdálkodást illetően a fenti képen láthatón túl a nyomtatott anyagon még annyi szerepelt, hogy az MFB 2012-ben 500 millió Ft-tal megemelte a 22 állami erdőgazdaság tőkéjét, illetve hogy 2011-ban és 2012-ben mindegyikük pozitív eredménnyel zárta az évet.

Erdészeti szervezet – *2014*

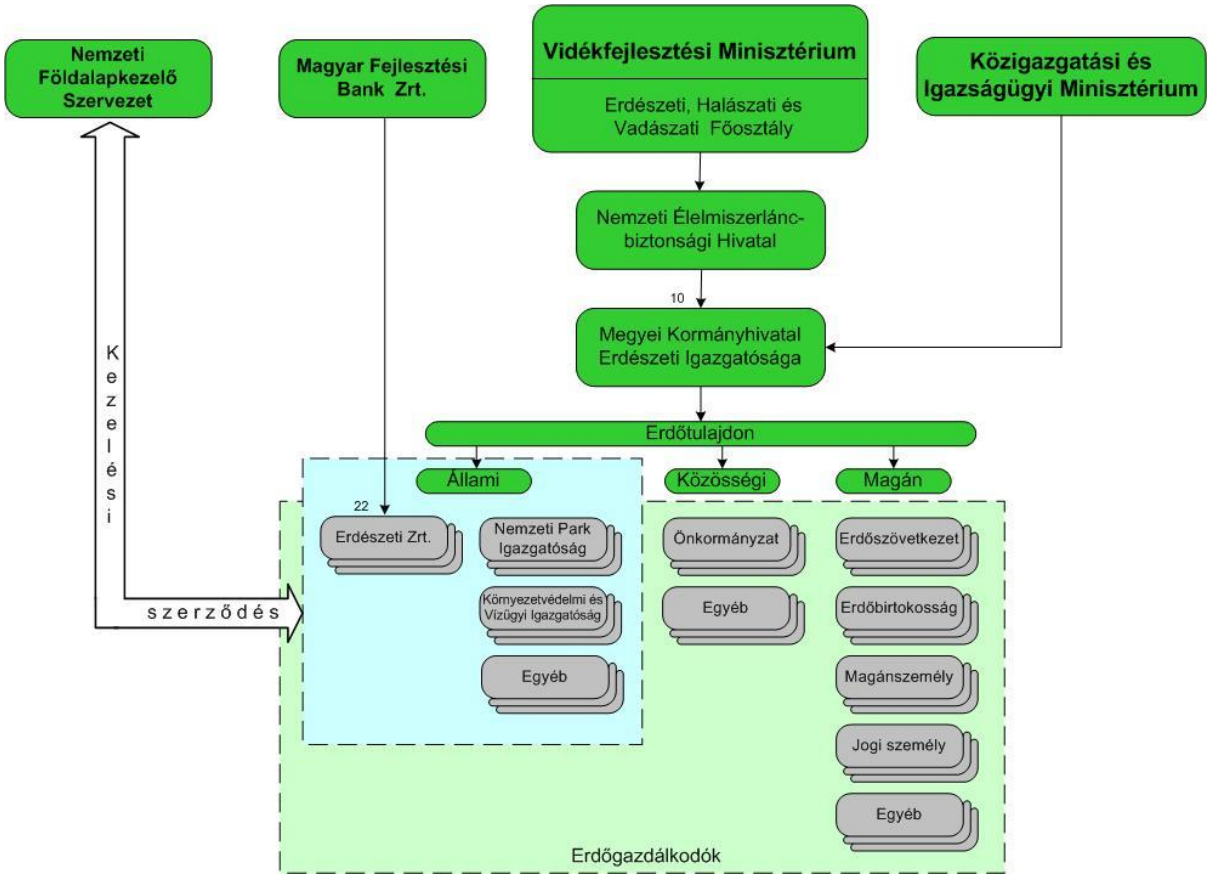

Kezelési szerződés: 1996 Ideiglenes vagyonkezelői szerződés (tervezetek készültek)

4.5. 2015-től | EGRT

Szétlopták az állami erdészeteket a KEHI szerint *(Index 2015/10)*

Lázár János egy parlamenti bizottságban kedden azzal érvelt a földprivatizáció mellett, hogy a szocialista kormány alatt a szocialista menedzsment lopja szét, a fideszes kormány alatt fideszes menedzsment lopja szét. Ez a világ kinek kell?

A Miniszterelnökséget vezető miniszter meglepő állítása alapján Sallai R. Benedek, az LMP országgyűlési képviselője szerdán már Fazekas Sándor földművelésügyi miniszter lemondását követelte, azt kérdezve, hogy ha Lázárnak tudomása van akár az előző, akár a jelenlegi kormány által végrehajtott bűncselekményekről, akkor miért nem tett feljelentést.

Az ellenzéki közleményben megfogalmazott kérdés azonban tényleges tartalmat nyerhet, miután szerdán az Index birtokába került a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (Kehi) friss feljegyzése, amely hat erdőgazdaság gazdálkodását vizsgálta.

A Kehi szerint az államnak az erdőterületekből több mint kétszázszor nagyobb bevétele származott volna, ha haszonbérbe adta volna, mint az elmúlt két évtizedben – tehát a Fidesz és az MSZP-kormányok alatt egyaránt – működtetett rendszerből.

A vizsgálat az összesen mintegy 1 millió hektáros állami tulajdonú területen gazdálkodó 22 erdészet közül 6 társaság, a Bakonyerdő Zrt., az Egererdő Zrt., a Verga Zrt., a Mecsekerdő Zrt., a Sefag Zrt. és a Zalaerdő Zrt. *2010 és 2013* közötti gazdálkodására terjedt ki.

Az összefoglaló szerint az ellenőrzött időszakban az erdészetek gazdálkodását a szabályozatlanság, a versenyeztetés mellőzése, a tulajdonosi érdekek háttérbe szorulása, az átláthatatlan gazdálkodás és a kontroll hiánya jellemezte.

A 22 erdészet 94 milliárd forint nettó árbevétel mellett alig 2,8 milliárdos hasznot tudott kitermelni. A Kehi szerint az ellenőrzött erdészetek eredménye annak ellenére volt ilyen alacsony, hogy a tulajdonosnak, vagyis az államnak alig kellett díjat fizetniük, és közben összesen több mint 1,7 milliárd Ft agrártámogatásban részesültek.

Prémiumban jók voltak

Volt olyan cég, ahol a bevételek 48 százalékát elvitték a vállalatvezetési költségek.

Az erdészeti vezérigazgatók részére átlagosan évente 8,4 millió forintos prémiumot fizettek, de volt olyan erdészet, ahol 2013-ban 11 millió volt az év végi pluszpénz.

A Zalaerdő Zrt. esetében az erdőgazdálkodási költségeket az is növelte, hogy 2012-ig egyes vállalkozóknak a fakitermelési díjon felül összesen mintegy nettó 406 millió Ft „díjprémiumot” is fizetett a munka megfelelő határidőben, minőségben és mennyiségben való elvégzéséért, ami azonban egyébként is a vállalkozó szerződéses kötelezettsége lett volna.

A vállalkozók vitték el a hasznot

Az erdészetek rendszeresen vállalkozóknak adták bérbe az általuk beszerzett gépeket, sőt a Zalaerdő Zrt. már a beszerzést is a vállalkozók igényeihez igazította. Három év alatt összesen 510 millió forint értékben megvásárolt 9 új gépet, de azokat már a beszerzéskor bérbe adta. Máshol olyan drága javításokat is kifizettek a bérbeadott gépekre, amelyeket egyértelműen a vállalkozóknak kellett volna.

Az ésszerűtlen gazdálkodásra hozott példa szerint az Egererdő Zrt. az ellenőrzött időszakban a Szalajka-völgyben található szilvásváradi pisztráng tenyésztésére szolgáló tavakat a hozzá tartozó épületekkel és gépekkel évi nettó 800 000 forintos bérleti díj ellenében adta bérbe egy, a létesítményt már 1990 óta bérlő vállalkozásnak, amelynek éves nettó árbevétele mintegy 65 millió forint, eredménye pedig mintegy 8 millió volt ebben az időszakban. A cégek a lakossági árnál 1300–2200 forinttal olcsóbban adták a fát az erőműveknek, jóllehet ott még a

szállítási költséget sem számolták fel. A Sefag Zrt. és a Mecsekerdő Zrt. a tűzifa mellett aprítékot, ipari tüzelőanyagot is értékesített erőművek számára. Az apríték egy részét azonban úgy értékesítették, hogy az alapanyagot először egy vállalkozásnak eladták, majd a kész aprítékot visszavásárolták, és azt adták tovább az erőműnek. A Sefag Zrt. így mintegy 150 millió, a Mecsekerdő Zrt. pedig mintegy 15 millió bevételtől esett el. **forrás: index**

KEHI 2015/10 – Hihetetlen pazarlás folyt az erdészeti gazdaságoknál
(GAZDASÁG 2015. október 07., 17:23)

Egy, a 444 birtokába jutott jelentés szerint óriási mértékű pazarlás, rossz gazdálkodás folyt a 22 állami tulajdonban lévő erdészeti gazdaságoknál, de hatnál biztosan a 2010 és 2013 közötti időszakban. A jelentést a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal, a KEHI készítette.

Ez ugye azon állami ellenőrző szervezetek egyike, amelyik minden disznóságot lát, ám az erről készült jelentések a nyilvánosságig már általában nem jutnak el – titkosítják ezeket. Kivéve, ha egy-egy ilyen jelentés ki nem szivárog valahogy, például kifújja a szél az ablakon – most is ez történhetett.

Száz forintból hármat fogott meg az állam

A magyar állam tulajdonában körülbelül mintegy 1 millió hektárnyi erdő van, ezeket – megyénként – 22 állami cég kezeli. Az erdőket gondozni kell, a kitermelhető fát el lehet adni tüzelőként, bútorgyárnak, a hiányzó fákat pedig pótolni kell.

Alapvetően ez tehát üzleti vállalkozásnak számít, ahol árbevétel képződik, amiből nyereséget lehet realizálni. Hogy mennyit, már a ***gazdán*** múlik.

A KEHI jelentése alapján azonban úgy tűnik, az állami gazdaságok esetében meglehetősen alacsony volt a gazdálkodás eredményessége:

„Az évente összesen mintegy 94 Mrd Ft nettó árbevétellel rendelkező 22 érdeszet adózás előtti eredménye ennek töredéke, mindössze mintegy 2,85 Mrd Ft, a bevételeknek csupán 3%-a volt."

Ez persze még nem feltétlenül jelent semmi gyanúsat, hiszen léteznek olyan szektorok, ahol az árbevételnek csak nagyon kicsiny részéből lesz profit, ám a KEHI jelentése szerint – legalábbis az általa vizsgált társaságoknál – a „szabályozatlanság, a versenyeztetés mellőzése, az átláthatatlan gazdálkodás és a kontrollok hiánya" vezetett ahhoz, hogy alig maradt valamiféle nyereség az év végére.

A KEHI az alábbi 22 cégből a vastaggal szedett 6-ot vizsgálta 2010 és 2013 közötti gazdálkodásuk alapján. (Hogy a többi 16 társaságról készült-e vizsgálat, nem tudjuk.)

(Bakonyerdő Erdészeti és Faipari Zrt., Egererdő Erdészeti Zrt., Mecsekerdő Zrt., Sefag Erdészeti és Faipari Zrt., Verga Zrt., Zalaerdő Erdészeti Zrt.)

Az árbevétel/adózás előtti eredmény aránya a legjobban gazdálkodó cégnél sem érte el a 4%-ot, a negatív csúcsot az Egererdő Zrt. állította fel, ahol ez az 1%-ot sem érte el. (Csak viszonyítási alapként, az USA-ban az erdőgazdálkodásban az általános profitmarzs 14,5%.)

Lejtett a pálya

Ez azért is furcsa, mert nincsenek túl nehéz helyzetben ezek a cégek. Ahogy a hatalmas állami földbérletek esetében is láttuk, meglehetősen jutányos áron bérli ez a hat cég az államtól az összesen 390 ezer hektáros erdőterületet: húsz éve 70–100 Ft körüli árat fizetnek évente hektáronként, a ***Verga Zrt.*** pedig egészen pontosan nulla forintot.

A KEHI jelentése szerint a piacon ezek a díjak 14 és 16 ezer forint körül mozogtak (évente, hektáronként).

Ha a piaci árat fizették volna, az államnak 6 milliárd forint pluszbevétele származott volna négy év alatt (2010–2013). Ugyanezen cégek eközben 1,7 milliárd forintos állami agrár-támogatásban részesültek, sőt a közjóléti feladataik (erdei utak, turistaösvények) sem

jelenthettek túl nagy terhet, erre évente 1 milliárd forintot fordítottak a 35 milliárd forintos árbevételből.

A fától az erdőt

Az átláthatatlan gazdálkodásra jellemző, hogy ***bár a kormány 2010-ben elhatározta, felméri az állam tulajdonában lévő értékeket (földek, ingatlanok stb.),*** tulajdonképpen fogalma sem volt arról, és erről a cégek sem adtak tájékoztatást, hogy pontosan mekkora területen, milyen erdőket gondoznak, a faállomány értékének meghatározása nem történt meg.

És miközben komoly, 7,6 milliárdos értékpapír-állománnyal rendelkeztek, pénzügyeiket a 6 cég 13 pénzintézetnél vitte közel 140 számlán párhuzamosan.

Sok pénzt vitt el a vállalatirányítás maga, 2013-ban a bevételek 17%-át, a Verga Zrt.-nél pedig 48%-a ment el a bevételeknek arra, hogy a vállalat „irányítódjon". A vezérigazgatói prémiumok – amelyeket azután kaptak a vezetők, hogy teljesítették előírt feladataikat – 8,4 millió, helyetteseiké 5,5 millió forint körül mozogtak évente átlagosan.

A cégek eközben valójában nem végeztek munkát (erdőművelés, fakitermelés, fuvarozás), minden tevékenységet alvállalkozóknak szerveztek ki. Ezeket a munkákat pedig a külső cégek egységes árképzés és versenyeztetés hiányában meglehetősen drágán végezték.

Kirajzolódik tehát ugyanaz a kép, ami az állami mutyiknál mindig: a kockázatot az állami társaság vállalja, a bevételt a külsős cég húzza be.

Csak veszteséges ne legyen

A munkához szükséges gépeket nem az alvállalkozók vásárolták, hanem az erdészeti gazdaságok, amiket aztán azonnal bérbe is adtak az alvállalkozóknak – meglehetősen jutányos áron.

„A vállalkozói díjak mértékét így nem a piaci verseny alakította ki, hanem az határozta meg, hogy az erdészetek bevételei az üzleti tervük alapján mekkora költség kifizetését tették lehetővé" – fogalmaz a jelentés. Magyarul: annyit fizettek a vállalkozóknak, amennyit még nem volt ciki kifizetni, évente 7,6 milliárd forintot kaptak a vizsgált cégekkel szerződött vállalkozások.

Az árképzés is meglehetősen változatos volt, ugyanaz a fakitermelési munka a Bakonyerdőnél 3,4 míg a Zalaerdőnél 4,98 forint volt köbméterenként. A Zalaerdőnél a munka elvégzése után még szokás volt „díjprémiumot" is fizetni a vállalkozónak az elvégzett munkáért 2010 és 2012 között 406 millió forintot fizetett pluszban.

Úgy tehát, hogy a munka elvégzéséhez szükséges gépeket az erdészetek vásárolták, majd azonnal bérbeadták a vállalkozóknak (versenyeztetés nélkül), sőt a mindenféle járulékos költségek (biztosítás, adó, javítás) kifezetése mellett bizonyos amortizáció elérése után zárt körben értékesítették is nekik.

A Zalaerdő Zrt. a vizsgált időszakban 510 millió forint értékben vásárolt, majd adott bérbe gépeket.

A pazarlásra jellemző, hogy a használt gépeket 2013 után már nem zárt aukción, titokban adták el, hanem nyilvánosan. Ekkortól 60–80%-kal több bevétel származott az eladásokból.

Híztak a pisztrángok

De nemcsak gépeket, például pisztrángos tavat is jutányos áron adtak bérbe olyan vállalkozónak, aki aztán profitálhatott a halakból. A ... Pisztrángtenyészet például az Egererdő Zrt.-től bérelt a híres Szalajka-völgyi tavat évi 800 ezer forintért. A kiválasztott cég 8 millió forintos profitot ért el ebben az időszakban, de ugyanígy jutott fűrészüzemhez a … Kft. is a Zalaerdőtől.

A kitermelt faanyag eladása körül is bőven talált kivetnivalót a KEHI, amely megállapítja, hogy a 22 társaság árbevételének négy év alatt nagyjából a fele, azaz 43,2 milliárd forint folyt be a tűzifa, rönkfa, apríték és apadék eladásából.

Drágán add a tüzelőd

A SEFAG és a Mecsekerdő a gyakorlatban úgy adott el aprítékot, hogy annak alapanyagát előbb megvette egy vállalkozó, aprítékot készített belőle (az erdészet gépeivel), majd azt az erdészet visszavásárolva adta tovább erőműnek – előbbi 150, utóbbi 15 millió forint bevételtől esve el.

Itt sem volt egységes árszabályozás, a vevőkkel alkalmanként, egyesével állapodtak meg. Az ellenőrzött erdészetek ráadásul az apadékkal (ez a fakitermelés során keletkező hulladék – gally, kéreg, tuskó, amit azonban lehet értékesíteni) nem foglalkoztak, a KEHI szerint pedig ennek értéke 2 milliárd forint lehetett a vizsgált időszakban.

Kinek áll ez érdekében?

A velős megállapításokat tartalmazó KEHI-jelentés nevekkel, vezérigazgatókkal stb. nem foglalkozik.

A vizsgált időszak azonban egybeesik azzal az időszakkal, amikor a 22 állami erdészeti gazdaság felett a tulajdonosi jogokat a ***Magyar Fejlesztési Bank gyakorolta (előtte a Nemzeti Vagyonkezelő Zrt., utána a Földművelésügyi minisztérium***).

2010-ben ugyanis az Orbán-kormány felállását követően „a kormányprogramban meghatározott hatékony és takarékos működés érdekében” átalakította az állami gazdaságok irányítását. Ekkor neveztek ki új igazgatókat a társaságok élére.

Eszerint az Egererdő Zrt. vezérigazgatója Jung László volt. Ő 2013-ban került a Magyar Fejlesztési Bank Agrár és Turisztikai főigazgatóságára, helyét helyettese, Dobre-Kecsmár Csaba vette át.

A Bakonyerdő élén Varga László, a mecseki erdészet élén Keszi László, a Verga élén Tengerdi Győző, a Zalaerdő élén Rosta Gyula, a SEFAG élén Barkóczi István kezdte meg vezérigazgatói tevékenységét.

Az MFB felett a kontrolt ezidőben Simicska Lajos emberének számító Németh Lászlóné vezette fejlesztési minisztérium gyakorolta, 2014 után került a miniszterelnökséget vezető miniszter, azaz Lázár János tárcája alá.

Mint azt a cikk elején is írtuk, ritka pillanat, amikor egy KEHI-jelentés nyilvánosságra kerül, az ilyen anyagokat szupertitkosan kezeli a hivatal, nyilván azért, mert ők a kelleténél többet látnak az államot körülvevő mutyirendszerből.

Annak tehát általában oka van, hogy egy ilyen kikerül.

Ha pedig már elhangzott Lázár János neve, álljanak itt kedden elhangzott mondatai, amelyek akár ezekre az állami társaságokra is vonatkozhatnak.

„Eladtuk az összes mezőgazdasági cégünket, rég túl vagyunk a gazdálkodáson. Nem csinálja a magyar állam. Miért? Mert nem tudott gazdálkodni. Mert szétlopták, ellopták és szétcsalták az állami mezőgazdaság cégeket. Kinek kell ez a világ? Nem hiszem, hogy bármelyikük is ezt akarja, hogy ezen a pár százezer hektárom elkezdjünk gazdálkodni, és amikor szocialista kormány van, akkor a szocialista menedzsment lopja szét, amikor fideszes kormány van, akkor a fideszes menedzsment lopja szét.”

Konferencia az állami erdőgazdaságok vagyonkezelési szerződéseiről – 2016

A Budapesti Erdőgazdaság Zrt. volt április 28-án az állami erdőgazdaságok vagyonkezelési szerződéseiről tartott konferencia házigazdája a Hotel Lovasberényben.

A Budapesti Erdőgazdaság Zrt. volt április 28-án az állami erdőgazdaságok vagyonkezelési szerződéseiről tartott konferencia házigazdája a Hotel Lovasberényben.

A konferencia fővédnöke dr. Bitay Márton Örs, FM állami földekért felelős államtitkár volt. A moderátori feladatokat Dr. Makai Lajos, a Pécsi Ítélőtábla elnöke látta el.

Szalay László a Budapesti Erdőgazdaság Zrt. vezérigazgatója köszöntötte az előadókat és a hallgatóságot, majd elkezdődtek az előadások.

A megnyitót Dr. Sárhegyi Zoltán, ügyvéd (Sárhegyi és Társai Ügyvédi Iroda, Budapest) tartotta, majd következett a négy előadás.

Nemere János jogtanácsos (Budapesti Erdőgazdaság Zrt.): Az állami erdővagyon gazdálkodás története napjainkig

Nemere János előadásának vetített anyaga pdf-ben.

Dr. Nagy János, főosztályvezető és dr. Ökrös Tamás főosztályvezető helyettes (FM Földvagyon-gazdálkodási Főosztály): Az állami erdőgazdasági társaságok ingatlan- és birtokügyei

Dr. Nagy János előadásának vetített anyaga pdf-ben.

Dr. Ökrös Tamás előadásának vetített anyaga pdf-ben.

Dr. Flamich Györgyi, ügyvédjelölt (Sárhegyi és Társai Ügyvédi Iroda): Az erdőgazdálkodás, mint speciális vagyongazdálkodás

Dr. Flamich Györgyi előadásának vetített anyaga pdf-ben.

Nagy József, könyvvizsgáló (DORNHOF NAGY UND PARTNER HUNGAR AUDIT Könyvvizsgáló és Adótanácsadó Kft.): Az állami erdőgazdasági társaságok vagyonkezelése az Állami Számvevőszék jelentései tükrében

Nagy József előadásának vetített anyaga pdf-ben.

A konferencia végén az előadók és a hallgatóság még konzultált néhány témában.

Összeállította és fotó: Mőcsényi Miklós – Filmfelvételek: Hazai Vadász

Aláírták a végleges vagyonkezelési szerződéseket az állami erdőgazdaságok vezetői – 2016/2

Minden bizonnyal ***piros napos ünnepként vonul be az állami erdőgazdaságok történetébe*** 2016. február 15., hiszen mintegy 20 év után végre jogilag is a megfelelő környezetben végezhetik a munkájukat a társaságok. A Földművelésügyi Minisztériumban ugyanis a szaksajtó jelenlétében Fazekas Sándor földművelésügyi miniszter és Bitay Márton Örs államtitkár, valamint az állami erdőgazdaságok vezérigazgatói aláírták a végleges vagyonkezelési szerződéseket.

A ***hivatalos papírok hiányát*** tavaly ősszel már az ÁSZ jelentése is kifogásolta, ami nem véletlen, hiszen a probléma 20 éve áll fent. „*Eddig* ***ideiglenes szerződések voltak, valamint azoknak a meghosszabbításai***, és ezt a lemaradást már be kellett hoznunk, ami mindkét fél számára fontos” – mondta el az ünnepségen Fazekas Sándor. A földművelésügyi miniszter szerint ***a szerződések 47 000 ingatlanra, mintegy 667 000 hektár állami területre vonatkoznak, ami az összes terület 70 százaléka***. A különbözet, ami még hátra van, további munkát igényel, de ezeket is rendezni fogják.

Fazekas Sándor hangsúlyozta: az állami erdőgazdaságok eddig a végleges szerződések nélkül is magas, európai szinten végezték a munkájukat.

Bitay Márton Örs, az állami földprogramért felelős államtitkár szimbólumnak tartja, hogy a végleges vagyonkezelési szerződéseket ***éppen 2016-ban írják alá, hiszen ebben az évben 150 éves az Országos Erdészeti Egyesület***, valamint idén esedékes az erdőtörvény módosítása is.

„Ez az aláírás azért is nagyon fontos, mert így tudtok tényleg teljeskörűen eljárni, így tudjátok kezelni az állami erdőket” – mondta a vezérigazgatóknak, majd hozzátette: „***Ezek a szerződések bizonyítják azt is, hogy a minisztérium nem fél attól, hogy erdészek kezeljék az erdőket***”.

Az államtitkár a rendezvényen megköszönte az erdészek eddigi munkáját, akik a nehéz időkben is kitartóan dolgoztak – még akkor is, amikor ***nem volt meg a szükséges jogi alap***. „Ami munkát ti elvégeztek, az jó. Aki mást mond, az vagy hazudik vagy csúsztat” – hangsúlyozta Bitay Márton Örs, aki hozzátette: az elmúlt években a negatív eredmény, a csőd vagy a fizetésképtelenség nem ismert fogalmak voltak az állami erdőgazdaságoknál.

„Laza könyököt és feszes csuklót kívánok az aláírásokhoz” – zárta beszédét az államtitkár, ami után ***a megjelentek koccintottak*** a rég várt esemény tiszteletére, majd 21 állami erdőgazdaság vezérigazgatója asztalhoz ült, hogy elvégezze a papírmunkát. A ***22 társaság*** közül mindössze a Pilisi Parkerdő Zrt. első embere, Zambó Péter nem tudott jelen lenni az eseményen.

(GD – Erdő-Mező Online – www.erdo-mezo.hu)

Állami erdőgazdaságok végleges vagyonkezelési szerződéseinek aláírása – 2016/2

Ma aláírták a végleges vagyonkezelési szerződéseket az állami erdőgazdaságok vezérigazgatói, Fazekas Sándor miniszter és Bitay Márton Örs államtitkár a Földművelésügyi Minisztériumban.

Az Állami Számvevőszék korábbi ellenőrzési tapasztalatai alapján döntött a 22 állami erdőgazdasági társaság ellenőrzéséről. Az ÁSZ az első 12 jelentést 2015. november 17-én, majd később a többit is nyilvánosságra hozta. ***Az ÁSZ kifogásolta, hogy a vagyonkezelési szerződéseket a felek nem aktualizálták, az erdőgazdaságok a vagyonkezelésükben lévő állami erdők értékét nem szerepeltették a mérlegeikben***. Ezzel az ÁSZ a már közel 20 éve fennálló problémára hívta fel a figyelmet.

Mai nappal ennek vége, egyik részről dr. Fazekas Sándor földművelésügyi miniszter és dr. Bitay Márton Örs állami földekért felelős államtitkár másik részről pedig az állami erdőgazdaságok vezérigazgatói aláírták a végleges vagyonkezelési szerződést. Az eseményen a szaksajtó is jelen volt.

Az esemény elején Nagy János, az NFA elnöke köszöntötte a pódiumon lévőket, a *22* erdőgazdaság vezérigazgatóit, a sajtó képviselőit és az esemény többi résztvevőjét, majd átadta a szót Fazekas Sándor miniszternek.

Dr. Fazekas Sándor, FM miniszter is köszöntötte a résztvevőket.

„Most fontos szerződés lesz megkötve. A vagyonkezelésre vonatkozó szerződés, amelyre 20 évet kellett várni. 20 év óta van ez a probléma napirenden. Ideiglenes szerződés hosszabbítások voltak. Most arról hoztam döntést, hogy ezt a lemaradást be kell hozni. A vagyonkezelési szerződések megkötése biztosítja az állami oldalról is teljes felelős gondolkodást, illetve az erdőgazdaságok részéről is az alaposan előkészített munkavégzés feltételei biztosítottak legyenek. A mostani szerződések összesen 47 ezer darab ingatlanra vonatkoznak, ***667 ezer ha állami földterületet érintenek, tehát az összes erdőgazdasági tevékenységi terület 70%-át*** érinti. ***Ezek azok a területek, melyek nyilván teljesen rendben vannak. A hátralévő területek még további munkát igényelnek. Erre is sor kerül majd a Nemzeti Földalap, az erdőgazdaságok és a tárca együttműködése erre garancia***.

Biztos vagyok abban, hogy a szerződésektől függetlenül az erdészetek ellátták és ellátják jelenleg is a feladatokat, melyek rájuk hárulnak. Magas szinten folyik az erdőgazdálkodás Magyarországon. Néha éri ezt kritika, ami arra jó, hogy hasznosítsuk ennek tapasztalatait a mindennapi munkavégzésben. Örömmel veszem, hogy most a szerződések által is biztatóbbak lesznek a munkakörülmények, alaposabb lesz a jogi környezet.”

Dr. Bitay Márton Örs államtitkár szimbólum értékűnek tartotta, hogy az aláírásra éppen az OEE fennállásának 150. évfordulóján került sor, illetve amikor az Erdőtörvény megújítása folyamatban van. Beszédében kitérőként elmondta dortmundi tapasztalatait, ahol a Jagd und Hund kiállításon alkalma volt találkoznia az észak-rajna-vesztfáliai erdészeti szövetség elnökével és a vadászati szövetség elnökével, s megismerhette az erdőgazdálkodási és természetvédelmi szempontok ütközését, az ebből keletkező problémákat.

Visszatérve a szerződésekre, elmondta: „Ezek a vagyonkezelési szerződések is azt mutatják, hogy a Földművelésügyi Minisztérium ***semmiféle képen sem fél attól, hogy az erdészek kezeljék az erdőt***. Legyen ennek világos jogi alapja is. Legyen olyan keretszerződés, aminek

mentén ez a munka elvégezhető. „ Értékelte az erdőgazdaságok munkáját: „Aki azt állítja, hogy a munka, amit elvégeztek az nem jó vagy felelőtlen gazdálkodás, az vagy csúsztat, vagy téved. Vagy legalább is nem ismeri az adatokat. A rendelkezésre álló adatokból világosan kiderül, 2010. óta mindenképpen elmondható, hogy a csőd, a negatív eredmény, a fizetésképtelenség ismeretlen fogalmak. Pedig az állam más cégei gyakran találkozhattak hasonló kifejezésekkel, de az állami erdőgazdaságoknál nem."

Végül megköszönte mindenkinek a munkáját, aki részt vett e szerződés sorozat előkészítésében.

Az esemény végén Horváth Ákos, NFA jogi igazgató felkérte a Miniszter és Államtitkár urakat, hogy a szerződés díszkötéses példányait írják alá, majd az erdőgazdasági vezetőket is, hogy aláírják szerződéseiket.

Leírta és fotó: Mőcsényi Miklós

Nyereséget hoztak az állami erdőgazdaságok *(vg.hu 2017/6)*

Megjelent: 2017. június 28. szerda, 00:20

2017.06.07. – Árbevételüknél erőteljesebben emelkedett az ***agrártárca vagyonkezelésébe*** tartozó huszonkét állami erdészeti társaság adózott eredménye tavaly.

A Zalaerdő Zrt., a Nyírerdő Zrt. és a Sefag Zrt. volt 2016-ban a három legnagyobb eredményt elérő állami erdészet a Földművelésügyi Minisztérium (FM) által felügyelt erdőgazdaságok közül. A három cég együtt a huszonkét erdőtársaság adózott eredményének 47 százalékát hozta össze, miközben árbevételük csupán az összes 24 százalékát tette ki.

Az agrártárca 2014 júliusa óta gyakorolja a tulajdonosi jogokat huszonkét állami erdészeti társaság felett. E társaságok összesen 1,083 millió hektáron gazdálkodnak, melyből 956 ezer hektár az erdőművelési ágba tartozik. Ez az összesen 1,156 millió hektár állami tulajdonú erdő 83,4 százaléka.

Az FM több stratégiai célt is meghatározott a vagyonkezelésében lévő erdészeti cégeknek. Ilyen például ***az ökológiai értékük és a stabilitásuk, valamint a maximális hozamtermelő képességük folyamatos fenntartása és gyarapítása, a fenntartható erdőgazdálkodás megteremtése*** – közölte az agrártárca a Világgazdaság érdeklődésére. Az FM hangsúlyozta, hogy a fakitermelést az üzemtervek maximális betartása mellett folytatják, illetve, hogy a társaságok gazdálkodásuk során kiemelt figyelmet fordítanak a természet- és környezetvédelmi feladatok ellátására.

Az erdőgazdaságok számára előírt fontos stratégiai célnak nevezte az agrártárca ***a vidéki foglalkoztatást***. A társaságok 5700 munkavállalót alkalmaznak, a vállalkozási tevékenység keretében foglalkoztatottakkal együtt pedig körülbelül 40 ezer fő megélhetését biztosítják. Részt vesznek a közfoglalkoztatási programokban, ami évente több ezer munkanélkülinek biztosít munkavégzési lehetőséget.

Stratégiai cél az erdők közjóléti tevékenységének erősítése és a turisztikai beruházások megvalósítása. Ezekre az FM szerint a társaságok jelentős összegeket fordítanak, elsősorban saját forrásból, tulajdonosi tőkeemelésből, illetve pályázatokból. Példaként az Országos Kékkör teljes vonalának megújításában való részvételt, a különböző kiállításokat és eseményeket, valamint az erdei turizmus népszerűsítését említette meg a tárca. Ezenfelül az állami erdészetek a szociális célú tüzelőanyag-pályázati programban is részt vesznek.

Az FM szerint az erdőtörvény módosítása miatt az állami erdészetek gazdálkodási lehetőségei lényegében nem változnak. Továbbra is kiemelt feladat lesz az állami tulajdonú erdők védelmi – ideértve egyebek mellett a természet-, talaj- és vízvédelem mellett a honvédelmet is – és közjóléti funkcióinak, illetve szolgáltatásainak megfelelő biztosítása. A

tárca ugyanakkor az erdőgazdálkodás kiszámíthatóságának növekedésére és költségcsökkenésre is számít, ami – miként a Világgazdaságnak küldött válaszukban fogalmaztak – a hatékony természetvédelmi eszközök alkalmazásának eredménye lehet. A felszabaduló forrás pedig a védelmi és a közjóléti funkciók ellátására fordítható.

Az FM ugyanakkor a Világgazdaság kérdésére sem közölte, milyen konkrét eredménytervet írt elő erdőgazdaságai számára, csupán annyit, hogy az üzleti tervek elfogadásakor „szakszerű, fenntartható, az erdő hármas funkcióját szem előtt tartó és eredményes erdőgazdálkodást vár el”. ***(KZ)***

JG: Az erdészeti társaságok nem élnek vissza a kormány adta lehetőséggel *2022/8*

Mint ismert, a kormány júliusban energia-veszélyhelyzetet hirdetett, majd augusztus elején megalkotta azt a kormányrendeletet, amelynek értelmében a fakitermelés gyakorlatilag összes korlátozását eltörölte. A természetvédők szerint ezzel átlépték a vörös vonalat, egy küszöbönálló ökológiai katasztrófa felé irányították az országot. Megkérdeztük az Agrárminisztériumot, valamint erdészeti társaságokat is megkerestünk a fakitermelés jövőjével kapcsolatban. Körkép.

Mint arról korábban az Index is beszámolt, a kormány módosította a tűzifa-kitermelés szabályait, így a rendelet értelmében a fakitermelés tilalmi időszakára vonatkozó korlátozást nem kell tovább alkalmazni, és könnyebben lehet majd tarvágást végezni, illetve a fiatalabb fákat is ki lehet vágni. A témában Szentkirályi Alexandra kormányszóvivő is megszólalt, valamint Nagy István agrárminiszter, mi pedig természetvédőket kérdeztünk.

Ezúttal megkerestük az Agrárminisztériumot, hogy miért volt szükség a rendelet megalkotására, és kerülhetnek-e veszélybe természetvédelmi területek, hiszen a jelenlegi rendelkezés lehetőséget ad az ott történő fakitermelésre, úgy, hogy nem ír elő egyértelmű újratelepítési kötelezettséget őshonos fafajokkal az erdőgazdaságoknak.

Csak a krízis lehet indok

A szerkesztőségünkbe eljuttatott válaszban a szaktárca azt írta, a kormány fakitermelés szabályozására vonatkozó rendelete nem veszélyezteti a magyar erdőket, a faanyag minél gyorsabb piacra jutását segítő intézkedéseket tartalmazó rendelkezések kizárólag veszélyhelyzet esetére készültek, és nem lépik túl a fenntarthatósági kereteket.

Több ezer magyar halálát okozhatja a fakitermelés felpörgetése

De van, ami a fánál is szennyezőbb.

Csupán lehetőség

Az erdőgazdálkodók hatósági ellenőrzés mellett kizárólag abban az esetben és csak átmenetileg alkalmazzák a vészhelyzeti szabályokat, amennyiben az energiaellátási krízis miatt a lakossági és közületi tűzifaigény indokolja, hogy a fenntarthatósági kereteken belül az előre tervezettnél nagyobb mennyiségű fát tudjanak biztosítani. Amennyiben ilyen veszélyhelyzet nem következik be, a hazai erdőgazdálkodás – benne a fakitermelés – az eredeti 2022-es tervek szerint zajlik.

A minisztérium megfogalmazása szerint Magyarországon a faanyag a legfontosabb újratermelhető nyersanyag, a magyar erdőkben fenntartható erdőgazdálkodás folyik. Ez azt jelenti, hogy évtizedek óta kevesebb fát hasznosítanak, mint amennyit az erdők teremnek, így jelentős tartalékokat sikerült biztosítani. Az erdőgazdálkodás tervszerű tevékenység, ezért a mennyiségek átcsoportosíthatók, így több százezer köbméternyi faanyagot tehetnek szükség esetére elérhetővé úgy, hogy magát az erdőt mint Magyarország zöldtőkéjét semmiképpen sem veszélyeztetik.

Az új, veszélyhelyzeti kormányrendelet nem utasításokat, hanem lehetőségeket tartalmaz, amelyek alkalmazását továbbra is független hatóság ellenőrzi, védett területeken a természetvédelmi hatóság is, így az erdők természeti értékei nem sérülhetnek. Semmiben sem

változnak az erdő- és a természetvédelmi törvény azon alapvető rendelkezései, hogy az erdők területe és természetességi állapota nem csökkenhet, mert a meglévő jogi kereteket a rendelet alapként kezeli.

A magyar erdőgazdálkodás száz év alatt 11 százalékról 22 százalékra növelte hazánk erdővel borított területének arányát.

Ez a változó történelmi korszakokat átívelő eredmény nem valósulhatott volna meg a magyar erdészek erdők és természeti értékek iránti elkötelezettsége, felelősségvállalása és szakmai felkészültsége nélkül. Ezekre az értékekre és eredményekre a jelenlegi helyzetben is támaszkodhat a magyar társadalom és minden, az erdők és fák sorsáért aggódó ember: hosszú távon érdeke az Agrárminisztériumnak és a kormánynak megőrizni az erdőgazdálkodás fenntarthatóságát, hiszen az erdő szolgáltatásaira nemcsak jövőre, hanem ötven-száz-kétszáz év múlva is számítanak. Nemcsak a faanyagra, hanem a klímavédelmi, vízvédelmi, természetvédelmi és egészségvédelmi szolgáltatásokra is.

A cél az akác ritkítása

A válaszban kifejtették, a vészhelyzeti rendelkezések kiemelt célja az akácfaanyag hasznosításának elősegítése, mivel az akác tűzifa szükség esetén nyers állapotban is jól használható. Emellett szükség van a többi fafajra is, hiszen a fakitermelés ciklikus tevékenység, így szükséges a készletek hosszú távú feltöltése.

Azért csökkenhet a fakitermelési tilalmi időszak, hogy az aszály miatti kemény talajon meg lehessen kezdeni a faanyag szállítását. Ez egy-két hét nyereséget jelent augusztusban, továbbá lehetőséget nyújt arra is, hogy az enyhe telek miatt puha, nem terhelhető talajt az eredetileg előirányzott időszakban jobban kíméljék.

Katasztrófa közeleg, a kormány átlépte a vörös vonalat

A természetvédők szerint érthetetlen a rendelkezés.

Az akáchoz történő hozzáférés megkönnyítésére a kormányrendelet lehetőséget ad arra, hogy a vészhelyzet idején a védett területeken elhalasszák azt a kötelezettséget, miszerint a kivágott akácosok helyére mesterséges őshonos erdőt kell telepíteni.

Ez azt jelenti, hogy a letermelt akácosok természetes módon megújíthatók, ezeken a területeken átmenetileg újra akácerdők növekednek. Ugyancsak az ültetvényszerű akácosok kitermelését segíti, hogy csökkenthető a vágásérettségi kor, vagyis például negyven helyett harminc év után már termelhető az akác.

Lehetővé válik, hogy több arra alkalmas állomány sarjról is felújítható legyen (például a cser). Mindez azonban kizárólag hatósági engedélyt követően, minden egyes helyszínen külön mérlegelés alapján történhet, de adott esetben rendkívül hasznos lehet, mert a fakitermelés után gyorsabban erdősül újra a terület.

Végezetül a minisztérium megjegyzi: ezek az intézkedések olyan lehetőségeket tartalmaznak, amelyeket vészhelyzet esetén hatósági kontroll mellett, a hazai erdőgazdálkodás szakmai elvei és fenntarthatósági gyakorlata alapján alkalmazhatnak az erdőgazdálkodók.

Nem élnek vissza a lehetőséggel

Megkérdeztük az erdészeti társaságokat, milyen mértékben emelkedett az elmúlt időszakban a lakossági kereslet, és élni fognak-e a kormányrendeletben megfogalmazott enyhítésekkel.

Az állami erdőgazdálkodók non-profittá alakításán dolgoznak *2022/10*

Az agrárkormányzat azon dolgozik, hogy ***az állami erdőgazdaságok működését nonprofit jellegűvé alakítsák át, úgy, hogy a természetvédelem váljon elsődlegessé*** – jelentette be Nagy István agrárminiszter az ***Országgyűlés fenntartható fejlődés bizottsága*** ülésén. November 1-je után lejár a veszélyhelyzeti rendelet hatálya, így okafogyottá válik minden aggodalom, amely a tűzifarendeletet kísérte.

A miniszter a bizottság előtti beszámolójában beszélt azokról a rendkívüli körülményekről, amelyek a mezőgazdaságot idén érték. Az idei aszály sok mindenre megtanított, például arra is, hogy a klímaváltozása nem egy lassú történés, hanem „ránk rúgta az ajtót" – fogalmazott. A kritikus szárazság Európa termőterületeinek 42 százalékát érintette. Mint mondta, a kormány számos intézkedést tett, de „ebben a bizottságban arról kell beszélni, hogy miként tudjuk megelőzni az ilyen mértékű károkat".

A miniszter szerint fontos kérdés, hogy a kormányzat hajlandó e szemléletet váltani a vízgazdálkodásban, ugyanis egyre kevésbé az ár- és belvíz okoz gondot. Eddig katasztrófaként tekintettek a vízre, a minél gyorsabb elvezetést ösztönözték – tette hozzá. A szemléletváltást pedig az jelentené, hogy a meglévő vízzel gazdálkodni kell, amire megvan minden alapunk, mert több víz távozik az országból, mint amennyi érkezik.

Nagy István szerint a leggyorsabb intézkedéssorozatnak annak kell lenni, hogy a meglévő csatornáinkat kikotorjuk. A fő kormányzati szempont az, hogy az öntözés nem mehet az ivóvízbázis rovására, ezért azt nagymértékben felszíni vízből kell megoldani – ráadásul az itt keletkező többletből. Fontos feladatnak nevezte tározó tavak építését is.

Egy másik aspektus a gazdálkodók szemléletváltozásának szükségessége, amely vetésszerkezet, illetve fajtaváltást, és egyes területek termelésből történő kivonását jelenti, nem biztos, hogy minden területet szántani kell, másrészt pedig én azon vagyok, hogy egy gramm szerves anyagot se vigyünk le a földről, így számomra kérdéses, hogy szabad-e fenntartani szalmabálával működő erőműveket – vetette fel. Beszélt arról is, hogy egyes területeken vissza kell térni az elfeledett ártéri gazdálkodáshoz. A jövő évtől pedig a vízborításos területek után is igényelhető agrártámogatás.

Beszélt a Sajó szlovák oldalról érkező szennyezéséről is, ökológiai katasztrófának minősítve azt. A vízügyi igazgatóság folyamatosan monitorozza a helyzetet, és a jelenlegi állapot szerint a szennyezés koncentrációja a magyar határon belül határérték alatti – mondta. Arra a képviselői felvetésre, hogy a Greenpeace mérései mást mutatnak, elmondta, hogy csak akkreditált laboratóriumok eredményeit tudják értékelni, és jelezte, hogy a szlovák kormánnyal folyamatos az ügyben a kapcsolat, még ha az nem is a nyilvánosság előtt történik.

A tűzifarendeletről elmondta, hogy részben meglepő volt a társadalom éles reakciója, részben pedig jó érzés, hogy a környezettel szemben milyen aggodalom tud fellépni.

Az állami erdészeteknek nincs felületük tovább növelni az erdőterületet, ezzel együtt Magyarország legnagyobb országfásítási programja zajlik. Az állami erdőgazdaságoknál megszűnt a tarvágás, a szálaló gazdálkodás került előtérbe.

Az ezt vitató képviselői reakciókra, illetve Gálhidi László, a WWF Erdővédelmi Programjának vezetőjének ezt vitató felvetésére elmondta: azon dolgozik, hogy ***az állami erdőgazdaságok működését nonprofit jellegűvé alakítsák át, úgy, hogy a természetvédelem váljon elsődlegessé.***

Miután pedig november 1-je után lejár a veszélyhelyzeti rendelet hatálya, alaptalanok az azt kísérő aggodalmak. Az elmúlt években az erdőkben felhalmozódott, ki nem vágott többlethozamnak pedig legfeljebb a felét használják fel.

5. Fafeldolgozás – Vertikális integráció

Madas László: Izgató kérdések – Vertikalitás *(Erdészeti Lapok 1991/7-8)*

(4) A gazdálkodás terén tapasztalt problémák negyedik forrása ***egyesek*** szerint ***a vertikális és a hozzá kapcsolt nagyméretű horizontális vállalati integráció***.

Az ***erdőgazdálkodásnak mindaddig érdekeltségi körében kell tartania a megtermesztett faanyagnak a tovább hasznosítását, amíg a társadalmaknak szükségük van a fára, mint nyersanyagra***. Valamennyi prognózis egyértelműen a fafogyasztás további emelkedését jelzi. Akik azt a bűnt elkövetik, hogy nyereségük növelésére, a gondjaikra bízott élőfakészletük minőségének a rovására termelnek ki faanyagot a fűrészüzemük részére, azok megtennék ezt fűrészüzem nélkül is.

A fafeldolgozás kifejlesztése elsősorban a rossz adottságú erdőgazdaságokban indult meg, ahol a rossz minőségű iparifából eladhatatlan készletek halmozódtak fel az 1960-as években. Az egyetlen ésszerű és időtálló utat a megélhetéshez a kitermelt faanyag arra alkalmas részének az eredményes feldolgozása jelentette.

Amelyik erdőgazdaság a saját alapanyag mennyiségére és minőségére építette ki a fafeldolgozó kapacitását, és annak megfelelő sikeres termékszerkezetet választott, majd mindmáig ehhez az alapcélkitűzéséhez tartotta magát, az a lehető legtöbbet tette meg azért, hogy tartamosán, eredményesen gazdálkodjék és erdővagyonát megőrizze.

Elegyes lombos erdeink immateriális értéke nagyobb gazdasági értékénél, ha a luc-jegenye-erdei fenyő erdőkkel hasonlítjuk össze. Nemcsak a növedékviszonyok miatt, hanem a faanyag felhasználhatósága miatt is.

A lemezipari, valamint I-II o. fűrészrönk a keresett áru – aminek az eladásához nem kell különösebb ügyesség – a kitermelt fatömegnek nem teszi ki a ***15%***-át. A lombos faanyag többi részének eladásához azonban kemény kereskedő munkára van szükség, és szinte védtelenül ki van szolgáltatva a piac farkastörvényeinek. Ezzel szemben a fenyőáruk felhasználási köre Európában másfél évszázad alatt alakult ki, iparágak települtek rá, és piaci helyzete sokkal kiegyensúlyozottabb, mint a lombos fáé.

Alapanyag gyártó faiparunk fejlődéséről jó elemzést ad Dauner Márton (1989) „A hazai fakitermelés belső szerkezete (fafaj, választék), valamint az ipari hasznosítás szerkezetek közötti eltérés oldása adja meg a reális alapot az ***erdőgazdálkodás és a faipari ágazat*** további növekedéséhez.

Az elmúlt időszak (***1970–1985***) tapasztalatai erősítik azt a felismerést, hogy a növekedés fenntartásának előfeltétele az alapanyaggyártó fa-, és cellulózipar fejlesztése.

A cellulózipar területén nemzetközi szerződés keretében a hazai fejlesztés helyett, egy jugoszláv és egy szovjet üzem építéséhez kapcsolódtunk. Feltehetően ennek is része van abban, hogy jelenleg ötször annyi papírfát exportálunk, mint amennyit papíriparunk a hazai erdőkből hasznosít.

A fűrészipar fejlődése az 1945–70 közötti időszakban ***elmaradt*** az indokolt ütemtől. ***Az 1970-ben végrehajtott összevonások során a fűrészüzemek az erdőgazdaságokkal kialakított vertikális integrációhoz csatolódtak.*** A fafeldolgozásnak ez a bizonyos fokú koncentrálása a favagyonnal való magasabb színvonalú gazdálkodást eredményezte."

Majd tényszerű elemzéssel vizsgálja a fenyő- és lombos fűrészáru-termelést, a hagyományos bútorlapok és rétegelt lemezek helyzetét, a farostlemezgyártást, a forgácslapgyártást és megállapítja, hogy: „az erdőgazdálkodás és az alapanyaggyártó faipar az elemzett (1970–1985

közötti) időszakban – a rendelkezésére álló erőforrások elégtelensége ellenére kedvezően fejlődött. Az ágazat jelentősen növelte a nemzeti jövedelemhez való hozzájárulását, javította a termelés hatékonyságát, pozitív hatást gyakorolt mind a bel-, mind a külkereskedelmi egyensúlyra."

Végső következtetése: „kedvező, hogy az ágazat tevékenységének konvertibilis elszámolású importtartalma mintegy 4%, energiatartalma pedig a termelési érték 5–6%-a, kedvezőtlen azonban, hogy biotikus és abiotikus tényezők hatására károsodási folyamatok jelentkeztek az erdő egészségi állapotában, rohamosan halmozódik az állóeszközök elhasználódása és évek óta húzódik a hazai faanyaghasznosítás és szerkezetátalakítás szempontjából meghatározó fejlesztések realizálása, (agglomerált lapgyártás-, cellulózgyártás, stb.).

Mindezeken túl a természeti és gazdasági folyamatok hatása mellett határozottan erősödött az erdők szerepe az emberi környezet védelmében, az erdővel szemben támasztott társadalmi igények kielégítésében."

A fafeldolgozás piacot jelent a hazai lombos faanyag rosszabbik háromnegyedének.

1985-ben 616 ezer m^3 rostfa, forgácsfa, papírfa, erdei és ipari apríték, faipari hulladék került felhasználásra a fejletlennek ítélt hazai agglomerált lapok gyártásához.

Ha azt nézzük, hogy az 1988. év ***cellulózgyártását*** vizsgálva a hazánkhoz hasonló berendezkedésű országok között Magyarország az utolsó helyre szorul, mert: az évi 300 ezer tonna cellulóz felhasználásából csak mintegy 80 tonna a hazai gyártás, és ha az egy lakosra eső cellulózgyártást nézzük, az európai 21 kg/fő átlaghoz képest is csak 7,7 kg/fő a gyártás (Dr. Tóth S.László 1991), akkor ***látjuk, hogy csak a hazai fafeldolgozó ipar fejlesztése mentheti meg a magyar erdőgazdálkodás működőképességét***.

Barlay E. hasonlatával élve: „***öngyilkos erdőgazdaság-politika lenne, ha az erdészet saját kezével fojtogatná magát azzal, ha lemond a fa továbbfeldolgozásának lehetőségéről***".

Visszatérve az eredeti példához, a ***saját faanyag bázisra telepített alsórakodó, amelyen egyúttal a fafeldolgozó kapacitás is kiépül***, alkalmas arra, hogy a vonzáskörébe eső erdészetek teljes kitermelt faanyagának értékesítését is ellássa, mint egy üzletház.

Ennek a ***fafeldolgozó erdészetnek*** ugyanolyan a szervezete, mint egy hagyományos erdészeté, ugyancsak erdészek vezetik, akiknek faipari végzettségük van, az adminisztrációja pedig azonos az előbbiekével. Ami összekapcsolja a többi erdészettel, az az egymásrautaltság, tehát nem egymás fölé-, alárendeltségi viszony van közöttük, hanem a fa áruvá változásának a folyamatában állnak egymás előtt vagy után.

A ***vertikális integráció*** azért félreérthető kifejezés – mint ahogy a hozzá nem értők félre is értik –, mert a vertikális kifejezés alá-, illetve fölérendeltségen alapuló viszonyt jelez. A két alapegység (hagyományos és fafeldolgozó) közti klasszikusan tiszta viszonyt semmi más nem torzítja, mint ***az emberi elmének egyszerűt komplikálttá varázsoló készsége***. Ez a mi esetünkben a n***yereségérdekeltség adok-veszek rendszere***. Az egymáshoz kapcsolódás ugyanis kétféleképpen működhet.

Az első változatban az erdészetek üzemterv szerint gazdálkodnak, minden előírását lelkiismeretesen és sikeresen végrehajtják (felújítás, tisztítás, erdőnevelés, vadgazdálkodás, erdővédelem) és az előírás szerint kitermelt fatömeget kiközelítve a hozamterület szélén tárolják, illetve jobb szervezettségben elszállítják a fafeldolgozó üzem alsó rakodójára hosszúfában. Ezzel véget ér a munkájuk, és a ciklus kezdődhet elölről.

A ***fafeldolgozó erdészet*** azon töri magát, hogy a hozzá érkezett faanyagból az elérhető legnagyobb árbevételt, illetve nyereséget érje el azáltal, hogy minél értékesebb és jól eladható termékké dolgozza fel és jó áron adja el részben a kurrens minőségű rönkféleségeknek is megkeresve a legjobb piacát. A megtermelt faanyag lábon álló értékének megsokszorozódott nyeresége jelentkezik az eladott készáru árbevételében.

Most lép a rendszerbe a ***harmadik érdekelt, a vállalati központ***, ahová befolyik az összes árbevétel, valamennyi költség és kötelezettség kifizetése után előállt eredmény arra szánt

részéből az érdekelteket az ***érdekeltségi feltételek teljesítéséért*** anyagi és erkölcsi elismerésben vagy elmarasztalásban részesítik.

Az ***erdészetek vezetői és dolgozói az üzemterv szerinti gazdálkodás*** minőségéért, és a költségszint betartásáért, ***a fafeldolgozó erdészet vezetői, illetve dolgozói pedig a minél nagyobb nyereség*** elérésért kapják jutalmukat.

Fogalmazhatnánk úgy is, hogy a hagyományos erdészet az erdővagyonnal gazdálkodik, a fafeldolgozó erdészet pedig a rendelkezésére bocsátott favagyonnal, a hagyományos erdészet erdővagyon érdekeltségű, a fafeldolgozó erdészet pedig nyereségérdekeltségű.

A másik változatban ugyanezek a szereplők, ugyanebben a szervezetben a következőképpen működnek, a ***hagyományos erdészetek a kitermelt fájukat eladják a fafeldolgozó erdészetnek***, az a megvett fát feldolgozza, és az áruját eladja, a ***központ minden egységét a számukra megállapított nyereség teljesítése*** alapján részesíti anyagi és erkölcsi elismerésben, vagy elmarasztalásban. Ebben az esetben ***mind a hagyományos erdészetek, mind a fafeldolgozó erdészet nyereségérdekeltségű, de a változásban összekuszálódnak a szálak, és komplikálttá válik az egész kapcsolatrendszer***. A huzavona az ***eladási ár*** körül alakul ki, amit a központ rendszerint ***nagyon bonyolult átadási rendszer, majd korrekciók beiktatásával, szinte követhetetlen – az élettől elrugaszkodott – manőverekkel oldja fel***, a résztvevőkben kölcsönös bizalmatlanságot keltve.

Ennél nagyobb veszélyt hordoz magában azonban ***az elvárásokkal és az egymással való versenyzés***, amelyben aztán előállhatnak azok a problémák, amelyekről részletesen szóltunk. Sajnos ez a mai gyakorlat.

A tő mellett tehát mindenféle szervezeti változtatás nélkül el lehet érni, hogy a hagyományos erdészetek erdővagyon érdekeltségűek legyenek, a ***fafeldolgozó erdészet pedig nyereségérdekelt, ahol lecsapódik a szervezetek működéséhez szükséges fedezet sokkal bővebben***, mintha az egyes erdészetek maguk kísérelnék meg előteremteni a működésük fedezetét.

Természetesen nagy súllyal esik latba a ***vállalati központ felülről vezérelt érdekeltségi rendszere***. Ha ez alternatív érdekeltségű és ***nagyobb súly esik az erdővagyon gazdálkodásban elért eredmények*** honorálásában, akkor az egész rendszer a kívánt irányban halad.

SZJ: Az erdő mindenkié *(Erdészeti Lapok 1991/11)*

Átalakuló világunkban sokat és sokszor emlegetjük az elmúlt negyven év hibáit, és ez alól nem kivétel az erdészet, a vadászat sem. Sőt! Úgy látom egyre több hozzáértő ember van, aki talán azt sem tudja, mi az erdő, az erdőgazdálkodás, az igazi sportvadászat, történelmi és biológiai összefüggésük, amit egyáltalán nem lehet figyelmen kívül hagyni. Az erdészeknek nem! Harmincöt év szolgálat után bízvást mondhatom, hogy ismerem a gondokat, ismerem milyen helyzetben van az erdészet, éppen ezért szeretnék néhány gondolatot röviden megírni.

Az a véleményem, hogy az erdészetnek is lépni kell, ha nem akarunk az események után kullogni. A leghatározottabban ki kell állni amellett, hogy vezetés szempontjából az erdészetet nem szabad, nem lehet harmad-, negyedrangúvá degradálni.

Azt gondolom, az erdészetet a fafeldolgozástól egyértelműen és határozottan el kell választani. Erdészeti és Környezetvédelmi Minisztériumra lenne szüksége az erdőnek és az ***Ipari Minisztériumhoz tartozzék a fafeldolgozás***.

Tájegységenként erdőigazgatóság és erdőfelügyelőség működne, egymástól teljesen függetlenül. Az erdőigazgatóság alá tartozna az erdőgondnokság, amelyből megyénként kettő-négynél nem kellene több. A gondnoksághoz tartoznának a kerületek 600–800 ha területtel. Ez a felállás egyszerű, áttekinthető, mindenki tudja mi a feladata. Természetesen csak akkor, ha nem akarunk mindenkit fontos beosztásba, alá-, fölé-, mellérendelni. Ideje lenne a valódi munkát díjazni, a bürokratikus túlszervezést kizárni.

Minden erdő állami vagy városi, illetve községi tulajdonban lenne, megszüntetve a jelenlegi állapotokat. Mindenki tudja, miről van szó! Meggyőződésem, hogyha ezt a lépést nem tesszük meg, nem tudunk komoly változást elérni.

Az erdő mindenkié. Ezt komolyan kellene venni, mert sok tennivaló van, hogy ezt megértsék az emberek. Az erdőt óvni, védeni, szeretni kell. Ezért tartom fontosnak, hogy egészséges, szép és rendezett erdők legyenek, hiszen rögtön latszik, ha törődnek vele, van gazdája, s máris jobban vigyáz rá mindenki. Nem lehet közömbös, hogy milyen környezetünk van, milyen környezeti kultúrát teremtünk magunk körül, és ebben a munkában az erdészeknek vezetni kell, ha vissza akarjuk szerezni régi megbecsülésünket.

Röviden szeretnék a **vadászatról** is szólni. El kell dönteni, hogy az erdő a fontosabb, és az erdőben az erdész legyen a gazda, nincs szükség más „szakértőre". Tisztelem és becsülöm, aki segíteni akar – amivel tud –, de ha nem ért hozzá, ne törekedjen arra, hogy minél nagyobb zűrzavart okozzon a közvéleményben, a hivatalokban, az erdésztársadalomban.

Nagyon károsnak tartom, és nagyon nagy hibának is, hogy alapvető vezetési funkciókat nem mi, erdészek látunk el. Az erdész-vadász feladatot nem lehet rövid távra tervezni, és ahhoz, hogy ezt a munkát jól végezze az ember, sajátos ismeretekre van szüksége, elméletileg, gyakorlatilag, területileg, erkölcsileg egyaránt.

Az erdőgondnok (vagy vadászati beosztottja) a kerületvezetővel együtt minden vadászati munkát kézben tarthat. A vadkár éppen olyan hiba, mintha rosszul erdősítenénk vagy szakszerűtlenül történne a fahasználat. Tarthatatlan az a szemlélet, amely napjainkban uralkodik és alapvetően hibás; erdész- es vadászellenes.

Az elmúlt 40 év hibáit és erényeit le kell zárni, a helyére kell tenni a dolgokat. A múltból tanulni kell a jövő számára. Új emberekre, új szemléletre, új bátorságra van szükség, és aki tudja és meri vállalni a feladatokat, az a jövő embere. Ha bátran, gerincesen rendezzük a jelenlegi szakmai, erkölcsi zűrzavart, mindenki jobban, becsületesebben dolgozik.

Ezért van szükség új felállásra, tisztázva pénzügyi, hatásköri, illetékességi meghatározásokat. Mindenki tudja mi a feladata és miért felel, miért kell kiállni, mit kap érte. Az új felállás, új szervezeti forma lehetővé tenné, hogy tisztán lássunk pénzügyi, szervezeti, hatásköri dolgokban. Már maga a minisztérium meghatározó lenne, s természetesen komoly szakmai, pénzügyi, szervezési érvek, ellenérvek ütköztetésével kellene kialakítani határozott álláspontunkat.

A változást, melyre oly nagy szükség van, nem szabad ledegradálni erőtlen elméleti fejtegetésekkel.

Változó világunkban megvan a lehetősége annak, hogy ne alárendelt szerepet játsszunk, s ami megillet bennünket, azt meg is kapjuk! Ezért minden szinten jól kell dolgozni! Félmegoldások, a nagy apparátusok átmentése nem old meg semmit, hibát hibára halmoz.

Most van rá lehetőség, most van itt az ideje, hogy aki megérdemli, tiszta lappal kezdjen dolgozni. Meggyőződésem, hogy becsületes, gerinces magyar erdészek jó gazdái lehetnek a magyar erdőknek, de hagyják őket dolgozni és gazdálkodni, és aki megérdemli az legyen megbecsült polgára a hazának. SZJ kerületvezető

TSL: A fafeldolgozás helyzete az erdőgazdálkodást és fafeldolgozást integráló gazdaságoknál, vállalatoknál *(Erdészeti Lapok 1989/5)*

Az ***erdőgazdálkodási és fafeldolgozási tevékenység összevonásával*** jöttek létre 1970-ben az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok, majd 1974-ben a Nyugat-magyarországi Fagazdasági Kombinát.

A ***fagazdasági vertikumba*** olyan egymásra épülő, egymást feltételező és kiegészítő tevékenységeket, illetve az e tevékenységeket megvalósító szervezeteket sorolhatunk be, mint a további erdőgazdálkodás és fafeldolgozás feltételeit biztosító erdőfelújítás, művelés stb.,

a fakitermelés, a ***fanyersanyagok elsődleges*** (fűrész- és lemezipari) **feldolgozása**, valamint ***tovább feldolgozása félkész- és késztermékekké***.

Az egész tevékenységlánc éves eredménye zömében a fatermékek értékesítésében realizálódik. Ezzel is magyarázható, hogy ***szakágazatunk árbevételének több mint fele és nyereségének ennél is jelentősebb része közvetlenül a fafeldolgozásból származik***.

Jól hozzáférhető és összevethető adatok 1980–1981-től, az Erdészeti és Faipari Hivatal megalakulása után állnak rendelkezésre. A továbbiakban az adatok nagyobb része ***az ágazat 13 erdő- és fafeldolgozó gazdaságára és a FALCO Fakombinátra***, valamint két, részben költségvetési erdőgazdaságra (***PPG, TÁEG***) vonatkozik (***14 + 2***), de vizsgáljuk esetenként az EFH-hoz tartozó összes termelőegység (***24 gazdaság, vállalat***) adatait is.

A fafeldolgozásról, faiparról általában

A ***faiparba*** a következő, termelési értékkel jellemezhető ágazati szakterületeket sorolták (1986):

a MÉM – EFH fűrész- és lemezipara	11 Md Ft	35,0%
az IpM bútoripara	15 Md Ft	47,6%
az ÉVM épületasztalos-ipara	3,5 Md Ft	11,1%
az ún. vegyes faipar	2 Md Ft	6,3%
összesen:	31,5 Md Ft	100,0%

1989-től az épületasztalos-ipar a megszüntetett építőipari tárcától az iparihoz került át.

A fafeldolgozás helyzete a naturális mutatók alapján

A fakitermelésből kiindulva vizsgálható ágazatunkban a feldolgozott hengeresfa a nettó fakitermelés arányában. Mivel a hengeresfa feldolgozásában az ÉRDÉRT és a FÜRLEMHO vállalatok is jelentős részarányt képviselnek, itt az ***EFH 24*** vállalatának adataira célszerű támaszkodni.

1980 és 1987 között mintegy 30%-kal csökkent a feldolgozott hengeresfa mennyisége. Ez a csökkenés érzékelhető a nettó fakitermelés százalékában is: 38,7%-ról 26,7%-ra. További pontosítást jelent a rönk termelése, beszerzése (vásárlása), belföldi és export értékesítése, valamint a saját felhasználás (feldolgozás). Az ezer m^3-re épülő indexekből látható, hogy növekedett a vizsgált időszakban a beszerzés és értékesítés.

Szembetűnő viszont, hogy a rönkexport több mint hatszorosára emelkedett: ***az 1980. évi 5,6 ezerről az 1987. évi 36,2 E m^3!*** -re. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az export a kitermelt 835,8 ezer m^3-ből ***alig 4,3%-ot*** tett ki.

Összességében a feldolgozott rönk mennyisége 1980 és 1987 között stagnált, illetve csökkent. Ismeretes az is, hogy ezen időszakban minőség és választék oldalról egyaránt kedvezőtlen változások következtek be: mind az import fenyő, mind pedig a hazai kitermelésű lombos rönköknél ***átlagátmérő csökkenés volt***, ami a rönk, mint a fafeldolgozó-ipari alapanyag értékcsökkenését jelentette.

A fafeldolgozás helyzete az értékmutatók alapján

A naturáliák után nézzük most meg, hogyan alakultak, változtak a gazdálkodás értékmutatói az erdő- és fafeldolgozó gazdaságoknál. Itt számolni kell azzal is, hogy a vizsgált időszakban bekövetkezett szabályozó- és árváltozások hatása torzíthatja az alkalmazott folyóáras értékmutatók változásának mértékét.

A számbavételnél a bruttó (halmozott) termelési érték ágazati és vállalati szinten egyaránt jól tükrözi a fafeldolgozás arányát a vállalat egészében. Jól megfogható az ágazati eredmény is. Az üzemági eredmény, így a fafeldolgozásé is felfogható úgy is, mint hozzájárulás a vállalat általános költségeihez és eredményéhez. Mivel a vállalati általános költségek az ún. fel nem

osztható költségek közé sorolódnak, az üzemági eredményt esetünkben nem a vállalati eredményhez hasonlítjuk, hanem a ***vállalati általános költségek és a vállalati eredmény összegéhez, a (bruttó) fedezethez***. Ebben kifejeződik a ***fafeldolgozás nyereségtermelő és rezsiviselő képessége***. A fafeldolgozás konkrét részesedése a vállalati eredményből valójában nem is mutatható ki.

A fafeldolgozás aránya 1980 és 1987 között a 16 gazdaságnál termelési érték szerint növekedést mutat 43,7%-ról 53,8%-ra, míg árbevétel szerint először emelkedés, majd az utóbbi években csökkenés következett be.

A vizsgálatot kiterjesztettük a fakitermelés helyzetének elemzésére is, feltételezve, hogy a fakitermeléshez kapcsolódó, a gazdasági terelők által sokoldalúan ösztönzött, nem rubel relációjú export az értékesítés árbevételében és az üzemági eredmény képzésben túlszárnyalta a fafeldolgozást.

A fakitermelés termelési értéke a vizsgált időszakban lényegében alig változott, árbevételének aránya az utóbbi két évben mintegy 5%-kal nőtt, ami részben ad magyarázatot a fafeldolgozás arányának csökkenésére; a fakitermelés részaránya a vállalati fedezet képzésében összességében stagnálónak tekinthető.

A továbbfeldolgozás aránya a fafeldolgozásban

Az ***elsődleges fafeldolgozás*** (fűrészáru- és falemeztermelés) mellett egyre nagyobb a jelentősége ágazatunkban a ***faanyagok továbbfeldolgozásának***, a különféle félkésztermékek gyártásának. Érdemes itt megjegyezni, hogy növekvő tendenciát mutat a forgácslemezekből készülő méretreszabott, felületborított bútoralkatrészek gyártása (FALCO Szentgotthárd, ÉRDÉRT Vásárosnamény), sőt naturáliákban nehezen mérhetően egyre jelentősebb a kész-bútorok gyártása is ágazatunkban (SEFAG Kaposvár – lakószoba bútorok, FALCO – irodabútorok, lakossági bútorok).

Jelen vizsgálatban a természetes mértékegységekben is jól mérhető olyan bútoripari félkésztermékek gyártásával foglalkozunk, mint a (fűrészelt) bútorléc és a (legalább gyalult) bútoralkatrész. Ezek volumene vizsgálható a feldolgozott hengeresfa arányában. Ez az 1987. évben 1980-hoz viszonyítva csökkenést mutat. Mivel a bútoralkatrészek zöme lombos fából készül, célszerűbb az elemzést a feldolgozott lombos rönk és az ebből készült (tömörfa) bútoralkatrészek arányának összevetésével folytatni. Eszerint csökkent a vizsgált időszakban a feldolgozott lombos rönk mennyisége, ***növekedett a bútorléctermelés***, és kb. ***felére esett vissza a tömörfa bútoralkatrészek*** gyártása azzal, hogy összességében a tömörfa félkésztermékek volumene is csökkenést mutat.

1980 és 1987 között tehát jelentős mértékben csökkent a tömörfa bútoralkatrészek részesedése a feldolgozott lombos rönkből, ugyanakkor emelkedett a lap-, lemezipari bútoralkatrészek és készbútorok volumene az ágazatban. Ez utóbbihoz az is hozzájárult, hogy a ***Somogyi EFAG a Kaposvári Bútorgyárral bővült***.

A fafeldolgozás szerepe a vállalatok életében vagy a feldolgozott faanyag mennyiségével, vagy a továbbfeldolgozással növelhető. Mivel a feldolgozható famennyiség nem növelhető, járható útnak a fatermékekbe bevitt élő- és holtmunka arányának növelése, a fafeldolgozás értéktermelő képességének fokozása mutatkozik. Ezzel a továbbfeldolgozás bővítése, a fatermékek készültségi fokának növelése jár együtt.

A fafeldolgozás helye, szerepe a mennyiségi és minőségi változások tükrében

A fafeldolgozás helyét, szerepét a vizsgált 16 vállalatnál, gazdaságnál a mennyiségi mutatók (m^3!), majd az értékmutató (termelési érték, árbevétel, eredménymutatók) alakulása alapján elemeztük. Ismeretes, hogy ***a feldolgozás számára rendelkezésre álló alapanyag mennyiségileg és minőségileg egyaránt csökkenést mutat***.

Az értékmutatók alapján a fafeldolgozás súlya a vállalatoknál a következőképpen is kategorizálható:

- kicsi a fafeldolgozás súlya a vállalati gazdálkodásban ott, ahol részesedése a vállalati értékmutatóknál kisebb, mint 30%. Ide a Kisalföldi, a Kiskunsági és az Ipolyvidéki EFAG sorolható,
- közepes a legtöbb gazdaságnál, ahol a fafeldolgozás az értékmutatók szerint 30 és 50% közötti; ilyen az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok nagyobb része,
- nagy a fafeldolgozás súlya, ha aránya az értékmutatók szerint meghaladja az 50%-ot. Ebbe a kategóriába mindenekelőtt a FALCO Fakombinát, a Délalföldi és a Somogyi EFAG sorolható.

A fafeldolgozás jelentősége az 1980 és 1987 közötti időszakban csökkenő, növekvő, illetve stagnáló tendenciát mutathatott a vállalatok életében.

A 16 vállalat, gazdaság értékmutatók alapján vett változásainak irányát állítottuk össze azzal, hogy csökkenésként a 5% alatti változást értettük, a +5%-on belülieket stagnálásnak tekintettük.

Az 1980. és 1987. évi termelési érték, árbevétel, eredmény/fedezet arányok alapján a fafeldolgozó – jelentősége vállalatonként a következőképpen alakult:

- csökkent a fafeldolgozás jelentősége kilenc gazdaságnál, vagyis a vizsgált vállalatok többségénél (56,2%), ezek a: Kiskunsági, Ipolyvidéki, Zalai, Mecseki. Mátrai, Borsodi, Felsőtiszai, Nagykunsági, valamint a Somogyi EFAG,
- stagnált öt gazdaságnál (31,2%): Balatonfelvidéki, Vértesi EFAG, a Pilisi ÁPEG, Tanulmányi ÁEG, valamint a Délalföldi EFAG, míg
- növekedés csak két vállalatnál volt (12,5%), a *Kisalföldi EFAG-nál* és a FALCO Fakombinátnál.

További, elsősorban világbanki beruházások és lízing útján történő gépbeszerzések újabb, a fafeldolgozás szempontjából pozitív irányú átrendeződéseket eredményezhetnek a jövőben (Felsőtiszai, Somogyi EFAG). A mennyiségi és minőségi változások aszerint is vizsgálhatók, hogy bővült-e a vizsgálat időszakban a vállalat termelési profilja, változott-e termelési szerkezete. E tekintetben a következő kategóriák is felállíthatók:

- a termelési szerkezet alapvetően nem változott,
- a termelési szerkezetben lényeges változás nem következett be, de a fafeldolgozásban kapacitásbővítés, esetleg nagyságrendi változás következett be,
- a vállalat termelési szerkezete új gyártási profil meghonosításával változott, bővült.

Az elsőre – többek között – jó példa a Délalföldi EFAG furnér- és rétegeltlemez kapacitásának bővítése, korszerűsítése, a másodikra a forgácslemezek elektronsugaras felületkezelő kapacitásának kiépítésével a FALCO Fakombinát.

Teljesen új gyártási profil meghonosításáról beszélhetünk a Mecseki EFAG-nál – bútoralkatrész-gyártás – és a FALCO-nál – cementforgácslemezek felhasználására épülő faházgyártás. Utóbbiaknál említhető még meg a SEFAG kaposvári bútorgyára, amely korábban a Kanizsa Bútorgyár üzeme volt.

1986–1987-től újabb struktúraváltásnak lehetünk tanúi egyes gazdaságoknál, részben a világbanki és más hitellehetőségek bővülésével, részben pedig a lízing továbbterjedésével ágazatunkban is. Ezek a fejlesztések elsősorban a ***továbbfeldolgozást*** tűzik ki célul. Ide sorolható a Balatonfelvidéki EFAG idompréselt, valamint a Zalai EFAG síkpréselt rétegelt lemezüzemeinek létrehozása.

Mindezekből kiderül, hogy a fejlődés iránya a fafeldolgozás jelentőségének növelése irányába mutat. Ennek útja viszont ***a mennyiségileg és minőségileg csökkenő faalapanyag továbbfeldolgozása félkész- és késztermékekké, ami egyben a fatermékek értéknövelésének módja is***.

Összefoglalás

Az 1980–1987 közötti időszakban 16 erdőgazdálkodást és fafeldolgozást integráló vállalat példáján vizsgáltuk a fafeldolgozás helyének, szerepének alakulását e vállalatoknál, részben a naturális mutatók, részben az értékmutatók, egyben a mennyiségi és minőségi változások alapján. ***A fafeldolgozás számára alapanyagként nyilvántartott rönk termelése a vizsgált időszakban lényegesen nem változott, ugyanakkor mintegy hatszorosára növekedett a rönkexport***.

A fafeldolgozás részaránya a vállalatok bruttó termelési értékében növekedést mutat 44-ről 54%-ra, míg az árbevételi aránynál először növekedés, majd csökkenés következett be. A fafeldolgozás üzemági eredménye a vállalati fedezetben az 1980. évi 50%-ról 1987-ben 47%-ra csökkent. A fakitermelés árbevétele ez időszakban mintegy 5%-kal nőtt, fedezettermelő képessége lényegében nem változott.

Csökkent a vizsgált vállalatoknál a feldolgozott lombos rönk mennyisége, nőtt a bútorléc termelés, s kb. felére esett vissza a tömörfa bútoralkatrészek gyártása. Összességében mintegy 25%-kal csökkent a tömörfából készült bútoripari félkésztermékeknek a feldolgozott lombos rönk arányában mért termelése, míg a falemezipari félkésztermékek volumene jelentős mértékben emelkedett.

A fafeldolgozás súlya a 16 vállalat közül háromnál nevezhető nagynak. Ezek a FALCO Fakombinát, a Délalföldi és a Somogyi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság.

Az értékmutatók szerint vizsgálva a fafeldolgozás jelentőségét 1987-ben 1980-hoz viszonyítva megállapítható, hogy

- a fafeldolgozás árbevétele két vállalatnál (Borsodi és Felsőtiszai EFAG csökkent, egynél, a Kiskunsági EFAG-nál stagnált, míg 13 vállalatnál, tehát a vállalatok döntő többségénél emelkedett,
- ha a fafeldolgozás jelentőségét a három értékmutató: termelési érték, árbevétel és fedezettermelés arányában nézzük a vállalati összesenhez viszonyítva, akkor csökkenést kilenc vállalatnál, stagnálást ötnél tapasztaltunk és csak két vállalatnál (FALCO és Kisalföldi EFAG) mértünk növekedést.

A jelentősebb, már folyamatban lévő fejlesztések utáni időszakra előre jelezhető, hogy a fafeldolgozás jelentőségében csökkenés már csak nyolc vállalatnál prognosztizálható, négynél lesz stagnálás, s várhatóan négyre emelkedik azon vállalatok száma, ahol a fafeldolgozás jelentősége növekedést fog mutatni. További fejlesztések az említett arányokat módosíthatják.

1986–1987-től a fűrész- és lemeziparban olyan elhúzódó rekonstrukciónak lehetünk tanúi, amelynek során részben a lízing alkalmazásával növekszik a fafeldolgozás szerepe, jelentősége az erdővel rendelkező, az erdőgazdálkodási és fafeldolgozási tevékenységet integráló több vállalat életében. Ennek keretében növekszik a feldolgozott fatermékek termelése, termékstruktúraváltás következik be, s új gyártási profilok meghonosítására is sor kerül.

Mivel ***a jövőben több és jobb minőségű alapanyag sem a hazai fakitermelésből, sem pedig importból nem várható***, a fatermékek értéknövelésének hosszabb távú útja a bevitt élő- és holtmunka arányának növelése, a továbbfeldolgozás, a félkész- és késztermékek arányának emelése. Ennek valós lehetőségét többek között a külső tőke bevonását biztosító megoldások, a vevőkkel, ill. a továbbfeldolgozókkal történő társulásos formák képezik.

(+LB: Az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok '80-as évtizede)

(+LB: Az erdőgazdálkodás – fafeldolgozás szervezeti kapcsolata a változásokban)

(+A fafelhasználás helyzete NEP 2001-1)

A fafeldolgozás súlya, jelentősége az összesített értékmutatók
(termelési érték, árbevétel, eredmény) alapján **1980–1987**

FAFELDOLGOZÁS				
Súlya	**Jelentősége**			Összesen
	Csökken	***Stagnál***	***Növekszik***	
kicsi	Kiskunsági EFAG		Kisalföldi EFAG	
	Ipolyvidéki EFAG			
	2	**0**	**1**	**3**
közepes	Zalai EFAG	—>Z		
	Mecseki EFAG	Pilisi EFAG		
	Mátrai EGAG	Balatonfelvidéki EFAG	—>B	
	Borsodi EFAG			
	Felsőtiszai EFAG			
	Nagykunsági EFAG			
	6	**4**	**0**	**10**
nagy	Somogyi EFAG	Délalföldi EFAG	—>D	
			FALCO Fakombinát	
	1	**1**	**1**	**3**
Összes	**9**	**5**	**2**	**16**

Forrás: (TSL, 1980–1987, MEM-EFH 16 vállalat)

AT: A magyar faipar fejlődési irányai és lehetőségei *(Erdészeti Lapok 1993/11)*

Az előadás a klagenfurti faipari kiállításon szervezett rendezvényen hangzott el abból a célból, hogy a külföldi szakemberek előtt feltárja a magyar favagyon összetételét és azokat a lehetőségeket, amelyek irányában célszerű fejleszteni.

Magyarország erdősültsége a második világháború után alig haladta meg a 12%-ot, 1990-ben pedig már az ország területének 18,2%-át borította erdő. A növekedés a tudatos erdőtelepítési politikának köszönhető. 1946 és 1990 közölt 570 E hektár mezőgazdasági földterületei erdősítettek be a szakemberek.

A klimatikus viszonyok és a talajadottságok következtében a tűlevelű erdők aránya viszonylag alacsony, az erdőterület alig 16%-a. Magas a keménylombos fajok aránya, mint a tölgyé, a csere, az akácé.

A szomszédos országokban egészen más a helyzet, hiszen ott az erdősültség 26–36% közt van, ezen belül is a fenyők aránya 24–85% közt alakul.

A magyar erdők területeinek fafajösszetétele:

Faállománnyal borított terület 1 551 400 ha, ebből:

fenyő 15,7%, tölgy 23,0%, cser 11,4%, bükk 6,6%, gyertyán 6,1%, akác 18,8%, egyéb keménylombos 3,5%, nyár 9,6% ,egyéb lágylombos 5,3%

Az erdeinkből kitermelt faanyag választék-összetételét mutatja (1990).

Rönk és egyéb fűrészipari alapanyag 34,2%, ebből lemezipari 1,5%

Papírfa, rostfa, tűzifa 65,8%, ebből papírfa, rostfa 19,3%; tűzifa 41,1%; egyéb 5,4%.

A számok mutatják, hogy hazánk még napjainkban is erdőben, fában szegény ország, és hogy a fafajösszetétel, választék-összetétel az erdőgazdálkodást, a fafeldolgozó ipart különös feladatok elé állítja. Ilyenek:

- a kereskedelemnek különösen nagy mennyiségű fenyőalapanyagot kell importálnia;
- a faiparnak fel kellett készülnie a lombos faanyag különösen a keménylombos faanyag feldolgozására. E fafajokból viszonylag nagyarányú az export;
- magas a vékony választékok részaránya, mennyisége. Ezzel egyidőben arról sem szabad megfeledkezni, hogy az erdeinkben megtermelt faanyag jelentős részét elégetjük és nagyarányú a sok kézi erőt igénylő lombosfa feldolgozása;
- alacsony a feldolgozottsági fok és még az exportált terméken belül is jellemző az alapanyag és fűrészelt termékek exportja. Az összes faexporton belül mintegy 20%-ot tesz ki a késztermékexport.

A magyar fafeldolgozó ipar hatékonysága önmagában mérve, de nemzetközi összehasonlításban is alacsony. Az alacsony termelékenységnek több oka van, ezek közül néhány jellemző:

- kevés a cellulóz-, farost- és faforgácslapgyártó üzem a rendelkezésre álló alapanyaghoz képest. Az ilyen üzemek tudvalevőleg igen nagy termelékenységet produkálnak;
- erősen csökkent a jól gépesíthető, magas termelékenységű fenyő feldolgozás lehetősége,

Látható, hogy a rendelkezésre álló fatömeg alapján lehetőség lesz arra, hogy növekedjék az értékesebb tölgy-, bükk-, fenyőfa termelések aránya a gyengébb hasznosítású egyéb fafajokhoz képest.

Mi jellemzi a hazai faipart? A hazai fafeldolgozó ipar 1990-et megelőzően mintegy 140 vállalkozás 400 telephelyén 50 000 dolgozót foglalkoztatott. Nincsenek statisztikai adatok arra, hogy napjainkban miként alakult a vállalkozások és foglalkoztatottak száma.

A privatizáció nyilvánvalóan a fafeldolgozó iparban is megindult, és jelentős szerkezeti változásnak vagyunk tanúi.

A hazai fűrésziparban a fenyőfeldolgozás korábban mintegy 13 vállalat kezében összpontosult. Ez a tevékenység esett át a legnagyobb változáson a korábbi Szovjetunióból importált fenyőrönk mennyiségének csökkenésével. Több nagyüzem leállt, illetve abbahagyta a fenyőfeldolgozást, vagy erősen redukálta a mennyiséget. Sok kis fűrészüzem állt rá a gyengébb és vegyes minőségű fenyőrönk feldolgozására. A fenyőfűrészáru piacát így az jellemzi, hogy nagyon sok építőipari minőségű áru található, jó minőségű asztalosáru pedig az osztályozás, választékolás és sok egyéb hiba miatt alig termelődik.

Korábban 17 nagyobb vállalat dolgozta fel a lágylombos, elsősorban nyárfa nagy részét. Termékeit a csomagolóeszköz-gyártás hasznosította. Jelenleg e feldolgozás szinte kizárólag kis fűrészüzemekben, kezdetleges körülmények közt zajlik.

A keménylombos rönkfeldolgozás 16 jelentősebb helyen történik. Ezekben az üzemekben szélezetlen fűrészáru, nyers parketta- és bútorléc keletkezik. Jellemző, hogy a jelenleg működő fűrészüzemekben nincs megoldva a faanyag optimális hasznosítása, nem megoldott a rönk célszerű osztályozása, sok helyen az elavult gépi berendezések rontják a kihozatalt.

A nagyobb állami fűrészüzemekben 1975–83 között komolyabb beruházásokat hajtottak végre. így több fűrészüzembe kerültek jó minőségű keret- és szalagfűrész gépek, több helyen építettek szárítókat. A megváltozott gazdasági, piaci viszonyok közt szükséges a fűrészüzemi kapacitások, gépi berendezések, szárítókapacitások felülvizsgálata és az alapanyag adottságok, illetve piaci lehetőségek összhangjában a műszaki fejlesztés továbbvitele.

A keménylombos faanyagot feldolgozó fűrészüzemekben jelentkezik legerőteljesebben a korszerűsítés igénye. Korszerűsítéssel mind több jó minőségű félkész- és késztermékет lehetne gyártani. ***Ehhez a vállalkozásoknak olyan partnerekre van szükségük, akik tőkével, know-how-val, piaccal rendelkeznek***.

A farostlemezgyártás erősen csökkentette kibocsátását. Az éves termelés mintegy 42 000 m^3. Annak ellenére, hogy az MDF (a termék német elnevezésének rövidítése) gyártásához elegendő alapanyag áll rendelkezésre és a MOFA vezetői több mint egy évtizede törekszenek a hazai MDF-gyártás beindítására, tőke hiányában ez mai napig sem valósulhatott meg.

Magyarországon két helyen gyártanak forgácslapot, a FALCO Rt. szombathelyi, az Interspan Kft. vásárosnaményi gyárában.

A magyar furnérgyártás termelése 15,3 millió m^3/év. Itt a furnérgyártók száma növekedett, de még hiányoznak a választékból a speciális termékek, mint pl. élfurnér, kasírozott, csiszolt furnérok. Alacsony szinten stagnál a rétegeltlemez-gyártás, mintegy 5–10 ezer m^3/év.

Jelentős a parkettagyártó kapacitás. A kész mozaik-, csaphornyos és panelparketta termelése eléri a 2,2 millió m^2. Emellett jelentős a nyerspalettaléc-export. A kész parketta termelésének növelésével is jó esélyekkel léphetne be a privatizációs tőke.

A csomagolóanyag – raklapelem, raklap, láda – gyártása hagyományos Magyarországon. Jellemző a sok kis üzem, a nagyszámú munkaerő. A terméknek azonban nincs semmiféle különleges sajátossága, ezért nemzetközi versenyképessége nagyon gyenge. Beruházást, műszaki fejlesztést ez a terület nem bír el.

Milyen lehetőségei vannak a műszaki fejlesztésnek, a kereskedelmi és gyártási együttműködés szélesítésének?

Abból kell kiindulnunk, hogy mindkét ország polgárainak érdeke a kereskedelmi kapcsolatok bővítése. Ennek kell meghatároznia a termék- és termelésfejlesztés irányait, ebből adódnak az együttműködés lehetőségei. A magyar fafeldolgozás és kereskedelem évekkel ezelőtt eljutott egy bizonyos szintre, de itt megrekedt és stagnál. Látni kell azt is, hogy mindig több és több vállalkozás akarja részét ugyanabból a kenyérből kihasítani. Ez senkinek sem hoz hosszabb távon előnyt. Előnyt az hozhat, ha a magyar fagazdaság adottságaira építve együttesen végzünk termék- és piacfejlesztést. A fejlesztési együttműködés során rövid távon elsősorban a minőség javítására, az áruválaszték és késztermékek arányának bővítésére, a különleges tulajdonságú termékek gyártására kell törekedni és nem a tömegszerű termelés bővítésére.

Stratégiai célkitűzésként javaslom tehát:

1. a termék minőségének javítását,
2. a magasabb értékű termékek gyártásának bővítését,
3. a választék szélesítéséi,
4. az exportpiac helyes felmérését és bővítését.

Komoly lehetőségeket látok

- a hazai keménylombos faanyagok késztermékké való tovább feldolgozásában,
- a különleges laptermékek gyártásában
- és a forgácslap-feldolgozás specializálásában.

A keménylombos faanyagból félkész és kész bútorelemek, bútorok, különleges furnértermékek, különleges padlóburkolatok gyárthatók. Különleges laptermékek alatt a hossz- és szélességtoldással előállított falapokat, bútorlapokat, zsaluzóelemeket, különleges lapszerkezeteket értek. Ide sorolható természetesen az MDF lapok, a vékony forgácslapok, az üreges forgácslapok gyártásának megvalósítása, ami bizonyos fokig tömegszerű gyártást jelent, ugyanakkor a laptermelés specializálódásával is jár. Magyarországon a forgácslapgyártás egysíkú, szinte kizárólag karbamidformaldehid műgyanta ragasztású bútoripari lapok készülnek. A szombathelyi cementkötésű forgácslapon kívül nem alakultak ki különleges minőségű és formájú termékek, melyeket a fejlett ipari országokban a járműgyártástól a csomagolóiparon keresztül a belsőépítészetig elterjedten alkalmaznak.

Nem szabad megfeledkeznünk két fontos területről, nevezetesen az energiatermelésről és környezetvédelemről. Az energiahordozók árának emelkedésével a fa is egyre nagyobb jelentőségű lesz. A hulladék faanyag gazdaságos, környezetkímélő elégetése energianyerés céljából valószínűleg még fontos kérdéssé és feladattá válik.

A környezetvédelem területén a faiparban sok feladat van. Gondoljunk a por-, formaldehid-, zajemisszióra, a maradékanyagok kezelésére. Mindkét problémakör iparfejlesztési, beruházási lehetőséget ad tőkebefektetőknek. Az együttműködés hatására

- növelhető a késztermékek részaránya,
- lényegesen lehet javítani a faanyag teljes körű hasznosítását,
- csökkenthetők az anyagi és energiaveszteségek, és
- javítható a termékminőség.

Meggyőződésem, hogy ez a magyar iparpolitikának is az érdeke, és ez irányban fogja ösztönözni a vállalkozásokat.

TSL: Az erdő- és fagazdasági privatizáció helyzetéről *(Erdészeti Lapok* 1995/9*)*

Az állami vállalatok, gazdaságok privatizációjának lényege olyan átalakításukkal jellemezhető, amelyekkel megoldható, hogy ***az állami tulajdonú részvényt vagy tulajdont harmadik személy megkaphassa***.

Gyakorlati oldalról nézve ez a ***gazdasági társasággá alakítás vagy a felszámolás***.

A privatizáció során bekövetkező tulajdonosi és szervezeti változásoknál a következő fő irányok voltak tapasztalhatók:

- a több telephelyes állami iparvállalatok, gazdaságok felbomlása, egyes termelőhelyek kiválása,
- a vállalat egészének vagy egy részének értékesítése magán és/vagy jogi személyeknek,
- a vállalat felszámolása, illetve végelszámolása,
- ***az erdőgazdaság és fafeldolgozási tevékenység elkülönülése***, valamint
- ***a kárpótlások során bekövetkezett (erdő) tulajdonszerzés***.

Általában a magánosításkor alkalmazott privatizációs technikák közül megemlítendő az ***egészben vagy részben történő eladás, a haszonbérlet, vagy a lízing, valamint a vezetői, illetve dolgozói kivásárlás***.

A privatizáció a fagazdasági vállalatok egy részénél már ***1989-ben elindult***, amikor is svájci és osztrák tőke bevonásával egy-egy ***falemezipari*** vegyes tulajdonú vállalat (INTERSPAN Forgácslapgyár Vásárosnamény, Budapest Falemezművek), illetőleg társaság (MULTIPAN Kft., Szombathely) jött létre.

A továbbiakban a korábbi állami erdőgazdasági és fa-alapanyagipari vállalatok privatizációjának áttekintésével szeretném a jelen helyzetről összegyűjtött és közzétehető információkat a lap olvasóival megosztani.

Erdőgazdálkodás

Az erdő- és fagazdasági vállalatok: erdő- és fafeldolgozó gazdaságok, iparvállalatok, erdő- és vadgazdaságok ***privatizációs koncepciójának alappillére az volt, hogy az állami erdők nagy része tartósan állami tulajdonban marad, továbbá vagyontárgyak, tevékenységek eszközeikkel teljes egészében privatizálhatok***.

Ennek pontosításaként az állami erdők kezeléséhez szükséges vagyontárgyak elkülönítése után a maradék vagyontárgyak is a privatizálhatok körébe sorolhatók.

Egyértelműen a privatizálható tevékenységek közé került a fafeldolgozás is.

A 19 erdőgazdasági vállalatnál: erdő- és fafeldolgozó gazdaságnál, erdő- és vadgazdaságnál, egy kutatóintézetnél, valamint egy fakereskedelmi és feldolgozóipari ÉRDÉRT vállalatnál a ***126/1992. (VIII. 28.) sz. kormányrendeletnek megfelelően a tulajdonosi jogokat az Állami Vagyonkezelő Részvénytársaság (az ÁV Rt.) gyakorolta***.

Az erdőgazdasági és fafeldolgozó-ipari profilú vállalatokból két erdőgazdálkodási (Szombathelyi ÁEG, Dél-Magyarországi ÁEG), valamint három fafeldolgozó-ipari vállalat (Felnémeti Fűrészipari V., Fűrészipari és Parkettagyártó V., Barcs, HOMPARKETT, Hosszúhetény) vált le. A vállalatokból alakult gazdasági társaságok megnevezését az *1. táblázat* tartalmazza. Az említett erdőgazdasági vállalatok 1993. és 1994. évi részvénytársasággá alakításáról döntött az ÁV Rt. Igazgatótanácsa. (Megjegyzés: kiegészítve, HM EGRT-kel, 2022 Zrt.-kel.)

Az erdőgazdaságoknál lévő, illetőleg a részvénytársaságoknál maradt ***fafeldolgozó-ipari üzemek egy részét – több-kevesebb sikerrel – értékesítették***.

Az erdőgazdasági vállalatoknál a nem erdőjellegű vagyontárgyak, tevékenységek privatizációja már korábban elindult. Az erdőgazdasági rt.-knél lévő állami erdők sorsát az állami erdő kárpótlási célú privatizációjára, vállalkozói célú hasznosítására vonatkozó döntések befolyásolják.

1. táblázat: A vállalatokból alakult gazdasági társaságok

Ssz.	Gazdaság – ***ÁEG-EFAG***	Jogutód – ***Rt.***	***Zrt. – 2022***
1.	Dél-Magyarországi Állami Erdőgazdaság	Dél-Alföldi Erdészeti Rt,	DALERD Délalföldi Erdészeti Zrt.
2.	Szombathelyi Állami Erdőgazdaság	Szombathelyi Erdészeti Rt.	Szombathelyi Erdészeti Zrt.
3.	Somogyi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság	Somogyi Erdészeti és Faipari Rt.	Sefag Erdészeti és Faipari Zrt.
4.	Vértesi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság	Vértesi Erdészeti és Faipari Rt,.	Vérteserdő Zrt.
5.	Pilisi Állami Parkerdőgazdaság	Pilis Parkerdőgazdaság Rt,	Pilisi Parkerdő Zrt.
6.	Borsodi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság	Borsod-Zempléni Erdőgazdaság Rt.	ÉSZAKERDŐ Erdőgazdasági Zrt.
7.	Gemenci Erdő- és Vadgazdaság	Gemenci Erdészeti és Vadászati Rt.	Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Zrt.
8.	Kiskunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság	Kiskunsági Erdészet és Faipari Rt.	KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.
9.	Kisalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság	Kisalföldi Erdészeti Rt.	Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt.
10.	VADEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazdaság	VADEX Mezőföldi Erdő és Vadászati Rt,	VADEX Mezőföldi Zrt
11.	Gyulaji Erdő- és Vadgazdaság	„Gyulaji" Erdészeti és Vadászati Rt.,	Gyulaji Erdészeti és Vadászati Zrt.
12.	Soproni Tanulmányi Állami Erdőgazdaság	Tanulmányi Erdőgazdaság Rt.	TAEG Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt.
13.	Mecseki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság	Mecseki Erdészeti Rt.	Mecsekerdő Zrt.
14.	Ipolyvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság	Ipoly Erdő Rt,	IPOLY ERDŐ Zrt.
15.	Nagykunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság	Nagykunsági Erdészeti és Faipari Rt.	NEFAG Zrt.
16.	Mátra-Nyugatbükki Erdő és Fafeldolgozó Gazdaság	Mátra-Nyugatbükki Erdészeti Rt,	EGERERDŐ Erdészeti Zrt.
17.	Felsőtiszai Erdő- és Fafeldalgozó Gazdaság	Nyírségi Erdészeti Rt.	NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt.
18.	Zalai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság	Zalai Erdészeti és Faipari Rt.	Zalaerdő Erdészeti Zrt.
19.	Balatonfelvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság	Balatonfelvidéki Erdö- és Fafeldolgozó Rt.	Bakonyerdő Erdészet és Faipari Zrt.
20.	Dél-Alföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság	felszámolás Szeged	
21.			Budapesti Erdőgazdaság Zrt.
22.			Kaszó Zrt.
23.			VERGA Veszprémi Erdőgazdaság Zrt.

Megjegyzés: kiegészítve, HM EGRT-kel, 2022 Zrt.-kel.

Fafeldolgozás, iparvállalatok

Az ipari (jellegű) vállalatoknál a tulajdonosi jogokat az ***Állami Vagyonügynökség (ÁVÜ)*** gyakorolta. Ezek között a fafeldolgozó-ipari: fűrész- és falemezipari vállalatok dominálnak, de a fűzfeldolgozó kézműipari, az erdei gyümölcsök feldolgozásával, az erdészeti vegyipari termékek, erdészeti gépek gyártásával foglalkozó vállalat, a parketta-, a hordó- és a gyufagyártás, valamint tervezőintézet egyaránt megtalálható.

A ***17 feldolgozóipari vállalat*** közül ***15 alakult át gazdasági társasággá***, egy vállalatnál került sor ***felszámolásra*** (***Szentendrei Gépgyártó Vállalat***), egy-egy vállalat, illetőleg gazdasági társaság (***Fűrész-, Lemez- és Hordóipari Vállalat, Fűztermelő és Feldolgozó Rt***.) sorsa lett a ***végelszámolás***.

Az említett vállalatok közül a ***privatizáció ötnél*** történt meg (***ÉRDÉRT Faforgácslapgyára, FÜRLEMHO hárosi gyára. Erdészeti és Faipari Tervező Kft., Kecskeméti Parkettagyártó Kft., Magyar Általános Gyufaipari Kft., Mohácsi Farostlemezgyár Rt.***).

Vonzó befektetési területnek a ***külföldi tőke*** számára a falemez- és gyufagyártás bizonyult, ahol svájci (KRONOSPAN), osztrák, kanadai (General Woods), svéd (Swedish Match) és német (O. Winkler) működő tőke jelent meg a gazdasági társaságokban (időközben az osztrák tőke ki is vonult). *(2. táblázat)*

A hazai befektetők között egyaránt volt példa ***lízingre*** (***Mohácsi Farostlemezgyár Rt***.) és ***dolgozói kivásárlásra*** (***Kecskeméti Parkettagyártó Kft***.).

A fűrésziparban több hazai befektető mellett a külföldi tőke eddig kimutathatóan elenyésző mértékben jelent meg. ***A fűrészipari privatizáció még nagyrészt várat magára***.

Az eddigi magánosítási lépéseket követően a hazai – korábban állami – falemeziparnak mintegy 70%-a privatizálnak mondható.

Folyamatban van a legnagyobb hazai falemezgyártó cég, a FALCO Rt., valamint az ÉRDÉRT Rt. többségi tulajdonrészének privatizációja külföldi tőke bevonásával.

A vállalatok és a belőlük alakult gazdasági társaságok felsorolását táblázat tartalmazza.

Fakereskedelem, cellulózgyártás

A fakereskedelemben is megtörtént az átalakulás. A korábbi monopolisztikus nagy kereskedelmi vállalatok, mint a LIGNIMPEX, ÉRDÉRT és TSZKER kisebb gazdasági társaságokká alakultak át, s a kereskedelem súlypontja áttevődött a kis- és közepes vállalkozásokhoz.

A papír- és cellulózipar annyiban érdekes a fagazdaság számára, amennyiben fabázisú cellulózgyártás folyik, illetőleg erre a célra fatermékek különítődnek el.

A korábban ágazati nagyvállalatként működő Papíripari Vállalat több gazdasági társasággá szerveződött át. Ezek közül is a DunapackRt. (Dunaújvárosi, Csepeli Papírgyárak) profiljába tartozik a cellulóz előállítása. Ennek és a Szolnoki Papír Rt.-nek osztrák a társtulajdonosa.

Összességében az erdő- és fagazdasági vállalatoknál, gazdaságoknál ***az átalakulás*** megtörtént, míg ***a privatizáció*** a falemez- és gyufagyártásban, a fakereskedelemben, valamint a cellulóz- és papíriparban valósult meg, illetőleg van folyamatban.

A ***külföldi tőke*** aránya jelentős a falemez- és papíriparban, kizárólagossá vált a gyufagyártásban.

2. táblázat: A gazdaságok átalakulása és privatizálása

Ssz.	Régi (vállalati) név	Jogutódtársaság	Privatizálás, befektető
1.	ERDÉRT Erdőgazdasági és Faipari Értékesítő és Feldolgozó Vállalat	ERDÉRT Rt. Budapest	
2.	ERDÉRT Faforgácslapgyára	INTERSPAN Faipari Kft, Vásárosnamény	privatizálva, svájci
3.	FALCO Fakombinát	FALCO Faforgácslap-gyártó Rt., Szombathely	
4.	Fűrész-, Lemez- és Hordó-ipari V. (FÜRLEMHO)	Budapest	végelszámolás
5.	FÜRLEMHO Hárosi gyár	Budapest Furnérművek Kft., Budapest	privatizálva, kanadai
6.	Erdészeti és Faipari Tervező Iroda	E.K.F.M. Kft. Budapest	privatizálva, osztrák
7.	Erdei Termék Vállalat	Erdei Termék Vállalkozás Rt., Budapest	
8.	Erdészeti Gépgyártó Vállalat Szentendre		felszámolás
9.	Erdőkémia Vállalat	Erdőkémia Vegyipari Rt., Budapest.	
10.	Békési Kosáripari Vállalat	SALIX Békési Kosáripari Kft., Békés	privatizálva, hazai
11.	SALIX Fűz- és Kosáripari Vállalat	Fűztermelő és Kereskedelmi R.t, Budapest	végelszámolás
12.	Kecskeméti Parkettagyár	Kecskeméti Parkettagyártó Kf.t, Kecskemét	privatizálva, hazai
13.	Fűrészipari és Parkettagyártó Vállalat	Fűrészipari és Parkettagyártó Kft. Barcs	
14.	HOMPARKETT Fűrészipari és Parkettagyártó Vállalat	HOMPARKETT Fűrészipari Kft. Hosszúhetény	privatizálva, hazai
15.	Gyufaipari Vállalat	Magyar Általános Gyufaipari Kft., Budapest	privatizálva, svéd
16.	Mohácsi Farostlemezgyár	Mohácsi Faroslemezgyár Rt., Mohács	privatizálva, hazai
17.	Felnémeti Fűrészipari Vállalat	Felnémeti Fűrészipari Rt. Eger	
18.	Balatonfelvidéki Erdő és Fafeldolgozó Gazdaság	Balatonfelvidéki Erdő és Fafeldolgozó Rt., Keszthely	
19.	Dél-Alföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság, Szeged		felszámolás

3. táblázat: Erdőgazdálkodás és fafeldolgozás 1994

Vállalat, Gazdaság	**Jogutód—> Megalakulás éve**		**Gazdasági Társaság(ok) (Önállósult vállalat)**
Balatonfelvidéki EFAG. Keszthely	—>	1993	Balatonfelvidéki Erdészeti és Faipari Rt.
Borsodi EFAG. Miskolc	—>	1993	Északmagyarországi Erdőgazdasági Rt.
Délalföldi EFAG Szeged	felszámolás	1992	*Dél-magyarországi Állami Erdőgazdaság*
	—>	1992	Szegedi Furnér Kft.
	—>	1992	Lemez és Bútorlap Kft., Szeged
Délmagyarországi Állami Erdőgazdaság	—>	1993	Délalföldi Erdészeti Rt. Szeged
Felsőtiszai EFAG. Nyíregyháza	—>	1994	Nyírségi Erdészeti Rt.
		1989	Baktafa Kft. Baktalórántháza
Ipolyvidéki EFAG, Balassagyarmat	—>	1993	Ipoly Erdő Rt.
Kisalföldi EFAG, Győr	—>	1993	Kisalföldi Erdészeti Rt.
Kiskunsági EFAG, Kecskemét	—>	1993	Kiskunsági Erdőgazdaság Rt.
		1992	Bácsfa Kft.??
Mátra-Nyugatbükki EFAG, Eger	—>	1993	Mátra-Nyugatbükki Erdő- és Fafeldolgozó Rt.
			Felnémeti Fűrészipari Vállalat
Felnémeti Fűrészipari V. Eger	—>	1993	Felnémeti Fűrészipari Rt .
Mecseki EFAG, Pécs	—>	1993	Mecseki Erdészet i Rt.
			HOMPARKETT Fűrészipari és Parkettagyártó V. Hosszúhetény
HOMPARKETT Hosszúhetényi Parkettagyártó V.	—>	1993	HOMPARKETT Parkettagyártó és Fűrészipari Kft. Hosszúhetény
Nagykunsági EFAG, Szolnok	—>	1993	Nagykunsági Erdészeti és Faipari Rt.
		1992	Euro-Holz Kft, Nagykőrös
		1992	Euro-Ligno Kft., Pusztavacs
Somogyi EFAG, Kaposvár	—>	1993	Somogyi Erdészeti és Faipari Rt.
		1991	*Fűrészipari és Parkettagyártó V. Barcs*
		1990	Kapos Bútor Kft.
Vértesi EFAG. Tatabánya	—>	1993	Vértesi Erdészeti és Faipari Rt.
Zalai EFAG, Nagykanizsa	—>	1993	Zalai Erdészeti és Faipari Rt.
		1992	Zalafurnér Kft., Letenye
		1992	Kerkamenti Fűrész Kft. Lenti
		1994	Kanizsa Fűrész Kft.
		1995	Cserta Fűrész Kft.
Pilisi Állami Parkerdőgazdaság, Visegrád	—>	1994	Pilisi Parkerdő Rt.
Tanulmányi ÁEG. Sopron	—>	1993	Tanulmányi Erdőgazdasági Rt.
Gemenci EVAG. Baja	—>	1993	Gemenci Erdő és Vadgazdasági Rt.
Gyulaj EVAG. Tamási	—>	1993	GYULAJ Erdészeti és Vadászati Rt.
VADEX Mezőföldi EVAG. Székesfehérvár	—>	1993	VADEX Erdészeti és Vadászati Rt.

3. táblázat folyt.: Erdőgazdálkodás és fafeldolgozás 1994

Vállalat, Gazdaság	**Jogutód—> Megalakulás éve**		**Gazdasági Társaság(ok) (Önállósult vállalat)**
FALCO Fakombinát, Szombathely	—>	1991	FALCO Forgácslapgyártó Rt.
		1989	MULTIPAN Forgácslapgyártó Kft. Szombathely
		1992	FALCO Profil Kft. Szentgotthárd
		1992	FALCO Láda Kft. Körmend
		1992	FALCO Bútor és Épület Kft. Sopron
		1992	*Szombathelyi ÁEG*
Szombathelyi ÁEG	—>	1993	Szombathelyi Erdészeti Rt.
ERDERT Vállalat, Budapest	—>	1993	ÉRDÉRT Rt, Budapest
Forgácslapgyár, Vásárosnamény		1987	INTERSPAN Faipari Kft.
Balatonszentgyörgy		1994	Lombker Kft.
Tuzsér		1994	Tuzsér Kft.
Budapest		1994	Lap-lemez Kft.
		1994	Műszolg. Kft.
		1994	Külkereskedelmi Kft.
		1994	Falemezkereskedelmi Kft.
		1994	Faház Kft.
Erdei Termék V. Budapest	—>	1991	Erdei Termék Vállalkozás Rt.
		1993	Rába-Pet Kft, Sárvár
Erdészeti Gépgyártó Vállalat Szentendre	felszámolás		
SALIX Fűz és Kosáripari V., Budapest	—>	1993	Fűztermelő és Kereskedelmi Rt.
Békési Kosáripari V. Békés	—>	1992	SALIX Békési Kosáripari Kft.
ERDŐKÉMIA V, Budapest	—>	1992	ERDŐKÉMIA Vegyipari Rt.
Fűrész-, Lemez és Hordóipari Vállalat, Bp.	vég-elszámolás		
FÜRLEMHO, Háros		1987	Budapest Furnérművek Kft.
FÜRLEMHO, Cegléd		1993	Ceglédi Falemez Kft.
FÜRLEMHO Mech. Hordógyár		1993	Hordógyártó és Famegmunkáló Kft. Budapest
Fűrészipari és Parkettagyártó Vállalat, Barcs	—>	1993	DRÁVA Fűrészipari és Parkettagyártó Kft.
Gyufaipari V., Budapest	—>	1993	Magyar Általános Gyufaipari Kft.
Kecskeméti Parkettagyártó V.	—>	1992	Kecskeméti Parkettagyártó Rt.
Mohácsi Farostlemezgyár	—>	1993	Mohácsi Farostlemezgyár Rt .
Faipari Kutató Intézet, Budapest	—>	1993	Faipari Kutató Intézet Kft .
ERFATERV V. Budapest	—>	1991	ERFATERV Kft.
ERFATERV Kft	—>	1993	EKFM Kft.
		1990	Erfapress Nyomdaipari Kft.

Megjegyzés: EFAG – Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság
EVAG – Erdő- és Vadgazdaság
ÁEG – Állami Erdőgazdaság

LB: Az EFAG-ok horizontális – vertikális integrációja 1968–1970

Az elsődleges fafeldolgozó vállalatok és telephelyeik (1969) (benne az EFAG-ba integráltak)

Ssz.	Megnevezés	Központ	Telephely
1.	Budapesti Fűrészek	Budapest	Budapest (Soroksár, Újpest) Vinyesándor-major, Sikáros, Szolnok
2.	Mechanikai Hordógyár	Budapest	–
3.	Budapesti Falemezművek	Budapest	Budapest (Háros, Újpest. Asztalos S.)
4.	Gyufaipari Vállalat	Budapest	Budapest, Szeged
5.	Ládaipari Vállalat	Budapest	Budapest, Vásárosnamény, Tiszalök, Nagykörös, Körmend, Jánoshalma,
6.	Észak-magyarországi Fűrészek	Miskolc	Ládi, Eger, Pálháza
7.	Nyugat-magyarországi Fűrészek	Szombathely	Lenti, Szombathely, Franciavágás
8.	Vas Megyei Faipari Vállalat.	Szombathely	Szombathely, Körmend, Jánosháza, Pankasz, Vasvár, Szentgotthárd
9.	Dél-magyarországi Fűrészek	Barcs	Barcs, Csurgó
10.	Szegedi Falemezművek	Szeged	Szeged (Lemez, Fűrész)
11.	Mohácsi Farostlemezgyár	Mohács	
12.	Soproni Forgácsfeldolgozó V.	Sopron	

Megjegyzés: EFAG-ba integrált

Az elsődleges fafeldolgozó vállalatok telephelyeit az agráriumban bevezetett vertikális integráció fagazdasági érvényesítésében az erdőgazdaságokhoz (ÁEG-khez) csatolták (ezzel csökkentették a tervirányítású gazdálkodás logisztikai-koordinációs problémáit).

A vertikális integráció követte a fafeldolgozás természetes folyamatát, a (fűrész)rönk, kivágás, feldolgozásifa fűrészelését végző „Fűrészek”-et és a Ládaipari Vállalatot érintette.

A sarangolt iparifa (papírfa, forgácsfa, farosta) választékok (az azokat feldolgozó vállalatok, telepek) nem kerültek be az erdőgazdálkodási-faipari integrációba (amelyek erdőgazdasági, megyei határokat meghaladó regionális, országos-központi átszervezést jelentett volna).

A horizontális – vertikális integráció lehetőleg igazodott a megye határokhoz, így a megyék egy részében ÁEG összevonás nem történt (néhol több megyére terjedt). A megyék eltérő nagysága, a megyei erdőgazdaságok száma és a különböző erdősültség miatt a megalakuló EFAG-ok között jelentős az erdőterületi eltérés.

A megalakuló EFAG-ok egy részéhez (Mecseki, Kisalföldi, Ipolyvidéki) nem került fafeldolgozás, csak az elnevezés egységességét figyelték.

(Az ÁEG-k vertikális integrációjával foglalkozott Lett Béla is.)

Az Állami erdőgazdasági szervezetek fokozatos horizontális összevonásokkal szűkültek, az ÁEG-ek összevonásával alakultak az EFAG-ok/EVAG-ok (a HM erdőgazdaságok megmaradtak). Megyei igazgatási központok jöttek létre (*Győr és Tatabánya külön maradt*).

A Vadgazdaságok és a HM Erdőgazdaságok a továbbiakban megőrizték önállóságukat (A HM Kaszó egy időszakban a HM Budapesthez tartozott.) (A Pest megyei vadgazdaságok összevonása külön történt.)

Az EFAG-ok horizontális-vertikális egységei, integráció (1968–1970)

Ssz.	EFAG	Székhely	ÁEG (erdészet)	Faipari Vállalat
1.	Mecsek	Pécs	Mecseki	–
2.	Somogy	Kaposvár	Délsomogyi, Északsomogyi	Dél-magyarországi Fűrészek
3.	Zala	Nagykanizsa	Délzalai, Északzalai	Nyugat-magyarországi Fűrészek (Lenti)
4.	Balatonfelvidék	Keszthely	Keszthelyi, Magasbakonyi	FÜRHO (Vinyesándor-major)
5.	Kisalföld	Győr	Kisalföldi	–
6.	Vértes	Tatabánya	Vértesi	FÜRHO (Sikáros)
7.	Ipolyvidéki	Balassagyarmat	Börzsönyi, Cserháti, Gödöllői (Püspökszilágyi)	
8.	Mátrai	Eger	Nyugatbükki, Mátrai	Észak-magyarországi Fűrészek (Eger-Felnémet) ERDÉRT – Petőfibánya
9.	Borsodi	Miskolc	Keletbükki, Zemplén hgs-i	Észak-magyarországi F. (Ládi, Pálháza)
10.	Felsőtiszai	Nyíregyháza	Nyírségi, Hajdúsági	Ládaipari V. (Tiszalök, Vásárosnamény)
11.	Nagykunsági	Szolnok	Szolnok megyei, Gödöllői	Ládaipari V. (Nagykőrös)
12.	Kiskunsági	Kecskemét	Kiskunsági	Ládaipari V. (Jánoshalma)
13.	Délalföldi	Szeged	Békés megyei, Csongrád megyei	Ládaipari V. (Szeged), Szegedi Falemezművek
14.	Szombathelyi	Szombathely	Szombathelyi	Ládaipari V. (Körmend), Vas Megyei Faipari Váll.

Megjegyzés: EFAG-ba integrált

Horizontális integráció – 1968/70

Ssz	Megye	Székhely	ÁEG (erdészet)	EFAG/ EVAG/HM		Székhely
1	Baranya	Pécs	Mecseki	Mecseki	1	Pécs
2	Somogy	Kaposvár	Délsomogyi, Északsomogyi	Somogyi	2	Kaposvár
3	Zala	Zalaegerszeg	Délzalai, Északzalai	Zalai	3	Nagykanizsa
4	Veszprém	Veszprém	Keszthelyi, Magasbakonyi	Balaton-felvidéki	4	Keszthely
5	Győr-Moson-Sopron	Győr	Kisalföldi	Kisalföldi	5	Győr
6	Komárom-Esztergom	Tatabánya	Vértesi	Vértesi	6	Tatabánya
7	Nógrád	Balassagyarmat	Ipolyvidéki	Ipolyvidéki	7	Balassagyarmat
8	Heves	Eger	Nyugatbükki, Mátrai	Mátrai	8	Eger
9	Borsod-Abaúj-Zemplén	Miskolc	Keletbükki, Zemplén hgs-i	Borsodi	9	Miskolc
10	Szabolcs-Szatmár	Nyíregyháza	Nyírségi	Felsőtiszai	10	Nyíregyháza
11	Hajdú-Bihar	Debrecen	Hajdúsági			
12	Jász-Nagykun-Szolnok	Szolnok	Szolnok megyei, *Gödöllői*	Nagykunsági	11	Szolnok
13	Békés	Békéscsaba	Békés megyei, Csongrád megyei	Délalföldi	12	Szeged
14	Csongrád	Szeged				
15	Bács-Kiskun	Kecskemét	Kiskunsági	Kiskunsági	13	Kecskemét
	Egyéb					
16	Pest	Budapest	Börzsönyi, Cserháti, *Gödöllői (Püspökszilágyi)*	*Pilisi Parkerdő*	14	Visegrád
–	*GY-M-S*	*Győr*	Tanulmányi	Tanulmányi	15	Sopron
17	Vas		Szombathelyi	FALCO	16	Szombathelyi
	Vadgazdálkodási					
18	Tolna	Szekszárd	Gyulaj	Gyulaj	17	Tamási
19	Fejér	Székesfehérvár	Mezőföldi	Vadex	18	Székesfehérvár
–	*Bács-Kiskun*	Kecskemét	Gemenc	Gemenc	19	Baja
	HM					
–	*Pest*	*Budapest*	HM Budapest	HM Budapest	20	Lovasberény
–	*Veszprém*	*Veszprém*	HM Verga	HM Verga	21	Veszprém
–	*Somogy*	*Kaposvár*	HM Kaszópuszta	HM Kaszó	22	Kaszó

LB: A vertikumi jövő lehetőségei és korlátai – a tulajdoni és gazdálkodási viszonyok

Az erdővagyon, az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozás területén ***az állam eltérő szerepet vállal***, és a ***fokozatos privatizációban nyilvánvalóan előbb a versenyszférába tartozó faipart, fafeldolgozást és egyéb tevékenységeket magánosítja***.

Az erdőgazdálkodásban is a végrehajtó fakitermelés (kevésbé az erdőművelés) vállalkozásba adására kerülhet sor, de ***a leghevesebb vitát az állami erdő, az erdővagyon-gazdálkodás privatizációja (bérbe adása) váltotta ki*** (mi az állami tulajdonú erdő különleges funkciója a társadalom részére, mely erdők privatizálhatók?).

Az erdő- és fafeldolgozó gazdasági privatizációról a szaksajtó több tényszerű ismertetése ellenére sok a félreértés. Különösen ***a vertikalitás (fafeldolgozás) megítélése érzelemfűtött***.

Az országos jelentőségű faiparú és kereskedelmű ERDÉRT privatizációja folyamatban van.

A lap-, bútor- és asztalosiparnál a privatizáció előrehaladt, meghatározó a külföldi tulajdon.

Az állami és a magán tulajdonú erdőgazdálkodók szervezete ellentétesen alakul.

Az ***állami erdészeti és faipari részvénytársaságok tevékenységi köre széles, törekednek a viszonylagos tőkeerő és a többlábon állás előnyeit megtartani, vegyes forrásokból gazdálkodni***.

A ***magán erdők tulajdonosait támogatással és hatósági eszközökkel erdőbirtokossági társulatba tömörítik***, a ***korlátlan felelősség, a szűk vállalkozási lehetőség vertikum kialakításra alig alkalmas***.

Az erdőgazdálkodás és az elsődleges fafeldolgozás továbbra is szoros kapcsolatban lesz az agráriummal.

Korlátozottak a tulajdonlási lehetőségek az állam számára a versenyszférában, a társas magán és külföldi személyek számára a termő(erdő)föld – erdő esetében.

A föld, az erdő vásárlása – heves vitákkal, átmenetileg – tiltott, ***vállalkozók és külföldiek nem szerezhetnek erdőtulajdont, ez a faipari vállalkozások helyi faalapanyagra épülő vertikumát gátolja***.

Az Erdészeti és Faipari Részvénytársaságok számára szintén súlyos gond, hogy 100%-os állami tulajdonuk ellenére sem szerezhetnek föld – erdő tulajdont, amellyel a társadalmi céljaikat szolgálhatnák.

Képviselői indítványra a privatizációs törvény ***az államerdészetnél elválasztotta az erdővagyont (PM-KVI) és a működtető, erdőgazdálkodói vagyont (Privatizációs Minisztérium – ÁPV Rt. – ERFA Rt.-k)***, A tervezetlen tulajdonosi és vagyonkezelői pozíciók problémái fokozódnak, a szervezeti módosítás szükségszerű, de iránya, jellege, tartalma nem kellően kiszámítható.

Az ERFA Rt.-k a ***forrásaikat továbbra sem az erdőre, erdőgazdálkodásra fordítják, a tőkeemelésből, REORG hitelből származó pénzek újabb fafeldolgozási, fűrészipari tervekre irányulnak***.

A korábbi típusú faipari fejlesztések veszélyeket rejtenek, és a faállomány, fatermék – fafeldolgozás – fafogyasztás strukturális, mennyiségi problémáit alig oldják meg (sarangolt kínálat, kényszerexport – cellulóz, lapfeldolgozási nagyberuházás elmaradása, ill. fenyő rönk kereslet).

Az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozás szervezeti kapcsolata

Megne-vezés	Mezőgazdaság			Erdőgazdaság		Erdészeti és Faipari Rt.-k			Fafel-dolgozó ipar	Faipar
	Élelm. ipar	Műk. vagyon	Termő-föld	Erdő	Műk. vagyon	Erdő	Műk. vagyon	Fafel-dolg.		
Állam, ***Kincstár***	O	O	X	X	**?**	X	***O***	***O***	O	O
Állam, ***ÁPV Rt***	–	–	O–	***O!***	*X*	***O!***	*X*	*X*	–	–
Vegyes tulajdon	–	–	O	O	–	O	O	O	–	–
Magán társas tul.	+	+	O	*O*	+	*O*	*X*	*X*	+	+
Magán egyéni tu	+	+	X	**X**	**+**	**X**	**X**	**X**	+	+
Joint venture	+	+	O	O	**?**	*O*	*X*	*X*	+	+
Külföldi szakmai t	+	+	O	O	**?**	*O*	*X*	*X*	+	+
Külföldi tőke bef.	+	+	O	O	**?**	*O*	*X*	*X*	+	+

Jelmagyarázat: O kizárt, tiltott + növekszik X van, lehet
? kérdéses, bizonytalan – csökken

Összefoglalás

A magyar agrár vertikális integráció keretében 1970-ben került sor az erdőgazdálkodás és az elsődleges fafeldolgozás szervezeti összevonására. Igazi vertikum alig fejlődött ki, a változások pedig a kvázi vertikumok gyengüléséhez, a versenyszférás vállalkozási egységek leválásához (vagy elsorvadásához) vezettek. A gazdaságok jelentős mértékben vesznek igénybe – volt dolgozókból átalakult, saját vagy bérelt gépekkel dolgozó – vállalkozókat.

A ***fatermesztés – fahasznosítás (fakitermelés és fafeldolgozás)*** elhatárolása történt meg, amelyet az 1980-as évek végétől természetes reakcióként ***követett az erdőgazdálkodás (erdőművelés és fahasználat) – fafeldolgozás elkülönüléshez való visszatérés***, majd a ***faipari ágak privatizációja***.

A termő(erdő)föld, az erdő vásárlása korlátozott, ***gazdasági társaságok, szövetkezetek és külföldiek nem szerezhetnek erdőtulajdont, ez a faipari vállalkozások helyi faalapanyagra épülő vertikummá szerveződését gátolja a magán és állami tulajdon esetében is***.

A tulajdon és a kezelés elkülönülése az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozás közötti szervezeti kapcsolatok építését nehezíti.

A faállomány és fatermék adottságok, illetve a fafogyasztás szerkezeti eltérése megmarad, növekszik.

Nemzeti Erdőprogram NEP 2001 – A fafelhasználás helyzete

Bevezető

Az utóbbi évtizedekben egyre égetőbben jelentkező ökológiai, gazdasági és társadalmi problémák következtében a ***tartamos erdőgazdálkodás és a racionális fahasznosítás – vagyis az erdő és fa ügye*** – a világ valamennyi térségében növekvő mértékben került a közvélemény és a politikai döntéshozók érdeklődési körébe.

A határozatokból kirajzolódó erdészeti stratégia az erdők gazdasági szerepének prioritása mellett folyamatosan növekvő jelentőséget tulajdonít az erdők immateriális hasznának is. ***Az erdészeti stratégia egyik fontos, meghatározó része a fafelhasználás.***

Fűrészipari termékek gyártása

A fűrészipar a legalapvetőbb része a faiparnak, amely igen nagy mennyiségű, nélkülözhetetlen terméket gyárt. A magyarországi fűrészüzemekről kialakult kép rendkívül változatos.

A legkülönbözőbb üzemméretek, technológiák, gépi berendezések találhatók. Ugyancsak változatosak a hatékonysági mutatók. ***A politikai változások után a fűrészipar szerkezete is alaposan megváltozott***.

Napjainkban megindult a technológiák korszerűsítése a hatékonyság növelése, új gépi berendezések alkalmazása. A fűrészáru és egyéb fűrészelt termékek készültségi fokát növelve egyre több a megfelelően szárított áru.

A rendelkezésre álló alapanyag

A fűrészipari alapanyagokat két csoportra bonthatjuk: rönk és egyéb fűrészipari alapanyag. Ez utóbbi a rönk méreteket el nem érő, de a gyakorlatban, fűrésziparban feldogozott alapanyag.

Hazánkban évente mintegy 2 millió m^3 fűrészelésre alkalmas hengeresfa kitermelése várható, melynek 75–80%-a rönk, a többi egyéb fűrészelhető alapanyag.

A magyar fűrészipari alapanyag méreti jellemzői nem tekinthetők optimálisnak a fűrészüzemi feldolgozáshoz, jelentős mennyiségű a kis átmérőjű rönk. A jellemző fűrészrönk hosszméretnek a 2–4 m tekinthető továbbra is, illetve nagy volument jelent a rönk hosszméretet el nem érő fűrészipari alapanyag is. Egy közelmúltban készített, 30 évre kiterjedő fa alapanyag felmérésből, illetve előrejelzésből idézek: „A kitermelhető faanyag átlagátmérője tekintetében a kapott adatok állandó szintet, illetve egyes fafajok esetében csökkenést mutatnak.”

Tölgy, cser kitermelhető állományok a vizsgált időszakban legnagyobb arányban a 26-35 cm-es átmérő kategóriába esnek (legkedvezőbb képet a bükk mutatja). Akác, nyár+fűz kitermelhető állományok átlag átmérő szerinti összetétele egyértelműen a vékonyabb átmérők irányába tolódik el. A fenyőknél is a kitermelhető méretes állományok (25 cm átmérő felett) arányának csökkenése figyelhető meg, ennek fő oka abban keresendő, hogy az ***alföldi fenyvesek***, amelyek a korábbi telepítésekből fokozottan vágáséretté válnak, viszonylag alacsonyabb vágáskorral kerülhetnek letermelésre egészségügyi okokból.

Fafajmegoszlás tekintetében a legnagyobb mennyiséget a ***nyár+fűz lágylombos fafajok*** adják. Második helyen a ***tölgy*** áll, míg az ***akác*** a harmadik legnagyobb mennyiségben rendelkezésre álló fafaj. A felmérésből kitűnik, hogy a fenyő jelentősége a következő három évtizedben egyre nő, egyre nagyobb feldolgozási volument jelent a fűrészipar számára is – bár a minősége problémás.

A termelő kapacitások jellemzése

Az úgynevezett ***fűrészüzemi rekonstrukció*** alatt a fűrészüzemi kapacitásokat az akkori volumen, 2–2,2 millió m^3/év tűlevelű fa feldolgozására alakították ki.

A nyolcvanas években ezek az üzemek kapacitásuk 90–100%-ának leterhelésével működtek. 1990 után a feldolgozási volumen 1,2 millió m^3 lombos és 100 E m^3 fenyő rönk mennyiségre esett vissza.

A mai gazdasági helyzetből nézve egyértelmű, hogy túlfejlesztett kapacitásokkal rendelkezett az ország, a kiépített kapacitások nem voltak gazdaságosak.

A FAGOSZ által a közelmúltban készített felmérés adataira támaszkodunk. Az adatok végül 105 üzemtől érkeztek be feldolgozhatóan, azonban a 105 valamennyi olyan cég benne van, amelyről feltételezhető volt 10 000 m^3/év rönk feldolgozás.

Az adatfeldolgozásba került cégek összesített rönk feldolgozása kb. 1 000 000 m^3/év, ami több, mint 70%-a az ország becsült összes rönk feldolgozásának (1 400 000 m^3/év).

Ezt figyelembe véve ezeket az adatokat reprezentatívnak tekintjük az ország ipari jellegű fűrésziparára vonatkozóan.

Az összes rönk feldolgozását tekintve látható, hogy a nyár feldolgozása a legjelentősebb, a második a fenyőfélék, melyeket a tölgy, bükk, akác, cser és egyéb kemény lombos fafajok követnek.

A magyarországi faanyag összetétele és a feldolgozás hagyományai nem támogatják nagy, vagy közepes üzemek kialakítását. Az általános üzemméret 10 000–30 000 m^3/év rönk feldolgozás.

A felmérésben érintett cégek közül 22-nek a feldolgozása esik 5 000 és 10 000 m^3/év közé. Ez tipikusan egy alapgéppel rendelkező fűrészüzemekre jellemző kapacitás. Új magánüzemek és privatizált üzemek jellemző üzemmérete.

A következő három üzemméret kategóriába tartozó üzemek dolgozzák fel a rönkmennyiség többségét. 19 üzem dolgoz fel 10 000–20 000 m^3/év mennyiséget, 8 üzem pedig 20 000–40 000 m^3/év mennyiséget.

Jelenleg mindössze három olyan üzem van, amely feldolgozása meghaladja a 40 000 m^3/évet. A tuzséri import fenyő feldolgozó üzem mellett két raklapgyártónak van a legnagyobb termelési volumene az országban. Az azonos termékből gyártható nagy volumen és a – nagyon relatív – rönkméret egységesség teszi lehetővé a nagyobb üzemméret működését.

A magyar fűrészipar jellemző feldolgozó gépe a keretfűrész volt a fűrészüzemi rekonstrukció előtt. A rekonstrukció megvalósításakor a központi meghatározás szintén a keretfűrészt tartotta a legalkalmasabbnak a magyarországi faanyag feldolgozása számára. Mindazonáltal egyes egyedi esetekben a rönkvágó szalagfűrészt találták a leggazdaságosabb megoldásnak. Végül a rekonstrukció alatt üzembe helyezett gépek legtöbbje keretfűrész lett, néhány rönkvágó szalagfűrész mellett.

A rekonstrukció óta a minőségi rönkfeldolgozás előtérbe került a termelékenységgel szemben, így – bár nagyon kevés beruházás történt azóta – de a legtöbb beüzemelt gép rönkvágó szalagfűrész.

Ma a rönkvágó szalagfűrészek száma körülbelül megegyezik a keretfűrészekével. A legtöbb üzem lombosfa rönkök feldolgozására készül – a fő feldolgozó sor szélezettlen fűrészárut termel. Ha az üzem szélezett fűrészárut, vagy parkettafrízt, bútorlécet termel, a visszavágás jellemzően sorozatvágóval, illetve szélező körfűrésszel történik. Rönkvágó szalagfűrész és visszavágó szalagfűrész kombináció néhány üzemben működik, jó eredménnyel.

A nyár raklapelem termelő üzemek eltérő technológiával rendelkeznek: iker szalagfűrész-kéttengelyes sorozatvágó kombináció Jánoshalmán; prizmázó körfűrész, kéttengelyes sorozatvágó sorok a legtermelékenyebb megoldások, de a nagyobb üzemek mindegyike rendelkezik rönkvágó szalagfűrésszel is a dimenziós rönkök felvágására. A nyár termelő üzemek némelyikében 14 cm-től 1 m-t meghaladó rönkátmérőig tudnak anyagot fogadni és feldolgozni.

Néhány kivételes esettől eltekintve nincsenek külön technológiák telepítve kis átmérőjű, vagy rövid anyag feldolgozására. Az általában alkalmazott technológiák egyike sem felel meg teljesen a gyengébb minőségű, rövid vagy kisebb átmérőjű rönkök feldolgozásra, ami egyre nagyobb része a feldolgozandó alapanyagnak.

Ma főként a rönkvágó szalagfűrész technikát preferálják, a jobb minőség és kihozatal elérésének lehetősége miatt, de ugyankkor annak termelékenysége kis átmérők esetében nem megfelelő.

1990-t megelőzően a fűrészüzemek általában nem rendelkeztek ***szárítóval***. Valószínűleg a szárító telepítés lesz a fejlesztések egyik, fő útja továbbra is a következő években.

A gyártott termékek

A fűrészipar jellemző termékei nagyban függenek a feldolgozott fafajoktól.

Mivel a nyár adja a termelés legnagyobb hányadát és a nyár szinte kizárólag raklap (láda) elemként használatos, raklap teszi ki a fűrészelt termékek legnagyobb hányadát.

A fafajok közül a ***tölgy és a bükk következik. E fafajokból a fűrészelt parkettafríz és bútorléc*** adja a volumen nagy részét, de a szélezettlen fűrészáru termelés mennyisége ezzel majdnem megegyezik.

A felmérés adatai szerint a szélezett ***akác*** fűrészáru gyártás jelentős volumenű.

Több fűrészüzemnek van parkettagyártó technológiája, de néhány kivételtől eltekintve ezeken kívül az üzemek nem állítanak elő gyalult, (vagy magasabb szintre feldolgozott) nagyobb hozzáadott értékű félkész/kész alkatrészeket.

Az ágazat stratégiai kérdései

A fűrészipar stratégiájának lényege: megfelelő mennyiségű, minőségű és növekvő választékú fűrészelt termékkel ellátni a továbbfeldolgozókat.

A javasolt támogatások.

A nemzetközi piacon is elhelyezkedő termékeket biztosító, gazdaságos működésű, nagyobb térség alapanyagát feldolgozó nagyobb fűrészüzemek kialakítását kell támogatni.

Segíteni kell az alacsonyabb értékű fa alapanyag (kisebb átmérőjű, rövidebb hengeresfa) feldolgozására is alkalmas, gazdaságos technológiák kialakítását.

LB: Amit a számvitel/számok mutatnak – Fafeldolgozás – Vertikális integráció

Fafeldolgozás – A vertikális integráció alakulása, helyzete – A hegy- és dombvidéki őshonos, hosszú vágáskorú, keménylombos (HVFK) faállományok fafeldolgozása

Az ***1970***-ben agrár mintára kialakított ***vállalati vertikális integráció megyei igazgatási kombinátokat*** hozott létre a fahasznosításra (Fagazdaság – Fahasználat-Fafeldolgozás-Fakereskedelem).

Az EFAG-EVAG rendszer (és külön a HM EG) vertikális integrációja már a kialakításkor is sokszínű volt, ***1990 után*** a társaságok a fafeldolgozást (elsődleges – elsősorban fűrészipar; továbbfeldolgozó – elsősorban parkettagyártás) ki- és visszaszervezték, eladták vagy megszüntették (2020-tól a Bakonyerdőben történt változás).

2020-ban már a vállalti keretekbe szervezett, hegy- és dombvidéki őshonos, hosszú vágáskorú, keménylombos (HVFK) faállományok fafeldolgozása átalakult, a tizenöt (15) cégből hat (6), majd ***négy (4)*** társaságban működik fafeldolgozás (Északi-Középhegység, Dunántúli-Középhegység, Dél-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl). A Síkvidéki erdőgazdaságok a kialakított üzemági szervezetet többnyire megőrizték (a Dél-Alföldön és Szombathelyen a fafeldolgozás elválasztása már 1990-ben megtörtént) (Észak-Alföld, Dél-Alföld, Közép-Dunántúl).

A különböző – váltakozó fafeldolgozás fejlesztési koncepciók a ***jelenlegi Nemzeti Erdőstratégiában (NES-ben)*** nem kerültek kiemelésre.

Az **Ipoly Erdő, BP Erdőgazdaság, VERGA – a Gyulaj – a DÁLERD** EGRT-k (5) már az ***1990-es években sem rendelkeztek fafeldolgozással***, soknak a ***fafeldolgozása nem volt jelentős***, illetve a saját fafeldolgozást kiszervezték.

A Fafeldolgozás 1990 utáni alakulását a sokszínű változások jellemzik, de alapvetően a ***vállalti vertikális fafeldolgozási modell leépítése*** jellemző, az erdőgazdálkodás (erdőművelés-fakitermelés) és a fafeldolgozás szervezeti, szakami, fejlesztési és gazdasági eltérő jellemzőinek figyelembevételével.

A fafafeldolgozást végző gazdaságok száma folyamatosan csökkent (a 22-ből 8-ra).

*A fafeldolgozás árbevétele **1998–2022** (M Ft)*

EGRT/ Régió	1998	2002	2008	2010	2014	2017	2019	2020	2021	2022
ÉSZAKERDŐ	718	562	461	239	267	1	0	4	0	0
Egererdő	**807**	**1 094**	**994**	**914**	**707**	**733**	**789**	**1 065**	**1 221**	**1 346**
Ipoly Erdő	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pilisi Parkerdő	314	218	2	0	1	0	0	0	0	0
Budapesti Eg.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vérteserdő	221	274	254	200	258	366	96	244	2	2
Bakonyerdő	**2 499**	**2 427**	**3 529**	**3 133**	**4 122**	**5 456**	**3 872**	**2 142**	**1 438**	**2 336**
VERGA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hegyvidék (8)	***4 559***	***4 575***	***5 240***	***4 486***	***5 355***	***6 556***	***4 757***	***3 455***	***2 661***	***3 684***
Mecsekerdő	1	0	**426**	**304**	0	0	0	0	0	0
Gyulaj	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
SEFAG	**33**	**224**	**43**	**2**	**1 429**	**1 786**	**1 918**	**1 708**	**1 760**	**3 043**
KASZÓ	0	0	**308**	0	0	0	0	0	0	0
Zalaerdő	12	378	379	694	861	733	471	824	5	0
Szombathelyi Erd.	6	42	5	20	0	0	0	0	0	0
TAEG	**362**	**513**	**105**	**92**	**316**	**411**	**618**	**464**	**785**	**703**
Dombvidék (7)	***414***	***1158***	***1 266***	***1 112***	***2 606***	***2 930***	***3 007***	***2 996***	***2 550***	***3 746***
NYÍRERDŐ	**306**	**771**	**1 208**	**1 764**	**1 640**	**1 514**	**1 194**	**1 452**	**1456**	**1 933**
NEFAG	174	133	273	112	151	164	323	91	0	0
DALERD	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***
KEFAG	**586**	**490**	**2 159**	**1 583**	**1 970**	**2 371**	**2 311**	**2 104**	**2 177**	**3 389**
Gemenc	**226**	**362**	**447**	**301**	**362**	**346**	**415**	**348**	**479**	**686**
VADEX	**308**	**515**	**642**	**668**	**721**	**779**	**554**	**455**	**689**	**823**
KAEG	242	260	1 212	164	76	81	67	27	2	0
Síkvidék (7)	***1 842***	***2 531***	***5 941***	***4 592***	***4 920***	***5 255***	***4 864***	***4 477***	***4 803***	***6 831***
Hegyvidék (2)	4 559	4 575	5 240	4 486	5 355	6 556	4 757	3 455	2 661	3 684
Dombvidék (2)	414	1 158	1 266	1 112	2 606	2 930	3 007	2 996	2 550	3 746
Síkvidék (4)	1 842	2 531	5 941	4 592	4 920	5 255	4 864	4 477	4 803	6 831
EGRT (8)	**6 815**	**10 264**	**12 447**	**10 190**	**12 881**	**14 741**	**12 628**	**10 928**	**10 014**	**14 261**

6. Utószó

Az összeállítás a ***részvénytársaságok*** (EGRT) megalakításának 30 éves évfordulója alkalmából készült, az élénk szaksajtóban (Az ERDŐ – Erdészeti Lapok – Fatáj) megjelent cikkek alapján. Az Erdészeti szervezet megerősítette önállóságát az erdészeti politika témakörében.

Természetesen az összes érdeklődésre számot tartó anyag közlése már áttekinthetetlenné tenné a válogatást, a bevezetésben is említettem a szűrést, de a végére a ***vertikális integrációt*** – személyes fafeldolgozási érintettség okán – ha röviden is, mégis odafűztem.

Az összeállításban elszórtan végigvonul, illetve a választások környékén felerősödik, koncentráltan is megjelenik (1993–1994, 1997–1998, 2008, 2022) az erdőgazdálkodók, a hatóságok és a ***természetvédők erdőféltése*** (szerepének kihangsúlyozása).

A sajtó „***Erdészeti politika***” fejezetcímét most aláhúzom, az intézet nélkül maradt „Erdővagyon-gazdálkodás”, „Erdészeti szervezeti struktúra” stb. témák ma is aktuálisak.

Az időszaki tagolásban a kezdetek (1990 előtti is) erősebben reprezentáltak, a közelmúlt kevesebb írással szerepel, de a szereplők személyes emlékei és élményei frissebbek.

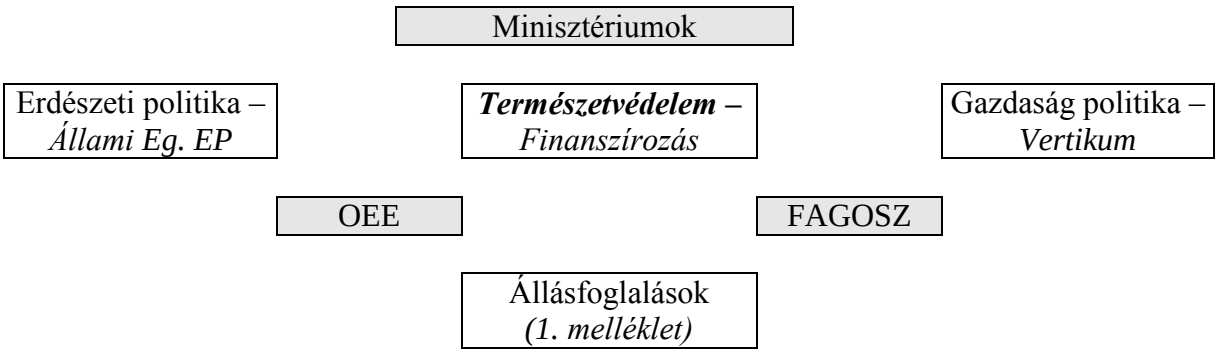

A szervezetek (Minisztériumok – OEE – FAGOSZ) álláspontja saját magukban is megoszlik, időszakonként akár lényegesen változik, a 30 év során nem tapasztalható tendencia szerű fejlődés.

A bevezetőben is felvetettem és most még inkább remélem, hogy a „még élők” saját hozzászólással vagy dokumentumokkal gazdagítják, teljesebbé teszik ismereteinket.

Azt hiszem, erre mindenkinek lehetősége van, és az erdőgazdálkodás jövőjének megfogalmazása, alakítása miatt szükséges is.

A kezdeti homályos elképzelés alapján végül létrejött „szakanyagot” merem ajánlani szíves figyelmükbe.

Erdővel és fával a holnapért!

Mellékletek

1. melléklet: Állásfoglalások – Javaslatok

Országos Erdészeti Egyesület

OEE 1990 – Tisztújító közgyűlés Budapest – Állásfoglalás *(AZ ERDŐ 1990/6)*..... 112
OEE 1991 – Állásfoglalás *(Erdészeti Lapok 1991/10)*..... 116
OEE 1992 – Szakértői értekezlet – Gyarmatpuszta *(Erdészeti Lapok 1992/4)*..... 120
Államerdészet – Elgondolás új, államerdészeti szervezet létrehozására *(Erdészeti Lapok 1992/5)* 239
SJ &TL: Törvénymódosítási javaslat túlzott természetvédelmi igények ügyében *(Erdészeti Lapok 1992/5)* 218
Állásfoglalás az egységes állami erdővagyon kezelés koncepciójához – Az Országos Erdészeti Egyesület Elnökségének! *(Erdészeti Lapok 1992/10)* 127
Az MTA Agrártudományok Osztálya Erdészeti Bizottsága állásfoglalása az állami erdőgazdálkodás átalakítása tárgyában *(Erdészeti Lapok 1993/1)*
MTA Erdészeti Bizottságának határozata *(Erdészeti Lapok 1993/2)*..... 133
I. Országos Erdész Gyűlés – Javaslatok *(Erdészeti Lapok 1993/4)* 137
Az Országos Erdész Gyűlés állásfoglalása – 1993.02.24 – *(Erdészeti Lapok 1993/4)*..... 35
Az MDF VI. Országos Gyűlésének … *(Erdészeti Lapok 1993/3)* – A Mezőgazdasági, Kárpótlási és Szövetkezetpolitikai Szekció elfogadott állásfoglalása..... 41
OEE – FAGOSZ – Az erdőgazdálkodás helyzetével, gondjaival kapcsolatos állásfoglalás *(Erdészeti Lapok 1993/2)* 135
OEE 1993 – Szeniorok Tanácsának állásfoglalása *(Erdészeti Lapok 1993/2)*..... 136
FM Erdészeti Hivatala: Három változat az állami tulajdonban lévő erdők jövőbeni kezelésére – OEE álláspont *(Erdészeti Lapok 1993/11*)..... 148
Magyarország Erdőiért Egyesület – Felhívás *(Erdészeti Lapok 1993/10)* 151
A Magyar Természetvédők Szövetsége Gödöllőn tartotta 7. Országos találkozóját *(Erdészeti Lapok 1997/6)* 163
OEE 2008 – Állásfoglalás az egységes állami erdővagyon kezelés koncepciójához *(Erdészeti Lapok 2008/3)* 427
Az állami erdőgazdálkodásért emeli fel szavát az Országos Erdészeti Egyesület *(Erdészeti Lapok 2015/12)* 183

Az erdészet helye a minisztériumokban – Miniszterelnökök álláspontja

KÖZLEMÉNY – Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága *(Erdészeti Lapok 1994/9)* 263
A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium üdvözli a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács döntését 309
A környezetügy középtávú stratégiájáról *(2008/3)* 307
A WWF Magyarország rablógazdálkodásnak minősíti a fakitermelést könnyebbé tevő kormányrendeletet *(2022. augusztus 8.)*..... 319

1. melléklet folyt.: Állásfoglalások – Javaslatok

Vállalkozás – Részvénytársaság – FAGOSZ

OEE – FAGOSZ – Az erdőgazdálkodás helyzetével, gondjaival kapcsolatos állásfoglalás *(Erdészeti Lapok 1993/2)* 384
A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség állásfoglalása a fagazdaság helyzetével kapcsolatban *(Erdészeti Lapok 1993/12*)..... 387
FAGOSZ – CzS: A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség Elnökségének javaslatai *(Erdészeti Lapok 1994/11)* 390
TP: A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség Elnökségének javaslatai *(Erdészeti Lapok 1994/11)* 394
Az állam tulajdonában levő erdők vagyonkezelése (tervezet) – Holding *(Erdészeti Lapok 1994/11)* 395
Javaslat az állam tartós tulajdonában maradó erdők kezelésének kereteiről *(Erdészeti Lapok 1994/11)* 244
OEE 2008 – Állásfoglalás az egységes állami erdővagyon kezelés koncepciójához *(Erdészeti Lapok 2008/3)* 427
FAGOSZ vélemény Erdészeti Holding témában *(Fatáj 2009/6)*..... 437
Közlemény az MFB tulajdonosi joggyakorlása alatt álló huszonöt cég vezetésének megújításáról – 2010 447

2. melléklet: Azonosságok – Ismétlések

Téma *(Megjelenés)*	**1. fejezet** (Erdészeti) Politika	**2. fejezet** OEE	**3. fejezet** MINISZTÉRIUM	**4. fejezet** Vállalkozás, Rt. FAGOSZ	**5. fejezet** VERTIKUM
1990-ig					
EPMA – Erdészeti politikánk megújításának alapelvei *(AZ ERDŐ 1989/11)*		94		321	
OEE 1989 – HI: Megnyitó – Kombinát *(AZ ERDŐ 1989/11)*		104	193	330	
1991–1994					
Madas László – Izgató kérdések *(Erdészeti Lapok 1991/07-08)*	50			343	466
OEE – SchA: Erdőtörvény *(Erdészeti Lapok 1992/2)*		117	215		
OEE 1992 – Szakértői értekezlet – Gyarmatpuszta *(Erdészeti Lapok 1992/4)*		120		340	
A Kormány 3084-1992. sz. határozata *(Erdészeti Lapok 1993/1)*		129	218		
OEE – FAGOSZ Az erdőgazdálkodás helyzetével, gondjaival kapcsolatos állásfoglalás *(Erdészeti Lapok 1993/2)*		135		384	
I. Országos Erdész Gyűlés 1993.02.04. – *Javaslatok (Erdészeti Lapok 1993/4)*	18, 23, 35	137			
DM: Ágazatunk helyzete, tennivalói *(Erdészeti Lapok 1991/3)*			203	337	
DM: Erdőgazdálkodásunk időszerű kérdései *(Erdészeti Lapok 1993/9)*		140	206		

2. melléklet folyt.: Azonosságok – Ismétlések

Téma ***(Megjelenés)***	**1. fejezet** (Erdészeti) Politika	**2. fejezet** OEE	**3. fejezet** MINISZTÉRIUM	**4. fejezet** Vállalkozás, Rt. FAGOSZ	**5. fejezet** VERTIKUM
1991–1994					
FM Erdészeti Hivatala: Három változat az állami tulajdonban lévő erdők jövőbeni kezelésére – Államerdészet *(Erdészeti Lapok 1993/11)*		148	242		
OEE 1995 – MA: Az erdészeti politika két időszerű kérdése *(Erdészeti Lapok 1995/7-8)*		159		403	
Az állami erdőgazdálkodás fejlesztésének szempontjai *(Erdészeti Lapok 1997/4)*			268	413	
2001–2010					
Hazai vagyonkezelési megfontolások és tapasztalatok – 2001		164	271	406	
Civilek az erdőkért kiásták a csatabárdot *(ForestPress 2008/8)*			298	429	
Tárcát vált a védett erdő *(Népszabadság 2008/8)*			305	436	
Az FVM és a KVVM között zajló állami erdővagyonnal kapcsolatos egyeztetések helyzetéről *(ForestPress 2008/7)*			304	435	
OEE 2008 – Egységes állami erdővagyon kezelés *(Erdészeti Lapok 2008/3)*		127, 168		427	
FAGOSZ vélemény Erdészeti Holding témában *(Fatáj 2009/6)*		169	310	437	
Az erdővagyon is veszélyben *(Fatáj 2009/6)*		173	314	440	
2010–					
Nyereséget hoztak az állami erdőgazdaságok *(vg.hu 2017/6)*			318	462	